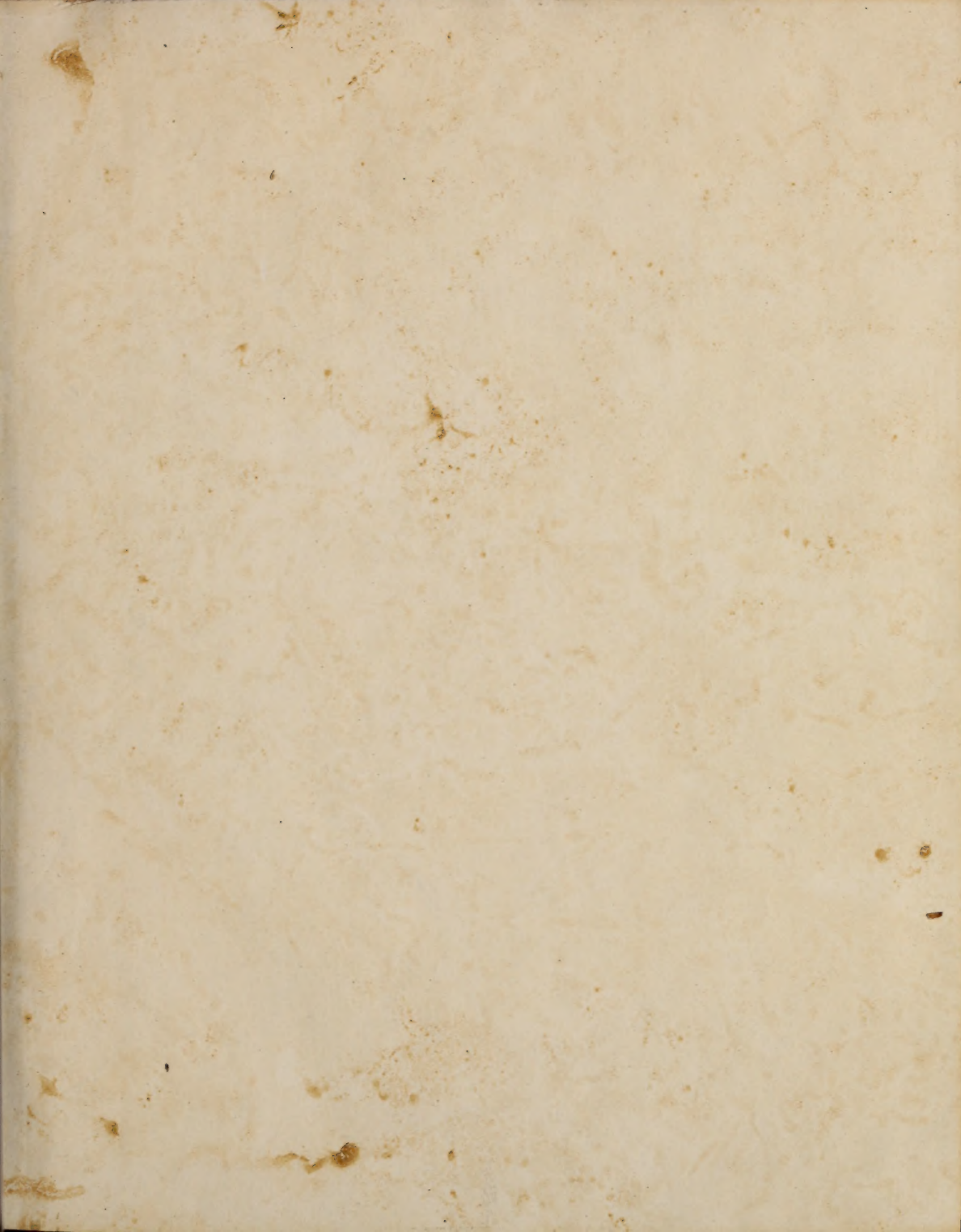
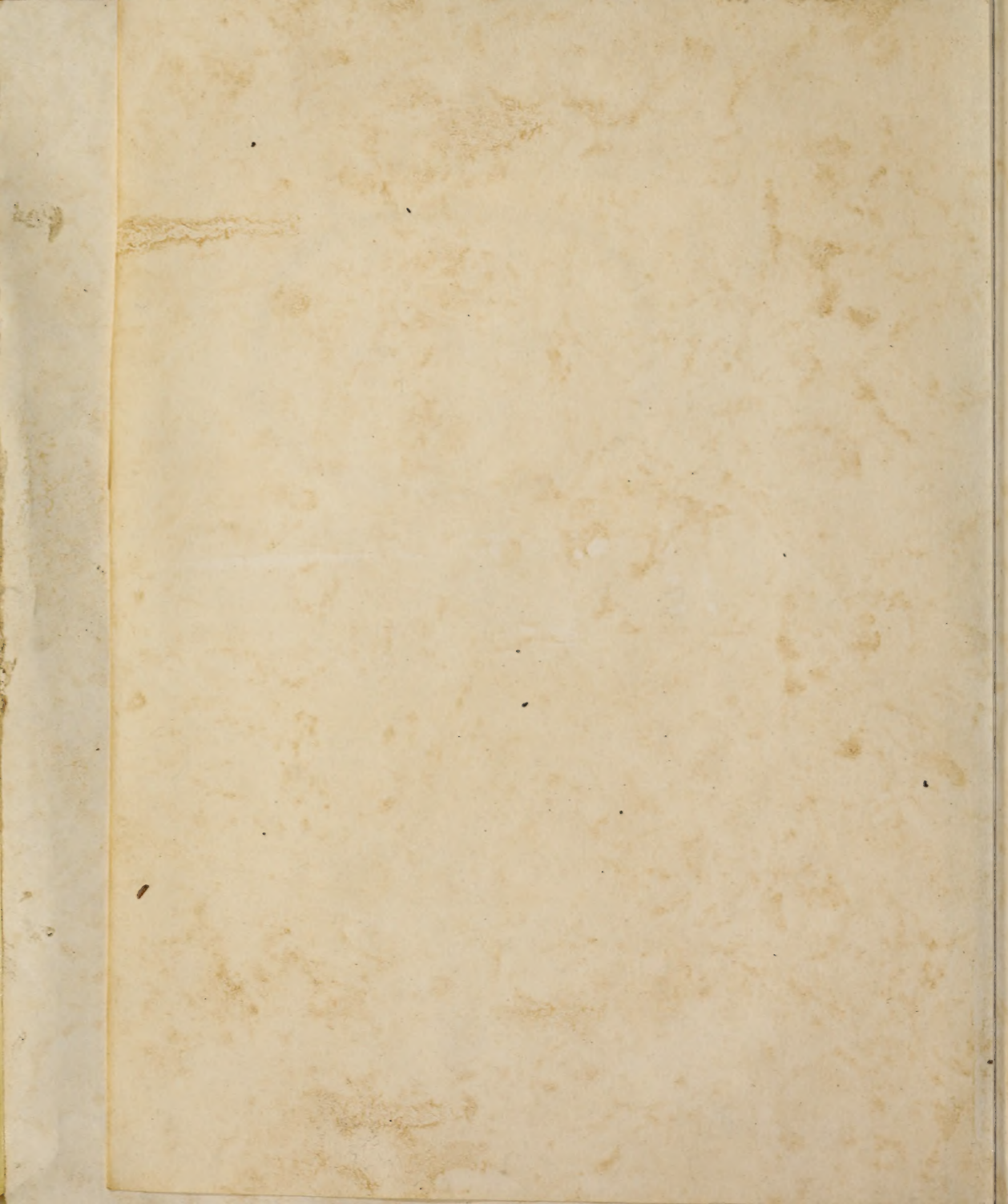

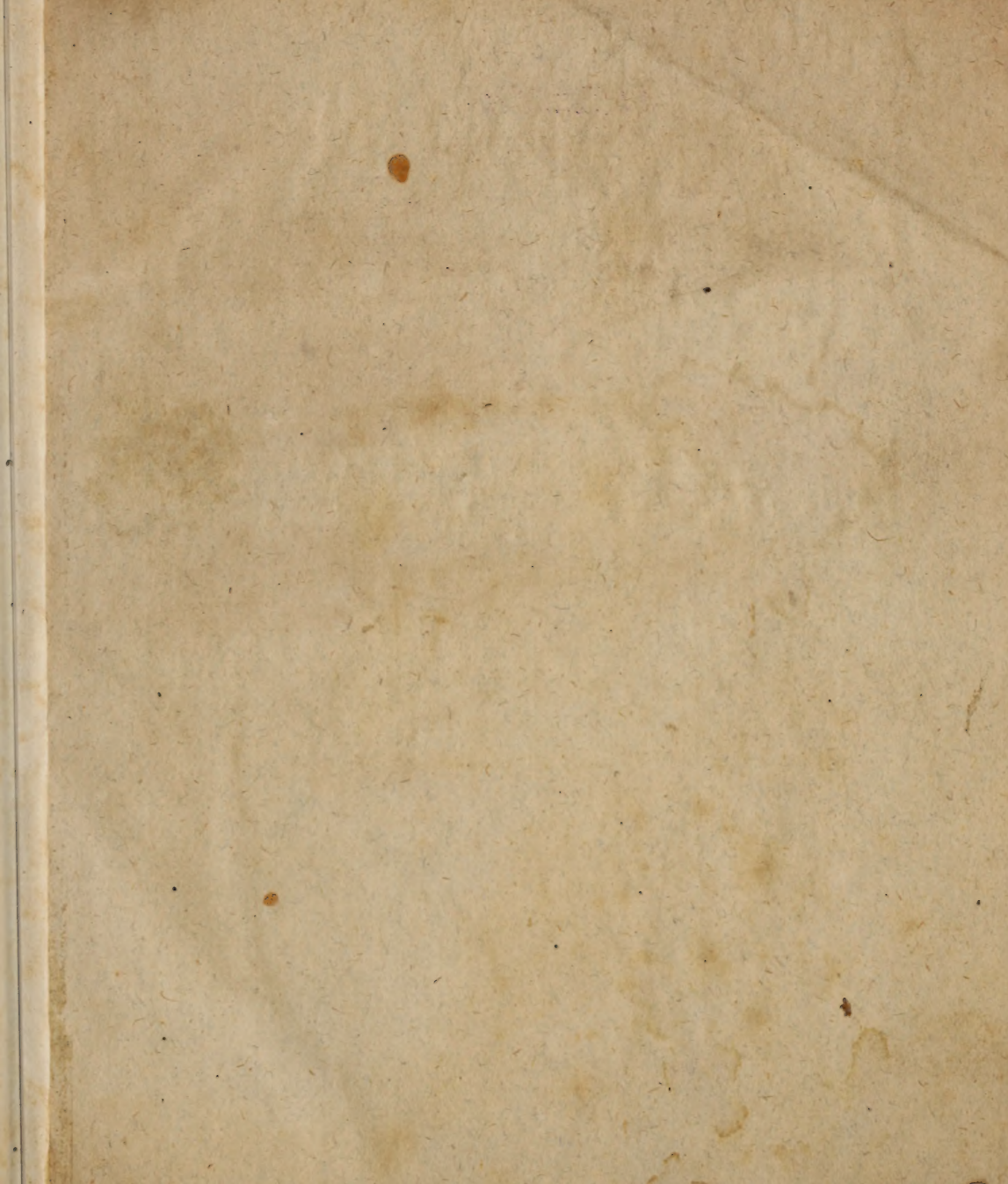

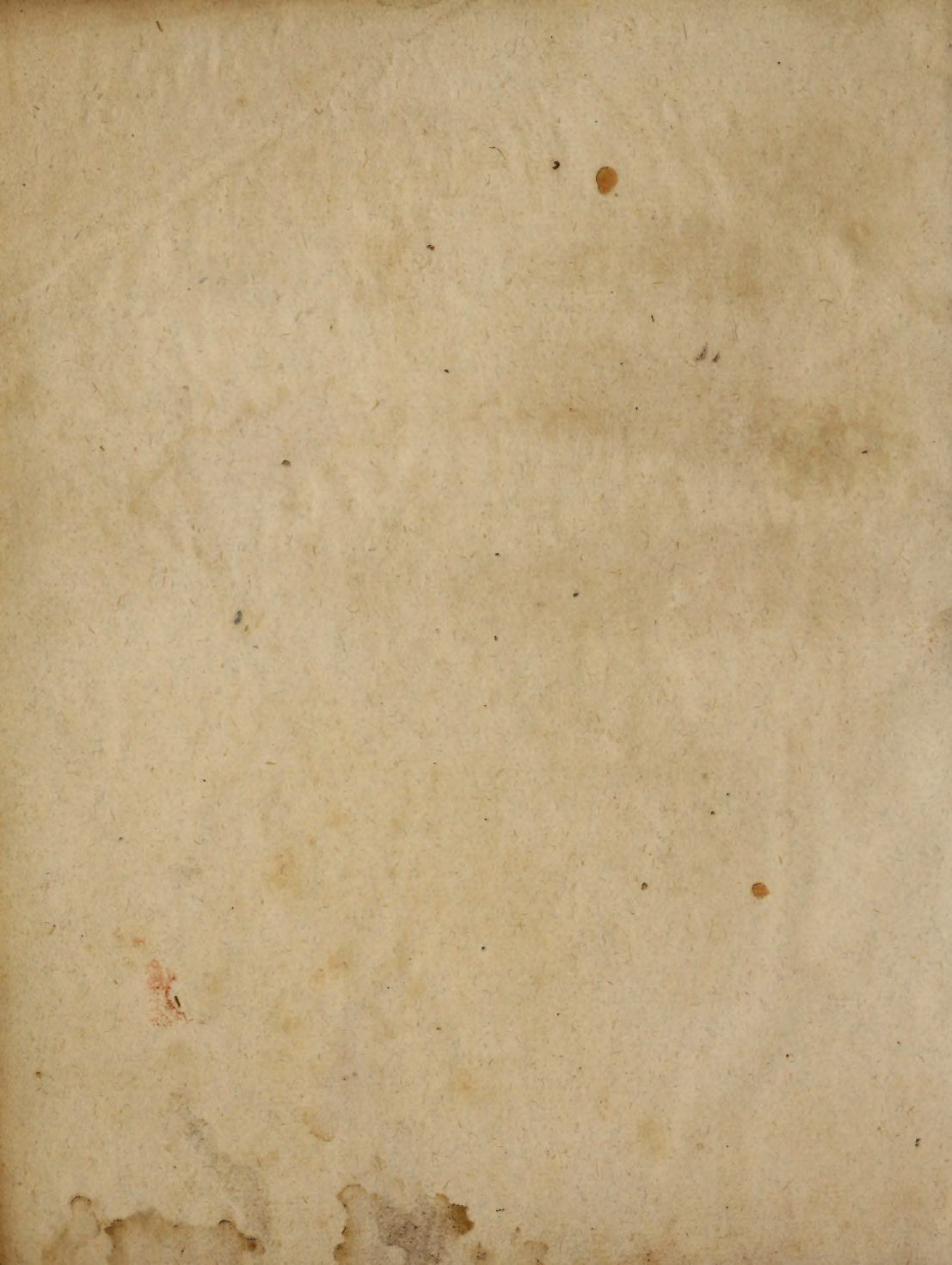
John Cranford,

M. D.

2 fl 18 mgt die materie.
+ 2 mgt die Band.
6 mgt Porto im Brief

3 fl.

ACTA
PHYSICO-MEDICA
ACADEMIAE CAESARAE
NATVRAE CVRIOSORVM

J. G. Pinx. sc.

Be. Maximilian

ACTA
PHYSICO-MEDICA
ACADEMIAE CAESARAE
LEOPOLDINO-CAROLINAE
NATURAE CURIOSORUM
EXHIBENTIA

EPHEMERIDES

SIVE
OBSERVATIONES HISTORIAS
ET EXPERIMENTA

CELEBERRIMIS GERMANIAE
ET EXTERARUM REGIONUM
VIRIS

HABITA ET COMMUNICATA
SINGULARI STUDIO
COLLECTA.

VOLUMEN QUINTUM
CUM APPENDICE

NORIMBERGAE

Impensis B. W. M. ENDTERI CONSORTIUM,
ET
14496 VID. B. JUL. ARNOLD ENGELBRECHTI,
ANNO MDCCXL.

in Pergament-Band v. l. 14496

PHYSICO-MEDICA
ACADEMIAE CAESARIAE
LEOPOLDINO-CAROLINAE
NATURAE CURIOSORUM
EXHIBENTIA

OBSERVATIONES HISTORIAE
ET EXPERIMENTA

ET EXTERARUM REGIONUM

HABITA ET COMMORANTIA
SINGULARI STUDIO
COLLECTA

Crawford

CLM APPENDICE

VID. B. JUL. ARNOLD ENGLERRECHT
ANNO MDCCCLXXII

SACRATISSIMO
POTENTISSIMO AC INVICTISSIMO
PRINCIPI AC DOMINO
DOMINO

CAROLO VI.

ELECTO

ROMANORVM
IMPERATORI

PIO FELICI · SEMPER AVGVSTO

GERMANIAE CASTILIAE ARRAGONIAE
LEGIONIS UTRIVSQUE SICILIAE HIEROSOLY MORUM
HUNGARIAE BOHEMIAE DALMATIAE CROATIAE SCLA-
VONIAE SERVIAE NAVARRAE GRANATAE TOLETI VA-
LENTIAE GALLICIAE MAJORICAE SEVILIAE SARDINIAE
CORDUBAE CORSICAE MURCIAE GIENI ALGARBIAE
ALGEZIRAE GIBALTARIAE CANARIARUM ET INDICA-
RUM INSULARUM TERRAE FIRMAE ET
OCEANI

REGI
ARCHIDVCI AVSTRIAE

D V C I

BURGUNDIAE LOTHARINGIAE BRABANTIAE MEDIOLANI
STYRIAE CARINTHIAE CARNIOLAE LIMBURGI LUXEMBURGI
GELDRIAE WIRTEMBERGAE SUPERIORIS ET INFERIORIS
SILESIAE CALABRIAE ATHENARUM NEOPATRIAE
CET.

PRINCIPI

SVEVIAE CATALONIAE ASTURIAE

MARCHIONI

SACRI ROMANI IMPERII

BURGOVIAE MORAVIAE SUPERIORIS
ET INFERIORIS LUSATIAE

COMITI

HABSPURGI FLANDRIAE TYROLIS FERRETA-
RUM KYBURGI GORITIAE ET ARTESIAE

MARCHIONI

ARBOREAE NAMURCI ROSSILIAE
CERETANIAE

RELIQUA

DOMINO

MARCHIAE VENEDICAE PORTUS NAONIS
BISCAIAE MOLINI SALINARUM
TRIPOLIS MECHLINI
CET.

DOMINO SVO

LONGE OMNIUM CLEMENTISSIMO.

AVGVSTISSIME
IMPERATOR

Inter communem desideratissimae pacis,
qua generi humano nil datum est dul-
cius, laetitiam, quae nunc, **TE OR-**
BIS PACATORE, INVICTSSIME
CAROLE Germaniam pariter ac Hun-
gariam recreat, Musae quoque, quae **TVO**
singulari beneficio nec inter arma silent,
eo liberiores, eo securiores, eo laetiores
TVOS augustales vultus adire, suspicere,

venerari audent. Omnino **MAXIME CAESARVM**, quae nostri aevi felicitas est, **AVGVSTI** illius refers ac reducis saecula, dum, clauso Jano, disiectoque belli tumultu, dulcissima pace & otio conilanti gentes beas sub aquilae **TVAE** tegmine satis felices. Musae quidem nostrae eo majori animi fiducia industriae qualiscunque, multorum viribus collectae, specimina quaedam, in pacis devotam gratulationem, in debitae pietatis monumentum & in subjectissimi obsequii pignus **SACRATISSIMAE MAJESTATI VESTRAE** mente manuque submissa consecrare contendunt, quod in ea Societate, cui Pius **LEOPOLDVS** natales & originem, Magnus **JOSEPHVS** incrementa & nervos, **TV** vero **CAROLORVM** gloria, decus dederunt & praelidium, jus habeant civitatis litterariae, simulque, quod maximum est, Augustae tutelae securissimae.

DEDICATIO.

Argumentum meditationum , hoc
Volumine comprehensarum eo tendit, ut
provida summi Numinis cura in cultum,
rerum naturalium arcana in lucem, corpo-
risque humani casus tum tristes, tum lati,
in usum proferantur & cautionem. Quid
angustius videtur hocce argumento, aut
quid dignius Augustali TVO conspectu?
Stipatae insuper sunt votis ardentissimis,
DEO TER OPTIMO consecratis, ut
TE, AVGVSTISSIME IMPERA-
TOR, inter pacis perpetuae amoenissimos
fructus, inter aeterna Austriacae gentis de-
cora, inter sacram Nepotum, TVA ve-
stigia legentium, coronam, imperio tran-
quillo, vita longaeva viriumque robore
renovato ad extremam usque mortalitatis
metam in orbis delictum, Sacri Romani
Imperii Palladium, Musarum denique, in
primis nostrarum, praesidium, omni ex
parte salvum, omnis felicitatis genere bea-
tum,

DEDICATIO.

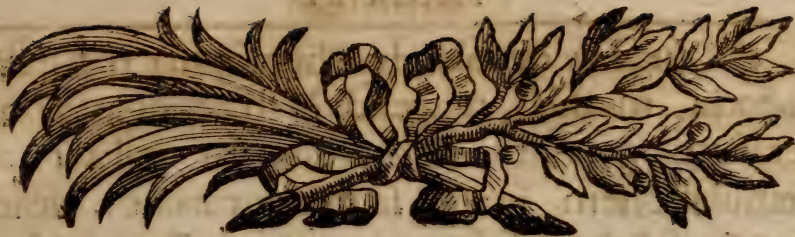
tum , opimaque rerum gestarum gloria
satiatum servet ac tueatur. Haec quotidie
precantur precabunturque

**SACRAE CAESAREAE MA-
JESTATIS VESTRAE**

humillimo obsequio devotissimi

**Praeses, Director, Adjuncti
& Collegae Academiae Naturae
Curiosorum.**

PRAE-

PRAEFATIO.

Nulla re felicius solidae eruditionis promovendi fines, & scientiarum augeri incrementa, quam doctis Societatibus, quae ad leges diriguntur sapientissimas, id tum ex ratione, tum experientia abunde constat. Decem enim oculos plus cernere, quam unum, communi dicitur proverbio. Quo majori itaque concordia eruditorum aliquot socias inter se jungunt vires manusque, ad arcana naturae curatius rimanda, ad veritates latentes eliciendas, ad nova inventa in lucem proferenda eo feliciori successu bonarum artium studia laeto efflorescere proventu deprehendimus. Cujus veritatis testes dignissimi sunt Angli, Galli, Ita-

PRAEFATIO.

ii, qui dum in excolenda Philosophia naturali, historia, mathesi, pingendi & struendi arte, ceterarum gentium admirationem pariter ac aemulationem in se se provocarunt, raram hancce felicitatem bene constitutis Societatibus omnino debere videntur. Nec Germania nostra hujus fortunae plane experta est censenda, quid? quod tantam sibi in hoc quoque laudis genere adquisivit gloriam, ut, quo gradu aliis inferior sit, neutiquam perspicui possit. Neque nos modestiae transgrediemur fines, si quando tot celebribus salutis humanae dicatis Societatibus *Academiam Caesaream Leopoldino - Carolinam* adenseamus, quae sub tribus AVGVSTIS per decem fere & quatuor lustra, quae DEO debetur gratia, rerum medicarum & physicarum cognitioni ejusque incrementis amplificandis intenta, per varios casus, per tot discrimina rerum ad praesens usque tempus floret, & robore Augustissimi suffulta se sustinet, inter membra sua tales quoque, eosque non paucos, venerans viros, qui nominis celebritate & eruditionis laude jam dudum famae immortalis praemium merito suo sunt consequuti.

Qui

PRAEFATIO.

Qui quantum ad ornandas litteras attulerint subsidii, præter alia ingenii monumenta tot *Ephemeridum & Aëtorum Physico - medicorum Volumina*, faustis auspiciis cœpta, nec sine adplausu excepta, quod præfiscini dixerim, fatis superque testantur. Cujus operis novum rursus, idque ab eo tempore, quo *Aëtorum medico - physicorum* nomine insignitum est, numero *quintum*, TIBI, LECTOR BENEVOLE, hac occasione offertur Volumen, antecedentibus nec habitu, nec argumento, nec ordine, quem tamen futuris temporibus juxta partes Medicinæ disponere animus est, nec rerum varietate ulla ratione dissimile. Deprehendes enim in eo observationes non quotidiani commatis, historias, quæ mirificas summi Numinis recludunt vias, experimenta, quæ largam meditationibus subministrant materiam, curas denique, celeberrimis Germaniæ & exterarum regionum viris enatas & probe expensas. Plane itaque nullum nos terret dubium, quin & præsens Volumen eadem benigna subeat fata & eundem experiatur favorem, quem priora ab æquis rerum censori-

PRAEFATIO.

bus eorumque benevolo iudicio obtinuerunt. Nec in posterum cessabit nostra industria, sed favente potius divini Numinis gratia, coeptam telam facili stamine pertextet. Quo consilio omnes Societatis nostrae cives, & eos in primis, qui, ex quo nomina coetui nostro dederunt, nulla omnino contulerunt symbola, publice & ex Legum nostrarum praescripto monemus, iterumque amice rogamus, id quod jam in Praefatione, Volumini quarto praefixa, a nobis factum esse recordamur, ut officii sui memores, pensa quaedam, quae utilitate se & praestantia commendant, adhibito seligant iudicio, & Actis nostris inferenda maturo tempore transmittant. Quemadmodum hoc pacto rei medicae consulimus commodis; ita historiae quoque litterariae ut ratio habeatur, repetita adhortatione jam providebimus. Interest omnino Academiae, ut cives suos noscat; hinc quisque illorum Lege quinta nostrae tenetur Societatis, ut vitae suae curriculum accurate perscriptum albo Academico curet inferendum, quo illud in sacram ac perennem posteritatis memoriam suo tempore in Actis nostris cum orbe
erudi-

PRAEFATIO

erudito communicetur. Qui itaque & hujus negotii curam huc usque neglexerunt, eos, ut memoriae & famae suae hac quoque ratione serviant, publico nomine exoratos volumus.

Unicum superest, quod adhuc desideramus: (veteres enim non piget repetere querelas;) cum Societatis nostrae membra, per omnem, qua patet, Germaniam, immo & per exteras regiones dispersa, & sic longo temporum intervallo a nobis sejuncta existant, quorum nec de vita, nec morte, certa unquam ad nostras aures perfertur fama, facillime utique, & quidem plus simplici vice, in ridiculum incidere possemus errorem, ut mortuos in vivorum, aut vivos in mortuorum referamus censum. Quae errandi occasio ut praescindatur, rogamus, quotquot proposito nostro fauent, quotquot cives nostros adfinitate & necessitudine quadam attingunt, ut, ubicunque dura mortis necessitas illorum aliquem vivorum numero eripit, tristis hujus mortis nuntius aut ad Dn. *Praesidem*, aut ad *Directorem* harum Ephemeredum, aut ad Dn. *Adjunctorum* aliquem, benevole mittatur, quod humanitatis officium in totius nostrae Societatis cedet

PRAEFATIO:

cedet commodum. Quem in finem & huic Volumini Indices demortuorum, de quorum quidem obitu nobis constat, & recens receptorum membrorum ab anno 1737. ad 1739. annum usque adnecti curavimus, adjuncto pio voto, ut summum Numen tum totam Societatem sub umbra Aquilae AVGVSTI tueri & protegere, tum singula illius membra ad feram usque mortalitatis metam, omni felicitatis genere condecorata & cumulata conservare velit. Quibus Votis & TV, LECTOR BENEVOLE, subscribes, si coetui faves de Republica docta bene merenti. Vale.

I.

Continuatio

CATALOGI

Dnn. Collegarum Academiae Caesareae
Leopoldino-Carolinae Naturae Curio-
forum,

*ab anno 1737. usque ad annum 1739. in ean-
dem receptorum.*

1737.

Ordo
Receptionis

467. Dn. *Joannes David* KOELER, Historiar. in Academia
Regia Goettingensi Prof. Publ. Ordinar. *Herodo-
tus.*
468. Dn. D. *Caspar Theophilus* LINDNER, Lignicens.
Siles. Medicinæ Practicus Hirschbergensis. *Leoni-
des II.*
469. Dn. *Joannes Nathanael* LIBERKUHNS, Regiæ Beroli-
nens. Societat. Scientiar. Sodal. *Dædalus II.*
470. Dn. D. *Nicolaus* BOERNER, Practicus Neostadii ad
Orilam. *Asterion. II.*
471. Dn. D. *Joannes Valentinus* HARTTRAMFFT,

)()()

Me-

Ordo
Receptionis,

Medicus Obstetricius & Practicus Lipsiensis *Philomusus. III.*

472. D. D. *Joannes Henricus* HAMPE, Societatis Regiæ Anglicanæ Scientiar. Sodal. & Poliater Londinensis. *Antigenes Clephantinus.*
473. Dn. D. *Godofredus Guilielmus* MULLER, Viniariensis, Practicus Francofurti ad Mœnum, *Mundinus.*
474. Dn. D. *Carolus* PISANI, Celsiss. Principis atque Episcopi Bambergensis & Würceburgensis, *PROTECTORIS* nostri clementissimi, Consiliar. aulicus & Archiater. *Palladius II.*
475. Dn. D. *Gottwald.* SCHUSTER, Physicus Provincialis Chemnicensis. *Sabinus II.*
476. Dn. D. *Franciscus Josephus* GRUNWALD, Physicus Provincialis superioris Bavarix & Practicus Monachiensis. *Polybius II.*
477. Dn. D. *Henricus Godofredus* ZOPFFIUS, Consiliarius & Archiater Ruthenicus Greitzenensis, ut & Physicus Provincialis. *Zeno II.*

1738.

478. Dn. *Joannes Henricus* GRAETZEL, Goettingensis, Sereniss. ac Potentiss. Magnæ Britannix Regi a commissis negotiis circa officinas operum manufacturarum. *Callinicus Heliopolitanus.*

479. Dn.

Ordo
Receptionis.

479. Dn. D. *Georg. Fridericus* MOHR, Liberæ S. R. I. Civitatis Giengensis Physicus ordinarius. *Archimedes III.*
480. Dn. D. *Joannes Christophorus* KÜHNST, Medicinæ Practicus Ronneburgi. *Zosimus II.*
481. Dn. D. *Samuel de* DRAUTH, Corona-Transilvanus, Practicus Medicinæ. *Chrysippus II.*
482. Dn. D. *Georg. Henricus* BEHR, Practicus Argentinensis & Celsiss. Comitis *Josephi* ab Hohenlohe - Waldenburg Archiater. *Glaucias II.*
383. Dn. D. *Rüdiger Fridericus* OVELGÜN, Hattnegawestphalus, Comes Palatin. Cæsar. Medicus Provincialis Moguntin. & Archiater Waldeccensis, Practicus Fritzlariensis. *Diophantus II.*
484. Dn. D. *Joannes Theodorus* ELLER, Sereniss. ac Potentiss. Regis Boruss. Consiliar. aulicus, Comes Archiaterorum Medicorumque castrensiū, Director Societat. Reg. Scientiar. nec non Collegii Medicoco - Chirurgici, itemque supremi Collegii Medici Decanus, & Adessor Collegii Sanitatis. *Euphorbus.*
- 1379.
485. Dn. D. *Joannes* STORCH, Consiliar. & Archiater Sereniss. Ducis Saxo - Isenacens. & Sereniss. Principis

Ordo
Receptionis.

- cipis Schvartzburgo Rudolphopolitani, Civitatis
& Præsidiæ militaris Isenacensis Physicus ordinarius
Erotianus. II.
486. Dn. D. *Elias Fridericus* HEISTERUS, Facultatis
Medicæ in Academia Helmstadiensi Adjunctus. *So-*
stratus II.
487. Dn. D. *Joannes Carolus* ACOLUTHUS, Practicus
Littaviensis. *Cassius Jatrofophista II.*
488. Dn. *Joannes Chrisostomus* SCARFO, Neapolitanus,
Doctor Theologus Basilianus, & *Joann. Dominici Mi-*
lanii, Marchionis Polistinæ Bibliothecarius perpetuus
Polyarchus II.
489. Dn. D. *Joannes Conradus* TRUMPHIUS, Practicus
Goslariensis, & Metallicularum Sylvæ Hercyniæ in-
ferioris Medicus ordinarius. *Rufus II.*
490. Dn. D. *Jacobus* MACDONEL, Practicus Hibernus,
Homerus II.
491. Dn. D. *Joannes van* WOENSEL, Practicus Harle-
mensis. *Varro II.*
492. Dn. D. *Joannes* TARGIONIUS,, Botanices Pro-
fessor Publicus in Academia Florentina. *Theophra-*
stus Eresius.

Ordo
Receptionis

493. Dn. D. *Joannes Gottlieb* BOETTICHER, Practi-
cus Hafniensis, *Gorgias II.*
494. Dn. D. *Joannes Elias* KIRCH, Reipublicæ Svin-
furtensis Physicus Ordinarius, *Archigenes II.*
495. Dn. D. *Daniel de* SUPERVILLE, Sereniff. Mar-
chion. Brandenburgico - Baruthini Consiliar. inti-
mus & Archiater Primarius, Collegii Medici Baru-
thini Præses rerumque Medicar. in toto Principatu
Director, Regiæ Berolinens. Societat. Scientiar. So-
dalis. *Appollophanes II.*
496. Dn. D. *Petrus Christianus* WAGNER, Sereniff. Mar-
chionis Brandenburgo - Baruthini Aulæ Consiliar.
& Medicus, Physicus Adjunctus Erlangensis, *Pli-
nius Junior.*

II.

CATALOGVS

Dominorum Collegarum hujus Academiae,
intra trienium, nempe ab anno 1736. usque ad
annum 1739. quousque quidem nobis
constat demortuorum.

Ordo
Receptionis.

155. Dn. D. *Daniel* NEBEL, Medicinæ in Academ. Heidelber-
genſi Prof. Publ. Primar. Sereniſſ. Elector. Palatini
Conſiliar. intimus & Archiater. † 1733. d. 15. Mart.
ann. ætat. 69. Memoriam ejus communicabimus in
Append. Volum. VI. Actorum noſtrorum.
208. Dn. D. *Conradus Bartholdus* BEHRENS, Practicus Hilde-
ſienſis, Regius Britannicus & Electoralis Brunsvicenſis
Medicus Aulicus, Reg. Boruſſ. Societ. Scient. Soda-
lis. † d. 4. Octobr. 1736. ann. ætat. 76.
216. Dn. D. *Joannes Georgius* HOYER, Patritius & Phyiſicus
primarius Reipublicæ Molhuſinæ. † d. 4. April. 1738.
ann. ætat. 75. Memoria ejus extat in *Append. hujus*
Volum. pag. 185.
235. Dn. D. *Joannes Craſto* HIEGEL, Eminentis, ac Ceſſis.
Principis Electoris Trevirenſis Archiater. † Ao. 1737.
292. Dn. D. *Joannes Chriſtianus* LEHMANN, Phyiſices in Aca-
dem. Lipſienſi Prof. Publ. Ordinar. Inſtit. Medic. Prof.

Extra-

Ordo
Receptionis.

Extraord. Universit. Decemvir, Collegii Princip. major. Collegiatus, Facultat. Philosoph. Senior. Reg. Berolinens. Societ. Scient. Sodalis. † d. 19. Jan. 1739. ann. 64. Memoriam ejus communicabimus in *Append. Volum. VI. Actorum nostrorum.*

336. Dn. D. *Alexander* CAMERARIUS, Medicinæ Prof. Publ. Ordin. in Academ. Tubingensi, Horti Medici Præfectus, & Collegii Martiniani ac Hochmanniani Inspector. † d. 12. Novembr. 1736, ann. ætat. 41.
340. Dn. D. *Joannes Casparus* FEHRIVS, Præfectus Imperialis & Physicus Ordinar. Liberæ ac Imperial. Civit. Svinfurtensis. † d. 20. Novembr. 1739. ann. ætat. 72.
346. Dn. D. *Joannes* SALTZMANN, Pathologiæ Prof. Publ. Ordinar. in Academ. Argentoratensi, Capituli Thomani Senior & Academ. Nat. Cur. ADIVNCTVS. † d. 4. Febr. 1738. ann. ætat. 59.
348. Dn. D. *Pius Nicolaus de* GARELLI, Augustifs. Romanor. Imperatoris Consiliar. & Proto - Medicus, Eques Regii Ordinis Christi in Lusitania, Bibliothecæ Cæsareæ Præfectus, & Universitat. Bononiens. Publ. & primar. Medicinæ Profefs. ad cathedram eminentem conductus † d. 21. Julii 1739.
353. Dn. D. *Georgius Sigismundus* LIEBEZEIT, Nobilis Hungarus, Serenifs. Marchion. Brandeburgo - Baruthini

Ordo
Receptionis.

- thini Consiliar. & Archiater, Liberae Regiaeque civitatis Sempronienfis Physicus ordinarius, † d. 30. Nov. 1739.
400. Dn. D. *Casparus* NEVMANN, Potentis. Reg. Borufs. Consiliar. Aulicus, Societat. Regiar. Anglicanae & Berolinens. ut & Bononienf. Scient. & Art. Instituti Sodalif, Professor Chymiae & supremi Collegii Med. Berolinens. Adseffor. † d. 20. Octobr. 1737. ann. aetat. 59.
408. Dn. D. *Joannes Jacobus* NEVHOLD, Medicus Sempronienfis & Academ. Nat. Curiosor. Adjunctus. † M. Majo 1738. ann. aetat. 38.
436. Dn. D. *Joannes Petrus* WAHRENDORFF, Practicus Lignitii in Silesia. † d. 5. Decembr. 1738. ann. aetat. 56.
465. Dn. D. *Joannes Jacobus* GEELHAVSEN, Praxeos Medicæ in Alma Cæsar. Regiaque Universitate Carolo-Ferdinandea Pragensi Professor Publ. Ordinar. † d. 16. Febr. 1738, anno aetat. 46.

III.

CATALOGVS

ALPHABETICVS

EXCELLENTISSIMORVM

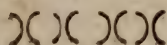
VIRORVM,

Qui pro V^{co} hoc Volumine Observa-
tiones Physico - Medicas commu-
nicarunt.

Dn. D. *Joannes Carolus* ACOLVTHVS, Medic. Practicus
Littaviensis, A. N. C. *Cassius Jatrosofista II.* p. 181.

Dn. D. *Johann. Sebastian.* ALBRECHT, Philos. natur.
Prof. Publ. & Physicus Provincial, Coburgens. A. N.
C. *Pantheinus.* p. 86. 463.

Dn. D. *Ferdinandus Jacobus* BAIERVS, Sereniss. Marchion.
Brandenb. Baruthini Consiliar. & Archiater, Physicus
Norimbergens. & A. N. C. ADIVNCTVS d. *Eu-
genianus II.* p. 530. 151.

Dn. D.

- Dn. D. *Georg. Henricus* BEHR, Celsus. Comitibus Josephi ab Hohenlohe-Waldenburg Archiater & Practicus Argentinenfis, A. N. C. *Glaucias II.* p. 173.
- Dn. D. *Franciscus Ernestus* BRÜCKMANN, Poliater Guelpherbytanus, Societ. Reg. Berolinens. Scientiar. Sodalif, A. N. C. *Mnemon.* p. 264.
- Dn. *Joannes Godofredus* BÜCHNERVS, Illustriffim. Comitum Ruthenor. Confiliar. A. N. C. ADIVNCTVS, d. *Collumella.* p. 97.
- Dn. D. *Joannes Philippus* BVRRGRAF, jun. Practicus Francofurtens. ad Moenum. p. 40. 290.
- Dn. D. *Johann. Hartmann* DEGNER, Physicus Neomagenfis, A. N. C. *Argonauta IV.* p. II. 503. Append. p. I.
- Dn. D. *Johann. Jacobus* von DOEBELN, Medicinæ Prof. Regius in Academia Londinens. Scanorum, Colleg. Med. Holmiens. Adfeffor, & Reg. Upsalienf. Societ. Scient. & litterar. Sodalif, A. N. C. *Demarchus.* p. 314.
- Dn. D. *Johann. Justus* FICK, Medicinæ Pract. Jenenfis, A. N. C. *Faufstinus II.* p. 66.
- Dn. D. *Daniel* FISCHER, Dynaftiæ Plesnens. S. R. I. Comitibus de Promnitz, Physicus Provincialif, A. N. C. *Cajus.* p. 132.
- Dn. *Joan-*

- Dn. Joannes Leonardus FRISCH**, Rector Gymnasii Berolinensis & Societat. Reg. Berolinens. Scientiar. Sodal. A. N. C. *Vegetius*. p. 251.
- Dn. D. Joann. Hermannus FURSTENAV**, Prof. Medicinæ Primarius & Oeconomix Ordinari. in Academia Rintelensi. p. 233, 540.
- Dn. D. Benedictus GVLLMANN**, Physicus Augustanus Sen. A. N. C. ADIVNCTVS d. *Alcinous*. p. 143.
- Dn. D. Paulus HAASIVS** Physicus Norimbergensis. p. 507.
- Dn. D. Joannes Georgius HASENEST**, Consiliar. & Archiater Brandenburgico Onoldinus & Culmbacens. Physicus Onoldinæ Metropol. ordinari. A. N. C. *Asclapon*. p. 448.
- Dn. D. Laurentius HEISTERVS**, Sereniss. Brunsvicens. & Lüneburg. Ducis Consiliar. & Archiat. Medicinæ, Chirurg. & Botan. in Academ. Helmstadiens. Prof. Publ. Regiar. Londinens. & Berolinens. Societat. Scient. Sodal. A. N. C. *Sostratus I*. p. 520.
- Dn. D. Elias Fridericus HEISTERVS**, Facultat. Medicæ in Academ. Helmstadiensi Adjunctus, A. N. C. *Sostratus II*. p. 456.
- Dn. D. Joannes Fridericus HENCKELIVS**, Potentiss. Reg. Polon. & Elect. Saxon. Colleg. Metall. Consiliar.

- liar. A. N. C. ADIVNCTVS, d. *Archagatus.*
p. 321.
- Dn. D. *Daniel* HOFFMANN, Medicinæ Professor Ordinar. in Academ. Tubingensi, A. N. C. *Niceratus.*
p. 186.
- Dn. D. *Joannes Georgius* HOYER, Patricius & Physicus
Molhusinus primarius, A. N. C. *Apollodorus I.*
p. 254.
- Dn. Lic. *Christian. Frider.* JOERDENS, Physicus Ordinarius & Scholarcha Illustr. Gymnasii Curiensis in Varriscia, A. N. C. *Micon.*
p. 377.
- Dn. D. *Wilhelm Andreas* KELLNER, Sereniss. Ducis Saxo-Ifenacens. Consiliarius & Medicus aulicus, Physicus Provincialis, A. N. C. ADIVNCTVS d. *Dieuches II.*
p. I. 283.
- Dn. D. *Joannes Hieron.* KNIPHOF, Institution. Med. in Academ. Erfurtenfi Professor Publ. Ordinar. Facult. Medicinæ Adseffor Extraordin. A. N. C. *Sofagoras.*
p. 73.
- Dn. D. *Joannes Jacobus* KIRSTEN Chemiæ in Academia Alcorffina Prof. Publ. Ordin. p. 538.
- Dn. D. *Joannes Christophorus* KÜHNST, Practicus Ronneburgensis, A. N. C. *Zosimus II.* p. 345.

Dn. D.

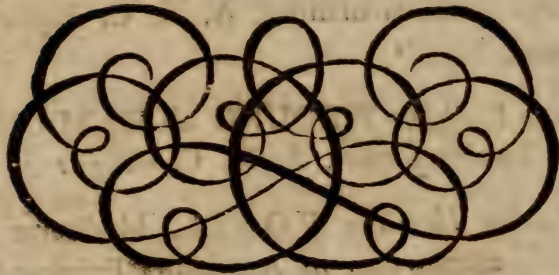

- Dn. D. *Joannes Christianus* KVNDMANN, Poliater Wra-
tislaviensis, A. N. C. *Epimenides.* P. 355.
- Dn. D. *Carolus Fridericus* LOEW, Nobil. Hungar. Serenifs.
Ducum Saxo - Meiningens. & Württemberg. Consi-
liar. & Archiat. Practicus Semproniens. A. N. C. AD-
IVNCTVS, d. *Pittalus.* Append. p. 145.
- Dn. *Joannes Theophilus* MICHAELIS, Præfectus Techno-
phylacii Regio - Electoralis Dresdensis, A. N. C.
Achates II. P. 82.
- Dn. D. *Paulus Gerardus Henricus* MOEHRING, Practicus
Jeveræ Frisiorum, A. N. C. *Diaconus II.*
P. 15. 159. 407.
- Dn. D. *Godofredus Guilbelmus* MÜLLERVS, Practicus Fran-
cofurti ad Mœnum, A. N. C. *Mundinus.* P. 511.
- Dn. D. *Daniel* NEBEL, Medicinæ in Academ. Heidelber-
gensis, Prof. Publ. primar. Serenifs. Elector. Palatini
Consiliar. intimus & Archiater, A. N. C. *Achilles. II.*
P. 387.
- Dn. D. *Wilhelm Bernhard* NEBEL Medicinæ in Academ.
Heidelbergens. Prof. Publ. Ordin. A. N. C. *Achilles III.*
P. 393.
- Dn. D. *Cassparus* NEVMANN, Potentifs. Reg. Borufs.
Consiliar. Aulicus, Societat. Regiar. Anglicanæ &
Berolinens. ut & Bononienf. Scientiar. & Artium In-
stituti

**Dn. D. *Foannes Philippus* WOLFF, Illustriss. Comitis
de *Castell & Rudenhausen* Archiater & Physicus Pro-
vincial. A. N. C. *Gleon*, p. 113.
Append. p. 133.**

**Dn. D. *Henricus Godofredus* ZOPFF, Illustriss. Comi-
tis *Rutheno - Greizensis* Consiliar. & Archiater,
itemque Physicus *ibidem* Provincialis, A. N. C.
Zeno II. p. 428.**

ACTO.

ACTORVM
PHYSICO-MEDICORVM
ACADEMIAE CAESARAE
NATVRAE CVRIOSORVM
VOLVMEN QVINTVM.

OBSERVATIO I.

Dn, D. WILHELMI ANDREAE KELLNERI.

De

Pectoris hydrope

Sectione cadaveris confirmato.

ugatorium veterani illius Medici adsertum: *Non dari pectoris hydropem, (vid. Ephem. N. C. Cent. III. obs. 45. p. 99.) valeat! Valeant apud alios. quantum possunt, quinque ab Illustri b. m. STAHLIO in dissert. de pector. morb. § 41. congesta rationes, hunc adfectum in longe rarissimorum numerum referentes. Ego uberrimo experientia suffragio fultam,*

A, P. M. Vol. V.

A

corum

eorum amplector sententiam, qui pectoris hydropem, multo frequentiore occurere, quam vulgi fert opinio, contendunt. (a) Morbi hujus exemplum memoria haud indignum, bona fide, sequens in conspectum profert enarratio: Vir quinquagenarius, temperamenti melancholico-sanguinei, robusti vero & proceri corporis, ex hypochondriacorum & hæmorrhoidariorum societate, tussi (b) sub ingressum anni 1731. affligebatur catarrhali humida, quam lacte caprino, elix. peēt. Wed. pillulis aloëticis, aliisque ex propria in rebus medicis acquisita experientia (erat enim celebris pillularum fabricator ac singularis processuum chymicorum amicus) depromptis, strenue oppugnabat. Hujus adfectus palliatio in ea incidebat tempora, quæ nostrum, cui fortuna indulgendo jam fatigata esse videbatur, ex mobili vitæ genere, in sedentarium, variisque animum argentibus rebus stipatum transtulerant. Quid itaque mirum, quod inordinata accedens diæta, hujus viri valetudinem, alias sat firmam, in dies magis magisque labefactaret, tandemque ad cachexiæ prædam proponeret? Vernali præterlapso æ-

qui-

a) A cognitionis difficultate, ad existentiam raritatem, ut in aliis, ita & in hac hydropis specie, nullam valere consequentiam, locupletissimo confirmatur testimonio BONETI in *sepulchr. anat. Tom. I. p. 16. Ill. HOFFMANNI in dissert. de asthmate convuls. cum hydr. peēt. pag. 5. Ephemerid N. C. Vol. I. obs. 170. pag. 376. & Vol. III. obs. 104. p. 322. D. FÜRSTENAU in desider. med. P. II. §. 33. pag. 168.*

b) Tussis incongrue tractata, non potest non in pulmonibus relinquere imbecillitatem, fecundissimam hydropis matrem. Quis itaque primam hujus mali originem, ad prægressam tussim referre dubitabit? Simile fatum an. 1733. premebat virum integræ alias sanitatis, nostroque quoad temperamentum & corporis habitum, simillimum, quem pectoris hydrops, tussi succedens, mense Julio è vivis rapiēbat.

De pectoris hydropese sectione cadaveris confirmato. 3

quinoctio, februum, eo tempore tertianarum feracissimo, valetudinarius noster, eundem sibi imminentem morbum timens, huic varia opponebat medicamina; his nihil proficientibus, meum die XIV. Junii implorabat auxilium, ad pectoris stricturas & anxietates præcordiales ex flatulentia, ut putabat, hypochondriaca ortas, removendas. Medicamenta quibus curam adgrediebar, præstantissima varii generis erant carminativa, quæ vero nullum, aut saltem exiguum adferebant levamen. Implicatus hic affectus die XXIV. Junii usque adeo a pristino degenerabat statu, ut in asthma erumperet convulsivum, anxietatibus plane stupendis onustum, quod singulis noctibus revertendo summoque cum fervore ad diluculum usque furioso nullum concedebat somnum. Superatis aliquot, momentaneam suffocationem minantibus paroxysmis, ego, contradicente licet ægroto sedem pertinacissimi hujus omnemque medelam eludentis morbi, non in hypochondriis, sed pectoris cavitate, serosa colluvie aggravata, (c) publice decla-

A 2

ravi,

- c) Quam lubrica & fallacia sint signa pectoris hydropem indicantia, licet pathognosticorum nomine superbiant, tum ex aliorum, tum propria experientia præclare docuit D. RAYMANN in *Ephemerid. N. C. Vol. I. obs. 170. pag. 374. sqq.* Sic D. SCHREY imitando sane exemplo, ingenue in *Ephemerid. N. C. Vol. II., obs. 34. pag. 89.* profiteretur, se errasse, in judicando hoc morbo, illumque, non nisi post mortem, scalpelli anatomici ope, cognovisse. Quantum vero sit artis opus, asthma, quod hypochondriacum adpellant, a nostro, præprimis in incremento adhuc constituto, rite discernere, sufficiat hoc loco Excell. *Ura-tislaviensium Medicorum in tr. de peët. hydropese cap. I. §. 1. p. 3.* testimonium. Indicia, quibus ego commotus, hypochondriis sedem hujus mali denegavi, fuerunt 1) appetitus sibi satis constans, 2) excernendorum per alvum & urinam non interrupta excretio, 3) flatuum absentia 4) hypochondria tactu salva,

ravi, simulque serio tuasi, ut alius Medicus, experientia & eruditione illustris, in consilii partes advocaretur. Hic venæsectione (d) in pede, aliisque, quidquid ex artis erat potestate remediis, omnes in sanatione hujus mali, experientiæ & eruditionis, contendebat nervos, sed irritò plane conatu. D. XVIII. tumor pedum œdematosus conspiciebatur, qui ex hoc tempore, ob corporis continuum in sella situm erectum, in dies majora sumebat incrementa. (e) d. XXIV. Pillulæ polychrestæ sic dictæ, ab extraneo quodam Medico oblata

5) paroxysmi nocturno tantum tempore recurrentes, omniumque 6) remediorum effectum elidentes.

(d) Venæsectione, quam parum auxilii in hoc adfectu sit sperandum testantur *Uratislau. l. c. cap. 3. §. 1. Ill. HOFFMANNUS l. c. §. 27. & Acta Med. Berolinens. Dec. I. Vol. X. pag. 34. & 49. sq.*

(e) Tumor hic, symptoma est pectoris hydropi tam familiare, ut merito exemplum ab *Ill. HOFFMANNO in disp. cit. §. 30. & Med. systemat. Tom. III. Part. III. pag. 353.* prolatum, ubi nullus neque in abdomine, neque in pedibus, adparuit tumor, rarioribus adscribatur. Pedum tumores teste non fucata solidaque experientia, hoc habent singulare, quod stagnans in illis coluvies serosa, ad pectus per metastasin transferatur creberrime, facillimeque, e pectore contra, ad pedes, non nisi rarissime difficillimeque. Quem enim lateat, quam irritus inanisque ut plurimum sit labor, qui a Medicis, ad imminuendum subtrahendumque serum pectoris cavitati inclusum, in pedes impenditur? quo nomine celebrantur frictions, suffitus, forus, pediluvia, scarificationes, vesicatoria, & quæ sunt hujus farinae alia. Spontaneas rupturas, toties quoties frustraneas, jam silentio prætereo. Audiamus *V. RIEDLINUM*, eodem præjudicio captum, in *Ephem. N. C. Cent. III. obs. 45. pag. 99.* qui in pectoris hydrope commendavit fomenta, quia si serum per pedes tumefactos forsan subtrahi posset, & in pectoris cavitate imminutum iri speravit, de quo subsidio, licet non adhibito, se haud frustra cogi-

De pectoris hydrope sectione cadaveris confirmato. 5

oblata asthmaticum paroxysmum mirifice exasperabant.
(f) Die II. Augusti pulsus in carpo sinistrae manus (g) magis inordinatus debilisque quam in altero latere observabatur. Urina in mediocri exercebatur quantitate, lixiviosa,

A 3

fa,

tasse, detumescences sub vitæ finem pedes, ast asthma hinc mirum quantum auctum, indicio quodam fuisse, putat. Mihi ante oculos adhuc obversatur vir anno 1730. ejusdem hydropis specie, prægrandi pedum ac scroti tumore comitata, laborans, qui consilium Medici cujusdam, ad producendum augendumque in pedibus œdema, mediante eorum situ perpendiculari, ad extremum usque halitum, queribunda prosequabatur voce. Obstupui vero, cum an. 1733. non conquerentem, sed lamentantem invenirem alium, de suffitu vaporoso ex lacte, ad facilitandos in pedibus jam tumidis, sudores spontaneos, adhibito. Hoc enim vix adplicatum remedium, excipiebat asthma, non nisi morte piandum. Vaporosorum balneorum, in pedum œdemate, ulum, ab abusu perite discernunt *Acta Med. Berolinens Dec. 1. Vol. VII. p. 7.*

(f) Pillularem controversiam, de qua agitur in *Act. Med. Berol. D. I. Vol. X. pag. 41. & Annalib. Uratist. Tent. XIV. pag. 651.* meam hic non facio, neque a me impetrare possum, ut credam, pygmæis remediis gigantæos vinci posse morbos.

(g) Regularem & æqualem in hoc morbo pulsus, tamquam rarissimum adnotaverunt *Act. Med. Berol. D. I. Vol. X. pag. 36. & commerc. litterar. An. 1733. pag. 84.* Sæpius occurrit pulsus irregularitas, in altero tantum latere; qualem me in quinque personis, simili morbo correptis, observasse, adhuc memini, & ab aliis observatum legi, vid. *BONETI Sepulch. Tom. I. p. 519. Ill. HOFFMANNI diff. cit. §. 30. Med. system. Tom. III. P. IV. p. 351. & Ephemer. N. C. Vol. I. obs. 213. pag. 470.* Tangenda itaque est utriusque carpi arteria, antequam de pulsu pronuntiatur, docentibus *Act. med. Hassn. Vol. I. P. I. obs. 68. pag. 150. & Ephemer. N. C. D. I. A. IX. & X. obs. 61. pag. 152. sqq.*

sa, copiosis ad vitri latera concretescentibus crystallis tartareis turgida. (b) Asthma in dies magis increfcens, jam nullum plane cubandi amplius concedebat actum; immo quotiescunque æger oculos tantum ad somnum componebat, corpus levissime movebat, loquelam intendebat, aut inspiratum aërem diutius retinebat, toties novo percellabatur insultu. (i) Hæc omnia flatulentiis splenicis, ex obstructo mesenterio ortis, noster, pro captu suo, adscribebat, in eaque magis confirmabatur sententia, cum die III. Augusti, asthmatico paroxysmo conjungeretur copiosa mucii albi & insipidi, expectoratio (k) nulla plane tussi comitata. Scro-

tum

(b) Quare urina, quæ circa initium, imminente hoc morbo, excernitur alba & copiosa, crescente eo, saturationem acquirat colorem, parcius fluat, ac varia sedimenta deponat, doctè explicant *Uratislavienses l. c. cap. 2. §. 20. pag. 43.*

(i) Quamvis hæc omnia digitis quasi monstrabant, latentem in pectore hydropem; duo tamen, inter signa hujus morbi alias haud infimum locum occupantia, in hoc subjecto desideravi, aquarum, fluctuationem & tussim. Quo itaque inde fortassis subortus scrupulus adimatur, de utroque quid sentiant alii, paucis explicabo: celeb. *RAYMANNUS* in *Eph. N. C. Vol. I. obs. 170. pag. 383.* Fluctuationem pro inseparabili & maxime proprio signo cum *GOHLIO* in *Act. Berol. D. I. Vol. X. pag. 38.* venditare non audet. Ipse tamen *GOHLIUS l. c. pag. 36.* in alio fluctuationem deprehendisse nullam, haud obscure indicat. Simile quoque exemplum prostat in *Commerc. litt. 1733. pag. 84.* An vero prolata a *D. RAYMANNO* ratio, quare talis fluctuatio non semper audiat, ad præsentem applicari possit casum, inferius examinatur. Quod tussiant ut plurimum vid. *Act. med. Berol. l. c. p. 26.* Sed non semper testantur *PISO de serof. colluv. obs. 51. pag. m. 213. & Ephemer. N. C. Dec. I. A. III. obs. 337. p. 549.*

(k) Utrum ex pulmonibus tantum, an ex pectoris cavitate per pul-

De pectoris hydropese sectione cadaveris confirmato. 7

tum, paroxysmi tempore, dolorificam patiens corrugationem, per totius morbi cursum, ab omni tumore (1) manebat immune. Die V. Augusti motus infra cordis scrobiculum observabatur palpitatorius. (m) Die XI. ejusdem duo nova symptomata accedentia, calor nimirum febrilis & diarrhœa, asthma haud parum adlevabant, decumbendique ægroto facultatem reddebant liberam. Adeo, ut quam frustra a copiosis remediis convocatis, sibi promiserat medicinam, jam ab ipso morbo impetrasse, videretur. Quantum vero ab asthmatis decedebat ferocia, tantum accedebat virium imminutioni. Sic die XVI. Augusti ægrotum in mortis inveniebam agone; manus enim & pedes intensissimo rigebant frigore, mentisque præsentia intercurrentibus turbabatur deliriis. Oris labia rubicunde splendebant colore, qualem æger in potionibus analepticis mire averfabatur. Artuum frigus mox evanescendo, mox revertendo, ad

mones, hic mucus ejiciatur, est de quo egregie disputatur in *Act. Berol. D. I. Vol. X. pag. 18. sqq.*

- (1) Quo, ad explicandam rationem, quare in hac hydropis specie, scrotum sæpe in tumorem attollatur, antequam vel venter, vel pedes intumescant, utuntur argumento *Medici Uratisl. l. c. cap. I. §. 8. pag. 7.* mirificum scilicet, thoracis, cum partibus genitalibus contensum, de quo plura vid. apud *PISONEM l. c. obs. 55. pag. m. 217. Ephemer. N. C. Cent. III. obs. 83. p. 204.* Idem, eodem jure, ad nostrum hunc casum, quo minus adplicem, quid impedit? Curiosum est quod *Act. Berol. D. I. Vol. X. pag. 39.* perhibent, de viro eodem morbo oppresso, cujus mentulam tantum, non ilatenus autem scrotum, occupavit tumor. Inter molimina hæmorrhoidalia, crebrius occurrit, dolorificus & vagus, testiculos ac scrotum percurrens, sensus.
- (m) Utrum hic motus a musculorum abdominis, vel diaphragmatis, convulsione, an a ventriculi palpitatione, traxerit originem, aliorum ingenio & conjecturæ committitur,

ad diem usque XX. alternabat, quo præter omnem spem, illum, quem in mortis faucibus quasi hærentem, deserueram, nunc ex illis, miraculi ad instar, ereptum, inveniebam. Nox subsequens dulcissimo consumpta somno, pulsus in manu sinistra pristino fere redditus robori, aliaque adstantibus, de feliciter nunc superato morbo, triumphicantem eliciebant. Quid? quod ipse æger, nil nisi beatam a Deo expetens analysin die XXI. raro sane exemplo, (n) me advenientem, effusis lacrymis, his excipiebat verbis: Ach es scheint, als ob mich Gott nicht haben wolte! Fucata hæc de recuperanda valetudine spes (o) ad diem XXII. Augusti usque durabat, quo asthma, quod ultra XIV. dies sepultum jacuerat, inopinato & miro cum impetu erumpens, omnia nunc perditæ & conclamata esse, clarissime monstrabat. Superatum hunc insultum, calor excipiebat febrilis, sitis, summaque virium prostratio, quibus obrutus æger, die tandem XXVI. Augusti, morbo naturæ reddebat debitum, (p) Cadaver sequenti mortem die, cultro anatomico lustratum, sequentia in abdomine monstrabat: I.) Omentum omni pinguedine destitutum corruptumque. II.) Hepar exsangue, cujus vesicula fellea, bile crassa & nigricante repleta, ovum gallinaceum magnitudine æquabat. III.) Ventriculum album & papyraceum. IV.) Intestina tenuia,

variis

(n) Quod de mira vivendi cupiditate in hydropicis tradunt *Ephem. N. C. Cent. X. obs. 77. pag. 307.* hoc magis ad illos, qui in abdomine, quam in pectore hunc hostem gerunt, pertinere, idem ille Auctor in Scholio, haud obscure indicat.

(o) De morte in agonizante critice dilata vid. *Ephem. N. C. Cent. III. obs. 100. pag. 239 sq.*

(p) Non eodem semper modo vitæ filum abrumpi hoc morbo de-tentis, testantur *Uratist. l. c. cap. 1. §. 14. pag. 11.*

De pectoris hydrope sectione cadaveris confirmato. 9

variis in locis, inflammatione gangrænosa infecta (q) V.) Pancreas scirrhosum. (r) VI.) Lienem & VII.) Renes ex omni parte sanos. VIII.) Mesenterium glandulis scirrholis refertum. IX.) Ipsam abdominis cavitatem, ab omni extravasato humore vacuum. (s) Pectus apertum nostris subjiciebat oculis: 1) Seri flavescens, limpidi & inodori, utramque thoracis cavitatem occupantis, plus quam quatuor libras. (t) 2) Diaphragmatis superiorem partem in-

A. P. M. Vol. V. B flam-

(q) Habes mortis, non morbi causam.

(r) Pancreas & mesenterium scirrhosum, in aliis eodem morbo defunctis, vid. *Ephemer. N. C. Cent. IV. obs. 115. pag. 271. & Annales Uratisl. Tentam. XI. pag. 218.*

(s) Viscerum in abdomine labem, ad extravasationem seri in pectore, hic parum aut nihil contribuisset, ex hoc clare patet.

(t) Variam humoris, qui in pectoris cavitate reperitur, qualitatem & quantitatem, explicant *Uratisl. de pect. hydr. cap. 1. §. 15. & 16.* Utrum vero in nostro subjecto, morbo in ἀσθμη constituto, humoris eadem fuerit quantitas, quæ post mortem fuit inventa, nihil certi determinare sustineo. Notabiles enim illæ asthmatis induciæ, probabile reddunt, diarrhœam & calorem febrilem, serosam imminuisse colluviem. Quo concessio, facilis esset dubii, supra sub litt. (i.) moti, resolutio. Augeri vero ejusdem humoris quantitatem sæpe in ipso mortis articulo, immo interdum post mortem demum, quis nescit? Virgo, in qua, referente *BONETO in Sepulcr. T. I. pag. 519.* nulla neque difficilis respiratio, neque fluctuatio aquarum unquam fuit observata, ex cujus tamen, post mortem inopinatam, aperto thorace, aquæ virosæ magna effluxit copia, aliud indicat? Quare extra omne positum est dubium, quod & asthmatici sæpe inopinata opprimantur morte, in quibus mortis, minime vero morbi, se post mortem prodit causa. Id quod illorum accuratori relinquitur examini, qui ejusmodi exemplis, ad signa a plerisque Medicis pro pathognomonicis vendita, infringenda, utuntur, vid. *Commerc. litt. 1733. pag. 84.*

flammatam, excoriatam, (v) variisque excretentiis sero-
phulosis, rubicundis & diversæ magnitudinis oblitam; qua-
les etiam in mediastino & pericardio, hinc inde prominen-
tes, nostros alliciebant oculos, ex quibus incisus corrupta
glandulosa prodibat substantia. (x) 3) Dextrum pulmonis
lobum, in parte antica pleuræ arctissime adnatum, alias sa-
num, sinistrum vero liberum, sed in parte inferiori inflam-
matione & putredine correptum. 4) Pericardium humo-
ris limpidi continebat uncias quatuor. Et denique 5) cor
haud vulgaris magnitudinis coagulato infarctum cruore, in
sinistro ventriculo polyposa rudimenta monstrabat copio-
sissima.

(Isenaco Erfordiam missa d. 12. Januar. 1737.)

(v) Excoriatio haud obscure indicat humoris acrimoniam, de qua
vid. *Uratist. l. c. cap. I. §. 15. pag. 12.* & *Acta Med. Berol.*
D. I. Vol. VIII pag. 36. a qua ipsum diaphragma perforatum fuis-
se, perhibent jam laudata *Acta Dec. I. Vol. VI. pag. 96.*

(x) Ejusmodi tubercula, quæ in hydropicis sæpissime reperiuntur,
nihil esse aliud, quam producta morbosa, ex glandularum nume-
ro proscribenda, oculatissimo nostri ævi anatomico debemus
HEISTERO, OTTO HEURNIUS, in puella hydrope
pectoris & abdominis defuncta, innumeras, notabilis magnitudi-
nis, invenit strumas, quibus omentum, pancreas, mesenterium,
diaphragma & mediastinum scatebant. vid. *Uratist. l. c. cap. I.*
§. 18. pag. 15. In alio cor admodum parvum, exsiccatum &
præter præter centum tuberculis, per totam superficiem, obli-
tum pericardii quoque aqua destitutum, observatum fuisse te-
stantur *Ephemerides N. C. Dec. II. A. VI. obs. 194. pag. 386.*
conf. *Act. Berol. Dec. I. Vol. X. pag. 76.* Perquam curiosa ve-
ro est observatio in *Ephem. N. C. Dec. III. A. I. obs. 22. pag.*
44. de puerpera risu & singultu necata, cujus diaphragma undi-
quaque vesiculis polyporum colore, protuberans, fuit inven-
tum, ex quibus apertis serosus acidissimus emanavit liquor. Qua-
re ægrotus noster a risu & singultu manserit immunis, determi-
nare minime sustineo,

OBSER-

OBSERVATIO II.

Dn. D. JOH. HARTMANNI DEGNERI.

De

Peritonæi hydrope laccato externo.

Non tantum interna capitis, thoracis & abdominis viscera, sed & externas corporis humani partes morbo hydropico corripitur, tumores varii & collectiones aquarum peculiare, hinc inde a multis Medicis notati, testantur; & quidem vario eventu, frequentius tamen funesto; inprimis ubi sedes mali interius adeo latuit, ut non nisi post fata cultri anatomici ope in conspectum produci potuerit. Inter hujus adfectus casus oppido raros cum læto eventu non immerito censendus est hydrops singularis, quem cum publico communicare operæ pretium duxi. Nimirum fœmina quædam, pistoris uxor, quinquaginta & aliquot ultra annos nata, habitus corporis obesi, sed satis sana, & plurium liberorum mater, ante duodecim circiter annos in inguine dextro sentit tumorem, pisi magnitudinem vix æquantem, & leviter dolentem. Ob loci conditionem pudet adire Medicum, donec hic tumor sensim sensimque adcrescens post duorum annorum decursum ad ovi gallinacei figuram se extenderet, sibi que nunc incommodum & periculum minari videretur. Consuluit me tunc super hac excreſcentia, quam duram tactuique minime cedentem, sed ad tactum dolentem deprehendi; hinc dubius adhuc, ad quam adfectus speciem ille sit referendus, ipsi suasi, ut pro tempore nil adplicaret, sed negotium temporis & naturæ committeret, quæ monstratura esset, quid specialius & eum successu sic agendum, Abhinc consilio

ita tenaciter morem gessit, ut, licet quandoque illam viderem, non nisi leviter de tumore suo semper auferente mentionem faceret. Moles illa interea annuatim accrevit, & quidem eam in magnitudinem, ut duarum spithamarum longitudinem & trium crassiciem nunc superaret. Abdomen præterea sensim cum tumore attollebatur, & in magnam molem excresebat æquali altitudine. Paciens cæterum officia domestica more solito obibat, hancque molem sine corporis aut virium jactura satis patienter tulit, nil fere conquesta, nisi quod grave hoc pondus, ad pudenda & femora propendens, ipsi tantæ molestiæ esset, ut nec stare nec sedere, nec in lecto decumbere commode valeret. Tandem mense Martio hujus anni tumor hic in fundo incipiebat rubere, inflammari & acriter dolere, quo viso, & adplicato cataplasmate post aliquot dies magno cum vulnere dissilit tumor, magnamque aquæ claræ effundit quantitatem. Effuso vero liquore membranam albam ex vulnere propendere observant chirurgus & adstantes, hancque primo adpectu pro intestino habuerunt; re vero paulo accuratius examinata, digito eamprehendit chirurgus, quam cum sequi sentiret, totam extrahit extra vulnus. Mirum fuit visu. Monstrabant enim saccum membranaceum, minimi fere digiti crassiciem crassum, vesicæ bovis non absimilem immo multo majorem. Hoc vero maxime mirandum, quod nulla in eo apertura, præterquam in loco inflammatione macerato, detegi potuerit. Dum vero folliculus hic admirationem excitabat, vulnere profunditas non minorem inspirabat stuporem. Caput enim humanum si immisissum fuisset, tamen non implevisset cavum. Parietes ejus ubique erant glabri, quasi callosi, uniformes, nullibi-que quidquam præter naturalis observari potuit, nisi in loco musculi, ubi saccum cum radice sua adfixum produisse conjectura adsequi licebat; ibi enim stigmata quadam, cicatri-

catricis quasi formam exhibentia, se intuenti offerebant. Vulnus balsamicis partim, partim plumaceolis siccis deligavimus, & observavimus, magnam adhuc quotidie ex abdomine destillare aquæ limpidæ quantitatem, hacque evacuatione etiam rite succedente tumorem ventris magis magisque subsidere. Hinc agræ ut in locum vulneris decumberet, suavisimus, sic enim majorem liquoris exstillare copiam notavimus, quam si in positu corporis opposito cubaret ægrotata. Interea patiens nostra, quæ cum tumore (si licet ita loqui) sano sana erat, cum hoc ægrotante ægrotare, de toto abdominis dolore conqueri, & febre lenta laborare cepit, & quidem eo vehementius, quo magis abdomen detumescere videbatur, parciolemque tunc reddebat urinam rubram & crassam. Sed exhibitis leniter laxantibus nitroso-absorbentibus, & roborantibus internis atque externis, omnia tranquillius & ex voto succedebant. Nil vero magis nos nunc angebat, quam ut nobis vix persuadere potuerimus, quomodo labia hujus vulneris adeo ampla & laxa, abdomenque ita relaxatum, se iterum adeo corrugare & contrahere possent, ut vulnus hoc adeo profunde visum iterum clauderetur. Vidimus tamen, quod natura partes corporis eadem ratione contrahere valeat, qua illas relaxare novit. Factum hinc est, ut evacuata omni aqua, prior abdominis robur & tonus rediret, vulnusque intra decem septimanarum spatium consolidatum fuerit, patiensque optima nunc fruatur valetudine. Adfectum vero hunc hydropem saccatum adpellandum esse, nemo inficiabitur, cum, quod nulli alii, adfectui adscribendus sit, ipsa historia doceat. Peritonæum quoque & abdominis musculos adfectos fuisse, inde patet, quod saccus ille in sua radice externe illis adnatus, aut forsan inde prognatus fuerit; & licet ille nobis inperivius visus fuerit, tamen radice sua peritonæo implantatum fuisse, & cum hoc conspirasse, ex eo

liquet, quod unacum incremento aquæ in sacco contentæ, ipse quoque venter increſcebat, ſeparato vero hoc ſacco ex eo ipſo loco, cui adhærebat, & inprimis ſicut corporis mutato, abdomen ſe iterum exonerabat. Dein omnem illam aquam, quæ toto morbi decurſu e vulnere effluxit, non in ipſius abdominis cavo ſtagnaffe, ſed intra ejus muſculos & peritonæum collectam fuiſſe, ex eo quoque colligitur, quod hic liquor limpidus claruſque fuerit, ægraque ventris ſui tumorem abſque ſanitatís detrimento tulerit, quod alias fieri non potuiſſet. Præterea plures Ephemeridum noſtrarum obſervatores, aliique Medici clari varios hydropis notarunt caſus, qui in eo noſtro non abſimiles judicandi ſunt, quod humores aquoſos vel per ſe ſtagnantes, vel peculiari tunica, tamquam ſacco, vel veſicis pluribus incluſos, modo intra cavitatem abdominis, modo intra peritonæum & tunicas muſculorum abdominis hærentes, poſt mortem ægrorum invenerunt. Huc adnumerare licebit exempla illa, ubi hydrops, ex allifione corporis in pavementum, vel aliam materiam duram, ſubſequenti alvi dejectione ſolutus fuit, vel deſtente in ventris cavitatem, & ibi putreſcente ſero, hominis interitum produxit. De generatione vero & cauſis genuinis hujus adfectus, unde nimirum, quomodo & qua via hic ſaccus prognatus ſit, & in tantam molem excreverit, ſi nunc diſſerere vellemus, ſcio quid alii de glandulis tumefactis, aut de vaſorum lymphaticorum extremitatibus dilatatis, aut de ſtructure celluſoſa membranæ adipoſæ philoſophentur; cum vero veram morbi formam minime exhauriant, ulterius conjecturæ locum dare nolo. Ad curam quod attinet, ſi unquam, certe in hac hydropis ſpecie manus chirurgica opem potuiſſet adferre ſalutarem. Sed cum a priori non conſtaret, quid monſtri ille aleret tumor prætereaque ægramanum Chirurgi abhorreret, tandem ipſa moles pondere ſuo

suo ad radicem dehiscens , inflammationi & curæ aperuit viam.

(Noviomagi Erfordiam missa d. 20. Januar.
1737.)

OBSERVATIO III.

Dn. D. PAULI HENR. GERARDI MOEH-
RINGII.

Hydrops universalis , cum apoplexia, epi-
leptia , phrenitide, vermibus, &c. sanata.

Conspirant heic una in femina tot, quot viginti alios
sat cruciare possunt, mala, quorum omnium ultimus
terminus mors & mihi, & reliquis adstantibus ultra
mensem videbatur. Conspirant, inquam, heic omnia, quæ
infinitam humani infortunii seriem commonstrare valent.
Optume igitur MARCELL. PALINGENIUS in Zodiac. vit.
L. VI. p. m. 136. sq. cecinit:

Quis possit carmine morbos

Innumeros, quibus est obnoxia vita, referre?

Quot febres, quot languores, quot ubique dolores

A capite ad plantas? humanum corpus ut extra,

Sic intus patitur: per singula membra venenum,

Insudit natura homini: caput, & manus, & pes,

Et latus, & stomachus, graviter terquentur, & aures

Atque oculi, & fauces, renes: quid cætera dicam?

Attente historiam, inferius descriptam, consideranti, singu-
li occurrent morbi, qui enarratarum modo partium fun-
ctiones satis superque læsere. Conspirant itaque heic quo-
que omnia, ut spem præter & opinionem grata rediret ac
ineculâ posthæc sanitas. Quia & cuncta tandem maxime

conspirant, ut ineffabilis Dei gratia remediorum legitimum nos usum doceat, artemque nostram, in generis humani salutem, ad altioremevehat certitudinem. En historiam!

An. 1734. de 2. Nov. ad Judæam, in vico, unum milliare a civitate nostra distante, habitantem, 45. annorum, staturæ pumilæ, tenerioris ac macilentæ, cholericam, & aliquot liberorum matrem, fluxusque muliebris jam expertem, vocabar, quæ per anni quadrantem hydrope universali, leni gradu inchoata, laborabat. Quæ cum Chirurgi alicujus medicastrici curæ se concredidisset, tantum ex gutta Gambodia vomitorium ac drasticum purgans ab eodem accepit, ut 26. vicibus *άνω και κάτω* purgata, vehementer debilitaretur. Post alios quinque dies idem repetens, plures 30. vomitibus sedibusque passa est. Quæ violenta excretionem vires adeo fractæ sunt, ut in lecto supina decumbens, commovere se nequiret. Tota autem corporis superficies, quum ipsam primum viderem, valde tumebat, splendebat, tactui resistebat, frigidissima existeret; sed in pedibus fovea, post horam vix evanescens, relinquebatur. In artubus præterea inferioribus, a pube ad calcem usque sensum frigoris fere intolerabilis percipiebat, ad quem paullatim mitigandum stercus quidem columbinum intense calefactum femoribus atque tibis circumdabat, sine ulla tamen frigoris, quantum persentire poterat, imminutione, sitis porro magna; urina tenuis, pellucida, aquosa; pulsus, quem LOMMIUS de leucophlegmatia tradit; tussis arida; alvus tandem occlusa, nisi variorum ope purgantium quotidie solveretur. Ex consilio itaque perill. L. B. a BRUNN *Act. N. C. Vol. 1. obs. 128. p. 275.* hoc modo corticem Peruvianum occultabam: Rec.

Pulv. Cort. Peruv. subtilisf. unc. sem. Regul. antim. medic. drachm. 1. Myrrh. Cinnab. antim. ana Scrup. sem. Castor. gran. V. Extr. trisul. fibr. Scrup. IV. M. f. c. solut. Fragac. q. s. pil. ex. drachm. 1. num. XVII. consp. pulv. lycopod. sumat ter de die num. XIII.

super-

Hydrops universalis, cum apoplexia, epilepsia, &c. 17

superbibendo haustum cerevisiæ, baccis junip. saturatæ, qua etiam cerevisia medicata, pro potu ordinario utatur. Rec. Ciner. Genist. (vel ciner. cujuscunque alius plantæ, copioso sale fixo abundantis,) libr. sem. quibus fervidis adfundantur vini gall. lib. IV. Colat. ter in die sex uncias, reciproce cum pillular. gran. v. hauriat; mane hora 8. pomerid. hor. 2. & vesperi hora 7.

D. 5. Nov. ex sumtis pilulis eam valde purgatam esse, nuntiabatur. Ne igitur debilis ægrota adhuc magis debilitaretur, minorem paulo pilularum dosin sumendam monebam. Præter ea tumorem in facie omnem fere versus latus sinistrum cum notabili duritie moveri, referebatur, id quod ego abinde, quod ægra sæpius lateri sinistro incumbibat, provenire arbitrabar.

D. 15. Nov. horripilationes in cute vagas nonnunquam, referente filio, sentiebat. Absinthio tumentibus partibus inferioribus & pectori calide in sacculis applicato, tumor paululum secedere videbatur; ablatis sacculis, statim redibat. Ceterum debilitas ægrotantis eodem, quò fuerat, in gradu persistebat. Medicamenta priora continuari jubebam.

D. 18. Nov. hæc litteris consignata legebam: Ægra, quæ antea tam frigida semper erat, ut neque calidissima fornace incallescere posset, novissima septimana bis sudore perfusa est; tumor in omni corporis superficie vix ad sensum depressior evadit; nonnunquam singultu, brevi tamen disparente, vexatur; alvus quolibet fere *ῥυθμιέως* vicesies circiter solvitur; serum tamen effluens, tenue, vario colore, nunc flavo, nunc cinereo, frequentius viridescente ac nigricante saturatum existit; anorexia manet; sumtos cibos eructat; medicamenta, priori adhuc methodo hausta, hærent; circa meridiem fugacibus lipothymiis plerumque corripitur, quas taleolo citri, saccharo consperso, ac deglutito, bis depu-
A. P. M. Vol. V. C lit;

lit; ceterum quovis mane refocillatam se sentit, crescente quamvis die debilior rursus evadat; nec foveæ tandem, malleolorum in pede cuti impressæ, adeo pertinaciter subsistunt, sed citius resurgere videntur; capillitium frequentibus ulcusculis, materiam albam fundentibus, circumcirca, ac totum inquinatur; sitis aliquantum remittit.

Priora medicamina continuabat, pilularum tamen dosis minuebatur, ita ut alternis tantum diebus easdem devoraret.

D. 22. Nov. hæc ex litteris: tumor in pedibus, manibus, abdomine decresebat; in dorso augebatur; serum per alvum in paullo minori, ob pilularum parciorem usum, copia effluebat, atque consistentiam & calorem fæcum cerevisiæ habebat; sumtos cibos adhuc evomebat; alias magis reficiebatur; foveæ circa malleolos pedum impressæ, citius attollebantur. *Rec. Tinctur. Antim. acr. unc. sem. Liqu. terr. fol. tart. drachm. ij. Liqu. C. C. succinat. drachm. j. M. sumat ter die XXX. gut. præter ea in usu priorum remediorum persistebat.*

D. 26. Nov. hæc: jam vomitus cessabat; appetitus augebatur; melius quoque cibos digerebat; tumor hydropicus locum ita mutabat, ut nunc a superioribus ad inferiora, nunc ab inferioribus ad superiora tenderet; sed in femore immutabilis tumor; circa vesperam in femore rigiditas, & in genibus; frigus solitum partium externarum cessabat, facileque calor corpori inducebatur; versus somnum quædam inquietudo; a die 22. Nov. purgationem ægrota neglexerat, alvus tamen aperta; tussis & respiratio difficilis fere cessabant.

D. 29. Nov. eadem symptomata; eadem medela.

D. 3. Dec. oberrans tumor, uti d. 26. Nov. exposuimus; sed inter capitis tegumenta, præcipue vesperi, major, cum dolore punctorio; sitis minor, alvus nunc aperta, modoque

Hydrops universalis, cum apoplexia, epilepsia, &c. 19

que laxa serum fusci ac punicei coloris dimittebat. Capiti calidum sicci absinthii fomentum admoventi jubebam; interne cineres supra notatos, & pilulas, d. d. 2. Nov. continuandas suadebam; fibrasque leniter roboraturus, addere consultum ducebam: Rec. *Tinct. antim. acr. unc. 1. Tinct. Vitr. mart. Zwelff. liqu C. C. succin. ana drachm. j. M. sumat ter in die XL. guttas.* Ægra nolebat vinum amplius cineribus adfundere, sed œnopegium, puri vini loco: usurpabant.

D. 5. Dec. ipse ægrotantem visitabam. Maculæ purpureæ, super integrum abdomen dorsumque adparebant. Arteriæ temporales fortiter, & celeriter pulsabant, ut & internæ, ex ægrotantis observatione, carotides. Intus in capite punctorii, acuti, frequentes dolores animadvertentur; major capitis tumor; alvus ægre aperta. Pilulas fastidiebat. Rec. *Spir. anis. drachm. iij. Res. Jalapp. Scrup. sem. Julep. violac. drachm. j. M. ex solut. exactiss. f. haustus.* Quo sumto bene purgabatur. Sed capitis symptomata enumerata perseverabant. Admovebatur capiti sacculus, in quo sal culinaris decrepit. sicciss. calidissimus; simul ac vero maderat, novus imponebatur. Jam merum vinum, quum œnopegium nauseabundum existeret, nec vini effectus ederet, cineribus iterum adfundebat; corpore autem, pilulis prioribus jam adsueto, fæces deponere negante, pilulis d. d. 2. Nov. addebam *Resin. Jalapp. Scrup. IV. Resin. Scammon. gran. VI.* quas *D. 6. Dec.* priorum more sumebat, a quibus sexies fæces alvinas excludebat.

D. 8. Dec. hæc a filio una serie subsequuta se invicem mala nunciabantur: symptomata in capite eadem, caligo oculorum, animi deliquium, epilepsia, sopor; alvus aperta. Viso ergo hoc tam inopinato spectaculo, præceptor domesticus, quem *Rabbi* adpellare Judæi sueverunt, gallinam nigram, vivam, super pectus ægrotantis tenens, dis-

ruperat. Hac autem supersticiosa medela effectum speratum non præstante, mastram ille magnam, farinæ, ad panem conficiendum, subigendæ inservientem, adripuerat, prolatisque quibusdam cum murmure verbis, super illam magnum vas fictile in innumeras partes perfregerat. Ast nec tum ad se redeunte ægra, Psalmum Davidis aliquem, simulata quadam quasi anxia religione incitatus, obmurmuraverat, qui a Judæis hodiernis morbo illi, Den man unter's Dach nicht nennen darff, sub quo stulto ac ridiculo nomine insultus epilepticos intelligunt, opponi suevit. Tantum vero aberat, ut, his omnibus irritis, ægrotæ sensus instaurarentur, ut potius apoplexia simul cum epilepticis repetitis exacerbationibus corripereetur. Jam autem, ceu postmodum percipiebam, 48. horis lotium dimittere non potuerat. Ut igitur idem Rabbi urinam ciceret, saniori paullulum genio ductus, cepam majorem dissectam pubis regioni ægrotæ imposuerat; quo facto, multum urinæ emisit.

D. 9. Dec. omnium, quæ modo scripta reliqui, ego certior fiebam. Quippe quum nullam adplicata incantamenta hebraica opem speratam ferrent, ægra mortis candidata ab adstantibus declarata, tandem mihi iterum obtrudebatur, an forte quid porrecti remedii vitam sustinere valeret. Hunc itaque spiritum excitantem, ipse apud ægrotam jamiam præfens, præscribebam: Rec. *Aqu. Lavend. Naph. ana unc. IV. Spir. Sal. arom. anisat. Liqu. C. C. Succin. ana drachm. ij. M. de hoc, vi aperto ore, sæpius drachm. una alterave ingeratur. Rec. Rad. Imperat. Irid. nostr. Pyreth. ana drachm. ij. Herb. Salv. Orig. Rut. Puleg. ana Manip. I. Agaric. unc. sem. pulp. Colocynth. in pet. ligat. drach. j. M. & inc. ac cont. gr. m. decoc. aqu. qu. font. q. s. Colat. pro quavis vice lib. j. add. sal. gemm. unc. sem. F. chyster, legitime adplicandus. Duobus enim *υαθνηποις* alvum non deposuerat.*

His in usum legitime vocatis, hora II. vespertina hujus diei

diei motum & sensum cum loquela, quamvis interruptis omnibus, recuperabat. Communis instar clysmatis, stimulo nondum necessario viso, Venetus nunc sapo, cum saccharo & lacte q. s. permistus adhibebatur, unde alvus bis respondebat. Memoria valde læsa erat. Ex frequenti spiritus usu totum in madore universali corpus manebat. Tumor aquæ intercutis fere omnis ad artus inferiores, manumque dextram, quoniam huic frequenter inhærebat, deducebatur, Vertigo & punctorii in capite dolores cum factorum oblivione supererant. Lingua postridie, masticationis ope frequentis caryophyllorum aromaticorum, & oris crebra per chirurgum facta collutione, detumebat. Pulsus plenus, modice celer, æqualis, omni hoc tempore, quo ego præsens fueram. Multum pituitæ viscidæ ex ore proflebat. Bina insuper iussi vesicatoria pone quamlibet aurem adfigere, rasumque caput, ne porrigo in fluxu suo impediretur, tunc calide obtegere, ac parum tenuissimorum jusculorum absorbere.

D. 10. Dec. Aegra pæullulum meliori in statu erat. Vertiginem non patiebatur, speciem tamen soporis cujusdam adhuc præ se ferebat, comedebat juscula tenuia e carne galinacea. Quibus visis, ægram relinquens, domum repetebam. *Rec. Spir. Sal. ammon. anis. drach. iij. Liqu. C. C. succinat. drachm. ij. Ess. Castor. drachm. j.* Sumat quater de die XXX. guttas ex cochleari hujus vehiculi: *Rec. Aqu. apoplect. unc. ij. aqu. Naph. Lavend. Anth. ana unc. IV. M.* Vesicæ emplastris excitatæ bene fluebant; alvus ex clysmate saponaceo supra descripto, bis exonerabatur.

D. 11. Dec. Hæc scribebantur: Aegra XXXIV. horis somno caruit; phantasmatis multis mens oberrat; calor febrilis magnus; alvus XII. horis clausa; dolores capitis punctorii absunt; tumor hydropicus maximam partem deorsum descendit; remedia præscripta continuantur.

Ordinabam Clysterem saponaceum, adplicationem vesicatorii in cervice, & in utroque brachio. Rec. *Aqu. Nymph. unc. ij. Laud. Liqu. Sydenh. gutt. xvj. Syr. ex succ. flor. pap. rhead. unc. j.* hauriat ter de die unum cochleare. Præter ea liquore spirituoso d. d. 10. Dec. bis in die utatur.

D. 12. Dec. hæc: Adlata antequam remedia essent, ægra delirare fortiter incepit, neque ullus ipsi sermo, nisi furibundus, ac de diabolo est; clyisma adplicatum effectum dedit, statimque alium, adjecta quarta specierum d. d. 9. Dec. parte, adplicaturus sum; pulsus modice plenus, & celer, ac æqualis; calor priori minor; transpiratio roscida; vesicæ excitatæ optime fluunt; ope foliorum brassicæ calidorum, ac butyro illitorum, apertæ servantur; ceterum ardorem in ore, ac linguæ tumorem adhuc fovet. Collutionem oris ex aquæ & aceti partibus æqualibus, sæpius repetitam, præcipiebam. Rec. *Aqu. Pluvia unc. iij. Aqu. Meliss. & Cort. aurant. ana unc. ij. prophyl. Sylv. unc. j. Syr. ros. solut. syr. s. rad. aper. ana unc. j. sem. M. D.* omni bihorio, reciproce cum sequenti, cochleare unum. Rec. *Aqu. Pluvia unc. vj. Laud. liqu. Sydenh. scrup. ij. Syr. Ros. solut. rub. id. ana unc. j. M. Rec. Rad. Petros. Scorzonæ. ana unc. j. Plantag. unc. sem. fol. Endiv. Lact. Cichor. ana Manip. j. fl. Nymph. P. iij. conc. gr. m. decoqu. cum f. q. jusculi gallinacei, tenuis, quo de frequenter bibat ac eomedat.*

D. 13. Dec. hæc: Heri, hor. 9. matutina memoratum clyisma stimulan adplicari jubebam, unde quater copiosissimis fecibus depositis, lumbricum magnum excernebat. Observatu porro dignum est, diversis eam sedibus glomerem filamentorum alborum, copioso mucos pituitoso inhaerentium, instar albuminis ovi concreti, exclusisse, cujusmodi globulos nihil aliud, quam nidum lumbricorum esse juniorum, mecum facile credideris. Post sumpta novissima medicamina in somnum adhuc durantem incidit. Mo-

men-

mentum oculos aperiens, non amplius delirat, sed sana loquitur; confestim vero in somnum relabitur.

Commendabam parciorem anodynorum usum; & ut-jusculum repeteret, auctor eram.

D. 14. Dec. Minor sopor; vires ægrotae fractae; per *ῥοχθίμερον* alvus clausa; urina tamen inodice fluebat; tumor ab omnibus partibus descendebat; in femore & tibiis restabat. Lingua a frequentibus oris collutionibus acribus a chirurgo, me inscio, institutis ab epidermi de nuda. Rec. *Tinct. Bellid. fl. Tunic. ana unc. sem. Syr. acetosif. citr. unc. j. M.* Capiat omni quadrihorio C. guttas in jusculo. Rec. *Tinct. antimon. acr. unc. sem. Liqu. terr. fol. tart. drachm. ij. Ess. Scord. drachm. iij. M.* D. omni sexta hora XL. guttæ. Jusculum cum radicibus Petrosel. Celeri, Sifari, &c. repetebatur.

D. 17. Dec. hæc: Tumentibus fovea pedibus impressa, haud ita multo post evanescit; alvus naturalis; ægra debilis; membrorum gravitas, dolor; abdomen & caput magis tument; oris cavum, lingua, gula, plena vesiculis, arida, ardent; magna sitis; vesicatoria novissima aliquantum adhuc lymphæ e vulneribus eliciunt; caput porriginosum eodem in statu, ac pustulis obsessum; ex occipite, pustulis in unum ibidem latumque ulcus conflatis, manipulum vermium parvorum, teretium, alborum, villosorum, capite rubente donatorum, extraxerunt. Vidi eosdem. Rec. *Herb. Mercurial. Alth. ana Mij. Fl. Verbasf. P. ij. inc. gr. m. decoqu. c. aqu. font. q. s. de colatura capiat unc. IV. omni quadrihorio. Rec. Crem. lact. vitell. ovor. ana unc. j. Syr. violac. drachm. vj. Aqu. Ros. unc. iij. M.* quocum os saepe fovendum & colluendum.

D. 20. Dec. Oris paullulum melior status; sitis magna; tumor ingens pedum, femoris, abdominis, faciei, & totius capitis, cum harum duritie partium & gravitate; debilitas

ac virium lapsus; alvus laxa, sed feces nigræ, tenaces, instar axungię; in somno largo largus sudor.

Suadebam pro ore medicamina d. d. 17. Dec. pro hydrope autem Ess. d. d. 14. Dec. neque minus pilulas primas, quarum 6. ter de die devorandæ erant, cinerumque tandem repetitum denuo usum.

D. 24. Dec. Oris morbi aberant; poterat iterum manducare, deglutire, &c tumor partium idem; quum 2. diebus alvum laxam non habuisset, & in animi deliquium exin delaberetur, clyσμα saponaceum adplicari jubebam, quo factō, materiam turbidam, fecum instar cerevisiæ, rursus excernebat.

Ordinabam continuationem Ess. d. d. 14. Dec. pilul. Cort. peruv. & vini hydropici. Ac de pilulis quidem d. 25. Dec. ter XIII. d. vero 26. & 27. Dec. ter IV. fumendas curabam, ut postremis 2. diebus paullatim refocillaretur. Sed qualibet sumtas post pilulas vice in tantas præcordiorum anxietates incidebat, ut lipothymia metueretur; in primis pulsus arteriarum temporalium celerrimus, cum interno capitis dolore ardente, contingebat. Quum igitur vires justo debiliores deprehenderem, atque ab apoplexiæ epilepsiæve novo insultu cavere mihi deberem, has interim pilulas rejiciebam, & purgationis gratia hunc salem præscriberebam: Rec. Sal. Epsom. unc. sem. Sal. tart. drachm. sem. M. D. qualibet vespera. Jungebatur ess. d. d. 14. Dec. & vinum hydropicum; caput jam siccum erat; foveæ pedibus impressæ, haud facile resurgebant. Tarsi quoque nunc tumor adparebat, quum is ipse antea sub malleolis pedum nunquam descendisset.

D. 30. Dec. Omnia eadem; lipothymiis carebat; salem non adhibuerat, quia eundem fastidiebat. Ex alvo igitur adstricta magnas anxietates sentiebat. Rec. Extr. cathol. drachm. ij. Mercur. dulc. Scrup. ij. & sem. Castor. opt. gr. xvj. M. f. l. a.

f. l. a. pil. ex scrup. j. num. xv. consp. pulv. Conch marin. D. XV. alterna vespera. Hisce Ess. d. d. 3. Dec. & vinum hydropicum adjuungebam.

D. 1. Jan. 1735. Aegram heri valde sudasse referebatur. Hoc ipso die alvus ex sumtis bene vacuabatur pilulis, inde virium refectio.

D. 2. Jan. Iterum sudor largus; Tussis magna; febris quotidie impetens; ad quam profligandam Rec. Cort. Peruv. unc. j. syr. ex succ. fl. pap. rh. syr. 5. rad. aper. ana q. s. ut f. Elect. molle, D. extra paroxysmum, & in fine ejusdem omni quadrihorio cochl. unum. Ad animi levitia deliquia, paullo ante febrem adpropinquantia, hoc Rec. Aqu. cort. aurant. Anis. ana unc. iv. prophylact. sylv. unc. sem. spir. C. C. drachm. ij. M. D. necessitate urgente, cochl. unum.

D. 3. Jan. Omnia meliora; tumoris recessus ab omni parte, vid. d. 20. Dec. deorsum.

*D. 5. Jan. Multa aqua in thorace, an etiam in pericardio? sane multa animi deliquia, & ingentes anxietates, &c. credi id suadebant. Sed en aliud mirabile *Φαυδύειος!* quando dormiebat, demissove vigilans capite jacebat, aqua copiosa, glutinosa tanta ex ore multitudine proruebat, ut fere spiritui exitus præcluderetur. Paucis momentis nulla aqua emissa gluten gelatinosum, ovi magnitudine gallinacei, suis ipsa ægrotans manibus e faucibus sæpenumero protrahebat.*

Nocte animi deliquia; neque a potione d. d. 2. Jan. ulla eorundem amplius remissio; cephalalgia fortes; in facie tumor; sub oculis tumor magnus, lividus; a quarto Jan. ad hunc tumescencia atque inflatio ventriculi & abdominis insolita post prandium; totum corpus calidum constanter sudabat; in facie subinde sudor frigidus, magnis guttulis collectus.

Remedia hæc : Vinum hydrop. pilulæ d. d. 30. Dec. Elect. d. d. 2. Jan. & hæc potio analeptica : Rec. *Aqu. Hyssop. unc. ij. Lavend. unc. iij. sal. volat. oleos. D. D. FELTRUPP. drachm. ij. Laud. liqu. Sydenham. scrup. ij. olei still. cort. aurant. & bacc. junip. ana. gutt. x. ol. gumm. kikekuñemal. gutt. xx. M. D. omni hora sexta cochl. unum alterumve.*

D. 9. Jan. Omnia priora ; aqua certis proflebat intervallis, certo impetu, ex ore, sive erecta in lecto sederet, sive decumberet, sed non tam sæpe, ac antea ; tumor partium generatim minuebatur ; mane tamen major existebat, quum vesperi nullus fere adpareret ; sudor copiosus ; pilulæ tertio die datæ, tres tantum sedes *d. 7. Jan.* effecerant ; alternis igitur diebus ad XVIII. sumendas suadebam, & die intermittente IV. ne alvus prorsus clausa esset, ceu antea factum fuerat. Anxietates circa præcordia evanuerant. Quoniam electuarium peruvianum, insulse fingens, se adperitum inde perdere, amplius deglutire volebat, hoc dabam : *Ess. cort. Peruv. bene saturat. unc. j. Tinct. sal. tart. unc. sem. tinct. vit. mart. tartar. Ludov. drachm. j. M. D. ter in die XV. guttæ.* Vinum quoque hydropicum adhibebat.

D. 14. Jan. Hæc ex litteris : Vires multum refestæ ; hydrops minor ; pilulæ d. d. 30. Dec. num. XVIII. datæ, nil efficiunt ; unde dysorexia, anxietates leves ; quotidie ægrota 2. horas extra lectum, sine virium imbecillitate, versatur. Aqua ex ore adhuc, priori ritu, sed non tanta cum spiritus difficultate, effluit.

Medela : Vinum hydropicum, eff. d. d. 9. Jan. & hæc pilulæ : Rec. *Extr. cathol. drachm. ij. Extr. elater. veteris scrup. sem. mercur. dulc. scrup. ij. & sem. Castor. gr. xvj. M. f. l. a. pil. ex scrup. uno num. xv. consp. pulv. rad. ir. flor. D. alterna vespera, ita, ut vesperi 10. & altero mane omni bihorio 3. sumantur, donec alvus solvatur.*

D. 18. Jan. Testantibus litteris, tumor tonsillarum, deglutitio difficilis; oris interna superficies aspera; raucedo; gluten, d. 5. Jan. descriptum, copiosum ex ore adhuc protrahatur; aqua etiam magno flumine ex ore profluebat, erecta licet sederet, aut staret ægrota.

D. 20. Jan. hæc litteris; Tumor hydropicus, ex femore, pedibus, &c. prorsus abest, sed in hypogastrio manet; una alterave vice in hypocausto deambulare potest.

Utebatur vino hydropico, pilulis d. d. 14. Jan. eff. d. d. 9. Jan. ad raucedinem vero *Rec. Syr. de Eryf. Lobel. unc. ij. syr. ex succ. fl. pap. rh. unc. j. M.* detineat duo parva cochlearia sæpius in ore, syrupum, a saliva dilutum, sensim deglutendo. Eodem, penicilli ope, os elui potest.

D. 22. Jan. Epulis una cum familia prima vice adcumbebat; glandularum colli tumor disparuerat.

D. 23. Jan. Tumor fere omnis hydropicus evanuerat; obambulabat ægra sæpe in conclavi.

D. 24. Jan. Superveniebat tamen in gingivis, neque minus in angulis quoque labiorum; fauces ardentes. *Rec. Crem. lact. Vitell. ovor. ana unc. ij. syr. de Alth. Fernel. & Cydon. ana unc. sem. Aqu. Salv. rosac. ana unc. ij. M.* gargarizet sæpe, & sensim deglutiat. Præter ea vinum hydropic. Ess. cort. Peruv. & pil. noviss. adhibeat. Ad tumorem gingivarum profligandum nonnunquam quoque infus. caryoph. arom. tenue in usum vocabat, os eo colluens, salivamque proliciens.

D. 28. Jan. Ex integro corpore omnis tumor decesserat; facies tantum subtumida; gingivæ & genarum muscoli circa gingivas tuebant; in ore magnus dolor; nullæ tamen vesiculæ in lingua, palato, aut faucibus, neque ructus calidi ex stomacho erumpent. Ceterum alvus bene aperta, sed minus laxa; adeo a tribus diebus salivæ excretio adaucta erat, ut quotidie lib. IV. circiter pituitæ salivose exspueret. Unde concludebam, tumorem hunc, tam acriter

ter dolentem, ex longo pilularum ultimarum usu, quibus mercur. dulcis, in pharmacopolio paratus, ad sensum insipidus, inerat, provenire. Leniter itaque, nec uno impetu, agram ab iisdem abdukturus, præcipiebam, ut per tri-duum adhuc omni vespera IV. sumeret. Quo ipso alvus non tantum aperta servabatur, sed etiam impediēbam, quo minus salivatio repente sisteretur. Suadebam quoque, ut infusum caryoph. d. d. 24. Jan. continuaret, neque minus vinum adhuc hydropicum, atque ess. Cort. Peruv. usurparet: Ceterum vires agroræ sub hac ipsa salivationis *αυξη* augebantur, siti tamen nihilo fecius magna detinebatur.

D. 31. Jan. rabbi referebat, tumorem omnem evanuisse sed inter abdominis tegumenta aliquid restare. Præter ea faciem, gingivasque & musculos genis vicinos valde, linguam itidem, sed non in tanto gradu, tumere, effluere salivam spissam, albam, foetidamque jam redditam, spatio unius diei ad libb. IV, partes tumidas insigniter dolere; vires agræ augeri, eamque non nisi juscula consummata deglutire posse, id quod ipsi quoque durante salivæ fluxu injunxeram; tumorem atque dolores auctos esse, quum e conclavi exiens, nimium frigori se exposuisset, atque rei cuidam irata fuisset. Omni proinde vespera 2. tantum pilulas mercuriales, præter ea vero ad alvum laxandam, eoque salivationem paululum divertendam has sumendas ordinabam: Rec. Extr. cathol. drachm. j. Extr. Elater. veter. Castor. ana scrup. j. M. f. ex scrup. unc. pil. xv. consp. pulv. Ireos Florent. Sumat alterna vespera VI. & sequenti mane II. omni trihorio, donec feces deponat. Cetera mox describenda remedia addebam, ut transpiratio bona conservaretur, atque salivatio sine optato potiretur. Quod reliquum est, in locis, ubi aqua intercus recesserat, agræ valde marcida erat. Rec. Ess. Myrrh. f. alkal. drach. ij. Fff. Guajac. scrup. ij. ol. caryoph. gutt. x. ol. ovor. drachm. j. M. D. mane hora II

& pomerid. hor. 4. L. guttæ. Rec. Rad. Chin. unc. j. cort. Gua-
jac. drachm. j. Herb. Saponar. mercurial. ana Mj. Sem. Anis. stel-
lat. drachm. ij. M. & inc. minutim, ebulliant leniter cum aqua.
q. s. bibat omni mane in lecto IV scutellas calidas. Vinum
hydropicum ad tempus omittebam, ne dolores in ore, quan-
do ægra illud hauriebat, nimium augerentur.

D. 4. Febr. Tumoris in abdomine egregia remissio; tu-
moris gingivarum, & baseos linguæ aliqualis imminutio,
salivatio lenior; facies adhuc tumida; aures punctorio do-
lore subinde trans versim ab una ab alteram adfectæ; den-
tium vacillatio; ægrota sine virium defectu 3 horas quoti-
die in hypocausto obambulabar.

Suadebam continuationem remediorum d. d. 31. Jan.
hisque sequentes pro cucupha species adjungebam, calide,
mane & vesperi, capiti imponendas: Rec. Lign. Sassafr. rad.
Pyrethr. ana drachm. ij. fl. chamom. Rom. Samb. melil. ana mj.
summit. absinth. mij. sem anis. drachm. iij. M. ex conc. f. spe-
cies pro cucupha, laxæ syndoni includendæ.

D. 7. Febr. Narrabatur, ægram successive vires recupe-
rare, adpetitum vigere; alvum ex pilulis apertam tantum-
modo servari, quum antea purgationem effecissent; sali-
vationem paullatim imminui; dolores oris per intervalla,
præcipue noctu, ægram valde torquere; faciem cum gin-
givis adhuc subtumidam esse; abscedere ex ore frustula cu-
ticulæ corrugatæ; salivam valde foetere; ventriculum una
alterave vice admodum doluisse; pilulas mercuriales a. d. 3.
Febr. ægrotantem non sumsisse; vetulam d. 3. Febr. suasisse,
ut acetum & sal in ore detineret; quo facto, dolores &c.
symptomata relata iterum adparuisse. Quibus auditis, in
ægram animadvertēbam, quot toties discederet à diætâ præ-
scripta, atque, ut posthac regulis datis meliorem morem
gereret, jubebam. Rec. Herb. Malv. Alb. Mercurial. ana Mij.
concis. gr. m. decoqu. Mij. cum Aqu. pluvial. lb IV, utatur deco-

Ad hoc pro frequenti oris collutione, praesertim ingruentibus doloribus. Rec. *Resin. Jalap. scrup. ij. spir. anis. junip. ana drachm. j. Syr. violar. drachm. ij. M.* dentur alterno mane hora nona, propinatis priori vespera pilulis d. d. 31. Jan. quodsi alvum jam tum exoneravit, XXX, sin minus, LX. guttae.

D. 8. Febr. sumtis praecedente vespera X. pilulis, semel hoc mane purgebatur. Quare haustis XXX. gutt. de esf. purg. ter denuo alvus respondebat. Quantitas salivae hac die trium librarum, adeoque mitior erat.

D. 9. Febr. alvo clausa, datis LX. guttis de esf. purg. feces multas excludebat. Quantitas salivae paullo supra libr. duas. Cutis quotidie madebat, Vires quoque bonae, unde plerumque extra lectum versabatur.

D. 10. Febr. sumtis X. pilulis, nil effectum erat, sed essentia in usum vocata, speratum successum ediderat. Quantitas salivae lib. ij inter eam paucus intermixtus sanguis; vigiliae; durabant quoque tumor ac dolor partium oris. Ordinabam continuationem esf. purg. & decoct. emoll. pro colluendo ore, neque minus decoct. d. d. 31. Jan.

D. 14. Febr. nunciabatur, salivam, a tribus diebus falso sapore praeditam, quotidie sensim imminui; tumorem in ore decrescere; dolores tamen restare; id quod ex falsedine salivae derivabam. Ceterum haec erat alvi laxae ratio; *d. 11. Febr.* sumtis XV. pilulis, bis dejecerat. *d. 12. Febr.* sumtis, vespera praecedente, XV. pilulis, quater dejecerat. *d. 13. Febr.* sumtis priori vespera X. pilulis, quinquies dejecerat.

Præcipiebam, ut decoct. emoll. pil. purg. & si necesse esset, esf. purg. continuaret, ab usu autem vini diuretici tam diu prorsus abstineret, donec salivatio omnis cessaverit, quod *d. 18. Febr.* eveniebat. Atque hac sanata ratione, post alios sex dies domum egredi valebat. Qualis tandem diæta in omni morbi hujus tempore fuerit, artis peritus

fitus pro symptomatum variatione facile judicabit. Ad-
dendum tamen, quum post alios 14. dies nimis aëri plu-
vioſo & ventoso se concredidisset, vesperti malleolos pedum
parum tumuisse. Ad roborandas igitur fibras hoc dabam :
Rec. *Tinct. vitriol. Mart. tart. Ludov. unc. j. D. bis in die*
XL. gutta.

Sed quum monito, de non tam saepe egrediendo, ven-
triculove infensa ingerendo, morem non gereret, prater
malleolorum dictum tumorem vespertinum, gravedine quo-
que vexabatur. Serio itaque illi injungebam, ut a dictis se-
dulo abstineret, vini diurectici lib. IV. adhuc, debito modo,
ebiberet, atque hoc saepius naribus attraheret errhinum, nul-
lam sternutationem producens: Rec. *Vitriol. alb. scrup. sem.*
Aqv. Major. unc. ij. M. pro usu externo. Quibus adhibitis,
d. 24. Mart. prorsus convaluerat.

En igitur difficilis morbi felicem ex Dei gratia sanatio-
nem! en salivationis in hydropis sine optatum successum!
Egregiam, me-hercle! salis alkalini, fixi copiam, mediante
vino diurectico ingessit ægrota, neque tamen ex vulgari mi-
nus probata opinione sal hoc, cum Mercurio conjunctum,
corrosivam in corpore humano indolem adsumsit, quin
ægra potius notabiliter sub ipso salivationis decursu viribus
crevit. Neque regimen, durante salivæ fluxu, adeo cali-
dum servabatur, ac vulgo præscribi solet, sed eo gradu,
ut suavis ope caloris, & medelæ, provide adplicatæ, rosci-
do semper epidermis madore perfusa maneret. Nec in tam
varia præcipitata, me judice, ægrotans mala fuisset, si di-
ctis semper auscultasset. Quum apoplexia detineretur, eo
ventum erat, ut adstantes Hebraeæ mulieres mortuam jam
pronuntiarent, neque plane, nisi vi rejectæ, medicamento-
rum infusionem permittere vellent. Optimam ergo hy-
dropis medelam perseverante in usu salium fixorum, alka-
linorum, quacumque de herba combusta paratorum, repe-
rias,

rias, quippe qui nullam, drasticonum instar purgantium, vim corpori inferunt, sed corpus ægrotum in naturali elatere conservant. Præsertim si, quod sæpenumero fieri suevit, febris aliqua hydropi se adsociet, cortex peruvianus, frustra reclamantibus multis; aut Hippocastani cortex, a ZANNICHELLI solide enucleatus, varia forma adhibiti, debilitato fibrarum tono restituto, corpus optime corroborant. Generalis summa cinerum Genistæ lib. ij. cinerum absinthii lib. vij.; corticis vero Peruviani undecim cum dimidia uncia sunt, quæ potissima remediorum genera, durante morbo, ægrotâ consumpsit. Unde gradus lentoris in sanguine, ac debilitatis virium venire in computationem possunt. Primum de cineribus Genistæ vinum parabatur, postea vero, his deficientibus, cineres absinthii, vulgaris, lacifolii, horum loco substituebatur. Ceterum herba Genistæ officin. copiose in vicinis provenientis, ac nostratibus Brahms dictæ, tanto in pretio & usu apud nos est, ut solo herbæ decocto cum aqua communi plures vilioris conditionis homines hydrope, sive ascites fuerit, sive anasarca, sanatos unanimiter adfirmetur. Soluta quippe salis ope fixi sanguinis lentore, tenue separatum ex eo lotium copiose per vias urinarias effunditur, ac meliori tum ratione purgantia substitui possunt, adjunctisque diaphoreticis, perspiratione revocata, undiquaque superfluum attenuatumque serum expellitur, unde, additis in fine morbi, quæ fibris elaterem conciliare iterum valent, nisi læsa jam, peregrina ex causa, sint viscera, certa, Dei sub auxilio, sanitas subsequatur, necessum est. Coronidis loco causam hydropis hujusce antecedentem adponam, quam terrorem subitaneum, cum mœrore conjunctum, fuisse intellexi. Sano namque in statu vivens Judæa nostra, litteras accipiebat, quibus perhibebatur, maritum, aliorum ante aliquot dies profectum, in puteum præcipitatum, ac submersam, ad

vallem Josaphat migrasse. Repentino illa nunc viduam se factam reputans, mœrore percussa, quamvis vivum sospitemque postea reciperet maritum, insignem tamen frigoris statim sensum in toto corpore percepit, undetrium quatuorve mensium spatio infelix exposita hydrops initium cepit.

Scholion.

Mentionem præcedenti in historia *salis volatilis oleosi* D. D. Arnold. Ludov. FELTRUP, feci, spiritus aptiori sane jure, salis aromatici volatilis nomine adpellandi. Cujus heic compositionem subjungam. Rec. Cort. aurant. Citr. ana unc. vj. Winteran. unc. iij. Lign. Sassafr. unc. ij. Rad. Galang. unc. unam sem. Zingib. unc. ij. sal. ammon. unc. xij. sal. alkal. unc. xxv. spir. vin. mij. s. lib. VII. ad lib. VIII. M. diger. Eximiarum esse spiritum huncce virtutum, cum simplicium, e quibus constat, ratio, multiplex experientia, & ipsum b. Dom auctorem, & me docuit. Novi in vicinia ecclesiasten, septuagenario majorem, cui a viginti, & quod excurrit, annis, quotidiano sal hic volatilis oleosus in usu fuit, qui serio adseverat, se illius ope, dum inter prandium aliquot guttulas, v. g. x. pluresve quotidie adsumferat, ab horrendis calculi renalis cruciatibus, quibus a multis annis vexatus fuisset, liberatum non modo esse, sed eo quoque animi, corporisque vigore se nunc gaudere, quo nunquam antea. Credidit initio vir ille, se salem volatilem oleosum SYLVII usurpare, quo tamen felici errore, ab auctore sibi enarrato, summopere postea latatus est.

OBSERVATIO IV.

Dn. D. PAULI HENR. GERARDI MOEH-
RINGII.

Tumor sine sensu durus in pharyngis laryn-
gisque musculis.

Rustici uxor, XXV. annorum, duorum liberorum ma-
ter, lactans, staturæ parvæ ac robustæ, cuti densa ri-
gidaque donata, *menſe Majo 1734.* quum frigori
aëris nimium se expoſuiſſet, tumorem sine ſensu do-
loris durum in pharynge ſentiebat, a quo deglutitio tan-
tum impediēbatur, ut non niſi tenuia ſorbere juſcula poſ-
ſet. In hoc ſtebili ſtatu ad *Octobris* uſque *finem* manebat,
neque mali, putans, tumorem hunc ſanari non poſſe,
curam deſiderabat. Fere autem ſub hoc tempore pleu-
ritide ſpuria vexabatur. Neglexerat quippe omnem adfe-
ctæ partis calorem, quid? quod pedibus denudatis rure ob-
ambulabat, neque minus negotiorum cauſa in prata, aqua
madida, ac uda, frequenter excurrēbat. A noviffime in-
vadente morbo per pharmacopœum medicaſtrum libera-
tur. Qui ipſe tamen æque minus, ac chirurgus quidam,
agyra hic valde decantatus, eſſentiis ſuis purgantibus, ac
ſine diaphoretica virtute calidis, & aromaticis ne tantillum
primi quidem morbi ſuperare poterant. Plura ab hiſce cir-
cumforaneis adſumere renuens ægrota, in pejorem ſenſim
morbi principis conſtitutionem incurrebat, dum interea
plaryma myodes, musculique colli, ac humeri tumere quo-
que inciperent, cum noviter accedente, a cervice ad laryn-
gem extenſo dolore, fauces perſtringere minitante. Paucis
abhinc diebus ipſius glandulæ pariter, ac muscoli laryngis
tumore frigido ac pituitoſo adſciebantur.

D. 12. Dec. ego vocatus prædicta expiscabar, ac præter ea horum certior fiebam symptomatum: loquela difficilis; tussis acris, cum materiæ crassæ, sub-flavæ, aliquando viridescentis excretionem; lateris circa septi transversæ sinistram partem dolor pungens; vertigo primi gradus; omnium partium immobilitas, rigiditas, ut e sella se ipsa erigere nequireret. Lactans, catameniis carebat. Liquido igitur constabat, omnem morbum a frigore nimio provenire, quo sublato, restitutaque Sanctoriana perspiratione, eductoque copioso in faucibus, collique partibus obfirmato viscido glutine, ægrotæ salutem certo sperabam. Rec. *Lign. Guajac. unc. ij. antis. stellat. unc. sem. Fœnic. drachm. ij. incis. minutatim, decoq. c. lib. vij. pluvia, spatio dimidia horæ; colaturæ sumat IV. scutellas murrhinas calide ter in die. Rec. Caryoph. arom. unc. j. rad. Pyrethr. drachm. ij. ex comminut. f. c. lib. IV. pluvia decoctum, quo sæpius, vel omni hora dici, os colluat.*

Descripta ratione hisce usurpatis remediis, omnia duas post hebdomadas, phænomena evanescebant, spemque conceptam felix exitus confirmabat.

OBSERVATIO V.

Dn. D. PAULI HENR. GERARDI MOEHRINGII.

Rabies canina, infantem quadrimulam media hieme trucidans.

Rariores sane observationes sunt, quæ hiemali tempore communicatam, bestię morfu rabiosæ, caninam communiter adpellatam rabiem, indeque abortam atque conflaram, quod si consummata jam existit, hydro-

phobiam relatam exhibent. Quamvis enim cuncti fere Medici, ac inter eos concinno scribendi nitore Ill. BOERHAVE *aphor. de cogn. & cur. morb. 1134.* regionem, magno calore æstantem, & vicissim summo frigore rigentem pari passu, in rabioso delirio gignando ambulare, & recte quidem, ducant: apud omnes tamen constat, multo plures morsus æstate, ac hieme contingere. Cujus quidem causam phænomeni nulli ignotam fore arbitror, qui consideraverit, quam sollicita hominum pariter, atque animantium hiberno tempore cura sit, a minimo, ac notabile aliquando forsitan damnum illaturo, frigore se defendendi, ut adeo proclivius ad dirum atque funestum hocce malum incendendum via plerumque præcludi soleat. Cui tamen complurium rusticorum, in nostris, aliisque similibus, ubi separatim rure domus exstructæ existant, regionibus, necessaria quodam modo consuetudo cognita est, prægrandes suos canes carenis foras adligandi, ut vigilantes latratu, fures aliosve ignotos noctu homines advenire, herum commoneant, minime mirabitur, hujuscemodi canem, post aliquod temporis intervallum, ad vehementiorem iram, continua adligatione, pronum redditum, injuriisque aëris frequentius expositum, accedente ventosa & frigida tempestate, maniacum, si ita loqui licet, rabidumque evadere, ac disruptis superante morbosa vi, carenis, in pratis ubique oberrare, atque rabiem suam cum quovis, primum sibi obviam facto, communicare infausto morsu posse. Concludere autem merito licet, vehementer commotos boreales, illisve adfines ventos, nostris quippe terris maximum frigus inferentes, ansam huic morbo potissimum præbere debere. Quo magis igitur admiratione dignum est, quod cum integro *Januarii mense 1736.* fortes quidem, sed æquali prorsus directione, australes venti, modico tantum cum frigore, sed multa nebula, loca nostra perflasset, animalia quædam,

dam, ac inter ea bini canes, vacca profectioris ætatis, tandemque anser masculus, rabie furere inceperint. Magnam itaque ipsis in hisce animalibus dispositionem ad acutum huncce morbum concipiendum, jam ante adesse debuisse, liquet, qua quippe factum est, ut a diurna vespertinaque nebula, madefacta pelle, superveniente nocturno gelu, emissaria cutis arteriosa perspirationi promovendæ dicata, constringerentur, retentisque superfluis, partim quoque noxiis sudoriferis moleculis, major copia, celerior circuitu, atque particularum ope salino-sulphurearum, acrior impetu in vasa, sanguis factus, inflammationes in minimis arteriis, præcipue in illis, quæ cranii internæ tabulæ infixæ facilius, destitutæ vicinorum pressione musculorum, obstrui, cruoremque semel sibi impactum, ob paruum ossium contiguum elaterem, indeque producendam inhærentis propulsionem sanguinis, difficillime resolvere, atque ad priorem subtilitatis pariter, ac meabilitatis gradum reducere possunt, crearet, indeque dicta animalia rabiosa facta sint. Breviori tamen, eaque faciliori explanatione in sequenti casu rem expedire valemus, utpote qui exortus est, quum rabie interita vacca insepulta, maxima rustici possessoris incuria, sub dio jaceret, canes eandem immodico appetitu vorarunt, breviter rabidi facti, quorumque unus tristis tragœdiæ hujus auctor existit.

Fuit nempe in pago ditionis nostræ *Nyendano*, vel *Neuendano*, Ludimagistri cujusdam filiola, quintum agens annum, in quam altis cum puellis in via ante januam domus ludentem, rabidus ille canis, quasdam prægressus puellas, aliam vero humi projiciens, illasam ceterum relictam, tanto impetum furore fecit, ut integram e labio inferiori sinistri lateris portionem mordicus auferret. Quo facto, in ore pariter, ac extra illud, tantus cruoris rivulus profluebat,

bat, ut super vestimenta decurrens, in terram delaberetur.

Facta hæc sunt d. 21. Jan. 1736.

Vulnere, sine ullo tumore medelave adplicata, sanato, quod copiosa sanguinis effluxioni, qua quippe venenum, novissime in vulnus delatum, dilutum magnamque partem cito ejectum est, tribuendum videtur, primum rubræ, ac magnæ, compluresque & purientes maculæ in toto corpore enascebantur, quas sponte post $\frac{1}{2}$. horæ spatium iterum evanescentes, in gena lateris vulnerati, feruida & ingens papula, ad mortem usque aperta manens, excipiebat. Neque vero notabile hinc ægrotans incommodum percipiebat, sed integris potius novem *ἡμέραις* sanam, quantum judicare licebat, vitam ducebat, alvo tantum aliquoties tarda existente.

D. 30. Jan. Ægrotare parentibus videbatur. Duabus *ἡμέραις* neque comedebat, neque bibebat, neque alvum deponebat.

D. 1. Febr. Vero hilari aduc mente lectum petens, aliquamdiu bene ac placide quidem dormiebat, sed media somni sub perturbatione, iteratis vicibus suspirare, queri incipiebat, neque tamen excitata aliquid desiderabat, vel gemebat.

D. 2. Febr. Iisdem, ac d. 30. Jan. phœnomenis permanentibus, in lecto commorabatur.

Nocte in somno, complures pavores contremiscens experiebatur, blandis autem hortatibus impulsæ, quieta cubabat.

Summo mane d. 3. Febr. Pavoribus, numero & vehementia, auctis, manus pariter, ac pedes huc, illucve protrudebat, suaviterque commonita, sibi a cane, morsum minitante, timorem injici, respondebat. Post breve temporis intervallum de aure vulnerati lateris valde conquerebatur, quam quum parentum alteruter intueri, manuve con-

trecta-

tractare vellet, omnibus id ipsum renuebat viribus. Nec ita multo post artus inferiores dolore adficiebantur. Præter ea vero, quod memoratu dignum videtur, manibus faciem attingens, super illam quaquaversum vagabatur, & dein fortissimo illas spiritu adflans, quasi pilos de manibus diffilare adlaboraret, vociferari incipiebat, canem se morsurum adpropinquare. Quibus factis, confestim summis viribus manibus æque, ac pedibus trudebat, feriebat, neque nisi blande admonita, atque manibus arte comprehensa, paululum quiescebat. Vultum, durante hac actione, torvum, præcipue quum ingentes convulsiones accederent, præ se ferebat, quo ipso etiam tempore stertebat, ac difficillimum anxium spiritum ducebat. Cæterum, quod omnium fere primum commemorari debuisset symptoma, toto morbi decursu, neque alios, ipsosve parentes adspicere poterat, neque in vicinis versari patiebatur. Candela accensa, in ægotantis vultum lucente, tam fortiter illa convellebatur, ac si minutatim disrumperetur. Repetitos quoque post vomendi conatus hora circiter 3. pomeridiana vehementibus agitata convulsionibus, initio fumantem pituitam, ac postea atrum cruorem, bullientis intat lactis fervidum, fumantem, ac vesiculosum evomebat, donec continuato vomitu hor. 4. pomerid. animam Deo redderet. Circa vitæ finem rauca & tremula, & facies altera ante mortem hora modo pallida, modoque ex livido nigra evadebat.

Tandem scire, L. B. refert, fido me calamo historiam, prout ab infantis patre relatam accepi, consignasse, nec ulla fuisse medicamina in usum vocata.

(*Jeverâ in Frisiis Erfordiam*
missa d. 28. Jan. 1737.)

OBSERVATIO VI.

Dn. D. JOH. PHILIPPI BVRGGRAVII.

Pleuritidis gravissimæ eadem periodo in eodem subjecto eventus fere omnes.

Juvenis, vix 20. annorum, mediocris staturæ, sed pleni corporis habitus, robustus, brevioris colli, exercitati corporis, temperamentum eminenter sanguinei, mense Majo 1735. gravissima a summo humero ad infimam costam se extendente pleuritide sinistri lateris corripiebatur. Ego mane accersitus confestim ex dextro brachio duodecim, immo plures uncias sanguinis extrahi jubeo, cum insigni ægri levamine. Sanguis erat crassus, ater, ac vix emissus cuticulam cœrulescentem in superficie exhibebat, quæ, prout sanguis successive refrigescerat, in spissam, ultra dimidium pollicem crassam, maxime tenacem, vix scissilem, ex gryseo viridescentem membranaceam coalescebat crustam, quæ supernatante sero, cum concresecendo in minus, quam infra eidem cohærens nigra cruoris massa, contraheatur spatium, hanc quasi in marginem nigrum, circum circa vero illam gryseo viridescentem cruoris superficiem tegentem crustam membranose attollebat. Præscribebam Emulsionem antiphlogisticam, ex sem. Card. Mariæ duplo & sem. 4. frigid. maj. simplo cum aquis resolventibus diapnoicis l. a. parandam, Antimonio diaphoretico non edulcorato, sed subtilissime trito, (edulcoratum nempe, in pharmacopoliis prostant, iners sane est calx) salis polychresti cantillo acuato & syrupo aliquo pectorali additis, nec non infusum aliquod pectorale emolliens resolvens affatim hauriendum, quorum crebriorem usum quam maxime commendabam. Cum vero eodem die Moguntiam accerferer,

non nisi sequentis diei vespera inde reversurus, suadebam, si forte, quod ex prava sanguinis qualitate metuerem, dolor punctorius, jam quidem notabiliter remittens, continuo incretueret, statim absque mora phlebotomiam repererent, tantumque iterum sanguinis emitterent, quantum prima vice emissum esset, vel eo usque continuarent, donec dolor notabiliter remitteret, aut prorsus cessaret. Post meridiem dolor redibat, ad phlebotomiam itaque properabant, sed me inscio & invito in pede eam instituebant, unde tamen meliuscule iterum se habebat; sed vespera sequentis diei rediens, invenio agrum vehementissima febre inflammatoria laborantem, & ob recrudescentes immanes puncturas vix respirare valentem. Cum itaque metuerem, ne ob adeo difficilem respirationem, peripneumonia superveniret, omniaque sic in deterius vergerent, illico me presente in sano brachio venam iterum incidi, & supine decumbenti 16. ad 18. uncias sanguinis emitti curo, usque dum sanguinem paulo floridiorem prodire, agrum liberius spirare, puncturas quadantenus remittere, ac depressum tensumque pulsus attolli & molliri percipiebam. Ut vero & alii emissi sanguinis quantitatem aestimare valeant, sciant, sanguinem exceptum fuisse amplo capacisque vase, quo vulgo inter forbillandum infusum Theæ pro eluendis vasculis, utimur, illudque ad redundantiam fere plenum sanguine fuisse. Serio hinc injuncto ejusdem emulsionis frequenter iterandæ & infusi emollientis resolventisque maxime sollicito usu, præscripto insuper mere emolliente unguento quo adfectum latus inungerent, & vesica, lacte calido tertia parte plena, imposita foverent, discessi. Altero mane accedenti mihi sanguinem heri emissum, simili ac primum eductus, crusta tectum, monstrant, & ad mediam usque noctem prægressam, satis tolerabili modo agrum se habuisse, abinde vero singulis horis omnia pejora iterum reddita fuisse, nar-

rant. Ipse hoc animadvertens in ægro, & ob tam atrocem inflammationem aliquantulum perterritus, & ægro & adstantibus expono, omnem illius salutem in repetenda venesectione harere. Illis phlebotomiam iterandam pertimescentibus & eandem ægre concedentibus sine ambagibus profiteor, aut gangrænam insuperabilem proxime instare, aut exsuperandæ ingenti suppurationi successuræ ægrum minime parem futurum. Annuunt ergo, & hinc denuo vena in dextro secatur brachio, ac uncia circiter 15. & 16. emittuntur. Sanguinem proflientem, ut prima vice inflammatoria crusta tectum iri ex consistentia ejus mox colligebam, & vesperi reversus conjecturam haud fefellisse deprehendi. Mecum igitur reputans, tertium jam agi morbi diem, nullam perfectæ resolutionis spem adfulgere, invincibilem sævire inflammationem, haud legitime suppurationem, quin in gangrænam magis ruituram, quintam urgeo phlebotomiam, & sub innumeris contradictionibus obtineo. Denuo igitur sedecim circiter sanguinis uncia emittuntur, sed quod dolebam, ut prima vice, inflammatoria crusta undique tecti. Largissime jam bibebat tam præscriptum primum infusum, quam tenue melicratum coctum despumatumque, cui frequentur aliquid Nitri purissimi admisceri curabam. Et hucusque terribilis hæc Pleuritis, quinque quidem in tantum, sed haud in totum resoluta, sed inflammatoria stasis semper renata fuit. Subsequente quarto die pectus meliuscule se habere cœperat, sputa prodibant laudabilia cocta, rotunda, alba, & in tantum hæc Pleuritis suppurabatut. Per hypochondrium vero sinistrum, ad coxam usque, crudeles puncturæ adhuc continuabant, iisdem adhuc insistebam medicamentis, diluentibus in primis, sed phlebotomiam, ad inferiorem illam resitantem inflammatoriam stasin etiam utcunque resolvendam, sexta vice repetendam impetrare nequivi. Ad novum igitur diem
usque

usque expectoratio optime processerat, ut, nisi hypochondrii sinistri dolor jugiter continuasset, ægrum mox restitutum iri lætissima spes adfulsisset, cum ille, prægresso horrore & subsequuto ingenti æstu, subito adeo vehementi conciperetur ac concuteretur tussi, ut pectus & abdomen dirumpi timerent. Remittebant vero non nihil sinistri hypochondrii dolores, unde abscessus in regione ruptos, pusque resorberi & ad pulmones deferri, existimabam. Demulcebam hinc quantum poteram, sed incassum. Adnitebar vero simul eo maxime, ut putredini resisterem; illud, præscripto cremore hordei, hoc, oxymellitis simplicis duplo cum syrupi Violarum simplo, frequenter lingendo, & mellicratum superbibendo; utrumque alternis vicibus sumendo. Sub undecimi tandem diei finem, tantam æger puris ceterum facis costi albique copiam per os excernebat, ut sola haud sufficeret exspuitio, sed materia hæc ex ore sub continua tussi stupenda in copia efflueret. Et sane tanta hæc puris quantitas non ex nova priori superveniente inflammatione & suppuratione, provenerat, sed ex abscessu in hypochondrio, ut suspicatus eram, rupto & pure successive resorpto ac ad pulmones delato. Commendabam ægro, ut largissime pro dilutione puris & absterfione bibat, & cum illos priores potus fastidiret, seri lactis dulcis usum suadebam; quem cum pariter nausearet, ejus in locum, ut simplicem aquam dulcem hauriret concessi. Pulmones tussi continuo vellicati ægrum dormire haud sinebant; sudoribus insuper difflebat & alternis horripilationibus, & exastuationibus, tanquam suppurationum internarum in febribus inflammatoriis certissimis indicibus, continuo cruciabatur, ut, ob symptomatum horum ferociam & molestiam, plus simplici vice mortem sibi exoptaret.

Sic ergo Pleuritis illa jam *in ulcus pulmonum & partium hypochondrii sinistri*, adeoque *alium a priore morbum transie-*

rat. Hæc ipsa autem tragœdia satis jam afflictum ægrum ultra octo continuos dies miserrime adhuc agitabat, tumque & tussis & puris excretio in dies remittebant, neuti- quam vero in totum cessabant, quin ultra 12. porro dies horripilationes, exastuationes, effusi sudores, aliqua tussis & puris rejectio adhuc continuabant, & cum æger omnem ulteriorem pharmacorum usum simpliciter abhorreret, suasi, ut aquam saltem dulcem, unice ab ipso expetitam, frequentissime & tanta quanta possibilis foret, quantitate biberet, sicque omne tandem pus dilueret, conjungendo simul cibos putredini resistentes, videlicet cremorem hordei & avenæ, lenissime acidulatos, juscula item ex acetosa & chatefolio parata &c. Fecit hoc, & meliuscule sese habere cœpit. Quoniam vero dein, licet tussis & puris hypochondrii dolore tensivo, admodum molesto, ad levissimum etiam, attactum augescere, conquerebatur, hinc ob febriculam illam hecticam adhuc utcunque gliscentem, iusta animum subit suspicio, annon in hepate, aut liene, aut circa hæc viscera pus colligi cœperit. Sub his autem circumstantiis cum æger simpliciter omnem ulteriorem medicamentorum qualiuncunque, sive externorum, sive internorum adplicationem & usum respueret, supra vero descriptam diluentis & analeptici victus rationem studiose observare se velle promitteret, nihil utique amplius relictum mihi erat, quam ut in hac sententia illum serio confirmarem. Et sic per maximam æstatis partem continuabat; cumque vires aliquantulum redire viderentur, hinc inde ad cognatos invisendos, quamvis satis ægre, obambulavit; subinde etiam aliquid fructuum horariorum clam & furtive quasi devoravit, sed & toties pœnas dedit, insurgente semper iterum tussi molestissima. Declinante vero ætate, & febris illa, & sudores, & tussis, & hypochondriorum dolor simul & semel incrementa aliqua iterum capiebant,

pro-

propterea mater ægrotantis ipso incio me conveniebat, cumque libere profiterer, ex ejus relatione me suspicari, illum palato forsan indulgisse, (noveram enim hominis genus) illa se tale quid ignorare quidem ajebat, fieri tamen potuisse concedebat, quoniam animi recreandi gratia quotidie, infirmo quamvis corpore, cognatos invisere soleret, & alicubi forsan minus congrua adsumsisset. Injungebam hinc denuo & serio sollicitam supra laudatæ victus rationis observationem, & tamquam absterfivum & antisepticum pharmacum, aliquot oxymellicis simplicis uncias, cum paxillo myrrhæ, aceto solutæ, & syrupi violarum tantum, quantum conciliando grato saporis sufficere existimabam, præscribebam. Sicque resurgentes illi morbi impetus iterum represæ fuere, ægerque ita successive convaluit, ut autumno ingruente, ad consueta munia redire valuerit.

Ita æger hic, Pleuritidem gravissimam expertus, aliquoties fatis quidem notabilem, haud tamen sufficientem inflammationis hujus resolutionem, maxima vero parte suppurationem, cum imminente gangrena periculo sustinuit. Facta suppuratione in hypochondrio sinistro a resorpto & ad pulmones translato pure, morbus in alium transit morbum, pulmonum scilicet exulcerationem cum febre hæctica. Hac etiam utcunque sublata, denuo alius subsequutus est morbi metaschematismus, puris nempe aliqua in hepate & liene collectio, cum nova gliscente hæctica febricula. Manifestum quoque est ex hoc, & compluribus aliis fatis frequenter occurrentibus peripneumonicorum suppuratorum atque curatorum exemplis, quantum ulcus pulmonum robustorum, a causa inflammatoria natum, ab ulcere pulmonum debilium, a spontanea hæmoptysi, citra qualemcunque inflammationem, inducto, differat, quoad faciliorem in primis ac citiorem consolidationem, quam illud communiter præ ultimo hoc admittere solet.

OBSERVATIO VII.

Dn. D. JOHANN. PHILIPPI BVRGGRAVII.

Pleuritis & sæva hemicrania successivæ
in Puerpera.

Mulier 32. annorum, procera, gracilis, biliosa & summe iracunda atque rixosa, crebris alias cephalalgiiis vexata, jam primipara, duodecimo puerperii rite hætenus succedentis die, evanescentibus legitime reliquiis lochiorum fluxus, inopinato dextri lateris pleuritide, sæ valida febre inflammatoria stipata, corripitur. Accersitus phlebotomiam in pede sinistro propterea, quod ægra erat puerpera, institui jubeo, emulsione antiphlogistica mihi familiari & speciebus pro infuso pectorali emolliente & resolvente subjunctis, frequenter & sollicitè usurpandis. Emissi sanguinis prima portio, vasculo mundo excepta, postquam refrixerat, aliqua sæd tenui crusta inflammatoria tegebatur. Usu modo dictorum remediorum stasis pleuritica quoad maximam partem resolvebatur, perquam exigua vero ejus portio placide in suppurationem vergebat, & sub tertii diei finem facili expectoratione ita solvebatur, ut quinto die stasis ista perfecte sublata fuerit. Abinde optime puerpera valet. Vigesimo octavo autem puerperii die, circa vesperam, hemicrania sinistri lateris, tanta incrementa capiente, affligebatur, ut ego media nocte vocatus, ægram præ doloribus mente sæpe motam, miserrime se torquentem, volutantem & ejulantem deprehenderem. Dolorem dicebat esse frigidissimum, dilacerantem & tactus impatientissimum; videri sibi totam dolentem partem intumuisse & mollissimam factam, ut ut locum explorantibus nihil ad sensum p. n. animadvertere licuerit; pulsus erat quodammodo debilis

& celer. Statim igitur, partim derivandi sine enema emolliens quantocyus iniiciendum; partim pro discussione Pulu. Marchion. & castorei optimi ana gr. XV. miscenda, in triplo paranda & singulis trihoriis dosin unam præbendam, præscribebam. Sequente diluculo adveniens, & nihil solatii ægram ab adhibitis percepisse, sed æque male ac prius se habere intelligens, faciem vero toto sinistro latere & imprimis palpebras valde intumuisse, pulsus concitari tendique animadvertens, ut phlebotomia confestim in dextro pede instituat, & sincipiti, deorsum ibidem capillis, ceratum de betonica, balsamo Peruviano subactum ac supra alutam mollissimam paulo spissius extensum calidiuscule imponatur, jubeo, simul præscribens spec. cephal. Michael. gr. XV. castor. opt. scrup. sem. Nitri purissimi gr. VIII. miscenda, subtilissime terenda, in quadruplo paranda, singulisque quadrihoriis unam dosin sumendam. Sanguinis emissi portio, vase mundo excepta, postquam refrixerat, coccinei erat coloris, ceu arteriosus in ipsa etiam parte adversa, quæ vasi adhærebat, sicque mihi magnam particularum resolutionem, insigneque motus intestini augmentum designabat. Ab imposito Emplastro brevi post dolores sibi quodammodo leniri nunciabat. Duabus horis ab adsumptione prioris doseos pulveris hora matutina decima facta, elapsis, obdormiebat, cumque adstantes nihilominus stata adsumtionis pulverum tempora servarent, usque ad pomeridianam circiter quintam, maxima tamen parte dormivit, tumque evigilans ab atrocibus istis doloribus plurimum se liberatam lætabatur, stupore saltem aliquo relicto sponte itidem altero die discussio.

OBSERVATIO VIII.

Dn. D. JOHANN. PHILIPPI BVRGGRAVII.

Mictus cruentus excretionem seminis excipiens.

Vir, 50. circiter annorum, mediocris staturæ, sed quadratus, torosus, simul & obesus, temperamenti sanguineo-cholerici, vini potui liberaliter indulgens, strenuus in palæstra venerea athletha, hocque certamen plus, quam ejus conjux, adpetens, media æstate anni 1735. post celebratum coitum multum sanguinis in suo indusio animadvertens, ast conjugis menstrua forsitan erupisse existimans, parum vel nihil hoc symptoma curavit. Paucis vero abhinc diebus, post meridianum somnum & supinum decubitum spontaneam pollutionem expertus, aliquot iterum sinceri florideque sanguinis uncias absque ullo prorsus dolore, immediate post seminis excretionem prodire, notabat. Jam ad hoc symptoma quodammodo attentius respiciens, me, tamquam Medicum suum ordinarium ædes ipsius forte prætereuntem, hac de re quasi aliud agendo consulebat. Suadebam hinc, ut proximo mane phlebotomiam in alterutro cubito ad decem uncias institueret, & a vino sibi temperaret: equitationem itidem, qua frequenter gaudebat, propter adfectarum partium attritum & incallescetiam prorsus omitteret, ulterioremque successum mihi nunciaret. Suspicebam enim progressum sanguinis per intestini recti vasa, unde & vesicularum seminalium vasa derivantur, aliquam forsan remoram pati, & hinc in harum vesicularum vasa urgeri, inde malum molestissimum facile ulcerosum evenire potuisset. Transibat postperactam depletoriam pariter & revulsoriam venasectionem ali-

aliquot dies, antequam de successu rei aliquid mihi indicaret, inde omne malum jam sublatum esse, certissime, ast vane, mihi persuadebam. Cum enim deinde & cum urina sanguinem, nec absque omni dolore excerneret, meum iterum petiit consilium. Exinde ego liberam per vasa hæmorrhoidalìa sanguinis circulationem nondum restitutam esse, sed ob remoram ibi natam in vesicæ urinariæ vasa, itidem ex hæmorrhoidalibus partim procedentia, illum adhuc urgeri intelligens, clysterem vasa hæmorrhoidalìa emollientem laxantemque, ut ipse hæmorrhoidalis fluxus forsan proripiretur, injiciendum suadebam, simul ad aliquot dies victum tenuem, refrigerantem, frequentemque deambulationem injungebam, & cogitando de remedio efficaciter resolvente pariter atque leniter tonico, succurrebat cum virga aurea, cujus pulverem cum Tragacantha, aqua rosarum soluta in pilulas redactum præscribebam, harumque drachmam unam ad scrup. IV. partitis pro lubitu vicibus singulis diebus deglutire jubebam, unde paucorum dierum spatio a symptomate, plurimarum alias molestiarum feracissimo, prorsus liberatus fuit.

OBSERVATIO IX.

Dn. D. JOH. PHILIPPI BVRGGRAVIL.

Enormis uterinus pituitoso-atrabiliarius fluor.

Mulier trigelimum septimum ætatis suæ annum agens, procera, gracilis, melancholico-cholerici temperamenti, plurima tædia diu perpeffa, aliquot liberorum mater, pluribus abhinc retro annis diuturnis & atrocibus capitis doloribus vexata, sed Thermarum Wisbaden-

sum externo & interno usu ab iisdem liberata, ineunte ve-
 re anni 1735. illis ipsis denuo & vehementer tentata, sub
 Augusti mensis finem ad idem sibi expertum remedium
 confugiens, ac circa Septembris medium a Thermis redux,
 sub ipsum in domum suam ingressum, menstrua, justo
 tamen termino prodire sentiebat, quibus cessantibus pitui-
 ta succedebat, hujusque excretio ita successive augebatur,
 ut circa finem Septembris præ debilitate decumbere cogere-
 retur & mihi accersito exponeret, tantum materiæ pituito-
 sæ viridescens, admodum spumescens foetentisque, ac
 genitalia erodentis ex iis effluere, ut non solum ob debilita-
 tem exinde ortam erigere se nequeat, sed & propterea in
 situ erecto corpus servare sibi haud liceat, quoniam tunc
 præcipitis torrentis instar illa pituita prolaberetur. Totum
 proinde abdomen ulceris instar sibi dolere, cruciatusque in
 nates & femora usque extendi, unde sibi proxime, nisi ef-
 ficaci remedio succurratur, moriendum esse centeret. Pul-
 sus erat debilis & utcumque celer; siccabat multum, cibi ve-
 ro aut nihil, aut paucissimum adpetebat. Ego ex hisce cir-
 cumstantiis cacochymiam, pituitoso atrobilariam, usu ther-
 marum interno imprimis motam, sed haud emotam, quin
 ad utram potius derivatam, colligens, mearumque esse
 partium sentiens, remedium digerens, abstergens, demul-
 cens, atque simul leniter stringens querere; in hunc finem
 pulverem Rhabarbari leniter costi & seminis Cardui Mariæ
 eum Therebinthina in pilulas redigendam harumque scrup-
 ulum unum mane & vespere sumendum, superbibendo in-
 fusum saturatum ex Galeopsidis foliis & floribus paratum
 præscribebam. Levare inde se sentiebat, unde quarto ab-
 hinc die, aliqualis revulsioni gratia, propter immanes ab-
 dominis ulcerosos quasi dolores, venam in cubito incidi &
 sanguinis uncias sex circiter extrahi curavi. Extractus san-
 guis vix refrixerat, cum levi crusta inflammatoria rectus
 adpa-

adpareret; cruciatus abdominis femorumque multum exinde remittebant; fluor vero pituitosæ, spumosæ, foetidæ, viridescens acrisque materiæ continuabat, non tamen adeo pleno amplius rivo. Ægra usum pilularum ultra octiduum adhuc continuabat, nunc ter de die scrupulum j. earum sumendo; excernebat tum & per alvum copiosam pituitam, cumque nihilominus vires quodammòdo redire inciperent, jam paulo validius digerere, evacuare, & partes adfectas roborare studebam. Propterea Rhabarbari optimi pulverem & succinum album præparatum anatica quantitate itidem cum Therebinthina in pilulas redigi, & ter de die ad scrup. j. & ultra ad drachm. sem. adsumi curabam, tumque tam per genitalia quam per anum pluribus diebus ingens nigri, spissi, feculenti, atrabilarii & abominabili fœtore molesti sanguinis copia, sed cum ægræ euphoria & notabili levamine prodibat, ita ut eadem profiteretur, superiorem abdominis partem, a ventriculo ad umbilicum usque, jam profus sanam se sentire. Manifestum inde mihi fiebat, multum sanguinis crassi, terrestris feculenti, a veteribus non adeo male pro atrabilario, sive melancholico venditati, in hoc corpore collectum, & usu thermarum Wisbadensium intrinseco in vasa cœliaca, meseraica & hypogastrica, per rationes qualitatis hujus sanguinis & sicut horum vasorum derivatum fuisse, atque ibidem molestissime hæsisse, nunc vero resolutum & eliminatum esse. Per duarum propterea septimanarum decursum, harum pilularum usui inhærebam, & in dies melius se habere ægra lætabatur, quantitas quoque dictorum excrementorum successive minuebatur. Tandem cum diuturnum istarum pilularum usum averfaretur, liquoris terræ foliatæ tartari duplum, cum Elixirii aperitivi Clauderi simplo remixtum ad guttas LX. & ultra bis de die sumere jubebam tamquam abstersivum, antisepticum & leniter evacuans pharmacum, superbibendo simul supra me-

moratum infusum. Redierunt interea legitime menstrua, hisce vero cessantibus, fluor ille pituitosus nonnihil recrudescerebat, quo tamen non obstante, ægra jam multo vegetior, consueta sua munia iterum obibat. Cum vero postmodum solito plus ciborum adpeteret & ingereret, ac tumorem mollissimum, gracilem, farciminis instar longum, totum abdomen per hypochondria ambientem, cum aliqua ipsius abdominis intumescencia, sentiret, ad ulterius expedienda pariter & roboranda vasa & viscera abdominalia Tincturæ Vitrioli martis tartarifatae simplum & Tincturæ Rhabarbari ac fyrupi Artemisiæ ana duplum præscribebam, ut mane & vesperi cochlear unum sumeretur, cujus usu, primo statim die, manifesto, aliisque præsentibus, id coram observantibus, abdomen subsidere, & ægram tandem continuato ejus usu cum sanitate in gratiam perfecte redire cœpit.

OBSERVATIO X.

Dn. D. JOH. PHILIPPI BVRGGRAVII.

Prompta brachii sinistri resoluti restitutio.

Vir 40. annorum, mediocris staturæ, phlegmatico-sanguinei temperamenti, pleni crassique corporis habitus, corripiebatur subito, mente Octobri 1735. ante fenestram sedens, horrore, capitis dolore, sinistrique brachii a summo humero ad extremos usque digitos resolutione, ut brachium prorsus non movere potuerit, omnisque sensus fere abolicus aut saltem obscurissimus ac pro nullo habendus fuerit, brevique post statim dextra auris serum sac copiosum stillare cœpit. Accersitus & ex circumstantiis colligens, cum pulsus valde debilis ac tardus esset, tenacem inertemque lympham in nervorum brachii membra-

nis hærere, absque febrili motu, studui illam tempeitive excutere. Ante omnia igitur, ut resolutum brachium panno nonnihil hirsuto calido probe fricetur, simulque duosequentis mixturæ cochlearia, infusum mox memorandum superbibendo singulis horis adsumantur, suadeo: Rec. Extr. Card. bened. drachm. ij. flor. salis ammon simpl. scrup. ij. Aqu. Rutæ uncias VI. solve, misce, adde syr. stoechad. arab. unciam j. Misce. Rec. Rad. Imperat. unciam sem. Fol. Beton. Melissæ ana Manip. j. sem. For. Primul. veris P. ij. incisa misce. Sudavit inde æger largissime & duodecima prima adsumptione horis elapsis integre restitutum fuit brachium resolutum, cumque aliquid vertiginosi adhuc superesset, postriedie dedi evacuans phlegmagogum ad mucicopiosi cerebri adfligentis revulsionem: Rec. Specif. Jalapin. drachm. sem. Tartari emet. gr. sem. Misce, sumat mane. Inde sexies purgatus, plenarie iterum ad votum convaluit.

(*Francofurto ad Mœnum Erfordiam
missa d. 3. Martii, 1737.*)

OBSERVATIO XI.

Dn. D. GOTTWALD SCHVSTERI.

De.

Hemiplectica intra triduum feliciter
restituta.

Fœmina XXX. annorum, plethorica, insimulque scorbutica sanguinis diathesi adfecta habitus corporis tenerioris & macilenti, aliquot liberorum jamjam, mater die XVII. Sept. ann. 1735. noctu circa undecimam horam, lectum vix ingressa, Hemiplexia in latere sinistro adfligitur. Statim quidem

quidem a binis personis, humeris suffulta, per cubiculum hinc & inde ducitur, sed neque pede sinistro progrediendi neque linguam movendi, aut eadem libere utendi potentia pollet, sicque tantum balbutiendo inconcinni quid proferre valet. Medicus confestim advocatus ægrotam non solum in statu jam descripto deprehendit, verum etiam animadvertit, quod partes sanæ, & inter has oris labia, motibus exagitantur spastico-convulsivis. Partes igitur sideratas ad ruborem usque fricare jubet Medicus, & sanguine per venæsectionem in bracho dextro ad quatuor uncias educto, dosin Essentiæ alexipharmacæ in potu Theæ exhibet. Hæc dum aguntur, ægrotæ hemiplecticæ subito supervenit lipothymia, recurrentibus simul motibus spastico-convulsivis, in partibus a morbo non adflictis. Circa matutinum tempus binæ doses pulveris antispasmodico-nervino-temperantis ordinantur. Die XIX. Septemb. ægrotæ vires paulatim redire observat, sensus quoque plenarie, motus vero aliquatenus in paralyticis partibus percipitur. Statim ergo matutinis horis Clyster leniter stimulans optimo cum effectu injicitur, hocque peracto infusum Theiforme, ex herbis & floribus cephalicis paratum, & XXV. guttis mixturæ tonico-nervinæ Stahl. acuatum sorbillandum exhibetur. Circa meridiem verbis balbutientibus conqueritur de dolore cardialgico, qui post cibum in parva etiam quantitate adsumtum, ita augetur, ut una alteraque vice leviolem insultum lipothymicum perpessa fuerit ægrotæ. Continuaturn circa horam IV. & vespertinam IX. pulverum præscriptorum usus, & partes relaxatæ cum spiritu formicarum & serpilli inunguntur. Quoniam vero dolor cardialgicus die XX. Septembr. nondum remittebat, simulque haud vana oriebatur suspicio, quod forsitan molesti quid in ventriculo adhuc detineatur, hinc ad illud removendum tria tartari emetici grana cum sale digestivo in paulo largiori vehi-

vehiculo propinabantur. Sequuntur inde aliquot vomitus, & inter hos massa informis & summe tenax, pravi coloris & saporis rejicitur. Ab eo statim tempore circa præcordia melius habuit & vesperi absque ulteriori insequuta cardialgia & lipothymia cibum adsumsit. Eodem die etiam loquela rediit, & per Dei gratiam in hunc usque diem optime valet & vivit.

OBSERVATIO XII.

Dn. D. GOTTWALD SCHVSTERI.

De

Exulceratione Renum.

Vir quidam sanguineo-cholericus, carnosus, annum quadragesimum & septimum agens, postquam ad secunda vota transferat, inter nuptias ex improvise dolore pungentem & scindentem in abdomine circa renum regionem persentiscit. Per urethram brevi post humor viscidus albus, primo pro semine reputatus, exstillat; unde quædam remedia contra Gonorrhœam præscribuntur. Paucis abhinc elapsis diebus, quum medicamenta prædicta absque effectu adsumta essent, & continuus urinam reddendi stimulus perciperetur, emulsiva & decocta emollientia & antispasmodicæ ordinabantur, sed pariter incassum. Licet enim hisce totum negotium feliciter absolutum iri & Medicus & æger sibi pollicerentur, nihilo tamen minus hætica superveniebat febris, coniunctis doloribus acerbis & ardentibus, urinæ, ut ut paucissimæ, excretionem stipantibus. Referebat autem hæc colorem secundariæ cerevisiæ, & elapso brevi temporis spatio sedimentum mucosum & purulentum, viscido & tenaci glutini non ablimile, deponerat.

His

His ergo ex signis, ut & ex conjuncta dysuria, appetitus & somni defectu, itemque sensu in regione pubis presforio, renum exulcerationem subesse, haud, ut opinor, immerito judicavi. Pro mundificando isto renum ulcere emulsionem a celeberrimis Practicis tantopere collaudatam; ex Therebinth. Cypr. cum vitello ovorum & aqua Charefolii paratam, ad cochlear unum bis de die sumendam, suppeditavi, utque partes absterse & mundificatae iterum contraherentur & consolidarentur, decoctum, ex herbis vulnerariis compositum, hauriendum præbui. Urethrae etiam superficies interna a materia purulento-acri transeunti adeo arrosa & erosa erat, ut ægrotans ob exquisitissimum ardentem dolorem, quando urinam mittebat, (ad mittendam vero singulis fere momentis stimulabatur,) vix ullam capere posset requiem, unde lac crocatum & camphoratum subinde salutari cum levamine tepide injiciebatur.

Febre autem hectica ab horum medicamentorum usu nequaquam remittente, sed potius sub usu Therebinthinae augescente, emulsionem, exinde paratas iterum seponere consultum duxi, & earum loco antifebrilia, videlicet mane essentiam alexipharmacam, parcius cum succini essentia mixtam; pomeridie vero pulveres præcipitantes & diaphoreticos, quibus, prout dolores ardentes magis exigebant, salia quoque neutra & nitrosa juncta erant itemque decocta vel infusa theeformia ex herbis vulnerariis concinnata, exhibebantur. Remediis his, febrem hecticam simul respicientibus, per aliquod tempus adhibitis, ægrotans, antea quidem ex misera corporis debilitate clinicus, ad orthostadium rediit & meliuscule se se habuit; stimulum tamen continuum, frequentius reddendi urinam, retinuit.

Ne vero salina remedia partes exulceratas minimum roderent & consolidationem impedirent, saltem præcipitantiã & absorbentia ex pulvere Marchion. Lactẽ Lunã, NB. Coralliis rubr. Ocul. cancr. interpositis Decoctis vulnerariis varii generis, offerebantur. Neque tamen etiam hæc mali causam funditus tollere, vel saltem impedire poterant, quin gravis hic vesicæ morbus, mense Januario obortus, per totum vernale tempus continuaret, urina nostrum ad meiendum die nocteque frequenter & assidue sollicitaret ac materiam viscidam tenacemque ad fundum vitri continuo deponeret. Equidem mense Majo ægrotans in tantum sanitati redditus erat, ut, remittente febre hecica, laboribus, qui in arte tinctoria magni postulantur, aliquantulum iterum præesse, & cibum somnumque, vires reficiendi causa, capere posset; verum tamen ob crebriorem mingendi stimulum & gravissimos sub hac excretionem concurrentes dolorum cruciatus, ipse desperabat de subsecutura plenaria ac perfecta restitutione.

Ineunte ergo mense Junio usum aquarum Selteranarum cum lacte caprillo mixtarum commendavi, unde etiam aliquod, minime tamen constans, obtinuit levamen, siquidem durante adhuc ista cura, pristina ad unum omnia redibant symptomata, ex quibus circumstantiis potissimum spasmodicam vesicæ contractionem, ab acri humore & pure ex renibus per ureteres in vesicam urinariam destillante eandemque indefinenter irritante, in causa esse, judicavi, & idcirco tam ad abstergendum in renibus ulcus, quam ad demulcendas & relaxandas partes spasmò constrictas, curam dirigendam esse autumavi, suadens hinc ægroto non solum continuum aquæ simplicis fontanæ usum, sed & in- NB. super jubens, ut regionem pubis interdum unguento anti-
 spasmodico illiniret, noctu vero eandem cataplasmate emol-
 liente & paregorico foveret, & insimul matutino semper

tempore in balneum emolliens tepidum ad umbilicum usque se se demitteret, in eoque per unam alteramve horam permaneret. Interne pariter medicamenta antispasmodica & emollientia ex Ocul. cancr. succin. ppt. pulv rad. Liquirit. Alcheæ, Marchion. & Sem. Lycopod. inuncto simul exquisito regimine diætetico, ordinabantur. Atque hac sanandi ratione ægrotus de propria salute jam desperans, nihilo tamen minus usum istorum antispasmodicorum per sex hebdomadas sedulo continuans, ab atrociori hocce malo feliciter & perfecte liberatus est, quod inprimis singulari Dei benignitate & gratia factum esse, pia mentis religione ducti, confitemur. Et quamvis negandum non sit, quod ultima medendi methodus præ reliquis & inprimis balnei emollientis usus, summe proficua & accommodata morbo fuerint, utpote quæ malum tandem prorsus sustulerunt; attamen non negamus, priores curandi processus suam quoque contulisse symbolam: Impetrata enim ulceris in renibus per priora remedia mundificatione, & tandem ope decoctorum vulnerariorum felici consolidatione, certe tanto efficacius spasmus in vesica & adjacentibus partibus sæviens per antispasmodica & emollientia remedia mitigari, omniaque in pristinum statum naturalem redigi potuerunt.

OBSERVATIO XIII.

Dn. D. GOTTWALD SCHUSTERI

De

Virtute Rhabarbari diuretica,

Rhabarum, egregium illud exoticum medicamentum, alias inter virtutes alterantes & evacuantes, etiam polere effectu, sudorem renalem ciendi, non solum aliquo-

quoties in Praxi experiri licuit, verum etiam sequens historia ulterius demonstrare & confirmare poterit. Puella undecim menses nata, ex dentium eruptione difficiliore & intestinorum torminibus, quæ ad continuos ejulatus eandem impellebant, male habebat, conjuncta simul extraordinaria abdominis intumescencia & duritie. Matri ergo, auxilium a me petenti, pulvillum, ex puri & optimi Rhabarbari dimidia drachma constantem, tribus vicibus, nempe mane, vesperi & subsequenti diei matutinis horis sumendum, dedi. Propinantur ita successive omnes tres doses, nec tamen puella prius abinde movetur, nisi tertia dosi adsumta, ubi bis vel ter alvum deponit. Interim tamen nocte dieque sæpius reddit urinam, croceo-viridescente colore tinctum & indusium lectulosque eodem colore imbuentem. Cognito hoc effectu & probe consideratis omnibus circumstantiis, hanc urinæ tincturam potissimum a Rhabarbaro dependere judicavi, præcipue cum AMMANNUS *Paranes. ad Discant. p. 262.* colorem urinæ ab adsumtis varie mutari, constante experientia, optima rerum magistra edoctus, testetur, flavamque urinam semper a bile esse, merito in dubium vocet. Confirmabat proinde me in hac opinione illud etiam phænomenon, quod puellæ abdomen tumidum & tactu durum evidenter post mictionem mollius evaserit, detumuerit & ad naturalem statum iterum pervenerit. Hæc observatio ut in se certissima, ulteriori tamen indagacione aliquale mihi negotium facescivit, qua nempe ex causa diureseos effectus deducendus, & unde color croceo-viridescens derivandus sit? BAGLIVIVS, splendidum Italorum sidus, cujus studio indefesso in augenda & confirmanda experientia multæ veritates, sub tenebrarum antea caligine oppressæ, clarius detectæ & expositæ sunt, in *Praxi Med. p. 72. & Canon. p. 480* adserit, interdum facilius ac certius urinæ se & excretionem promoveri, educto saltè hu-

morum crudorum adparatu, in mesenterio nidulante, per intestinorum canalem. Hinc facile in similem incidissem conjecturam, quod Rhabarbarum, repurgatis intestinis à collectis ibidem vitiis humoribus, tandem urinam in nostra puella crebrius exturbaverit, nisi diuretica vis virtutem alvi dejectoriam antecessisset. Quam ob rem causam & rationem acceleratæ hujus excretionis potissimum in sale volatili sulphureo, neque Tornæ solis, neque mercurii sublimati solutionem turbante; renes tamen specificè stimulantem, latitare credididi; urinæ vero colorem croceo-virescentem a salis urinoso-volatilis cum Rhabarbari gummoso-resinosæ partis concursu & solutione pendere, merito judicavi.

Pariter quoque alia itidem medicamenta non raro diversos plane exserere effectus, quam qui abinde sperantur & ratione particularum constitutarum expectantur, attenta nos sæpius edocuit observatio. Sic v. g. studiosus quidam tria tartari emetici grana cum septendecim vitriolati granis mixta, calido herbæ Thee infuso, vomitum movendi gratia, adlumebar; postquam autem integram fere ejusdem mensuram, penes fornacem sedens, ingurgitaverat, certiores feliciorumque exinde expectans emellæ, corpus largissimè sudore perfundebatur, citra tamen ullam vel ~~2.00~~ vel ~~2.20~~ subsequutam evacuationem. In alio subjecto antimonii diaphoretici drachmæ duæ, loco magnesiæ albæ, præcipitandi & per diaphnoën evacuandi causâ, propinata, alvum egregie moverunt, instar Magnesiæ, nullo prorsus sudore subsequente. Ut autem, ad diureticam istam Rhabarbari virtutem revertentes, unum ex altero colligamus, rationi omnino consentaneum esse statuimus, si etiam Rhabarbaro in anti-hydropicorum emediorum classe locus daretur. Quod si enim ratio & experientia demonstrat, ea optime esse contra hydropem remedia, quæ absque acriori stimu-

stimulo operantur, ne viscera jam obstruckta magis ad spasticam constrictionem & scirrhosam indurationem, tenuiori sero expresso, & crassioribus humoribus restagnantibus, disponantur, sane vel solam hanc ob causam egregius utique erit Rhabarbari usus in truculento hoc adfectu. Dum igitur, experientia teste, interdum Mechoacanæ scrupulus saltem unicus prævia humorum debita præparatione & attenuatione, ultra decem sedes excitare solet, maxime utique probabile hinc videtur, quod Rhabarbarum in adfectu hydropico recentiori; si modo humores antea resolventibus, amaricantibus & salibus digestivis sufficienter correcti & præparati fuerint, duplicem egregium effectum evacuatorium, tam per alvum quam vesicam simul demonstraturum sit.

OBSERVATIO XIV.

Dn. D. GOTTWALD SCHUSTERI

De

Fungo articulorum.

PUella undecimum agens annum ex prægresso lapsu in genu sinistrum statim de magno & acerbo dolore conqueritur, superveniente repentino & satis insigni tumore. Variis igitur externis remediis per bimestre spatium incassum applicatis, Chirurgus tandem antrosum tumorem istum lanceola pertundit & incisionem ad unicæ dimidium facit, ex qua statim insignis copia sanguinis serosi effluxit, absque tamen ullo levamine, siquidem symptomata omnia hinc magis magisque adaugebantur, dolores indefinenter continuabant, motus febriles superveniebant, cum agrypnia & appetitus totali fere prostratione. Die VI. Nov. a. p. Medicus ad puellam accersitus totum illud genu tumore

oblitum & inprimis interiorem ejus regionem abinde graviter deformatamprehendit. Tumor tactu quidem durus, non autem inflammatus observabatur, & vulnusculum a Chirurgo supra patellam inflictum, remoto emplastro, parum sanguinis seroso - spumosi stillabat. Facta interiorum hujus tumoris exploratione, mediante filo cereo per aperturam immisso, non tantum diversæ cavitates, tam directe, quam oblique, ad octo pollicum dimensionem, varie descendentes, detegebantur, verum etiam solidarum partium inter cavitates istas resistantia quædam animadvertabatur, siquidem etiam quoties filum cereum iterum extrahabatur, semper modicum feri spumosi prodibat, cum immenso dolorum augmento. Ordinabatur hinc liquor quidam balsamicus, mediante syringa eburnea, in cavitates istas injiciendus, & sacculi ex herbis balsamicis, resolventibus & paregoricis parandi, vinoque calido immergendi, & facta expressione imponendi. Post horum medicamentorum usum tumor quidem aliquantulum emolliri incipiebat, & genu paulo liberius flecti poterat, citra tamen ullum tam dolorum, quam ipsius intumescentiæ decrementum. Dubium hinc adhuc superesse videbatur, utrum adfectus hic pro tumore simpliciter sanguineo, ob magnam illam sanguinis copiam, facta incisione, prodeuntem; aut annon potius pro articulorum fungo reputandus sit, & quidem harum potissimum circumstantiarum intuitu, quoniam I.) tumor statim post lapsum in genu adparuit, locum vero hunc inter præcipua illa, quibus post contusionem fungi accrescere solent, referendum esse, experientia docet; 2.) quia, post sanguinis in tanta copia factum effluxum, tumor nihil plane imminutus fuit; 3.) quia sub exploratione diversæ cavitates cum aliquali solidarum resistantia notatæ fuerunt; 4.) quia tumor tactu durus observabatur; 5.) quia post fili cerei extractionem, sub leni pressione, humor seroso

fo spumofus prodibat. Re itaque accuratius penfitata, merito tumor hic pro *fungo* declarandus erat, cujus vero plenariam extirpationem nequaquam promittere licuit, præcipue cum ab incifione, fiae qua tamen nihil prorsus præftandum, ægrotæ pariter, ac parentes pro tempore abhorrent. Sub hoc ergo ancipiti rerum ftatu tantum per aliquot dies injectiones ôpe fyringæ & fofus calidos vinosos fupra defcriptos continuare placuit. Cum dein die X. Nov. ad ægrotam fecunda vice venire, eam viribus magis adhuc deftitutam, &, ob metum instituendæ incifionis, admodum anxiam deprehendi. Adpetitus & fomnus fere in totum perierant, & ex prægressis quibusdam convulfionibus, mortem jamjam imminere, adftantes arbitrabantur. Totus pes finifter, ad extremitatem ufque tumore nunc obfitus erat, & quidem procul dubio a tanie fanguineo - ferofo, per cavitates fistulofas descendente, & intra mufculos gæftrocnemios collecta. Ex fuprema autem tumoris apertura, quam per turundam, unguento digeftivo imbutam, dilatate fruftra tentavimus, parum humoris fanguineo ferofo - fpumofî, fub fenfibiliffimis ægrotæ doloribus fcaturiebat. In hac ergo rerum difficultate, cum absque chirurgica operatione omnia reliqua irrita fore parentes ipfi cognofcerent, tandem, obtento horum & puellæ confenfu, tumorem, quoad totum fuum ambitum caute incidere decrevi, quo tam ejus interiora exactius luftrari, quam ipfius, fungi & metuendæ in offibus cariei vera indoles poffent. Huac in finem alium Chirurgum, de cujus dexterritate certus eram, die XIV. Nov. accerfiri juffi, qui etiam incifionem fequenti modo feliciter peragebat. Primo per aperturam, a prioribus Chirurgis factam, immittebat conductorem fulcatum ufque ad eum furæ locum, in quo, ut antea dictum eft, materia continebatur faniofa, & cultro inciforio verfus fulcum conductoris directo, celerrime to-

tum dissecabat tumorem. Hoc facto & vulneris labiis paululum diductis, statim observabamus, fungum istum totam absconditæ hactenus interioris cavitatis circumferentiam replevisse, & ad instar cavernosi panis undique perforatum esse, inque istis cavernulis spumofum humorem collectum fuisse. E cavitare autem ista fistulosa, intra musculos gastrocnemios & os tibiæ notata, pus costum, trium unciarum pondus referens, eximebatur, hocque facto tumor pedis sinistri extremi repente, obortus, brevi iterum evanuit. Ad modum autem probabile nobis videbatur, quod hoc pus a sanguine ibidem stagnante & virtute liquoris balsamici in purulentam materiam immutato, prodierit, quodque materia hæc postea gravitate propria versus inferiora tendens, ad suram usque viam invenerit, partes solidas presserit, sanguinis liberum progressum ibidem impediverit, & novo tumori pedis extremi occasionem præbuerit.

De absumendo autem fungo cum jam ante omnia cogitandum esset, insimulque per ulteriorem incisionem sub præsentis statu plura periclitari, ob ægrotae timorem, non consultum duceretur, primario laudabilem suppurationem, mediantibus digestivis & septicis medicamentis promovendam esse, judicavimus. Hæc cum in principio satis feliciter succederet, non exiguam nobis spem de salutari eventu promittebat, quæ tamen brevi post iterum evanescebat. Vix enim quatuordecim præteriere dies, cum fungus de novo nimium quantum increveret, & instar boleti terrestris intra nycthemeri spatium fungosam suam substantiam longe lateque disseminaret. Ipsa etiam ægrota, cui antea vires, usus somni & appetitus aliquantum redire videbantur, jam, inversa rerum facie, de virium defectu, & appetitus & somni amissione conquerebatur. Sub hoc itaque miserrimo morbi statu, nihil amplius superesse, unacum chirurgo judicavi,

vi, præter plenariam fungi exsectionem, in quantum quidem propter subjacentes tendinose-membranosas partes eam præstare artis erat. Hinc adparatu ad hanc operationem adornato, & ægrota per sacerdotis consolationem & analepticorum medicamentorum usum optime præparata, chirurgus die XI. Dec. ultimam hanc operationem suscipiebat, statimque, superiori parte remota, fungum profunde satis intra musculorum tendines & flexuram genu radices suas egisse, animadvertibat, eaque propter, cum his de causis sine tendinum læsione radices istas scalpello haud extirpari posse, probe videret, &, immixtis digitis fungosum hoc concrementum circa osseam substantiam & musculorum tendines molle admodum & fœtidissimi odoris esse, intelligeret, restitantes ejus intra tendines & ossa portiones, digitis adprehensas, frustatim eximebat. Quam quidem operationem summa cum adstantium admiratione & citra notabilem doloris perceptionem, attamen non citra malum omen, puella nostra sustinuit. Carne fungosa remota & fundamento mali detecto, os femoris ad trium unciarum longitudinem asperum & cariosum adparuit, eoque ipso fœtoris & insensibilitatis causa sese manifestavit. Hinc vulnus optimis equidem balsamicis & specificis, in his casibus alias usitatis & expertis, qualia sunt oleum Caryophyllorum in spiritu vini rectificatissimo solutum, Essentia Myrrhæ & succini, oleum Therebinthinæ, aliaque, munitum & ossis cariosi exfoliatio in tantum procurata est, ut plures squamulæ abseederent; his tamen non obstantibus hectica febris, vires puellæ paulatim absumens, exeunte mense Decembri curæ finem imposuit, licet regimen optimum servatum & medicamenta simul interna antifebrilia & reficientia, prout morbi status postulavit, ordinata fuerint, manifesto sane indicio, quod plus valuerit arte malum.

Quemadmodum autem ex hac morbi historia curandi

aduvantia satis abunde cuilibet patescit; ita pariter facile perspicui potest, quod omnino etiam plane impossibile fuisset, isti fungo absque sectione mederi, ob insignem illam cariem in osse femoris simul præsentem. Proinde quoque luculenter liquet, quod chirurgi priores principiis atrocioris hujus mali, ex causa tam levi oborti, facile obstare potuissent, si statim regioni per contusionem læsæ foris vinosos ex herbis resolventibus & tonicis admovissent; hoc vero cum neglectum fuerit, & alter chirurgorum unguinosa, alter emplastica styptica adhibuerit, non aliter utique evenire potuit, quin partim membranosa & tendinosa partes per contusionem prius relaxata, magis adhuc relaxarentur, partim etiam humores adfluentes ad stasin & corruptionem disponerentur, sicque fungus lethalis induceretur.

Alio tempore similis mihi casus obtigit, ubi quispiam graviorem circa cubitum perpeffus erat contusionem, in quo vero tumor exiade enatus & certissime fungum minitans, per adplicationem emplastri saponati Barbette conjunctosque foris calidos vinosos, ex vegetabilius resolventibus & paregoricis paratos, & cum spiritu vini camphorato irroratis, in herba quasi suffocatus fuit.

(*Chemnitio Erfordiam transmissa*
d. 7. Martii 1737.)

OBSERVATIO XV.

Dn. D. JOANNIS JVSTI FICKII.

Lues venerea per mercurialia sine salivatione subsequente curata.

Vir XL. annorum, temperamentis serosi, & habitus corporis spongiosi, per longum tempus lassitudinem totius

Lues venerea per mercurialia sine salivatione curat. 67

tius corporis dolores capitis & artuum, noctu præsertim in-
gravescentes, vigilias & sudores largos experitur, cum ma-
culis rubris, latis, non nihil elevatis, asperis, itemque tuber-
culis rubris ac sublividis, per faciem & totum corpus, præ-
cipue in fronte & temporibus prope crines conspicuis; ad-
ficitur nuper quoque hæmoptysi. Ante mensem & quod
excurrit molestatur catarrho ad nares, cum tanta harum in-
tumescentia, notabilem insimul ruborem & dolorem infe-
rente, ut per eas spiritum ducere nequiret; siquidem etiam
exulcerari interius nunc & fauces & vuula incipiunt. Gal-
licam subesse luem, quivis vel leviter salutaris artis princi-
piis imbutus facile perspiciet, cum non solum symptomata
præsentia, sed & causa externa, nobis relata, idem suadeant:
Patiens enim principium morbi se contraxisse perhibet ab
uxore propria, quæ ante aliquot annos eodem laboravit,
nariumque cartilaginis & vocis sonoræ jacturam inde exper-
ta fuit; cum vero cum eadem uxore non solum, ut solet, so-
cialiter & in eodem habitaculo viveret, sed etiam eodem le-
cto se tegeret, multorum doctissimorum Medicorum expe-
rientiam exemplo suo confirmavit, unō nempe ore perhi-
bentium, etiam sub tali cohabitatione contagium hoc in
aliud corpus transferri posse, multo magis vero probabile
erit, impura cohabitatione atque concubitu in eodem lecto
simul junctis, ægrum hunc morbum sibi contrahere potuif-
se, tanquam unico, juxta nonnullos Medicos, contagium
hoc communicando modo, vid. SYDENHAM & alii; præ-
sertim cum mulier jam tum antea laboraret fluore albo ma-
ligno & virulento, h. e. exulceratione sordida venerea va-
ginæ uteri, quam nimis diu durasse, aut indebito adstrin-
gentium usu tractatam, lui venereæ causam dedisse, certum
est, cum hoc modo labem in partibus genitalibus solum
præsentem toti massæ humorum intime commisceri & per
eandem diffundi necesse sit. Eo facilius vero per coitum

hæc labes transplantari potuit, cum virus hoc in acido quodam viscido, seu fermento specifico maligno, vel juxta SYDENHAMIVM in humore, inflammationis non mediocri participante, consistat, per vulgus vero notum sit, quod sub oestro venereo omnes humores impetuosos & vehementiori exagitantur orgasmo, & sic etiam fermenta nociva sui juris magis fieri. Communicatum vero per partes genitales corpori, & negligentius tractatum, totum sanguinem cum reliqua humorum massa facillime inquinare atque depravare posse, quotidiana loquitur experientia, siquidem etiam per longum satis tempus, & interdum testante BAGLIVIO *p. m. 619.* ad 30. annos in corpore latitare potest. Efficitur inde sanguis & lymphæ acida, aeris, tenerrima vasa facile irritans atque constringens, & hinc tardiores humorum in partibus progressum producens, atque spiritibus impuritatem communicans, eorundem torporem & hinc totius lassitudinem inducit; eadem humorum acrimonia, integumenta atque membranas tendinosas atque nervosas arrodens atque vellicans, dolorum capitis & artuum vera existit causa, qui noctu magis ingravescunt, ob solis circa vesperam recessum, humorum tardiores circulum atque atmosphære compressionem producentem, id quod omnes morbo catharrhali vel alio analogo decumbentes, tristi suo exemplo experiuntur, quemadmodum etiam in nostro morbo singuli id testantur, ut sic hoc quasi signum pathognomicum luis venereæ constituat, de quibus SYDENHAMIVS *in operibus p. m. 416.* ita satis vere loquitur: *Dolores tum caput, tum artus in articulorum interstitiis, humeros scilicet brachia & tales crudeliter laniant, nullo ordine invadentes & per intervalla, licet noctu agrum, lectuli calore perfusum, rarissime destituant, nec nisi sub auroram libenter evanescent.* Vexantur quoque ex eadem causa & ægri gallici vigiliis, partim a doloribus, partim a turbativo inquieto spirituum animalium motu dependentibus quemadmodum

Lues venerea per mercurialia sine salivatione curat. 69

modum sudores largi eandem acrimoniam, vasa capillaria & glandulas subcutaneas corrugantem, sicque motum lymphæ impediendam, pro causa agnoscunt. Virus hoc in corpore detentum majores in dies acquirit vires, acrimonia humorum augetur, & sic illorum massa & partes constituentes magis depravantur, iisque ad destruendas partes solidas major aptitudo conciliatur, id quod testantur in agris hæc lue infectis, exanthemata & tubercula varia in nostro etiam casu observata, quæ omnia ab acido corrosivo ab ipsa natura active ad partes extremas propulso, capillaria minima, cum glandulis subcutaneis, corrode, & extravasationem inducente, oriuntur. Facilius hoc contingit in fronte atque temporibus, prope crines, quia his in locis vel vasa subtiliora, vel major glandularum subcutanearum copia & teneritudo obstructioni atque corrosioni facilius ansam præbet, ut hæc nota quasi characteristica hujus luis esse possit. Perspecta sic causa vasorum corrosionis atque humorum extravasationis, facile patebit, unde hæmoptysis illa nostro in casu originem suam duxerit, cum alias facile largiamur, in hoc morbo symptoma tale non quotidianæ esse experientiæ. Tandem qui maxime agro molestus erat, catarrhus ad nares, eandem cum prioribus agnoscit causam, materiæ nempe morbificæ arrodentis & vellicantis ad has partes decubitum, copiosissimas earum glandulas obstruens, vasa lymphatica distendens, suaque vellicatione, ob fibrillas nerveas in his partibus copiosas & maxime sensiles, majorem semper lymphæ adfluxum accersens, quæ præpedita tumorem producere aërisque liberum transitum præcludere debuit, & inde tumor, rubor & dolor, de quibus æger conqueritur. Per viciniam adficiuntur partes oris & faucium, & quidem eo facilius, quo major glandularum in iis copia & sic ad obstructionem & erosionem subsequentem propensio, & inde ulcera ibi conspicua sunt. Conferri hic meretur,

quæ VERCELLONIUS p. 29. de morbis pudendorum, ingeniose refert de consensu vaginæ & oris in mulieribus; si vero hoc in mulieribus, cur non in maribus? licet facile concedamus contradicentibus, per circulum lymphæ ab una glandula ad aliam deferri hoc miasma contagiosum posse.

In tanto ergo hujus morbi incremento tantaque malorum caterva, consultum nobis fuit, curam salivatoriam, ut vocant, suscipere, ad quam faciliorem reddendam sicque simul speratum finem consequendum, opus fuit sequentes ægro diæteticas regulas præscribere: Evitetur potus frigidus, spirituosus, non bene fermentatus, etiam consuetus, scilicet cerevisia, vinum & spiritus vini. Exulent omnia esculenta, præter juscula carniû macra & carnes teneriores. Caveat sibi ab aëre frigido, ventoso & pluvioso, cerevisiam bibat secundariam decoctum avenaceum, imo loco potus jusculis tenuibus utatur. His ita dispositis exhibui mercurii dulc. de cujus debita præparatione satis certus fui, gr. XII. in VI. pilulis, vesperi sumendis, quarum usus etiam sequenti mane & vesperi denuo, nec non tertio die repetebatur. Factum hinc est, ut quidem intumesceret facies, labia & gingivæ, dentesque vacillarent, sed nullus salivæ fluxus, licet per biduum in hoc statu persisteret æger, subsequi voluit, ex hac forte causa, quoniam Mercurius purgando per alvum virtutem suam exerebat. In mentem nobis hac occasione incidebat illud SYDENHAMII consilium, quod extat in Operibus pag. 431. ubi monet: *Cavendum est Medico, ne animo nimium obstinato salivationem importunius urgeat, recalcitrante natura; & porro: Religiose cavere debet, ne, cum tanto conamine salivationem incassum sollicitaverit, eam per vim invita nature extorquere pergat.* Quia tamen in tantum cura nostra votis respondebat, ut nasus detumesceret, æger per illum aërem liberius atraheret, & sic melius se haberet, iisdem medicamentis insistere consultum duximus.

Arri-

Lues venerea per mercurialia sine salivatione curat 71

Arrisit itaque nobis illud VERCELLONII: *Esse igitur, inquietis, ptyalismum, sive externa sive interna Mercurii administratione procuratum, a morbo tam truci liberare, quid nihilominus, si hoc ipsum per aliam viam obtineatur.* Hinc nobis non profus alienum videbatur, quod nulla subsecuta fuerit salivatio, cum per quotidianam experientiam non solum constet, mercurialia facilius per alvum operari, hocque ipso feri copiam magis versus inferiora trahere, sed & VERCELLONIUS *l. c. pag. 245.* per sæpius repetita purgantia idcirco ptyalismum securissime mitigari posse moneat, insuperque p. 241. annotavit, pluries hydrargyro inundatum, neque copioso sputo, neque fluore alvi correptum fuisse, sed tantum per urinam hydrargyrum mixisse, licet hæc de Mercurio crudo dicta solum sint. Cœpta igitur via progredi placuit, & idcirco dedimus porro Turpeth. mineral. gr. IV. in duabus pilulis, ægro ab his ne minimum commoto, cum supra dicta phænomena per aliquot dies persisterent, & nulla salivæ excretio sequeretur, sufficientibus ad illam indicationibus licet præsentibus, & cum nullis alvi torminibus, nec, ut SYDENHAMIUS loquitur, *dysentericis* infestaretur patiens, proficuum nobis visum est ad illam accelerandam quater adhuc alternis diebus mane, singulis vicibus gr. vj. Turpeth. minar. in tribus pilulis exhibere, supra dicto regimine simul servato; disparuerunt abinde illa ad salivandum indicia, & ab ultimis dosibus aliquot subsecuti sunt vomitus, nulla tamen salivatio. Hinc decocta alterantia etiam sub ipsa cura propinata continuabantur, ipsa cura exhibitio purgantæ mercuriali finiebatur, & æger jam a diris symptomatibus liberatus, sanitate pristina fruebatur. In causam vero non subsecutæ salivationis inquirentibus, cum supra dicta medicamenta adhibita non facile spem nostram fefellerint, in variis varia adducta legimus, aliis humorum dispositionem, aliis vasorum ineptitudinem, aliis

aliis alia accusantibus, sed præ omnibus optime rem acu tetigisse nobis videtur sapius laudatus SYDENHAMIUS in Oper. p. m. 430. ubi hæc habet: *Serio animadvertendum est, in quibusdam reperiri idiosyncrasiam, sive temperamentum quoddam peculiare, tam salivationis respectu, quam purgationis (atque eadem pleumque in iisdem, ut qui agre purgantur, agre etiam ad pyralium perducuntur) ita, ut in nonnullis methodus laudata vix gingivarum exulcerationem queat efficere, multo minus salivationem procurare, quæ malo eradicando par sit. Et quamquam in eo a SYDENHAMII observatione distinctus fuerit ægri nostri status, quod alvus ejus, denegata licet salivatione, tamen satis fuerit lubrica, & purgantibus facile cesserit, hæc tamen via eadem adsecuti sumus, quæ per salivationem plenariam & perfectam sperare poteramus.*

Scholion.

Medicis quibuslibet notissimum, ut per experientiam abunde jam confirmatum est, morbum hunc ut plurimum ab impuro concubitu produci & propagari, licet etiam per pravas exhalationes in aliud corpus possit transferri, compluribus præsertim ægris hoc simulantibus aut perhibentibus. Sic inter alia recordor, quod tali ratione, cum adhuc munere Archiatri apud Illustrissimum Comitem ab *Hochberg* in Silesia fungerer, integræ familiæ pagi cujusdam, dominationi Ejusdem subjecti, hac lue epidemice fuerint infectæ, quarum adultiores salivatione instituta, juniores alterantibus atque purgantibus medicamentis, additis paucissimis mercurialibus, abinde feliciter iterum liberabantur. Medicamenta quidem mercurialia a multis tamquam minus proficua rejiciuntur, & horum loco varia alia substituuntur; quantum vero utilitatis ab iis expectandum sit, experientia abunde demonstrat, utpote ex qua innotescit, quod saltem

pallia

Lues venerea per mercurialia sine salivatione curat. 73

palliative huic adfectui medeantur, deterrimi hostis reliquiis in humoribus interim persistentibus, tandemque majori cum noxa iterum prorumpentibus. Mercurialia enim resolutionem humorum potentissime promovent, obstructions viscerum referant, & impuritates heterogeneas in illis collectas, debitam earum absterfionem facilitando optime e corpore eliminant. Non opus erit plurium Auctorum hunc in finem adducere testimonia, instar omnium enim esse potest Illustris HOFFMANNVS, qui in *Medicina Consultatoria*, variis in casibus, morbo præcipue profundius radicato, quam maxime eadem commendat, immo absolute necessaria judicat.

(*Fena Erfordiam missa
d. 10. Martii 1737.*)

OBSERVATIO XVI.

Dn. D. JOANN. HIERON. KNIPHOFII.

De

Lue venerea, post salivationem nova incrementa capiente.

Vir juvenis viginti duo annorum, post varios congressus cum puris æque ac impuris sequioris sexus personis, Gonorrhœam patitur virulentam, quam etiam per integrum fere annum sustinuit, conjunctis doloribus capitatis, circa noctem semper ingravescentibus. Durante isto tempore chirurgum unum atque alterum adiit, tandemque etiam Medicum, qui matrimonium cum sana atque castissima virgine ineundum suadet, pro obrinenda faciliori curatione. Morem huic consilio gerens, capillos simul rescindi curavit, ad dolores capitis per liberioris transpirationis promotionem leniendos; hoc tamen non obstante sta-

tim post nuptias celebratas variolæ quædam in parte sincipitis capillata efflorescunt, & in ulcuscula abeunt, quæ quidem externo usu mercurii præcipitati subtilissime pulverisati, itemque aquæ mercurialis iterum remove allaborat, sed plane incassum, siquidem de die in diem magnitudine & numero augentur, ita, ut uno eorum consolidato, semper tria aut plura denuo successerint. Cum ergo insuper sub hoc statu dolores in pectore & ulcera uvulæ atque faucium accederent, & loquela repente ita læderetur, ut nonnisi per nares sibilando verba insigni cum molestia proferre posset, meum implorat consilium atque auxilium. Hinc medicamentis sanguinem depurantibus & decoctis antivenericis diluentibus per quatuor dies adhibitis, ulceribusque faucium per gargarismata adpropriata consolidatis, exhibui mercurium dulcem rite præparatum, in forma pilulari & mercurium vivum in unguento. Nondum plenarie scrupulos duos mercurii dulcis ita adsumserat, & vix uncia semis mercurii vivi in unguento adplicata erat, cum ulcera salivationi alias solennia in tota oris superficie orirentur, & lingua præter consuetudinem ita intumesceret, ut neque edere, neque loqui, immo ne quidem os claudere posset. Ex naribus & faucibus materiam purulentam, sub specie vomitarum aut frustulorum carnis pinguioris, copiose rejiciebat, conjuncto interdum dolore punctorio in pectore, & speciali illo sensu, quasi maxima vi adhibita frustulum pulmonum abrumperetur. Symptomatibus hisce, ope medicamentorum balsamicorum, traumaticorum atque decoctorum antivenericorum sopitis, salivatio tandem cessabat, lingua detumescibat. profundissimæ foveæ, quas dentes lateribus linguæ impresserant, successive evanescebant, respiratio fiebat liberior, ulcera in ore relicta, ex viridi rubrum monstrantia colorem, consolidabantur, foetor oris antea fere intolerabilis cessabat, loquela in integrum restituebatur, & in ca-
 pite

pite duo tantum foramina exigua adhuc, restitabant, quæ Essentia succini & Myrrhæ bahayica hætenus tractata, consolidationem proxime promittebant. Cum vero ex mandato superioris hinc discedere cogeretur, nec alii cuidam Medico morbi conditionem revelare vellet, oleum ligni Guajaci quotidie quidem ipse adplicabat, tamquam specificum in ulceribus venereis alias probatissimum, ast irritato plane successu sub his circumstantiis; nam materia purulenta in foraminulis his relicta, acrior magisque corrosiva reddita fuerat, & vitia diætæ, in potu vini generosioris atque cibis acidis & ex saccharo præparatis commissa, neglectui deligationis atq; mundificationis ulcerum in subsidium veniebant, ut hinc ea serperent, & majora evaderent, donec horum maximum trium digitorum excederet diametrum, peripheria ex labiis inversis prætumidis, multis prurientibus vesiculis turgida, circulum contiguum minorem admodum sensibilem atque summe dolorosum ambiret, qui aream, duorum digitorum diametro carne luxuriantem, colorem nigricantem & lividum exhibente, variosque monticulos & foveas formante, obsitam, ostendebat, quæ brevi tempore per suppurationem ablata, cranium diametro duorum digitorum denudatum, in angulo ossis sincipitis sinistri lateris, ubi sutura sagittalis & lambdoidea conveniunt, relinquebat. Extrema ulceris hujus labia, inversa atque unius digiti crassitie tumida, partim lapide infernali, alumine ustò, aut unguento Aegyptiaco, partim etiam per suppurationem, partim tandem forfice, absque notabili sensu, auferbantur, cranium interim tegebatur plumaceolis, Essentia succini irroratis, aut pulvere sarcotico, ex Colophonio, Mastiche, Myrrha, sanguine Draconis, Lap. Hæmat. &c. nihilo minus tamen omnem consolidationem respuebat. Hinc unguentum Aegyptiacum, addito Mercurio præcipitato rubro, in virtute sua exaltare & labiorum extremorum suppurationem promovere, circulum autem,

labia & aream interiacentem, cum balsamo Indico albo deligare, cranium simul leniter radendo, incepti, interne vero mercurium dulcem singulis quatuor diebus ad scrupulum semis in pulvere, cum æquali parte absorbentis, exhibui. In peripheria majoris foraminis plura ulcuscula minora oriebantur, quæ alternative, tribus aut quatuor diebus præterlapsis, exsiccata evanescebant; dolor in ulcere quoties augebatur toties arteria temporalis intumescebat ad calami scriptorii crassitiem. Drachmas duas mercurii dulcis jam adsumserat, cum tota area syncipitis denudati per exfoliationem laminam detruderet osseam, & sequentibus diebus per carnem, hinc inde ex poris ossis quasi propullulantem, eum peripheria sese iterum uniret, ut totum ulcus ita clauderetur, simulque reliqua in ano, dorso, & pone aures, post salivationem orta ulcera evanescerent, sicque ad pristinam sanitatem æger reverteretur. In hoc ergo casu sequentes potissimum circumstantiæ notatu dignæ vihi visæ fuerunt:

1) Licet virginem castissimam duxerit uxorem, eaque ab illo gravida non solum reddita fuerit, sed & eadem utensilia, v. g. cochlearia, urceum atque lectum cum ipso communem habuerit, sanum justo tempore exclusit filium, quod tamen hæc foedissimum illum morbum per contagium non contraxerit, nec ægrotus per coitum cum eadem restitutus fuerit, uti quidem Medicus crediderat.

2) Quod Mercurius in minori dosi exhibitus salivationem excitet nimiam, si antea adsumptus fuerit talis minus rite præparatus.

3) Quod cranium, cuticula, cute atque periostio destitutum, carnem ex poris ossis excrescentem pro vulnere claudendo suppeditaverit.

4) Consolidationem ulcerum venereorum non obtineri, nisi principio venereo ex M. S. prorsus extirpato & eliminato.

5) Quod,

5) Quod, etiam si ulcera oris admodum copiosa, & intumescencia linguæ eximia ac prorsus extraordinaria adfuerint, dentes tamen firmi, absque vacillatione permanserint, quod vitium practicum plerumque vel a mercurio minus rite præparato, vel incaute adhibito, dependet.

Coronidis loco ob convenientiam, alium adhuc subnectere placet casum: Juvenis undeviginti annorum ex aliquoties neglecta Gonorrhœæ virulentæ curatione, ulcus venerum in fronte aliudque in sinistro brachio reportaverat, quorum illud post obtentam denique consolidationem pallore cutis tamen adhuc distingui poterat; alterum vero, salivatione peracta, aperturam minorem, instar puncturæ cum acicula factæ reliquerat, quæ nullo studio atque cura iterum consolidari poterat, sed potius subito dilatata & undique se se diffundens, longe lateque serpendo progrediebatur, donec universa corporis superficies unico quasi obducta adpareret ulcere. Curationem videre licet in Dissertatione mea inaugurali *de Lepra Arabum*.

Quoniam autem de reliquo horum ægrotantium uterque coitus fere innumeros cum variis, & quod maximum, impuris personis se perpetrasse libere profitebatur, facile convictus hinc sum, quod miasma venereum, gradu licet diversum, si majori in copia præsto sit, unica salivatione vix unquam debite evacuari possit.

OBSERVATIO XVII.

Dn. D. JOANN. HIERON. KNIPHOFII.

De

Prolapsu Uteri, mensium excretionem impediente, apto tamen Instrumento iterum reposito.

Virgo triginta annos nata, vilioris conditionis, laboribus durioribus adlueta, onus dorso suscipit sedens,

& diductis pedibus surgere nititur, statimque dolorem ruptorium in infimo ventre sentit, quem tantus dein excipit Uteri prolapsus, ut orificium ejus internum in externo conspici potuerit, quod tamen adhuc aliquantisper a circulari quadam tunica carnea (hymene forsitan,) retinebatur. Labores ergo tantos, uti antea, suscipere non poterat, sed dolore pressorio in vagina aliisque gravioribus symptomatibus corripiebatur, maxime quando paulo frigidioram admittebat aërem, menses insuper plenarie cessabant, & incommoda ejusmodi obstructionem ordinarie concomitantia superveniebant. Auxilium itaque meum imploranti exhibebam medicamenta aperientia atque uterina, ac simul instrumentum ex filo ferreo ce. torto paratum, continuo gestandum præbebam, quo uterus in suspenso teneretur & oscula excretoria (sive cum celeberrimo BERGERO & BOHNIO in vagina uteri; sive cum WEDELIO in utero ipso ea statuas,) per invaginationem non comprimerentur, aut excretio sanguinis ordinaria impediretur. Sic nullos amplius in abdomine percepit dolores, labores gravissimos rursus suscipere potuit, & menstruus fluxus debito tempore rite succedebat. Instrumentum autem illud ita erat constructum: Filum ferreum, duos pedes longum, ignitum, sponteque frigefactum, in medio (*vid. Fig. 1. Tab. 1. a.*) in circulum, diametrum unius digiti referentem, inflectebam, aliumque pari ratione inflexum huic applicabam, ita, ut circuli hi, decussatim se se quasi intersecantes, globum repræsentarent, quatuor autem istorum filorum partes versus extremitatem ita contorquebam, ut unum tantum globi constituerent manubrium (*Fig. 1. b.*) quod longitudine, seu spatio, sex digitorum a globo in angulum acutum (40. circiter graduum) inflectebam, circa ipsam vero extremitatem fila distrahebam, iterumque implicabam, ut commodius fascia potuerint firmari. (*Fig. 1. c.*) Hoc instru-

men-

mentum linteolis involutum, filo cannabino prius circumducto, cera alba liquefacta obduxi, fasciamque abdomen ambientem, (*Fig. 2. d. d. d.*) & in superiori parte humeros transcendentem, (*ibid. e.*) in inferiori vero circa inguina & prope musculos gluteos descendentem (*Fig. 2. f. f. f. f.*) ita applicavi, ut tam anteriori, quam posteriori corporis parte suspensum teneret instrumentum, cujus ope, absque insigni molestia, uterus in situ convenienti poterat conservari.

OBSERVATIO XVIII.

Dn. D. JOANN. HIERON. KNIPHOFII.

De morbis quibusdam anniversario tempore recurrentibus.

Nonnullos morbos certum servare typum, Medicorum neminem fugit, immo & ipsi vulgo notissimum est, qui idcirco febres in primis tertio, quarto, quinto die, & sic porro recurrentes, tertianarum, titulo insignire suevit. Paulo rariores vero deprehendimus morbos eodem die singulis annis revertentes, quorum e numero etiam interdum hæmorrhoides, podagra, alique. Sanguinis anniversarium sputum adnotavit. Exc. LANZONUS *Vol. 1. Act. Nat. Cur. Obs. XLII. p. 87.* Crisim anniversariam per tumores, in hypocondriis sponte suppuratos & iterum consolidatos, descripsit, ALICHERUS *in Annal. Medico-Physicis Vratislaviens. Tentam. XIX. p. 98.* Quæ autem mihi occurrerunt hujus commatis exempla, in sequentibus consistunt. Vir quidam, habitus athletici, cucumeres aceto & oleo olivarum conditos in tanta ingurgitabat copia, ut statim post eorum adsumptionem febris tertiana corriperecur, qua per tres menses laborabat, postmodumque tribus subsequentibus annis, recurrente prima invasionis die, semper iterum eadem per aliquot septimanas vexabatur.

Mercator quidem, cholericæ temperamenti, subluxationes pedis aliquoties expertus, nundinas petit, in itinere autem vino delectatur, dehinc inter deambulandum ad sudorem disponitur, qui dein in frigidiori conclavi iterum suppressitur, unde statim tumor, dolor atque arthritica in pede subsequuta sunt symptomata, quæ in quartum usque annum, eodem revertente die ordinariè recurrerunt.

Puer octo annorum, thorace atque abdomine indusio saltem leviter tectis, capiteque denudato, hiemali tempore trahæ unctione delectatur, hinc spasmis atque crebriori oscitatione corripitur, cum horrore febrili, quæ symptomata non tantum difficilem admittebant medelam, sed etiam altero atque tertio anno, die atque hora primæ invasionis, sub iisdem circumstantiis exactè revertebantur.

Sutor quidam macilentus medicamentum purgans desiderabat, idq; etiam, enarratis indicantibus obtinebat, dein ope alius personæ, nauseam a dyspeptis ortam fingentis, nanciscitur quoque vomitorium ex Tartaro emetico paratum. Utroque hoc medicamento devorato, uxor decoctum foliorum Sennæ cum prunis eidem præbet, quod pariter superingerit. & quia vomitum satis copiosum his excitatum iri dubitat, tandem adhuc plumas forcice discissas stimuli loco avidè deglucit. Purgatur inde satis fortiter *ἀπο καθάρω*, adeo, ut vix iterum sedari potuerint acceleratæ nimiumque copiosæ istæ dejectiones. Subsequente secundo atque tertio anno, eodem die, iisdem affligitur symptomatibus, saltem in paulo leniori gradu, licet nec emeticum nec catharticum quoddam adsumferit.

Virgo duodeviginti annorum, pisca adhuc juniora cruda notabili in copia comedit, reliquorum autem ordinariorum ciborum adsumptionem prorsus negligit. Instabat tunc tempus excretionis, quæ vero non succedebat, e contrario vero abdomen intumescerebat, concurrente adpetitus

prostratione, insigni imminutione, reliquisque symptomatibus mensium obstructionem & anomalias ordinarie stiptantibus, quæ elapsis aliquot mensibus quidem plenarie iterum profligata, singulis tamen annis & quidem quarta jam vice, eodem tempore & die recrudescunt.

Tibialium textoris filius, undecim annos natus, in platea fratrem minimum, duorum annorum, manuducens, fabam minorem in terram projectam ore excipit, quæ dum fratrem tenellum sublevare & brachio imponere intendit, eoque ipso sub inspiratione aërem celerius attrahit, intra asperam arteriam transfertur. Protinus hinc concidit puer & suffocari videbatur, sub enormi anxietate, ubi insimul, quando expirabat, ab adstantibus sonus fabæ, impetu sursum propulsæ, scrobiculo cordis ad jugulum usque percipiebatur, quemadmodum etiam sub inspiratione ejusdem descensus intra bronchia, itemque allisio ad cartilagineas traqueam constituentes, ab irruente aëre excitata, tam ab adstantibus auditu, quam ab adflicto sensu discerni poterat. Adhibitis interim spiritibus nervinis, & interne quibusdam analepticis, undecimo tandem die fortissimo screatu fabam eructabat, varia tamen incommoda, ab intercepta respiratione, dependentia, per integrum adhuc mensem peresistebat, quæ tandem adpropriatorum remediorum usui quidem cedebant, annuo autem tempore bis recurrebant, & per plures dies durabant, mitiori tamen semper sub schemate, donec tertio anno sponte evanuerint.

(Communicata Erfordia

d. 16, Mart. 1737.

OBSERVATIO XIX.

Dn. JOANN. THEOPHILI MICHAELIS.

Crustaceum in Testaceo,

five.

Cancellus intra substantiam Conchæ margaritiferae delitescens.

Paucis abhinc septimanis artifex quidam hujus urbis, pro conficiendo opere musivo, conchæ margaritiferae valvam inferiorem serra in tenues lamellas divisurus, dum partis interioris nitentis portionem aliquam tumentem & supra reliquam superficiem notabiliter eminentem (*vid. Fig. 3. Tab. 1.*) abscindere conatur, eandem aliqua cavitate constare, inter operandum animadvertit. Sciendi cupidus, quid rerum ibidem lateret, reliquum opus ea cautione instituit, ut lamellam, quam separare inceperat, illæsis contentis, a residuo auferret. Id cum effectui dedisset, en oculis offertur cancellus elegantissimus, coloris albidus, dictæ cavitati, (*vid. Fig. 4.*) quæ in conchæ substantiam aliquantenus penetrabat, ope sucei alicujus nigricantis & exsiccati, qui parietes hujus cavernulæ circumcirca investiebat, firmiter adglutinator. De figura & magnitudine hujus cancelli non est quod multis dicamus, cum ex adjecta imagine (*Fig. 5.*) distincte satis adpareant. Superest ergo, ut de modo, quo eidem singulare adeo atque nobile sepulcrum obtigerit, paucis dispiciamus. Concharum margaritiferae testas ex innumeris stratis tenuibus, materia dura & splendente constantibus, ceu totidem testulis, ut NIC.

STENO, in *Prodromo Diss. de solido intra solidum*, loqui amat,

com-

compositas esse neminem latet. Nec minus manifestum est easdem testas temporis successu magis magisque augeri & ab exiguis rudimentis ad insignem quandoque molem & crassiciem excrecere. Cum vero in iisdem nihil organici occurrat, merito hinc concludere licebit augmenta earundem a principio aliquo interno proficisci, videlicet ab ipso animalculo, testis incluso, & ope succi cujusdem glutinosi, qualem in limacibus, revera observamus, prioribus stratis nova super inducente. Modum ipsum, quo negotium hoc perficitur, dupliciter concipere possumus. Vel enim ex innumeris glandulis, per integram animalculi superficiem disseminatis, continuo transsudat liquor ille viscidus, hacque ratione & circumferentia & crassities testæ insensibiliter augetur, quæ sententia STENONI l. c. placet; vel adsunt in eodem vasa quædam majora sive receptacula, in quibus dictus succus præparatur & conservatur, donec stasis temporibus inde effusus, interiores testarum parietes, gelatinæ ad instar, undique obducatur, moxque sub aquæ & aëris accessu duritiem contrahens, novum stratum præcedentibus addat. Uter horum modorum in natura rerum obtineat, definire non audeo, utpote exactioribus observationibus destitutus. Posteriori tamen opinioni præfens cancelli nostri phænomenon magis favere videtur, dum illa supposita explicatu erit facillimum, qua ratione eo loci reconditus fuerit. Si enim præsupponas, eundem illo ipso tempore, quo animal, conchæ margaritifera incola, ampliandis testis destinatum liquorem in aliqua copia emiseric, vel undarum vi, vel sponte sua intra hiantem concham fuisse delatum, absque ullo negotio concipi potest, ipsum dein lento illo atque viscido succo irretitum, novoque liquore succedente operum, carcerem sat validum ibidem invenisse, qui dein progressu temporis majorem continuo firmitatem atque crassiciem, recentioribus stratis iterum superinductis, acquisivit.

Ejusdem vero phenomenon rationem ex altera sententia redditurus, majores utique difficultates sibi obstantes inveniet. Cum enim testæ, secundum illam, continua quidem, ast lenta & elapso demum aliquo temporis spatio sensibilia incrementa capiant, absolute hinc ad abscondita quædam vincula confugere tenebitur, quæ cancellum, nec dilapsum, nec alia ratione inde ablatum, eo usque retinuerint, donec tantum liquoris, quantum ipso adglutinando & operiendo suffecerit, ex animalculi glandulis cutaneis expressum esset. Nec adeo insolitum censi debet & in hypotheseos solummodo gratiam effectum, dari in quibusdam animantibus vasa, liquorem, qui ab immediato aëris, vel aquæ accessu mox soliditatem nanciscatur, fundentia, cum LISTERO, MALPIGHIO & Dno de REAUMUR testibus, & aranearum telæ, & omnia, quæ ab erucis ducuntur, fila, ipsum immo sericum & integra chrysalidum tegumenta, ex simili liquore, intra peculiaria satisque conspicua receptacula adservato, originem ducant. Eandem illam hypothesein quoque ad illustrandam margaritarum genesin cum aliquo successu adhiberi posse, existimamus. Maximam enim & meliorem margaritarum partem intra ipsas conchæ margaritiferae carnes inveniri, ab Historiæ naturalis Scriptoribus unanimi fere consensu docetur, inter quos solum *Anselmum* BOETIUM a BOOT excitasse sufficiat, qui multas conchas, margaritis prægnantes, quales alunt Bohemiæ flumina, vivas dissecutit unionesque haud spernendas inde extraxit. Tantisper igitur admissa hac nostra hypothese, non sine veritatis specie margaritis eadem fere origo adsignari potest, quæ vulgo lapillis, in boum, porcorum, equorum, ipsorumque hominum cystide fellea, concretescentibus, oculosque interdum haud ingrato splendore adficientibus, tribuitur. Dum nimirum liquor ille grumofus in supra dictis vasis stagnans, quacunque de causa nimium lentorem concipit, facillime accidere potest, ut

in grumos colligatur, qui, vasorum orificiis majores, cum inde statim extrudi nequeant, temporis decursu indurati & adlabente continuo nova materia in majorem molem aucti, tandem in margaritas, id est corpora dura, splendentia, ex pluribus exiguis stratis, nucleum aliquem circumdantibus, composita, figuræ, qualem permittunt loci, ubi formantur, ut plurimum globosæ, nunc majora, nunc minora, abeant. Idem effectus expectari debet, quando corpus quodcumque heterogeneousum intra illa vasa delatum, eorundem orificia obstruit, aliamque ibidem moram trahit, quale exemplum a STENONE l. c. allegatur. Ipsas illas margaritas, quas haud raro testis adnatas invenire licet, plerumque intra animalculi corpus genitas esse probabile videtur. Animal enim omnes nervos, ut incommodos adeo hospites, quales, sunt morbosæ illæ concreciones, suis sedibus exturbet, intendens, conatu suo non semper frustrabitur, margaritasque intra testæ cavitatem deponet, ubi quid facilius, quam ut alterutri valuarum adhaerescant, immo novo liquore accedente, vel grandiores adhuc evadant, vel etiam penitus sepeliantur? Hoc autem revera ita contingere, massæ illæ informes, vel potius *pseudo margarita*, quas artifices vulgo pro margaritis Scoticis venditant, & quæ sæpissime tres pluresve uniones minores, ceu totidem nucleos, ventre conclusos gerunt, evidenter demonstrant, simulque docent, ex succo, qui testis materiam præbet, inæqualiter distributo atque hinc inde in nodulos conglobato, aliquando etiam extra animalis corpus massas, margaritarum æmulas, generari posse, quæ vero rarissime figura regulari præditæ erunt & nunquam fere ad verarum elegantiam accedent. Illos autem, qui margaritas ex ipsa testæ substantia, ut plantulas, vel fungos ex terra, efflorescere, instarque vegetabilium succo nutritio, undecumque advecto ali, & tandem ad maturitatem nescio quam perducere sibi fingunt, nequaquam audiendos esse

se censemus. Sed & ista, & reliqua omnia, quæ hac occasione in medium attulimus, clarissimorum historiæ naturalis cultorum iudicio submissa sunt, quibus, iis maxime, qui opportunitate in conchis vivis, vel recens ex aqua extractis, limatiores observationes instituendi gaudebunt, conjecturas nostras vel illustrandi, vel emendandi, vel etiam rejiciendi, amplissimam facultatem æquo animo relinquimus.

(*Dresda Erfordiam missa
d. 21. Martii 1737.*)

OBSERVATIO XX.

Dn. D. JOANN. SEBAST. ALBRECHTI.

Apoplexia repentina ab ira.

Immoderatos animi motus, creberrime in corpus humanum edere vim & effectus, nulli etiam vehementissimo veneno secundos, adeo nota, per experientiam quotidianam, res est, ut non Medici solum, sed & Historici plura tristium ejusmodi eventuum exempla litteris consignaverint. Quid de *latitia immoderata*, qui adfectus tamen plus jucunditatis habet, ejusque effectu tragico memoriæ prodiderit dictorum factorumque memorabilium elegans scriptor VALER. MAXIMVS *Lib. IX, cap. XII.* nemini non notum est. De *tristitia* adeo nota est hæc veritas, ut balneum Satanæ cymbamque charontis eam vocari non sit inconfectum. Ira vero inprimis, docente Illustr. HOFFMANNO *Med. systemat. rat. Tom. II. p. 176.* succos veneno imbuit, ut inter venenum & animi adfectum, præsertim vehementiorem, ratione virium & effectuum nulla prorsus intercedat differentia; quemadmodum etiam *ibid. p. 152.* monet, tantum esse animi adfectuum vehementiam, ut celerrime corpus, etiam firmissimum,

*Et integra sanitate fruens ladere, ejusque motus ordinatos, qui vita prasunt, destruere, pervertere, & gravissimos morbos, immo subitam mortem inferre possint; hinc adeo fieri, inquit porro, ut potentia & celeritate nocendi validissima etiam venena superent, qua non tam cito mortem inferant, vel in momento in actiones vitales grassantur, quam subitus & vehemens animi adfectus, qualis Ira est. Inter alia mala, ab intemperato hoc adfectu, crebrior est, inprimis in foeminis & senioribus, sanguineis, cholericis, & simul cachecticis, Apoplexia, ut hinc nata sit notissima dicendi formula: Er hat sich erzürnt, daß Ihn hätte mögen der Schlag rühren. vid. *Illustr. b. m. STAHLII Colleg. Casual. min. p. 166.* Quem nunc refero casum, ut veritati novum addat pondus, dignum reputavi, qui locum inveniret in hisce Actis.*

Foemina, temperamenti sanguineo-cholerico-melancholici, ætat. XLVI. annos, habitus corporis & magnitudinis mediocris, carnosus tamen, plurium liberorum mater, ad iram maxime proclivis, cujus adest quotidie occasio, in gubernanda domo numerosiori, in disponenda re œconomica vigilantia ac sollicitæ curatrici, per hunc adfectum, aliis forsitan caussis, v. g. vini & Coffée potu, interdum largiori, non plane exceptis, jam ante aliquot annos, acquisivit sibi anomalum & sapius simul immodicum mensium fluxum, cum iteratis narium hæmorrhagiis alternantem. Hæc symptomata crebrius quidem, etiam proxime præterlapso vernali tempore, venæsectione in pede, temperantibus, nitrosis, antispasmodicis, medicatarum aquarum leniorum, aliorumque diluentium & spasticos inordinatos motus demulcentium medicamentorum usu, semper respectu ad alvum simul habito, consopita sunt; mense vero Majo, per iram non solum hæc resuscitata sunt mala, sed accessit quoque crebrius aliqua loquendi difficultas, ab insultu paralytode linguæ, sed transeunte, dependens. Nos interim illam Apoplexiæ

plexiæ nuncium esse prædicentes, ut ab ira sibi temperaret, frenaque injiceret vehementiori adfectui suasimus, periculum in re tanta rationibus & exemplis ante oculos ponentes, simul vero non sine successu optato medicamentis huic malo mederi laboravimus, sed sub finem Julii a. c. cum aliquid in re œconomica ab ancilla neglectum observasset, de novo vehementia adfectus superata, inter altercandum cum ancilla hemiplexia dextri lateris tacta concidit. Aduocatus altero die, V. Sionem jam largiter administratam esse audiui, ægrotam vero inveni aphonam, facie rubente inflata, pulsu circa tempora forti, os sinistrorsum paulo distractum erat, oculos apertos nec admota lucida objecta, nec alia movebant, nec nares spiritus maxime volatiles feriebant aderat tamen sufficiens deglutiendi potentia, pro adsumendis liquidis alimentis & medicamentis, respiratio quoque sine ronchis, artus dextri lateris quasi emortui, sine sensu & motu, adparebant, in sinistri autem lateris extremis actiones hæc quidem adhuc præsto erant, maxime tamen debiles & imperfectæ, ita ut contactum manus sentiret, brachiumque & pedem movere, sine ullius adjumento, potuerit, licet in somno id agere videretur. Aluum jam ab aliquot diebus obstructam, Clystere acriori revellente referari jussi, quod factum optime, subsequuta magna excrementorum nigricantium, putredinem olentium, copia, cum multis nucleis cerasorum, quos ante occiduum cum carnibus suis devoraverat. Interne propinabantur antispasmodica, cum temperantibus & nervinis, non neglectis cephalicis ac analepticis. Externe vesicatoriis ad artus applicatis, ad excitandum motum meningum, vertex capitis ex Illustr. b. m. WEDELIi consilio, fovebatur calidiori ferro, quo sartores, utuntur, (mit einem Bügel-Eisen) ast sine sensu, nucha insuper balsamo nervino simul cum tota spina sedulo inungebatur, subjuncta frictione cum panno calido. Sed omnis labor

labor sine ullo erat effectu, septimo namque ab insultu die, citra præviam qualemcunque alterationem, nisi quod rhonchos tandem etiam duceret, sui ipsius diu quasi immemor, expiravit. Conf. LANCISIUS *de subitan. mortib. Cap. IX. §. XVIII. p. m. Oper. ejusd. 39.*

OBSERVATIO XXI.

Dn. D. JOANN. SEBAST. ALBRECHTI.
Singularia & rariora quædam obser-
vata anatomica.

Talia adnotare licuit in sectione cadaveris studiosi valedudinarii, ætat. 17. annorum, qui post varia symptomata graviora, cordis dolorosam palpitationem, asthma periodicum, hæmorrhagias per varia excretoria, nasum, os, alvum, cum ipsa urina quoque succedentes, tandem febri lenta consumptus, subita syncope, inter altos clamores de dolore cordis querulus concidit, d. 9. Nov. 1736.

Totum corpus emaciatum erat, præter pedes, qui tumore œdematoso turgebant. In cute, sub axillis & aliis quibusdam in locis, hinc inde staseos, seu suggillationis a decubitu factæ, signa adparebant.

Thorace aperto reflexoque sterno, pulmonum sinister lobus, minor, brevior collapsus, uterque vero per totam suam substantiam corruptus erat, ubique maculis lividis, flavescens, atro-purpureis, instar marmoris variegati. Ex hac ipsa vero substantia corrupta, profluebat, incisione facta, sanguis mucoso-spumosus, aut potius humor, obsolete rubicundus, lutulentus, & modica quidem, propter spissitudinem & lentorem conjunctum, quantitate.

Sinister minor lobus vix ad dimidiam thoracis, sinistrae cavitatis, partem pertingens undique a pleura liber, dexter

vero in superiori postica parte cum pleura arctioribus vinculis connexus erat.

Cor flaccidum, exsuccum & exsangue, duplo majus, quam in statu naturali sub hac ætate ordinarie deprehenditur, ultra dimidiam sinistra cavitate partem in thorace occupabat, atque post extractionem & repurgationem una cum pericardio & auriculis, ponderis civilis ℥ j β. æquabat.

Pericardium, quod illud ipsum cingebat, validioris & densioris erat texture, atque ubi convexiorem cordis superficiem tegit, haud procul ab apice, ligamento valido latiusculo, duorum transversorum digitorum longo, illo in loco cum pleura erat connexum, ubi costa quinta vera cum cartilagine sui ordinis, sterno adnata est, angulumque sic format obtusum; ubi vero inferiorem & planiorem cordis superficiem illud cingit, majori multo ambitu, quam naturaliter id fieri consuevit, cum diaphragmate erat arctissime connexum per fibras tendineas, & ubi ampliorem cordis partem, seu basin, ambit, non uno in loco cum pulmonum tunica externa coaluerat.

Incisione facta in hoc ipsum cordis involucrum, modica quantitas seri spissioris, flavescens, effluebat. Interim impeditum necessario fuisse cordis motum ad vitam adeo necessarium, non solum ex modo dictis, sed etiam nunc dicendis patet. Nam inferioris & planioris superficiem pars major cordis, una cum illa, quæ apex vocatur, per validiores fibras, easque breviores, tendineo-membranaceas cum pericardio eodem in loco arctissime nexa erat, ubi hoc cum diaphragmate coaluisse jam dictum est. (*)

Auri-

(*) Ejusmodi concretionem in tribus subjectis etiam observavit clariss. D. D. AGRICOLA Ratisbonæ, in quorum uno pleura & pulmones sine labe erant. vid. *Commerc. Litterar. Phys. technic. med. Noriberg. An. 1736. Hebdom. XLI. p. 322.*

Auriculæ cordis, pro hujus magnitudine præternaturali, minores & flaccidæ erant, uti cor ipsum fuit.

Ventriculi cordis parcissimam sanguinis continebant quantitatem. Dexter amplissimam monstrabat cavitatem. sinister vero, s. minor respective ad reliquam cordis massam, constrictior, deprehendebatur.

Vasa cordis majora, tam arteriosa, quam venosa, majoris erant diametri, nec in illis quidquam concreti polyposi observabatur.

Tracheæ posticæ parti, ubi sub figura furcata in bronchia divisa, utrumque lobum pulmonum ingreditur, eo ipso in loco, adnatus reperiebatur tumor glandulosus, ovi gallinæ mediocris ambitus, qui in diversis cellulis, membranosis, substantiam continebat sebaceam, mollem, plus minusve solidam, sabulosam, nec non in tophos inæquales, variæque magnitudinis, concretam. In externa hujus tumoris circumferentia undique disseminatæ erant glandulæ minores, oblongæ lividæ, quæ incisæ serum stillabant flavescens.

Pleura ipsa quoque circa thoracis vertebrae validior erat, & in hac quoque posteriori parte pericardium cum adjacentē œsophago connexum adparebat.

Hepar magnum, undique scirrhosum & per totam suam substantiam, non per ligamenta superiora tantum, sed etiam quoad posteriorem supernam & convexam majorem sui partem cum diaphragmate arctissime connexum erat.

In concava parte hujus visceris, haud procul a fellea vesicula, bile copiosa spissiori, crocea, distensa, appendiculus, sive lobulus minor hepaticus prominebat, vix duorum transversorum digitorum magnitudine, ad quadratam figuram fere accedens, cujus substantia adhuc erat sanissima, sicuti hepatis in naturali, & sano statu esse solet,

Lien spasma quasi contractus, brevior duriorque erat, vasa autem brevia turgebant nigricante cruore.

Renes compressiores, exsuccis & exsanguibus, diaphragmati itidem erant proximiores, in tunica omni adipe destituta. Ubi vero cum lumbis erant annexi, utroque in latere signa staseos inflammatoriæ adparebant. In ipsa vero substantia neque hujus quidquam, neque aliud quid peregrini in pelui reperire licebat.

Omentum corrugatum, amissa omni pinguedine, flavescibat.

Ventriculus & intestina flaccida, omni pinguedine destituta, jucundissimum, vasculorum sanguiferorum minorum textura elegantissima, oculis erant objectum.

Ex abdominis cavo lymphæ extravasatæ flavescens, statim a prima incisione, perfluebat modica quantitas.

Spina dorſi circa quintam thoracis vertebra in curvam abibat lineam, quæ vero curvatura ad rectam viam redibat ab obliqua prope primam lumborum vertebra.

Nox ingruens impediēbat, quo minus in interiora ventriculi & intestinorum potuerimus inquirere.

Scholion.

Cordis palpitationem ob adhesionem pericardii cum corde ex BELLONII *Libr. I. Conf. 109.* adducit BONETUS in *Anatomia pract. Libr. II. Lect. VII. Observ. XX. p. 647.* qui insuper quoque observavit in subjectis, cordis palpitationi obnoxiiis, arteriæ magnæ tunicas admodum dilatari. Vid. *ibid. p. 652.* De corde quoque duplo majori, bubulum referente, liene simul & hepate scirrhuso, cum hydropse incipiente, extat ejusd. *Observatio p. 656. ibid.*

Conferri porro meretur ejusdem Observatio de Dyspnœa a pulmonibus undique etiam cum pericardio & mediastino

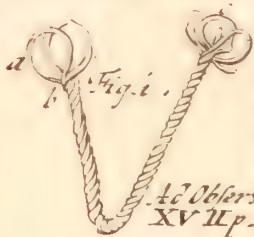

Fig. 1.

Ad Observ.
XV II p. 77

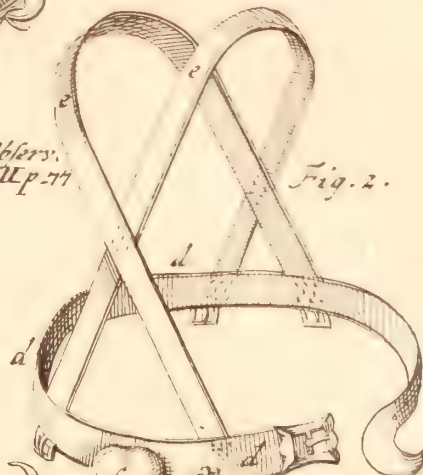

Fig. 2.

Fig. 6

Ad Observ.
XXII p. 93.

Fig. 7.

Ad Observ.
XXIII
p. 94.

Ad Observ.
XIX
p. 82

Fig. 3.

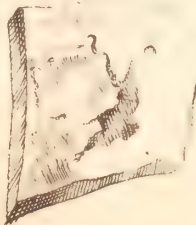

Fig. 4.

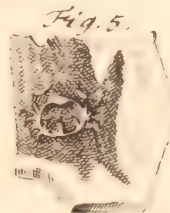

Fig. 5.

a a

connexis, &c. in juvene Scaphusano, quæ est *LXXII. Libr. II. Sect. I. Sepulchret. p. 411.* Quemadmodum dyspnœam a pericardio crassiori, cordi undique adnato, cum syncope insequuta describit *ibid. obs. XCIX. p. 431.* ut mirum hinc non sit, in nostro tot mala gravia lethalem ejusmodi eventum in juventute induxisse. Tandem quoque omnino adhuc meminisse juvabit illorum, quæ doctissimus LANCISIUS *de subitan. mortibus*, harumque causis ex parte cordis & magnorum vasorum *Cap. X.* erudite monuit: Cum ad structuræ vitium referri quoque possit solito major cordis moles, natura primum contexta, deinde per morbos aucta, hæc sane frequenter subitæ mortis præbet occasionem. Sanguis enim, si progressu temporis acer, minusve fluxilis evadat, sensim propter suam in præcordiis moram, magnitudini cordis novum pondus adjungit, quod tandem cor ipsum versus diaphragma detrudit, & usque adeo renititur ejus potentia, ex qua cor tenditur. & sanguis quaqua versum in arterias pellicur (verbo, unde animal vivit) ut non solum cum eadem potentia ad æqualitatem perveniat, sed illam plerumque repente atque inopinato vincat. Conferantur quoque ea, quæ *ibid. Cap. XII. §. III. & IV. it. Cap. XIX.* ulterius diseruit doctissime.

OBSERVATIO XXII.

Dn. D. JOANN. SEBAST. ALBRECHTI.

De

Infante trunco sine artubus,

EXtat jam similis à D. Salomon REISELIO communicata observatio in *Dec. II. Ann. VIII. Ephemer. N. C. p. 136.* cum hac nostra fere coincidens, quæ in sequentibus consistit.

Mense Octobri anni proxime elapsi venit ad urbem nostram

94 Observatio XXII. De Infante trunco sine artubus.

stram *Danielis Gottofredi Teucherts*, civis Arnstadiensis uxor, cum filiolo ante XV. menses nato, litterisque commendaticiiis, quæ bene & honeste actæ vitæ fidem faciebant, a Consilio sanctiori Schvartzburgico obtentis. Hic ipse vero filiulus formosam monstrabat faciem, ingeniumque docile & vivax, ast, quod valde dolendum, omnibus artubus erat destitutus. Nam, prout ex figura adposita ((*Tab. I. Fig. 6.*) clare patet, superiores artus detruncati quasi erant, articulationem autem ossium humeri truncatorum in cavitate glenoidea, quam nonnulli *acetabulum scapula* nominant, eminebat illud phænomenon, quod Bibliorum plagulas potuerit vertere, cum multorum admiratione, versatissime. Erant enim in finibus hujus utriusque superioris trunci excrecentiæ, seu appendiculæ, instar papillarum, mobiles quæ aliquam digiti speciem obscure referebant. In truncis autem inferioribus transversales ejusmodi excrecentiæ carnosæ, cum unguium notis, in extremis adparebant. Sexus quidem per mentulam præsentem poterat distingui, sed scroti vices solummodo rugosa infra illam superficies supplebat. Reliquarum partium omnium omnino justa erat proportio & elegans conformatio. Causam hujus foetus mater referebat in imaginationem corruptam, à visis ejusmodi truncatis idolis, ex ligno sculptis, & ornamentis causa hinc inde in mola Arnstadiensi dispositis, ad quam, durante graviditate sæpius grana in farinam redigenda deportaverat.

OBSERVATIO XXIII.

Dn. D. JOANN. SEBAST. ALBRECHTI.

De

Germinantibus in fructu Melopeponis
feminibus.

PRæter nostrum studium sæpissime ea accidere videmus, quæ, dummode animum ad illa attendimus, ope-

De Germinantibus in fructu Melopeponis seminibus. 95

operationis naturæ viam ante oculos nostros ponunt planissimam. Hujus rei elegans liceat in medium proferre exemplum. Superiori autumnò, cum plures fructus *Cucurbitæ*, *clypeiformi accedentis*, *minus tuberosa* J. B. 2. 227. aut si *imavis*, *Melopeponis lati & depressi* Tournef. J. R. H. p. 106. edit lat. in horto meo collegissem, reposuere aliquot earum filiolarum mearum super januam conclavis sui, alicujus, qualiscunque, pro captu infantum, ornamenti causa, quem locum per totam hiemem occupavere. Die 24. Febr. hujus anni casu incidi oculis in fructus illos, & aperui unum eorundem, ut semina acquirerem, sed præter omnem spem reperi, jucundissimo spectaculo, jam plantas in illo fructu germinantes, ut viridarium in fructu sponte natum representarent, ordine & dispositione elegantissimum. Quotquot enim inerant semina matura, omnia excreverant in plantulas, ultra tres digitos longas, & quod mireris valde, foliolis, aut potius Cotyledonibus suis eleganter, pallidiuscule virentes. Mirabile hoc phenomenon proximo die etiam auditoribus meis in lectione physica publice ante oculos posui, qui omnes hortum spontaneum olerarium, plantulis suo ordine radicibus in carnosam substantiam fructus firmiter defixis, & exinde sibi & foliolis viridescantibus nutrimentum petentibus, admirati sunt. Plantulam ejusmodi germinantem rudi manu delineatam *Figura 7. Tab. 1.* ob oculos ponit. Poterit ex hac observatione abunde illustrari veritas illorum, quæ de seminis partibus & usu ab aliis, in primis vero a Celeberr. WOLFFIO in medium sunt prolata, ut in aliis locis, sic in *denen verminstigen Gedancken vom Gebrauch derer Theile bey Menschen, Thieren und Pflanzen* §. 260, seqq. Paret quoque insimul exinde, semen illas omnes partes continere, quotquot ovum in genere animali continet. De reliquo ejusmodi observatio adeo recens non est, sicuti multi sibi falso persuadent. Nam *Josephus*

sephus de AROMATARIIS, in Epistola ad *Bartholom. NUNTII*, de plantarum generatione ex seminibus, quæ præmissa est, *Ejusdem Commentatiuncula de Rabie contagiosa magni momenti adfectu*, Anno 1626. Francofurti in 4to. impressæ, idem illud se observasse refert, ex qua ipsa epistola simul palam fit, *EMPEDOCLEM*, jam olim sententiam illam fovisse, quod semina quasi ovula minuta sint. Interim tamen recentiorum industriæ illud debemus, quod rem tam obscuram nunc ab omni caligine liberarint.

Hac occasione recordor quoque me analogas observationes in *Ephem. N. C.* legisse, quales sunt *Joh. Lud. APINII* elegans de *Citro in Citro Dec. III. Ann. IV. p. 67*, cum qua conferri meretur *SACHSII Scholium ad Observ. 26. Ann. I. Dec. I. Ephem. N. C.* ubi simile quidpiam in Pomò nostrate observatum esse refert. De *Cerafo acido prolifero* repetenda etiam venit observatio *Jo. Maur. HOFFMANNI Dec. III. Ann. V. p. 199.* & tandem *Samuel. LEDELII* observatio de *Germinatione nuclei e malo in ventriculo & exinde inducta morte*, in *Dec. eadem Ann. IX, & X. p. 31.* ut plura alia exempla taceam.

Explicatio Figuræ.

- a.) radícula, quæ carni fructus infixæ, inde nutrimentum petebat, in usum plantæ.
- b.) Cutis, seu integumentum seminis album, divisum, sive apertum, vacuum cum cauliculo adhuc connexum, a qua separata erat tenuis pellicula transparentis.
- c.) Cauliculus tenellus ex albo viridescens.
- d.) ambo cotyledones eleganter & late virentes.
- e.) Pars primaria futuræ plantæ, quam ocellum, *das Neugelein*, vocant Physici.

Magnitudinis naturalis, quantum potui, rationem habui, in delineatione.

(Choburgo Erfordiam missa
d. 28. Martii 1737.)

OBSERVATIO XXIV.

Dn. JOANN. GODOFREDI BUCHNERI

De

Germinatione in Germine.

Cum nuper per Voigtlandiam iter facerem, forte fortuna in pago quodam arboris cujusdam offendi speciem, quam vulgo Bogel, Beer nominat, in salice & natam & adultam, unacum baccis maturis, colore elegantissimo rubicundo superbientibus, quod oculis per pulchrum omnino præbebat spectaculum.

Mirabar id primo statim intuitu, non nescius, diversum requirere succum eas, quæ in aliis proveniunt & germinant, arbores & plantas. Ast subito in mentem mihi quoque venit, diversum fibrarum situm, tubulorumque differentiam unicam diversæ hujus nutritionis & vegetacionis esse causam. Hinc ergo facile omnino potuit evenire, ut semina casu eo delata, levi terra adpersa, accedente pluvia germinare cœperint, ac radices ex semine protruserint, quæ postmodum ex succo utriusque arboris transeunte nutrimentum hauserint & incrementum, quod latius utique deducitur. *Vol. II. Act. Phys. Medic. A. N. C. Obs. LXXII.*

Scholion.

1.) Haud multum ab hacce observatione differt, citata ista *loc. alleg. Dn. D. BERNERI*, qua qua *Sambucum* sistit
A. P. M. Vol. V. N in

in *ceraso*, nec non *Ribium fruticem* & *Solanum nigrum vulgare* in *salice*.

2.) Pulchre cum nostris quoque conveniunt, quæ Dn. de CARLOWITZ in *Sylvic. Oecon. p. 314.* de arbore, quæ vulgo Bogelbeer-Baum audit, hinc tradit: Man siehet zum öfftern, wenn dergleichen Saamen in die alten hohlen Weiden gefallen / er darinne wurzelt, und aus derselben heraus wächst, auch seine Wurzel durch die alte Weide bis in die Erde hinein treibet; desgleichen findet sich, daß sie in alten Mauern und Ruinen aufwachsen. Sic pariter etiam SEYFRIED refert in *Medull. mirabil. Nat. p. 688.* In Brasilia siehet man sehr hohe und dicke Bäume, und be- gibt es sich nicht selten, daß auf denen größten und stärck- sten Aesten dieser Bäume andere Frucht-tragende Bäume aufwachsen, und zu ziemlicher Grösse gelangen, welches, wie zu erachten, daher kommt, daß die Vögel die Körner von denen verschluckten Früchten, zusamt ihren Mist, auf solche Aeste abwerffen, die hernacher beleben und auf- schiessen.

OBSERVATIO XXV.

Dn. JOANN. GODOFR. BUCHNERI.

De

Mineralibus Metallisque adfinibus in
Voigtlandia.

Ad *Mineralia* heic loci multifaria refero corpora & fere omnis generis lapides, in quibus miculæ saltem metalli- cæ, aut recrementa reperiuntur metallica, quibus tan- dem etiam adjungo succos terræ sulphureos & salinos. Hos vero prout in Voigtlandia occurrunt, hic quoque recense-
re,

re, vel ideo supervacaneum haud esse duxi, cum singula hæc utilitate sua in vita communi minime careant, hincque bonitatem terræ istius, quam incolimus, utique demonstrent atque confirment,

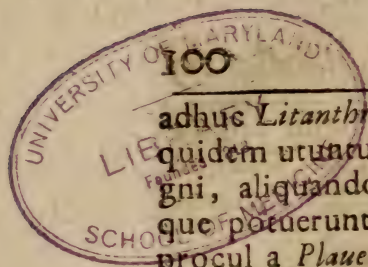
Sic eximii flores minerales reperiuntur prope *Blanckenberg* coloris livei ac cœrulei. *Argentum rude*, plumbei coloris, vulgo *Glaß* & *Erz*, effoditur non procul ab urbe *Plauen*, *Glarea* sive *Spatum*, nobis suppeditatur in *Köstritz*, album, ponderosum cum venis incanis & maculis viridibus. (a) *Talcum* verò optimæ notæ adfertur ex pago *Miehlesdorff*, in Dynastia *Gera*, quod argento in primis poliendo optime inservit, siquidem istud non rodit, ideoque aurifabris perquam erit commendabile. Et in hujus confinii quoque invenitur *Alumen Schirtus*, sive terra argillacea, lutosa & cretacea, nec non *Cadmia*, tam flava, quam etiam subrubea. *Marga saxatilis* coloris albi ac rubri passim occurrit in lapidicinis. *Vitriolum* autem generatur non procul a vico *Blanckenberg*. Immo de solo *Weidensi* paria quoque refert *PLANERUS* (b) his verbis: Frequens hic æs auri - - - „adhæc multum sulphuris, nitrum, lapidis „scissilis nigri, in hoc argentum perinde ac *vitriolum* inest. „ Et prope civitatem *Greitz* variis in locis pariter effoditur *Marcasta*. Habemus etiam *Cobaltum* in Dynastia *Schleiz*, cum venis sulphuris permixtum, mit wüßlichen Schwefel · Kieß, quod cum arena fustum, dat Smaltum, die blaue Stärke. (c) Nec desunt nobis quoque *cespites bituminosi*, seu terra sulphurea, oleosa & inflammabilis; in primis vero agri *Planiziensis* tam large e sinu suo præbent

N 2 ad-

a.) vid. BRUCKMANNI *Epistol. itinerar.* XLIII.

b.) *Histor. Varisc.* p. 58.

c.) vid. BRUCKMANNI *Magnalia Dei in loc. subterr.*

Observatio XXV.

adhuc *Litanthracēs*, seu carbonēs fossiles, (d) quibus jam quidem utuntur fabri in fundendis ferris, at defectum ligni, aliquando & heic locorum metuendum, forsan quoque poterunt restituere. Ulterius teste *Albino* (e) non procul a *Plauen* & *Lobenstein* in quibusdam cuniculis *Alumen* continetur non ignoble, (f) ab 1603. prope *Hauenzen* jam tum notum, nec non in confiniis urbis *Reichenbach* de quo *PLANERUS* (g) sequentia habet: „Fodina *aluminis* eademque insignis, haud pridem instituta est *Reichenbaci*, dimidio milliari ab oppido distans. Collis iste satis amplus, ubi *æs aluminis* crescit. Is quantus quantus est, nil nisi tale *æs* est. „ (h) *Argentum* quoque apud nos effodi *vivum*, præter alios adnotavit experientissimus Metallurgista, *Jo. Heinr. RUDOLF*, (i) qui simul maxime de eo dolet, quod non major istius metalli in districtu metallifero, nec non partibus *Voigtlandiæ*, ut & *Marchionatu Culmbacensi*, concessione variorum, inventoribus ejus, privilegiorum, habeatur cura, magna enim terræ *cinnabarinæ* ibi dari copiam, at ignorare metallifossiles, *argentum* ex ista præparare *vivum*, & *lucrum* exinde, ratione pretii, capiendum. *Antimonium* vero solidum, purum *cuprum* continens, metallifodina suppeditat *Greicensis*. (k) Tandem etiam *Sal* generatur ac præparatur *commune*, tamquam optimum

d.) vid. *Annales Medico-Phys. Vvatislaviens. Tentam. XIX. pag. 52.*

e.) vid. *Meissn. Berg-Chron. p. 102.*

f.) vid. *Erläuterres Voigtland; item kurze Beschreibung der Weisnischen Lande.*

g.) *Histor. Varisc. p. 58.*

h.) vid. *BRUCKMANNUS l. c. item Reise-Beschreibung durch Francken etc. p. 307.*

i.) in *Element. Amalgam. p. 6.*

k.) vid. *BRUCKMANNI Epist. itiner. 43.*

De Lapidibus pretiosis in Voigtlandia reperiendis. 101

num ciborum condimentum, non longe a vico *Alten-Salza*, prope *Plauen*, (1) ut ita & hac in parte dici omnino queat: *Terra nostra abundat bonitate Domini.*

OBSERVATIO XXVI.

Dn. JOANN. GODOFR. BUCHNERI.

De

Lapidibus pretiosis in Voigtlandia
reperiendis.

Plin. Lib. IIX. Ep. 20.

Ad qua noscenda iter ingredi, transmittere mare solemus, ea sub oculis posita negligimus: seu quia ita natura comparatum, ut proximorum incuriosi longinqua sectemur, seu quod omnium rerum cupido languescit, cum facilis occasio est.

Per multa fane de lapidibus ita dictis pretiosis, quibus nostra abundat Voigtlandia, hic jactari possent, si modo isti majori, quam hactenus fieri consuevit, e sinu terræ effoderentur diligentia. Ast dolendum maxime est, inter tot illius incolas, & natos ibi & educatos, tam paucos, immo fere nullos, eorum tangi cura, quibusque ideo vel parum, aut nihil de hisce constat, ut ita plerique occulti nobis atque inutilēs maneant, cum tamen ex hacce peruestigatione haud parum huic regioni accederet laudis; siquidem gemmis solers rerum natura absolutius nihil omnino edidit, hincque multis nulla sui parte mirabilior merito videtur. Suas ergo, qui hac in re sunt negligentes & parum curiosi, ignorant diuitias atque sic thesauros possident, quos ipsimet vere nesciunt.

N 3

Etenim

1) vid. Dr. Lehmanns Beschreibung dieses Salzwercks; item Reise-Beschreibung durch Francken/ Sachsen und Schlessen. p. 236.

Etenim *Chrysolithus* invenitur prope *Reichenbachium*, quamquam facile frangibilis, splendore tamen ad candorem inclinans, nec non *Iris* haud procul ab *Auerbach*, quæ radiis solis opposita ex opaco Iridis colores, Prismaticis adinstar, reddit. Ast præstantior demum evadit, si glutini inclusa aliquantum temporis crematur, quo pacto majorem ea nanciscitur puritatem; quemadmodum & in montibus *Auerbacensibus* arenosis prope *Falckenstein*, *Amethisto* perquam similes sæpius occurrunt lapides, aquarum copia hinc inde advehi, (a) ut adeo spes omnino haud sit inanis, fore, ut in posterum majora ex iis capi queant commoda.

Sic quoque nonnulli in *Dynastia Schkiz*, lapides *Asbesti* similes imaginem, nonnunquam sibi occurrisse perhibent, quibus etiam magis adhuc abundat vicus *Alten-Salza* non procul a *Plauen*. *Adamantes* autem dantur in finibus *Dynastiæ Greiz*, prope *Bayersdorf*, ut & apud *Irsfersgrünium* in vicinia civitatis *Reichenbacensis*, licet non ea duritie, nec splendore, quo *Indici*, de quibus *PLANERVS* (b) sequentia habet: *Est genus adamantis, quod juxta Irsfersgrünium in patentibus campis, tum & in visceribus terræ hic illic reperitur.*

Rubinos notus ille *Italus Sebast. VERSO* in vicinia urbis *Saalburg* detexit. (c) *Hematitem* autem maximo pondere sanguineoque rubore, metallifodina præbet *Auerbacensis*, vulgo *der Irrgarten*, quæ ab iis in primis utiliter adhibetur, qui sanguinem evomunt. Nec sine ratione permulti suspicantur auri certam ipsi, ob maximam ejus gravitatem, inesse quantitatem, de quo tunc quidem certius aliquid affirmari poterit, si chymica quædam cum ea tentata fuerint experimenta.

Jaspis

(a) vid. *STELLÆ Interpretan. Gemm.* p. 28. it. kurze Beschreib. des Meißner-Landes. p. 9. 12.

(b) *Histor. Varisc.* p. 61.

(c) vid. *Anon, Beschreib. des Sichelberges.* p. 305.

Jaspis quoque generatur viridis in Dynastia Greiz, non procul a *Reichsvolfamsdorf*, & ab iis non nunquam invenitur, qui lapides eruunt; nec minus eadem quoque nobilitata est urbs Cygnea, hinc conterraneus illius *Erasmus SIELLA* (d) de hac gemma ibidem effossa, sequentia refert: *Tanta copia eruitur, ut adificiis publicis (rudi tamen forma) a veteribus sit inclusa. Hac vero tempestate atteruntur non ingrata specie, nec in formam unam, partim enim capulis aptantur, partim poculis, partim tabulis alearum, pars etiam globulis, quibus christiana preces numerantur. Hac gemma e Germania aliis gentibus distrahitur.*

Topasios quod attinet, nec iis nostra caret Voigtlandia, quin potius earum fecunda quoque est mater; siquidem hæc primum A. 1727. per hominem malæ nobis innotuerunt notæ, qui campos ac sylvas permeando tandem venit *Auerbachium*, ibique splendentes quosdam vultu advertit lapides, quos statim in exteras secum exportavit urbes, cumque tales *Topasios*, Orientalibus neutiquam cedentes, cognovisset, plura inde per aliquod temporis spatium lucratus est. Tandem vero multa, non sine ratione, mala ex furto hoc metuens negotio, clementissimum Saxoniae adiit Electorem, eique absconditos hactenus in terra ejus aperuit thesauros, a quo etiam donis & honoribus locupletatus recessit. Post hæc fundus iste, ad Nobilem a *Trützschler* in *Falckenstein* pertinens, tamquam regale Serenissimo Electori venum traditus, statimque ædibus quibusdam instructus est, ac hodiernum nomine *der Königs Cron* superbit. Et ab hocce demum tempore magna eorum copia ab aurifabris & aliis artificibus ad varios præparatur usus, nec sine lucro dividitur. (e)

Cete-

(d) vid. *Ejusd. Interpretam. Gemmar. p. 21. Conf. Annal. Med. phis. Uratisl. Supplen. I. p. 86.*

(e) vid. *Androphili Reise-Beschreib. aus Francken/ Sachsen und Schlesien, p. 228.*

Ceterum maxima ista rupes omnium ventorum fragores spernens, altitudine 70. ulnas æquat, traduntque nonnulli, Topasios ibi natas duritiæ Hispanicæ ac Bohemicæ longè superare, splendore autem igneo atque aureo Orientalibus omnino esse æquiparandas. (f) Sic quoque magnitudine ceteras vincit gemmas, hincque Dresdæ aliquis in Gazo phylaceo Regio maximæ molis ex hacce conspicitur lapidicina, pondere aliquot centenarios referens, unde creditu haud difficile est, Arsinoæ, Ptolemæi Philadelphi uxori, ex lapide ejusmodi factam esse statuam, 4. cubitorum, & in delubro, aureum, quod nominatur, sacratam. (g)

Tandem quoque *Goletium* fluvius egregios nobis mittit *Hyacinthos*, quemadmodum & *Achates*, & *Chalcedonii*, hinc inde pariter reperiuntur. Immo in locis montanis, rivis aquarumque rimis varii sæpius offenduntur lapides, qui arte rite preparati gratum nonnunquam oculis exhibent spectaculum, quare dubitare non licet, in diversos eos adhuc converti posse usus, cumque extraneis permutari, siquidem hi istos indigenis suis sæpius anteponunt.

Adnumerari his omnino licet *serpentinus vulgares*, *Achate* & *Chalcedonio intus refertos*, prope *Zvviccaviam*, quibus maxima murorum civitatis pars exstructa est, & in cuius confiniis latet etiam *Malachites*, non translucens, aut spissius tamen virens, nec minus *Gagates lapis*, plurimus, alias optimusque in Britannia, flumine amnis *Gagatis* rejectus. Noster vero est niger, planus, levis, igni admotus ardens, attrituque calefactus paleas detinet, æque ut *succinum*.

Quid

(f) vid. *Acta Academ. Nat. Cur. Vol. IV. Observ. 82. Dn. D. HENCKELII, de Topasio vera Saxonum, orientali non inferiore. it. D. A. E. BUCHNERI Miscellamea phys. med. mathematic. An. 1728. p. 1058.*

(g) vid. *JONSTONIUS in Thaumatoogr. p 162.*

Quid vero de nostris ultimo an primo loco dicam *margaritis*, quas secum vehit alicque fluvius *Elistre*, & quæ maxime hominum serviunt luxui? siquidem præstantissimæ elegantissimæque prope *Olznitz* & *Adorf* quotidie colliguntur, id quod Scriptores per plures fide satis digni abunde testantur. (h) inter quos unicus saltem heic loci mihi sufficit *PLANERVS*, (i) inter alia hunc in modum verba faciens: *Concha longæva, & vel in ducentos annos & amplius durant. Mortua exundatione fluminis ejiciuntur. Capiuntur a quo tempore aqua cumprimis claret, mense Majo, Junio, Julio*
— — — *Captura ab Elistro pago incipit, Elistroberga cessat.*
— — — *Immatura cærulei coloris, matura candidi. In conchis plerisque singula, paucis bina, paucissimis terna, aut plures; quamquam Greizæ & Zwicciaviæ olim etiam nonnullæ fuerint inventæ.*

Ex hisce igitur omnibus clare satis patet, Voigtlandiam nostram præ multis regionibus aliis a Deo ter optimo maximo variis opibus impletam, divitiisque cumulatam esse. Quis ergo nunc negaverit istam hac in parte locupletioribus Indiæ Orientalis regionibus neutiquam esse inferiorem, siquidem quotidie novi in ea deteguntur thesauri, priscis temporibus plane incogniti. Tritum igitur istud veritati omnino consonat *VIRGILII* effatum:

O! fortunatos nimium sua si bona norint!

A. P. M. Vol. V.

O

OBSER-

h) Vid. Auctor des sich selbst bekennenden *Sachsens*. MSt. *ALBINI* Meißnische Chron. tit. 18. p. 141. *STELL.* in *Commentar. de reb. ac pop. prisc.* *DURRII* *Lineam Histor. de Terra Advocator.*

i) *Histor. Varisc.* add. *D. A. E. BUCHNERI* *Miscellanea Physico-Medico-mathemat.* A. 1728. p. 1058.

OBSERVATIO XXVII.

Dn. JOANN. GODEFR. BUCHNERI.

De:

-Marmoribus aliisque lapidibus in
Voigtlandia.

Inter alia curiosa naturalia, quibus nostra gaudet Voigtlandia, ex postremis minime sunt tam varia Marmorum aliorumque lapidum genera, digna omnino; ut & sedulis lapidum amatoribus & Patriæ donorum scrutatoribus innotescant. Sic Marmor egregium coloris punicei, curiosis nigris figuris notatum, schön brauner mit artigen schwarzen Zeichnungen, effoditur ad laterariam urbis Curia Variscorum, obscure brunnum, nubeculis gryseis & rubicundis speculis figuratum, dunkelbraun und grauwolfiger Marmor mit röthlichter Spiegeln, ex lapidicina inferiori, auf der Geigen, non procul Curia Variscorum, egregium pariter pallideque rubicundum, dictum Spiegelfleckiger Marmor, ex Seydelsbruch ejusdem loci, nec non brunnis & obscure luteis nubeculis, admodum miras & curiosas repræsentantibus figuras, notatum marmor, braun und dunkel gelb gewölkter sehr artige Figuren präsentirender Marmor, cujus lapidicina est ad pagum Gattendorf, qui dimidia hora Curia Variscorum distat, item paulo obscurius ejusdem loci. Porro marmor egregium, saturatæ rubicundum instar speculi politum, brunnis & obscure atris venulis ex Seydelsbruch auf der Geigen, ad urbem Curia Variscorum, clare quoque lucideque & obscure gryseum, speculi instar politum, optimæ notæ marmor foditur ad officinam laterariam Curientem. Idem venis nigris, uti & gryseis albis speculis notatum, auf der Geigen, ad

Curiam

curiam variscorum repertum, ulterius marmor cinereum, lineis venulisque admodum subtilibus nigris cæditur, post domum artificis, qui *Curia Variscorum* ad pontem dictum lapideum, saxa marmorea lege artis polit. & perficit, idem nubeculis nigris ejusdem loci, immo admodum clare lucideque gryseum marmor, venulis viridescentibus, ex sic dicto loco *Geigen*, ad *Curiam Variscorum*, item marmor ex omni parte nigrum, per paucis albis venulis distinctum, de *Dresendorff*, ad *Variscorum Curiam*, im *Rosauischen Lehn*, marmor etiam præstantissimum, fundum clare lucideque gryseum monstrans, maculis carnei coloris, venulis viridibus, & guttulis clare lucideque brunnis distinctum, ibidem reperitur; idem venulis ad cœruleum vergentibus admodum curiose notatum, ejusdem loci; sic & album & gryseum coloris *Lucii piscis*, *Sechtgrau*, egregie nubeculis notatum marmor, rarissime & in peculiari tantum terræ & lapidum fissura, ad pontem lapideum urbis *Curientis* cæditur, item maculis nigris & luteis ejusdem loci, ac album pariter clare lucideque & obscure gryseum, fluminis instar egregie & rare figuratum, item egregie speculi positi instar splendidum marmor, cujus fundus, quoad dimidiam regionem brunni, quoad alteram vero partem grysei coloris est, venulis cœruleis, ex *Sendelsbruch* ad *Curiam Variscorum*, ut & clare lucideque brunnum marmor, venulis viridescentibus, ex loco *Geigen* dicto ad *Curiam Variscorum*. Marmor quoque nubeculis brunnis & cœruleis notatum, punctulis parvis & subtilibus nigris refertum ejusdem loci; item præstantissimum marmor omni ex parte ex rubro brunnum, quod nihil certe a celebratissimo *Salisburgensium* lapide marmoreo recedit, cujus locus natalis est *Sendelsbruch* ad *curiam*, ac tandem marmor egregium, in quo colores carni, brunni, clare lucideque rubri, mirando naturæ pe-

nicillo artificiosissime inter se commixti cernuntur ejusdem loci. (a)

Addi his perplura omnino adhuc possent, siquidem ibidem pene LX. marmoris egregii numerantur genera. Nec minus iisdem quoque abundat, præcipue albis ac nigricantibus, vicus *Schwarzenbach*. Adhuc magis autem propterea commendatur *Plaviensis* civitas, quare PLANERVVS (b) hunc in modum de isto marmore disserit: *Quid Marmore Plaviensi mirabilius? Cum enim per se præstans est, tum varietate coloris, venarumque spectaculo intuentes in admirationem vertit, quidquid Principum oculos fascinat ac in amorem rapit.* Etenim non solum ibi extat obscure gryseum, maculis flavis interspersis, sed & aliud coloris carnei, venulis albis, ac iterum aliud gryseum, nubeculis brunnis & viridescentibus notatum, postremo autem nigrum, maculis ac striis albis.

Ulterius dynastia *Schleiz* præbet nobis marmor obscure gryseum, lineis albi ac carnei coloris. In dynastia vero *Burgk* marmor invenitur nigrum, maculis albis, item rubrum, venis nigricantibus, nec non lucide brunnium, lineis obscurioribus distinctum ut & aliud gryseum, maculis rubris, item rubris & simul albicantibus notatum. Ac tandem dynastia *Gera* non minus Alabastro gloriari potest, colore ad cinereum accedente, partibus interdum nigricantibus interspersis.

Ceterum marmora ista ut plurimum durioris sunt substantiæ, ac probe polita egregie splendent, suisque venulis, miculis, aliisque contentis, & oculum & animum mirifice delectant. Ac quoniam probabiliter ex terra concreverunt
lutosâ

(a) vid. BRÜCKMANNI *Epist. Itinerar. XXIV. it. V. LLLIUS Teuton. Paradis. Pinnif. P. I. C. VIII. P. F. C. II.*

(b) *Hystor. Varis. p. 60. conf. BRÜCKMANNI Magnal. Dei in loc. subterrâ.*

luta & fluida, variis coloribus mixta, varios ideo ostendunt lusus, nec ullum omnino est dubium, nitida exinde confici posse vasa atque utensilia, quæ in exteris deinde regiones advecta, cum aliis ibidem non sine lucro permutari possent.

Sic *Sala* fluvius in confiniis arcis *Burck* egregium alit fovetque *Lapidem lydium*, coloris admodum nigri, metallorumque frictiones perquam facile admittentem, quem nonnunquam etiam ostendit flumen *Elistri*. Aliud vero saxi genus reperitur prope *Zviccaviam*, coloris carnei, admixtis ubique spatiosis, albis, quare vulgò *der Blatterstein* audit. Nec minus quoque in lapidicina *Planitzensi*, prope *Zviccaviam* sæpius effodiuntur *Lytophyta*, *Kräuter*, *Schieffel*, ubi in lapide scissili varia vegetabilium impressorum repræsentantur imagines, utpote *Polypodii*, *Filicis*, &c. cujusmodi pariter aliquot locorum deprehenduntur in agris *Geranis*.

His addi omnino meretur *Hammonites Gerana*, sive saxi istud genus, ex variis granulis rotundis compositum, hincque communiter ob aliquam similitudinem *der Rogens Stein* dictum.

Concharum etiam *petresactarum* in *Dynastia Gera* sæpius repertarum eximius ille meminit *Litophilus Lesserus* (c) verbi divini apud *Nordhusanos* Minister optime meritus, cujusmodi nonnullæ quoque in meo prostant museo. Sic etiam variis in locis ejusdem *Dynastiae* notabilis sæpe observata est *petresactio* vel potius *incrustatio*, ubi nimirum aqua terram transiens tophaceam, ad instar salis micissimi particulas saxo - margaceas in momento dissolvit, cujus terræ particulae minimæ, ab aqua postea per præcipitationem spontaneam separatae, vegetabilia tandem ambiunt.

& tophacea sua materia quasi cooperiunt, quorsum maxime pertinet muscus, aliaque ligna minoris longitudinis, proptereaque figuram *derer Zucker: Stengel* referentia,

Amygdala item ad vitum petresacta, aliorumque fructuum characteres repræsentantes lapides, veluti *Pisolithi, Erbsen: und Wicken: Steine* proinde nominati, in magna copia reperiuntur in jam dicta Lapidicina Planiziensi, ad quorum vero generationem mihi peculiaris quædam terræ ibidem succique lapidifici sufficere videtur qualitas atque dispositio, ceu id exempla in casibus similibus aliunde petita confirmare quoque videntur, quorsum pariter referendi ibidem sunt lapides ex variis, uti videtur, seminibus concreti, aut si mavis, qui pilulis medicinalibus quoad magnitudinem & colorem non absimiles offerunt particulas, ex matrice facile desumendas, proindeque *Pillen: Steine* dicti.

Non desunt nobis etiam *lapides figurati* multifarii, aut, ut credo, ex causis præter deliberationem accidentibus, adeoque ex solo naturæ orti lusu, in quorum censum refero lapidem ex *Elistro* flumine, *lingua humane* tam accurate referentem figuram, ut vix ovum ovo reperiri queat similis, aliosque ex eodem fluvio *aurem humanam, globulos rotundos*, ac formam calcei ad vivum exhibentes.

Inter *Zoolitho: Dendroides* autem referendi merito sunt lapides, qui animalium terrestrium, aëreorum & aquaticorum simulacra vel integra, vel mutila, itemque arborum, arbuscularum fruticetorum, nitide omnino, in summam adspicientium admirationem & oculorum oblectamentum monstrant, cujusmodi interdum in lapidicina prope *Posseck & Blanckenberg*, ac teste, VOLCKMANNO (d) eadem quoque exhibet lapis calcarius albus, vel cinereus

(d) *Siles. Subterræn. p. 57. Conf. RITTEI Commentat. de Zoolitho: Dendroidis.*

reus Geranus, ceu ex adlatis nuper quibusdam mihi etiam constat, quorumque generationem ac formationem ulterius investigat PAULLINI (e) nec sine ratione statuit, nonnullos ab aquis efformari vitriolicis, per fissuras lapidum successive penetrantibus, inibique ejusmodi fruticum ac imaginum figuras delineantibus, ut ita exinde clare omnino pateat, providam naturam nunquam non maxime esse laboriosam, cumque lapidibus vitam quidem concedere non libuerit, signis tamen atque symbolis egregiis eos exornare atque condecorare semper laborat.

Quis ergo non mirabitur, eximiam globi nostri terraeque varietatem, qua Deus T. O. M. tam bonitatem suam, quam etiam sapientiam immensam Creaturis suis rationalibus declarare voluit, ut scilicet homines singuli, qui potissimum & unice fere multitudine rerum, earumque vicissitudine delectantur, quocumque oculos vertant, statim sentirent, quanta sit Creatoris optimi potentia & gratia. Immo, cum omnes & singulae orbis nostri partes quadam ratione mire secum consentiant, ac perfecta inter se connexionem quasi sint colligatae, exinde tuto colligere omnino licet, unam regionem non posse non citra perfectionis suae decrementum semper differre ab altera, dum una nimirum ad producendos fructus est plana, alia vero pro thesauris aliis gignendis naturalibus, montosa atque inaequalis, siquidem istae simul sumtae perfectum tandem aliquod constituere debebant compositum. Hincque prudenter admodum de diversitate atque inaequalitate ista regionum sic indicat WEIGELIUS: (f) *Wäre das Erdreich ganz eben, so würden wir zwar im Reisen uns nicht so sehr bemühen dürfen; allein wir müßten alle andere Be-*
quem

(e) In der Zeit kürzenden erbaulichen Lust. p. I. n. 112.

(f) *Spec. Terr. Cap. 9. 17.*

quem und Nutzbarkeit, welche wir von den Gebürgen haben, dabey entbehren. Solte es von lauter Marmor fest ausgesetzt, ja gar von Edelgesteinen reinlich gepflastert, und durchgehends schön polirt seyn, so würden wir uns zwar überall darinnen wohl bespiegeln können; aber wie wolten wir Brod heraus bringen, und wo wolten wir zu leben hernehmen, da wir kein fettes schmierigtes und lockeres Erdreich umzuwühlen hätten. - - - In Summa, wir erkennen die Güte Gottes vielmehr aus der rauhen und höckrichten Gestalt des Erdreichs, als daß wir uns auf einem ganz güldenem Platz zu wohnen wünschen solten.

Tandem in mentem mihi quoque veniunt *Lapides nonnulli in Voigtlandia a Cacodæmone nomen sortiti, ac vulgo Teuffels- und Zauber-Steine nuncupati, cujusmodi prope Schleiz quidem reperiuntur eximæ magnitudinis, quemadmodum & loca quædam iisdem pariter notantur nominibus, v. g. der Teuffels-Berg und Teuffels-Tritt prope civitatem Hof, item das Teuffels-Wehr in Dynastia Burg. Videntur autem hæc rudera esse Gentilium divino olim cultui destinata, id quod SELDENUS (g) non obscure histatur verbis: *Vetustissimus erat Græcorum mos, saxa, sive quadrata, sive rudia, saltem aliam, quam saxi speciem, præ se non ferentia, pro simulacris ponere, neque aliter quam simulacris divinum honorem exhibere.* Hucque facit etiam Pausania in *Achaicis* testimonium, ejusdem tenoris: *Olim apud universos Græcos rudes lapides pro simulacris divinos honores obtinere.* Hincque a christianis procul dubio istis ejusmodi imposita sunt nomina, quo nimirum detestationem suam erga Gentilismum fortiter declararent. A dæmone enim malo cum omnis omnino originem ducat supersticio atque idololatria, hinc loca quoque ad seducendos olim homines usurpata ab*

eo non incommode nomen sortiri possunt. (h) Aut, si
maius quorundam hominum huc trahenda erit simplicitas,
a quibus omne id, quod vires naturales quodammodo su-
perare videtur, daemone statim adscribitur, (i) ignaris nimi-
rum, Deum etiam & Naturam, immo artem quandoque mi-
ra magnaue efficere.

(Greiza Erfordiam missa
d. 16. April 1737.

*OBSERVATIO XXVIII.**Dn. D. JOANN. PHILIPPI WOLFFII.*

De

Calculis per tussim rejectis.

Fœmina 31. annorum, iræ dedita, sexto jam mense obstru-
ctione mensium laborans, contabescit, diarrhœa mu-
cosa & tussi ferina continuo vexatur, sub qua calculos
exiguos, quorum maximi lentis, vel pisi minoris magnitu-
dinem adæquant, ejicit, quique omnes coloris modo gry-
fei, vel cinerei, modo albidi, formæ autem inæqualis & aspe-
rioris sunt. A tribus mensibus quotidie mane horrorem
sitimque, post meridiem vero æstum & lassitudinem fen-
tit, appetitu tamen adhuc vigente. Hinc contra tussim
febremque hecticam varia remedia exhibui, dubio au-
tem procul diarrhœa ista mucosa ab obstructione vasorum
lacteorum mesenterii & concoctione læsa ortum suum
traxit, unde pro obtinenda intestinorum abstersione la-
xantia blandiora, in primis mannata, cum Rhabarbar. O-
rient. maritata præscripsi, quæ etiam, interpositis antifebri-
A. P. M. Vol. V. P libus

h) Beckmanns Historie des Fürstenthums Anhalt. p. I. c. 1. p. 25.

i) Döderlini Antiquitat. in Nordgav.

libus tutioribus & tonicis, ex martialibus, succino, Cortice Cascarillæ, extracto, Centaur. min. & oleo destill, Caryophyll. concinnatis, febrem profligarunt, tussi tamen interim cum rejectione calculorum semper in uno eodemque gradu perseverante, ad quam mitigandam expectorantia, præcipue vero Elix. pectoral. Wedel. cum Spir. salis ammon. anifat. nec non infusa pectoralia Theefermia ordinavi, quæ quidem levamen aliquod attulerunt, tussim vero plenarie sedare haud valuerunt, siquidem etiam diarrhœa mucosa hætenus non in totum cessavit, sed potius pertinaciter continuavit, licet eidem pariter ac tussi anodyna mitiora, v. g. M. P. de styrace cum Cort. Cascarill. Terramque sigill. strigoniens. cum M. P. de Cynogl. opposuerim. Sæpissime ergo interim calculos rejecit patiens, & quidem tanta in copia, ut scutulam quandam minorem iisdem implere se potuisse adseruerit, si eos omnes collegisset. Hæc tragœdia a die 2. Octobr. Anni 1733. usque ad sextum Februarii 1734. duravit, quo die, postquam antea per octiduum de summa respirandi difficultate conquesta fuit, vitam cum morte placide commutavit. Post obitum cadaveris sectionem nullis impetrare potui precibus, minime tamen dubito, quin in pulmonibus, (& forsân quoque in mesenterio) plures adhuc, & quidem majores latitaverint calculi, præsertim cum patiens sæpius retulerit, inter tussendum semper in arteria aspera globulum quendam sibi videri adscendere, remittente vero tussi ejusdem descensum exacte se sentire. Plura interim hujus commatis exempla allegata prostant in clariss. PITSCHII Diss. Inaug. sub præsidio Ill. HOFFMANNI Halæ 1732. de *Tussi convulsiva* habita, §. 18. & quidem e GALENO, Alexandro TRALLIANO, Paulo AEGINETA, PLATERO, Petro BORELLO Franco de FRANCKENAU & *Ephemerid. N. C. Centur. X.*

OBSERVATIO XXIX.

Dn. D. JOANN. PHILIPPI WOLFFII.

Symptomata & lectio foeminae Arsenico
extinctae

Anno 1734. mens. Januar. Foemina 44. annos nata, per aliquot dies tussi & coryza (epidemice tunc grassante) laborans facilius atque certius se abinde per sudorem liberatum iri sperans, Lapides Cancrorum preparatos in capsula chartacea contentos mane hora septima adsumere voluit, at per errorem aliam similem capsulam, Arsenico repletam, arripuit, totumque cochlear ejusdem, cum Roob sambuci commixtum, deglutivit. Succedunt hinc brevi insignes praecordiorum anxietates, unacum vomitu & diarrhoea, & quidem tanta cum vehementia, ut secessus vomitusque propter continuam excretionem numerare non potuerit. Durant haec ita usque ad horam duodecimam meridianam, quo tempore adstantes me in consilium vocarunt. Accedens autem nasum jamjam acutum, artus extremos frigidos, motibusque convulsivis misere distortos, deprehendi, unde illico Emulsionem antispasmodicam & temperantem, praescripsi, & potum crebriorem lactis calidi, cum oleo olivarum, commendavi, absque tamen ullo subsequuto levamine, siquidem agra vesperi hora quinta inter dirissimos cruciatus expiravit. Cadaver dein cultro anatomico subjectum externe nihil praeternaturale monstrabat, interne vero sequentia observata fuerunt:

I.) Sterno reposito dexter pulmonum lobus cum pleura firmiter concretus, sinister vero adhuc undique liber

deprehendebatur, parenchyma totius visceris sanguine serofo - spumoso scatebat, consistentia vero flaccida & friabilis erat.

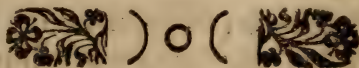
II.) Ventriculus admodum corrugatus erat, inque regione pylori gravissima inflammatio gangrænosa, in fundo vero hujus lateris erosio plenaria conspiciebatur, ubi etiam adhuc arsenici parum cum materia fulea mixtum restitabat.

III.) Lien spadiceo colore perfusum adparebat.

IV.) Hepar vero nihil præternaturale sistebat.

Ulteriorem indagationem, in primis autem cerebri investigationem nox ingruens & lacrymæ adstantium non permiserunt.

Eodem illo die eodemque momento filia memoratæ istius fœminæ, novendecim circiter annorum pariter cochlear ultra dimidium Arsenico repletum & cum Roob Sambuci permixtum, simili sudorem provocandi intentione, eodemque sub errore adsumsit, unde brevi post diarrhœa continua, cum vomitu indefinente, conjuncta, doloresque atrocissimi in ventriculo & abdomine subsequerantur. Jussi ergo ut & ea præscriptam Emulsionem atque Lac calidum cum oleo olivarum alternis vicibus, largiori in copia ingurgitaret, quo factò dolores primo remiserunt, diarrhœa autem & vomitus per aliquot horas adhuc continuarunt, donec tandem etiam sensim cessarent, ægra sic ex singulari DEI gratia & peculiari Naturæ robore ad pristinam sanitatem feliciter redeunde.

OBSERVATIO XXX.

Dn. D. JOANN. PHILIPPI WOLFFII.

De

Hæmorrhagia narium, cum subito efflorescentibus maculis purpureis per totum corpus.

Puer octavum annum agens, per aliquod tempus febre quartana intermittente laborabat, quæ dein sua sponte evanescens, tineam capitis reliquit. Huic paulo post dolores capitis intensissimi superveniunt, quos enormis narium excipit hæmorrhagia, pro cuius eventu periculoso avertendo parentes meam statim implorabant opem. Ad ægrotum ergo accedens, universus ejus corpus non solum undique variæ magnitudinis maculis purpureis obsitum inveni, sed in genu sinistro talem maculam, ad latitudinem floreni accedentem, nec non prope aurem dextram vesicam subnigram, nucis avellanæ magnitudinem referentem deprehendi, ex qua aperta sanguis fuscus emanuit, per tinea autem ulcuscula non pus, ut antea, sed sanguis exstillavit; non minus etiam per vomitum multum sanguinis grumosi, (quem procul dubio e naso in fauces depluentem deglutivit,) excernebatur. Rebus sic se habentibus, consimilis istius casus jam olim communicati, & in *Volum. III. Act. Nat. Cur. Obs. 79.* extantis, haud inmemor, monetam argenteam densam frigidam vasis sanguiferis frontalibus statim imponere pauloque firmiter adligari jussi, dein potiunculam, ex Aqua Millefol. Plantag. Pulv. Sperniol. Croll. Corral. rubr. Nitr. crystall. & M. P. de Cynogl. constantem, præscripsi, cujus cum maxima portio per vomitus crebriores rejiceretur, Emplastrum stomachicum aromatizatum regioni ventriculi &

P 3 scrobi-

scrobiculo cordis imponendum itemque liquorem e Vitriolo Hungar. in aqua Plantag. solut. & Tinct. terræ catechu, naribus attrahendum, ordinavi, sub quorum etiam usu tam narium hæmorrhagia, quam stillicidium illud sanguineum per tineæ ulcuscula plane cessavit, hujusque in locum purulenta iterum materia successit. Cum ergo dein, aliquot dierum intervallo maculæ illæ imminuerentur, minoresque evaderent, sudor tamen nullus per totum morbi decursum observatus fuerit, hinc ad illum promovendum & simul sanguinem, sub maculis stagnantem discutiendum, Tincturam antimon. tartarifat. cum Ess. Succin. & alexipharm. Stahl. remixtam exhibui, unde maculæ tandem in totum evanuerunt, adpetitus viresque cum sanitate successive redierunt.

OBSERVATIO XXXI.

Dn. D. JOANN. PHILIPPI WOLFFII,

De

Variolis in adulto ex nausea recurrentibus.

Generosus quidam Juvenis, 24 annorum, plethorici & succulenti corporis habitus, nunquam Venæsectioni adsuetus, in itinere post iram potumque cerevisiæ vappidæ & austeræ, vomitus biliosos crebriores per tri-duum passus, rustibusque continuis vexatus, nauseam tandem summamque virium prostrationem sensit. Ad alvum, hætenus obstructam, referendam, chirurgus castrensis die 17. Junii clyisma injecit, & sequente die V. Snem in brachio dextro instituit, repetendo postea clysteris usum. Successit dein dolor vehementissimus urens circa scrobiculum cordis, tanta cum anxietate præcordiorum, ut patiens & adstantes, mortem jam instare, crediderint, eaque propter in

- pago

ago, ubi tunc decubuit, ob medici & medicamentorum defectum animæ saltem curam susceperint, usu nempe sacre Coenæ ægrum ad beatum ex hoc mundo discessum præparantes. Remittente autem dein præter spem & opinionem summa illa anxietate, sequenti die Suinfurtum vehi se curavit, meque statim accersiri jussit. Accedens ergo eundem, symptomata supra descripta non solum observavi, sed & de dolore urente & ructibus maxime molestis adhuc quærentem audivi, hinc interne Clyst. antimon. Sulphurat. & Essent. Cort. Cascarill. externe vero stomachica ex Oleo Nucistæ expr. itemque destillatis Maceris, Menthæ & Caryophyll. arom. applicavi, nec non Decoctum, e Rad. Scorzon. Cichor. Rasur. C. C. Ebor. & Citri parandum, ordinavi, unde paulo post appetitus aliquantulum redibat, nec non dolor urens in pectore cum reliquis symptomatibus evanescebat. Pro roborandis itaque viribus adhuc vacillantibus spiritum nervinum naribus attrahendum præscripsi, post cujus usum noctem sequentem placide transegit, mihi que mane revertenti fidem fecit, quod vomitus cum angustia præcordiorum & dolore urente pectoris plane cessarint, siquidem etiam ipsum vestibus indutum & deambulantem invenii. Hinc, ut cruditates, in primis viis forsitan adhuc resistentes, educerentur, potionem laxantem mannatam, cum Rhabarb. & Nitro præbui, post cujus operationem appetitus incrementum sensit, & hoc ipso die circa moenia nostra obambulavit. Die 20. mane facies undique eminentiis rubris duris conspersa fuit, nec non in artubus, pectore & dorso tales prodierunt, facies insimul florida, tumida, & pulsus celer erat, concurrente simul insolita in faucibus asperitate; statim ergo ex ipso quæsi num Variolis quondam laborasset, responsumque obtinui, se hoc morbo certissime in pueritia jamjam defunctum esse, sibi que potius videri, quod hoc malum a nausea & impuritate lecti cujusdam inquinati,

ti, in quo unicam saltem transegisset noctem (quoniam lecto suo ordinario castrensi tunc destitutus fuisset,) contraxerit, quare sanguinem depurantia, veluti Essent. succini, Lignor. Tinctur. Antimon. & pauxillum Ol. destill. Lign. Sassafr. cum decocto lignor. præscripsi, utque Gargarisma abstergens & mundificans iniiceretur, commendavi. Die 21. quoniam præterita nocte quiete dormivit, summo statim mane lectum relinquens, iter ad exercitum iterum suscipere decrevit, quod quidem serio ipsi dissuasi, &, ut per aliquod adhuc dies heic loci commoraretur, donec omnia in pristinum redacta essent statum, auctor fui. Ast serenitas calorque hujus diei, nec non desiderium suæ satisfaciendi functioni ipsum incitarunt, ut tractum illum, ubi Legio militum, imperio suo subjectorum, subsistebat, quique octo circiter milliaria abhinc distabat, visitare, secum constituerit; hinc ut vestibus ad minimum sese optime muniret, & ab aëre liberiori defenderet, itemque medicamenta præscripta debito modo continuaret, auctor fui, quod etiam sedulo observavit. Cum vero, absoluto hoc itinere, variolas tamen in facie copiosas erumpere observaret, statim idcirco me iterum accersiri jussit. Die itaque 23. dicti mensis summo mane adveniens, eundem admodum inquietum, & de vigiliis, cum somno turbulento alternantibus, nec non dolore variolarum, ad suppurationem vergentium, maxime conquerentem inveni, hasque in facie confluentes, in artubus vero & ambitu corporis distinctas deprehendi, cum insigni intumescencia totius faciei, præcipue autem palpebræ oculi dextri, visum ibi prorsus fere impediente; appetitus interim adhuc vigeat, pulsusque fortis, durus & tardus erat. Pro mitigandis ergo hisce & avertendis aliis pejoribus symptomatibus, loco potus ordinarii præscripsi decoctum e Rad. Cichor. Contrayeru. Sarsaparill. Scorzon. fl. Scabios. Rasur. C. C. Ebor. Lign. Sanct. Santal. r. Sassafr. Cort.

Cort. Cinnam. Nitro & Hordeo paratum, nec non matutinis & pomeridianis horis Essent. alexipharmacam, vesperi vero liquorem anod. mineral. Hoffmanni exhibui, quorum medicamentorum assiduus usus per Dei gratiam in tantum profecit, ut patiens d. 3. Julii, in integrum restitutus, iter viginti miliarium, trium dierum spatio una serie, absque ullo incommodo, equo vectus, absolvere valuerit. Coronidis loco notandum adhuc duxi, quod ægrotus, cum ultima vice eundem inviserem, mihi indicaverit, se paucis diebus ante hujus morbi initium, in adibus rustici cujusdam, in itinere, pueros variolis undique obsessos deprehensisse, & ex eorum aspectu insignem statim nauseam horroremque percepisse, unde sane haud vana oritur suspicio, variolarum istarum, post adeo longum tempus inopinato recurrentium, originem, potius imaginationi firmiori, cum aversatione extrema conjunctæ, quam solitariæ humorum dispositioni morbosæ tribuendam esse.

OBSERVATIO XXXII.

Dn. D. JOHANN. PHILIPPI WOLFII.

De

Cardialgia chronica, vomitu spontaneo,
apoplexiam comitante, sublata.

Vir quinquaginta quatuor annorum, temperamenti biliosi, habitusque corporis quadantenus succulenti, per tres annos quotidie horis pomeridianis anxietate præcordiorum & dolore ventriculi spastico afflictus, consilium & auxilium a me petit, unde ipsi primo pilulas balsamicas saponaceas, (pro eliminanda saburra biliosa & cruditatibus in primis viis restituantibus,) & dein Essentiam stomachicam

exhibui, intercідendo simul omnia pingua, spirituosa & aromatica, in diata, nec non frequentiores, ad quas pronissimus erat, commotiones iracundas. His ita partim adsumtis, partim observatis, per integrum annum ad votum se se habuit, & malum istud plenarie cessavit. Die autem primo Julii anni 1733. de novo adfectus ille molestissimus recurrit, eaque propter medicamenta superiori anno commendata optimoque cum fructu adsumta, iterum in usum trahit, indeque levamen quidem, non vero plenariam ejusdem remotionem, obtinet; quæ cum ab ipso intelligerem, usum acidularum Kissingenensium, in vicinia nostra scaturientium, cum diata congrua, suadebam, quæ vero ab initio, ob frequentiores bilis exagitationes, ab iracundia fere continua, noxium potius quam salutarem præstare videbantur effectum, siquidem anxietates prioribus longe graviores inde eveniebant, quare etiam eundem monui, ut, nisi diatam congruam servare, & ab ira sibi temperare vellet, potum harum aquarum profus omittereret. Superato interim novò hoc iasultu optime iterum vixit, omniaque tam potulenta, quam esculenta absque ullo incommodo adsumere valuit, præter cibos, quibus immixtæ erant cepæ, utpote ex quorum usu malum semper augeri observavit, nec tamen propterea ad quintum usque diem Novembris ullis medicamentis opus habuit. Hoc ipso autem die plane inopinato, hora decima vespertina, sub somno, apoplexia sanguinea corripitur, quæ brevi post in dextri lateris paralyfin degeneravit, cōcurrente omnium sensuum defectu, itemque crebriori vomitu, sub quo materiam viridem, axungia similem summeque austeram, notabili in copia rejecit, subsequente aponia & sopore diuturno. Statim ergo vocatus, instituta prius venæsectione, vesicatoria, aliaque excitantia & nervina, nec non evacuantia & roborantia præscripsi, hisque paucorum dierum intervallo,

tervallo, sub immensa divini Numinis gratia, obtinui, ut artus non solum pro lubitu libere movere potuerit, sed & sensus omnes cum loquela redierint, speciatim vero cardialgia illa molestissima, ultra triennium nunc durans, dubio procul ob materiam viscidam austeramque vomitu remotam, penitus cessaverit, & per *avtonomias* Naturæ sublata fuerit.

OBSERVATIO XXXIII.

Dn. D. JOANN. PHILIPPI WOLFFII.

Sectio cadaveris foeminae, Hæmoptysi & vomitu cruento, tandem Hæctica demortuæ.

Litterati cujusdam, officio publico fungentis, conjux melancholico-cholerici temperamenti, triginta octo annorum, a multis annis hæmoptysi, ab initio satis tolerabili, afflicta, sex menses ante obitum, post corporis vehementiorem & extraordinarium motum, nocte proxime subsequente eundem illum adfectum denuo in majori patitur gradu, ita, ut etiam convulsiones uterinæ supervenerint, adpetitu interim comedendi semper largo, bibendi vero exiguo subsistente, sub quo insimul passionibus animi, præprimis vero iracundis, curisque anxiiis maxime dedita fuit, ab uno extremo in alterum facile descendens, vitamque sedentariam ut plurimum agens. Obtenta modo dictæ hæmoptyseos excedentis mitigatione, menses parcius & inordinate fluxerunt, singulis vero dein septimanis, præcedente & concomitante tussi ferina excretio ista hæmoptyica recruduit, quare cum meam demum imploraret opem, ante omnia, ut motum quemcunque corporis insolitum evitaret, suasi, dein pro eliminandis biliosis sordibus, in primis

viis collectis, potionem laxantem mannarum, conjunctis salibus mediis abstergentibus, & ad sanguinem diluendum, decoctum avenæ; a LOWERO tantopere prædicatum, addito pauillo Nitri, præscripti, diætæque eupeptæ, cum corporis & animi tranquillitate, commendavi. His autem non obstantibus aliquando, cælo sereno, radiis solaribus liberius sese exposuit, & corpus deambulando ad lassitudinem usque commovit, unde post reditum, præter hæmoptysin, etiam vomitum cruentum experta, sequente die usum decocti illius avenacei omisit, quoniam exinde vomitum cruentum, licet ejus vix uncias sex unica saltem vice adsumserit, excitatum fuisse, sibi falso persuadebat, cum tamen, potiorē culpam in nimium corporis motum æstumque solarem conferendam fuisse quilibet facile perspicere queat, atque ex subsequentibus circumstantiis magis adhuc innotescat. Cum enim, neglecto hoc decocto, elapsis binis saltem diebus proprio lubitu motum corporis, aëre calido sub dio deambulando, repeteret, tertio statim die vomitus cruentus in eodem gradu rediit. Hinc venæ sectionem in pede, mitigato novo hoc insultu, instituere jussi, quam vero illico, cum vix iterum deligata esset vena, adfectus spasmodicus cum omnium sensuum abolitione excepit, ita, ut in lectum delata, graviores, ultra quadrantis horæ spatium durantem, syncopen passa fuerit. Frictionibus tandem aliisque nervinis remediis in usum vocatis, cum iterum se movere & anhelosa respiratione auram attrahere inciperet, nihil de hoc symptomate metuendum esse dixit, sibi enim illud post venæsectionem per plures annos semper solenne fuisse. Ast nocte subsequente vomitus cruentus, convulsionibus uterinis gravissimis & revera horrendis stipatus, denuo recurrebat, metumque de certissime instante morte omnibus adstantibus incutiebat. Accersitus, statim quidem Spiritum salis ammoniaci volatilem cum Ess.

Castor. remixtum, naribus frequenter admovi, insuperque frictiones in volis manuum, naso & auribus instituere jussi, nihilo tamen minus tragœdia hæc ultra duas horas duravit, quibus demum elapsis leniter iterum respirare incipit. Rebus ergo sic stantibus alium adhuc Medicum in Praxi versatissimum, in consilium vocare adstantibus placuit, qui mecum, remittente paroxysmo, varia medicamenta antispasmodica, uterina, pectoralia, &c. in forma pulveris, emulsionis, decocti, electuarii, &c. successive præscripsit, non minus etiam gargarismata, emplastra & pediluvia, itemque, ob nimiam alvi segnitiam, in plenariam adstrictionem sæpius vergentem, clysmata emollientia commendavit. Pro potu ordinario decoctum hordei gelatinosum adsumentum, jusculisque gelatinas nutrientes addendas, suasimus. Sed malum adeo radicum & contumax erat, ut nullis remediis expugnari potuerit: Licet enim ægra lectum iterum deserere & aliquot septimanas libere deambulare valuerit, vires tamen in dies decredebant, in primis quoniam singulis matutinis horis æstu, & pomeridianis frigore adflegebatur, tussis etiam hectica, sæpius quidem remittens, in totum non cessabat, respiratio insuper cum anxietate semper erat conjuncta, & fluxus menstruus, binis antea vicibus ordinariam periodum servans, in tertia plenarie substitit, unde tandem prorsus emaciata vitam cum morte placide commutavit. Cum ergo durante adhuc morbo adstantibus sæpius indicaverim. labem pulmonum subesse, malumque plane incurabile existere; hinc pro confirmanda hujus prognoseos veritate, consensu mariti, eodem adhuc die sectio cadaveris anatomica instituebatur, hujusque ope sequentia detegebantur:

I. Per totum corporis ambitum, remota cute, nulla prorsus pinguedo apparuit.

II. Sterno elevato, pulmonum viscus, insolita magni-

tudine conspicuum, undique ope membranarum densiorum pleuræ, tam in regione costarum, quam vertebrarum, adnatum deprehendebatur, præcipue lobus dexter, trium circiter transversorum digitorum ambitu versus claviculam dextram, sterno ita firmiter adhærebat, ut non digitorum, sed cultri ope separari potuerit; sinister vero lobus cum pleura costarum spuriarum cohærebat.

III. Totum pulmonum parenchyna sanguine extravasato repletum erat, sique leviter saltem digitis comprimebatur, insignem indurationem præternaturalem undique evidenter monstrabat.

IV. Dissecta tandem pulmonum substantia stupenda certe nodorum & tuberculorum scirrhosorum congeries in oculos incurrit, e quibus pariter ac interiacentibus tubulis exilissimis, sub qualicunque leviori pressione, pus album copiose effluebat.

V. Cordis dextrum ventriculum summe flaccidum, ejusque fibras admodum laxas deprehendimus, ex eoque aperto polypum, longitudine digitum excedentem, quoad crassitiem vero in basi calamum scriptorium, & in extremitate culmum stramineum adæquantem, inque arteriam pulmonalem penetrantem, extraximus.

VI. Intestina tenuia undique inflammata sanguineque turgida, crassa vero naturaliter constituta erant.

VII. Lienis apici extremo hydatis, magnitudine juglandi mediocri æqualis, adhærebat, e qua aperta serum flavum pellucidum prodibat. Tota vero lienis substantia friabilis & quasi putrida, absque tamen ullo foetore, adparebat, vasaque ejusdem sanguifera cruore nigro maxime distensa erant.

VIII. Hepar denique in statu naturali quidem conspicietur, vesica autem fellea justo major, bileque superflua repleta & admodum expansa erat. Hanc vero bilis abundan-

dantiam obstructioni ductus choledochi potissimum adscribendam fuisse, circumstantiæ omnes clare satis monstrant, & imprimis segnities alvi satis luculenter confirmat, siquidem ea rarissime absque clysmate injecto, vel infuso laxante adsumto, lubrica fuit, quoniam nimirum bilis, excretioni alvinæ naturali ordine stimulum addens, jam p. n. in vesica fellea conclusa detinebatur.

OBSERVATIO XXXIV.

D. Dn. JOANN. PHILIPPI WOLFFII

De

Atrophia scorbutica cum hydrope pectoris complicata, gangræna tandem & sphacelo terminata, subjuncta cadaveris sectione.

Juvenis 22. annorum, laboribus fortioribus obnoxius, sæpiusque sub dio quibuslibet tempestatum mutationibus & quidem de die æstui, noctu vero frigori, nunc sicco nunc humido, expositus, hacque ratione victum & amictum quærens, ceterum constitutionis corporis quadratæ & proceræ, ineunte Anno 1735. per alios præsentiam & operam meam sibi expetiit, & accedenti dein de statu morbi sui sequentia retulit: Se circa Festum S. Michaelis a. p. post diuturniorem gravioris ponderis elevationem motumque corporis nimis vehementem, & sitis inde obortæ per potum cerevisiæ acerbæ extinctionem, statim respirationem difficiliorem sensisse, laboribus tamen sibi incumbentibus adhuc per integri mensis spatium, licet ægrius vacasse, postmodum vero extenuationem corporis, cum pruritu insolito, obortam viresque admodum debilitatas esse, ita quidem ut

con-

continuo decumbere cogeretur, tussim quoque siccam prædicta incommoda magis adaugere, adpetitum & somnum deficere, in principio in latere sinistro dolorem punctorium se percepisse, nunc vero tumorem ejus in locum successisse; implorato hinc nasutuli cujusdam balneatoris consilio, hunc in dextro latere venam secuisse, & dein purgans quoddam drasticum totalem virium prostrationem post se relinquens, porrexisset, adeoque jam omnem in me collocasse fiduciam, & idcirco rogatum voluisse, ut huic desperato malo convenientibus remediis, quantum fieri posset, exoptatum auxilium ferrem, præcipue, quoniam motum quendam undulatorium sonitumque liquidorum, ein *Geschwapper*, in thoracis cavitate post corporis qualemcunque agitationem, perciperet, & in latere sinistro perpetuo decumbere cogeretur, siquidem quamprimum dextrorsum corpus inclinaret, statim insignem pressionem quasi a pondere quodam eo delabente, & respirationem summe anxiam reddente, persentisceret. Ante omnia igitur Infusum Theeforme pectorale, cum pulvere pectorali diaphoretico, ordinavi, quorum usu die quarto respiratio liberior reddita fuit, & adpetitus cum viribus aliquantulum rediit, ita, ut lectum ad horæ spatium, & ultra, deterere potuerit, & licet nullus sudor prodiret, scabies tamen sicca, magno cum pruritu undique in totius corporis peripheria erumpebat, motus etiam undulatorius in cavitate thoracis continuabat. Insistebam itaque prædictis medicamentis ad decimum usque diem, quo, ob sudoris retardationem, ipsiusque ægri contestationem, quod nimirum inter fortiores quoscunque motus, sive saltando, sive cursitando, sive alio quocunque modo susceptos, nunquam sudasset, pilulas balsamicas, mihi alias usuales, cum Extr. Hellebori nigri in virtute sua paululum exaltatas, præbui, quæ etiam eximium, tam ratione respirationis, quam tussis, attulerunt

leya-

levamen, siquidem insignem copiam materiæ serosæ per alvum eduxerunt, adpetitu simul indies ad votum magis redeunte; hinc usum pulveris supra notati, specierumque Theeformium pectoralium continuare suasi, pilulas prædictas simul interponendo, cumque inprimis quoad sensum undulationis in pectore nullam abinde mitigationem experiretur, etiam Infusum vinosum, e Rad. Helleb. nigr. Ireos nostr. Bryon. Herbis resolventibus & diureticis, seminibusque carminativis, præscripsi, siquidem ob metum & signa prognostica varia, labem pulmonum simul conjunctam & latitantem haud obscure indicantia, paracentesis institui minime potuit, præcipue cum propter defectum humoris nutritii contabescencia corporis sensim invalesceret, vires penitus prostratæ adparerent, & tumor inflammatorius in pede sinistro exortus, & doloribus horrendis stipatus, in dies majora sumeret incrementa, sphacelo tandem ibidem superveniente, ubi e rupta vesica in dorso pedis extremi, magna copia seri flavi emanuit. Interim æger se nec erigere, nec movere potuit, inflammatio etiam gangranosa, versus superiora ascendendo, majorem ambitum occupavit, tandemque ad genitalia usque summis cum doloribus progrediens, & sphacelum in extremo pede, tibia & femore post se trahens, die duodecimo Februarii a. c. huic tragœdiæ finem imposuit, ægro circa vesperam hujus diei placide obdormitante, in cujus cadavere, altero die cultro anatomico subiecto, sequentia notata fuerunt.

I. Per totam corporis peripheriam undique maculæ striatæ fuscæ & caruleæ conspiciantur.

II. Ad thoracis apertionem dum progrediebamur, illico stupenda & immensa quantitas seri ex flavo viridescens, scaturiginis instar profusiebat, quæ ultra sedecim libras pondere æquabat, atque unice ex cavitate sinistri lateris haud exiguo cum strepitu effluebat.

III. Sinister pulmonum lobus adeo corrugatus erat, ut dexter, naturalem magnitudinem referens, illum quater exsuperaverit; consistentia ejus insuper sicca, dura & scirrhusa deprehendebatur, & exterius materia sebacea, e flavo viridescente, quasi incrustatus adparebat, quæ ipsa materia, omnis ceteroquin fœtoris expers, etiam pleuram, mediastinum, pericardium & diaphragma sinistri lateris obduxerat.

IV. In cordis apice & pericardio inflammatio, & quidem versus spinam dorsi gangrænosa, observabatur.

V. Dexter pulmonum lobus itidem scirrhusus & pleuræ pariter ac claviculæ adnatus conspiciebatur.

VI. Hepar, naturalem magnitudinem excedens, in parte convexa scirrhusam monstrabat duritiem; vesica vero fellea rugosa & omni fere bile destituta occurrebat.

OBSERVATIO XXXV.

Dn. D. JOANN. PHILIPPI WOLFFII

De

Aversatione Medicamentorum mirabili.

Illustris b. m. BAIERUS, venerabilis olim Acad. Nat. Cur. Præses, in Dissertatione de *Jucundo in Praxi Medica observando* §. 13. è WEDELII Tr. de medicam. compos. extemp. S. I. c. 8. sequentem Casum de averstatione singulari a Clysteribus, his verbis allegat: *Laborabat nobilis juvenis febre*
 „ *ardente; alvo paulo adstricta. Medicus methodi Italica in pri-*
 „ *mis gnarus, præscribit clysterem. Renuit ager, protestatur, & si*
 „ *applicetur, se moriturum adserit, quod parentibus suis clysteres*
 „ *gentilitia hereditate fuerint exosi; coactus admittit & moritur,*
 „ *non minimo cum fame Medici dispendio. Hic similem casum,*
 de plenaria medicamentorum averstatione, in mentem mihi

revocat, qui ita sese habet : Fœmina 31. annorum, per tredecim dies febre maligna petechiali decumbens, hætenus nulla prorsus medicamenta adsumere potuit, & cum tandem, ob gravio rem morbi conditionem & periculum magis au gescens, adstantes eandem hortarentur, ut conscientia suæ consuleret, & pro obtinenda sanitatis restitutione vitæque conservatiõne, remedia, a Deo humano generi benignissime concessa, in usum vocaret, prompte iisdem respondit : Se medicamenta quidem adsumturam esse, licet ob singularem *ἰδιοσυγκρασίαν* ea perferre non posset, atque certissime sciret, quod adsumtionem illorum statim Epilepsia infecutura sit, quod etiam eventus confirmavit, siquidem, cum ipsi levissima saltem dosis Electuarii diascordii Fracastorii, cum pauxillo camphoræ remixta, in jusculeo calido exhiberetur, presso pede epilepsia oborta fuit, ægraque sub eadem, summo cum terrore amicorum præsentium, subito expiravit. Brevi post, nempe mense Majo anni 1735. alius notatu pariter dignus Casus aversationis a medicamentis, in Viro 40. Annorum, occurrebat. Hic scilicet inopinato cardialgia spasmodica adflactus fuit, & quidem tanta cum vehementia, ut omnes adstantes, diem vitæ ultimum instare, crediderint, siquidem partes corporis omnes frigidissimæ erant, omniaque vasa sanguifera in iisdem ob nimiam constrictionem externam, prorsus depleta adparebant, concurrente simul respiratiõne difficillima, summa ægrotantis nausea intuitu omnium medicamentorum, utpote a quibus penitus se abhorrere, sæpissime, cum sanus adhuc esset, adseveraverat. In consilium ergo vocatus primo frictiones in artubus cum pannis asperioribus calidis & excutiis institui jussi, & pro adjuvando debito sanguinis progressu & distributione æquali, in primis versus peripheriam corporis, potum calidum Thee frequentius exhibui, insimulque potiunculam ex Aqua Scordii, Liqueur. CC. suc-

ein. Antimon. diaph. Sale volat. Viperar. & Syr. C. B. constantem successive propinavi, nec non Emplastrum diaphoret. cum Empl. diasulphur. Ruland. itemque Camphora & Balsam. Rutæ mixtum & Oleo Anethi malaxatum, serobiculo cordis imponendum curavi, quæ medicamenta etiam intra breve temporis spatium, divini Numinis auxilio, exoptatum ægro attulerunt levamen. Hoc interim miratu maxime dignum erat, quod, quoties potiunculam modo descriptam adsumsit, toties quoque convulsiones & tremores insignes in artubus oborti fuerint, citra tamen qualecunque aliud incommodum, unde etiam, extra vitæ periculum dein constitutus, omnibus ipsum visitantibus singulare hoc accidens non solum reculit, sed & sæpius experimentum hoc per jocum repetendo, de veritate certiores illos reddidit, donec tandem ad pristinam ex voto redierit sanitatem.

(*Suin furto Erfordiam missæ
d. 8. April. 1737.*)

OBSERVATIO XXXVI.

Dn. D. DANIELIS FISCHERI

De

Rarissimo abscessu sanguineo in sinistro lobo Pulmonum.

Pulmonum viscus a veneranda antiquitate pro parenchymate habitum, recentiorum vero industria vasculosum pronunciatum, non modo in structura sua, varia, curiosis Anatomicis obtulit naturæ miranda spectacula, magisque adhuc admirandos, quoad situm, figuram, divisiones, immo & substantiam, ipsamque structuram, naturæ lusum, ex quibus multi confectaria, sæpe inconuenientia, & variis

variis controversiis occasionem suppeditantia, deduxerunt; sed & in primis adfectus quoque morbosos tam varios, tam intricatos, diagnofin fallaciffimam exhibentes, patiebatur, qui & clinicis accuratiffimis fape multum negotii & laboris fecerunt, tam quoad cognitionem, quam felicem & plenariam curationem. Naturæ lufus, in pulmonum occurrentes fubftantia, Anatomici celeberrimi partim jam defcripferunt, partim vero tempori & fedulitati aliorum reliquerunt annotandos. Quis enim omnes hucdum detexit naturæ lufus? hinc non omnes defcriptos effe, faniores jam pridem animadverterunt. Propterea etiam tam facile induci haud poffum, ut ftatuam credamque, omnes morbosos pulmonum adfectus jamjam effe detectos atque defcriptos. Teftimonium pro adfirmativa perhibent complures clinicorum, quibus affidua laudabilisque fedulitas in obfervando, immo poft mortem etiam fecundo, morbo pulmonali quodam adfectorum cadavera, curæ cordique eff, quorum acta & notata hic adducere nec vacat, nec lubet, quin potius iisdem nunc adjungam enarrationem & defcriptionem adfectus oppido rari, nec, quantum mihi conftat, a quoquam forte notati vel explicati, absceffus nempe fanguinei, in finifiro pulmonum lobo obfervati, de cujus veritate eo minus dubitandum erit, quo magis adfeverare poffum, omnia indagata fuiiffe non in obfcurro angulo fed palam, adftantibus Amicis Per - Illuftribus, aliisque curiofis fpectatoribus, doctrina & fanguine nobilibus.

Per - Illuftri ex profapia *Buckovicziorum* oriundus Dn. *Paulus Buckoviczy* de Eadem in Kakas-Lomnicz, Hundsdorff & Leszna, Ill. Comitatum Scepufiensis & Saaroffienfis Primarius, Tabulæ Judiciariæ Adfeffor, a teneris femper conftanti fruebatur fanitate, ita ut raro, nifi præfervationis fcopo Medici aut Chirurgi ope indiguerit; cujus Parentes Illuftrès per omnem fere vitæ decurfum pariter vim morbo-

rum haud fuerant experti; inprimis autem Mater ex Illustri Szekelyorum gente oriunda, ab omni morborum genere fuit immunis, quippe cui, non nisi senectus ipsa morbus fuit, hæc etiam, uti plerumque fit, mortem senectuti obvenientem sine sensu, uti loquitur Illustr. *Joh. Godofr. Nob. Dom. a BERGER in Diss. de vita & morte §. XVII.* doloris, quin potius cum voluptate, subiit. Tam vegeta ejus constitutio, habitus corporis quadratus, temperamentum sanguineo-cholericum, victus quoque ratio legibus diætæ conveniens, exercitatio corporis quotidiana, vigorem hujus, omniumque ejus partium obfirmarunt, ut idcirco omnes ac singuli, eundem facile ad summam usque senectutem victurum esse, audacter prædicerent. Ast, quamvis prius in victu & potu satis exactum observaret moderamen, animi tamen, ex conjugio infelici, perturbationibus crebrioribus postmodum obnoxius, Veneris tandem furta nefanda sectabatur, fideique conjugalis oblitus, alienos suscipiebat amores. Hinc sedentariam ac solitariam agens vitam quandoque etiam Bacho sacra offerendo, in Veneris fano unice litare jucundum duxit. Hac vivendi ratione longam annorum transigebat seriem, liber tamen ab omni morborum insultu. Triennio solum ante mortem tussitare incipiebat, tussicula inani & absque sputo quocunque permanente, quam etiam idcirco parum curabat, sed saltem catarrhalem aliquem insultum esse sibi aliisque persuadebat. Et licet ultra consuetum catarrhorum tempus illam durare deprehenderet, naturæ tamen unice negotium committebat, nec alio quodam utebatur medicamento, quam Infuso Theiformi, ex herba veronicæ cum saccharo parato, vitium in pectore latitans eodem unice superatum iri, certissime credens. Verum tabes ista, quam semel occuparat partem, minime deserere voluit, quin potius latius serpebat, profundius penetrabat, præcipue, cum ad qualemcun-

que

que mutationem pessimi hætenus observati generis vitæ nullis disponi potuerit persuasionibus. Brevi ergo post conquerebatur de respiratione difficili & imminuta, quam tunc maxime experiebatur, quando scælas adscendebat, locaque altiora petebat. Sed nec tum in gratiam cum sanitate redire nitens, Medicorum consiliis auscultavit, unice corporis naturæque vigori confidens, quamvis dein spiritus difficultati, anxietates quandoque molestissimæ jungerentur, cordisque palpitationes & angustia supervenirent. Tandem accepto ex improvise nuntio, de morte conjugis non conviventis, sepositis animi perturbationibus, meliora jam sperans lætioraque cogitans, ac aliam jucundiorẽ vitæ sociam se accepturum sibi proponens, paululum melius, non nisi tamen ad tempus se se habere visus fuit, nihilo tamen minus veritatem proverbii, hominem proponere, Deum vero disponere, suo quoque exemplo confirmatam experiri, invitus licet, cogebatur. Nam morbus, cum altas admodum jam egisset radices, non tam ex voto remittebat, sed potius quotidie majora & pejora incrementa sumebat. Meum igitur in hoc valetudinis statu tandem expetit consilium, fata prius enarrando, symptomatumque syndromen cum lacrymis fere deplorando. Prævidebam facile, nihil boni exinde sperare posse, adeoque maluissem, ut & alium simul in consortium trahere Medicum ipsi placuisset, quod tamen renuebat, fiduciam in me unicam solum ponens. Maxime igitur suspectam, primo statim intuitu, deprehendebam spiritus difficultatem, dum in specie etiam extra paroxysmum admodum profunde, cum anhelatione, inspirabat, in paroxysmo vero, actus in- & expirationis quidem celeriter, sed non æqualiter, procederet, inspiratio enim multo profundior semper erat & diuturnior, quam exspiratio, quippe qua intra momenti spatium absolvebatur. Anxietates autem in paroxysmo majores quidem
adpa:

adparebant, nunquam tamen penitus intermittebant, quod ex motu oculorum colligere facile poteram. Palpitationes cordis non nisi in paroxysmo aderant, ast præcordiorum angustia etiam extra illum sentiebantur. Pulsus in paroxysmo erat summe inæqualis, magnus & celer, extra illum vero debilis. simul tamen magis æqualis. Tussis indefinenter fere adfligebat, sed sicca & inanis; in paroxysmo autem oboriens, hunc sopire & profligare videbatur. Urina erat naturali similis; alimenta & potulenta adsumebat, utcunque etiam cum adpetitu; Somnus, quamvis ad illum summa proclivitas adesset, immo & revera ægrum invaderet, turbabatur tamen sæpissime & quidem maxime citissimeque, quando supinus in dorso jacebat, non ita, quando in latere sinistro decumbebat. Ipse autem paroxysmus maxime stipatus symptomatibus primo quidem tardius recurrebat, sed successive invasiones accelerabantur, ita quidem, ut, paucis ante mortem horis exceptis, vix per quadrandis horæ spatium quandoque remissionem quandam servaret. Erumpentibus etiam decimo ante mortem die hæmorrhoides cæcæ, quibus hirudines applicatæ, nihil solatii attulerunt, quin immo vires magis magisque atterebantur, ut, his plenarie tandem destitutus, lectum invitus continuo premere cogerecur patiens. Tussis antea sicca, jam sanguinea reddebatur, ita, ut toties, quoties tussitaret, copiosus, crassus nigerque, sincerus tamen & fluidus, nulloque pure remixtus ejiceretur sanguis. Succedebat porro tumor pedum œde matosus, quem intra sex dies exceptit mors. Febris interim nulla observabatur, nisi illa, qua moriebatur, die, ubi delirio levi stipata erat. Sudabat in paroxysmo tantum, sed unice in facie & pectore, quamvis durante adhuc integra sanitate, ad sudores admodum proclivis fuerit.

Hæc omnia perpendens, vere rationali medico judicio simul adhibito, sincere omnino fateri teneor, me vix unquam

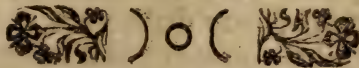
quam eum, quem exponenda nunc sectio demonstravit, suspicatum fuisse morbum, haud tamen metuens, ob id facinus me aliquod commisisse, quod in artificis cederet ignominiam. Utinam saltem omnes cordati Medici exemplum imitarentur meum erroresque commissos non reticerent, aut obvelarent; sed palam & ingenue profiterentur, profecto majorem hinc redundaturam esse utilitatem in artem nostram salutarem, omnino sperandum est, quam ex mille- nis enarratis casibus practicorum, ad imitationem GABEL-CHOVERI, TIMAEI a GULDENKLEE plurimumque aliorum hujus farinae. Hoc animadvertentes quilibet cordati viri eodem modo procedebant, immo optabant, ut quicumque historiarum medicarum consignationem susciperet, non solum illos casus publice exponere, quos felix coronabat eventus; sed quam maxime eos, in quibus errores commiserunt, aliis haud inviderent, quo exemplis alienis cautiore redderentur, nec tam facile illois manibus ad medicinae sacra provolarent. Habet sane illa permultos Gordios nodos, quibus extricandis saepe nec industria, nec sedulitas, nec ingenii acumen sufficit; incidit hic saepe in scyllam Medicus, etiamsi omni adhibito judicio & cautione studiose evitare voluit charybdim. Est in arte medica labyrinthus, ut, qui se ex eodem extricare sine offensa voluerit, atque Olympum conscendere, a Jove natus censetur. Divina ars divina quoque ingenia poscit: Ergo humani quid committere nec Medicus a se alienum esse ignorer. Fateor itaque ingenue, me hunc morbum unice habuisse pro hydrope pericardii cum polypo cordis, in vasa pulmonalia sese insinuante, complicato. Nec alter Lynceus quidem aliter judicare potuisset, nisi forsitan scirrhusam redditam esse substantiam pulmonum, credidisset. Quae enim Medicus, nuper ex Academiis redux, qui in absentia mea sese pro malo hoc curando obtrudebat, de

malo hypochondriaco somniavit, nullo modo ex prædictis confirmari possunt. Eo ipso igitur, hydropem pericardii cum polypo subesse suspicatus sum, facile quoque periculum subsequens prænoscere potui; Curatio enim hydropis pericardii, uti belle monet Illustr. Frid. HOFFMANNUS in Diss. de Pericardii Hydrope §. XX. laboriosa, si non impossibilis est. Adhibita etiam auxilia ita erant comparata, ut, si non profuerint, nullo etiam modo nocere potuerint. Exhibui enim, prævia sanguinis ventilatione in pede celebrata, sal Epsomense, scopo laxandi, dein lixivium diuretica & salia plantarum fixa cum amaris, additis quoque succinatis, & interpositis sic dictis analepticis, quæ tamen magis ab ægroto expetebantur, quam necessaria & absolute proficua a me reputabantur. Sed deceptum me in diagnosi fuisse, post mortem instituta cadaveris sectio edocuit, cujus tamen intuitu summopere dolui, quod sub eadem mihi non licuerit, pro curiositate & utilitate partem adfectam sufficienter perlustrare: Firmiter enim persuasus sum, quod illus ope plurimam detexissem, quæ de aneurismate, scirrho & abscessu sanguineo in scriptis Medicorum practicam Anatomiam excolentium haud inveniuntur, sed incertis adhuc nituntur suppositis. Quæ autem fugitivo nimis oculo sub sectione, ægre ab amicis Illustribus defuncti concessa, observare licuit, jam sequentibus exponam:

Abdomine aperto viscera cum canali intestinorum, ab omni labe immunia videbantur, excepto pancreate, paulo majore, quam alias comparere solet & paululum indurato. Venæ item, per tunicas intestini recti dispersæ, a sanguine maxime dilatatæ conspiciebantur. Ad Thoracem autem cum deveniremus, remoto sterno statim tumorem in sinistro pulmonis lobo observavimus, qui sub tactu durus admodum minusque flaccidus comparebat, vasa in exte-
riori

riori tunica, stagnantis sanguinis indicia referabant. Scirrhum hunc esse sub initium existimabam; hinc secare illum, saccum ovalem representantem, volui; sed incisa tunica exteriori, illico sanguis copiosus crassus, nigrique coloris, fluidus tamen cum impetu erupit, unde flaccidus factus hic sacculus pulmonalis secundum longitudinem commodius incidi poterat, pro evacuando reliquo sanguine in eodem contento, qui tres medias Hungaricas circiter aequabat. Diducta tunica, vasa tam arteriosa, quam venosa, in interiora sacci pulmonalis hiantia, observabam. Corde, quod in magnam etiam molem dilatatum erat, per transversum dissecto, cruore nigro & crasso repletum deprehendi; de cujus oppletionem ipsa quoque vasa ejus coronaria testabantur, quæ sanguine velut infarcta adparebant. Explorabantur dein arteria pulmonalis æque, ac vena ejusdem nominis, in quantum licuit, stilo tenui ferreo, facillique negotio eas, in tunicam, saccum pulmonalem constituentem, progredi observabatur. Bronchia, ex aspera arteria prodeuntia, sacculum pulmonalem pariter ingrediebantur, & ab iis quasi sustineri videbatur, prædictus sacculus. Hos Tracheæ ramos dum inflabamus siphone incurvato, hiare eos in interiora notabamus. Membrana autem hujus sacculi pulmonalis densa admodum erat, & triplo crassior involucro cordis, quod pericardium dicitur. Tentassem etiam injectionibus constitutionem, progressum variosque hiatus & propagines vasorum investigare, sed non licuit curiositati indulgere, immo, quo curiosiorem me conspiciebant amici Illustres, eo magis insistebant, ut a labore ulteriore desisterem. Sæpius ergo admonitus tandem obtemperavi, sed indignabundo animo, dum curiositati meæ satisfacere non licuit, hinc eo minus & mihi vitio vertendum erit, quod cum publico plura specialiora communicare haud queam.

Est interim hæc revera observatio perquam curiosa & rara, quæ non solum curiosum recreasset animum, sed utilitatem quoque summam præstitisset, in dijudicandis, puta aneurismate, abscessu & scirrhu sanguineo. Unde, ad quam classem referendus sit adfectus præsens fusius descriptus, æquis rerum æstimatoribus dijudicandum relinquo, eoque magis, quo minus mihi hac in re solus satisfacere possum, partim ob denegatam ulteriorem inquisitionem accuratam, partim vero ob Auctorum, prædictos adfectus fusius in scriptis suis exponentium, dissensum. Interim tamen non prorsus injuste me facturum arbitratus sum, si *abscessus sanguinei* titulum retinere malui, licet non ignorem quibusdam illum displicere. Sufficit tamen me consentientem habere *Henr. MEIBOMIUM*, de *Abscess. internat. & constitut. Sect. I. Memb. II. Artic. II.* unde quidem potissimum ex illa ratione abscessum talem *sanguineum* adpellari debere concludo, quod sanguis in peculiarem quasi folliculum a reliquo secesserit, præcipue cum sciam, neminem abscessum sanguineum adpellasse *Scirrhum sanguineum*, præter Excell. Dn. D. ALBERTI in *Actis Acad. nostræ Vol. I. Obs. CCXVI.* Omnes autem reliquos indiscretim ejusmodi ad abscessus retulisse, quemadmodum id etiam fecisse deprehendimus *Arnoldum BOOTIUM* in *Obs. Med. de adfect. omis. Cap. II.* De reliquo ab HIPPOCRATE similem abscessum vocari *Venarum supervomitum*, auctor est experientissimus *Marcus Aurel. SEVERINUS*, de *recondit. abscess. nat. Lib. IV. cap. VII.*

OBSERVATIO XXXVII.

Dr. D. DANIELIS FISCHERI.

De

Morte subitanea ex ruptura rami arteriarum coronariarum.

Subitaneam mortem ordinarie non solum fex infima plebis, sed & illi, qui eruditorum cohorti adnumerari volunt apoplexiæ unice adscribere solent, indeque induci credunt; ast quam late a vero aberrant, anatomica sectio-nes eorum corporum, qui ita inopinato & repente e vivis sublati sunt, satis superque edocent. Apoplexia enim, uti cerebrum semper pro sede & subjecto suo supponit, demon-
strante Illustr. Joh. Godofr. Nob. Dom. a BERGER in *Diss. de Apoplexia*, sic nullo modo, illos apoplexia sublatos esse, dicere licebit, qui causam mortis non in cerebro, sed aliis, etiam a cerebro maxime distitis partibus, sive visceribus, fovent & exhibent, uti optime animadvertit Joh. Jac. WEP-
FERVS in *Obs. anat. de apoplexia*. Quare non sine ratione SERAPHINVM, JOVBERTVM, SANCTORIVM, PRIME-
ROSIVM atque BROWNIVM miratur Illustr. Joh. Henr. de HEVCHER in *Diss. de Erroribus circa causas mortis subitan.* §. 1. quod non debita perstringere sustinuerint censura errores illos fre-
quentissimos, quos vulgus non modo, sed Medici quoque prudentes alioqui & circumspecti, errare solent quotidie, quando mortis subitæ causas, si statim ad oculum non pateant, tantum non semper vel apoplexia, syncope, catharrho suffocativo, vel a veneno etiam adsumto arcessunt, vel externam aliquam violentiam, aut medentis Medici errorem incusant, vel denique Damonis prestigias & illusiones, aut Numen iratum, justum scelerum vindicem, sine omni sapientia ratione, vel judicio, allegant. Exemplum sin-

gularis ejusmodi causæ, subitanæ mortem inferentis, hoc anno præbuit miles gregarius Cæsareus, qui sanus existens prandium avide sumsit, ac postea nuces quoque avellanas comedit, cerevisiam etiam insuper, non tamen adeo largiter hausit. Surrexit is a mensa & e cubiculo egrediebatur, vix vero januam supergressus corruit subito, nec amplius exsuscitari potuit. Ut ergo sectione anatomica in causam tragici hujus casus inquiratur, jubent tam Tribunus cohortis, quam supremus militiæ Cæsareæ Præfectus de *Muschle-titz*; vocor hinc, ut necessaria debite observarem, eandemque dirigerem; Secatur abdomen, omnia vero sana in illo deprehenduntur; aperitur, ut moris est, caput, nihil observatur, quod causam mortis subitæ constitueret, unde ad thoracem progredimur, ubi remoto sterno, pulmones cum corde scrutamur, illosque pariter illæsos & optime constitutos, involucrum autem cordis, seu pericardium, præternaturale quid alere deprehendimus. Sanguine enim repletum & distensum illud deprehendebatur admodum fluido & florido. Dissecatur ergo quoad longitudinem, ut scaturientis cruoris fons & origo exactius investigari queat; deprehenditur illa in basi cordis, rupto nempe ibidem ramo arteriæ coronariæ, ex quo etiam sanguis adhuc actu effluebat.

(*Plessa Erfordiam missa*
d. 15, April. 1737.)

OBSERVATIO XXXVIII.

Dn. D. BENEDICTI GVLLMANNI.

Cephalalgia gravis hypochondriaca, febre anomala pertinacissima stipata, tandemque feliciter expugnata.

Nil magis crucem figre potest Medico (etiam solertissimo, quam curatio morborum chronicorum. Quoniam enim ut plurimum conspirant cum morbo hypochondriaco pessima illa Læna malorum, facile hinc judicare licet, quam immensa symptomatum copia exinde proveniat, quæ sæpius eo usque ingravescent, ut adfectus non tantum simplices, verum etiam maxime complicati hinc prodeant, & Medicus ab ordinariis indicationibus jam jam formatis ad aliquod tempus desistere, horumque atrociam, quatenus fieri potest, mitigare cogatur. Accedit insimul rebellis horum mororum genius, itemque ægrotantium idiosyncrassa, morositas, nimia sensibilitas, impatientia, &c. quarum circumstantiarum intuitu mirandum non est, si ad plenariam talium morborum expugnationem satis longum plerumque temporis spatium requiritur. Adserti hujus veritatem sequens quoque illustrare & confirmare poterit casus.

Vir prænobilis & generosus, annorum 50. temperamenti cholero-melancholici, vitæ sedentariæ nimium indulgens, officiis & occupationibus tam publicis, quam privatis, decoratus & onustus, strictissimum quoque ordinem in omnibus suis actionibus observans, hucusque bene valuit, ita, ut exceptis levioribus catarrhis, integra semper sanitate fuerit gavisus; ad altiores vero dignitates Senatorios evehctus, quæ eundem invitum urgebant, ut interdum libe-

liberiori aëri præter contuetudinem suam se exponeret, tandem anno 1735. mense Februario, febris catarrhali graviore, conjuncto capitis dolore insigni, corripiebatur, cui tamen tempestive medicamentis convenientibus ita occurrebat Medicus ordinarius, ut paucis abhinc septimanis iterum rheda vehi, officiisque suis præesse potuerit; viribus autem nimium quantum fidens, Medicique consilium hac vice, non adeo stricte observans, sed auræ frigidiori & humidæ liberius se exponens, ex Seylla in Charybdia incidit, febre ista, quam vix superaverat, magna cum vehementia recrudescente. Scatim ergo priora quidem in usum iterum vocabantur medicamenta, ast sine successu exoptato; siquidem vires, nondum plenarie restitutæ, nunc maxime prostratæ adparebant cum summa toni in partibus fibrosis debilitatione; augebatur etiam in dies dolor capitis, præprimis in syncipite, febrisque nullum nunc typum servans, plane anomala reddebatur, cujus paroxysmi nunc matutinis, nunc pomeridianis, nunc vespertinis horis recurrebant, ut ægrotus hinc, suafu amicorum, alium adhuc Medicum in consilium vocari permiserit, qui exposita morbi historia, pensitatisque omnibus ejus circumstantiis, prioris Medici sententiæ accedit; morbum ipsum non tam periculosum, quam diuturnum, & a feri acrimonia, viscido involuta, ex transpiratione cohibita dependente, ortum esse pronuncians. Continuabantur ergo medicamenta resolventia, temperantia, diapnoica & antifebrilia, iisque saltem emulsio leniens & sedativa, vespertinis horis sumenda, addebatur, ex cujus usu per totam noctem placide dormivit, & absque doloribus evigilavit, persistente interim urina in eadem qualitate, quæ alias febribus hisce solennis est. Cum vero molestissimus ille capitis dolor majori semper cum vehementia rediret, ad eum mitigandum, & quadantenus imminuendam plethoram, venæsectione revulsoria in pede instituebatur,

& pulveres ex margaritis, cinnab. nat. præpar. cum nitro præscribebantur, hacque ratione, licet non plenaria cessatio, notabilis tamen illius remissio obtinebatur; præterea, ob motuum segnitiam humorumque lentorem, vesicatoria pone aures applicabantur, & ad infringendam magis visciditatem pulveres succidentis ex sale absynth. nitro antimoniæ. cinnab. nat. &c. priorum in locum substituebantur, absque tamen ullo exinde eveniente levamine, siquidem inprimis dolores indefinenter continuabant, somnumque prorsus impediabant, ut idcirco etiam urgente sic necessitate emulsiones ex sem. papav. albi paratæ in usum vocari debuerint, conjuncto simul, præter reliqua hætenus recensita remedia, decocto pro potu ordinario, ex radicibus resolventibus, itemque infuso Theeformi, ex speciebus cephalico tonicis parato, a quorum tamen usu æger quam maxime abhorrebat; siquidem in genere parcissime potulenta adsumebat, quamquam Medici eadem sæpius immutarent, atque ad genium gustumque ipsius accommodare adlaborarent, summamque necessitatem & utilitatem multis argumentis demonstrarent, de quorum veritate etiam convictum se esse ægrotus profitebatur, vim tamen sibi propterea minime inferre posse, constanter adserebat. Facile hinc colligi poterit, quantum illa extraordinaria abstinentia a potu curationem ipsam retardaverit, omnes scilicet se- & excretiones impediendo, alvumque magis adhuc segniores reddendo, utpote quæ alias in statu naturali etiam ad continuas inclinabat obstructions, ut idcirco singulis ternis vel quaternis diebus modo pilulis polychrestis Halens. modo manna, modo etiam rhabarbaro, vel clystere scybalorum dejectio promovenda fuerit. Accedebat porro & hoc, quod natura ægrotantis facillime medicamentis adsuesceret, sicque irritum eorum effectum redderet, quo tamen non obstante Medici suis indicationibus insistebant, sicque aliquot hebdomadas transige-

bant absque ullo laudabili effectu; immo exasperabantur potius dolores capitis, & febris illa erratica, ob paroxysmorum vehementiam, & diurnitatem, vires Generosi Domini magis magisque absumebat, sicque necessitas iterum postulabat novam medicamentorum immutationem, & magis antifebrilia atque tonicorum substitutionem. Præscribebantur itaque pulveres ex conchis præparatis, antimoni. diaphoret. pulv. cort. cascarill. &c. interposita tinct. vitr. mart. Ludov. quibus etiam nonnihil alleviari videbantur accessus febriles, siquidem licet urina semper notabilem copiam rosei sedimenti deponeret, pulsus tamen remissior & tardior adparebat. Multum interim adhuc negotii faciebat pertinax illa alvi constipatio, febrem in primis adaugens & pertinacior reddens, ob retentionem nempe viscidæ illius & biliosæ saburræ, pro quo incommodo removendo Aquæ Sedlicenses leniter calefactæ, bis de die in lecto sumendæ, ordinabantur, quæ tamen ita simpliciter vel solitarie sumtæ, nullum prorsus, addito vero sale Egrano, aliqualem effectum, minime vero desideratum producebant, quare clysteres subungebantur, qui etiam insignem scybalorum quantitatem subducebant notabili cum levamine, omniumque symptomatum remissione. Spem igitur certam concipiens ægrotus de ulteriori felici successu, sedulo præscripta adsumebat medicamenta; ast paucis interpositis diebus pristina iterum observabatur tragœdia: Dolores enim syncipitis obtusi recrudescebant, & febris cum suis irregularibus paroxysmis, somnum non solum intercipientibus, viresque consumentibus, verum etiam aliqualem spasmum in collo & cervice, qui deglutitionis difficultatem simul inferebat, excitantibus, denuo invalescebat, quæ tamen pariter usu mixturæ cujusdam analepticæ & antispasmodicæ, itemque adplicatione emplastri de betonica, cum balsamo rutæ, in tantum mitigabantur, ut æger noctem unam alteramve placide transe-

transegerit. Quoniam vero circumstantiæ omnes sufficienter demonstrabant, quod defectus potus ordinarii morbum hunc in se jam satis rebellem magis adhuc in pertinacia sua foveret, denuo hinc monebatur æger, ut reluctante licet natura, tentaret, annon paulo liberalius bibere valeret, hunc in finem aquam simplicem, cum pauxillo vino Hispanico mixtam. Medici concedebant, quod potulenti genus per aliquot dies quidem libentius & in majori quantitate adsumebat, mox vero pariter nauseabat, quare aquas Selteranas, cum vino Neccarino temperatas, substituebant, quas etiam facilius & largius perferre potuit, & exinde notabilem plurimorum symptomatum mitigationem obtinuit. Ad cohibendam dein molestam illam febrem erraticam cortex Peruvianus cum conserva rosar. rubr. in forma boli exhibebatur, quem ægre quidem deglutivit, nullum vero constans & evidens levamen inde expertus æger, tandem omnem medicamentorum usum, ad minimum per tempus aliquod, omittere decrevit, excepto saltem Specif. cephalico Michaël, cui etiam externum quoddam adhuc junxit remedium, cucupham nempe singularem, ab Amicis summis laudibus celebratam, a Domino *Cordier*, Lutetiis Parisiorum inventam, ac sub titulo *Peaux divine* (göttliche Wunder-Haut) undique divenditam Regioque Privilegio donatam. Concessimus quidem hujus usum Generoso ægro, addito tamen prognostico, per experientiam dein confirmato, quod nullus salutaris inde expectandus sit effectus. Postquam enim per longum satis temporis spatium hoc martyrii genus sustinuit, (siquidem totum caput, novacula prius abrasis capillis, pannis calidis sæpius fovebatur, spiritu vini rectificato lavabatur, superimponendo dein prædictam cucupham,) loco expectati levaminis, sub frequentissima horum omnium reiteratione omnia in pejus vergere deprehendebantur. Misso ergo vano hocce arcano, propitiores au-

res nobis iterum præbuit, imprimis quoniam, uti ordinariè in hypochondriacis subjectis contingere solet, plura adhuc alia symptomata indies exoriebantur & prioribus jungebantur. Accessit enim catarrhus perquam molestus, cum vehementi tussi, ægrum nostrum gravissime adfligente, capitisque dolores admodum exacerbante, quam tamen, adhibitis lenioribus laxantibus, demulcentibus & temperantibus, feliciter iterum compefcere licuit. Detruncato & hoc Hydræ capite, omnem lapidem movebamus, ut febris illa valde erratica & monstrosa, cum fortissimis suis quandoque recurrentibus paroxysmis, pariter profligaretur; & quoniam ab usu corticis peruviani, in formam boli cum conserv. rosar. redacti, prorsus abhorrebat, ideo eundem in pilularum forma præscripsimus, quas bis de die sumebat, interposito quandoque leni laxante, quam methodum etiam, ad instantiam nostram per aliquod tempus sedulo observabat, licet ipsi adfectus videretur inexpugnabilis, ob continuo recurrentes paroxysmos, quos tamen a pristina sua vehementia quadantenus recessisse tam pulsus quam urina testantur. Adpropinquante mense Junio, utpote illo tempore, quo generosus noster æger acidulis Egranis singulis annis quondam uti suevit, easdem nunc quoque eidem, præmissa præparatione, concedendas esse judicavimus, ita tamen ut leviter calefactas, nunc in lecto, nunc extra eundem fumeret, quod etiam, observata simul debita diæta, optime successit, sub variis tamen intervenientibus incommodis, molesta scilicet tussi, paroxysmis ordinariis febrilibus, alui pertinaci obstructione & lipothymiis quandoque conjunctis, unde etiam animum prorsus despondebat, & ob morbi singularem pertinaciam omnem reconvalescentiæ spem abjiciebat, quam tamen omnibus adhuc viribus suffulcire adnitebamur, nostrisque persuasionibus tandem obtinebamus, ut dimidiam partem ordinariæ quantitatis dictarum acidula-

ularum, nempe 18. ampullas majores, seu ita dicta viatoria vasa, evacuaret, hocque facto animadvertens, adfectum sensim sensimque decrescere & mitigari, ultro nobis aperiret, se etiam ad adsumptionem superstititis portionis paratum esse, si id consultum nobis videretur. Hanc animosam & heroicam declarationem, vix antea expectatam, amabamus quasi manibus læti amplectabamur, nostro simul consensu eam confirmantes, præsertim quoniam nullum contraindicans adparebat, adfectus plane extraordinarius erat, ipse Generosus æger maximam spem in acidulis his collocabat. Readsimebat itaque earum usum summa cum voluptate, & continuabat per plures dies, licet febris in totum non cederet, sed per vices quandoque recurreret, cum consuetis doloribus obtusis capitis, pulsu tamen in dies ad meliorem statum & gradum vergente, & saltem urina adhuc interdum variante, indolemque hypochondriacorum referente, unde valde indignabundus iterum redditus æger acidulis quoque valedixit, & tantum matutinis horis Essent. dulc. Halensem, lectum vero conscendens Specif. cephal. jam nominatum adsumit. Tandem cum observamus Gerosum Dominum valde instabilem esse, & ad consumptionem hecticam quam maxime inclinare, curam lactis affini ipsi proposuimus, quam etiam, multis tandem convictus argumentis, admisit, calido ejus usu initium faciens; cum vero illud solitarie & purum varia incommoda post adsumptionem excitaret, quæ non eveniebant, si cum decocto fabarum Coffée remixtum erat, utique dein sub hac forma illud, in refractario isto malo, inviti licet, concedere cogebamur, sicque tandem, dum per aliquot hebdomadas ita continuabat, (adfectus enim usque ad mensem Augustum perdurabat,) per Dei gratiam res eo devenit, ut febris, licet non in totum cessaret, tamen quoad gradum vehementiæ pristinæ eximiæ mitigata adpareret, in-

150 *Observ. XXXIX. Clausura ani feliciter curata.*

superque ipse ægrotus omnia in meliorem vergere statum animadverteret, siquidem adpētitus in dies augebatur, nutritio & adpositio debite iterum succedebat, animus hilarior, color faciei magis vividus, & somnus tranquillior reddebatur, immo & pulsus cum urina nihil amplius præternaturale monstrabant, quare etiam curationi colophonem denique imposuimus cum leni laxante, & subjuncta huic essentia amara atque tonica, pro viscerum partiumque fibrosarum roboratione obtinenda. Ob segnitiam vero alvi hætenus quasi habitualem, usum Nicotianæ mitioris, matutinis horis, fumum nempe ejus, more solito, per fistulam ducendo, optimo cum successu, injunximus, siquidem redeunte & libere dein succedente alvina excretionē, prorsus ab hoc diro & refractario malo liberatus, & perfectæ sanitati restitutus fuit.

OBSERVATIO XXXIX.

Dn. D. BENEDICTI GULLMANNI,

Clausura ani feliciter curata.

Puerpera 30. annorum, foetum masculinum feliciter enixa, post consuetam ejus repurgationem in balneo, cum obstetrice clausuram ani in eodem animadvertit. Magno terrore hinc perculsa Medici & Chirurgi auxilium anxie implorat, qui, accedentes, remque penitus examinantes, non tam membranam quandam, uti Auctores plerique referunt, quam potius satis crassam concretionem carnosam, ordinaria incisione absque vitæ periculo minime removendam, inveniunt; hinc cauterio potenciali, partibus reliquis ordinariis undique probe antea munitis, debite applicato, & per aliquot horarum spatium ibidem relicto, tandem scalpello subtiliori, seu phlebotomo, plenariam re-

sera-

ferationem tentavimus, proinde simul rationem habentes sphincteris ani, ne quacunq; ratione læderetur. Peracta sic feliciter hac operatione, turundam, vitello ovi inunctam immisimus, cujus ope, paucorum dierum intervallo, plenaria obtinebatur consolidatio.

(*Augusta Vindelicorum Erfordiam missa
d. 16. April 1737.*)

OBSEKVATIO XL.

Dn. D. FERDINANDI JACOBI BAIERI.

De

Fungo verrucoso, per sectionem feliciter
ablato.

Virgo athletici corporis habitus, e Palatinatu superiori, viginti sex annorum, ante lustrum circiter in hypochondrio sinistro, ob furunculum ibidem erumpentem, molestiam aliquam percipiebat, cui empiricus, e triviali balneatorum grege, admodum rudis, emollientia statim & maturantia adplicabat, & dein, tumore magis sic aucto & elevato, nec suppuratione adhuc rite absoluta phlebotomum satis praepostere passim infixit. Cum igitur parum cocti puris stillarent levia vulnusecula, fibræque cutaneæ turpiter hiarent, ob saniam impetuose ad dilaceratos poros ruentem, foeda subinde repullulavit verrucarum progenies. Jam sexui sequiori proprium esse novimus, strictis vestiri thoracibus, qui comprimendo fibrillas maxime debilitant, ut dimoveantur ex ordine, & quasi cuniculos agant succi vitales. Quapropter deviante humido nutritibili, & distorquente magis magisque filamenta fibrosa, in unicum facile monstrosam protuberantiam verrucæ degenerarunt

runt. Tandem adflicta non amplius integrum erat, coactam alere corporis gracilitatem, meumque desiderabat consilium, firmiter persuasa, præstare remedium experiri anceps, quam nullum. Rogatus exploravi locum, mobilemque deprehendi fungum, & in convexa superficie mire sulcatum, prout *Fig. 1. Tab. II.* luculenter ostendit. Interea probe mihi cognitum erat atque perspectum, non adeo profundas egisse radices malum, illamque à *Dauérus* methodum tutissimam esse, quæ simul ac semel novacula perficitur, præsertim cum vasa sanguifera epigastrica & muscularia heic obvia, ob exilitatem suam, lethalis hæmorrhagiæ metum tollerent. Dies operationi sacer fuit sextus Iduum Junii anni nuper elapsi. Dextram porrexit Vir spectatæ fidei atque experientiæ, *Jesaias Gottlob Jahn*, Chirurgus Norimbergensis integerrimus, neglectaque profus ligatura, circa basin excrescentiæ, meo quidem consilio, funditus separavit, quidquid monstri aluerat a gra, pondere sex uncias excedens, quod *Fig. 2.* cum inversa parte cutis connexa, demonstrat. Imponebamus prompte crepitem lupi cum spiritu matricali, Essentia Balsami peruviani & Myrrhæ sine alcali parata, saturatum, & fascias adplicabamus, ut est artis. Mirum quantum occalluere arteriarum & venarum ostiola, certo quippe effectu genuini spiritus vini rectificatissimi, cum traumaticis balsamicis juncti, ejus præconem merito celebramus *Illustr. BOHNIUM*, in observatione eleganti (*) *de efficaci virtute Spiritus vini externa, sistendi sanguinem.* Exulent hinc cauteria actualia, quæ, adglutinata plumaceolis eschara, enormem hæmorrhagiam toties semper iterum excitant, quoties deligatio necessaria repetenda venit. Proin ego per triduum integram reliqui fasciarum compagem, ægramque situ erecto collocari jussi in
sel-

(*) vid. *Act. Erudit. Lips. A. MDCLXXI. I. pag. 153.*

Fig. 1.

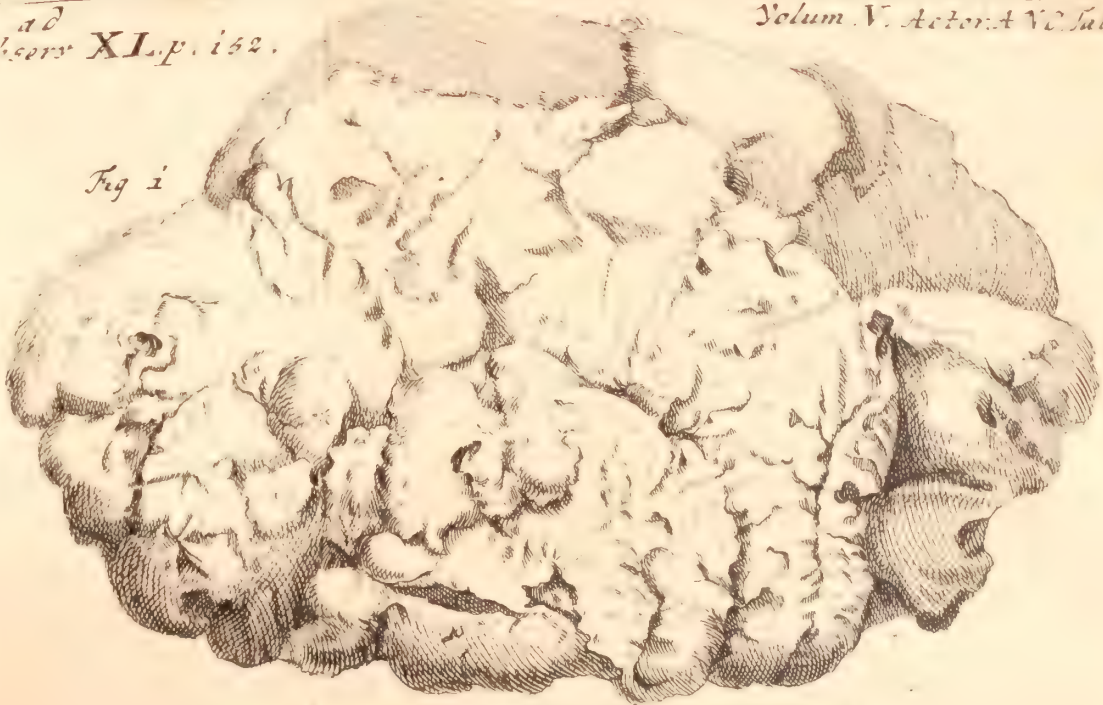

Fig. 2.

fellam pelliceam, mollibus ubique stragulis circumvestitam. Non minus etiam tam ad præcavendam vulnerariam febrem, quam mitiganda reliqua symptomata, convenientia interna remedia, indicationibus respondentia, præscribebantur, iisque per Dei gratiam pessima quælibet, alias metuenda consecraria, feliciter avertabantur. Restat nunc breviter commemorare, quomodo speciatim curatio vulneris instituta & felicem ad finem tandem deducta fuerit. Per totum scilicet decursum applicavimus, mediante linteo carpto, liquorem supra dictum balsamicum; maximam vero opem præstitit Emplastrum stypticum Parentis mei p. m. quod præcipuam debet energiam oleo Tartari foetido & balsamo peruviano. Ceterum epulotica, pulveris forma inspersa, omnem absolvebant paginam, ut sollicita hætenus ægra sub initium octavæ hebdomadis ad patrios lares rediret incolumis, certoque convicta nihil eorum recrudescente, quæ consanuisse videbantur.

(*Norimberga Erfordiam missa*
d. 24. April. 1737.)

OBSERVATIO XLI.

Dn. D. JOANN. ADAMI RAYMANNI.

De

Morosi paralyfi linguæ familiari.

Quam facile *Doctores illi Librarii*, ab HARVEO ita dicti, qui scilicet ex aliorum sapiunt Commentariis, & adfentiri magis, quam indagare consueverunt, paralyfin veram, in cathedris & charta curare solent, tam ægre illam in lecto proffigari quotidie experimur. Licet enim aliquando partes resolutæ ætatis potius & naturæ ro-

bore, quam horum artisque ministerio, ad aliquam redeant integritatem, perennare tamen adsolet, præter novi recursus, seu recidivæ citioris vel tardioris metum, indelebilis siderationis perpessæ, in sensibus internis ad minimum, character. Vindicant autem sibi peculiari quadam proprietate labem memoriæ, hincque oriundas judicii & rationis eclipses, eæ potissimum Hemiplegiæ, quæ *linguam* simul graviter adficiunt, nec eam facile ad officium redire sinunt: Quod cum hætenus scholæ Medicorum pro dignitate rei vix commendaverint, hinc placuit paucis de *Morosi* tali, pro illustranda & obfirmanda veritate hac practica, commentari.

Reactoris olim Delphensis meminicit FORESTUS *Observ. 86. Libr. X.* cui dum post Apoplexiæ paroxysmum, multis annis lingua impeditior ita perstitisset, ut cum difficultate maxima & balbutie loqueretur, adeo defecit memoria, ut nominis proprii immemor & melancholicus insuper evaserit, talisque permanserit, licet, quod certe ridiculum est, morosum hanc melancholicam FORESTUS cum *speciebus latitiæ* GALENO falso adscriptis, percurare suscepit. Idem fere fatum expertus est hemiplegicus, de quo SCHMIDIUS in *Ephemer. Nat. Cur. Dec. I. Ann. V. Obs. 154.* refert, quod, licet facta in latus dextrum apoplexiæ metastasi, usum linguæ aliquem iterum obtinisset, sensa tamen animi, ob mentis absque dubio impotentiam, dicendo exprimere vix potuerit, immo superata insuper morbi, cum convulsionibus alternantis, atrociam, adeo litterarum ignarus extitit, ut nullas nosceret, multo minus eas pingere, sicque verba componere valeret; nec etiam ulla diligentia, vel studio ad cognitionem harum amplius reduci potuit. Felicior hac in parte tamen fuit Lapidica, cujus ibidem mentionem injicit, sicut & foemina nobilis, cujus morbi historiam nunc sum communicaturus.

Hæc cum jam aliquoties mater facta fuisset, licet 24. annos saltem transegerit, in dextro brachio, proxima partui existens, erysipelas efflorescere ita constanter observabat, ut toties iterata experientia edocta, imminentem jamjam partus terminum vel exinde certissime prænosceret; anno autem 1731. rursus uterum gerens, consuetam hæc alias efflorescentiam, nescio qua de causa, non expectata, triduo ante partum; mense Aprili, apoplectica derepente concidit, & licet instituta illico largiori sanguinis depletione, ad se rediisset, superstes tamen mansit dextri, prout passim fieri adsolet, lateris, cum aponia, resolutio. Elapso triduo, succedente partu maturo lochiisque legitime manantibus, rediit successive, cum sensu, deperditus harum partium motus, linguaque in dies melius balbutiebat, exactisque puerperii diebus, membrorum suorum aliquem recepit utum, brachium tamen, quod olim erysipelas occupare consueverat, præ pede dextro magis impotens manebat. Fuit hæc foemina natura quidem ingenii tardioris & obtusioris, linguaque aliquantum balbutiens, sed superstite post morbum hunc difficultate linguæ, congenitamajori, tanta eam memoriæ mentisque impotentia occupavit, ut non saltem intempestive & præter rationem subinde in cachinnos effusissimos solveretur, sed etiam nullas sciret litteras, neque easdem colligere & in syllabas ordinare potuerit. Ubi tamen muliebria redirent & sanguine per menses repurgaretur uterus, intercedente medicatione convenienti, successit non solum promptior elocutio, sed vis etiam judicii sensim, memoria insuper redeunte, emicuit, ita, ut, cum nostro ex consilio in prima illa litteratura, per quam pueris elementa traduntur, & per quæ illi prima litterarum ingrediuntur studia, se indies exerceret, non modo litteras noscere, syllabas pingere, dictionesque formare rursus didicerit, sed per exercitium hoc linguæ, usum ejusdem facilem

& expeditum, memoriæ ingeniique reparato vigore, simul feliciter receperit. Vertente anno, licet antiqui pro more miffitarent dolores, adhibita præſervatoria venæſectione & cura convenienti, immunis non ſolum a novo insultu perſtitit, ſed priſtinum inſuper membrorum robur ex integro fere recepit, tribusque iam puerperiis, non neglectis ſeptimo & nono geſtationis menſe venæſectionibus, feliciter defuncta, adhuc dum ſaniſſima degit.

Sicut ſcilicet in omnibus morbis, quæ abſcedere nata ſunt, bona ſunt, ſi infra morbum ſiant, ſi ex ſuperioribus partibus ad inferiora demittantur; præſertim vero optima ſunt, quæ infra ventrem maxime & quam remotiſſime abſcedunt, auctore HIPPOCRATE 2. *Epidem.* 1. ita etiam optandum eſt, ut in apoplexia eveniant abſceſſus in partibus, a capite, ceu ſede morbi, quam maxime remotis: in vicinia enim oborti pernicioſi eſſe ſolent, quo nomine parotides etiam ſuſpectæ ſunt, juxta *Coc.* 202. & hinc reſolutiones artuum ſolitariæ facilius, quam linguæ ſimul paralyſi comitatæ, reſtitui poſſunt. Porro, ſicut epilepſia habitualis omnem, HIPPOCRATIS & noſtra experientia ſimul, eludit artis vim, ſi mens ſimul male adfecta ſit, adeoque originem ex capite habeat; ita cum linguæ permanens reſolutio deſiſſionem materiæ in nervorum principio factam, nec *δυσκρατία* & activitate naturæ in loca remotiora, & hinc tutiora, tranſlatam eſſe demonſtrat, proindeque memoriæ pariter ac mentis impotentiam ut plurimum conjunctam habeat, raro etiam ad integritatem & ſanitatem pervenit, ſed plerumque ægri tales, obſervante jam CELSO, amiſſa memoria miſeram trahunt vitam. Adeo ſalutare ergo eſt in omnibus morbis, docente HIPPOCRATE, mente conſtare.

Verum non gravioreſ ſaltem, quas hætenus luſtravimus, ſed leviores etiam hemiplexiæ, uti ſcilicet præter linguæ ſaltem

tem hæſitantiam & impotentiam, plus minusve majorem, artus reliqui nulla adſciantur reſolutione, ſimiles poſt ſe trahunt memoriæ mentisque dejectiones; qua de re, quantum quidem ego ſcio, primus ſcholas ſerio monuit Illuſtr. b. m. STAHLIVS tam in Pathologia ſua, quam noviffime in *Silenis Alcibiadis, ſ. Commentario ad ſatyram Horveanæ, cap. 32.* Obſervavimus hoc in vicino quodam Eccleſiaſte, ſeu parochio, qui vir procerus, & ſiccioris corporis habitus, ubi vix ſex luſtra vivendo exegit, vires vero ingenii vehementi eaque adſidua animi ad ſtudia adplicatione, multum attriviſſet, & inſuper minus ſecundam ex Junone ſua experiundo fortunam, tacitas pectore coqueret curas, anno 1734 menſe Octobri, prægreſſis vertiginofis capitis adfectionibus, incidit in *apoplexiam* repentinam, quæ admiſſa venæſectione in impotentiam & hæſitantiam degeneravit linguæ, ita ut non niſi tarde & cum difficultate, nec ſatis articulate, verba proferre & eloqui potuerit. Primis diebus *ιπνοϛ* fuit, verum in ſomnum tanta ferebatur propenſione, ut ab hoc frictionibus pedum cum excuſia arceri debuerit; dein quarto morbi die ex febre incaleſcere incepit, ſtatasque caloris, circa nocturnas horas, exacerbationes indies vehementiores, experiebatur. nec jam amplius ſomniculoſus, ſed inſomnis potius, & tota nocte pervigil fuit. Contemperatis vero ſeptimo die humoribus, & coctionis in urina, quæ hæte-nus cruda & ſubjugalis fuit, adparentibus indiſiis, foetidus prorupit ſudor, qui ſequentibus diebus adeo copioſus evaſit, ut totus ſomni tempore eodem quaſi diffuens, ſtragulaque exinde prorsus madida redderentur. Et hac quidem eccreſi ulterior humorum ad caput congeſtio diſcuſſa, febrilique judicata fuit, ſed linguæ continuavit debilitas, evidenti argumento, naturam quidem hac febre abſceſſum infra morbum perficere molitam eſſe, ſed negotium hoc non abſolviffet, unde etiam pes cum manu ſiniſtra robor tonum-

que suum amiserant, ita ut officio suo debite satisfacere haud potuerint. Abinc memoriam iudiciumque magis magisque vacillare, ægrum morosum evadere metuque mortis inani angi, jam sibi persuadere pulsum, falso licet, substituisse, jam cessare respirationem, extremaque sic sibi imminere, animadvertibat; & licet accedente vernali tempore huc, pro subeunda faciliori curatione mali, delatus, quidquid ex arte fieri potuit & debuit, admisisset, contumax tamen mansit morbus, absque ulla mutatione, quin potius æger, bene ceterum cibi adpetens, indies in majorem ruebat fatuitatem & morosin, dumque sic muneri suo fungendo impar evaderet, in *defectuosorum*, ut vocant, *Parochorum Conventum*, qui *Agria* prostat, delatus, miseram adhuc ibidem trahit vitam. Similem fere casum refert doctissimus ERNDELIVS, Archiater Polonicus, in *Warsovia sua illustrata* p. 219. ubi quidem *lipothymiam fortem* morbum illum vocat, qui, pace viri optimi, verius *apoplecticus insultus* dici potuit & debuit.

In recenti insuper nobis hæret memoria vir Illustris, fama meritis & ingenio hic loci clarus, qui septuagenario major elapso anno fatis cessit. Hic hereditariam dispositionem ad apoplexiam habuit, & postquam bis repentina hæsitantia & balbutie linguæ graviori, absque ulla reliquarum partium paralyfi correptus fuisset, in tantam successive desipientiam incidit, ut repuerascere revera videtur: omnium incuriosus, rem familiarem penitus negligebat, adeoque obliviosus evasit, ut liberos suos vix dignoscere valuerit, insuperque omnem adeo deposuit verecundiam, ut ea quoque absque verecundia committeret, quæ pueris alias improbantur, extremis vitæ suæ temporibus, homo olim affabilis, comis & facundus, adeo morosus, & difficilis evasit, ut vix quispiam ipsi satisfacere potuerit. De reliquo ciborum non fastidiosus, sed avidissimus fuit, insuperque adeo vinivorax, ut, nisi ipsi pia fraude, dum pocula sibi ad-

mini-

ministrari juberet, vini loco aqua pura, quam gustu ab illo discernere non amplius valebat; porrecta fuisset, continuo inebriatus vixisset. Exactis tandem in his calamitatibus vitæ miseræ quatuor annis, deficientibus sensim, ex marasmo senili, viribus, continuo quasi somnolentus, placide exspiravit.

Cum ergo adeo fatalis sit linguæ paralyfis, Medicorum idcirco maxime interest, spasmodicas linguæ impotentias & aphonias convulsivas, tam idiopathicas, quam symptomaticas recte ab his paralyticis distinguere; uterque enim sicut origine, ita & prognosi, eventu & curationis facilitate, aut difficultate, multum differunt. Suppeditant vero discrimen tum indoles morborum, tum linguæ conditio: Si enim hæc nec sensu, nec motu destituta fuerit, nec in superficie sua colorem, nec etiam suæ positionis schema, ut *Cælius AVRELIANVS* loquitur, mutaverit, convulsivum est malum, & contra. Adde, quod in spasmodica aphonía ipsi ægri stricturas linguæ persentiscant, & retractiones ejus visui statim obviæ sunt.

(*Eperieso Erfordiam missa*
d. 30. April. 1737.)

OBSERVATIO XLII.

Dn. D. PAVLI HENR. GERARDI
MOEHRINGII.

De

Paralyfi dextri lumbi ac femoris.

Vir juvenis rhedarius, viginti & aliquot annos habens; habitus pituitosi, alias fortis & rusticani, quum ann. 1732. mens. Octobr. aëre humido, pluvioso ac frigidissimo,

do, ventisque valde commoto, multas per horas veheretur, domum redux, gravissimos in lumbari dextri lateris regione, ac circa femoris ossis articulationem, punctorios dolores sentiebat, qui ab ea regione, qua musculorum quorundam adfectorum ortus & insertio est, potissimum incipiebat. Flectere neque lumbos, neque femur antrorsum poterat. Unde in aprico erat, musculos psoam, (a) quibusdam *magnum* adpellatum, ac iliacum, (b) & ex parte pectineum, (c) sive lividum, atque rectum, (d) seu gracilem anteriorem, pati, præcipue autem nervorum lumbarium primum per ejusque anteriorem & internum ramum, (e) porro pars secundum (f) ac tertium (g) adhæc nervum obturatore (h) nervique tandem cruralis aliquos ramulos superiores (i) affligi, ac proinde origines illorum, e spinali

- a) WINSLOW *Exposit. anatomique* Tom. II. p. 115. sq. num. 364—368. & pag. 364. num. 979. edit. Amstel. de A. 1732, fig. vid. apud EVSTACHIUM Tab. XXXVIII. VESALIVM T. VII f. VIII. o. conf. KVLMII Tab. Anat. edit. latin. Amst. 1732, Tab. XXVIII. fig. 2. num. 61.
- b) WINSLOW l. c. p. 116. num. 369—372. & pag. 364. num. 980. fig. vid. EVSTACHIVS T. XXVIII. XXXII. XXXIII. KVLMVS T. XXVIII. fig. 2. num. 62.
- c) WINSLOW l. c. p. 117. num. 374—376. & pag. 364. num. 981. fig. vid. EVSTACHIVS T. XXVIII. XXXII. XXXVIII. KVLMVS Tab. XXVIII. fig. 3. num. 68.
- d) WINSLOW l. c. p. 131. num. 429—433. & pag. 372. num. 1000. fig. vid. EVSTACHIVS T. XXVIII. XXXII. KVLMVS T. XXVIII. fig. 2. num. 76.
- e) WINSLOW Tom. III. pag. 201. num. 273.
- f) Idem *ibid.* p. 203. num. 279. 284.
- g) Idem *ibid.* p. 205. num. 287. 288.
- h) Idem *ibid.* p. 206. num. 294.
- i) Idem *ibid.* p. 210. num. 313.

nali medulla exeuntium, (k) ceu veram partem morbosam jungendas esse.

Consuluerat varios tum temporis Medicos, qui interne variorum agmine sudoriferorum, & externe congerie linimentorum ac unguentorum, non parti primario adfectæ, sed femoris dolentis posticæ parti adplicandorum, ægrum sanare adlaboraverant, sed omnia irritò conatu totam per hiemem in auxilium vocata erant.

Adpropinquante tandem ætate anni 1733. sua sponte dolore cessante, æger bene jam dorsum incurvare, ac femur dextrum elevare poterat. Sed mente iterum Octobri, sub autumnali aëris humida frigidaque temperie dolor pristinum occupabat locum, iisdemq; vexationibus increbescebat. Auxilium d. 12. Novembr. a me petebat, alvum simul ab aliquot diebus clausam referens. Ut igitur primas ab abundantia pituita liberarem vias, hunc præscribebam pulverem laxantem: *Rec. Rhei opt. ℥ij, Tart. vitriolat, Tart. solubil. ana gr. Xij, M. f. pollin. instar, D. ad chart.* Ast hoc adsumto, una tantum vice alvum apertam experiebatur. Feces vero postea naturaliter excernenti nihil de novo dabam.

D. 16. Nov. redeunti, externe sequentem liquorem spirituosum commendabam: *Rec. Aqu. apopl. cephal. Carol. V. ana unc. j. Spir. Lumbr. terrest. volat. Spir. sal. ammoniac. ana drachm. j. Ol. Menth. still. Rorismar. ana gtt. X. M. D.* Cui quidem quo meliorem effectum conciliarem, auctor ægroto eram, ut liquore hocce calido, leni prius frictione cum linteis calidis instituta primario læsam partem (l) quovis mane ac vesperi fricaret.

A. P. M. Vol. V.

X

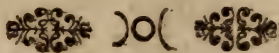
D. 21.

k) WILLISIVS *Nerv. descript. T. XII. H. b. F. i. KVLMVS T. VIII. a num. 19. ad 26. circiter.*

l) *Regionem scilicet spina dorsi, ex qua nervi dicti prodeunt, vid. KVLMVS T. II, litt. m. conf. antec. not. k.*

D. 21. Nov. dolorem quodammodo sisti, ac frigus quasi illud, quod antea in parte dolente perceperat, evanescere lætus enarrabat. Igitur spiritum, paucis ad accelerandam curationem, additis, renovari jubebam. *Rec. Aqu. apoplect. cephal. Carol. V. ana. unc. unam sem. spir. lumbr. terrestr. volat. Formic. sal. ammoniac. ana drachm. unam, Ol. Menth. Rosmarin. ana gust. XV. M. D. ut antea usurpandus.* Hac medicaminis portione post paucos alios dies una adhuc vice repetita, sine ullo ab eo tempore doloris frigidi & atoniæ sensu incedere nunc potest.

Ergo remedia, per se licet bona, si fonti morborum non adplicentur, nullius evadunt utilitatis, quid? quod in rheumatismis, similibusque acribus humorum ad certa membra defluxionibus, morbum potius exasperant, quam imminuunt. Ergo paralysis hæc particularis, diuturna quidem tamen imperfecta dicenda venit, motu quidem musculorum vere abolito, sensu nihilominus doloris frigidi superstitice. Ergo morbi ortus ab humido frigore aëris, cui ægro-tans noster frequentius sese exponere debuerat, derivandus est, quo factò, circa nervorum superius commemoratorum et spinali medulla originem, musculis simul ab humiditate illa laxatis, serosa lentaque pituita collecta, fibras illorum tenuesque ad musculos resolutos descendentes fasciculos ramosos compressit, ac enarrata excitavit phænomena.

OBSERVATIO XLIII.

Dn. D. PAVL. HENR. GERARDI
MOERINGII.

Paralyſis manus dextræ.

Quam remediorum externorum adplicationem, ad muſculorum nervorumque adſiſtorum originem, veteres ſapienter ſuaſerunt, recentiorum ſana confirmavit imitatio, neque minus ſuperior obſervatio non nihil, niſi fallor, illustravit, infelix autem quorundam ſuperficiētē doctorum, aut tumultuario procedentium ordine practitorum cohors, trifti ſuo contrarioque eventu ſatis ſuperque comprobavit, eam alio inſuper eoque luculento exemplo corroborare liceat. Utinam rudes in doctrina, temerarii hinc in clinicis ſuſcipiendis conſiliis facti, hujusmodi longo rerum uſu, multifariaque & prudenti experientia ſtabilitis caſibus tandem erudirentur, ut circumſpecta anatomes, ad ægrotum corpus, inſtituta adplicatione præeunte, morborum origines atque cauſas feliciter deregerent, detectaque cauta ſimplicium quidem, nec valde compositorum & cocervatorum medicaminum congerie, ſed brevi ſua atque concentrata mole efficaciter operantium, oblatione in fugam conjicerent.

Majo mēſe 1736. Sutor quidam quadragenarius, laertofus, magnis gaudens vaſis ſanguiferis, lectum ſanus veſperi petit, beneque ac placide dormit; aſt ſequenti mane expergeſctus, dextram attollere manum nequit. Summe anxium hinc redditum mox de quærendo conſilio, quid agendum videretur, ut ſublatus in adſiſcto carpo ſenſus & motus, quam primum fieri poſſet, inſtauraretur, ſubit cogitatio. Accerſito igitur chirurgo, variis in ſpiritibus ac emplaſtris,

plastris, resoluta parti infricandis atque imponendis, solatium ponitur. Sed elapso integro ostidui spatio rebus minus prospere gestis, nec quidquam viribus læsi membri revocatis, moræ ac doloris impatiens, ad me, opis implorandæ causâ, venire properat.

Conspiciebam unguentis ac emplastris totum carpum ulnæque partem conspurcatam, cutisque spiracula sordido hoc illitu velut conglutinata. Examinato præterea ægroti statu, calorem extremæ quidem manus paulisper conservatum, sed a cruore velut stagnante eandem ac seorsim digitos atrolividos redditos, sensum adhæc adeo ademptum, ut ex acus punctione leviori nil plane perciperet, motumque tandem penitus suppressum videbam. Digitis ab alia manu expansis, ipsaque retoluta manu ad carpum usque elevante, pristinum singula statim in situm collabebantur. Ceterum sanus ad speciem erat, adpetebat, digerebat, excludebat bene.

Hisce cognitis, confestim venam in flexura cubiti dextri, in latere scilicet morbofo, secari, multumque sanguinis emitti, ac inter mittendum paralyticam manum, celeriter probe calefactis linteaminibus confricari jubebam.

Sequenti mane d. 17. Maji cruor hesternæ luce missus, nigricans, spissus, sine fero, ac consistentiæ ubique æqualis erat. parum tactus manui accesserat, digitorumque primam phalangem paululum incurvare poterat; nulla tamen neque pollicis vel levissima commotio, neque reliquæ manus ad carpum usque vel minima elevatio. *Rec. Rad. Jal. Scrup. ij. Mercur. dulc. ex anat. dosi sublimati & currentis ppt. gr. XII. Syr. Ros. solut. drachm. VI. M.* Capiat statim, ad ferotam primarum viarum colluviem excernendam. *Rec. Ungu. martiat. unc. j. Petrol. Ol. spic. ana drachm. j. sem. Ol. Kikokunmai. drachm. j. Ol. Rorismar. drachm. sem. pulv. Euphorb. gr. VI. M.* inungatur bis in die dextrum colli latus, spinam dorsi versus,

fus, calido linimento, fricato paulo ante loco hocce lin-
teis calidis. Manum præterea paralyticam ad cubitum us-
que sæpius cruori calido, quam primum e bove aliove ani-
mali effluxisset, intingeret, sanaque morbosam leniter per
aliquod temporis intervallum adfricaret, suadebam: Canes
enim, quorum viventium dissectorum abdomini manum
immittere potuisset, præsto haud erant-

D. 22. *Maji* cubito manique resolutæ aliquot cucur-
bitulas multa cum flamma imponendas, profunda que facta
incisione, largiter extracto sanguine, scarificandas curabam.
Ac reliquo etiam sanguini, ut majorem fluiditatem concilia-
rem, lene hoc diaphoreticum infusum, de quo omni ma-
ne 5. aut 6. scutelias catide hauriret, præscribebam: *Rec.*
Rad. chin. Sarsaparill. ana unc. sem. Lign. Guajac. drachm. iij.
Cort. Aurant. drachm. ij. Agaric. drachm. iij. inc. gr. m. D. ad
Chart. Guajaci vires majores, quam quæ fervida aqua elici pos-
sent, nolebam; quod eorum in gratiam dictum esto, qui-
bus forte in mentem veniet, me ligni Guajaci vires seorsim
facta decoctione extrahere debuisse. Ceterum ea jam erat
nostri conditio, ut elevata manus non tam subito, ac an-
tea factum fuerat, collaberetur, nec digiti expansi tam re-
pende incurvarentur, proprioque insuper Marte digitos ali-
quantum, pollicem parum, movere poterat. Neque col-
lor manus paralyticæ amplius ex livido nigricans, sed albe-
scens evadebat.

D. 29. *Maji* se calidum sanguinem tot vicibus a lani-
onibus accipere nequire, quot opus esset. referebat. Per in-
tervalla igitur ut *decocto Julorum Myrti Brabantica recentium*
satis forti, loco cruoris uteretur, præcipiebam. Quibus
tandem fiebat, ut octidui spatio manum ad crepidarium
cultrum, cujus ope corii pars ad novos adaptandos calceos
refecatur, sustinendum adhibere posset. Elapsis vero duo-

bus aliis adhuc mensibus sponte huic, quæ alteri inerat, manus idem robur accedebat.

OBSERVATIO XLIV.

Dn. D. PAULI HENR. GERARD.
MOEHRINGII.

Lutræ maris systema biliosum.

Propriæ utilitatis ergo nuper Lutram masculum dissecan-
ti, biliosum mihi systema dignum, quod descriptum
adnotaretur, visum est. Delineavi propterea, rudi pe-
nicillo, magnitudine viva, vias bilis, nonnullaque alia infi-
mi ventris membra, ut partium connexio eo melius pate-
fieret. Exhibetur *Fig. 1. Tab. III. lit. a.* diverticulum bilis
magnum, atque heic loci dissectum, ut, cavitate interio-
re oculis obvia reddita, conspici bilaria oscula queant. Idem
tamen in situ naturali, intestino duodeno exterius superin-
cumbens, *Fig. 3. Tab. IV. a* comparet. In cavitate diverticuli
Tab. III. Fig. 1. a. visui se offerunt 1.) osculum ductus cholo-
dochi b. adeo cum ceteris mox recensendis exiguum, ut
vix setam porcinam admittat, 2.) peculiaribus autem præ-
terea ductus hepatici, *e. e. e. e.* insulas *f. f.* formantes, os-
culis *c. c. c. c.* gaudent, in idem diverticulum bilem hepa-
ticam effundentes. Neque 3.) reticendus erit egressus pan-
creatici in commune hoc receptaculum ductus, osculo in
k. ipso nimirum in margine diverticuli paululum protube-
rante. Communi igitur cuncta hæc oscula itinere, un^o hia-
tu, duodeni tunicas perforante, prædita sunt, ut commi-
sti inter sese diversi humores, bilis fellea, bilis hepatica, ac
lymphæ pancreatica communi brevissimoque canali in disse-
ctum heic duodenum *p. p.* depicto loco, defluant. Ipsum
vero pancreas ob partium multitudinem exprimere non po-
tuit,

Fig. 1

ad Observ. XLIV. p. 166

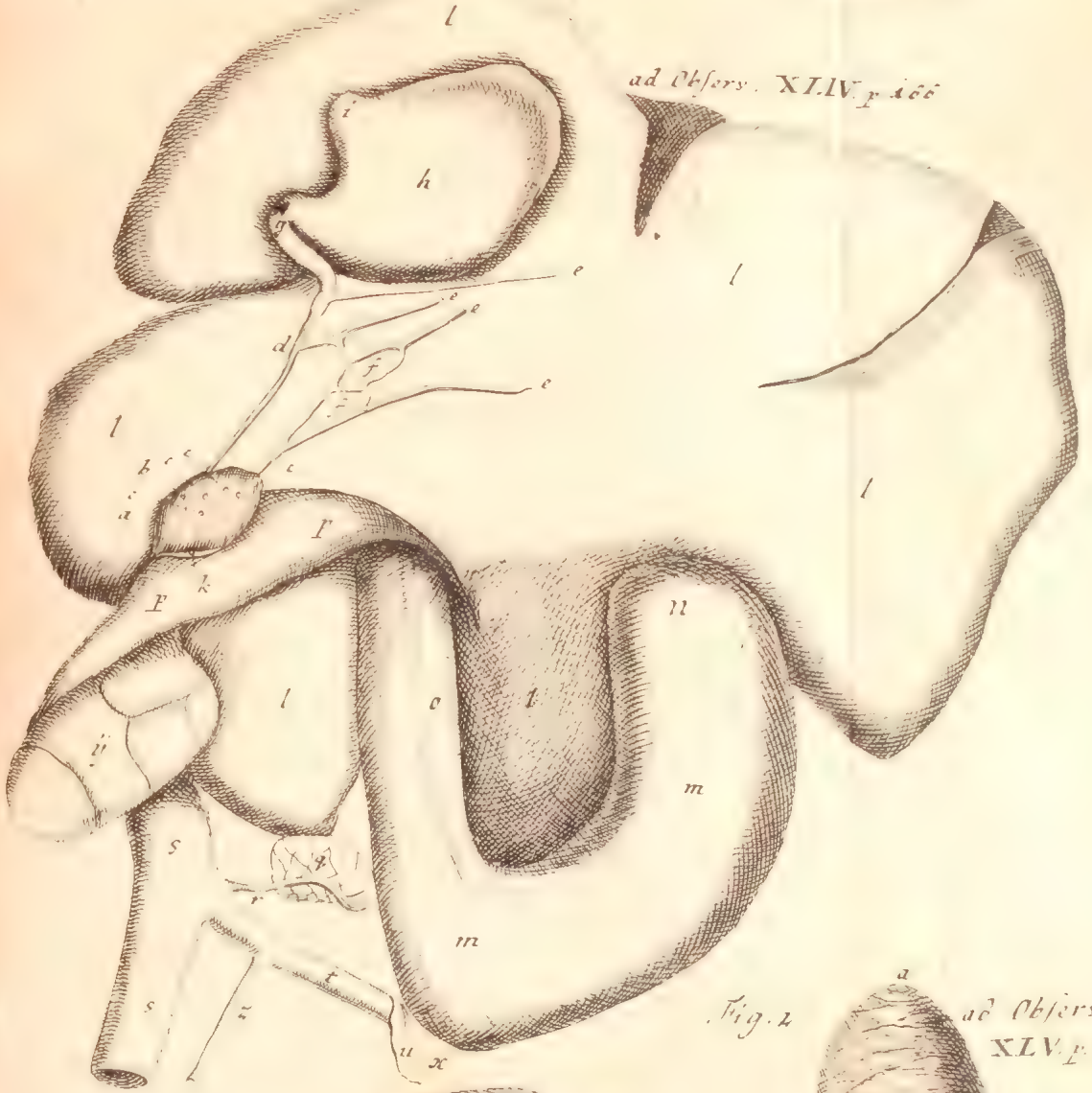

Fig. 2

ad Observ. XLV. p. 172

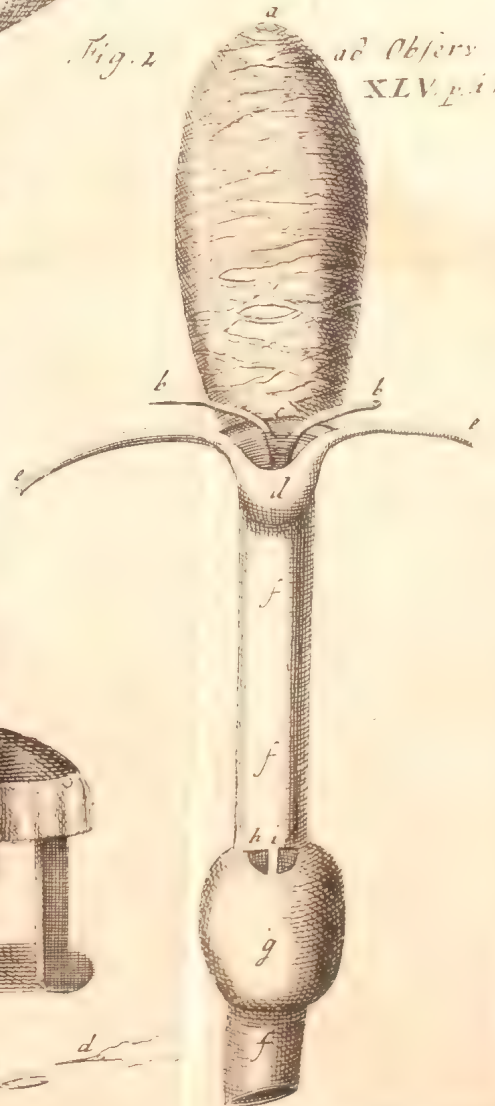

Fig. 3.
ad Observ. XLVII.
p. 178

337

338

cui, metuens, ne situs naturalis læderetur. Neque peculiare
 quid hoc sed eodem, ceu in reliquis plurimis quadrupedi-
 bus, modo, ventriculo ac intestinis, duodeno atque jeju-
 no, adpender. Cholodochi ductus, binos hepaticos cana-
 les recipientis, naturalis longitudo, &c. in d. videre licet.
 Exoritur hic e ductu cystico & collo g. vesicæ felleæ *b. i.* cu-
 jus posterioris figuram quodammodo ventriculum huma-
 num præ se ferre arbitror, si nempe h. fundum i eminenti-
 am, quæ œsophagum in homine excipit, g. autem ortum
 duodeni humani ex ventriculo denotare velimus. An
 autem felleæ collum vesicæ, mox descriptum, valvula,
 aliis in animantibus observata, peculiari gaudeat, tempori-
 ris penuria exclusus, detegere nondum potui. Adhæ-
 ret vulgari more fellis cistula jecinoris concavæ parti, octo
 lobis hoc in amphibio gaudentis, quorum aliqui litteris
l. l. l. notata sunt. Magnitudine sua memorabili hepar to-
 tum ventriculum obtegit, adeoque non dextrum modo,
 sed sinistrum quoque hypochondrium unacum aliis visce-
 ribus occupat. Ad hæc autem seorsim inferius partem re-
 nis dextri *y.* venæ partem cavæ *s. s.* venam *r.* ad renem suc-
 centuriatum sinistrum *q.* tendentem, venam emulgentem
t. & venam spermaticam *z.* sinistras, neque minus portio-
 nem pinguedinis *u.* emulgentem sinistram obtegentis, dum
 reni sinistro, in *x.* sito, inseritur, depingere lubuit. Qui-
 bus omnibus ventriculum membranaceum *m. m.* cujus tu-
 nicæ exterior crassis fibris, longitudinem decurrentibus, do-
 nata est, sub *n.* œsophagum recipientem, & in *o.* ad duo-
 denum *p.* adsurgentem, subjungo. Figura tandem 3. Tab IV.
 duodeni portionem, perpendiculari, oblique licet heic occur-
 rat, via descendens sistit, ut externa diverticuli bilis facies
 adpareat, figura & magnitudine naturali: *a* est diverticulum
 bilis; *b.* ductus cholodochus; *c.* ductus quidem hepaticus;
d. duodenum. Addo, in thorace nihil singularis fabricæ
 reper-

reperitum esse, præterquam quod pulmo sex lobos haberet, e quibus infimus in dextra thoracis cavitate, & medius in cavo sinistro reliquos magnitudine superabant. Lien demum valde longus, & arctis quoad latitudinem limitibus, similitudine linguam hujus amphibii exscribens, circumscriptus erat, neque dorso incumberebat, sed in hypochondrio sinistro cum rene connexus. Reliqua, quæ de structura harum partium exponere potuissem, cum aliis animantibus conveniunt, ideoque brevitati potius studere, quam multum dudum cognita, lectoris cum radio, recoquere malui. Liceat tamen hæc corollaria pariter, ac quæstiones iudicio periti subicere.

An jecur totum ideo ventriculum cingit, ut glutinosi pisces devorati eo melius, jecinoris calore blando, roscido, assiduo, forti, queant resolvi? an idcirco tam multiplex bili utrique patet ad duodenum aditus, ut ex crasso sanguine elaborata crassior bilis facilius plures per vias ad diverticulum destillare possit, uno forte altrove meatu quacunque ex causa impervio facta? an insulæ, hepaticorum ope ductuum formatæ, ex obtuso spherico in concursu suo ad acutum angulum continguæ fiunt, ut eo fortior ac citatior globulorum biliariorum pressio & attenuatio deorsum fiat? leges fluidorum docere id videntur. An diverticuli folliculus musculosus tam amplus est, simulque pancreaticam lympham recipit, ut diversi liquores aptum liquiditatis & acrimoniæ biliosæ gradum obtineant? Forte plures hepatici ductus uni ductui cholodocho respondent, quo bilis cystica, ope fellis per ductus cysticos jugiter adfluentis, jam diluta, magis adhuc attenuetur, nimiaque ejus acrimonia temperetur. Requirit tamen ingesta glutinosa videntur magnam bilis copiam, ne hæc acorem, &c. in alimentorum canale contrahant. Motus diverticuli bilis eo major est, quo firmitus illud duodeno adcretum est, indeque eundem motum
peri-

Fig. 1.
ad Observ. XLV. p. 109.

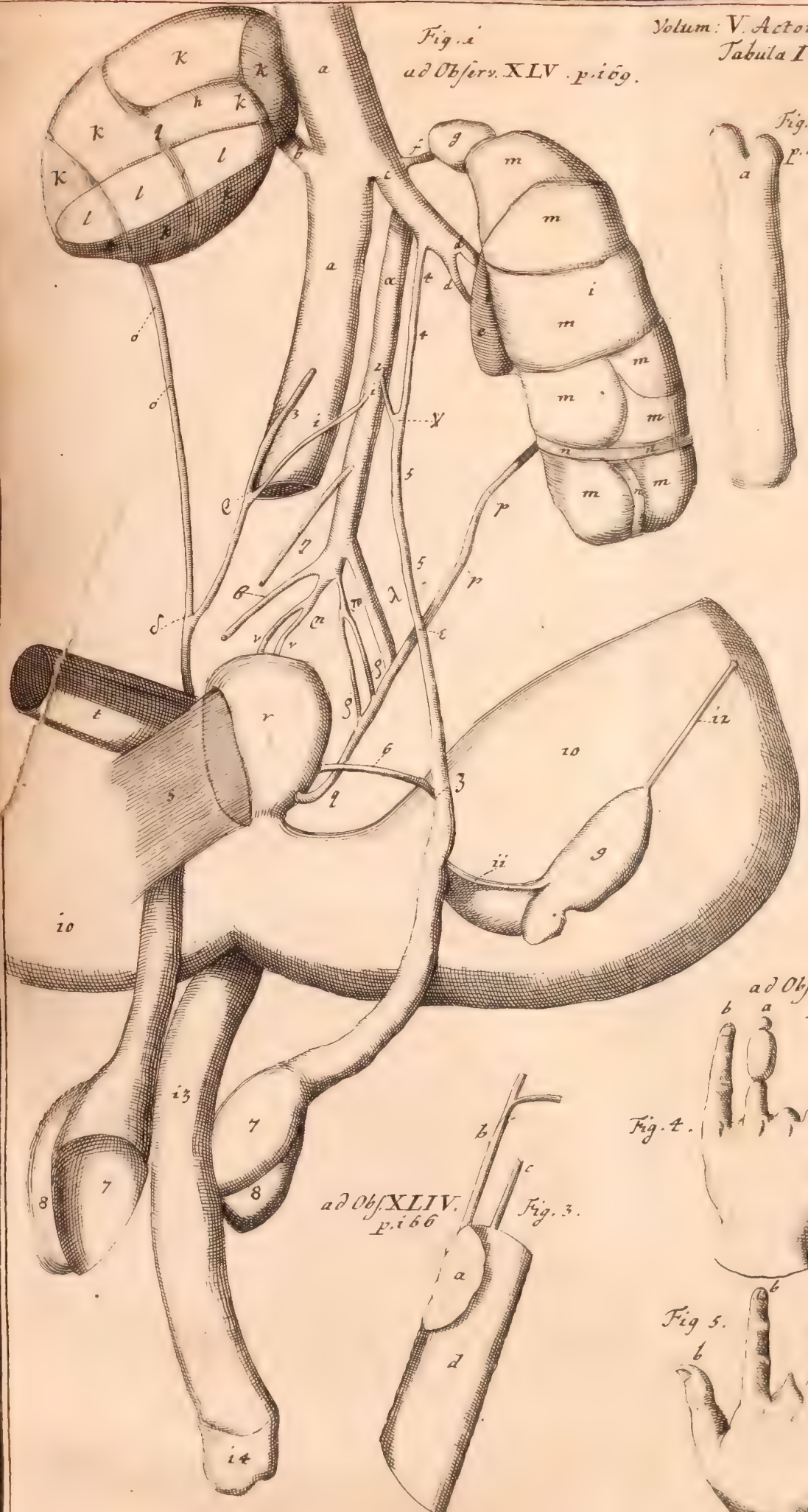

Fig. 2.
p. 172

ad Observ. XLVIII
p. 182

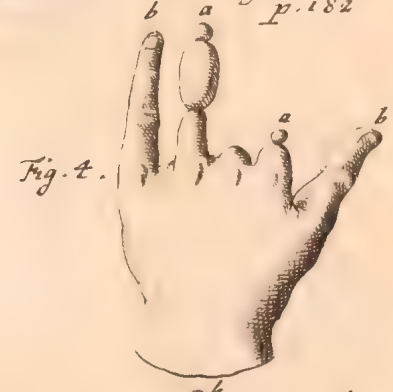

Fig. 4.

ad Obs. XLIV.
p. 166

Fig. 3.

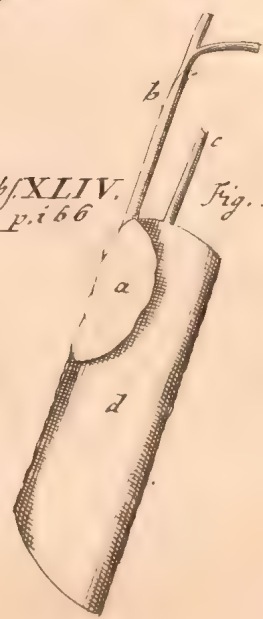

Fig. 5.

peristalticum communem patitur. Hinc triplex ad bilem in duodenum derivandam motuum concursus: 1.) motus peristalticus intestinorum; 2.) motus proprius fibrarum motricium duodeni; & 3.) motus proprius fibrarum diverticuli. Adjuvantia sunt calor omenti, venæ cavæ, hepatis, renis dextri, ob id forte simul sinistro superiorem situm habentis, &c. An ren succenturiatus tam magnus, tam ampla cavitate totque vasis conspicuis æque ac tomentosus præditus, ut sanguis, ex emulgente in cavam transiens, liquore in eodem collecto donatus, pabulum ad faciliorem in jecinore secernendam bilem adferat? ideone lotium paulo ante in renibus secessit, ut sal hic bili elaborandæ minus noceat? forteque liquor oleosus succenturiatorum renum vices lotii in venoso sanguine supplet, hujusque liquidi defectum restituit. Disquirite peritiores!

OBSERVATIO XLV.

Dn. D. PAULI HENR. GERARDI
MOEHRINGII.

Lutræ maris systema urinosum & spermaticum.

Ex cavæ trunco *a. a. Fig. 1. Tab. IV.* abdomen transeunte, ad utrumque latus duæ venæ emulgentes *b. c.* dimittuntur, quarum sinistra *c.* mulco longior dextra *b.* extra renis sui corpus, paulo ante ingressum in eundem, notabiliter bifurcatur, *d. d.* abscondita tamen sub pinguedine *e.* inferius, tergum versus, reni sinistro insigitur. Superne emulgentis venæ sinistræ, prope hujus e cava ortum, vena atrabiliaria *f.* ad renem succenturiatum, sive capsulam atrabiliariam sinistram *g.* tendens, propago evadit. In dextro latere capsulam hancce non depinxi, quia eundem cum

hac situm & figuram nacta est. Dimidia fere sui parte capsula sub rene, ipsi incumbente, absconditur. Ceterum naturalis ejusdem externaque figura melius comparet in *Tab. III. de systemate Lutræ bilioso, fig. 1. q.* ubi vasa, ejusdem superficiem reticulari textura percurrentia, conspici possunt. Colore gaudet pallide carneo, sive, ut melius me explicem, colore pulmonis haud ab simili, dissecta, liquorem aliquantum oleosum, coloris e flavo brunni, bili hepaticæ congruum, fundit. Incumbentes hisce capsulis utroque in latere renes, litteris *b.* & *i.* insigniti, pluribus lobis distinguuntur. In primis autem dexter *b.* secus ac in homine, multo superius sinistro collocatus est, fere totus in hypochondrio dextro, sub duodeno hæret, lobisque quatuordecim gaudet, quorum aliqui *k. k. k.* multa pinguedine obfiti *l. l. l.* visui se offerunt. Sinistri vero *i.* in duodecim tantum lobos *m. m. m.* similiter pinguedine multa *n. n. n.* obfectos, divisi, situs inferior, dextroque longior, in regione sinistra umbilicali est. Ex utroque renis lobo cuilibet proprius ureter procedit, qui omnes lotium ad pelvim communem renalem deducentes, originem communi ureteri, extra renes foras protenso, præbent. Sed & horum cuivis singulare iter est: namque dexter *o* perpendiculari cursu duos inter lobos, e dextro rene egressus, in via fere media versus cavam incurvatur, iterumque posthac paululum deflexus, extrorsum ad ilium dextrum excurrit, ibique sub vasa spermatica in *p.* inclinato denuo itinere, descendens, non tamen spermaticorum vaginæ inclusus ad insertionem in vesica urinaria, inferius adnotandam, progreditur. Longe vero alium sinistro ureteri *p.* trãnitẽm existere, figuram inspicienti patet. Hic enim descripta ratione è rene sinistro prodiens, via statim obliqua, aortam versus, inclinatur, mox sub vasis spermaticis sinistri lateris *s. s.* procedit super aortæ ramos *λ, s. s.* decurrit, curvamque in *q.*
sub

Lutra maris systema urinosum & spermaticum. 171

sub vase deferente σ . inflexus, efficiens lineam vesicæ, modo mox tradendo, inseritur. Ipsius tandem vesicæ urinariæ pars τ . quanta super os pubis e pelvi prominet, ligamento suspensorio ς . firmata, externe & superne, fibris longitudinalibus distinctis, leviter & copiose fulcata, sub se intestinum rectum, a me heic e situ suo remotum t . recondit, & per urethram, inferius indigitandam, lotium e pene 13 . dimittit.

Systema spermaticum hoc modo se habet : Ex aortæ trunco a egrediebantur arteriæ spermaticæ 1 . & 2 . & quidem dextra 1 . infra sinistram exorta, longiorem hac tamen viam ante absolvebat, quam venæ spermaticæ dextræ 3 . ex ipsius cavæ trunco a . oriundæ, communi investitæ vagina, ad sociabatur β . sinistra e contrario arteria spermatica 2 . nondum pollicis lati spatium itinere emensa venæ spermaticæ sinistræ 4 . e vena emulgente sinistra c . propullulati, conjungebatur γ . Reliquam autem viam, quam persequuntur, sinistro tantum in latere depinxi, quoniam utrique eadem progrediendi ratio erat. Paululum igitur sinistri lateris vasa spermatica communi vagina vestita δ . in progressu suo ab aorta recurvabantur, ureterem postea sinistrum in e . supermeabant, acceptoque deinceps vase deferente ζ . inferius similiter super ureterem progresso, sibi invicem coadunata, in ξ . testibus η . η . eorumque epididymidibus θ . θ . adpropinquabant. Vasa autem deferentia, quorum sinistrum θ . adparet, recepto forsan prius liquore lymphali, e glandula quadam insigni ϑ . utrinque femori 10 . 10 . quod intra abdomen, communium ope integumentorum, comprehensum erat, superincumbente, per proprium canalem 11 . ad vas deferens advecto, tub vesicæ recondebantur. Dicta vero glandula, sive glomer maximam partem arteriosum, superius sinistrorsum valido nervoso fasciculo

12. adligata erat, multaque pinguedine, & variis tunicis ac membranis, hic separatis, sic obtegebatur. Tandem sub 13. penis osseus, deorsum reflexus, vagina sua inclusus, præputio 14. præditus, indicatur, cujus dein *Tab. III. Fig. 2. a.* latus concavum, ac abdomini proximum, a præputio denudatum, lit b. autem ejusdem caput convexum, bifidum conspicitur. Restat, ut paucis aortæ propagines quasdam indicem: η est arteria mesenterica inferior; λ iliaca dextra; μ iliaca sinistra; ν hypogastrica dextra, in binos ramos ρ , σ divisa; π tandem arteria hypogastrica sinistra, duobus quoque furculis τ , υ gaudens. *Fig. 2. Tab. III.* quædam membra, a postica, seu qua parte fundum pelvis spectant naturali magnitudine depicta, visui objiciuntur. Vesica nempe urinaria *a.* in toto averso latere, ubi quoad dimidiam partem ossi pubis adnectitur, copiosis, iisque crassis villis arteriosis nimirum minimis tomentosisque extremitatibus donata est, ita ut fere villosam alimentorum canalis tunicam adæquet. Quorum plexus villosorum, ubicunque distributi, quos lineis istis sulcatis ac curvis, & tranversis, in figura exprimere studui integrum hoc vesicæ latus perreptant. Forsitan liquorem subtilem, ferosum, diluendæ & temperandæ urinx adfundunt. In postica porro cervicis parte bini ureteres *b. b.* abscissi conspiciuntur, ut eorum in vesicam introitus elucescat, qui sub ligamento folliculi feminalis suspensorio *c.* valido, fibris arcuatis transversalibus, vesicæ cervicem percurrente, reconduntur. Huic vero ligamento suspensus hæret folliculus, mihi *feminalis* dictus *d.* quoniam *vesicularum*, nostro in amphibio, *feminalium* obtinere nomen nequit, crassus & laxus sacculus, qui dissectus liquorem feminalem pellucidum, tenuem, ex albido cinereum fundebat. Utrunque hic folliculus adsurgens, vasa deferentia *e. e.* feminalem liquorem ad folliculum dictum advehentia, excipit. Ac

hujus

hujus quidem folliculi, valida fabrica musculosa gaudentis, ope, liquor seminalis jugi agitatione & compressione conquassatur, atque ulteriorem ad progressum ita adaptatur, ut per canalem penis incipientis *f.* protrusus, liquore prostratae *g.* itidem folliculi heic loci arterioso-musculosi, attenuatus, ad exitum usque urethrae eo vividiori actione foras propelli possit. In *h. h.* autem canalem istum penis dissectui, ut cavitates binæ, septo quasi intermedio, quæ ipsa urethra *i.* est, munitæ, totoque suo decursu cavo, fibris capillaribus, exillissimis, reticularibus, tensis ac valde elasticis, ad seminis continuam filtrationem & propressionem creatis, præditæ, aliquo modo oculis obverterentur.

(*Fevera in Frisia Erfordiam missa*
d. 17. Maij 1737.)

OBSERVATIO XLVI.

Dn. D. GEORG. HENRICI BEHR.

De

Passionē iliaca, ex nimio esu amarillo-
rum una cum lapillis.

Vidua quadam honesta, ordinis civilis, temperamentū cholericum melancholici, quadraginta duorum & quod excurrit annorum, die 16. Julii A. 17. 6. post prandium, largiter jam adsumtum, magna adhuc aviditate devorabat integram amarillorum libram, & quidem ita imprudenter, ut etiam essicula, in istis contenta, simul deglutiret. Postero abhinc die, circa horam pomeridianam quartam, doloribus colicis, punctoriis atque lancinantibus exquisitissimis corripiebatur, iidemque adeo crudeliter torquebatur, ut vix spiritum trahere potuerit, Febricula quoque cum si-

ti anxia & inexplebili accedebat, quæ per totam perdurabat noctem; cumque die insequenti abdomen ægrotae magis magisque distenderetur, adstantes eidem clyisma domelticum adplicare curarunt, quod vero absque ullo effectu, una cum postridie subjuncto in intestinis substitit. Hinc, non sine causa perterriti, meum quinto a comestione die auxilium implorant. Adveniens, ægram in perquam ancipiti & periculoso conspiciebam statu; alvi enim adstrictio pertinax atque dolorosa non tantum aderat, sed & a flatibus incarceratis mira abdominis expansio juncta erat, unacum gravissimis præcordiorum anxietatibus, cardialgiis, ructibusque frequentioribus. Idcirco non tantum varia statim interna demulcentia, nitrosa atque lubricantia præscripsi, & clysteres aliquot emollientes atque carminativos reiterari, ventremque tumidum sequenti unguento calide perliniri jussi: Rec. Unguent. Alth. Popul. ana unc. sem. Ol. Matricar. drachm. unam Ol. destill. Carv. Fœnic. ana scrup. sem. Anis. gr. iv. M. D. ad Oll. S. *zertheilende Salbe, öftters warm zu gebrauchen.* Ast & hæc omnia incassum adhibebantur: Clysteres enim, ea in forma, in qua injecti erant, rursus egrediebantur, absque ulla fecum alvinarum permixtione; immo febris complicata de die indiem adaugebatur, ventriculique contenta, conatibus vomendi per integrum fere diem prægressis, die demum nono actu evomebantur, quare ægra pariter ac ipsi adstantes mortem jam fores pulsare, non sine ratione, credebant. Sed præter spem & opinionem tandem, clysmate illo sicco, e fumo scil. Tabaci, in anum immisso, cujus mentionem cum *Olao BORRICHIO Cent. IV.º Ep. 92. ad Bartholinum*, etiam Medici *Uratilavienfes in Hist. Morb. A. 1702.* faciunt, virtutesque ejusdem multis laudibus extollunt; simulque aliquoties reiterato Laxante sequenti: Rec. Mann. Calabr. Ol. Amygd. dulc. rec. express. ana unc. duas Syrup. Violar. drachm. duas, Sperm. Cer. recent.

recent. scrup. duos. M. D. ad Vit. S. Desnende Mixtur, in warmer Fleisch Brûhe auf einmal zu nehmen; dira hæcce constipatio iliaca feliciter reserata, ægraquæ ab omnibus jam-jam pro deplorata habita, pristinæ sanitati restituta fuit.

Scholion.

Quod corruptio ciborum multorum ac multigenorum, minus-que consuetorum, & alia super aliam cruditas, Iliacam passionem sapius inducat, dudum jam ARETÆVS Lib. 2. de caus. & sign. acutor. morb. monuit; quod vero speciatim nimia ingurgitatio tam fructuum horæorum, præcipue austeriorum & acidorum, quam etiam esculentorum, itemque rerum quarumcunque solidiorum & crassiorum, modo infarciendo & constringendo etiam simpliciter obturando intestinum ilium, fecibusque alvinis transitum ad connexum colon denegando & præcludendo, pariter causam maxime frequentem hujus mali constituat, experientia dudum jam docuit. Sic, elapso ultimo autumno ad virum quadragenarium, satis ceteroquin robustum optime valentem, in primis autem ciborum avidissimum & maxime voracem, vocatus, eundem in septimum usque diem pertinacissima alvi adstrictione, cum doloribus gravissimis & continuis colicis ructibus stercoraceum odorem spirantibus, frequentissimisque vomituritionibus, adflictum deprehendi, nullam tamen aliam occasionalem causam tam ab ægro ipso, quam uxore & liberis, indagare potui, præterquam quod ante quatuordecim circiter dies, durante vindemia, haud levem uvarum quantitatem, unacum acinis & folliculis, devoraverit, & non minorem portionem panis densioris castrensis, qui militibus alias distribuitur, superingurgitaverit. Quoniam ergo nulla adhuc indicia præsentis, aut saltem imminuentis cujusdam inflammationis occurrebant, infi-

mul;

mulque ægrum varia jamjam purgantia, lubricantia, lenientia & diluentia adsumfisse, pluresque insuper clysteres, cum emollientes, cum stimulantés, absque ullo subsequuto effectu, injectos fuisse, percipiebam; idcirco ad extremum illud intrepide confugiebam remedium, Mercurium nempe probe depuratum, cujus uncias quindecim cum Olei Amygd. dulc. recent. quatuor. unciis, successive exhibui, subjuncto leni motu deambulatorio, quoad nempe vires & dolores ægrotantis eundem permittebant, sicque tandem intra duodecim horarum spatium alvus feliciter solvebatur, prodeunte, partitis vicibus, satis notabili copia scybalorum compactiorum & induratorum, ex meris fere vinaceis constantium, unde tandem continuato abstergentium & lubricantium usu, excrementisque magis naturalibus adparentibus, reliqua admodum fontica symptomata, per Dei gratiam, penitus evanescebant. Similiter quoque passionem ilicam tam ex Ribium, quam Pyrorum nimio esu obortam, adnotavit GRUBELIVS in *Ephemer. Nat. Cur. Dec. III. Ann. IV. Obs. 95. & 96.* Per Cotoneorum nimiam adsumptionem, itemque Castanearum crudarum devorationem inductam sistit ZACCVTVS *Lib. 2. Prax. Historiar. C. 2. Obs. 2. p. 86. & Obs. 27. p. 154.* quorsum etiam pertinet passio iliaca aurea a KHERNIO *Cent. I. & II. Obs. 154. Ephemer. Nat. Cur. descripta, & a deglutitis 48. nummis aureis provocata, quorum quinque lapidis ad instar interposita materia viscida tartarea concreti, finem intestini ilei ita obturarunt, ut infusa aqua tantum per modum stillicidii transudaverit,*

(A. E. BUCHNERVS.)

OBSERVATIO XLVII.

Dn. D. GEORG. HENR. BEHR.

De

Viro, brachiis ac manibus penitus destituto,
varia tamen pedibus suis peragente.

Non pauca sane passim de monstrosis hominibus, quibus brachia manusque defuerunt, adnotata deprehenduntur exempla, v. g. apud *Ambrosium PARÆVM* in *chirurg. Libr. XXIV. Cap. VI. p. m. 839. Fortun. LICEſVM* de *Monstris Libr. II. Cap. 2. & 7. p. m. 55. & 71. Phil. CAMERARIVM* oper. *subcisiv. Cent. I. p. m. 161. Gotofr. OLEARIVM* in *Halygraphia sua topo - chronologica, p. m. 270. Fel. PLATERVM* in *Obs. Libr. III. Obs. 556. Casp. BAVHINVM* de *Hermaphrod. Lib. I. Cap. VIII. p. m. 87. Joh. RHODIVM* in *Obs. Med. Cent. III. Obs. 60. Phil. Jac. SACHSIVM* in *Gammarologia sua p. 478. Martin. ZEILERVm* in *Epist. Cent. IV. Ep. 100. Paul. ZACCHIAM* *Quaest. Med. Legal. Lib. VIII. T. 1. Qu. IX. §. 6. Thom. BARTHOLINVM* *Cent. II. Histor. 44. p. 242. Nic. TVLPIVM* *Obs. Med. Lib. III. Obs. 54. p. 269. Ol. WORMIVM* in *Mus. Libr. IV. Cap. 1. 2. fol. 387. Godefr. VOIGT* in *seinem physicalischen Zeits Vertreib, p. 267. Joh. Sebast. GVTH* in *seiner Meinung. Chronick, p. m. 382. Joh. HEROLDVM* in *seinem Wunders Buch, fol. 478. seq. aliosque plures. Singulae autem horum Auctorum observationes, cum ad priora duntaxat secula spectent, nullusque modernorum, quantum mihi quidem constat, consimilem nostris temporis produxerit, litterisque consignaverit, ideo nunc sequentem illis addere placet.*

Anno elapso, tempore nundinarum æstivarum, Argentinam nostram accessit Johannes Wynistorff, natione Helveticus, in pago quodam Cantonis Bernensis, Oberburg dicto, progenitus. Hic, uti ipse mihi retulit ante triginta sex annos, patre & matre perfecte alias & naturaliter, quoad omnia membra formatis, monstruoso brachiisque carente corpore ex materno egressus est utero, cum tamen ipsa genitrix nunquam simile monstrum in natura, vel picturâ, viderit, aut de ullo quodam quidquam audiverit, cogitaverit, indeque obstupuerit, quod certe notatu est dignissimum. De reliquo mutilatus hic homo *Tab. III, Fig. 3.* expressus, qui solummodo in humero dextro in formem atque articulationibus destitutum digitum *a.* propendentem, sub tunica ordinariè reconditum, inque humero sinistro *b.* tuberculum quoddam irregulare leviter prominens monstrat, a benefica natura, huiusmodi defectus & errores plerumque alia quadam liberalitate munificè compensante, eam nactus est dexteritatem, ut non solum ipsemet, a prima jam infantia, cibum omnem potumque propriis pedibus adsumere potuerit, sed & his ipsis, eorumque digitis summe flexibilibus, varia adhuc alia negotia peragere didicerit. Sic enim 1) quemcumque obviam venientem detractione pilei comiter salutat. 2) Organum pneumatico-gyratorium *c.* scite pulsat. 3) Filum per angustum acus foramen *d.* expedite trajicit. 4) Artusissimum illud nodi genus, textorium nempe, vulgo *Weber-Knopf* dictum, quam firmissime constringit. 5) Forfice mediocri *e.* variâ, chartas videlicet, pannos, &c. promptè discidit. 6) Panem, carnem, aliaque esculenta crassiora compositè dissecat, potulenta vero concinne & infundit, & ebibit. 7) Tesseriis atque paginis lusoriis *f.* exactè ludit. 8) Selopetum manuale *g.* pulvere nitrato apposite refert ac stipat, idemque repente dein emittit. 9) Instrumentum quoddam fatigatorio-ludificum, ab eo *Bexier-Ring*

Ring nominatum *b.* artificiosissime ac celerrime & enodat, & implicat, tandemque 10) iisdem pedum digitis tam calamum scriptorium *i* quam chartæ plagulam *k.* convenienter arripit, litterasque haud informes eidem inscribit. Curiosissimum insuper & hoc est, (quod mihi vero alii de hoc mutilato Wynistorffio retulerunt,) ipsum jam jam filiolum ex anicula quadam generasse, omnibus ac singulis artubus perfecte præditum, hincque patri suo, quoad monstrositatem, prorsus dissimilem.

(*Argentorato Erfordiam misse*
d. 20. Maji 1737.)

Scholion.

Præter supra adlegata exempla, aliud quoque huic simillimum, de alio quodam Heluetio, brachiis manco, cuncta tamen manuum officia pedibus peragente, prostat in *Joh. HELLWIGII Observat. Phys. med. Observ. 12. p. 32.* pluraque hujus commatis insimul in Scholiis, tam a Celeberr. Auctore quam ab Illustr. b. m. SCROECKIO, Observationi isti subjunctis, recensita deprehenduntur, quibus etiam illud a LENTILIO, *Decur. III. Ann. V. & VI. Ephemer. Nat. Cur. Append. p. 98.* itemque recentissimum, ab Excell. Dn. D. ALBRECHT, superius *Observ. XXII. p. 93.* hujus voluminis adductum, jungi merentur, cumque huic ultimo prorsus analogum quoddam forte fortuna, paulo tamen serius, postquam nempe typis jam exscripta fuit prædicta Observatio, in *opere* nostro, inter alia, reconditum offenderim, hac ad minimum occasione illud adnectere placet. Consignatum autem est a pie defuncto Dn. D. *Matthæo BLAAUW*, Medicinæ olim Professore in Academia *Friburgensi*, his verbis: „Monstrosorum partuum etsi in scriptis antiquiorum „& neotericorum Medicorum, immo in ipsis Ephemeridibus

„Academiae nostrae, historiae & observationes quam pluri-
 „mae prostant, quia tamen varie natura ludit, ideo ad mini-
 „mum graviores, ab eadem in conformationis actu com-
 „missi errores, posteritati relinquendi erunt, quibus pro-
 „pterea sequentem quoque adnumerare licebit casum no-
 „tatu non prorsus indignum.

„Anno 1688. die 22. Aprilis, uxor *Joannis Buen*, Cau-
 „ponarii in pago *Alchaimb*, puellam vere monstruosam in lu-
 „cem edidit, extremitatibus nempe corporis, tum superio-
 „ribus, quam inferioribus, prorsus destitutam, adeoque *vi-*
 „„*ventem Truncum humanum* exacte referentem. Superius
 „quidem, ubi alias brachia, cum clavicularum & scapularum
 „ossibus sunt connexa, in utroque latere exigua ossis hume-
 „ri portio prominebat, sola cute investita, (vid. *Fig. 1. Tab.*
 „*V. a. a.*) inferius autem, ubi femora prodire solent, *b. b.* to-
 „tum corpus fiebat, ita ut ultimam ejus partem extre-
 „mamque regionem constituerent nates & os coxendicis, in
 „ipsa autem cute extrema, antrosum duae prominere pa-
 „pillae, simillimae, quae ordinarie in mammis conspiciuntur,
 „Proinde etiam in pectore notabilis occurrebat deformitas,
 „dum antrosum & retrorsum gibbosa erat puella, cum no-
 „tabili costarum utrinque prominentia, e. neque etiam pa-
 „pillae ordinarium suum occupaverant locum, sed inferius in
 „hypochondriis *d. d.* protuberabant. Reliqua omnia natura-
 „liter erant constituta, praeterquam, quod adhuc in facie na-
 „vum aliquem maternum, seu maculas rubicundas, supra
 „oculum sinistram & nares sese extendentes *e.* monstraret.

„Cum puellam hanc monstruosam circa finem primi,
 „a nativitate, mensis conspicerem & contemplerer, inte-
 „gra frui videbatur sanitate, ut etiam, diucius eam super-
 „stitem futuram esse, omnes suspicarentur; ast, praeter vul-
 „gi opinionem, exeunte secundo aetatis suae mense, obiit,
 „sicque suo iterum exemplo confirmavit, quod partus
 „mon-

„ monstrosi raro sint longævi. Promiserunt quidem paren-
„ tes a me rogati, futurum ejusdem obitum se mihi nun-
„ ciaturos, atque permissuros esse, ut sectione anatomica
„ internam viscerum constitutionem explorarem; ast alio-
„ rum persuasionibus dein seducti, defunctum, corpus sta-
„ tim sepulturæ dederunt.

„ Ceterum debito & ordinario tempore puella hæc ex
„ utero materno egressa fuit; parentes erant honesti, pii &
„ bonæ famæ; maritus cum duobus uxoribus successive 15,
„ procreaverat liberos; mater etiam aliquot jam antea pe-
„ perit infantes, ex omni parte perfectos. Quod vero ulti-
„ mus hic fœtus, citra naturæ ordinem adeo monstruosus for-
„ matus fuerit, id mater unice terrore vehementiori, ex con-
„ specta quadam pictura, similem truncum humanum re-
„ præsentante, ingravidationis tempore statim abortio, ad-
„ scripsit, quem etiam, unacum imaginatione fortiori, pro-
„ ut ex innumeris aliis ejusdem commatis exemplis liquet,
„ pro palmaria monstruosæ hujus deformationis causa agno-
„ scimus.

(A. E. BUCHNERUS.)

OBSERVATIO XLVIII.

Dn. D. JOANN. CAROLI ACOLUTHI.

Insignis deformitas digitorum in manibus
puellæ, ex terrore matris gravidæ.

Imaginationem matris, etiam in statu satis tranquillo ver-
santis, mirum quantum nocere posse fœtui, observatio-
nes medico-physicæ pluribus jam comprobant exemplis.
Graviorem autem a terrore, quo gravidæ percutiuntur, em-
bryoni noxam induci, si hunc imprimis imaginatio meticu-
losa

losa exceperit, neminem fere lateret. Historia imaginatio-
nis ejusmodi corruptæ & noxiæ complures descriptas de-
prehendimus in *Annal. phys. med. Wratislaviens. Tent. XVII.*
p. 88. sqq. & Actis Phys. med. Acad. N. C. Vol. IV. obs. 98. p. 381.
Noxarum autem specialiorum, a terrore inductarum, exem-
pla varia occurrunt in modo allegatis *Annal. phys. med. Wra-*
tisl. Tentam. VI. p. 1748. Celeb. BUCHNERI nostri Miscellaneis.
Phys. Med. Mathem. ann. 1727. pag. 72. & ann. 1728. pag.
1211. itemque in actis phys. med. Acad. N. C. Vol. I. obs. 3. pag.
5. Simile exemplum hac vice sistimus in fœmina, Bernsta-
dii, quod oppidum ad secundum a Zittavia lapidem si-
tum est, adhuc vivente, quæ ex marito tertia vice ante tres
circiter annos uterum gerens, mendico cuidam, olim militi,
panis porrectura portionem, subito terrore concutitur, il-
lius manum mutilatam adspiciens. Justo dein tempore cir-
ca festum Michaëlis ann. 1734. filiam partu edidit, cujus
manus ambæ tali modo deformatæ fuerunt, qualem icon
adjecta *Tab. IV. Fig. 4. et 5.* monstrat, in mutilatis digitis, *a. a.*
loco unguium, monticuli minores carnei adparebant, reli-
qui autem digiti *b. b. b. b. b.* legitimam conformationem,
magnitudinem & figuram nacti erant. Vivit adhuc filia sa-
na, nisi quod de gravitate corporis sui mox conqueratur,
quando stare, vel ambulare debet. Res autem omnes, qui-
bus opus habet, bene adprehendere & firmiter tenere mu-
tilis suis potest manibus. Mater ipsius quarta vice pariens,
nuperrime elapso autumno, iterum filium, ab omni parte
sanum & perfectum, in lucem edidit.

(Zittavia Erfordiam missa
d. 29. Maji, 1737.)

OBSERVATIO XLIX.

Dn. D. OTTON. PHIL. VIRDUNG ab
HARTUNG.

De

Abdominis, Scroti, pedumque tumore im-
menso, in puero, ex retropulsa scabie orto,
sectione autem & medicamentis
curato.

Anno 1735. mense Augusto ad puerum octo annorum
vocabar, qui tumore insigni abdominis, scroti & pe-
dum graviter laborabat, maximosque, ob nimiam
scroti extensionem, (referebat enim id magnitudine caput
infantis) patiebatur dolores. Balneator quidam pro dissipando
hoc tumore varios externos fatus adhibuit, sed frustra,
paupertas etiam summa denegavit ulterius auxilium, unde
certe periisset, nisi Illustrissima quædam matrona, miseri-
cordia erga pauperimum hunc ægrotum commota, omnia
remedia sumptibus suis procurasset, meque, ut eidem auxi-
liatrices porrigerem manus, rogasset. Accedens ergo ab-
domen tympani instar extensum, scrotum ex utraque par-
te aqua pellucida refertum, pedes insigniter tumefactos,
ægrumque summe debilem deprehendi, & idcirco primo
Mixturam ex Aqu. Ononid. Petrosel. flor. Acaciæ, Pysog.
diuret. e nucl. Oc. cancr. citrat. lap. Percar. Tart. vitriolat.
Sale Ononid. stipit. fabar. Syr. Acac. de Spin. Cervin. præ-
scripsi, singulisque bihoriis duo cochlearia dari jussi, sub-
jungto simul Electuario, ex pulp. Tamarind. Roob Ebul.
Junip. Samb. Electuar. cathol. & Tamarindor. c. fol. Senn.
Rad. Jalapp. Tart solub. pulv. fol. Sennæ, Rhabarb. & Syr.
de Spin. Cerv. parato, ex quorum per dies aliquot conti-
nuato

nuato usu, tumor abdominis & pedum evanuit, remanente tantum magisque crescente tumore scroti, quem tandem, cum externis fomentationibus spirituosis cedere recusaret, mediante phlebotomo aperui, unde, aquæ viscosæ tres circiter uncia guttatim, scrotum semper lenissime comprimendo, exstillarunt, doloresque antea vehementissimi paululum mitigati fuerunt. Altero vero die tumor iterum auctus, totumque scrotum inflammatum erat; quare vulneri Unguentum e digestiv. Chirurg. fusco Fel. Würzii & bals. peruvian. adplicavi, toti autem scroto Emplastrum defensivum rubr. imposui, sicque obtinui, ut non solum successive omnis aqua efflueret, sed & totum scrotum corruptum, facta spontanea separatione, partim lavando bis per diem Decocto saturatori, e Rad. Valerian. Scrophular. & Vincetox. cum aqua simplici parato, partim forfice abscindendo, salvo tamen utroque testiculo, successive ablatum fuit, succrescente dein nova tunica, omnique tandem tumore abdominis, scroti & pedum (cujus intuitu ab aliis pro deplorato jamjam habitus fuit, quemque a scabie, per Unguentum mercuriale sulphuralum retropulsa, statim obortum fuisse, parentes nunciabant,) intra sex septimanarum spatium feliciter evanescente.

OBSERVATIO L.

Dn. D. OTTON. PHILIP. VIRDUNG
ab HARDUNG.

Mira Naturæ ἐπέγεια in debellandis morbis.

Veredarius quidam, 28. annorum, temperamenti, cholericis - sanguinei, cum diebus canicularibus Anni 1736. tempestate summe fervida, inter labores messorios, ira gravissima excandesceret, brevique post Lactu-

cæ, cum aceto & Ol. Olivar. conditæ, magnam copiam devoraret, totamque fere mensuram cerevisiæ frigidissimæ, quæ tunc temporis in cellis petrosis adservatur, uno quasi haustu insuper ingurgitaret, domum rediens torminosam statim expertus est diarrhœam, per aliquot non solum dies continuantem, sed & eo usque invalescentem, ut auxilium a me petere coactus fuerit. Porrigo proinde ipsi potiunculam, e theriacalibus, carminativis & tonicis paratam, de qua vero, cum statim rheda Dominum suum, magnos inter cruciatus & anxietates, extra urbem vehere cogeretur, media demum nocte, post reditum, cochlearia duo adsumere potuit, totusque perturbatus lectum dein petiit, & noctem, parum & anxie dormiens, transegit. Hora sexta matutina surgit, pabulum equis præbiturus, sed quasi delirus, hypocaustum intrat, & cessantibus omnibus tam externis, quam internis sensibus, subito in lectum procumbit. Statim ergo vocatus, sensus quidem externos interim quadantenus restitutos, de reliquo autem ægrum omni ratione adhuc destitutum, prorsus aphonum & difficillime respirantem, deprehendo, eaque propter, & simul ob statum eminenter plethoricum venam in brachio secari, naribus autem spiritus volatiles nervinos & cephalicos admoveri jubeo, hisque nihil proficientibus ad vesicatoriorum usum confugio, unum horum nuchæ, alterum vero suræ dextræ imponi curo, quæ etiam tantum attulerunt levaminis, ut æger, facta apertione vesicularum inde excitatarum, plus quam centies duo hæc verba, *Stock Stein*, elata voce exclamaverit, neminem vero adstantium cognoverit, immo licet, elapso quatuor horarum spatio, vehementissimum supervenerit delirium, per plures horas continuans, tandem tamen in profundum somnum, lex circiter horas durantem, prolapsus fuerit, ab eoque evigilans, cibum potumque postulaverit, medicamenta præscripta adsumferit,

rit, redeuntibus insimul, cum ratione, reliquis internis sensibus, pristinisque torminibus penitus evanescentibus. Vix autem de inopinata hac restitutione lætitiā suam ægro significaverant adstantes, cum subito totam externam corporis peripheriam, ne ipso quidam oculorum albugine excepto foedo flavescēte colore perfundi animadverterent, excrementis alvinis dein magis albicantibus redditis urina vero quasi Croco saturate tincta prodeunte, ipso autem ægro sub his omnibus de nullo extraordinario symptomate conquerente. Cum ergo facile exinde adpareret, saluberrimam hanc esse crisi, ideo saltem pulverem rhabarbarinum, potiunculam abstergentem & leniter diureticam, pilulas ex extractis amaris & lenioribus laxantibus paratas, itemque species pro infuso theiformi, ex similibus abstergentibus concinnatas exhibui, sicque intraduodecim dies cum pristino naturali colore integra simul feliciter redibat sanitas.

(*Bamberga Erfordiam misse*
d. 5. Jun. 1737.)

OBSERVATIO LI.

Dn. D. DANIELIS HOFFMANNI.

Tumor flatulentus subitaneus, a causa
externa violenta.

Juvenis rusticus, annorum octodecim, ante annum & quod excurrit, cum inter arandum refractarius equus, nescio a qua re abhorrens, regimen frenumque excutiens fuga elaberetur, sub turbis illis impetuque vehementer ab equo fugiente, cui retinendo impares erant ejus vires, in terram prosternitur, totaque aratri moles incutitur dextro
tho-

thoracis lateri, & corpus adeo graviter comprimit ac quasat, ut tertia ejus lateris costa diffringeretur. Uti vero id genus hominum robustum vividumque est, surgit mox prostratus juvenis, ut coërceret equum rebellem, sed deficientibus mox viribus denuo concidit, ac lipothymia gravi corripitur; cum ad se rediisset juvenis tam male habitus, difficulter sermonem proferebat, sonumque loquendo edidit singularem, clangosum, asperum, totum corpus mox cœpit intumescere, illudque obtuso sensu totum ipsi videbatur obdormivisse, vulgata loquendi formula, *der ganze Leib schlaffe ihm*, totumque, ubicunque rangebatur, strepitum, ac si pergamena loco cutis obtegeretur, edebat: Chirurgus ægrum post tres a lapsu horas visitans, cum strepitu ac asperitate supra dicta loquentem offendit, & secturus venam, brachium ita tumidum deprehendit, ut difficillime venæ situm ac vestigium invenire posset; secta tamen illa, flatus cum sibilo multus & sanguis quoque cum in modum protrusus exsiliit, ut non filo fluere, quod ordinario contingit, haud interrupto, sed in globulos majores & minores disjiceretur ac dispergeretur. Cum inspirabat aërem, in effractæ costæ regione protuberabat tumor magnitudine ovi gallinacei, qui sub altero respirationis actu, expiratione scilicet retrocedebat, cohibitus postea ipsa partis læsæ debita obligatione: Circa cordis scrobiculum dolor urgebat lancinans, donec grumum sanguinis vomitu rejiceret. Dyspnoea haud mediocris aderat, quæ vero, sputo cruento aliquoties largiter succedente, brevi cessavit. Interea corporis tumor ingenti inflatione increverat; scrotum in stupendam distendebatur molem, uti solet illa pars capax esse ingentis vel ab aqua, vel ab aëre expansionis, pro casuum varietate, quæ vero extimo lanceolæ apice a Chirurgo adacto, illico aliquantum concidit, flatibus cum diurno sibilo frigidis expulsis. Suppositoria ac cly-

steres emollientes, carminativi, paucos educebant flatus, pulsus erat citatus, sitis tamen haud nimis intenta, cephalalgia insignis, somnus nullus, prostratus adpetitus, aliud, nisi juscula, ciborum genus non admittebat. Medicamentis dehinc feбри, metuendæque internæ inflammationi ivimus obviam, temperantibus, resolventibus, discutientibus, traumaticis, tam internis, scilicet ex pulv. Pannon. pulv. ad Cas. Antimon. diaph. Oc. canc. ppt. Spec. diatr. T. Sperm. Cet. c. aqua visceral. Dn. D. Mauch. Chærefol. Scabios. Card. ben. & decocto vulnerario, ex Veron. Virg. aur. Sannic. Arnic. Chærefol. &c. cum bals. traumat. Dippel. Secta dehinc in altero quoque brachio vena, ex ea quoque non sine sibilo expulsus est cum sanguine aër. Cum per inflata brachia aliena manus fortius duceretur, eaque fricando durius tractarentur, collectæ quasi inclusaque aëris sphaeræ, rotundos globosque referentes tumores, hinc inde moveri & agitari sentiebantur, donec obortus prope cubiti flexuram major, diuturno sibilo ibi excitato restante, brachii arterius inflatorem solveret, eumque ad pristinam molem reduceret. Thoracis pars collumque vicinum aquabili tumore inflata conspiciebantur, adacta hinc tantillum lanceolæ tenerioris cuspide a chirurgo curioso, maxima inclusi aeris pars, per exilem hanc portam, elabendi occasionem nata est: Cumque sequentibus diebus denuo intumisset scrotum novæ minutissimæque puncturæ a chirurgo, Medico non jubente, huic quoque aëri & tumori parulam viam prabere, scroto iterum detumescente. Sensim ita sensimque, intra paucos septimanas, ex usu paucorum remediorum, tam internorum, quam externorum, in gratiam cum sanitate rediit adolescens.

Scholion.

Tumorem corporis tantum ac tam repente emergentem merito miramur, utpote ab externa violentia & compressione procul dubio ortum. Factitius, qui in recipiente exhausto sese extricat aër, a corporum textura sine conquassatione, suo elatere se evolvit, se ipsum liberat, & ambientis aëris pressione remota sublatoque proin æquilibrium, ex poris corporum, a quibus detinebatur particularum compedibus, sese cum impetu proripit, quamquam facilius explicare spirulas suas queat, si laxatis vario modo corpusculorum repagulis porta ipsi pandatur, vel si ex interstitiis partium fluidarum, nec cohærentium facile, exsurgere, spumamque formare, bullulis & copiosioribus & promptioribus in superficiem liquoris enitentibus, queat: In juvene vero nostro rustico ambientis aëris pressio non cessavit, utpote qui pleno pondere ac elatere laeso corpori incubuit, quomodo igitur liberatae sunt spirulae aëreae, quae in succis corporis illius latebant? Externa violentia turbas ingentes in humoribus passim stasin patientibus excitavit, sub turbis illis ac turgescencia quasi fermentatoria (quam semper bullularum innumerarum genesis, hoc est, aër factitius copiosus comitari solet) aër æqualiter antea humoribus qua sua minima permixtus mediantibus gelatinosis sanguinis particulis in bullas sese formavit expanditque, quarum plures coeuntes bullas majores, aërem, propriam jam formantem sphaeram massamque, efformarunt, quae aëris massa, ad circumandum inepta facta est, nec capillaria vasa facile subire potuit, sibi potius osculorum compressione, instar valvularum viam oclusit, ac hæsit proin in ambitu corporis, quo semel propulsa est: Tanta vero corporis quassatio, mole aratri facta, pressioque tam insignis, quae valeat effringere costam, ad turbas sanguini inducendas aptam fa-

tis esse, vel ideo nemo negaverit, quod pressio partium
 enormis terribilisque fibrarum tensio subitanam inducat in
 quibusdam locis humorum stasim, quæ turbationis ac inæ-
 qualis circuli sanguinis prodromus ac causa communiter fit;
 quales vero ac quanti morbi ab inæqualitate sanguinis cir-
 cuitus proveniat Cel. *Frid. HOFFMANNVS in Med. System.*
Lib. I. Cap. IV. pluribus expressit; stasi igitur facta viisque pas-
 sim ruptis, uti ex vomitu & sputo cruento palamest, partim
 pressis, partim constrictis, humores mōx in crasi sua ac textu-
 ra qua minima turbantur, partes a se invicem secedunt, ela-
 sticæ se in libertatem vindicant, immo ex consortio reli-
 quarum violenta tali conquassatione quasi extruduntur ac
 ejiciuntur: Quo major vero violentia fuit pondusque ara-
 tri, eo major etiam humorum & sanguinis stasis, eo cele-
 rior per consequens humorum turbatio aërisque ac hali-
 tum liberatio debuit ac potuit contingere; id vero magis
 admiratione dignum est, quod prostratus læsusque gravi-
 ter juvenis potuerit mox de terra resurgere, ac de retinendis
 coërcendisque equis cogitare: Notum vero est, quantum
 roboris vis terroris ac animi impetus subministret etiam
 vulneratis, vel alia ratione læsis, sed non nisi ad parvum
 temporis spatium, donec facto illo conatu, sæpius ultimo,
 subito concidant ac fatiscant, quod & hic factum adnota-
 vimus: Subitaneum enim hunc conatum mox lipothymia
 excepit, eo gravior, quo penitus læsum concussumque fue-
 rat cor cum omni thoracis ambitu, quoque major erat hu-
 morum commotio, stasis ac turbatio; venam vero secan-
 dam difficulter reperit chirurgus, cum suffusus intertex-
 tusque cuti & cuticulæ copiosior aër æque conspectum
 ac tactum ejus oculis & digitis subduceret, ac solet alias
 etiam pinguedo nimia; necessariam tamen esse V. Snem
 duxit Medicus, tam propter æstum & orgasmum sanguinis
 & metuendum inflammationem, quam etiam propter vo-
 mitum

mitum sputumque cruentum, habitu ægri plethorico non contradicente, contrarium licet suadente *ZACV 70 Lusit. in Pr. admir. lib. 3. Obs. 55.* ubi sanguinis missionem, vena flatu turgente, lethalem dicit.

Memorable autem phænomenon sanguis exsiliens exhibuit, cum in globulos, milii semina mole æquantes & superantes, disjiceretur & dispergeretur, eum fere in modum quo fusa metalla per scopas æque infusa, vel invase agitata, in minutissima rediguntur ac dividuntur granula; manifesto quidem indicio, aërem non sub cute modo collectum, sed & in ipsis vasis tumultuari atque extra limites vagari, dum in bullas globulosue conquassatum, & in mixtura sua adeo turbatum cogeret sanguinem, eumque aperto venæ latere, per rimulam impetuose propelleret quaquaversum, unde & sub flatu fortioris specie & manifesto cum sibilo ex vena mox prodiit, uti solet excitare sonum per angustos transiens meatus, variantem juxta orificii figuram ac moderamen inde enatum: Ac non possum non mirari, si ad istam aëris in vena abundantiam modumque egrediendi impetuosum ac plane singularem, quem adstans observavi, attendam, tam cito lipothymiam cessasse, (brevem autem illam fuisse adstantes testati sunt, nec ejus tum recursum adnotatum, cum vena secaretur, cum sane tanta copia aëris in vena videatur adfuisse, quæ per eam versus cor dirigi, & sic tendendo illud lipothymix novæ graviorumque symptomatum causa fieri potuerit, nisi dicere velis, aërem hunc in ramis magis exterioribus hæsisse, & sic data per V. Snem porta excessisse. Et hæ ipsæ bullulæ ubivis, in brachio maxime, tum cutis stratis contertim obviæ, ita etiam elevabant cuticulam, ut illam fricando non posset non stridor ille, pergamenæ æmulans sonum, excitari, qualem etiam alias in preparationibus anatomicis partes membranaceæ exhibere solent.

Ceterum omnino etiam externæ potissimum violentiæ ac quassationi adscribendum erit, quod in hoc juvene cuticula, alias non ita facile separabilis, & quæ a cantharidibus non sine conatu ac dolore elevatur, tam facile aëri tali ac halitibus cesserit, ut hunc sonum sub frictione ederet: Non potuit autem non, sub isto statu obtuso, sensu prædita esse corporis superficies, cum nervorum surculi a violentia illa undiquaque pressi fuerint, ac profundius etiam sub elevata illa cuticula latitaverint. Notum autem est, pressionem sæpe satis levem nervorum, & ab illa pendentem impeditum spirituum animalium influxum, excipere facile sensum partium obtusum, quem nostrates per *somnum partis* exprimere solent. Nec aliunde vox clangosa quasi, ac peculiaris ille organorum illam formantium observatus stridor, ortum habuit, cum præprimis partes illæ, hisce functionibus destinatæ, pressæ quassatæque fuerint vehementius, ac proin aëre tali in interstitiis non potuerint non turgere, qui inæqualiter partes inflando, non poterat non inæqualem reddere superficiem, ac consequenter soni ipsius moderamen, unde vocis depravatio; ad suavitatem autem vocis requiri organorum illorum superficiem glabram, æqualem ac lubricam, vel solum juxta §. 632. *Instit. Medic. Cel. BOERHAEVE* certum est.

Dyspnoea præsentiam adeo nemo mirabitur, ut potius singulare curiosis videri queat, eam non graviolem longe ac intolerabiliorem fuisse, thorace adeo graviter læso, ac sanguine in spumescentiam illam turbasque acto, unde per pulmones circulatio omnino reddi debuit difficillima ac tardissima; eo magis, quo notorium est, *dyspnoeam* frequentius a flatibus ac halitibus, in intestinis hærentibus ac per ventriculum œsophagumque adscendentibus, illas partes distendentibus, sicque pectus coangustantibus, excitari, sæpius per eorum eruptionem ac dissipationem solvendam; ut & dari
synco-

Syncopen & asthma flatulentum, immo & pleuriticidem flatulentam spuriam; unde etiam Cel. SYLVIVS causam dyspnœæ atque orthopnœæ occultam in flatibus halitibusque quærit, ac eosdem in hypochondriaca strangulatione similibusque morbis omnem sæpe paginam absolvere, illos agnoscere vult, qui attente omnia ægris obvenientia examinaverint, expenderitque symptomata. Ac testatur maxime de gravi respiratoriæ functionis læsione tumor ille insignis, quem quævis inspiratio in fractæ costæ loco protrudit, mox iterum inter expirandum subsidens: Inflatum enim cum conatu pulmones, costa non amplius resistente, integumenta extorsum urgebant, redeuntia in pristinum, aëre ex pulmonibus in expiratione iterum extruso, ipsisque ad minus volumen redeuntibus. Grumosum vero sanguinem ex bronchiis derivamus, collectum in iis ex ruptis, sub tanto impetu ac quassatione thoracis, pulmonum quibusdam vasculis, siquidem etiam sanguinis vel deglutiti, (ex naribus enim sanguis etiam stillabat,) vel pariter extravasati, moles, ventriculum adgravans, cardialgiam in ista nervorum vicinia & frequentia facile poterat excitare, ipsa grumi ejectione solvendam, qui etiam, cum compressione ventriculi violenta, causa procul dubio fuit prostrati adpetitus, eo certius, quo ad illius prostrationem febris illa, *vulneraria* dicenda, a turbis illis in sanguine deducenda, haud parum contribuit.

Suppositoria vero ac clysteres cur aërem & flatum non eduxerunt copiosos? qui tamen naturaliter intestinis inhabitant, etiam in sanis, quos vero non lædunt; non minus enim naturales sunt flatum eo sensu, quo ipsa excrementa naturalia dicuntur, immo profunt potius, absque flatibus enim intestina subsiderent, & subsidentibus iisdem, excrementa difficilius transmearent, ac ipsum chylum non debita facilitate transmitterent. Non in intestinis crassis, sed in alia plane corporis regione aër ille ac flatum stagnabant, & ver-

sus peripheriam corporis protrusi erant, modo quidem satis extraordinario, motu tamen critico & salutari. Unde vero immanis ille scroti tumor, capitis æquans magnitudinem? cum ea in parte factam esse quassationem, aut violentiam, non constet. Verum in confuso illo lapsu, corporisque sub aratro compressione ac volutatione confusa, quis determinare audeat, quænam præcise partes concussæ gravius, adflictæque fuerint, quin & sufficiebant universalis humorum, cum partibus solidis tam graviter quassatorum atque agitatorum, confusio ac spumescencia, ad aërem his quoque in partibus a compedibus gelatinosarum sanguinis partium liberandum, cujus spirulæ propriam jam quasi formabant spheram, cujus robur ab accedente febrili calore in immensum fere augebatur, ac accedentibus, ex humoribus stagnantibus ac quasi fermentantibus, halitibus pariter elasticis, validissima scroti integumenta inflatione distendebant, cum per membranarum involuorumque poros angustiores penetrare elabique facile ac celeriter non possent, sed firmiter potius istas intra angustias coercerentur, donec scalpello parata via in apertum aërem explodebantur, idque cum sibilo, ob exilem foraminuli, aërem in sonum modificantis, rimulam, & cum frigore quidem egredientis aeris sensu percipiendo, cujus & ipsa orificii angustia, & violenta protrusio proruentis celeriter aeris causa fuit, eum plane in modum, quo ex ore aperto halitus cum calore in admotam manum elabitur, cum eidem frigus adspiret manifestum, si compressis arctius labiis celeriter ac cum impetu rectaque linea protrudatur: Ac debuere omnino collabi, expulso tum aere ac halitibus elasticis, tum restitente se, post violentam adeo distensionem, robore fibrarum scroti, debebant inquam collabi mox latera aolipilæ hujus ventis, scrotumque ad pristinos redire terminos, donec coalescente citius rimula, novus tum aliunde huc trudere-

tur aer factitius, tum ex ipsis forsan in scroti cavitate, stagnantibus humorum reliquiis adsurgeret ac prodiret, qui novam distensionem promptissime efficiebat, donec denuoeducti halius novaque apertione dimissi, prætumidam antea hanc partem in integrum restituerent.

Quid vero dicemus de formatis illis aeris factitii portionibus globosis, quæ fricando ac palpando sub cute brachii deprehendebantur, ac de loco in alium moveri poterant? Non alia hic a prioribus ratiocinia suppetunt, nec aliis opus est: Neminem latet, fermentescentia liquida in bullas intumescere, agitados fortius liquores in spumam agi, & eos quidem, qui tenaciori gaudeant textura, largiori quoque spuma atque altiori elevari, exemplo albuminis eorum, quod assidua quassatione in spumam, seu efformatas cum aere ex proprii humoris glutine bullas, totum abit, indeque penitus albescit. Verum & illud notum perspectumque est, cessante agitatione, bullas, quarum quælibet antea seorsim subsistebat, coire, rumpi, majoresque formare bullas, multum aeris iterum dimittere, ac in liquorem tandem pristinum, aere se penitus extricante, redire, bullis carentem. Sanguis igitur quassatus & effervescens in spumam actus est, ac aer ille factitius secedens non potuit æqualiter ubique elevare cuticulam, strataque cutis similiter distendere & quia elabi omnino non poterat, coercitus membranarum spissitudine, sub cute istos formavit globos, huc illicque propellendos. Major vero pars circa cubitum in ampliori hæsit spatio, donec cum subito per rimulam inveniret exitum; maxima tandem pars hæsit circum quassata præcordia, ibi enim maximæ abortæ fuerunt turbæ, unde, cum tanta aeris ibi collecta moles portam haud reperiret, aperta prope claviculam tantilla via, plurima ejus portio per eam promptissime elapsa est. Sedata itaque remediis convenientibus, supra jam descriptis, feбри, sanguine intra

cancellos suos justum in ordinem ac sedatiorem redacto motum, calloque circa costam diffractam enato, feliciter convaluit juvenis; scilicet haud adeo gravia passum erat caput, & sub terribili violentia feliciter tamen adhucdum ceciderunt corporis periculosaë quassationes.

OBSERVATIO LII.

Dn. D. DANIELIS HOFFMANNI.

Tumor scroti enormis & subitaneus, a frigore externo.

Monachus Cappucinus intenso hiemali frigore iter longinquum instituens, perque nives, ad genua fere adfurgentes, non sine labore insigni lassato incedens corpore, cum tandem desideratum, cui destinatus erat, claustrum attigisset, non pedes modo a frigore male adfectos sensit, sed potissimum scroti formidandus eum perterruit tumor, qui durus tympanique instar fortissime tensus, dolores ista tensione simul excitabat ingentes, & inflammationem minabatur, immo rupturam tegumentorum tanta vi distentorum. Quinque dierum intervallo, tumore medicamentis, a chirurgo adbibitis, non cedente, vocatur Medicus, qui accedens subitam tumoris genesin miratus est, ac statim inferendas sacculo ita dictas species discutientes, seu herbas & flores, nimirum Chamom. Sambuc. Melilot. Salv. Hyperic. Organ. Herb. Rut. Majoran. Sem. Anis. Cumin. contusa, ac calidos fofus, itemque inungendos circa regionem tumidam spiritus, scilicet Spir. vini camphorat. Lil. convall. Aqu. Anhalt. &c. praescripsit; interno, qui jam exardescebat, calori febrili, massaeque sanguinis turbationi occurrit temperantibus, nitrois, antifebrilibus, animumque

agro-

ægotantis, extrema quæque ac horrida sibi instare metuentis, jussit, quantum liceat, erigere, unde brevi factum est, ut discusso aëre detumesceret scrotum, ac intra pristinos limites coerceretur.

Scholion.

Quantum calori competat virium, in excitando fortiorique elatere instruendo aëre factitio, per experientiam abunde jam constat; ac non eadem facilitate a frigoris hiberni excessu similis effectus deduci potest, re ipsa tamen Cappucinus hic Monachus eadem, qua scroti tumorem, facta juvene priori expertus est, ut ut ambulaverit in aura frigidissima, nec externa alia accesserit violentia. Quamnam igitur mali originem licebit adlegare? Duo tunc concurrunt ad effectum tam extraordinarium præcipua, ut ut contraria quasi principia, frigus & calor: Frigoris actionem, cohibita transpiratione insensibili, male munito præsertim corpore, humorum incrassatione, tardiore sanguinis & ad stasim inclinante circulatione, se hoc in casu exteruisse, nemo ibit inficias, præsertim si consideret effectus frigoris in partibus externis varios, de quibus vid. b. D. D. *El. CAMERARII Diss. de Analogia Machina hum. cum Therm. Barom. & Hygrom.* ut & *Cel. LANGII Diss. de Homine Aërometro.* Calorem hinc intra ambitum corporis is facile agnoscet, qui motum in profunda nive laboriosum cum multo conatu, humoresque hinc valide agitados, transpirationem tamen simul, ob poros ab inclementi illa aura constrictos, cohibitam consideraverit, ita enim spumescens quasi sanguis, halitusque & factitium aërem de se dimissurus, ab eo plene liberari, cohibente frigore externo, non potuit, in debilem igitur lætamque a frigore partem, scrotum scilicet, vim illam protrudit, accedente etiam fibrarum lacessitarum stritura

Aura. Quorsum vero hi se proripuerunt flatus? Cum nullam hic lanceola indulerit viam, sed fortu calido & discutientibus externis & internis remediis dissipatum fuerit, quidquid tam subito enatum elatumque fuerit flatulenti tumoris: Incidit adeo hic quaestio: An inter *aërem factitium, flatus halitusque* differentia sit: Notum enim est, aquam, ut ut, experientia teste, ne tantillum quidem validæ cedat pressioni, nec comprimi possit, in halitum tamen resolutam summe elasticam esse, ac distendere partes. Dubites hinc merito, an inter aërem & talem halitum ac flatus discrimen aliquod alicujus momenti intercedat, siquidem in elastica indole vix ullum agnosces; hinc etiam halitus describuntur quod sint aër, non quidem simplex ac purus, sui juris tamen & rarefactus, se expandens & dilatans, vid. *Physographia b. D. D. Elia Rud. CAMERARII p. 4. §. 3.* quamquam negari non possit, Cel. GLISSONIUM in *Tr. de ventriculo & intestinis*, flatum in genere describere, quod sit halitus in corpore excitatus atque ita obfirmatus, ut nec facile iterum condensari, nec per partes, in quibus concluditur, perspirare queat, eo enim partes inflari, quod nec coerceri, nec permanere possit: Duobus itaque simplicem halitum & flatum discrepare statuit, nimirum, quod hic tum ad coagulationem, tum ad permeationem plane sit ineptus, ille ad neutram; hinc etiam est, quod HELMONTIUS statuat, vapores quidem, ut & exhalationes ordinarias facile posse condensari, sive in aquas, sive in olea, sive in aquam ardentem, sed suum inventum *Gas*, per quod intelligit flatus, volatilitatem pertinaciter adfectare, omnemque coagulationem spernere; ratio hujus, quam reddit, est, quod vapor sit tantum aqua rarefacta, & consequenter in aquam facile recidat, verum *Gas* insuper extravertere suum sulphur, & intra ejus mercurium & salem glaciari; eodem plane modo Cel. ETTMULLERUS in *Pathol. Instit. Med. thes. 32.* statuit,

Tumor scroti enormis, & subitaneus, a frigore. 199

tuit, flatus neque ad vapores, neque ad exhalationes referri posse, & hinc merito ad tertiam classem hujusmodi entium, sive ad *Gas sylvestria*, sive ad spiritus coercibiles revocari, & in *Diss. de dolor. hypochondriac. §. 3.* expressis verbis dicit, flatus esse novum quoddam ens spirituosum, spiritus scilicet sylvestres incoercibiles & non coagulabiles, qui neque sint præcise salinæ, neque sulphuræ naturæ, sed ex utriusque actione aliquod emanans tertium; & Cel. SYLVIUS horum differentiam in eo quærit, partim, quod flatus propter materiæ suæ visciditatem adhæreant magis ventriculo & difficilius excludantur, halitus vero & vapores facilius erumpant ex ventriculo, partim, quod flatus erumpant in eructatione, halitus vero in oscitatione & hypochondriaca & hysterica suffocatione. Id tamen æque certum videtur, aërem condensatione in aquam, seu liquidum palpabile, coagulari, quod statim halitui accidit.

An igitur dicemus, factitium aërem, qui non purus ac simplex concipiendus, cum in sinu suo foveat variæ indolis partes innumeras, quæ ipsius elaterem ac pressionem varie alterant, si non facilius per poros partium exhalet, quam aër, facilius tamen discuti, dissipari, tumoremque, quem efficit, subsidere, quam qui aëre solo constat, utpote qui non ita facile dimittitur per poros & integumenta, exemplo vesicæ inflatæ, cum halitus iterum densari in guttas & ad priorès redigi angustias queant, utut non exhalet, aut foras ejiciantur; hinc idem SYLVIUS discussionem flatuum ac halituum sibi ita concepit, quatenus nimirum ipsorum materia tenax inciditur & rumpitur, unde subsideat materia pituitosa, hoc modo distracta ac distenta, concidatque ac coëat in exiguum spatium, modo haud plane diverso illi, quo pueri soleant ex sapone, aqua soluto, per straminis tubulum excitare bullas, quæ ulteriore rarefactione tandem sponte rumpantur, liquore illo iterum sub-

siden-

fidente; quamquam haud dubitem adserere, posse tales & halitus, & factitium aërem, tumorem alicubi efformantem urgente calore, discutientibus adhibitis, accedente fibrarum, jam ad pristini toni vigorem redeuntium, strictura, retro urgeri pellicque nova, resorptionis specie, per oscula venarum in sanguinem, illique iterum immixtum quam minima, partem antea tumidam deserere. id quod in infantilis quoque scroti tumore flatulento evenire saepius haud dubito: Interna enim aëque ac externa discutientia tenuium sunt partium, attenuant halitus ac dispellunt, oscula aperiunt, fibras ad amoliendum hostile flatulentum invitant & lacescunt, mineramque ac fomitem factitii aëris, humorum visciditatem, incidunt, gluten dissolvunt, cruditates corrigunt ac eliminant. Sic in *Cel. RIVERII Obs. ac Curat. Med.* curati leguntur tumores flatulenti tam totius corporis, quam etiam singularum partium, e. gr. Scroti, solis discutientibus, sacculis inclusis & calide applicatis, e. gr. vili alias furfure torrefacto, qualis curatio emphysematis, a vulnere pectoris hasta inflictio, *pag. 347.* ac alia insignis scroti tumoris, a percussione in regione pubis ab equo facta, solo cataplasmate ex farinis hordei & fabar. sem. Cuminis, flor. chamon. Melil. facta recensetur; similiter in *Obs. Phys. Med. Cel. HELWIGII obs. 130.* historia tumoris Scroti rari, ad capitis infantilis magnitudinem accedentis, flatulenti, sola diaphoresi & transudatione spontanea per poros cutis exterioris curati traditur, ubi in Scholio *Cel. SCHROECKIIUS* causam illius tumoris in resolutione seri crassi & pituitosi, poris a frigore obstructis, quaesivit, & simul alius scroti tumoris, ex *THONNERO*, solo resolventium & carminativorum usu curati, mentionem fecit, ut plura, in *Observatorum* libris passim obvia, silentio præteream.

OBSERVATIO LIII.

Dn. D. DANIELIS HOFFMANNI

Tumores flatulenti varii abdominis in
puerpera.

Fœmina 30. annorum, secunda vice difficulter parit; fuerat moles ventris ingens, & hinc etiam fœtus sat grandis; & aquarum copia fere incredibilis; urgentibus conatibus aquæ mox profunduntur, ac tarde succedit partus. Post triduum demum, excluso fœtu mortuo, ac tardius subsequenter secundinis; lochiorum fluxus parvissimus brevissimusque fuit, & puerpera viribus admodum exhausta; abdomen non detumescit, post sex etiam septimanas persistit lassitudo, nulla mensium indicia, vesperi valde tensum abdomen, mane ad latera umbilici tumores eminent ingentes, quasi farcimina, umbilico dēpresso ac retracto. Abeunt isti tumores in minores vagasque vesicas, seu tumores, ab umbilico versus abdominis peripheriam tendentes, cum strepitu se dilatantes, immo dicurrentes per convexam istam tumidamque superficiem, non sine murmure sonoque adstantibus manifesto. Quædam harum intumescendarum, seu vesicarum, referebant magnitudinem nucum, aliæ ovorum columbinorum, aliæ gallinaceorum, aliæ caput infantis æquabant, immo superabant, quales etiam sursum, versus ventriculi tendebant regionem, omnes tamen post vaga murmura facile dissipabantur, usque dum sub vesperam tensum denuo abdomen, novam mane tumoribus subministrabat materiam. Vix ullos de reliquo percipiebat dolores, vires tamen plus fatiscebant, urina magis tincta prodibat, alvus autem legitime & ordinate succedebat, durabatque ista vicissitudo, vespertinæ tensionis in abdomine, ac matutinæ tumorum

vagorum sonorumque successione, per aliquot septimanas, remediis tamen carminativis, resolvētibz, hysteri-
cis, castoreatis & leniter pellentibus tandem feliciter sub-
lata.

Scholion.

Totum negotium, intuitu connexionis causarum, in
historia recensita, paucis absolvi posse videtur, habita ni-
mirum ratione impediti potissimum fluxus lochialis, sive
purgationis illius post partum adeo necessariæ & utilis: Quam
varia enim quamque gravia mala suppressum hunc fluxum
sequantur, quotidiana loquitur experientia, adeo ut nullus
fere sit morbus, qui non cum illius suppressione connexio-
nem habeat, præsertim si tardius post puerperium succedat
mensium fluxus, ut huic nostræ feminæ accidit; unde a tali
restagnatione sanguinis tormina varia hysterica, tensiones
abdominis variæ, angustia præcordiorum, palpitationes
cordis, vel in capite hemicrania, vel in membris externis
rheumatismi, arthritides, & coarctatis nimium uterinis va-
sis, varices, immo polyposæ concreciones, inflammatio ute-
ri, febris acuta, convulsiones, & plura alia oriuntur, ut
hinc Practici in eo consentiant, quod vix detur excretio san-
guinis, cujus defectus tam præsentia, vel tam presso pede
succedentia pericula ac damna inferat, quam suppressio flu-
xus lochialis, quæ a tam levi sæpius causa externa, e. g. re-
frigeratione corporis, potu frigido, vel animi pathemate,
præcipue terrore & iracundia, ortum suum trahit, quorum
omnium autem ratio vel ex hoc solo patere potest, quod
Lochia & menses vix alia ratione differant, quam tempore:
Quæ enim ante conceptionem erant menses, illa post par-
tum sunt Lochia (strictè ita dicta; quantum autem salutis in
fluxu mensium naturali, ac damni vel periculi in præterna-
turali situm sit, omnibus notum est.

De reliquo liceat Coronidis loco thesin pluribus probatam *Dissert. de Tens. Cord. p. 8.* qua dicitur, non raro inflari corpus humanum, ac si quis aërem se se expandentem inflatione immitteret, ut & verba b. D. D. El. CAMERARII in *Diss. de subsid. pro arte Med. ab Antl. pneum. petend. pag. 29.* heic adponere: *Flatus per totum corporis ambitum in vasis etiam posse reperiri, quis dubitet? Confirmante id auctorum experientia & practitorum observationibus, ubi mira adeo saepe occurrunt phanomena, in quibus solvendis (quod & in aliis casibus crebro contingit) nisi idem per idem, obscurum per aque obscurum velis explicare, ad τὸ ἐπέχειν recurrendum erit; ostendit clare inclytus BOYLEUS productionem bullarum aërearum in minutissimis etiam corporis humani partibus contingere, dum observavit in vipera in recipiente exhausto torta, manifesto apparuisse conspicuam bullam hinc inde moveri in aqueo humore oculi; posse autem pari ratione e sanguine nonnunquam aërem intertextum emergere & sub flatuum bullarumque forma per corporis compagem ferri, varieque ledere, nullus dubito.*

OBSERVATIO LIV.

Dn. D. DANIELIS HOFFMANNI

Sanationis Cerebri quassati, cum deperditione substantiæ, historia rarissima.

Annorum duodecim puer, paulo antemeridiem domo egressus, contentaque pileo fraga manducans, subito ponderosa quinque librarum tegula, ex sublimi viciniæ tecto ruente, sinistrumque capitis latus feriente, prosternitur. Præteriens vir, mortuum eum credens, tollit humo prostratum, brachiisque impositum in ædes defert, videns largissimos arteriarum, sanguinem in arcus ejaculantium, rivulos continuo prosilientes, cerebri unum alterum-

que gyrum, tunicæ suæ elapsum, obvio offert chirurgo, pueroque in lectulum reposito, majorem aliam cerebri portionem, adhuc vulnere adhærentem, unacum portione capillorum, novacula quasi abscissorum cerebroque adglutinatorum, chirurgus cochleari, quod forte ad manus erat excipit, offertque mox accedenti Medico b. Dn. D. & Prof. *Elie CAMERARIO*, qui, ut præset curæ, vocatus mox fuerat, gyros aliquot cerebri adhuc quasi calentes, pia matre egregie investitos, vasculis capillo tenuioribus mirifice exornatos, ac arbusculis quasi tenerrimis purpureisque conspersos, non meram exhibentes corticis cerebri superficialem lamellam, sed profundius paulo excussam, candicansque etiam substantiæ stamina ostentantes, cerebri hac portione longitudine digitorum, latitudine lineas quinque, profunditate quatuor, & non eadem tamen ubique densitate, excedente; (nec unquam tamen primo morbi octiduo reclusum est vulnus, absque novo cerebri propulsi dispendio, adeo, ut vel octava die prodieret portiuncula, pisi majoris quantitate, tota nitidissime candicans, nec quidquam admixtum habens cinerei;) Obstupuere innumeri spectatores, conspecta hac nitidissima cerebri portione, vixque oculis credidere etiam rerum istarum periti, ea potissimum, quam describere mox dabitur, vulnere ratione, perspecta.

Qui eum ulnis exceperat vir robustus, inter gestandum vacillationem ossium cranii fractorum probe sentit, Medicoque mox indicavit, monens simul, puerum digitos mox manuum constrinxisse arctius, magnaque vi spasmos extremorum passum: hinc & lecto decumbens vehementissime ac continuo sinistram agitavit pedem, dextro latere mox comparente resoluta clamores simul enormes, aut ejulatus potius penetrantissimos ejaculante thorace, oculis distortis, corneis ac subclausis, conniventibus

ribus palpebris, sensibus amissis. Ictus ac prostrationis violentia, lapidis pondus, teneraque ætas, magnum indicabant vulnus autopsya vero parvum id exhibuit, vulnus enim integumentorum capitis ne digiti quidem æquabat longitudinem, lateribus parum hiantibus, intus vero latuit terribilis effectus tanti ponderis. Locus vulneris fuit in summo ossè frontis lateris sinistri, præcisus determinandus, si concipias Triangulum Ifosceles, cujus basin, distantiam nempe inter sinistri oculi canthum externum, ac principium meatus auditorii, æqualia latera in vulneris centro coëuntia, integro ad minimum pollice superabant magnitudine; nec tamen trianguli hujus apex mali centrum fuit, sed fracturæ quasi initium, ossis enim frustum depressum, duos digitos latitudine non attingens, longitudine eos excedebat, protensum quippe a vulnere versus latus dextrum, vacillans admoto specillo, depressumque, figuræ Trapezoidis, a cujus angulo inferiore magna fissura descendebat per os frontis totum, ipsamque oculi orbitam, lato hiatu tactui obvio. Vis scilicet pondusque tegulæ, qua marginem acutæ, non capillos modo conscidit, sed depressit frustum illud cranii violenter, perrupit imperu illo duram matrem, conquassavit subito cerebri substantiam teneram, frustum ejus expressit, ejecitque per fissuram a vulnere distantiore, via tamen, eliso cerebro, ad externa patente, quoniam summa violentia integumenta a depresso cranii frusto mox separaverat, hinc protrusum cerebrum, qua structuram portionis illius integrum & pulcherrimum, per foramen vulneris longe minus atque arctius. Quanta hæc in capite contusio fuerit, sufficienter monstrant dissipati, immo suffocati ac stupefacti spiritus, turbatus sanguinis circulus, nervorum fibrilla in spasmos actæ, concussæ, convulsæ partim, partim relaxatæ, indeque oborti spasmi, ejulatus, agitationes partium variarum, resolutio dextri lateris, mirandum-

que potius, potuisse his violentiis naturam resistere, nec secutam mox esse mortem, totiusque destructionem machinæ.

Non multum libuit in vulnere agitare stilos, explorare fissuras, earumque progressus rimari, ne graviori irritatione, læsum tam enormiter cerebrum, novis stimulis ulterius labefactaretur. Chirurghi egerunt, quod ipsorum est; non describemus sacculos cephalicos, inunctiones Spiritu vini camphorato factos, hunc cum matricali spiritu vulnere instillatum, linteisque multiplicibus impositum adfusumque; exhibitas mox per intervalla Mixturas nervinas, confortantes, cordiales, exteriusque adhibita inunctaque varia, spiritus, balsama, elixiria, &c.

Principalis hic quæstio fuit de facienda incisione, ac vulneris dilatatione, cum id videretur justo arctius, imminabat jam vulnere novacula, cohibita tamen pondere rationum. Urgebat vulneris angustia, recentiorum unanimis commendatio incisionum ac dilatationum in vulneribus minoribus; sed suadebat tamen contrarium patula via, quæ deesse non poterat saniei ac puri, cum tot sanguinis exsistentis rivulis, immo tam notabili cerebri portioni, rima ipsius vel cranii, vel vulneris, longe majori ac latiori, concesserit exitum; hanc natura viam non videbatur neglectura, quin potius solícite conservatura. Idem etiam est, quod suadent recentiorum plurimi, non statim accedendum ad incisiones sine gravi causa; occurrebat maxime animo R V Y S C H I I, Amstelodamensis, at quanti viri monitum: Etiam in vera cranii fractura, in qua symptomata non augentur, haud statim ad incisionem & terebrationem esse confugiendum; ac præstare ejusmodi adhibere fomenta cephalica, quæ non parce, nec linteis exiguis, sed latioribus pannis, etiam ex lana confectis, calide sint adplicanda, caputque totum iis obvolvendum. Sic non raro opem se tulisse felicissimam

iis, quorum capitibus jam scalpellum incisorium imminuerit. At recordor nunc ista scribens, eandem nuper viam ingressum esse experientissimum chirurgum Parisiensem D. PINCON, Serenissimi Hohenzollerani Principis primum chirurgum, in rustico, fuste graviter percusso, quique sine voce per decem decubuit dies; sola hic fomenta, iunctiones, sacculique cephalici sine ulla incisione feliciter restituere ægrum pro desperato habitum. Tam dura subinde sunt rusticorum capita. Differendum itaque erat & hoc remedii genus, & ipsa de Trepano deliberatio, quod quidem depresso ossi applicari haud poterat, nec requirebatur, uti ex post facto evidens erat; utile in se remedium ac frequentissimum auxilium, sed & frustra sæpe & non satis apte adhibicum; latius tamen hodie patens quam olim, quippe aliis quoque ossibus, cariosis maxime superficialiter adplicandum ad exfoliationem promovendam, in Lue venerea maxime, &c. Vomitus inter prima obortus est symptomata, frequens porro rediit, tinctus etiam aliquando cruore. Interea mixturæ confortantes cum Liqu. Corn. Cerv. succ. & castoreatis ori infundebantur, exteriusque ea omnia naribus, vertici, temporibus, pulsibusque adhibebantur, quæ in casibus tam repentinis admoveere consuevit sollicitudo adstantium ac consternatio.

Hæc agebantur 10. Junii diesque illa & nox eam insequens eisdem inter spasmos, sinistri pedis agitationes violentissimas, clamores, stridoresque horrendos transacta est. Mane vero diei 11. Junii ultima vice vomuit, idem inter deligandum clamores, idem cetera stupor ac torpor; facie partibusque ejus singulis magis magisque intumescens, ac ipso tumore deformatis. Die 12. Junii plenaria lateris dextri immobilitas, ob impeditum valde spirituum animalium in partes ejus lateris, concussis violenter ac contortis quasi nervorum fibrillis, influxum, involuntariaque

que fecum alvinarum cum urina excretio, funestum sapius signum, observantur; nihilominus tamen jusculum carnis, ipsi porrectum, deglutivit, variaque medicamenta scopo convenienter ordinata, & hoc quidem die Mixturam confortantem ex Aqu. fl. Til. unicorn. ver. Margarit. or. ppt. corn. cerv. aurat. conf. alkerm. compl. atque Julép. violar. officiosa parentum manu oblata, admisit subinde, ac per intervalla. Ad confortandum caput enormiter læsum concussumque, balsamum ex balsam. apoplect. Lavendul. Anth. Succin. Rut. nuchæ ac temporibus, spiritusque nervini ex spir. Lil. convall. Iumbric. Aqu. Anhaltin. partibus non solum resolutis sed & universæ dorsi spinæ, ad refocillandam labefactatam ejus medullam, seu continuatum inversumque cerebrum, largissime inungebantur, immo infundebantur, ut scilicet hoc quoque modo ac tentamine, eo citius influxus spirituum animalium in partes illas externas resolutas iterum obtineretur, ac invitaretur, quo etiam confortandi scopo, epithema cordiale ex Elix. vit. Spir. Lil. convall. Anth. mediante panno coccineo scrobiculo cordis imponebatur, pulsibusque admovebatur. Nec deerant adstantibus signa, quibus suspicabantur, visus auditusque aliquod subinde exercitium in puero deprehensum esse. Die 13. subsequente, iterum agitationes & inquietudines ægrum torquebant, mentis tamen attentione transparente, nec minus clamoribus adhuc adstantibus erat molestus, facie magis magisque in tumorem inæqualem informemque elata ac deformata: Urina multa, tincta, non turbata, nubibusque gravis conspiciebantur, qualis & die 14. Junii prodiit, quam diutius, quam par erat, retinuerat, succedente tandem, post inunctiones hypogastrii largiores, fluxu ejusdem liberiore, fibris tōnum naturalem recuperantibus, spasmisque cessantibus; non amplius tam stentoree clamabat, nisi a spiritu vini camphorato cum spiritu matricali commixto, vulneri

vulneri partibusque illis nerveis, teneris, atque adeo graviter læsis, infuso, qui scilicet debebat, laudabili chirurgorum providentia, cohibere atque arcere inflammationem, atque dehinc gangrænam & putredinem parti tam nobili funestissimam, maximeque metuendam. Ceterum tincta illa plurimum, sed non turbata urina, febrem vulnerariam æque, ac citator pulsus, indicabat, quæ non poterat non in tam gravi læsione nobilissimæ partis supervenire, purulentis moleculis massæ sanguinæ largiter jam admixtis, ejusque mixtionem turbantibus; neque enim facile dixeris, animam febrim hanc excitasse per providentiam suam, quæ orta est a suppuratione sanguinem turbante, nec adhiberet anima tam vile instrumentum, quale pus est, ad scopum suum, cum in id nullum ipsi imperium competat, toto quippe genere, tota substantia peccans. Cum vero ista dextri lateris omnimoda paralysis & graviolem videretur indicare principii nervorum læsionem, & penitiores canaliculorum nerveorum obturationes, vel etiam relaxationes aut alibi stricturas spasmodicas hinc assiduo insistendum erat confortationi nervorum, totusque dorsi tractus oleo quodam nervino, ex Ol. Lumbricor. Rut. Castor. mastichin. Lavendul. Succin. bis de die inungebatur. Ob pulsum fortiorem caloremque totius corporis manifestiorem, status febrilis increscentis & signa & symptomata, visum fuit pulvisculos quosdam nervino refrigerantes, ex pulv. Pannon. comp. Unicorn. ver. Corn. Cerv. aurat. Lap. Smaragd. ppt. Margarit. or. ppt. Nitr. crystallin. atque Cinnab. nat. ppt. præscribere atque exhibere frequentius, ad sedandum æstuantis sanguinis ardorem, temperandamque ejus turgescenciam, itemque nervorum ac spirituum animalium (quos, nonnullis quidem hodie ingratos in medico systemate, natura ipsa jubente, servandos credimus,) confortationem. Noctem quiete transigebat, alteroque die, 15. scilicet Jun. motus lateris dextri

resoluti, non sine magno parentum aliorumque gaudio, haud obscuris sese prodebat initiis, qui in dies, quamquam tardiori gradu & incrementis lentioribus, magis magisque crescebat, liberiori scilicet sensimque reddito spirituum animalium, in partes illas, antea iis destitutas, vel saltem parvioribus eorum copiis imbutas, influxu; carnis juscula aliquoties, redeunte jam adpetitu, comedebat, urinam non ita tinctam reddens, (febre jam mitigata) illius vero excretionem, profluvium materiæ cujusdam pultaceæ albicantis, statimque in urina subsidentis, subsequēbatur, profluebat enim hæc chyloso-pultacea, vel si mavis, blandior purulenta materia, demum reddita urina, seorsim prolabens per urethram. Horis ejusdem diei vespertinis, adstantibus admirationi fuit, dum mente, ob recollectos jam spiritus, nervosque ad tonum suum redeuntes, vigorem aliquem novum exerente, organisque loquelæ destinatis jam melius constituitis, distincta claraque satis voce, utut languida pronuntiatione, integram orationem Dominicam recitaret. Die 16. Junii portio quædam substantiæ cerebri candidissima ex vulnere, cum sanie quadam spumosa flavescēte, prodibat, ægerque de dolore cardialgico sæpius conquerebatur, unde una cum mixturis supra memoratis nervinis, confortantibus, pulvisculos pariter confortantes, stasis temporibus ægro exhibendos, ex pulv. epil. M. Pannon comp. Unicorn. ver. spec. diacret. Corn. Cerv. aurat. & Nitr. crystallin. placuit commendare; qui tamen stomachi dolor 17. die, post excretionem retentaram diutius secum alvinarum, multum remisit, urina interim, tinctura intensiore nondum penitus destituta, & offerentē una sedimentum illud supra memoratum, pultaceum, seorsim excretum. Ceterum a prima inde lationis quasi hora, stagnantibus, in faciei musculorum tubulorumque cavitatibus, viscidis humoribus ac purulentia tinctis, facies magis magisque intumuerat,

Sanationis cerebri quassati, cum deperditione subst. 211

muerat, nunc elato maxime tumore, formaque faciei pristina ablata. Altero mane, nocte sat bene transacta (die 18.) nec visus, nec memoria videbatur recte se habere, adeo spiritus adhuc vacillabant undulabantque præ debilitate instabiles; unde pulvisculi ex Specif. ceph. M. Antim. diaphor. Corn. Cerv. aurat. Margarit. or. ppt. Nitr. crystallin præscribebantur, Liquori cornu cervi, aliisque analepticis interponendi, appetitus vero auctus frequentius postulabat, quod offerret latranti stomacho. Dudum palpebræ, (ad quam rima fissuræ cranii protendebatur) oculi sinistri, tumor elatior cœperat fieri ac turgentior, hac quidem die magis tumens rubensque, suppuratione jam increscente, frequentius ridebat æger, mente debili, debilibus spiritibus haud graviter satis imperante in tanta adhuc turbatione, dumque adstantes canebant, ipse lacrymas profundebat, ejusdem spirituum instabilium teneritudinis soboles indicesque. Sequenti die 19. de dolore oculi illius sinistri querelas movebat acerbiores, idem de cetero appetitus, eademque semper hætenus urina; noctem quippe satis tranquillam secutus erat dies tolerabilis, transactus inter comestiones, vagos ineptosque sæpe risus ac faciei elatiorem adhuc tumorem: Tumor vero palpebræ in acumen attolli rubicundius videbatur. Die 20. calor totius corporis circa vesperam erat intensior, pulsus per consequens citatior fortiorque, hinc pulvisculis additus fuit pulv. Pannon. comp. ac antifebrilia, memoriæ vero læsio in hoc maxime sese manifestabat, quod multa, ipsi alias maxime familiaria, suis nominibus indigicare ac denominare non potuerit, manifesto debilitatis ac teneritudinis spirituum, summe antea dissipatorum, tantaque vi prostratorum, indicio; mereturque id inprimis notari, quod læsio memoriæ circa solstitium maxime sese exeruerit, postea sensim, confortatis quoque spiritibus, evanescens. Nescias autem, an de sede memoriæ hic concludere ex situ vulneris

liceat, remotioris scilicet ab occipite; quamquam istæ animæ functiones pendere vix a situ partium cerebri videantur.

Die 21. Junii palpebra superior oculi sinistri in abscessum elevata, cultello incisorio aperiebatur, quæ multum puris laudabilis fundebat, quo factò dein, sine ullo fere impedimento, oculo illius lateris videre potuit; ab octava enim inde morbi die, facies prætumida cœpit detumescere plurimum, sola nunc palpebra tumente, qua inter fletus aperta, mox omnia erant sereniora. Mansit tamen in fronte, deducta inde a vulnere, latior linea seu rima hians, molliuscula, tumida in palpebram desinens, licet aperto tumore jam minus turgida; unde etiam altero die 22. erectus in publicum, fenestris tamen clausis, prospiciebat, urinam sine consueto sedimento pultaceo reddebat, cetera bene se habens, adeo, ut per totam fere noctem quiete dormiverit, altero que mane diei 23. Junii integro appetitu jusculum carnis sorbillaverit.

Oculus dextri lateris liberius nunc, tumore subsidente, aperitur, utroque sic liber oculo prospicit, fortius ac frequentius pro more ridens, duriora etiam, e. g. pyrum conditum, non sine stridore dentium masticat, immo magno cum impetu, sine ullo doloris sensu, sternutat, unde spem de futuris, indubie præsentibus, paulo meliorem licebat concipere. Mane diei 24. Jun. parum admodum puris, tam ex vulnere capitis, quam palpebræ dimanabat, nec Spiritus matricialis intra vulnus adeo libere, uti alias, admittebatur, atque absorbebatur; in deligatione tamen vespertina plus puris effluixisse vidimus, alvus libera, urina iterum sedimento pultaceo inquinata fuit; maxime autem notari mereretur, quod ulcera antiqua, brachii atque femoris ejusdem lateris, post extracta ossicula quædam (ex brachio maxime) cariota, ante aliquot annos jam consolidata, a triduo saniem quandam, ratione coloris cum illa vulne-

vulneris capitis convenientem, stillare inceperint: Adeo largiter sanguineæ massæ innatavit admixta ex vulnere sanies; adeo tota massa vitalis fermentescebat, excitata a peregrino hoc fermento, a qua data porta proruebat sanies, quod in parte debili, atque olim graviter læsa, contigit facilius, cicatrice rupta, novaque puri aperta janua. Vidi-
mus simile nuper exemplum in Illustri viro, cujus ulcera anti-
qua, ab aliquot lustris occlusa, post expeditionem febrem-
que Hungaricam denuo aperta, gravissime ipsum adflixerunt. Vivum etiam circumfert in corpore exemplum alius quidam Juvenis, studiis deditus, ulcera antiqua, data per sanguinis turbas occasione, facile nova exundare sanie ob-
servans, quidquid enim tum in sanguine sordium est, ad con-
ductam veteremque facile amandatur cloacam, seu fistulam, utut adparenter consolidatam clausamque. quod & in hoc puero nostro factum esse agnoscer, quisquis circumstantias ponderabit; ac memorabile sane est, latus ejus sinistrum, tot jam injuriis malisque fuisse subjectum, dextro semper salvo. Interim usui medicamentorum omni cura insistendum duximus, ut & sanguinis impuritas corrigeretur, & fœda miasmata ex universa ejus massa ejicerentur.

Die 25. Jun. Urina mane parum offert sedimenti, vespere pallidior atque turbida; cicatrix brachii continuo materiæ purulentæ portionem protrudebat, cui etiam, incisione cultello facta, via atque exitus parabatur, femoris cicatrice per se liberius fluente. Ceterum læsio memoriæ, qua voces ac nomina, nondum cessabat, manifesto indicio, & spiritus adhuc teneros, vacillantes, eccentricosque esse, & cerebri fibrillarum tonum ad pristinum statum atque æquilibrium necdum rediisse, unde nec anima distinctas satis formabat ideas. Nocte bene transacta d. 26. idem materiæ purulentæ status in partibus singulis, eadem urina; ceterum cont-

fortandi, viscerum tonum roborandi, sanguinemque emendandi scopo, Electuarium ex Cons. Cichor. Rosar. rubr. Cydon. condit. Nuc. Indic. condit. Syr. Rub. id. Julep. violar. ut & Elix. aperit. Cl. Tinct. Mart. cydon. adſidue cum ceteris remediis, ægro propinabantur.

Mane diei 27. urina erat flava, cum ſedimento, vespere vero pallida, itidem cum ſedimento; capilli capitis, ſine ullo doloris ſenſu ac innoxie; fluctuante adhuc ſub pelle purulenta materia, novacula reſecabantur, (hactenus enim ſacculis cephalicis, vino fervente imbutis, tegebatur vulnus, capitisque partes, ſatis prius ſpiritu matricali & vini camphorato imbutæ; nunc autem raſo, non in vulneris ſaltem vicinia, ſed & latius, capite, Emplaſtro de Betonica id obtegebatur totum, impositis tamen deſuper ſacculis, hactenus magno ægri emolumento adhibitis,) pulſu bono, alvo libera. Corpore per ſomnum quietum probe reſecto, d. 28. ſponte ſe ſe erigit alacris, perpetuoque, etiam inter obligandum ridet. Urina flava a trihorio adhuc ſine ſedimento offertur; labiis vulneris reunionem atque conſolidationem maxime adſectantibus, die 29. Jun. prima vice vulnere inferitur turunda, ut ſcilicet materiæ purulentæ via atque exitus hoc modo conſervaretur, quæ alias, vulnere conſolidato labiisque clauſis, non potuiſſet non regurgitare, graviffimaque mala, immo ipſam mortem inferre. Die 30. pus tenuius in parca admodum quantitate ex vulnere prodit, perpetuo deſame conqueritur æger, cibosque avide arripit, in margine offis eminentiore, verſus aurem ſiniſtram, in ipſo vulnere nihil quidquam vacillat vel abſcedit; die autem 1. Julii adhuc ſpecimina quædam læſæ memoriæ edit, dum res, ipſi maxime notas, nominare non poteſt, pus interim nunc parcius, nunc largius, ex vulnere protrudi poteſt, colligebatur enim ſub integumentis, a cranio hic depreſſiore, ſeparatis. Die 2. Jul.

Sanationis cerebri quassati, cum deperditione subst. 215

fenfim sensimque memoriam meliorem fieri advertimus, labiis vulneris ad consolidationem atque reunionem se se disponentibus, omnibusque optime se se habentibus, siquidem jam d. 3. Jul. proprio Marte se se erigit, atque erectus in lecto sedet, (hactenus vero inunctiones externas spinæ dorsæ, immo totius corporis, tum oleis nervinis, tum spiritibus confortantibus, factas, haud parum ad Paralyseos, qua totum resolutum erat latus dextrum, diminutionem atque expugnationem, fuisse proficuas, ipse eventus docuit evidenter,) infertionem ac penetrationem stili ferrei vix sentit, nec repugnat illi, hilari latoque admodum est animo, immo d. 4. e lecto surgit, atque sine ullo vertiginis sensu, passus plusquam, decem, alio manudente, ambulat, nec non 5. & 6. die per aliquot horas in publicum fenestris tamen clausis, prospicit, puris quantitate non adeo parca se offerente, omnibusque rite se habentibus tentabat insuper vires suas alacrius, an solus aliquot facere passus atque incedere possit, quod vero, sine metu prolapsus, præstare non potuit; eodem etiam die Julii sexto, cicatrix in femore, ut pus liberius effundi posset, cultello aperiebatur, pulsusque vesperi solito citatiorem se exhibuit. Die 7. ordinaria puris tam quantitas, quam qualitas, sine ulla reliquarum circumstantiarum mutatione, observata est; die 8. vero solus aliquot passus incessit, notandum vero, sub deligatione cranii portionem denudatam, semper candidam adparuisse, ut idcirco pus non adeo corrosivum fuisse concluderemus;) atque per aliquot horas, uti etiam die 9. Jul. extra lectum commoratus est; d. 10. autem femore & brachio melius se se habentibus, diutius ambulat; labiis interim vulneris d. 11. ne scilicet excrescant, carnemque fungosam prognerent, pulverem Vitrioli cyprini chirurgus insperfic, materia saniosa in eodem statu constituta.

Die 12. Jul. nullas plane, de quocunque etiam levissi-

mo dolore, æger edit querelas, sed quasi liber ab omni malo metuque obambulabat, & Chirurgus sicca saltem metho- do modoque, omissis jam madidis vino sacculis, vulnus obligat; nihilominus tamen pulveribus cephalicis, nervinis, confortantibus temperatis, essentiaque supra memorata, Electuario confortante ac temperante, exoptato cum successu semper utitur; ceterum quolibet fere die novus quispiam ad statum meliorem gradus, & morbi declinantis atque convalescentiæ indicium novum, attendi poterat, siquidem d. 13. 14. 15. 16. ita bene sese habuit, ut ex hypocausto egredi haud dubitaverit, immo die 17. exire domo ausus est audaculus puer, non obstante capitis adhuc tam gravi læsione, tanta cranii portione vacillante ac depressa, tanta ad orbitam oculi, tactui etiam obvia, fissura immo hiatu excurrente. Unde etiam d. 18. lectum deseruit, illumque non nisi accedente chirurgo, vulnus ad horulæ saltem spatium repetiit; pus interim sensim minuitur, stilum tamen, uti antea fere, vulnus admittit, labiorumque unio, & consequenter vulneris & integumentorum consolidatio, impediri vix amplius poterat, urgente oclusionem natura, nutrimento copiosius suggesto, fibrillisque quadam vi coëuntibus ac conscrescentibus.

Die 19. Jul. æger ex improvise corripiebatur coryza, unded. 20. rubentibus ac stillantibus naribus sternutat, frequentiusque nares humidæ emungit, unde his d. 21. continuantibus, raso iterum capiti, uti sæpius jam factum fuit, novum Emplastrum de Betonica imponitur; d. 22. vero coryzæ larga salivatio, fortisque, sine ullo incommodo, sternutatio jungebatur, nec tamen lectum repetiit, sed & ipsam insuper vulneris deligationem extra lectum facile sustinuit, alacris semper, & cum pueris sociis violentius etiam quam par erat, ludens. Die 23. ex vulnere parca sanieci tenuis

renuis flavescensque quantitas emanabat, ægro nondum a coryza liberato, donec tandem die 24. coryza & ptyalismus, (utpote proculdubio excretiones hætenus ægro admodum salutaris, suoque modo criticæ, cum jam pus prodiret ex vulnere parcissimum, adeoque per metastasin alibi excernendi erant pravi illi humores, si salvus debebat esse puer,) & cum cussicula largior excretio desierit. Die 25. pauca saltem puris guttæ, facta in partem superiorem, accuratiore etiam pressione, profluerunt, vulnus d. 26. 27. & 28. ita angustum est redditum, ut d. 29. cranium, alias satis conspicuum, non amplius adparuerit, vixque tres saniei guttulæ promanarint; unde etiam chirurgi, obicem, consolidationi hætenus positum, removerunt, vulnerisque plenariam conclusionem, & labiorum reunionem, sperare ausi sunt. Hisce omnibus ita rite se habentibus, Medicus tamen ulteriorem medicamentorum internorum, cephalicorum, neruinarum, confortantium, continuationem commendavit, pulveremque talem d. 30. ex pulv. analept. fr. M. Marchion. Matr. perl. ppt. Corn. alc. phil. calc. Lap. smaragd. Sacchar. perlat. bis de die exhibendum cum speciebus pro Infuso theiformi ex Herb. Veron. Beton. Acetosell. fl. Hyperic. Nymph. Cichor. Rad. Sarsaparill. Liquirit. Lign. Sassafr. præscripsit.

Videbatur jam res omnis confecta, & consolidatio vulneris omnimoda inttare, hætenus enim vi quasi coalitio repressa fuit, ut puri pateret via; & coaluit sane vulnusculum, usque ad rimulam quasi minimam, ac rebellem, (quod prædixerat Medicus) semper enim aliquid stillavit laticis, puero vegeto, agili, sano, omnibusque ætatis suæ actionibus aptissimo, ac in publicum, quacunque etiam tempestate, prodeunte. Novembri demum præteriti anni, prima, eaque exigua, ossiculi corrupti lamella, ex foraminulo prodit, quam hætenus plures aliæ, parvulæ pariter,

juxta cum duobus latiusculis, sed tenuissimis tamen, secutæ sunt, puero jam ultra annum rectissime valente, petulanti, atque ad omnia prompto; pollet enim & memoria, & ad discendum, ut prius, aptitudine, oclusumque est, dum ista in chartam conjiciuntur, vulnusculum, rima autem frontis eadem, imo quasi amplior tangitur, suo quoque, quem monstrat, pulsu, conspicua.

Si quæras, qua ratione coaluerit, repletaque sit cerebri ablati cavitas? an caro ibi genita? an callus sui generis? nihil responsi loco accipies, cum vel ipsum hoc inter rarissima vulneris hujus sit, quod excussum fuerit cerebrum, osse isto trapezoide, seu cranii effracti portione, in sicum redeunte, conspectumque cerebri læsi omnem auferente. Novimus exempla passim prostantia vulnerum gravissimorum, etiam non sine deperdita particula substantiæ cerebri, quæ inter Gœckelianum eminent, sed poterat in iis conspici cerebrum læsum, poterant adplicari remedia, removeri impedimenta, cum hinc suspensio omnia gradu agenda erant. Patet vero hinc, quam necessarium fuerit apertum diu servare vulnusculum, unicam saniei egredientis viam. Nec reticendum tamen etiam commodum, ab impedito cerebri læsi conspectu enatum: Os enim effractum, ac suo tamen redditum loco, aëri, destructori ac hosti vulnerum ulcerumque præclusit viam ac adpulsum liberiolem ad interiora, hinc facilior a putredine præservatio, ac læsi cerebri consolidatio, concurrentibus balsamicis, magna industria ac dexteritate adplicatis.

Quid vero nunc sperandum, quid metuendum puero nostro? Monendus omnino est, ut cautius agat, nec obliviscatur tam enormis cerebri læsionis. Subdola sunt istiusmodi mala, & occulta sæpe post se relinquunt vestigia, quæ periculose aliquando & ex improvviso possunt reviviscere, graviterque lædere. Meretur eam in rem ad-
lega-

legari attendique historia Illustris Herois Würtembergici fortissimi, Serenissimi Principis FERDINANDI WILHELMI, cujus æterna est ac pretiosa memoria: Hic enim in obsidione Vivarini Anno 1685, globo in fronte ictus, cerebro licet illæso, trepanationem sustinuit, curatoque licet, quoad licuit, vulnere, eo robore adhuc pollebat Princeps inperterritus, ut per tot annos in Hungaria, Dania, Hibernia, Flandria, Belgioque, immo in Polonia, Podoliaque ac Holsatia gesserit bella gravissima, omnibus expositus tempestatum aërisque ac victus injuriis, tandem tamen fatali hac læsione recrudescente, ereptum est terris tam nobile cœli depositum. Manserat scilicet meatus aliquis in cicatrice apertus, per quem, annorum istorum decursu, sanies per intervalla exstillavit; is fluxus salutaris substitit subito mens. Jul. An. 1701. hinc oculi inflammatio, lethargus, dehinc convulsivi motus, apoplexia, tristissimaque tandem mors secuta est; ajunt vero, qui Serenissimum Principem familiariter norant, eum, admoto digito, locum pristini meatus ostendisse, ac monuisse quasi adstantes de oclusionione fatali, sed visum tum fuerat DEO evocare hinc Principem magnanimum, adparuitque post mortem, fissum olim ab ictu globi fuisse cranium, relictasque ossis quasdam festucas acutiores, quæ forsan nunc demum pupugere meninges, seque saniei retentæ junxere; nec osseus, cranium læso, callus olim succreverat, sed molliusculum integumentum obduxit cerebrum, adnatis protuberantiis binis callosis, exgiuam nucem moschatam æquantibus. Tandiu tamen sustinuit maximos labores, læsus tam graviter Princeps, ipsamque circumtulit secum læsionem, fatalem olim, lethalemque sibi futuram, Adeo nusquam tuta fides!

(*Tubinga Norimbergam missa
d. 17. Jun. 1737.*)

OBSERVATIO LV.
Dn. D. CASPARI NEUMANNI

De

Albumine ovi succino simili.

Ex numerosa illa, a doctissimis ac celeberrimis Academia Naturæ curiosorum Cæsareæ Collegis hactenus publici juris factarum Observationum copia, variæ occurrunt, quæ de *singularibus ovibus gallinaceis* agunt, & ex parte satis curiosæ & notatu dignæ existunt: Evolvi e. gr. quædam de ovibus prægnantibus, (a) de ovibus duplici & triplici vitello præditis, (b) de ovibus gemellis, (c) ovibus in ovibus, (d) aut aliis adnatis; itemque specialiores quasdam, ut de ovo a gallo gallinaceo excluso (e) de ovo insolitæ figuræ seu monstroso, & caudato, (f) de ovo hydropico (g) de ovo gallinaceo serpentifero, (h) de ovibus in tenebris lucentibus, (i) denique etiam de ovo quadrato, (k) alias

-
- a) *Ephemerid. Nat. Curios. Dec. I. Ann. I. Observ. 36. Ann. II. Obs. 250. Ann. III. Obs. 32. Ann. VI. & VII. Obs. 80. Dec. II. Ann. I. Obs. 17.*
- b) *Dec. I. An. II. Obs. 241 & 250. An. III. Obs. 32. & Obs. 188.*
- c) *Dec. II. Ann. IV. Obs. 115.*
- d) *Dec. II. Ann. I. Obs. 44. Centur. I. & II. in Append. p. 198.*
- e) *Decur. I. Ann. III. Obs. 177. Ann. IV. & V. p. 301. Decur. II. Ann. I. Obs. 145. Ann. V. Obs. 211. & 212. Decur. III. Ann. V. & VI. Obs. 138.*
- f) *Decur. I. Ann. I. Obs. 140. Decur. II. Ann. I. Obs. 16. Ann. II. Obs. 119. Ann. IV. Obs. 44. Ann. V. Obs. 147. Dec. III. Ann. V. & VI. Obs. 164.*
- g) *Decur. II. Ann. V. Obs. 175.*
- h) *Decur. I. Ann. III. Obs. 190.*
- i) *Decur. II. Ann. VI. Append. pag. 34.*

(k) aliasque plures, quarum una alteraque ulteriori dignissima esset indagazione.

Præ ceteris vero quæ *Ann. III. Decur. II.* dictarum *Ephemeridum*, pag. 146. & 147. sub No. LVIII. a Clariss. Dn. D. *Joh. BLVMIG* communicata prostat observatio, sub titulo: *Ovum in vitrum succineum a natura conversum*, admodum paradoxæ minusque probabilis mihi visa fuit, siquidem satis superque cuilibet constat, quod natura, ut ut effectus summe mirabiles & extraordinarios sapissime producat, nunquam tamen id efficere queat, ut verum effingat vitrum, multo minus ut ovum in vitrum aliquod perfectum convertat: E contrario omnes reliqui supra memorati casus, de ovis duplici vitello donatis, de ovis in ovis, de ovis lucentibus, morbofis, & diversimode monstrosis, licet extraordinarii & quasi abortivi sint, tamen ut naturaliter *possibiles*, ad minimum facile concipi possunt. Ad *vitricationem*, prout omnibus notum est *extremis ignis gradus* requiritur, qualem vero natura per se sola nunquam producere valet; alias enim necesse esset, ut

1) vel solitarie artis ope,

2) vel etiam alia naturæ insolita, & proprie artem imitante, adeoque certo respectu *magis artificiali*, quam simpliciter *ordinaria naturali* via talis excitaretur.

Per prius intelligo, eum a sole, per *vitra*, vel *specula caustica* aliquid in vitrum redigitur.

Per posterius innoo, cum a *vehementi fulgure & tonitru*, domus, vel alia res incenduntur, & per vehementissimum inde excitatum ignem hoc vel illud eodem modo, quem ars alias servare solet, extremo videlicet caloris gradu vitrificatur.

Ec 3

Præter

Præter has duas methodos me ignorare fateor, qua ratione alias *natura*, qua *natura* & absque arte, vel artis adjuvamento ad *vitricationem* concurrere, multo minus ejusmodi molles animalium partes, quales in ovo deprehenduntur, vitrificare posset.

Cum autem circa prædictam observationem ejusmodi adveniens, vel applicatus *extraordinarius calor*, minime observetur, hinc etiam ad eum plane non erit respiciendum, adeoque statim insimul a priori certissima oritur conclusio, quod *ovum nullatenus a natura in vitrum conversum fuerit*.

Similis plane observatio extat in *Volum. 1. Actorum medicorum & philosophic. Hafniensium No. LII. pag. 104. & seq. a Dn. D. Erasmo BARTHOLINO, Med. Prof. Reg. communicata, sub titulo: Ova gallinacea incorruptibilia.*

Cum autem D. BARTHOLINVS Anno 1669. initium suarum observationum circa hanc materiam fecerit, easque annis sequentibus 1670. 1671. & 1672. continuaverit; Dn. D. BLVMIG vero itidem Anno 1672. hanc observationem communicaverit, hinc probabiliter concludi posset, quod posterior ea de re quadam a D. BARTHOLINO subaudiverit; quamquam utique etiam facile fieri possit, ut duæ longe inter se distantes personæ eodem tempore eandem materiam adsumant & tractent, vel eadem phænomena observent; præcipue, cum ne quidem ipse BARTHOLINVS eadem primitus observaverit, nec tamquam plane nova tempore dicti anni 1669. respici potuerint, cum jam olim PARACELSVS hinc inde ad minimum (1) similis phænomeni mentionem fecerit.

Tandem quoque in scripto quodam recentiori, nempe *Annalibus medico-phys. Wratislaviens. & quidem Tentam. XXIX.*

1) Vid. ejusd. Opera omnia Edit. Genev. 1658. Vol. I. in Tract. de morbis Tartareis pag. 308. a. item quoque ejusdem Lib. 7. de natura rerum, in Vol. II. pag. 100. b.

XXIX. vel Anno 1724. pag. 69. sequ. similem quandam a Celeberr. Dn. D. *KVLMVS*, Medico Dantiscano, communicatam, & hanc ovi historiam respicientem, deprehendi observationem, in qua vero Clariss. Auctor, licet rem ipsam satis bene descripserit, probeque perspexerit & indicaverit, quod istud a D. *BLVMIG* olim descriptum ovum *nullatenus in verum vitrum commutatum* fuerit, tandem tamen novum quendam scrupulum movet, dum expressis scribit verbis, quod immutatum ita ovum naturæ *cornea* fuerit, vel in substantiam corneam transferit.

Et sic manifesto nunc liquet, quod recensiti hi viri minime inter se convenient, sed differentes prorsus foveant sententias, de conditione mutationis in albumine ovi observatæ, siquidem

1) *BARTHOLINVS* refert, illud fieri *incorruptibile*;
 2) *BLVMIG* iudicat, quod à natura in *vitrum succineum* convertatur.

3) Clariss. *KVLMVS* naturam *corneam* eidem tribuit, &

4) *PARACELSVS* l. c. non solum scribit, illud a sole in carabem translucidum coagulari, sed & Dn. D. *BLVMIG* in adducta observatione pag. 147. adhuc addit, *PARACELSVS* docuisse modum, juxta quem ex albumine ovi etiam omnes geminæ & metalla artis ope confici possint, quod tamen itidem cum veritate non congruit, cum longe alius sit *PARACELSI* sensus in loco isto citato.

Variantes ergo has sententias considerans, & de certitudine earum non immerito dubitans, ipse tandem laborem hunc suscipere & accurate inquirere decrevi, in quantum *illarum una vel altera cum infallibili experientia conveniat?* præcipue cum in lectione mea satis proluxa de ovo ejusque partibus officinalibus complura alia chemica tentamina & experimenta instituissem.

Hinc in præsentiarum neque de ovo toto, neque de diversis ejus partibus. immo ne quidem de albumine ovi quidquam monebo, sed unice tantum id, quod circa notatam istam *immutationem* expertus sum, brevibus adducam.

Experimentum ergo ipsum in genere veritati in tantum respondet, quod, prout omnes prædicti Auctores referunt, albumen ovi sensim sensimque sponte *indurescat*, & quidem, juxta *PARACELSI* inprimis observationem, quod a sole potissimum hæc induratio promoveatur. Ast omnes dein in eo errant, (quamquam prælaudatus D. *KVLMVS* veritati quam proxime accedat,) quando indolem & qualitatem hujus exsiccati, vel indurati albuminis modo ante dicto *describunt*; siquidem nec *incorruptibile*, nec in vitrum *succineum*, multo minus in *succinum* ipsum, nec in substantiam *corneam* mutatum deprehenditur, neque etiam operatio coagulativa hic observatur.

Quo autem hæc omnia tanto melius concipi queant, necesse erit, ut in limine statim de mixtione nativa albuminis notetur, eam quoad *maximam sui partem ex aquosis, paucissimis terreis, oleosis & salinis* principiis constare, sicuti id *proportio* illorum, quam mediante destillatione prudentissime instituta & administrata investigare licuit, optime demonstrabit.

Recepi nempe XVI. uncias crudi albuminis, ex recentibus ovibus gallinaceis deprompti, easque retortæ vitreæ immisi, postquam hæc pariter ac vas recipiens probe antea mundata, siccata, & accurate ponderata fuerant. Hoc ab initio lenissimo præstavi calore, adeoque sensim sensimque, prout necessitas requirit, aucto ignis gradu, provide & debito more destillavi, destillatum sæpius removendo, gustu & olfactu explorando, sicque tandem quoad pondus impetravi:

13. Uncias, 6. drachmas, 2. scrupulos *aqua*, vel phlegmatis, omni sapore & odore destitutæ; postea

5. Drachmæ

5. Drachmas & dimidium scrupulum liquoris urinosi, seu spiritus empyreumatico-volatilis, porro

3. Drachmas & 6. grana olei fetidi.

3. Drachmas cum dimidia salis urinoso volatilis, &

5. Drachmas & 23. grana nigri, valde porosi, & perquam levis capitis mortui.

Simili ratione XVI. uncias albuminis ad duritiem cocti, omnibus adhibitis cautelis (absque accelerata & minime necessaria caloris augmentatione) destillationi subjeci, exindeque recepi

10. Uncias cum dimidia phlegmatis insipidi ac inodori, postea

4. Uncias spiritus, vel liquoris urinoso-volatilis,

Semi unciam & scrupuli dimidium olei empyreumatici,

2. Drachmas & 5. grana salis volatis urinosi, &

2. Drachmas cum 2. scrupulis capitis mortui.

Ex his duabus destillationibus Lectori benevolo facile nunc patet:

1) quod in albumine ovi naturali permultum & fere 7. nempe in 16. unciis albuminis, 14. uncia (addendo 4. scrupulos) insipida aqua contineantur.

2) quod accedente leni calore in principio ex albumine ovi nihil aliud, quam pura ejusmodi aqua sensim sensimque exhalet;

3) quod, cum etiam ova prius ad duritiem cocta fuerint, totum ovum tantum unum circiter scrupulum, vel drachmam semis, de pristino pondere suo amiserit, & tamen sub instituta albuminis hujus cocti destillatione, in principio simile pondus aqua transferit.

4) quod adeoque circa ejusmodi tractationes & exhalationes albuminis ovi, omnes reliquæ partes constitutivæ,

nempe prædictæ salina, oleosa & terrea simul restitent & firmius inter se coëant.

Porro etiam quilibet nunc concludere poterit:

- 1) dum *PARACELSI* albumen ovi soli exposuit,
- 2) reliqui vero Auctores ova ad duritiem coxerunt, & unus eorum oblivioni ea tradidit, & post aliquod tempus demum ex eo loco, in quo latitaverant, protraxit;
- 3) alter ea ad parietem suspendit, &
- 4) tertius ea scrinio inclussit, ibique per aliquod tempus detinuit; quod, cum postea ova ita indurata in succinum, vitrum succineum, substantiam corneam, vel plane incorruptibilem *commutata* fuisse autumaverint,

A) durante hoc immutationis actu nihil aliud evenerit, quam *lenis exhalatio* & separatio *aquæ*, sive phlegmatis, & quod

B) residuum, adeoque solum Albumen, leniter digestum, ab aqua sive phlegmate separatum, consequenter sensim exsiccatum, atque induratum, de reliquo autem pristinis suis partibus constitutivis adhuc præditum nonnisi magis concentratum quoddam mixtum, minime autem vel vitrum, vel succinum, vel cornu, vel simpliciter incorruptibile quid, constituere potuerit.

Ut autem horum omnium pleniorum obtinerem certitudinem, speciatim quoque prædictas tentavi immutationes, & ubique, si quæ ullibi dubia mihi adhuc occurrebant, propriis manibus experimenta institui. Hinc:

1) astitivo tempore 2, uncias cum 2. drachmis, crudi, vel recentis Albuminis ovi sumsi, vitroque paululum capaciorem inditas & leviter, pro avertendo pulveris accessu, rectas ejusmodi in loco collocavi, quem interdum radii solis continuo illustrabant.

2) Seorsim ejusmodi quantitatem recepi, eamque munda-
 datæ vesicæ suillæ immisi, hanc tantum ita colligando, ne
 peregrini quidquam incidere posset, & dein itidem eodem
 in loco suspendendo.

Hæc ita per aliquot septimanas ibi reliqui, successive ta-
 men sedulo observans, quod insensibiliter minuerentur,
 suamque fluiditatem amitterent, spissiora, firmiora, siccio-
 ra, & tandem plane sicca redderentur. Tumque pondere
 eorum examinato, prius, quod in vitro observatum fuit,
 drachmas duas cum dimidia ponderavit, adeoque de eo 2.
 unciz (subducta drachma dimidia,) exhalatione ablata fue-
 re; posterius, quod in vesica suilla aëri expositum fuit,
 ponderabat 2. drachmas & 2. scrupulos, adeoque quoad
 scrupulum semis pondere superabat prius. Utrumque ejus-
 dem coloris erat & consistentiæ, nempe ad instar *succini*, vel
 etiam ex parte ad instar *Gummi Arabici*.

3) Postea eadem tentamina institui etiam cum *albumine*
ovo cocto, cum *vitello ovi cocto*, & cum integro *ovo cocto*, ubi

a) albumen unicum coctum, remoto vitello, pondera-
 bat 6. drachmas & 25 grana, post exhalationem vero phleg-
 matis in aëre & exsiccationem, ponderabat 2. scrupulos &
 15. grana

β) aliud albumen, quod in duas partes dissecuri, vi-
 tellum simul removendo, ponderavit post coctionem
 6. drachmas 2. scrupulos & 7. grana, seu 7. drachmas,
 addendo 13. grana; post expositionem vero in aëre fa-
 ctamque exsiccationem, tantum 2. scrupulos & 12. gra-
 na, quæ differentia exigua vel a majori magnitudine ovi
 ipsius, vel a longiori aut breviori coctione ovorum de-
 pender.

γ) Ulterius *coctum vitellum ovi* eadem ratione aëri
 calido exposui, ponderabat ille, prævia coctione 4 $\frac{1}{2}$.

drachmas & 6. grana, post exsiccationem autem 2½. drachmas, unde luculenter adpareret, quod in vitello *tanta aqua copia*, ac in albumine, nullatenus existat; proinde etiam vitellus ovi exsiccatus plane *non est pellucidus*, prout exsiccatum albumen, sed eadem ratione quasi farinaceus & opacus, sicuti coctus nisi quod magis induratus sit.

f) Denique etiam *integrum ovum*, antea tamen ad *duritiem coctum*, separato prius cortice, eadem ratione aëri exposui: Pondus ejus post coctionem & testæ separationem æquabat unciam unam, drachmas quatuor cum dimidia, & 7. grana; exsiccatum vero non nisi 3. drachmas & 16. grana; utraque eundem colorem referebant, qualis in ante dictis separatim induratis partibus conspiciebatur.

Quo igitur eo certius cognoscerem, quid proprie *induratum hoc*, pellucidi succini vel semidiaphani Gummi Arabici formam induens *albumen ovi* jam sit? & an, præter desperitam aquam etiam in reliqua sua mixtione destructum sit? vel an de reliquis suis partibus constitutivis aliquid simul amiserit? ideo indidi certam exsiccati hujus albuminis quantitatem (secundum proportionem prioris cum crudo albumine instituti laboris,) Retortæ vitreæ, per gradus dein destillando, hacque ratione similiter eadem producta & tantundem olei talis volatilis & spiritus urinosi, una cum restante terra obrinui, qualia ex crudo albumine, excepta saltem aqua, prodierunt.

Hac ratione nunc liquido mihi constabat, quod pellucida ista materia secundum externas & internas suas proprietates nullo modo idem proprie sit, quod præfati Auctores adferuerunt, sed adhuc dum verum *albumen ovi*, omnes priores partes constitutivas adhuc continens, a calore saltem quodammodo digestum, postea vero *mere exsiccatum*, vel a maxima aquæ quantitate liberatum; prout quilibet facile
omnia

De albumine ovi succino simili.

omnia hæc denuo examini subjicere, hujusque veritatis itidem certiore se se reddere poterit.

a) Non est *succinum*, vel *carabe*, ut *PARACELSVS* adfirmavit, licet externam ejus formam referat. *Succinum* enim

- 1) est *Bitumen*, ad regnum minerale pertinens,
- 2) est longe *firmius* & *solidius*,
- 3) nec *ab aqua* extrahi, vel solvi, multo minus in putrefactionem deduci potest,
- 4) longe quoque aliud oleum & sal volatile vehementi destillatione suppeditat, quam animalia.

Oleum succini est oleum bituminosum, ad instar veri olei *Petræ*, ejusque sal est acidum, & non tam ob volatilem odorem, verum propterea tantum simul *sal volatile* appellatur, quia destillatione & sublimatione elevari potest, ignem fortiolem fugit, & parietibus vasis recipientis salis instar adhæret.

E contrario

- 1.) Albumen ovi induratum est *animale*,
- 2.) *Firmitate* priori longe cedens,
- 3.) in *aqua* utique *solubile* est, & ad *putrefactionem* facile disponi potest, insuperque
- 4.) destillatione eodem igne aperto instituta *ne minimum* quidem ejusmodi olei & salis, qualia e *Succino* elici solent, largitur, siquidem oleum æque ac sal & liquor spirituosus, *empyreumatico-urinosæ alcalinæ* indolis, adeoque toto cœlo a priori differentes sunt.

Multo minus etiam

b.) induratum hoc albumen simplex quoddam *vitrum*, nedum succineum, vel aliud aliter comparatum vitrum constituet, dum nec duritiem, nec firmitatem, nec fusibilitatem

tem in igne, nec fixitatem, nec ullam aliam vel *minimam Vitri proprietatem* possidet, è contrario autem *fragile & in frustula facile concidens* adparet, ac simul per ignem, ut demonstratum est, quoad *maximam* sui partem destruitur.

c.) Neque porro illud est substantia *cornea*, siquidem cornua longe *firmiora & tenaciora* existunt. Id enim, quod cornu vocamus, vel substantia qualibet de jure *cornea* appellanda, nullo modo tam facile diffrangi, aut in frustula diffilire potest, uti induratum hoc albumen ovi, ut plures ejus hic deficientes proprietates jam taceam. Proinde etiam non video, qua ratione

d.) res quædam *incompactibilis* vocari possit, cum quotidie solummodo per aquam puram, superveniente calore necessario, illud ad plenariam resolutionem & putrefactionem disponi videamus, immo, cum etiam non tantum via humida, sed etiam via *sicca*, ignem puto, corrumpi & plenarie destrui queat. Meo quidem judicio id tantum *incompactibile* vocandum est, quod *nulla ratione*, præprimis data omni opera, vel cum mediis artificialibus, corrumpi, inverti & destrui potest, quod tamen huc prorsus non quadrat. Quodsi vero BARTHOLINUS illud *durabile* vocasset, tunc propius rem acu tetigisset, siquidem omnino probabile est, quod induratum ejusmodi albumen per se, quamdiu *nec ignis, nec aqua* accedit, utique per multos annos, si non perpetuo, durare, suamque consistentiam retinere valeat. De reliquo

e.) ad indurationem & exsiccationem sæpius memorati hujus albuminis nihil confert, nec *Sal*, nec *caro suilla* fumo indurata, nec *petaso*; immo ne quidem *coctio* cum communi dulci aqua necessaria est, dum scilicet illud purum, *crudum*, prout superius adnotavi, absque aqua, absque coctione, absque carne fumo indurata, & absque sale, indu-

rari

rari potest. Multo minus hanc exsiccationem *Festum Paschale*, vel *singularis quadam constellatio* requiritur, sed cum PARRACELSUS Solis radios huc requirat, fit hoc tantum propter calorem, qui ad exsiccationem necessarius est; si enim opus fuerit, etiam absque sole, *methodo quadam artificiali*, similis effectus obtineri posset.

Sic ergo nunc ex omnibus adlegatis circumstantiis luculenter satis adparet, quod productum hoc proprie nihil aliud sit, quam pristinum, maxima tamen ex parte aqua orbatum, & proinde plenarie *induratum albumen ovi*.

Est enim pellucidum, debiliter flavum, fuscum, quin etiam interdum ex *rubro flavum*, adeoque externa facie utique ad succini, vel Gummi Arabici similitudinem accedit, revera tamen *neutrum* horum, nec etiam adeo firmum est. Quod succinum non sit, jam superius demonstravi, quod vero etiam *nec Gummi, nec Resina* sit, ex eo facile colligi potest quia liquorem, oleum & sal volatile alcalicum, sive *urinosum*, tuppeditat, quale quid nec gummi, nec resina largitur.

Cum quoque ob tantam aquæ, seu phlegmatis, jaeturam & adhibitum propterea calorem, utique non levis *alteratio in mixione* ac proportione ingredientium indurata fuerit, nulla utique ratione ulterius adserere possum, quod jam hoc albumen exsiccatum quoad omnia *ejusdem indolis* sit, uti antea, dum tanta aquæ copia adhuc admixta erat, nec sæpius *repetitum* illum calorem sustinuerat: quin immo id jam *nullo modo amplius ut diæticum* considerari & adhiberi potest non tantum propterea, quia tardius & difficiliter in aqua solvitur, sed etiam, quia a diuturno isto calore, durante exhalatione aquæ, non *exiguam alterationem* quandam subiit, ita, ut propterea illud potius *noxium*, quam *utile* reputem.

si eo quis *interne* uti velit. Videtur enim mihi, ac si illud, si non ex capite putrefactionis, saltem ex capite digestionis, *aliquid* noxiæ illius proprietatis adsciverit, cujus Doctiss. BOERHAVE p. 247. Vol. II. suæ Chemiæ mentionem fecit, quæque ordinariam putrefactionem longe antecellere, similemque cum pestilentiali veneno activitatem perniciosam exferere perhibetur.

Summa igitur & cardo totius rei, circa ejusmodi indurata ova, vel etiam tantum circa albumina quocumque demum modo exsiccata, eo potissimum redit,

1.) Quod fundamentum seu causa efficiens totius hujus mutationis nihil aliud sit, quam *lenis calor* & exhalatio partium aquosarum,

2.) Quod albumen, vel etiam totum ovum, firma sua resta destitutum & privatum esse debeat, eo casu si adhuc *recens*, vel in *forma*, sua *fluida* constitutum fuerit; siquidem alias, prout abunde notum est, facilius putrefactio albuminis & vitelli, quam exhalatio & induratio *in occlusa resta* per calorem induci solet;

3.) Quod e contrario in ovis, jam ad *duritiem coctis*, itemque recentibus casu forsitan *rimam aut rupturam in testa*, eique subjacente *membrana*, nactis, dum sic vaporosa exhalatio non impeditur, utique successiva induratio pariter evenire queat;

4.) Quod hæc exhalatio quolibet in loco calido, non tantum in aprico, sed etiam, durante æstivo tempore, sub tecto, vel aliis calidis domus locis, sive in fenestra, sive ad parietem, in scrinio occluso, vel omnibus aliis in locis, dummodo ista albumen ambiens ætis regio calida existat, demum etiam hieme, vel omni

alio

alio tempore in hypocausto calido, vel alia ratione temperate calida reddita camera, fieri & instituti possit.

Reliqua satis numerosa adhuc, *cum albumine aliisque ovi partibus* a me instituta experimenta, fusius explanata sistam, quando diversas istas de *Ovo* habitas Lectiones publici juris facturus sum; siquidem in presentiarum non nisi ea quæ observationem de albumine ovi indurati spectant, eamque illustrare, aut confirmare possunt, in medium proferre placuit.

OBSERVATIO LVI.

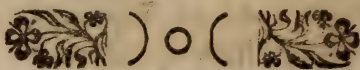
Dn. D. JOAN. HERMANNNI FÜRSTENAU,

Varia & decretoria symptomata in gravida matri & fœtui innoxia.

Fœmina nunc fere quadragenaria, decem liberorum mater, in secundo puerperio ab imperita obstetrice imprudenter tractata, prolapsum uterinæ exinde retinuit vaginæ, quolibet deinde gestationis tempore maxime molestum, cui varices in utroque femore, & crure utroque, ingentis magnitudinis, eodem tempore junctæ, molestiam dictam non parum auxerunt. Sed nono & decimo gestationis tempore hisce mirum quantum adauctis, incessum, situm, motum corporis quemlibet valde impediens, alia insuper, eaque pessimæ notæ symptomata accessere, febris nimirum lenta, ab hectica parum distans, & corpus reliquum, abdomine & pedibus passim, & per intervalla tumidis exceptis, exsuccum, & sceleti instar tabidum consumtumque reddens, superveniente insuper ad ultimum icæbie & iëtero, habitum corporis, mammas & fa-

ciem cum primis fœdo colore ulceribusque deturpante, ut, cachexiam non unam in *anip* te conspicerere, jurares, ægra vix spirante, nedum sperante de propria & fœtus vita; quæ tamen omnia, edito binis ex ordine vicibus, justo tempore, partu non adeo laborioso, fœtu sano, & in hunc usque diem utroque superstite, in totum evanuerunt, ægraque puerpera, exantlatis puerperii molestiis, cum valetudine in gratiam rediit.

Inter præsidia non magno numero usurpata venæsectio per utrumque gestationis tempus bis vel ter, & brevi ante partum instituta, primum meretur locum, in fœmina humorum, quamvis non adeo laudabilium, abundantia laborante; hinc vero præter pulveres temperantes, digestivos & nitrosos, ad ulcera mammarum fordida externe Essentiam succini, interne vero Decoctum Lignorum, occasione interdum ferente, & perfunctorie magis, quam data opera usurpavit. In primis vero pilulas balsamicas tum ante, tum post partum frequenter, & cum insigni fructu adsumsit, utero cum toto corpore lente & blandè hinc evacuatis, & ab humorum noxiorum colluvie liberatis, sicque omnibus ad pristinum tonum redeuntibus. Illud denique prætermittendum non est, cum ex addephagia, & ventriculi adeo vitio, ac cruditatibus nidorosis inibi collectis, & diu stabulantibus pleraque si non omnia, supra dicta symptomata originem trahere, haud inani conjectura constaret, ægra tandem, licet invita, inedia, quiete, abstinentia, consulto sibi a Medico commendatis præsidiis, jam ante partum symptomata pleraque non equidem superavit, tolerabilia tamen facta fuisse, experita est.

OBSERVATIO LVII.

Dn. D. JOANN. HERMANNI FÜRSTENAU.

Spasmus ventriculi cum variis symptomatibus.

Fœmina 40. fere annorum, quæ diu non amplius peperit, mensibus paucis, fluore albo, aliisque symptomatibus afflicta, utcunquæ tamen hætenus vixit, & si famæ fides, vagæ libidini ultra modum indulfit, indeque in suspicionem contagii venerei venit, perpetuo enim caufaria, faciem cretæ instar albicantem corpusque cachecticum præ se ferens, varia a Medicis & empiricis emetica, cathartica, &c. usurpavit, non omisso Lignorum Decocto, a chirurgo castrensi propinato. Sed hæcæ nil quidquam juvantibus, quin nausea, vomitu, anxietate præcordiali post partum urgente, febre lenta, vario sub typo indefinenter vexata, opem quæriræ ulteriorem a Medico, qui quam in simili casu cum fructu pluribus aliis adhibuit, huic quoque ægrotaæ, nec absque effectu sperato, adplicavit medendi methodum. Præmissis nempe & interpositis universalibus, catharticis, emeticis, ipsaque venæsectione & pediluviiis ad mensium imminutionem, ventriculique cruditates egregie facientibus, modo justo adhibeantur tempore, auxiliis, pilulis quoque balsamicis, & essentiis stomachicis, tonicis, infusisque theiformibus neutiquam neglectis, pulveribus temperantibus, digestivis absorbentibus, nitrosis cum cascarilla & cinnabari mixtis, & pomeridie aliquoties usurpatis, atque diutius per intervalla continuatis id B. D. impetravit, ut malum inducias primo faceret, tandemque in totum remitteret; ita tamen, ut ad cruditates nidorosas, diu negotium facessentes, ac scenam tacite ludentes, (id quod plu-

bus aliis in ægrotantibus identidem notavit,) essentiam Claudi alexipharmacam, ex fuligine & menstruo alcalino paratam, haud absque successu optato propinaret.

OBSERVATIO LVIII.

Dn. D. JOANN. HERMANNI FÜRSTENAU.

Adfectus hysterico-spasmodici lethales an
a contagio venereo?

Spasmodica symptomata nostra ætate plusquam familiaria & sub vario typo in utroque sexu scenam ludentia occurrere, constat; eademque a variis excitari & foveri causis, tam in celeb. Dn. D. BUCHNERI *Miscellan. phys. med. mathemat. An. 1730. M. Jan. p. 835.* quam in Dissert. de *Usu & abusu acidularum in Adfectibus spasmodicis*, ostensum est. Plerumque tamen periculo carent, & quos, vel quas semel invaserunt, ad seram usque senectutem comitari solent, nullis facile remediis cedunt, illis tamen, quæ l. c. laudata sunt, exceptis. Quo vero h. t. sunt frequentiora, eo majorem attentionem penes intelligentes merito excitant, præsertim quando, rarius licet, funesta fiunt. Cujus quidem eventus cum duplex mihi, idque notabile valde exemplum, in sequioris sexus subjectis, mediæ ætatis, notare licuerit, in eam incidi conjecturam, annon utrobique contagium forsan venereum potissimum in culpa fuerit, scabie rebeli & ferina in altera, in altera vero fluore albo febre lenta & similibus suspectis admodum symptomatibus, utrinque autem vita ante acta, & frustraneo optimorum præsidiorum usu, fidem facientibus. Licet enim varii generis medicamenta, speciatim vero pillulæ balsamica, Ess. alexiph. Claudi. Castor, pulveres absorbentes salini & ni-

trofi cum cascarilla, ut sæpius alias, ita hic quoque salutarem ab initio præstare viderentur effectum, nunquam tamen constans fuit levamen, quin utraque aliquot mensium spatio, exquisitis abdominis doloribus misere confecta, tandemque viribus omnibus exhausta fatis cederet; sectione eadaveris utrinque vel non concessa, vel certis de causis intermissa, ut incertum etiamnum sit, an conjectura mea vere, an minus fundata sit. Quare eandem non nisi probabilem & sub formidine oppositi vendicans aliis ad minimum, quibus in similia inquirendi uberior forsan suppedit occasio, subministrare volui, ut data illa sollicitè indagarent, an videlicet & qua forteratione contagium ejusmodi venerèum iatimius admissum visceribus talem adfricare possit labem, quæ spasmorum vehementiam augere, omnemque medicamentorum efficaciam eludere valeret, id quod analogia a scorbuto, ejusdemque symptomatibus, passim descriptis, hausta utique admodum probabile reddidit.

OBSERVATIO LIX.

Dn D. JOANN. HERMANNI FÜRSTENAU.

In casu ab alto singularia.

Variam cadentium fortunam *Olao BORRICCHIO* in *Actis Hafniensibus* laudatam, & egregiis exemplis confirmatam, revera expertus est, vir 40. annorum, qui data occasione plane singulari, sed non æque divulganda ex superiori adium contignatione in pavementum lapideum lapsus, in osse sacro confedit, in itinere quidem occasione funis, attollendis & remittendis ponderibus servientis, non nihil remoratus; Elevatus ab adstantibus & in lectum translatus ingentem ambulandi impotentiam mox animadvertit,

tit, conjuncto simul alvi & urinæ difficiliori & impedito successu, siquidem urina per triduum fere vix guttatim prodiit, de reliquo plane suppressa fuit. Vocatus præter Medicum loci præsentem alius, & de his omnibus recte informatus, & inprimis abdomen in regione hypogastrica admodum inflatum, cum duriore tumore, capitis infantis magnitudinem referente, rem in ancipiti versari, neutiquam dissimulavit. Prior quidem Medicus multa de tono & atonia vesicæ, ejusque sphincteris differens, rem tamen naturæ viribus relinquendam, aut non nisi generalioribus auxiliis, mixturis, ut vulgo dicuntur, cordialibus, & similibus tractandam esse autumnavit, pellentibus vero & stimulantibus nullum plane locum concessit. Alter vero operam esse navandam, ut Ischuria pertinax, fonticum certe malum, quantocius tolleretur, tanto acrius contendit, quanto majus periculum ex alvo pridem arcte clausa, nunc perpecuo fluxu vexata, imminere videretur. Junctis itaque viribus & communi consilio absque ulla mora pulveres absorbentes & simul roborantes, ac modice stimulantés, ex Coralliis, succino, Cinnabari, Millepedibus, Tartaro vitriolato, Nitro & similibus compositi, parvis sed repetitis dosibus exhibiti, simul & sperma ceti cum oleo Amygdal. dulc. infusumque ex Virga aurea, Millefolio, Hyperico, &c. exhibitum fuit, eo quidem eventu, ut sequenti mane, & diarrhoeam remisisse, & prævia blanda quiete, urinam semel & iterum in notabili copia prodiisse & æger & adstantes læti narrarent. Hinc tardius quidem plenarie tamen cum valetudine in gratiam rediit æger, nisi quod biennio fere post fama haud fallax increbesceret, ægrum liberis procreandis non amplius parem esse, seu impotentia virili laborare. Quod utrumque certe phænomenon ischuria & impotentia virilis, nullis neque urinæ secretioni & excretioni, neque feminis elaborationi dicatis organis læsis, non aliunde

de nisi a nervis ab osse sacro prodeuntibus, & ad vesicam intestinum rectum & organa genitalia tendentibus, derivandum erit.

OBSERVATIO LX.

Dn. D. JOAN. HERMANNI FURSTENAV.

Percussio Abdominis brevi lethalis.

Rusticus 30. fere annorum, lignis e sylva in oppidum transvehendis occupatus, equi pede in abdomine percussus, anxietates præcordiales vehementes, vomitum & singultum expertus, opem quærit. Locus percussiois erat in epigastrio, illo vero curatius examinato, nullus tumor, neque alia læsionis vestigia extrinsecus adparuere, nisi quod duodecim fere horis ab inflictâ plaga elapsis, tumor in loco præprimis læso conspicuus, per totum deinde abdomen extenderetur, nec nisi cum obitu ægroti remitteret. Exhibita mox remedia resolventia, discutientia & temperantia, ex absorbentibus, cinnaberinis, nitratis, aliisque, non omisso spermate ceti, & reliquis sanguini congruato proprie dicatis auxiliis, non quidem omni effectu destituta fuisse, plerisque inde mitigatis symptomatibus, & quiete operata corpori læso inducta; sed paucarum intervallo horarum omnibus recrudescentibus, frustra adhibitis quoque externis, clysteribus, fortibus, cataplasmatibus, linimentis, alvo initio durissima, brevi ad fluorem redacta, æger, 36. ab inflictâ plaga horis vix elapsis, vitam cum morte commutavit. Sectio cadaveris licet non fuerit administrata, offerentibus quippe denegata, nullum tamen est dubium, quin juxta *BOHNII de Renunc. vulner. p. 24. & 328.* diaphragmatis notabilis læsio adfuerit, & eventus adeo tragici ac subitanei causa extiterit.

OBSERVATIO LXI.

Dn. D. JOAN. HERMANNI FURSTENAV.

Diabetes spurius, cum dentitione difficili & verminatione complicatus.

Diabetes in *verum* & *spurium* vulgo dispescitur, in quonam vero utriusque discrimen consistat, non una est Practicorum sententia Medicorum. Plerique tamen in eo conveniunt, quod in *vero* potulentorum vix adsumptorum quoad externam faciem nulla fere mutatio deprehendatur; in *spurio* vero urina aquæ instar limpidaë conspicitur. Verus diabetes, uti rarissimus, & a *GALENO*, immo plerisque forsan aliis Medicis nobisque vix semel atque iterum observatus est; ita spurius frequentioribus notatur exemplis, cujusmodi notabile præ ceteris nuper admodum occurrit in puero vix duos annos nato, pulchre adulescente, & duplici justaque dentium serie, exceptis molaribus nonnullis, præto. Accidit, ut horum uno exitum moliente, puer absque causa manifesta, nisi quam *addidit* huic ætati alias familiaris suppeditat, insolitum præ se languorem ferret, & præter tenesimum, ascaridum non tantum, sed & lumbricorum haud fallacem indicem, mitum ciborum fastidium ostenderet, quod tamen ludendo & blandiendo, ut faceret est moribus, dissimulavit, quam morositate alias frequenti prodidit. His junctum est insolitum & fere perpetuum urinæ limpidaë profluvium, quod tanto majorem parentibus incussit terrorem, quo major simul & pertinacior sitis præsens & atrophica corpusculi tenelli & antea torosi non tam imminere, quam adesse videbatur. Adhibitis tamen nervinis & anthelminticis, ut & roborantibus ac demulcentibus, in quibus æthiops mineralis, terra catechu

chu, iptumque nitrum cum salibus digestivis & absorben-
tibus mixtum primas tenent, puer b. D. brevi convaluit,
posteaquam præter lumbricos paucos, materiam purulen-
tam & mucosam, cruore permixtam, alvo aliquoties excre-
vit. Horum causam phænomenorum & complicationum
non equidem inepte, a distributione paris nervorum vagi
& intercostalis, per os, canalem intestinorum & varia abdo-
minis viscera, ipsasque vias urinarias, sed & pari forsan jure
a fluore quodam sanguinis & lymphæ, in salivatione, alias
dentitioni familiari, conspicuò, vel etiam a punctura ver-
mium in vicinia morsicantium, derivare licebit.

Scholion.

Adfectum hunc fuisse spasmodicum, talem vero æque
ac vicia urinæ, cum intestinorum lumbricis notabilem ale-
re consensum, *Observ. LXV. lib. I. Clariss. PECHLINI* fi-
dem facit, cui titulus præfixus est: *Mortis verminosa subdola*
species, non sine jucunditatis, sed & commiserationis sensu,
si diritatem adfectus consideres, tota perlegenda.

(*Rintelio Erfordiam transmissa*
d. 8. Julii 1737.)

OBSERVATIO LXII.

Dn. D. TOBIÆ FERDINANDI PAVLI.

Fœtus ex casu deturpatio.

Summum sapientissimumque universi hujus creatorem,
id ipsum certis quibusdam, & quasi immutabilibus ad-
ligasse, immo subjecisse legibus, quilibet attentus cau-
sarum naturalium, earumque effectuum contemplator ani-
madverteret. Has leges philosophorum cohors generali vo-

ce *naturæ* indigere consuevit: interdum tamen illas etiam quasdam limitationes, pro varietate circumstantiarum intervenientium, pati, cum admiratione, immo stupore observamus, omissis innumeris, quæ in vasto naturæ ambitu quotidie contingunt, si arduum *generationis & formationis factus* negotium paulo accuratius contemplemur, stupendas observare licet animæ, ejusque facultatis, phantasiæ, pro varia ejusdem a diversis causis adfectione, vires, adeo, ut ordinarias leges eximie immutare, si non plane transgredi videatur, testantibus de eo compluribus, Medicorum, Philosophorum & Historicorum scriptis & relationibus. Non minus etiam observatu dignum est, quod non semper violenti, sed & placidissimi motus, animam in fœtus formatione turbare valeant. Sic mulieris cujusdam gravidæ, sub moro versantis, cui mora plurima in diversas corporis partes deciderant, licet eadem non adeo avidè adpeteret, fœtum, justo tempore exclusum, sequioris sexus, variis in locis, verrucis, mori fructum referentibus, respersum fuisse, Sennertus auctor est, cui nunc aliud quoddam, ex causa violenta prognatum, subjungere lubet exemplum.

Fœmina temperamenti cholero-cholero sanguinei, vertiginè frequentius obnoxia, & aliquot liberorum mater, primis ingravidationis mensibus per scalas præceps fertur, & caput in parte postica graviter addidit, indeque tandem septimo mense abortum patitur. Fœtus erat sexus virilis, per bihorium vitalis, & quoad singula membra perfectus, solo capite excepto, cujus occiput admodum deformatum prorsusque depressum & planum erat. Aperto cranio cerebri æque ac cerebelli, quoad ordinariam substantiam & conformationem, ne vestigium quidem adparebat, sed loco horum massa quædam confusa & informis, grumosi instar sanguinis, peculiari tunica obducta atque inclusa, conspiciebatur, quæ procul dubio cerebri & cerebelli, ex gravi lapsu & forti

matris

matris impressione deperditi vices supplere debeat, medulla spinali interim integra atque illæsa subsistente.

OBSERVATIO LXIII.

Dn. D. TOBIÆ FERDINANDI PAVLI.

Fœtus menstruatus.

Purgationis menstruæ negotium in sequiori sexu magni solet esse momenti, satisque exactam semper meretur attentionem, sive illud theoretice, sive præctice, aut therapeutice spectetur. Excretionem enim hac naturaliter constituta, sexus illius subjecta a variis, isque molestissimis morbis præservantur, secus a multifaria motuum morbificorum syndrome oppressa, miserrimam degunt vitam. In primis vero in juvenculis tributum lunare multum negotii sæpius facessit, ante quam prima contingit eruptio, justumq; in ordinem redigitur. Quanta hic exaudiuntur querelæ & quam perversæ medicationes, pervicaces muliercularum tentatiunculæ, stolido ausu susceptæ, proritationes præcoces; hinc perturbationes œconomia animalis totius, cum valetudinis jactura experiuntur. Huc spectat quoque anomalia, qua sæpe ingenti cum molestia, modo per canthos oculorum, nares, vel aures, modo per gingivas, digitorum apices, per mammarum sororiantium papillas, porro per umbilicum, per crura, vesicam, immo per alvum, excretionem talem sanguinis contigisse observatum fuit. Interea rarius quoque evenit, ut menstruus hic fluxus in infantibus recenter natis occurrat, cujusmodi exemplum idcirco in medium producere lubet.

Uxor futoris Uratislaviensis viginti novem annorum, ante triennium, absque magno labore, puellam enixa est, satis quidem formosam, quodammodo tamen debilem, &

tenerioris constitutionis. Mulier foetus hujus curam gerens, linreamina deprehendit circa genitalia sanguine tincta, remque hanc insuetam puerperæ statim indicat, quæ inde perterrita, quantocius id mihi nunciari jubet. Cum ergo foetui nullam illatam fuisse violentiam intelligerem; ipse mirum hoc accidens investigaturus, ad puerperam accedo, solutisque fasciis novam sanguinis floridi maculam, sub genitalibus adparentem, conspicio. Ulterius hinc sciscitans, an foetus jam suxerit, quidque mammae præbeant? omnia recte se habere, neque puellulam ejulatu, aliisque gestibus, dolorum vel torminum suspicionem dare, percipio. Ulteriore ergo attentionem & puerperæ & adstantibus serio commendans, inprimis jussi, ut feces probe inspicerent, quidve porro eveniret, mihi nuntiarent. Sic ergo & ipse vidi & ex puerperæ aliarumque fide dignarum mulierum relatione certior redditus fui, sincerum sanguinem, per octiduum, ex genitalibus effluxisse, puella interim salva sanaque permanente. Mater, durante gestationis tempore, bis venam secari curavit, ceterumque integra gavisa fuit valetudine, exceptis crebrioribus narium hæmorrhagiis, & febre tertiana intermittente, per tres septimanas durante. Puella ipsa vero, in hunc usque diem, vegeta & sana vivit, fluxumque sanguinis non amplius experta, feliciter quoque variolas superavit.

OBSERVATIO LXIV.

Dn. D. TOBIÆ FERDIN. PAVLI.

Paralysis manuum febre curata.

Morbum unum in alterum degenerare, plures eorum complicari, immo alterum ab altero exsuperari, & curari

curari per experientiam Practicorum cuilibet abunde jam innouit.

Mulier quinquaginta annorum, cholericò-melancholica, multis laboribus, curis & aëris injuriis attrita, cum colica nephritica subinde conflitari necesse habet, quam pathemata hysterica ordinarie excipiunt; alvo insuper, quando etiam sana sibi videtur, sæpe per integrum octiduum constipata. Hæc, circa æquinoctium vernale hujus anni, chira-gra adficitur, digitis manuum sub acerbissimo dolore rigide contractis. A medicamentorum internorum usu prorsus abhorrrens, & idcirco varia externa, v. gr. linimenta & suffimigia proprio ausu paulo crebrius & diutius in usum trahens, eo tandem rem deduxit, ut plenaria paralysis brachia manusque infestaret, remanente tantum obscuro doloris sensu. Summe abinde perterrita consilium medicum requirit; ast, cum præscripta blandiora laxantia, diaphoretica temperata, infusaque theiformia nervina & sanguinem depurantia, per aliquod tempus usurpata, non statim speratum præstarent effectum, cura tandem, ob agræ morositate, & medicamentorum auersationem, abruptitur. Vires atque appetitus ciborum utcunque constabant. Dolores in manibus, (tamquam certissimum supersticis adhuc energiæ naturæ indicium) subinde recrudescebant ac inualescebant, motus quoque liberior quodammodo restituebatur. Tandem febris intermittens tertiana, arbitri optimi vices gerens, superveniebat, quæ spatio trium septimanarum hanc paralytin perfecte sustulit, pristinamque sanitatem agræ, de eadem fere desperantis, feliciter conciliavit.

OBSERVATIO LXV.

Dn. D. TOBIÆ FERDIN. PAULI.

Fecum alvinarum sanguinisque excretio ex
inguine exulcerato.

Summi numinis sapientiæ abyssum, inter innumera illius opera, etiam tortuoso intestinorum canali admirari licet, sive miram & stupendam eorum texturam, sive varios & quandoque prorsus extraordinarios morbos spectes, quibus idcirco sequentem jungere placet casum. Uxor Zychopœi, viginti quinque annorum, carnosæ corporis habitus, ad cachecticum tamen statum declinantis, ante quinquennium primum suum partum, ob grandiores sætum, laboriose sustinet. Abhinc tuberculum durius, juglandis magnitudine, in inguinis dextri superiori parte, sed indolens, sentit; biennio vero præterlapso, suppressionem mensium, cui sæpius alias obnoxia fuit, animi deliquium frequentius recurrens, aliaque novæ conceptionis indicia experitur. Interea tardior alvus ipsi subinde multum facessit negotii, cui borborygmi, flatus ægerrime prodeuntes, & tandem tormina molestissima junguntur. Tentatis incassum plurimis, ad clysteres emollientes confugit, sed itidem absque ullo effectu: mox enim animi deliquium, ructus, nausea, vomitus & sternutationes succedunt, clysterque unacum fecibus superius eliditur. Ægra sub his tumultibus tandem sibi reddita, versus latus dextrum de fragore, dolore intensissimo, & exorto, eodem momento, infra superius notatum tuberculum, novo tumore anxie conqueritur. Adstantes rem ita se habere statim deprehendunt & obstupescunt. In consilium vocatus, tumorem in inguine dextro observo, ovi gallinæ magnitudine, tactui cedentem, valde dolen-

dolentem, & bubonocelis speciem fingentem. Igitur vires agræ attritas & pertinacem alvi obstructionem probe perpendens, optima interna pariter, ac externa, per aliquot dies præscripti remedia. Ast pessimo plebecularum more, me incio, aures pervicaci aniculæ accommodant, atque perverfas ejus medicationes admittunt; tumore interea magis increfcente, simulque continuantibus animi deliquiis, dolore intolerabili, alvi que occlufione, ac tandem superveniente inflammatione graviori circa novum illum tuberculum, quod postmodum sponte plures variis in locis rupturas patiebatur, ex quibus magna feri corrupti copia, unacum scyballis, profunde batur. Pessima interim ænus, his non obstantibus, perverfa sua methodo, (applicando nimirum fofus calidiffimos) pertinaciter eo usque infiftebat, donec maritus & cognati horum omnium per-taffi, multis eam increpationibus, foftri loco, expellerent, quo factò, dein agræ, Chirurgi manum formidans, proprio ausu suasuque muliercularum, emplastris loco adfecto impositis, in tantum ad minimum beneficio naturæ restituebatur, ut remanente unica apertura fatis notabili, feces non solum per eam, itemque adlumta, parum immutata, cito & brevi mora prodirent, sed & menftruis periodis, dum tributum istud solenne per ordinaria loca solvebat, etiam sanguinis sinceri portio quædam ibi infimul emanaret, nec non, post quemcunque vehementiorem corporis motum, pariter fanguis, modo sincerus, modo serofus, eodem loco proveniret.

Ex his ergo probe consideratis non obscure elucefcit, viscera abdominis, & in primis intestina, in hac fœmina, male fuisse constituta: indicat enim hoc catameniorum frequens suppressio, pertinax alvi obstructio, tormina atque flatu, quæ omnia tonum intestinorum eximie debilitare, eaque ad crepaturam usque distendere potuerunt. Quod vero de
reli-

reliquo inter rariores referendus sit hic casus, vel ex eo facile patet, quod ægra adhuc superstes sit, & si non perfecta, mediocri tamen fruatur sanitate, cum e contrario rusticus ille, cujus *Ido* WOLFFIUS mentionem facit, ex simili adfectu intra brevius temporis spatium occubuerit; quamquam etiam alius a *Joanne* RHODIO notatus, meliorem fortunam fuerit expertus,

OBSERVATIO LXVI.

Dn. D. TOBIÆ FERDINANDI PAULI.

Historia Febris catarrhalis malignæ, vernabilibus mensibus Anno 1737. Wratislaviæ & in compluribus Silesiæ locis epidemicæ grassantis.

Nihil novi sub sole evenire, quod non præteritis temporibus ab antiquitate fuerit observatum, verissimum est sapientissimi regis Israëlitarum effatum diuturna experientia confirmatum. Idem etiam demonstrat febris ista, rudi jam Minerva breviter delineanda, utpote quæ non prima vice hisce nostris diebus in scenam prodiit, testantibus hoc compluribus celeberrimorum practitorum scriptis, nec non annalium, magno numero extantium, voluminibus. Facies autem illius, prout nostra in praxi eandem contemplari licuit, talis circiter erat: Ineunte mense Martio a. c. caput erigere, tragicumque scenam ludere inchoavit, postquam elapso anno complures regiones durissima illa fereque universali adflictæ fuerant calamitate, quam inundatio enormis aquarum, alveos fluminum suorum transcendentium & segetes, prata, campos, aliaque funditus evertentium, unacum pluribus aliis deplorandis

dam;

damnis illatis, præcipue autem summa illa caritas anno-
næ, induxerat, eoque ipso perniciosæ hujus febris prima
proculdubio fundamenta posuerat. Primam autem certif-
simamque ejus invasionem ordinaire indicabant præcedens
insolitus languor totius corporis, inprimis artuum, ca-
pitis debilitas, animi mæror, coryza humida, vel sicca,
raucedo, tussis, dolores rheumatici, per varias corporis
partes vagantes, quibus dein succedebat levis horror, tum
æstus plus minusve intensus, cum molesto præcordiorum
dolore tensivo & punctorio, in ipso etiam dorso, immo
quandoque circa dentes sese exferente, conjuncta nausea,
quam interdum vomitus, modo biliosus, modo pituitosus,
excipiebat. Accedebant porro vigiliæ, sensuum stupores,
abalienatio mentis & deliria, modo levia, modo etiam fu-
ribunda. Hæc ipsa symptomata per aliquot dies ægrum
misere excruciabant, ejusque vires plane prosternebant, su-
pervenientibus simul moderatis, vel copiosioribus sudori-
bus, pro diversitate regiminis & quantitatis medicamentor-
um adsumptorum. Tandem si natura ob morbi vehemen-
tiam suscipiendis ac continuandis necessariis & salutari-
bus motibus se- & excretoriis impar erat, insequerantur tremo-
res labiorum & maxillæ inferioris, itemque singultus, spas-
mi & animi deliquia, sub quibus etiam communiter die
quinto, septimo, nono, vel ad summum undecimo, vitam
cum morte placide commutabant ægri. In quibusdam di-
arrhœæ plus minusve funestæ occurrebant, ut plurimum
autem alvus per plures dies adstricta erat. De reliquo le-
nis, minusque coacta diapnoë, potu sufficiente aquoso,
succo citri acidulato, vel infuso calido Theæ adjuncta opti-
me & felicissime judicabat morbum; subinde tamen pur-
pura alba, vel rubra, modo solitarie, modo simultanee,
immo etiam petechiæ erumpebant fausto infaustoque cum
eventu. Senes raro & non nisi sporadice infestabantur, de-

cumbentes vero ut plurimum morti succumbere cogebantur. Mediæ ætatis subjecta, absque ullo sexus discrimine frequentissime hæc febris adoriebatur, & subinde prosternebat. Mitius agebatur cum infantibus, qui levissime quandoque per tres, quatuor, vel quinque dies decumbebant: in primis illi, quibus provida sagaxque natura modicam sinceri sanguinis quantitatem, spontanea hæmorrhagia per nares salutariter detrahebat. Cholericæ sanguinei, melancholico - cholericæ, scorbuticæ, gulosæ & vinosæ gravius affligebantur, mortique ut plurimum tradebantur. Ex his ergo nunc merito concludere licet, febrem hanc epidemicam ad catarrhalem classem potissimum referendam esse, quemadmodum etiam de maligna & contagiosa ejus indole nemo facile dubitabit, si modo tam ingentis decumbentium numeri, quos inter & Medicorum quidam referendi sunt, quam funerum frequentia aliqualem rationem habuerit. In ipsa denique curatione, cum jam satis constaret, febres hæc acutis & exanthematicis accensendas esse, primarius semper eo directus erat scopus, ut excretio peripherica, quæ tunc semper utilissima summæque necessaria est, blande promoveretur & conservaretur: Hinc temperata bezoardica liquida æque ac pulverulenta, magis tamen fixa, quam volatilia, quorum communiter Practici scriptores amplos exhibent catalogos, convenientissima fuere, conjunctis Decoctis similiter bezoardicis, v. g. Berolinensium, &c. potuque aquoso, nunc calidiore, nunc frigidiusculo. Venæsectionem, exceptis plethoricis, atque diætæ vinosæ adjectis, ante morbi accessum suscipiendam, specialis hujus indoles, rectaque ratio & experientia dissuadebant. Idem de purgantibus, in primis drasticis, sentendum fuit. Turgescentia materiæ peccantis, in humoribus inordinate fluctuantis, si negotium faceretur, præter medicamenta temperantia, speciatim Vesicatoria, nuchæ, vel

alii regioni adplicata, optatum semper procurabant effectum. Idem de clysteribus, sub diuturniori alvi constipatione, tempestive in usum vocatis, esto iudicium.

(Wratislavia Erfordiam transmissa
d. 19. Julii. 1737.)

OBSERVATIO LXVII.

Dn. JOANN. LEONHARDI FRISCHII.

De

Pellicano, sive de Ardea rostro cochleari.

Serenissimus Princeps, Christianus Ludovicus, Marchio Brandenburgicus, patruus Regis Prussiae FRIDERICI WILHELMI, sub finem mensis Aprilis, paulo ante obitum suum, avem mihi misit, quam in regione nostra, & in agro Berolinensi, in quo sedes Principis erat sita, venatores nunquam viderunt, ut nimirum brevem ejusdem descriptionem transmitterem, eamque more meo erigendam; ac pellem ita explendam curarem, ut diutius conservari posset.

Propter singularem rostri formam Græci hanc avem, a *πέλεκτω*, *seco*, & *πέλεκυς securi*, adpellarunt *Pelecanum*. A *securi* scilicet ea, quæ fabris lignariis Germanice *Zuverch-Axt* dicitur. Latini vero ob eandem rostri latitudinem dederunt illi nomen *Platea*, sive *Plateola*. Angli a similitudine palæ, instrumenti fossorum, Germ. *Schauffel*, vocant eam *Schoffler*, teste SKINNERO. MENAGIUS in *originibus lingua Gallica*, ad vocem *écosse*, citat SKINNERUM, sed non animadvertit magnus hic inter suos Etymologus, ex eadem voce Germanica *Schauffel* Gallicum *écosse* ortum esse. Et

hinc non mirum cum hoc nomen tanto viro ignotum fuerit, quod imperitum vulgus id plane diversæ avi, nempe *Milvio* imposuerit. Germani aptiore comparatione eam, a rostri forma cochleari, vocant *Læffler*, sive *Læffel-Gans*, præferendum tamen est nomen *Læffel-Reiber*. *Anserem* vocant propter album colorem, qui præter olorem, in aliis hujusmodi magnitudinis feris, & in aqua natantibus avibus, rarissimus est. Deinde, quia eam viderunt natantem: prædam enim in profundioribus aquis natando interdum persequitur, longoque rostro & collo protrahit. Proinde etiam analogiam quandam secuti sunt: Habemus enim anatum speciem, quam propter eandem rostri latitudinem vocamus *Læffel-Ente*. Hac interim occasione GESNERI observationibus, figuræ hujus avis, quæ p. 166. Libri de Avibus, extat, sequentia addere placet:

1.) in aulis quorundam Magnatum & Principum inter aves rariiores etiam pelecani cicures habentur, e. gr. *Petroburgi*.

2.) Rostri figuram propter longitudinem & latitudinem *Tab. V. Fig. 2.* adpingi curavi, ne prolixiori descriptione hic opus sit, in qua lit. a. a. a. a. iridis/oculorum rubicundæ particulam; b. b. limbum nigrum in fronte; c. c. nare; d. spatii in latiore rostri parte luteum colorem monstrat, reliquum enim rostri nigrum est, excepto limbo ejus, qui dilutiore coloris obscuritate se distinguit, & intra limbum, exceptis extantioribus partibus, quæ per frictionem aliquid nigri coloris omiserunt & luteæ sunt. In Gesneriana figura dentes rostri molliores, quos anates, mergi, & aliæ aquaticæ aves in superiore & inferiori rostri parte habent, exprimendi sunt. Per eos enim aqua, tamquam per duplicis rostri interstitia, è rostro effluit, remanentibus partibus cibi crassioribus, Propterea inferior pars rostri

Fig. 1.

Observ. XLVII.
Sichel.
Pag. 120

pag.

Fig. 8.

Fig. 7.

ad Observ. I XXXVIII.
pag. 314.

Fig. 3.

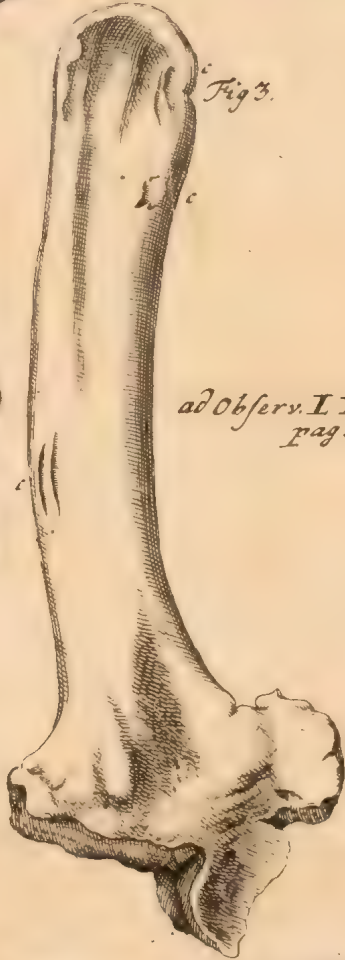

Fig. 4.

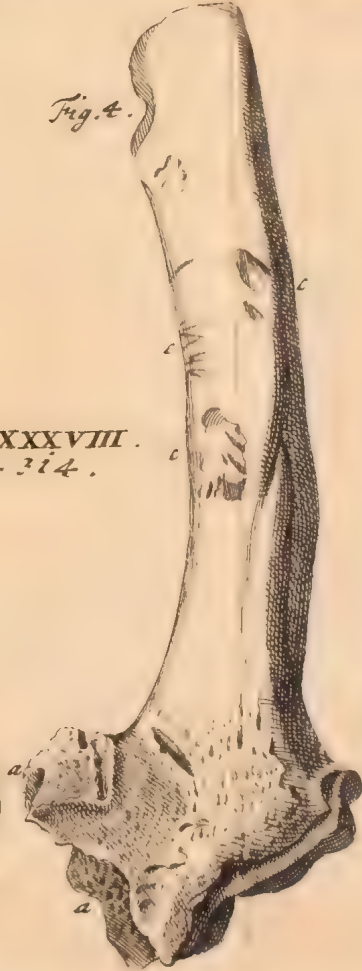

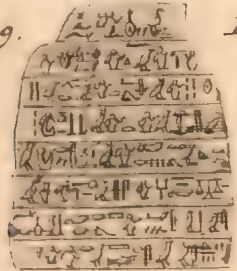
Fig. 5.

Fig. 6.

Fig. 9.

ad Observ. XCVI
pag. 339

Fig. 10.

rostri tantam cavitatem, quantam *GESNERI* figura monstrat, non habet. Nec eam.

3) lingua hujus avis, quæ brevissima est, requirit: Ninger quoque frontis limbus ad radicem rostri saltem umbra indicari debuisset.

4) Plumas longiores in pectore, quas in *GESNERI* figura sculptas video, in pelicatio, quam ego in manibus habui, non observavi.

5) In stomacho, quem longiorem habet, ut pisci alicui integro, & quidem non e minimis, spatium sit, inveni multa cochlearum aquaticarum fragmenta, indicia cibi sui ordinarii.

6) Pedes in *GESNERI* figura nimis crassi sunt, multo tenuiores habet hæc ardea.

7) Squamæ, quæ pedes tegunt, sexangulares sunt.

8) Cutis, quam palmipedes aves inter digitos pedis habent, angulum eorum tantum usque ad secundum articulum cuiuslibet implet. Nam propter pedum longitudinem, quæ majorem aquæ profunditatem attingere possunt, commodius natat parva hæc cuticula, quam anates brevibus suis pedibus, & multo latiore cute in minore aquæ profunditate.

9) In albo collo exprimendus est luteus annulus, qui illud cingit.

10) Ingluviem ad pectus nullam inveni, quam in aliis avibus observamus.

11) In confinio colli & rostri, sub gulæ initium, saccus est inplumis, cute rubicunda, qui potest in rugas suas colligi, ut nihil ejus extet, cibus tamen pugni magnitudine ingeri potest, ibique retineri, donec stomachus eum, quo repletus est, digesserit. Commodum etiam retinaculum est, ad servandum cibum, quo pullos alunt, quemadmodum ci-

conia, e quo in nido, cibum pro pullis collectum, facilius evomere possunt.

12) Ungues tandem in Gesneriana figura sculptor nimis acutos fecit.

Hujusmodi errores multos in editione figurarum omnium propemodum avium in Germania correxit, quarum prima e duodecim classibus, quibus omnes in mundo aves continentur, cum dimidia secunda jam absoluta est, & Berolini venalis prostat apud filium meum *Ferdinand. Helfreich Frisch*, qui eas in aëre sculpsit. Minores aves ea magnitudine sunt, quam vivæ habent; majorum adnotata est mensura. Coloribus præterea pictæ sunt, quos in exemplaribus ad vivum, ut dicunt, erectis in Ornithophylacio meo monstrare possum, ad incrementum egregiæ hujus partis historiæ naturalis; ne doctis amplius figuræ rudiores, quales in *ALDRVANDO & GESNERO* in ligno sculptæ sunt, aut in *JONSTONO* in aëre quidem sculptæ, sed similitudine naturali prorsus destitutæ, occurrunt, fastidio sint.

(Berolino Erfordiam missa

d. 2. Augusti 1737.)

OBSERVATIO LXVIII.

Dn. D. JOANN. GEORG. HOYERI,

De

Raris & curiosis in anatomicis variorum cadaverum sectionibus repertis.

Anatomicos, cadavera frequenter secantes, nec per transfennam, sed per dioptram inspicientes, rariora & insolita varia, quorum adspectu inexperti & minus exercitati obstupescunt, sapissime reperire ac detegere, ex scriptis & observationibus illorum passim elucescit, unde optandum merito esset, ut ab omnibus ejusmodi curiosa sedulo

sedulo notarentur, & cum publico communicarentur, quemadmodum *Realdus COLVMBVS*, solertissimus in Gymnasio Romano Anatomicus, ea, quæ rarius in anatomico reperiuntur, in peculiari tractatu descripsit, inter quæ inprimis notabilis est totalis Pericardii defectus in studioso quodam observatus, unacum pluribus aliis. Celeberrimus *Guido PATINVS* in *Epistolis Gallicis* p. 91. Hepar in sinistro, lienem vero in dextro hypochondrio locatum notavit sequentibus: *Un de nos Docteurs, nommé Renier, ayant obtenu en vertu de la Requête, que je luy avois signée comme Doyen, le corps d'un de ceux, qui furent rouez, il y a trois semaines, pour en faire des operations de chirurgie en sa maison, on y a remarqué une chose fort extraordinaire, savoir le foye du côté gauche, & la rate du côté droit. Tout le monde a été voir cette particularité & même Monsieur Riolan, qui est ravi d'avoir vû cela. Monsieur Renier en fait un petit discours, qui sera imprimé à ce qu'il m'a dit.* Sed quod magis admirandum, Hepar plane defuisse in *Matthia Ortelio*, *Thomas BARTHOLINVS* observavit in *Anatom.* ib. l. c. XIV. cujus dein etiam non absque admiratione mentionem facit honoratissimus quondam Præceptor noster *Casparus BARTHOLINVS* PP. in *Academia Regia Hafniensi*, in *specim. Histor. an. tom. corporis humani* Diss. I. Coroll. 4. his verbis: *Vix credibile hominem sine hepate vivere posse, quamvis in Matthia Ortelio plane defuisse litteris proditum sit.* Exercitatissimus in alma Salana Anatomicus, Dr. *FASCHIVS*, colendissimus quondam præceptor noster, plurima quoque rara prorsus, frequenter secundo cadavera, notaverat. Sic complura crania, futuris omnibus destituta, se reperisse, in prælectionibus anatomicis referebat, ideoque futurarum usum vulgo tanti aestimatum nullius esse momenti statuebat, conf. Dr. *ALBRECHT*. Phys. Hildesienf. in *Bontekoe neu Gebdu* p. 155. Porro in glandula pineali (quem *CARTESIUS* & ejus adsectæ, *Heinr. REGIVS*,
CRAANEN

CRAANEN, & plures alii pro sede animæ habent) se aliquoties reperisse lapillos, plures vel pauciores, adseverabat, quos quidem *Cartesianæ* hypothese non obstare autumabat citatus *CRAANEN*, quia hi tuos etiam haberent poros, æque ac alia corpora. Non minus etiam supra laudatus *FASCHIVS* in mesenterio mulieris undecim lapillos tophaceos, pisco majores, invenerat, quos etiam adseveratos Auditoribus monstrare solebat. Mulier illa dolore quasi colico continuo ac indefinenter vexata fuit. In liene comitis Arnstadiensis septem incisuras observavit; in cadavere venatoris putridum lienem deprehendit. In magnitudinis extraordinariæ vesicula fellea cujusdam Gladiarii 3646. granula bilis concretæ reperit, quæ curiosis etiam ostendere solebat. In alio cadavere eandem vesiculam felleam octodecim lapillis referatam notavit. In cadavere masculino Jenæ publicæ dissecto, unicum saltem renem & quidem sinistram observavit. Fuit autem ren duplo major & duobus ureteribus præditus; ubi simul notandum, virum istum nihilominus septem filios ex uxore suscepisse, adeoque sic refutari receptam a nonnullis sententiam, quod e dextro rene communicetur sanguis pro filiis, e sinistro vero pro filiabus generandis. Sed hæc obiter.

Non immorabor jam recensitioni eorum, quæ ab aliis scriptoribus anatomicis observata fuerunt, sed illa potius nunc in scenam prolaturus sum, quæ in sectione cadaverum ipsemet adnotavi. Cor sine pericardio in sectione cadaveris balneatoris cujusdam, violenta morte extincti, reperiebamus in vicino pago *Oberndorla* dicto, profectore Dn. *Marschallo* chirurgo jurato satis exercitato, qui simile quid nunquam in tam multis alias institutis sectionibus se observasse, ingenue fassus est. Pulmones pleuræ firmissime coactos in pluribus notavi. Calculi quoque & lapilli in multis aliis sunt reperti, in quibus sæpe nulla calculi suspicio
antea

antea aderat. Sic in virginis tumore colli summe dolorifico diu molestatæ, tandemque defunctæ, cadavere, lapillus fabulosus in medio tumoris inveniebatur. In puella trienni lapillus niveus instar margaritæ in pulmonum lobo occurrebat. In vesicula fellea Senatoris Molhusini sexagenarii, undecim calculi angulosi, figuram & colorem mineræ Stanni quadrangularis solidæ (*Zinn-Graupen*) representantes, conspiciebantur. Vesicula fellea fœminæ cachecticæ duos calculos, nucem juglandem æquantés, continebat. Calculos etiam renales & ureterum in cadavere fœminæ notavimus. In cadavere Illustris quondam *Olai BORRICHII*, P. R. Consiliiarii & Archiatri Regis Daniæ, (qui celeberrimi *PECHLINI* elogio, Medicorum ac Polyhistorum suæ ætatis ocellus) calculus in vesica urinaria reperiebatur, instar filicis compactissimus, fusci, seu subaquilini coloris, quoad magnitudinem ovum columbinum excedens, quem meis manibus sæpius contrectavi. Laborabat enim beatus iste vir atrocissimo calculi dolore, ejusque tandem, prout sæpius coram referebat mihi, pertæsus, sectioni potius se submittere, quam tantos dolorum cruciatus diutius tolerare, decrevit. Operationem hinc suscipiebat Dn. *Buchwald*, chirurgus Regius exercitatissimus; cum vero calculus ob magnitudinem & duritiem neque forcipe extrahi, neque aliis instrumentis diffringi posset, aliquamdiu post placida & devota mente animam Creatori suo reddidit. Post mortem denique calculus ex vesica eximebatur, & in bibliotheca ejusd. in Collegio Medico ab ipso fundato adhuc adservatur. E contrario in cadaveribus nonnullis illorum, qui pro nephriticis, dum vivebant, ab experientissimis Medicis reputati fuerunt, ne minimum quidem calculi vestigium in ulla corporis parte deprehendebatur. In cadaveribus quorundam, febribus intermittentibus defunctorum, scirrhosos lienes animadvertimus, & talia subjecta plerum-

A. P. M. Vol. V. Kk que

que antea gravia deliria melancholica, immanesque anxietates experta erant. Lienem triangularis figuræ & justo minorem in cadavere Lic. *URSINI*, Physici Molhusini extraordinarii vidi. In vetula, in Unstro amne suffocata, lienem putridum profus notavi, eaque melancholico adfectu plures per annos mire divexata fuerat. Dissecui etiam aliquando foeminam, in cujus tuba Fallopiana sinistra, inter vesicam urinariam & intestinum rectum, substantiæ rotundâ ossea, instar cranii humani reperta fuit, qua diffracta in ejusdem cavitate materia quasi sebacea, substantiæ osseæ adhærebat; in medio autem fasciculus crinium ejusdem fuscioris ac in genitalibus hujus foeminæ, pilæ marinæ minoris figuram pene representans, continebatur. Ossea hæc substantia omnium adstantium consensu pro conceptione frustrata declarabatur, qua ovulum ex ovario motum fortasse monstruosum & ineptum, vel ex errore, vel debilitate naturæ ad uterum devolvi non potuit, sed interceptum quasi in tuba substitit, magnasque molestias ægrotae ad mortem usque continuantes creavit, dum dolore gravativo indefinente circa regionem uteri molestata, modo alvum adstrictam, modo urinæ suppressionem, obice quasi interposito circa hæc excretoria, notavit. In sectione cadaveris virginis hydrope defunctæ maximam ichoris serosi quantitatem non circa abdominis viscera, (prout in hydrope ascite) sed in peculiari quasi sacco, inter peritonæum & musculos abdominis hærente, deprehendi; viscera vero modo notata in naturali situ & constitutione, absque ullo ichore seroso, conspiciebantur, qualis etiam observatio in *Ephem. Acad. Nat. Cur. Dec. III. Ann. Observ. 61.* a celeberrimo D. *GCHARLIEP.* communicata. Cum vero nullo modo ad species hydropis olim a scriptoribus practicis recensitas, scil. neque ad Asciten, neque ad Anasarcam, neque ad Tympanitem referri possit, nova & quarta species emergere videtur,

detur, *saccatus* nempe, quem quidem vix alio modo, quam per paracentesin, curari posse persuasum mihi habeo. Sæpius etiam obscuras & abstrusas morborum & mortis causas, per anatomen detectas fuisse, per se jam abunde patet. Sic vir quadragenarius, ceterum salvus & incolumis, atrocissimo dolore lancinante in osse tibiæ per longum temporis spatium discruciabatur. Plures Medici idcirco in consilium vocati dolorem istum pro arthritico habebant, & multifaria remedia absq; tamen ullo successu adhibebant. Ægrotus, intolerabilium dolorum cruciatibus, diu noctuque sine intermissione adfligentibus, defatigatus, membrum amputari, quam illos diutius perferre præoptabat. Amputato tandem membro, & pro causa morbifica exploranda, cultello anatomico curiose inciso, copiosi ascarides in ipsa ossis medulla reperti fuerunt, quales sane vix Oedipus Medicorum conjectura augurari, nedum per medicamenta remove potuisset. Fascinationum quoque erroneas suspiciones sectione cadaverum manifestatas fuisse memini. Sic in puero hectica defuncto & pro fascinato reputato, polypos cordis inveniebamus. In alio, similiter pro fascinato declarato, lumbricorum incredibilis copia notata fuit, ita quidem, ut intestina ab apice ad calcem usque, seu a gula & cesophago usque ad intestinum rectum, iisdem referta essent, ipsaq; intestina tenuia passim ab ingratis istis hospitibus perforata deprehenderentur, simulque dimidia lumbricorum pars intra intestinum conspiceretur. Causam autem perforationis hujus insimul quoque in crebriorem & copiosum Elixirii proprietatis Paracelsi usum aliquo modo conferendam esse, valde probabile mihi videtur. Cum enim amara ferre non queant lumbrici, ægroto autem, suavis empiricorum dictum illud medicamentum singulis diebus exhiberetur, omnino aliorum progredi & alimenta gratiora, perforatis intestinis, quærere coacti fuerunt.

Alia virgo, ruricolæ cujusdam filia, mensibus dolorificis cum cardialgia pluribusque phænomenis vexata ob usum medicamentorum a suspicacibus feminis nuperrime graviditatis arguebatur, sed quæ ea de causa, attestato medico exhibito, graviter a magistratu plectebatur.

OBSERVATIO LXIX.

Dn. D. JOAN. GEORG. HOYERI.

De

Delirio a comestis caseis.

Duderstadiæ, urbe non ignobili in tractu Eicshfeldensi, ditionis Electoralis Moguntinæ, a cive quodam & pistore casei venales expositi, & venditi fuerunt, quales vero quotquot coëmerant atque comederant personæ, numero viginti quatuor, brevi post mente capti, cum stupore graviter delirarunt. Pistor idcirco accusatus, nullius tamen mali conscius, per reconventionem delirantes, tanquam calumniatores, de injuria sibi illata redarguebat. Hinc Judex anceps hærens, quid in re adeo dubia agendum sit, Physicum ordinarium simul in consilium vocat, ubi quæstio movebatur: An vaccæ, a quibus lac pro caseis conficiendis desumptum, fortassis herbam quandam noxiam, v. gr. solanum, hyosciamum, vel aliam quandam devoraverint, cujus virulentia tam lacti, quam caseis insinuata fuerit? cujus intuitu modo dictus Physicus meum quoque consilium & judicium sibi expetebat. Cum vero neque a lacte, neque butyro, aut a caseis ita simpliciter ac solitarie adsumtis, unquam delirium quoddam excitatum fuisse, mihi constaret, nec ullus etiam Observatorum similis casus mentionem injecerit, ideo, caseum a Physico simul

simul transmissum accuratius inspiciendo & examinando, minusculum quoddam semen nigricans, seu verum hyosciami semen, eidem immixtum deprehendi, indeque omnia illa fontica pathemata excitata fuisse, facile intellexi. Quemadmodum enim vulgus semen carvi, pro flatulentia corrigenda, caseis admiscere solet; ita uxor pistoris ejusdem in locum semen hyosciami receperat ex improvise, & caseis admiscuerat, sicque in subjectis prædictis eadem oborta fuerunt symptomata, qualia etiam solitarie adsumtum illud semen inducere solet. Neque mirum videri debet, quod semen hyosciami in exigua quantitate lacti expresso, vel caseis admixtum, adeo noxiam vim exserere potuerit, cum hoc colorem magis nigricantem exhibuerit, simulque notum sit, quod, quo propius colore ad nigredinem accedat, eo magis venenosum & deleterium reputetur, adeo, ut etiam sola effluvia nigrioris talis seminis non careant virulenta virtute & operatione, prout *Dec. III. Ann. VII. & VIII. Ephem. Nat. Cur. Obs. 66.* GARMANNUS luculenter demonstravit.

OBSERVATIO LXX.

Dn. D. JOANN. GEORG. HOYERI.

De

Delirio melancholico hæreditario post
puerperium.

Virgines, queis a teneris unguiculis mens sana in corpore sano fuit, postquam conjugatæ & in matrimonio puerperæ factæ fuerunt, delirio melancholico, per omnem vitæ cursum ad mortem usque duranti, fuisse correptas, aliquoties in præxi compertum habemus. Atque idem malum familiis nonnullis haud inconspicuis hæreditarium

rium esse, plus una vice itidem notavimus. Non ita pridem femina primipara, hætenus sana mente prædita, brevi post partum valde delirabat, cujus etiam matrem & aviam pari modo, post partum, per reliquum vitæ cursum usq; ad mortem delirasse, ab amicis referebatur, ut hinc maritus ejusdem ab ulteriori sobolis progeneratione prorsus abstinere necessum putaret. Consultius equidem foret, si virgines tales vel intra cœnobiorum claustra se conferrent, vel tantum in cœlibatu permanerent, quo sanam mentem facilius conservarent. Causas autem hujusmodi delirii multiplices Excellentiss. Dn. D. ALBERTI in Dissertatione *de mente sana in corpore sano* §. X. enumerat, sequentibus verbis: *Status graviditatis & puerperii ad multiplices insana mentis gradus contribuit, dum non modo concursans sanguinis plenitudo ac spissitudo, sed impeditus progressus sanguinis in utero & reliquis vicinis partibus, nec non oppletio & infarctus sanguinis in talibus locis, insolita & ominosa abdominis extensio, consueta aliorum viscerum colatoriorum oppressio & conjuncta adfflictio, ominosa consuetarum evacuationum perturbatio & impeditio, repentina necessarii purgaminis uterini retentio & oppressio, suspecta sanguinis regurgitatio & restagnatio in uterum & vicinas alias partes, scirrhusa uteri inflationes, actuales corruptiones in utero, & alia ad perfectam insaniam disponunt.*

OBSERVATIO LXXI.

Dn. D. JOANN. GEORG. HOYERI.

De

Salivæ sapore melleo & ad nauseam
usque dulci.

Salivam sanorum & in statu naturali constitutam prorsus inspidam, seu manifesti & sensibilis saporis expertem esse, in Disputatione inaugurali pluribus probavi.

& suo quivis exemplo testari potest. Quoties itaque sapor sensibilibior notatur, qui vel in acidum, vel salsum, vel acrem, vel amarum, vel dulcem degenerat, toties non absque omni ratione suspicari licet, quod machinæ humanæ labes quædam imminet. Sic sapor acidus hypochondriacum malum; falsus catarrhum, coryzam, tussim, aphthas; sapor amarus febres continuas, intermittentes, biliosas, icterum, pluresque alios morbos prænunciat. Rarior autem præ reliquis est *dulcis* salivæ sapor, seu *melleus* quasi, cujus hinc effectus in scholis medicis non adeo frequenter notatur. Occurrebat tamen mihi in praxi foemina, quæ, postquam trigessimam ætatis annum superaverat, salivæ saporem melle vel saccharo dulciorem, ad extremam usque senectatem sentiebat. Et quamvis lecto non adfixa pro lubitu deambulare, negotiis domesticis & improbis laboribus fungi potuerit, sæpius tamen adversa valetudine, præprimis in senectute, adfligebatur. Modo enim passione hysterica, modo vomitu adsumtorum, præterea vero continuo oculorum rubore, ab illo statim tempore, quo saliva dulcem istum saporem nacta fuerat, & dein per totum vitæ decursum adfligebantur. Superato dein septuagesimo quarto ætatis anno, atrocissimo dolore arthritico circa dextrum humerum, una cum vomitionibus & alvi fluxu, corripiebatur, tanta quidem cum vehementia, ut finem vitæ instare omnes autumarent. Ab hisce vero fonticis pathematibus usu medicamentorum antispasmodicorum & resolventium præter expectationem liberata, tandem tumorem manus dextræ summe dolorificum experiebatur; quo itidem ex usu sambucinarum medicamentorum in- & externorum evanescente, denuo bene iterum se habere videbatur, donec tandem saliva sapore, melle dulciori, in extrema octuaginta annorum senecta constanter permanente, marasmo senili plenarie emaciata placide obiret. De saliva
acida

acida summe corrosiva in infante Islebiensi, de reliquo perfecte sano, & ex parentibus sanis & vegetis prognato, itidem satis notabilis occurrit casus, a Dn. D. STEGMANNO communicatus, in *Ephemerid. Nat. Cur. Dec. IV. Ann. IV. Obs. 106.*

(*Molhufo Erfordiam missa
d. 15. August. 1737.*)

Scholion.

Plures hujus commatis observationes cum non solum adduxerit, sed insuper quoque exquisitam ætiologicam deductionem subjunxerit Excellentiss. Dn. D. MICHELOT-TUS, in *Scholiis ad Observat. LIX. & LXXXIX. pag. 217. & 340. sqq. Volum. IV.* Actorum nostrorum, merito hinc L. B. ad ea ablegamus, ulteriori & fusiori dilucidatione id circo supersedentes.

(*A. E. Büchnerus.*)

OBSERVATIO LXXII.

Dn. D. FRANCISCI ERNESTI
BRUCKMANNI.

De

Epileptico singulis sub paroxysmis can-
tante.

Puer, novem annorum, temperamentis phlegmatici, habitus corporis alioquin sani atque vegeti, in oppido, tertium lapidem abhinc distante, natus & educatus, chororumque discipulorum, per plateas ostiatim cantantium, frequentans, orthographiam, arithmeticam, & linguam la-
tinam

tinam addiscendi gratia, ante sex septimanas in hanc urbem missus, & tribus prioribus hebdomadibus etiam optime hic valens, dein purpura scorbutica, pedes præprimis atque furas occupante & trium dierum spatio sua sponte, squamularum forma, decidente & evanescente, correptus fuit. Hanc autem efflorescentiarum purpurascensium retrocessionem presso insequabatur pede omnium totius corporis membrorum lassitudo atque dolor, ventriculi & abdominis regionem excrucians, insimul vero etiam quandoque insolita ægro hilaritas, modicus risus & lenes motus convulsi observabantur. Ego igitur accersitus, ex circumstantiis, ab ægro relatis, causam horum motuum suspicabar esse purpuram scorbuticam sponte retrogressam, (medicamenta namque æger nondum in usum vocaverat,) quare convenientibus statim bezoardicis eam ad cutis peripheriam expellere conabar, sed laterem lavabamus, quoniam id nulla ratione obtineri poterat, e contrario ægrotum tribus quotidie vicibus motus epileptici invadebant, & quidem mane, hausto herbæ Theæ infuso, leviolem patiebatur insultum, post prandium autem atque cœnam, comesta præprimis carne (adpetitus enim tam alimentorum, quam potulentorum, per totum morbi decursum non mutabatur, sed satis vegetus erat,) vehementem sustinebat epilepsiam, omnium totius corporis nervorum atque membrorum convulsione, & sensuum tum intum externorum abolitione stipata, ubi simul truncus sæpius ita contorquebatur & incurvabatur, sicuti in Opisthotono fieri solet. Illud vero circa hanc Epilepsiam notatu erat dignissimum, quod statim cum initio paroxysmi epileptici parvulus hic æger concentus canticorum ecclesiasticorum canere & dextra manu cantum modulari sueverit. Prima septimana paroxysmus mane, hausto herbæ Theæ infuso, mitior, post prandium atque cœnam vehementior, & quoties ægrotus carnem comederat, vehe-

mentissimus, animadvertēbatur. Quodsi vero juscula, jura, aliaque molliora alimenta adsumserat, remissior semper erat. Secunda hebdomade frequentius ac gravius ægrum paroxysmus affligēbat, adeo, ut per aliquot dies parum ab eo immunis existeret, nocte nunquam eodem malo corripētur, sed ab hora decima vespertina ad octavam matutinam placide ac non interrupta serie dormire potuerit. Ultima septimana mitissimi reddebantur paroxysmi, & tantummodo vel mane, vel circa vesperam, vel binis hisce temporibus simul eodem die recurrebant, ægro tamen interim semper tamdiu cantante, donec insultus epilepticus remitteret. Jam vero per novem dierum spatium ab omnibus motibus convulsivis liber lectum reliquit & vegetus obambulat, nec amplius de doloribus ventriculi & abdominis conqueritur, nisi quod digitorum extremitates levi laborarent tumore, molestias tamen illi non creante, & fortassis quoque mox sua sponte disparituro. Ceterum appetitus bene se habet, & somnus est naturalis. Quod ad dolores in ventriculi & abdominis regione se exerentes, attinet, hi suspicionem movebant, morbi causam in primis latitare viis, & forsitan lumbricos inibi nidulari, quoniam tales jam olim per alvum excluderat; verum, exhibitis duobus laxantibus rhabarbarinis ac uno emetico, nulli quidem lumbrici, utique vero saburra mucosa putrida, brunni coloris, prodibat. Præter medicamenta evacuantia, alia quoque specifica antispasmodica & antepileptica adpropriata, una cum liquore anodyno minerali Celeb. Halensium Æsculapii, *Frid.* HOFFMANNI, qui & maximam ægro levamen attulit, in usum fuerē ducta.

(*Guelpherbyto, Erfordiam missa*
d. 29. August. 1737.)

OBSERVATIO LXXIII.

Dn. Lic. JOANN. JACOBI SCHLIERBACH.

Biographiæ medicæ specimina.

Biographiam medico usui adcommodatam dum in præsentiarum sistere lubet, binis saltem verbis in limine indicasse sufficiet, quod hoc nomine proprie intelligatur certa & accurata descriptio ac enumeratio morborum, ab ineunte ætate in seros usque annos, immo ipsum vitæ finem, huic vel illi subjecto obvenientium, ubi simul eorum successus, cognatio & cohærentia demonstrativo, quantum fieri potest, modo, ob oculos ponitur, sicuti simile jamjam specimen b. KANOLDUS in *Volum. 1. Observ. 248.* horum Actorum exhibuit, idemque argumentum a me in *Traçtatione de Cognatione & dependentia morborum ex Foresto*, quam Excellentiss. Dn. D. CARL, Archiater Regis Daniæ *Historia sua Medica patholog. therapeutica*, nuperrime iterum editæ, subjunxit, paululum fusius explanatum prostat. Verissimum sane & unanimi omnium prudentiorum Medicorum consensu confirmatum est, quod absque sufficiente indagacione cognationis & conspirationis istius, vix unquam morbi sibi invicem succedentes, aut inter se complicati, feliciter curari & funditus extirpari queant, adeoque tanto magis adlaborandum erit, ut illam nobis comparemus notitiã, quo major tam in Theoria, quam Praxi, abinde speranda est utilitas, hoc maxime tempore, quo copia observationum singularium casuumque specialiorum revera abundamus, sicque eo facilius transitum unius morbi in alterum observare possumus. Hinc bigam casuum jam sistere lubet, & quidem in duobus subjectis, a juventutis annis ad extremam usque senectam ipsamque

mortem, variis se invicem excipientibus morboſis adfectibus obnoxiiſ, qui tamen, ſi exactius conſiderantur, minime confuſo & tumultuario modo oborti fuerunt, ſed potius exquiſitam inter ſe connexionem monſtrarunt, adeoque Medico clinico ad eam rite attendenti, tam in cognitione, quam curatione minus utrique negotii faceſſerunt.

Cafus I.

Vir literatus, meditationibus ac lucubrationibus continuis indulgens, ſanguineo cholericæ temperamenti, ut plurimum ordinate, aliquo modo tamen plenæ diætæ adſuetus, ætatis 73. annorum, in puerili ætate frequentioribus urinæ ardoribus, ſeu *ſtranguriis*, ad ætatem juvenilem uſque, in qua ſenſim hæc incommoda remiſerunt, moleſtatus fuit. Pariter quoque in utraque hæc ætate *hæmorrhagias narium*, uſque ad trigefimum annum frequentiores & largiores expertus, earum intuitu circa annum vigefimum aliqua indicia *hecticodeæ* diſpoſitionis monſtravit, quæ tamen ſucceſſu temporis plane iterum evanuerunt. Interim ſuperato vigefimo anno, cum alibi extra patriam commoraretur, atque ibidem præter conſuetudinem unice dulciori illa cereviſia, quam *Breyhan* vocant, pro potu ordinario uteretur, levi quodam, diutius tamen continuante *hæmoptico* *inſultu*, procul dubio ob turbatam narium hæmorrhagiam, corripitur, quem ſtatim paulo poſt excepic *Arthritis fixa* in digitis pedum majoribus a qua tamen tempeſtively iterum liberatus fuit. Sequentibus annis varii ſuccedebant motus congeſtorii verſus ſuperiora maxime tendentes, ſcilicet *gravedinoſi*, *tufficuloſi*, cum leniori interdum hæmorrhagia narium intercurrente. Circa trigefimum quintum ætatis annum in *febrem acutam*, vix elapſis duobus annis iterum majori cum vehementia recurrentem, incidebat; poſtea vero inſultibus nephriticis frequen-

quentibus, cum excretionē copiosi sabuli subiciebatur, continuantibus insimul, præsertim circa æquinoctia, *gravedinosi*, *rheumaticis*, *hemieranicis*, *arthriticis* & *odontalgicis* adfectibus. Et hæc ludebatur scena usque ad annum quinquagesimum, ubi sabulosa excretio cum variis intermixtis colicis doloribus molestior evadebat, & subinde per intervalla redibat, donec, superato tertio supra sexagesimum anno vera *Gonagra*, tandemque *Podagra* succederet, cum semper intercurrentibus sabulosis excretionibus, & quandoque moliminiibus *hemorrhoidalibus*. Interim tamen complicatus hic status usu contemperantium, resolventium cum convenienti regimine, quamquam adhuc statis temporibus intercurrente tussiculosi & *gravedinosi* adfectus, tolerabilior permanebat ad annum usque sexagesimum octavum, qui erat annus 1733. quo ipso febris catarrhalis per totam fere Germaniam epidemice grassabatur, dictumque hoc nostrum subjectum eisdem invadebat, cum hemieranici doloris exacerbatione. Ab eo tempore dein sub laxantium, anticatarrhalium, & resolventium continuato usu, tussis, *gravedo*, ut & *podagra*, licet non totum, tamen in tantum a pristina sua vehementia recedebant, excepta tantum subinde intercurrente insolita *vertigine*, usque ad septuagesimum primum annum, quo *podagra* cum sabulosa excretionē nova iterum incrementa sumebat, immo illa ad retrocessionem inclinabat, unde statim *agrypnia*, virium & adpetitus summa prostratio, astus febrilis, *nausea* atque *flatulentia* succedebant, statumque maxime periculotum formabant, qui non nisi ab iterato clysterum usu, subjunctis alijs internis, remittebat, redeunte simul *Podagra* versus extremitates, magisque augescēte sabulosa illa excretionē. *Flatulentia* interim ex levi quocunque diætæ errore recrudescēbat, paucis vero interpositis diebus, ab imminente *podagra* retrocessione, *hemorrhoidum* fluxus parvissime & ad

aliquot tantum guttulas, cum dolore colico, prodibat. Viribus autem dein manifeste decreascentibus, æger easdem proprio ausu restauraturus, præterito vere paulo frequentius decoctum Coffée, Choccoladæ, Lac, aliaque nutrientia adsumebat, subjuncto potu vini Rhenani generosioris, minus alias sibi familiari, cum antea vinum Mosellanum, cum cerevisia levi, minus lupulata, bibere suevisset, unde hanc diætã lautã, nutrientis & orgasmum inducentis subitam mutationem presso pede excipiebat *narium hæmorrhagia*, in juventute quondam solennis, primo quidem parcius & tacite quasi, dein vero largius, quæ tamen usu remediorum temperantium, nitrosorum, & pilularum balsamicarum successive remittebat, sicque statum aliquomodo tranquillum sistingebat, usque ad præteritum æquinoctium autumnale durantem, quo tempore pristini resuscitabantur cruciatus nephritici cum molestissimo urinæ ardore, per intervalla increbescente, quibus tamen venæsectio præservatoria aliquod adferebat levamen, licet non admodum diuturnum; siquidem circa solsticium hibernum in vehementiori redibant gradu, cum mox subsequente *Mictu cruento*, quæ omnia abunde nunc demonstrant, omnia indies vergere in statum pejorem, ipsaque hæc symptomata certissimum mortis successive adpropinquantis prodromum denuntiare.

Epicrisis.

Quodsi propositum hunc casum secundum omnes suas circumstantias probe consideramus, facile exinde colligere licet, ægrotantem nostrum tam ratione vitæ generis sedentarii, quam ipsius temperamenti sanguineo - cholericis utique animi sensibilibus & tenerioris constitutionis corporis existere, atque exinde non solum a prima ætate plethoricum fuisse, sed & per omnes ætates cum adfectibus huic constitutioni magis propriis conflictari debuisse. Ratione enim

enim junioris ætatis frequentius *stranguria*, tam ob sensibilitatem naturæ, quam dispositionem internam, ex constitutione ad orgasticas humorum commotiones valde proclivi, occurrebant, quas, similem ob causam sæpius quoque *narium hæmorrhagia*, ob nimiam sanguinis abundantiam, maxime huius ætatis familiares, ad annum usque trigessimum comitabantur. Cum vero dein salutaris & autocratica hæc sanguinis ventilatio procul dubio turbata, & in successu suo impedita fuerit, remanente nihilominus plethora, præcipue in ætate ad eam maxime disposita, cui etiam idcirco *phth* sin facilius & frequentius evenire jam dudum observavit *HIPPOCRATES*, hinc mirum non est, quod etiam aliqua indicia *febris lenta* se-se manifestaverint, in primis cum insimul hæreditariam quandam dispositionem concurrere fratris ex *phth*isi obitus non obscure indicare videretur. Quemadmodum vero ob viscerum statum adhuc salvum & integrum febris ista lenta minoris momenti & periculi fuit, plenitudo tamen sanguinis, & ex hac habitualis factus congestorius humorum motus versus superiora eo pertinacius subsistit, potiusque insuetus, per integrum annum continuatus, cerevisiæ dulcioris, particulis copiosis nutritiviis plus minus subinde acribus, abundantis, sanguinem adhuc magis accumulavit, ac exagavit, narium hæmorrhagia interim impeditius succedente; ita tanto facilius ex tali congestione sanguinis, narium hæmorrhagiam respiciente, & simul circa pectus facta stagnatione induci & provocari potuit *levis hæmoptysis*. Cum porro talis a natura incongrue suscepta excretio per pulmones minime sufficiens esset ad imminuendam plethoram, hinc tanto magis per alias vias, scilicet in inferioribus partibus convenientem intendebat depletionem, quæ vero, in moliminibus tantum subsistens, ansam præbebat subsequenti, huic tamen ætati minus

congruæ, *Arthritidi fixæ*. Et quamquam paulo ante & post, circa initium *ætatis virilis*, trigésimo nempe anno, hæmorrhagia narium tantisper remitteret; tamen, quia majori cum impetu congestorii humorum motus & molimina versus superiora continuabant, stasque temporibus actualem quidem evacuationem intendebant, haud vero obtinebant et perficiebant, immo potius circa caput & pectus subsistebant; facile hinc contingit, ut tam hujus causæ intuitu, quam ob impeditum transitum humorum, continuo per latera vatorum serosior sanguinis portio secerneretur, indeque catarrhales, grauedinosi, tussiculosi adfectus orirentur. Emanente vero per aliquod tempus hæmorrhagia narium, hincque sensim increbescente plethora, ac tandem spissiore reddito sanguine, excitabatur *febrilis motus acutus* circa annum 35. ætatis, procul dubio ex leui quodam circa non naturales commisso errore, eaque febris procul dubio Ephemera plurium dierum fuit, quæ potissimum familiaris est plethoricas, in florida ætate constitutis, sanguineo-cholericis, ad narium hæmorrhagias et harum motus irregulares dispositis. Spatio vero duorum annorum hæc febris tanto majori cum periculo & vehementia recrudescebat, ac Synochum putridam sistebat. Hac superata postmodum grauedinosi et tussiculosi adfectus ob consuetam in junioribus annis humorum congestionem versus superiores partes, adhuc continuabant, intercurrentibus simul gravioribus rheumaticis et hemicranicis doloribus.

In ætate autem *virili*, eaque robustiori ac consistentiori, ubi natura etiam secundum HIPPOCRATIS observationem, motus in junioribus ad superiora magis directos, iam ad inferiores partes magis revocat, quo et in iis regionibus abundantiam imminuat, colici et nephritici dolores, per motus tonici intensiorem, una cum excretionem sabulosa

losa materiæ, excitabantur, qui modo vehementiores, modo etiam mitiores adparebant, & quidem certis semper periodis, qua ratione etiam post annum sexagesimum primo *Gonagra*, mox vero *Podagra* introducebatur. Quoniam vero & hac ratione superflua sanguinis quantitas vix removeri poterat, insuperque natura semper pristinis vestigiis inhærebat, congestiones nempe ad superiora continuando, hinc ibidem in motibus incompletis subsistens, mox gravedinosos, mox rheumaticos aliosque pectoris adfectus excitabat, & sub quibus tamen nulla actualis hæmorrhagia eveniebat, quoniam molimina ista per convenientem diætam, animi tranquillitatem & sedulo continuatum usum scarificationum & laxantium, si non in totum, tamen in tantum intercipiabantur. Proinde etiam facile concipi potest, quod tam ad quantitatem sanguinis augendam, quam motum ejus intestinum & orgasticum accelerandum, eximiam supeditaverit occasioem præceps & subitanea illa, per se jam satis perniciofa postmodum suscepta mutatio in diætâ, maxime in tali provectori ætate, ubi, ob defectum ulterioris incrementi partium nutritiæ particulæ non consumuntur, sed unice in augmentum humorum transeunt, dum nempe loco Vini Mosellani, Rhenanum generosum, loco dilutioris potus Thee saturatiores magisque nutrientes cum lacte seligebat; unde etiam mirum haud erat, quod, dum alia ratione tam facile abundantes non poterant imminui humores, tandem natura, pristinarum viarum memor, denuo per *narium hæmorrhagiam*, ut ut jam huic ætati minus congruam, scopum istum adsequi intenderit & feliciter attingeret. Adpropinquante vero æquinoctio autumnali iterum novi exsuscitabantur motus, uti hoc solenne est omnibus spasmodicis adfectibus, aliisque ex abundantia sanguinis prognatis morbis, qui tunc temporis ut plurimum suos servant recursus & periodos. Sic ergo varia pathema-

ta dolorifica rursus circa urinæ excretionem oriebantur, quæ tamen aliquo modo iterum evanescebant, quum extra paroxysmi vehementiam Venæsectio instituebatur. At tempore solstitiali hiberno denuo recrudescencia, brevi eo usque increbescabant, ut *Mictus cruentus* subsequeretur, dolorum equidem ferociam quadantenus mitigans, ob propriam autem suam fonticam indolem & dispositionem ad frequentiores recursus novosque insultus, nec non ob satis arctam, quam cum hæmorrhoidibus, in primis suppressis, fovet conspirationem, tanto magis formidandus, maxime in proVectiori hac ætate, ubi experientia satis abunde confirmat, quod tales senes, ita semel adflucti, vix diu superstites manent.

Casus II.

Matrona quædam An. 1675. nata & An. 1734. denata, temperamenti sanguineo - melancholici, floridioris in juventute, ingravescente autem ætate pallidioris & gracilioris, immo emaciati habitus, diætæ mediocris frugalibus, domesticis negotiis semper valde occupata, & ex hereditaria dispositione ad alvi segnitiam maxime prona,

I.) in *infantia* crebrius *achoribus* & *ulcerationibus* capitis, feri abundantiam nimiam denotantibus, laboravit. Circa 10. 12. & 14. annum experitur subinde *hemorrhagias narium*, cum præcedentibus *cephalalgias* æstuantibus, *vertiginosis* circumgyrationibus, partiumque inferiorum refrigeratione. Decimo quinto ætatis anno, præviis spasticis & lancinatoriis doloribus in dorso & abdomine, angustiis præcordiorum & calore volatico faciei, tandem prorumpunt *menfes*, stasque periodis absque gravioribus molestiis continuant, cum notabili priorum symptomatum levamine.

Anno ætatis 17. nupsit viro, statimque imprægnata consueto tempore prolem edit sat vegetum, altera vice post

post aliquot annos iterum gravida reddita, *abortum* patitur perquam periculosum, cum vitæ fere jactura, concomitante ac insequente largiori hæmorrhagia abortiva, mitigationem difficulter admittente, & summam virium jacturam cum gravissima cephalalgia molestissimisque *pathematibus hysteriis* inferente, quæ etiam dehinc facile, data levissima occasionali causa, siye interna, siye externa per totum reliquum vitæ decursum, recrudescabant, instabant, persistebant. An. ætatis 24. febre catarrhali petechizante, epidemice tunc grassante, corripiebatur, indeque gravissime decumbebat, cum deliriis, ac copiosissimarum macularum eruptione, ut per sex hebdomadum spatium lecto adfixa esse cogeretur. Ab eo tempore iterum & sæpius gravida facta est, insimulque gemellos semel peperit. An. ætatis 38. cum per quinque annos fere improlis fuisset, ultimum enixa est partum, & quidem puellam, cum priores omnes masculi fuerint. Per totum vero gestationis tempus variis tunc adfligebantur incommodis hysterico - cardialgicis, cephalalgicis intensioribus, vomibundis, &c. alvo semper pertinaciter clausa manente, cum inferiorum partium strictura & frigore, ubi secundo graviditatis mense practicus minus peritus & improvidus, in consilium vocatus, nullam ingravidationem, sed saltem ventriculi oppletionem a saburra viscida, indeque obortam alvi obstructionem in culpa esse autumans, incaute purgans quoddam drasticum, ex Resina Jalappæ & diagyrid. sulphurato eidem exhibet, adeo violento cum effectu, ut per quatuor dies & noctes continuo *ἀνω καὶ κάτω*, ad lipothymias frequentissimas usque, purgaret, omnesque eandem certissime morituram esse judicarent. Tandem usu convenientium remediorum sistitur vomitus unacum frequenti ad desidendum conatu, remanente summa virium prostratione, utpote quas vix intra aliquot mensium spatium iterum colligere poterat, salvo interim, quod omnes mi-

mirabantur, embryo in utero superstite. Dehinc vero continuis flatulentis, ventriculi debilitate, borborygmis, capitis temulentis, itemque hemicranicis doloribus, clavo hysterico, auditus gravitate, susurru, odontalgis afflicta manebat, adeoque mirum haud erat, quod dentes præmature fierent cariosi & tandem exciderent. Anno ætatis 46. menses citius, quam erat, cessabant, eoque ipso non solum hysterica & cephalalgica augebantur pathemata, sed & insuper varia alia non minus gravia & molesta, colica nempe tormina, suffocatio hysterica frequentior, tussis fere indefinens & habitualis, (ob concurrentem simul hæreditariam dispositionem, ab initio magis sicca, tandem vero satis humida, cardialgiæ, ventriculi & splenis inflationes, conatus ad vomitum cruentum, &c. superveniebant, atque modo gravius, modo mitius, modo singulatim, modo conjunctim, pro circumstantiarum, diætæ, tempestatis, animi commotionum, &c. diversa ratione, ægram affligebant. Sub finem anni 49. circa æquinoctium vernale, corripiebatur *febre tertiana* satis rebeli & chronica, cum algore, æstuque graviore, siti intensa, conatu vomendi, omnium virium prostratione, & summa ad statum hecticcodeum proclivitate. Sub his circumstantiis tussis habitualis magis magisque transibat in humidam, suffocatio uterina frequentius recurrebat, circa abdomen, infra umbilicum & in femoribus *efflorescentiæ* vesiculares valde prurientes prodibant, quorum exsiccationem, sive sponte, sive arte inductam, semper excipiebant insolita corporis lassitudo, tormina abdominis, præcordiorum angustia, capitis vertiginosa temulentia, cum horrore & æstu volatico, donec circa collum & pectus purpura rubra effloresceret, quæ sensim per totum corpus diffundebatur, ac tandem cum squamularum secessione evanescebat. Anno ætatis 52. ex congestione & stasi circa caput intolerabiles ibidem experiebatur dolores,

lores, inprimis autem acutissimos lancinantes intra dextram aurem, apostematis ibidem formati indices, quod dein in ulcus verum manans degenerabat, externis & internis aptis remediis tandem consolidatum. Anno ætatis 57. adfligebatur febre catarrhali, tunc temporis undique grassante, mœrore vero, propter mariti obitum, paulo ante nimium emaciata, adeo graviter nunc decumbebat, accedente febre lenta & œdematoso pedum tumore, ut de vita ipsius actum esse omnes putarent, nihilo tamen minus spatium duorum mensium a potioribus symptomatibus liberata, vires fractas aliquantulum readsumit, remanente tamen & continuante tussi, cum multa expectoratione. Anno demum ætatis 59. hiemali tempore corripiebatur febre lenta, in hecticam transeunte, cum novo incremento œdematis pedum, jam antea per purpuram rubram aliquo modo soluti: Subsistebat hic tumor per aliquot menses, reliquis symptomatibus interim magis magisque ingravescentibus, circa initium vero mensis Maji subito, & quidem sponte, evanescebat, unde statim gravior reddebatur febris, superveniente insolita lienis inflatione, doloribus intensissimis lancinantibus stipata, sub qua facies tandem transiebat in hippocraticam, ac cum vomitu sanguinis nigerrimi & corrupti vitam placide finiebat.

Epicrisis.

Matrona hæc sanguineo-melancholica vi dispositionis ordinariæ in prima infantia, ubi sanguis magis serosus esse solet, *achoribus* ac *ulcerationibus* capitis serosis laborabat, quoniam in hac ætate, uti jam olim *HIPPOCRATES* notavit, natura motibus suis, sive intrinsecus sive extrinsecus fuscitatis, excretiones humorum superfluatorum per caput molitur ac perpetrat. Hic separatorius motus feri superflui a sanguine, postea circa annum 12. mutabatur, cumque na-

tura hac via antea serositates eliminasset, jam magis ad sinceram sanguinis depletionem inclinabat, unde loco prioris excretionis propter ætatem paulo vegetiorem, abundantem illius quantitatem, active versus caput congestam, per *narium hæmorrhagias* eliminabat, hacque ratione symptomata *cephalalgica & vertiginosa* vere mitigabantur, sufficienti omnino testimonio, quod hæmorrhagiæ istæ, in suo legitimo successu conservatæ, longe meliorem præstiterint utilitatem in plethora imminuenda, quam si multis artificiiis therapeuticis, vel positivis adstringentibus fuissent impeditæ, aut plane cohibitæ, donec decimo quinto ætatis anno, haud absque notabilioribus alterationibus œconomix corporis, eo specialius motus suos excretorios dirigeret natura, quorsum tunc temporis ordinarie vergere debent, scilicet versus *uterum*. Perpetuæ enim observationis in sexu sequiori est, quod principium vitale circa hanc ætatis periodum, (si modo ceteroquin omnia legitime constituta fuerint,) sicuti antea nutritioni & augmentationi corporis potissimum invigilavit, successive *generationis* actui prospicere, omnemque, in eo perficiendo, operam & curam collocare incipiat. Hinc suscipit actiones in suo corpore eo collimantes, quæ tamen in hoc individuo ita tacite & tranquille succedere haud poterant, quoniam humorum motus hæctenus semper versus superiora directi & fere habituales redditi erant; inde non solum præcordiorum anxietas & frequens æstus volaticus, sed &, concurrentibus simul congestionibus versus uterum, pariter dorsi, lumborum, & abdominis dolorificæ tractiones originem trahebant. Hoc sine semel, licet non sine difficultate, obtento, reliqui motus heteroclitici successu temporis sensim remittebant, *mensiumque fluxus* absque ullo fere incommodo in naturali magis & placido ordine succedebat, & ita sanitas, antea crebrius turbata, paululum obfirmabatur, de qua tamen vix admodum diu lætari licuit; si-

quidem

quidem in secunda statim graviditate, *abortus* eveniebat, qui in subiecto tali florido & plethorico non solum enormi & summe periculosa stipatus erat *hemorrhagia*, sed & aliis gravioribus symptomatibus morbosis viam pandebat. Idcirco mirum non erat, quod partim grassante *febre catarrhali pe- techizante* itidem inficeretur, (dum ratione constitutionis plethoricæ præ aliis ad facilius recipiendum istud contagium magis disposita erat,) partim etiam propter hysterica pathemata & anomalias motuum periculosius decumberet: Ubi enim labes viscerum, veluti in hoc subiecto, unacum anomalico humorum & motuum statu, præsto est, tunc experientia vera medica quotidie docet, quod talia subiecta, præ aliis, viscerum integritate gaudentibus & bene constitutis, in primis autem tranquilliori animo donatis, longe periculosius decumbant, atque raro eluctentur; hinc majores sentiebat præcordiorum anxietates & cephalalgias, tandem deliria accedebant, propter præcedentem humorum irregularem commotionem, jamjam magis habitualem. Superabat equidem periculosum hunc & mortem fere minantem morbum, ast corpus indies debilius reddebatur, insimulque priora pathemata hysterico-suffocativa & cephalalgica in vehementia & pertinacia sua magis invalescebant. Sic transigebat vitam sub variis aërumnis, donec ultimo gestationis tempore singulæ hæ molestiæ quasi unitis viribus recurrerant, eandemque gravius adfligebant. Tunc certe opus fuisset medico prudenti & provido, qui, circumstantiarum omnium connexionem debite perpendens, non adeo cæco impetu statim, propter alvi obstructionem, nullo prorsus habito respectu ingravidationis, ad drastica purgantia confugisset, hac enim ratione natura in præcipitium acta, ad extrema deveniebat, totiusque œconomix vitalis ruina quasi instabat. Hinc aliter fieri haud poterat, quin, quamquam hyperemesis & hypercatharsis mitigata fuerit, tamen

rat en prior anomalicus status magis magisque obfirmaretur, ac non solum matri, sed & ipsi puellæ postmodum in lucem editæ, complura incommoda conciliaret, siquidem hæc per totam vitam præcipuæ motuum vitiis laboravit, variisque adfectibus hysteriis, arthriticis vagis, cephalalgicis, odontalgicis, itemque mensium vitiis quam maxime obnoxia fuit & subinde adhuc est.

Quoniam vero ulterius in matrona nostra, improvido hoc drastici remedii usu, ejusque violenta operatione, partium tam fluidarum, quam præcipue solidarum motus nimium turbatus & admodum irregularis redditus erat, hinc post puerperium, temporibusque subsequenter *alvi obstructio* pertinacior, *capitis dolor* insolentior *ventriculi atonia* major, & *flatulentia* frequentiores observabantur, sicque dispositio totius œconomix, satis olim jam lubrica, multo debilior evadebat, inprimis, quum *mensium naturalis cessatio*, paulo maturius contingens, (utpote quæ etiam per se variis incommodis, teste experientia, patulam sternit viam,) omnia illa symptomata exacerbaret, atque, dum sanguis circa confinia uteri nunc tanto magis congregabatur, frequentiores insultus *hystericas*, abdominis molestas stricturas, aliæque symptomata excitabat. Interim natura ob frustraneum motuum istorum eluctatorum successum alias sanguinis depletiones, pariter tamen incompletas, intendens, versus splenem & ventriculum congestiones formabat, unde *inflationes sinistri hypochondrii*, splenis, & adparatus ac intensiones ad vomitum cruentum eveniebant, admodumque facile & frequenter, data levissima occasione, recurrebant. Dum etiam porro ob hanc frequentiore congestionem humorum versus ventriculum, conus hujus visceris magis debilitabatur & ordinarius digestionis actus impediabatur, insimulque cruditates magis accumulabantur, facile hinc quoque supervenire poterat *Febris tertiana*, utpote remedium salutare pro

pituita

pituita tenaci & viscida, in ventriculo & intestinis hærente, resolvenda, abstergenda & removenda. Ast, quamquam febris hæc vernali occurreret tempore, quo ipso faciliorem alias admittit curationem, satis tamen nunc rebellis & pertinax erat, eoque ipso manifeste monstrabat, quod tunc non nisi facilius solvatur, quando unice ex cruditatibus in ventriculo ab esculentis viscidis & dyspeptis remanentibus, originem suam trahit; secus autem eveniat, si viscerum interna mala dispositio ac humorum regurgitatio versus ventriculum concurrat. Interim postquam tandem febris hæc per varia hinc & inde conquisita remedia profligata erat, minime idcirco de plenarie recuperata sanitate lætari licuit matronæ nostræ, sed pressio pede superveniebant hypochondriorum inflationes, borborygmi, ructus, & quod omnium pessimum, hecticus status & apparatus, quæ omnia aperte comprobare videbantur, quod magis incongrua & plane improvide sistentia, seu vulgo ita dicta *antifebrilia* intempestive fuerint adhibita. Et quamquam hectico deo statui congrua remedia opponerentur, ac contabescencia incipiens sensim remitteret, reliqua tamen, quæ a juventute erat perpessa & in habitum degeneraverant, antea recensita symptomata minime cessabant, sed majus inde incrementum sumebant. Inprimis autem hæreditaria *tussis* magis nunc obfirmabatur, cumque antea, (dum mensium negotium, licet subinde anomalice, adhuc in suo vigore & tenore subsistebat,) ut plurimum *secca & clangosa* fuerit, nunc post mensium cessationem in plane humidam degenerabat, præsertim hieme, ubique per externum frigus transpiratio insensibilis magis jam suppressa, interiori congestionem, accumulationem & regurgitationem humorum versus pectus potissimum ansam præbet, adeoque sic pulmonum parenchyma, ex perpetuo adfluxu, difficiliore transitu, immo infarctum humorum exenuatum, tono suo naturali eximie destituebatur. Hinc

ergo tandem natura occasionem arripuit, per has quamquam incongruas & insolitas vias plethoram sibi molestanti sub hac mucida excretionem imminuendi, hæcque expectoratio matutinis horis magis semper adaugebatur, dum per noctem & somnum quasi sistebatur. Etiam si vero omnes fere humores colliquescere, aut resolvi & per tussim evacuari viderentur, varios tamen alios motus translatorios, congestorios, eluctatorios, immo eructatorios principium illud activum intendebat, imprimis autem ejusmodi molimina, mensium restitutionem quidem respicientia, sed nunquam eandem perficientia, statis temporibus animadvertentur, quæ idcirco sine suo frustrata *efflorescentias* vesiculares in femoribus & abdomine, valde prurientes, serum acre plorantes, sæpiusque recurrentes, efformabant, quæ excretio dein, cum pariter minus rite & sufficienter succederet, hæcque ratione, ob diuturniorem stagnationem, serum acrius redderetur, alium facile invitabat morbum, huic haud absimilem, *purpuram* nempe *chronicam*, sudore critico graveolente tandem solutum, quæ dein vernali tempore ut plurimum redibat, manifesto indicio, quod serum ob defectum motus, durante hieme semper majorem conceperit gradum acrimoniæ. Alio tempore & anno incompletus hic depuratorius & depletorius motus & actus, forsitan ob recordationem solenniorum quondam in juventute hæmorrhagiarum narium, dirigebatur versus caput, ibidemque varias tensiones dolorificas, odontalgicas & *otalgicas* excitabat, præsertim vero in dextra aure critice formabat congestoriam depositionem & inflammationem, sub perpetuo tandem adpulsu humorum in *abscessum* degenerantem. Proinde cum tota corporis œconomia per morbos prægressos valde jam turbata, motuum etiam anomalia prorsus fere habitualis reddita, insuperque hoc individuum constitutionis & temperamenti ratione ad miasma quod-

quoddam contagiosum recipiendum maxime dispositum esset, facile hinc non solum *febre catarrhali epidemica* corripiebatur, sed & ob supra adlegatas causas, gravius ex eadem decumbebat, immo tandem *lenta febris*, cum *œdematoso pedum tumore*, priori illi succedebat, quæ quidem hac vice non adeo firmas agere poterat radices, sequenti vero anno vires quasi readsumens, majori cum vehementia, tam per se, quam etiam ratione œdematis conjuncti recurrebat, quod tamen iterum eruptione *purpuræ symptomaticæ* notabiliter mitigabatur & fere in totum dissipabatur, donec ultimo, viribus magis magisque decreascentibus, infelici quodam conatu, activum illud & de salvando suo habitaculo anxie sollicitum principium, denuo recursum ad abdominis viscera cum V. P. connexa, maxime autem lienem & ventriculum, fumeret, factaque humorum copiosiori, ad ea, restrictione, indeque suborto *vomitu cruento*, totam scenam funesto & tragico eventu clauderet.

(*Battenberga Erfordiam missa*
d. 16. Sept. 1737.)

OBSERVATIO LXXIV.

Dn. D. WILHELMI ANDREÆ KELLNERI.

De

Incompescibili hæmoptysi, quam massularum carnearum, ad pulmonis substantiam proxime accedentium ejectio comitabatur.

Pannifex XXVIII. annorum, a patre ejusdem officii con-
summato phthisico a) natus, alias crebrioribus obnoxius

N n 2

fuit

a) Exhalationes vappidæ, sulphuræ, fœtidæ, saponariæ & oleagi-

fuit narium hæmorrhagiis, quæ vero post initum ante aliquot annos matrimonium, evanuerunt, absque ullo sanitatis, qua fruebatur, detrimento. Anno 1734. a. d. 27. mensis Novembris, corpore paulo fortius moto, per elevationem & translocationem fascium, ex lana constantium, præter omnem spem, tussi spumantem & floridum ejiciebat sanguinem. Hanc excretionem licet crebrius revertentem, æger alta erga uxorem dissimulatione premebat, usque ad diem tertium, quo ejus notabile incrementum, viriumque decrementum, nullum amplius occultandi concedebat locum, quare eodem adhuc die meum expetebatur consilium. Exquiritissima, ad effrenem hunc sanguinis fluxum compescendum, remedia, ejus ferociam quidem mitigabant, ast domare non poterant; quæ summa est totius a me peractæ curationis, ne cramben, toties quoties costam, hic recoquere videar. Symptomata vero haud ubivis & semper obvia, quibus hæc hæmoptysis erat stipata, hic rudi tantum delineabo penicillo. I) Pulsus in carpo manus sinistrae, semper inveni debiliorem, quam in dextro. II) Hypochondriorum dextrum pungentibus doloribus, ad umbilicum usque se extendentibus, mire & continuo adficiebatur. III) Die morbi quinto anhelitus foetor b) erumpebat plane abominabilis. IV) Die sexto, massulæ unacum sanguine ejiciebantur diversæ magnitudinis, carnosæ, quæ ad pulmonis

nosæ, quibus pannificum & lanariorum officinæ semper sunt repletæ, haud obscure docent, quare huic hominum generi, phthisis aliique pulmonum fontici morbi, tam sint infesti & familiares, vid. RAMAZZINI de *morb. artif. cap. XIV.*

- b) Ex sententia PECHLINI *Lib. II. obs. 4. pag. 328.* varias foetentis anhelitus causas explicantis, *tabidis & hecticis certum inhaerescit virus, quod pulmonibus rejectum, animam corrumpit.* conf. ZWINGERI *Fascic. dissert. pag. 584.* Sic *Ephemerides N. C. Dec. II. A. II. obs. 116. pag. 275.* in viro

monis substantiam proxime accedebant, & in aquam ac spiritum vini conjectæ, pertinacissime narabant. c) Evanes-
cens die octavo hæmptysis excipiebatur calore febrili, anxie-

N n 3

tati-

per quinque annos, ob anhelitus fœtorem, aliis molesto, post mortem in sinistra tonsilla & intra laryngis cartilagine, medullam nigram & pus, illius fœtoris causam, inventa fuisse, perhibent. In nostro subjecto, quantum conjectura adsequi licet, abominabilem hunc fœtorem produxerunt reliquæ cruoris, tum circa dentes & gingivas, tum in faucibus, & ipsius pulmonis vesiculis, remanentes, quibus, intra breve temporis spatium, ad terribissimum in his partibus odorem concipiendum & de se spargendum, nihil est aptius.

- c.) Hæ in spiritu vini adservatæ massulæ, copiosissimis obducebantur bullulis, quibus paulatim evanescentibus, intra XIV. dierum spatium, ad fundum præcipitabantur omnes. Raritate hujus rei commotus, ad idem examen vocavi tres particulas, a pulmone vitulino recenti abscissas, fabamque magnitudine adæquantes, quas intra mensis spatium, in spiritu vini, simili modo ad fundum præcipitatas inveni. Hoc experimentum haud obscure indicat, massulas a nostro ejectas, neque polyposas fuisse concretiones, neque pus induratum, tubercula morbosa, aut vasa sanguifera, sed ipsam pulmonis substantiam. Ne vero illius applicatio ultra limites extendatur, memori semper mente tenenda sunt, quæ, de morbosorum pulmonum submersione in aqua docent *Ephemer. N. C. Dec. II. A. IX. obs. 229. pag. 435. & Vol. I. obs. 188. pag. 416.* De vasis pulmonum sanguiferis, tussi ejectis vid. *Ephem. N. C. Dec. I. A. II. obs. 9. pag. 106. Dec. II. A. X. obs. 102. p. 183. sqq. & Vol. I. obs. 126. pag. 432.* Ipsius vero pulmonis ruptæ frustula, in phthisicorum arteria aspera adhuc hærentia, aliquoties monstravit culter anatomicus, vid. *Ephem. N. C. Dec. I. A. I. obs. 41. pag. 131. & BONETI sepulchr. Tom. I. pag. 92.* Quid itaque impedit, quo minus illis Medicis fidem adhibeamus, qui pulmonis frustula per os excreta fuisse tradunt? vid. *DODONÆUS in obs. med. cap.*

ratibus præcordialibus & agrypnia d) usque ad extremum vitæ halitum durante. Ægrotus die undecimo, medicamentorum pertæsus, eorum loco, ad refocillandas virium, quæ restabant, scintillulas, vini eligebat potum, a quo calor febrilis mirum accipiebat incrementum. Colophonem huic morbo addebant, vehementissimæ membrorum convulsiones, tandem die XVII. morte terminatæ.

OBSERVATIO LXXV.

Dn. D. WILHELMI ANDREÆ KELLNERI.

De

Cruore coagulato, lumbrici cruenti figuram exacte referente, mictione excreto.

Integra Litterati cujusdam, in ætate virili constituti, valetudo d. XI. Sept. a. c. abdominis testabatur vagis torminibus, initio colicam, adfectum aliquoties antea perpeffum, simulantibus, id quod prægresso prandio, ex cibis flatu-

cap. 24. *Ephem. N. C. Dec. III. A. II. obs. 188. pag. 296.*
 & *Annal. medico-phys. Vratislau. Textam. XXXVI. pag. 500.* Ast Medicos desidero testes, eosque oculatos, non vulgum, qui omne fere phthisicorum sputum, crassioris consistentiæ, particulas pulmonis, aut hepatis, tussiendo ejectas esse, fingit, quem errorem merito reprehendunt *Acta Med. Hassniens. Vol. V. Obs. 30. pag. 94.* Quæ RIVERIUS de cordis particulis per os ejectis *Cent. I. obs. 81.* & HILDA-NUS *Cent. II. obs. 30.* de pulmonum frustulis, cum urina excretis, narrant, inter rariora, ob rarissimam, quam præ se ferunt veritatis speciem, quis non referat?

d) Quibus placet singulari animæ vi animadversivæ, hoc pervigilium attribuere, eo scilicet directæ, ne dormiente hoc ente securo, ultimus vitæ halitus e corpore excedat, evadat, aut
 erum-

De Cruore coagulato, lumbrici figuram referente. 287

stulentis cerevisiaque acidula composito, tribuebat. Semihora vix elapsa, lumbos dolorifica occupabat contractio, præprimis a dextri renis regione, ad pubem usque faviens, quæ singulari stipata erat cordis anxietate, & crebrioribus ad alvum vesicamque exonerandam stimulis, nec non partium externarum frigoris sensu. Tandem oborror inter atrocissimos hosce dolores ciborum vomitu, omnibusque ad urinam reddendam viribus intentis, solidiusculum quoddam corpus e pene erumpebat, ob figuræ similitudinem, pro lumbrico habitum; cujus exelusionem largior floridi sanguinis mictio & paulo post plenaria symptomatum excipiebat remissio. Hujus, quod videbatur, animalculi figuram, mihi ob dolorum favitiam accersito, ad contemplandum exhibiti, lumbrico cruento inveniebam simillimam, qui longitudine quadrantem ulnæ, crassitie autem calamum scriptorium mediocrem fere referebat; excepta altera extremitate, cui filum cruentum, informi massula rubicunda in fine præditum, erat adnatum. Instituto vero accuratiori examine, nihil aliud quam cruor coagulatus in conspectum veniebat, ex partibus variis in longitudinem extensis, inter se quasi conglutinatis subtilique tunica cinctis, tam affabre coagmentatus, ut artificiosam speciem lumbrici præberet. Generationis locum & modum investigare non fert presentis instituti ratio; hoc tamen silentio præterire non possum, quod idem ægrotus, absolutò mensis spatio, haud levem mictus cruenti perpeffus sit recidivam.

OB-

erumpat, suo sensu abundant. Nobis arridet illorum sententia, qui ex sanguinis aliorumque humorum, in corpore humano penuria, ejusmodi agrypniam derivandam esse, præcipiunt. vid. *Ephemerid. N. C. Dec. I. A. III. obs. 185. pag. 346.* & *PECHLINI Lib. III. obs. 41.*

OBSERVATIO LXXVI.

Dn. D. WILHELMI ANDREÆ KELLNERI.

Infans, prægrandi labio leporino deformatus, obesus nascitur.

Varias, a variis, ad probandam foetus in utero materno nutritionem per os, excogitatas rationes recoquere, non fert instituti mei ratio. Historiam memoria dignam exhibent *Annales medico-physici Vratislavienses in Tentam, XXIII. pag. 107.* de infante cum prægrandi & incurabili labio leporino nato, qui admodum fuit macilentus, faciemque vetulæ similem habuit. Clarissimus, cui hanc debemus historiam, Auctor, eam sequenti prosequitur epigrisi: *Vielleicht könnte man sagen, daß dieserwegen an ihrer Ernährung solche Kinder den liquorem ampii &c. nicht so gut, wie etwa andere verschlingen könnten, und daß dieser Abgang verspühret würde.* Cum itaque cardo hujus conjecturæ tantum in experientia vertatur, nemo mihi vitio verteret, quod jam duos alios, eodem modo deturpatos, minime tamen macilentos, sed obesos potius in medium proferam infantes. Unum describit D. REISELIUS in *Ephemer. Nat. Curios. Dec. II. A. VIII. obs. 53.* gemino & insanabili labio leporino signatum, de quo idem Auctor, testimonium perhibet, quod fuerit robustus & sanus. Alter mihi Anno 1734. mente Aprilis inspiciendus præbebatur, satis obesus, cujus labium leporinum, adspectu horrendum, conjunctum erat cum vulvæ defectu & fissura, per nasi foramen sinistrum & palati ossa, usque ad fauces penetrante. Hic infans vix unam alteramve lactis tepidi guttulam, ex cochleari parvo faucibus instillatam, una vice deglutire poterat, idque summa cum difficultate.

OBSERVATIO LXXVII.

Dn. D. WILHELMI ANDREÆ KELLNERI.

De

Gonorrhœa resuscitata, utpote remedio ad
testiculi tumorem Gonorrhœæ succeden-
tem præsentaneo.

Ea, quæ de febris Celeb. D. MUYS in *Prax. med. chir. Dec. VII. obs. 5. p. m. 279.* profert verba: *Scio febrim aliquando satis difficilem posse sanari, sed puto eandem multo difficilius adhuc de novo posse produci; optimo sæpe jure ad gonorrhœam temerarie suppressam, adplicari possunt. Quam enim varia, quam gravia, ex hoc fonte pro- pullulent mala, circumspicis haud ignotum est Medicis. Anno 1735. a. d. 30. mensis septembris, juvenis viginti annorum, post prægressum horripilationis sensum, calore febrili & dolore testiculi dextri, ad femur & abdomen ejusdem lateris se extendente, corripiebatur acerbissimo. Altero die in consilium vocatus, testiculum inveni ad ovi asserini magnitudinem tumefactum, notasque inflammationis haud obscuras præ se ferentem. Æger sponte hunc morbum subortum esse, adseverabat, parentes perpeßam contusionem suspicabatur. Meum non erat, inde exortam componere litem, quare ad inflammationem & tumorem resolvendum, præscripsi pulveres diaphoretico-nitrosos, speciesque paregoricas, pro sacculo externe adplicando. Die sequenti, quo calor febrilis penitus erat sublatus, alvus sale Sedlicensi subducebatur. Die tertio tinctura Antimonii cum Essentia succini ter porrigebatur, cujus medicamenti continuatione tantum adlevabatur æger, ut de superato morbo victoriam, licet ante triumphum, caneret.*

Dies quintus, præter spem, novum doloris & tumoris adferebat incrementum, quo æger commotus, jam ultro hætenus tam scrupulose dissimulatam inque herba latentem anguem, Gonorrhœam puto, cohibitam, mihi aperiebat. Cognita sic causa mali, ad illius fluxus revocationem omnem dirigebam curam, exhibendo crebrius pulverem, ex Antimonio diaphoret. martiali, succino, solutione Ocul. Cancr. & Nitro compositum, cujus auxilio gonorrhœam tam felici resuscitavi successu, ut die nono, ne vestigium quidem tumoris amplius superesset. Sunt inter Chirurgos, qui in simili casu oleum Therebinthinæ in vino exhibendum, tamquam singulare arcanum colunt. Quantas vero turbas, hoc calidissimæ indolis medicamentum, in corpore præsertim juvenili & plethorico, excitare possit, sciunt e-mundioris naris homines.

(Isenaco Erfordiam transmissæ
d. 27. Septembr. 1737.)

OBSERVATIO LXXVIII.

Dn. D. JOAN. PHILIPPI BURGGRAVII.

Historia χαλκιδιδογενέσιος in muliere.

Vetula vidua, jam ultra 60. annos nata, temperamenti olim eminenter sanguineo - cholericæ, a teneris ad perfecte adultam, ætatem, maxime intemperanter, esui fructuum horæorum, mane etiam jejuno ventriculo, indulgens, tandem viro nupta, & anno ætatis circiter 19. vel 20. primum gævida, multa tædia plurimosque mœrores experiebatur, quæ sæpissime, quoad maximam partem, prout erat & adhuc est ubique præsentis animi, dissimulabat. Vix pepererat, cum
mox

mox quinto vel sexto abinde die atrocibus totius dextri hypochondrii, antèrius umbilicum versùs, posterius ad dor- si spinam usque se extendentibus doloribus, cum vomitu- ritionibus & copiosissimorum ructuum explosione mole- staretur. Dolores hos tam Medici, quam adstantes, hyste- ricos esse judicabant. Vix ultra aliquot horas continua- bant, interdum tanta cum ferocia, ut ægra miserrime su- per terram se volutaret, mortemque summi beneficii loco postularèt. Mœrores interim & tædia supra memorata peren- nabant. Duobus a primo puerperio annis denuo mater fa- cta, filium enixa est, per primos infantiaë annos subtristem & taciturnum, inque virili ætate constitutum in hunc us- que diem solitudinis amantem, minime loquacem, eximio tamen prædicitum ingenio, & plurium mechanicarum, quas nunquam edoctus fuit, artium *αυτοδιδακτος*. Primis secun- di hujus puerperii diebus admodum alacris & vivax, subito vesperi delirio tentabatur melancholico, per plures septi- manas miserrime continuante, ab eodem tandem iterum li- berata, meticulositatem sibi perquam molestatam, diu reti- nebat. Cumulatis vero indies jam indicatorum tædiorum mœroremque causis, redeuntibus etiã frequenter per di- versa temporum intervalla, doloribus illis dextri hypochon- drii, post aliquot dein annos Thermis Wisbadensibus, in- terne & externe, magno emolumento usa fuit. Pluribus postea annis, a sævis hisce doloribus, in tantum immunis vixit, ut non nisi facile tolerabiles insultus interdum perci- peret, legitime quoque semper menstruata maneret: Cum vero aliquando panificii aliquod genus ex farina albissima, butyro, ovorum vitellis, saccharo, lacte, mistis, leniter- que fermentatis, instrumento ferreo, ex duabus planis bra- cteis secundum latitudinem, qua se mutuo tangunt, obtu- se dentatis, fabrefacto, ad ignem fervefacto, exceptum, & super luculentam flammam tostum, quod nostrates *Was-*

felu adpellant, adhuc calidum paulo largius comedisset, immanes isti recrudescabant dolores, illamque per duos integros dies miserime cruciabant, dextrum tum præcise hypochondrium occupabant, totumque abdomen & pectus simul stringebant, insuperque horrendæ vomituritiones & innumerabiles sursum exeuntes flatu conjungebantur. Si dorsum juxta dextrum spinæ latus, inter scapulam & primam lumborum vertebram, manu in pugnum collecta fortiter fricabatur, aliquale levamen percipiebat. Ab illo tempore & paroxysmo, pluries per singulos annos eadem perpetiebatur tormenta, & a Wisbadensium Thermarum usu inducias potissimum mutuabatur, a nullo alio, qualicunque etiam hæcenus usa erat remedio, lenimen alias sentiens, Cum isti dolores aliquando reverterentur, ego in consilium adhibitus, & ægram attente observans, de cholelithis atrocium horum dolorum causis cogitare cœpi, propterea tum in paroxysmo non nisi laxando, lubricandoque, per olei amygdalarum dulcium repetitam liberalem dosin, inunctionem loci dolentis, totumque per lac calidum vesica exceptum, clysterem emollientem paregoricum aliquoties injiciendum, malam impugnandum esse censui, hocque ipso dolores non solum mox multumque mitigabantur, sed & sat cito finiebantur. Altero mane ad ægram accedens, illam a doloribus liberam sed icteritio colore in facie notatam, quin & lotium icteritium turbidumque inveniebam. Per hæc ipsa phænomena de cholelithis dolorum horum causis confirmatus, & cum ægra, a doloribus jam salva, confabulationis potens esset, indicavi ipsi meam de causa horum dolorum sententiam, insimul suadens, si forte, de quo etiam timerem, dolores aliquando redituri essent, ad eos compescendos, modo adhibitam medendi per emollientia & laxantia methodum confestim repeteret, atque simul, numne calculos per alvum excretura esset, animad-

verteret, me enim persuasissimum esse, bilem ipsi coagulari in calculos, qui transitu suo in intestinum duodenum, toties atroces istos cruciatus excitarint. Et ecce! aliquot post hæc septimanas dolores redibant: illa dato consilio morem gerebat, & sic sat cito ab iisdem liberabatur, ac alvum deinde solvendo duos cholelithos irregularis figuræ, femipollicaris circiter crassitiei, sed leves XV. ac XVI. tantum granorum pondere, excernebatur, quos ablutione mundatos attonita mihi offerebat: alter eorum ex viridi & nigro, alter ex flavo & viridi colore variegatus conspiciebatur. Rogabam tum agram, ut acta vitæ suæ physica, ratione scilicet diætæ & morborum forsitan peffessorum mihi enarraret; & ex ista narratione relatio, quam modo præmisi, nata fuit.

Intelligebam inde distincte, quomodo intemperanter pluribus annis adsumti horæi fructus, propter eorum copiæ excessum, in succum & sanguinem bonæ notæ subigi non valentes, sed nativæ suæ crætos tenaces, cruditatem acidosteram humoribus successive induxerint. Quod humorum acido austerum vitium, nec in prima, nec in secunda concoctione, ut dictum, correctum, sed in tertiam usque, secretos puto ex sanguinis alveo humores, derivatum, non solum horum defecationem, subtilisationem ac lavigationem minime impedire, sed e contrario etiam hos utcut que feculentos, crassos, asperos, ad coagula pronos, vasculorumque extremitates pulposas stringentes, in copia potius demittere & colligere potuit. Tota inde tandem humorum moles, feculentis, crassis, asperis, terrestribusque moleculis abundabat. Cognoscebam simul, continuos mœtiores ex humorum massa, ex dictis causis jam per se cruda, acida atque austera labe infecta, mobiliore partes alioquin jam quantitate justo parciori præsentis, dissipasse, relictas immobiliores conjunxisse, sicque sanguinem hunc jam crudum

dum reddidisse crassiorē, atrum, terrestrem, acidi austeri illius vitii adhuc participem. Quoniam vero sanguis non perfecte subactus, sed utcumque adhuc crudus, neque in omnibus minimis suis massulis ita solide compactus, neque ita sphaericus & lavis est, ut sanum sanguinem alias constitutum esse debere, in physiologicis demonstratur, sed multas partes justo leviores, angulosas, scabras, viscidas continet, hinc talis crudi sanguinis circulatio maxime est operosa, & viribus impellentibus reluctans. crudis moleculis ejus, non ut sani humores, recta via & constanti velocitate, sed tarde atque oblique progredientibus. Propterea & heic in praesenti casu evitari haud poterat, quin crudus talis sanguis, circulari suo motu per aortam vectus, descendente ejus ramum non solum imprimis ingressus fuerit, sed & maxima etiam crudarum suarum massularum parte in tres capaces abdominis arterias, coeliacam puto, binasque meseraicas obliquo suo exortu cum aorta descendente, angulum versus, apicem acutum formantes, secesserit. Inde per varias harum arteriarum gyrationes, lente in radices & truncum venae portae actus, tandem in ejusdem venae ramis, haud aliarum venarum more continuo amplioribus, sed arteriarum more gracilioribus fientibus, ingentem resistantiam, quam non nisi tardissime superare valet, incurrens, itidem non potuit non continuo spissior tenaciorque fieri, quem characterem & bilis inde segregata, necessario retinet, ad concretionem coagulaeque propterea prona. Perspiciebam denique, frequentissimis indignationibus suppressis, partes hepatis saepissime convulsas fuisse, sicque humorum per hoc viscus transitum, natura tardum, propter expositam cruditatem jam p. n. tardiorē, nunc propter dictarum partium a memoratis causis frequentissimam convulsionem, tardissimam saepiusque hesitantem redditum, atque hac ipsa mora crassos, tenaces humores ad coagula & concreciones dispositi-

spofitos fuisse, unde sane aliter fieri haud potuit, quin bilis inde separata, facillime grumescens evaserit. Quodsi nunc insuper considero, eo, quo ægra primum utero gerebat, tempore, transitus humorum per hepar præsentem jam tarditatem & moram, per extensi uteri pressionem, auctam, coagulaque & concreciones in vasis hepatis promotas fuisse, dum interim uteri expansi vasa dilatata multum immo plurimum sanguinis, alias in abdominis alia viscera derivandi, reciperent; visceribus vero vasisque abdominalibus excluso fœtu, a pressione ista liberatis, uteroque contracto, ac sanguine iterum pleno rivo in illa derivato, & per regimen puerperis solenne calidiusculum agitato, & hæsitantes grumescentesque humorum, seorsim bilis in hepate partes impellente & propellente, videor mihi causas atrocium istorum dolorum, primum istud puerperium adeo triste & molestum reddentium, & pro hystericis tum quidem reputatorum, satis evolvisse. Nec dubito, si tum ægræ excrementa alvina examinata fuissent, cholelithos tunc statim repertos fuisse. Eadem graviditatis & puerperii rationes causæ fuerunt delirii melancholici, secundum puerperium infecti. Agitato siquidem atrabilario in vena portæ hærente humore, & aut resorpta perruptave in furculos venæ cavæ, ramulorum venæ portæ extremitatibus respondententes, aliqua ejus parte, hacque per vim circulationis humorum ad cerebrum delata, nec transpelli valente, delirium illud melancholicum natum fuit. Liberata tandem utcunque ab humore isto atrabilario, per internum potissimum thermarum Wisbadensium usum, non vero penitus correctæ universali humorum acido austera cruditate, quid mirum, pertinaciter tamen ad bilis grumescentiam diathesin perstitisse, quin in habitum alteramve naturam, nunquam plenarie corrigendam, jam pridem transiisse.

Cogitabam igitur, quomodo tantum ægræ solatium
mici-

mitigationemque mali adferre valerem: cumque hæc sub initium Octobris 1735. fierent, tam pro cruditate acidouultera in genere, quam pro bilis grumescencia in specie impugnanda, præscribebam extracta centaurii min. Eumariæ, saponemque venetum in pilulas redigenda, earumque scrupulum unum ter quaterve de die sumere iussi, infusum rad. Graminis foliorumque Beccabungæ superbibendo, idque per aliquot septimanas continuare, subinde interposito purgante melanagogo. Atque ab eo tempore hucusque ab istis cruciatibus libera vixit: Vere ingruente præsentis anni, optimo cum successu ordinavi juscula, ex succis herbarum recentium ad modo dictum scopum directarum parata, maxime Graminis, secundum SYLVII *Prax, Lib. 1. c. 45. §. 13.* notatu dignissimam observationem,

OBSERVATIO LXXIX.

Dn. D. JOAN. PHILIPPI BVRGGRAVII.

Ovulum humanum in uterum devolutum,
ibidemque spisso cruoris coagulo immer-
sum & tamen vegetans.

Honestæ mulier, triginta quatuor circiter annorum, aliquot liberorum jam mater, per duos menses, diversis temporum intervallis, catamenia tantum prodeuntia, mox iterum vero cessantia, sentiebat, dubia an gravida sit necne. Tandem d. 29. Jan. a. c. hora noctis secunda ingenti uteri hæmorrhagia corripitur. Meam hinc opem sollicitanti suadeo situm horizontalem corporis, stragulis non nisi leviter tacti, quietissimum, jusculumque carnis frequenter sumendum; quo scilicet utroque medio & contiguitatem sanguinis circulantis prope cor, & vasorum sufficiens

ficientem repletionem conservarem, sicque lipothymiam arcerem, abortientibus & puerperis adeo periculofam. Dum vero de venæfctione revulforia & pharmacis, cogito, ecce! prodit massa cruoris conglobata, robusti viri pugnum magnitudine fere superans, qua excreta, terribilis hæmorrhagia, utero inanito sponte se successive contrahente, & hiantia sua vasa arctante successive minui incipiebat. Postero mane, massam illam cruoris conglobatam, pauca aqua adfusa ablutam, perfectum hemisphærium repræsentare video, (haud secus ac sanguis phlebotomia emissus, quiete in serum & cruorem secedens, hunc ipsum in hemisphærium cogere solet) in cujus partis superioris planæ medio, fila alba, longa, sed sanguine leviter tincta, & rarissima laxissimæque textura, fere glomerata invicem, observo. Dum glomerata hæc fila circumspicte separo, vesiculam pelluciditate, ovi turturini magnitudine, massæ huic cruoris immersam, exque ipsa vesicula, fila illa modo dicta prodeuntia, facile tamen separabilia, deprehendo. Vesiculam hanc verum ovum esse suspicans, eximo, & caute dissecō: Lympha pellucida exibat: Interiora hujus vesiculæ, vel ovi, mox rimor, & video globulum ad parvi pisi magnitudinem vix accedentem, tenui filo interiori vesiculæ superficiæ coherentem, quæ embryo cum funiculo umbilicali mihi videbantur. Eximo quanta poteram circumspicte globulum, & vitro, aqua purissima semipleno, excipio, ambo non nihil agito, globulus explicatur, qui & ab ægra, & ejus marito, & mulieribus adstantibus, me studio tacente, & ipsis rem monstrante, agnoscitur pro embryone, vix tres lineas longo, fere diffuente, in cujus trunco artus non nisi ut tubercula plana notabantur, perfecte ut R VYSCHIVS *Thef. Anat. VI. Tab. II. fig. 5.* talem embryonem depinxerat. Petebam a genitore, cederet mihi hunc embryonem, adfuso alcohole vini in-

durandum & adſervandum, ſed præter expectationem re-
cuſabat. Hoc imprægnatum ovulum in uterum devolu-
rum, cruori in cavo uteri contento videtur immerſum, eo-
que ipſo, quo minus utero adcreſceret, impeditum fuiſſe;
quoniam tamen fœcundatum forſumque fuit, nihilominus
in ipſo cruore, cui immerſum erat, utcunque vegetabatur,
haud ſecus ac ſemina vegetabilia, (cum quibus magna ovis
animalibus intercedit analogia) quamvis terræ haud man-
data, udo tepore fota, facile vegetare cernimus.

OBSERVATIO LXXX.

Dn. D. JOAN. PHILIPPI BVRGGRAVI.

Mutuus & lethalis inteſtini Ilei ingreſſus.

Puellus quatuor annorum, Bibliopolæ cujuſdam noſtra-
tis filiulus, per tres jam annos rhachitide, lenta, ſed le-
vi febricula ſtipata, cruciatur; continuo in lecto cu-
bans, interdum ſedens; ampliffimo capite; dentibus pror-
ſus orbis; abdomine valde prominente, artubus extenua-
tis & admodum flaccidis; valde edax, ſed feces ſemper li-
quidas, nunquam figuratas, & intolerabiliter p. n. fœtidas,
alvo excernens; d. 4. Martii 1734. corripiebatur torminibus
abdominis non adeo gravibus, jungebantur vero frequentes
vomitus, & ingens ſtatim in corpore jam languido virium
proſtratio, ſomnolentia & pulſus valde exilis; ſuccedebant
tandem æſtus & ſitis. Cum pharmaca ore ſumta ſtatim
revomeret; enemata ac inunctiones nullum levamen ad-
ferrent; pulſus exilis quamvis, altero tamen die juſto cele-
rior fieret, ac ob viſceris alicujus abdominalis inflammatio-
nem metuendam venæſectio indicari videbatur, at tamen cor-
pus rhachitide exhaustum & pulſus, neutrquam depreſſi,
vera & ingens exilitas debilitasque, phlebotomiam diſſua-
debant,

debant, ne hoc remedii genere æger citius, quam morbo perderetur. Enematum igitur & inunctionum usus continuabatur, sed medio tertii diei misellus expirabat.

Impetrata a parentibus corpus incidendi licentia, adiecto in operis societatem dexterrimo chirurgo nostrate *Barrot*, aperto abdomine viscera omnia mire flaccida, mollia, hepar solito grandius, nullibi vero vel minimum prægressæ inflammationis signum conspiciebatur. Miratus rem, totum canalem alimentarium scrupulosius per universum ejus tractum rimor, & ecce! medium intestini Ilei, quoad partem superiorem ingressum in partem inferiorem, conspectui se sistebat. Leate igitur & attenta mente ingressam partem extrahendo, observabamus hanc ultra trium pollicum longitudinem, inferiorem partem subiisse. Nec heic tamen, vel minimum prægressæ inflammationis vestigium notari poterat. Intacto thorace ad caput inspiciendum cum properandum esset, cerebrum admodum molle & flaccidum, ceterum pro ratione ætatis valde magnum, in ventriculis suis unciam unam circiter lymphæ purissimæ continens, deprehendebamus.

Exin hæc mihi nata sententia: Ab acrimonia copiosarum, ex multo cibo, (nam edacem fuisse jam monui,) fecum, abominabili modo semper foeculentium, vellicata & stricta fuisse intestina, & excitata primum tormina: horum vero vellicantium fecum, mediante peristaltico intestinorum motu, provolutione, cum intestina per illam ipsam a modo provolutis istis acribus fecibus, ubique successive magis, quam quidem a naturali peristaltico eorundem motu fieri solet, stringerentur, intestinum ileum in medio sui ita etiam ab iisdem modo descendentibus fecibus acribus & copiosis strictum, nec cito satis a strictura ista expeditum, proximam inferiorem dicti intestini partem, ob rhachiticam laxitatem valde flaccidam, & modo ingressis copiosis,

fecibus dilatata, ipso dictarum fecum ulteriori descensu ingressum, quin intrutum fuisse. Quoniam vero sub hoc intestini ingressu vasa ex mesenterio, dictam hanc intestini portionem subeuntia, premebantur & arctabantur, hinc transeuntis sanguinis attritus augebatur, lenta illa, antea levis febricula, nunc non nihil insurgebat, nulla tamen vera stasis & inflammatio nascebantur, nec in debili valde, multumque laxo flaccidove, ac viribus jam, diuturnitate morbi, ex hausto corpore, febris valde furere poterat. Sufficiebat tamen ad exanimandum vitaeque privandum corpus, gravi & chronico hoc morbo satis jam debilitatum.

Adductam hanc ingressus intestini aetiologiam juvabit pulcro PEYERI experimento, *Parerg. anatom. & med. I. exercitationis de glandulis intestinorum parte posteriore, cap. IX. p. 47.* confirmare, quod hujus est tenoris: *Torminum genesis atque modum, quo intestina coarctata se mutuo suscipiant, ranc jucundo admodum & utili experimento, inter alia perquam curiosa, oculis nostris exhibuerunt. Etenim intestina vivente amphibio lacescita in diversis locis pertinacissime mox se constringebant, contentis violenter sursum deorsumque, quo data porta protrusis, atque hinc inde in cumulos quasi congestis. Inde quadam intestini portiones valde impleta ac turgida, alia prorsus inanes & arctissime clausa perstiterunt, donec soluta fibrarum strictura meatus liberior redderetur. Intestinis autem hinc inde se constringentibus, & sive chylum, sive feces sursum deorsumve projicientibus, factum, ut intestini partes quadam alicubi plus debito ampliarentur; haec ita ampliata, ac in sacci morem dilatata, intra se receperunt constrictas ejusdem intestini alias portiones vicinas, easque sinu suo absconditas aliquamdiu detinuerunt, donec fibris se mutuo exporrigentibus, intestini pars una e latibulo alterius, velut ex domunculo limax in propatulum pristinaeque sedem rediret.* (Francofurto Erfordiam transmissa

d. 22. Nov. 1737.)

OBSERVATIO LXXXI.

Dn. D. RUDIGERI FRIDERICI OVELGUN.

Calculus intestinorum iliacæ passionis
causa lethalis.

Matrona generosa, serenissimi Principis quondam au-
læ præfecta, litteris, in primis Philosophia haud le-
viter imbuta, iliaca corripitur passione. Data sunt
ab Archiatro, Avunculo meo *de Westhoven*, varia, & nihil
non tentatum. Ast quod malum omni remedio majus es-
set, omnem eludit operam medicam. Cum proinde diem
obiisset supremum, cultro anatomico subjecta, in culpa
fuisse causam paulo rariorem, fidem faciebat calculus inte-
stino firmiter adhærens, descensum fecum alvinarum, oc-
cluso tantum non meatu, per inferius guttur impediens.
Multorum oculis usurpata hæc res est. Cui vero intestino
adcrevit, concrementum hoc calculosum, memoria exci-
dit, ob multorum annorum decursum, & quod tum tem-
poris Medicus aulicus, aula abessem.

OBSERVATIO LXXXII.

Dn. D. RUDIGERI FRIDERICI OVELGUN.

Mentha plures per annos virens.

Duodecim, & quod excurrit, anni sunt, quibus Illu-
strissimæ Comitissæ *Joannetta*, Viduæ Waldeccensi
Medicinam feci. Quæ pauperum mater, decus &
ornamentum sexus sui summum, septuaginta & quinque
ferme annos nata, vitam cum morte commutavit, subita
febre epidemica correpta, dum Guesstphalus, illa adnuen-

te, patrios lares inviserem. Per omne id tempus vel hieme, vel autumnò, vel primo vere Landaviam vocatus, in hypocausto pedissequæ atate gravis, virtute nulli secundæ, Mentham crispam in vitro virentem inveni. Sciscitanti mihi, & circumstantias curiosius exploranti, sequentia responsi loco dedit: Odor menthæ mihi semper fuit gratissimus. Dum proinde forte fortuna, mense Majo, digiti longitudine Menthæ aliquot cauliculos sine radicibus decerperem, hos, aquæ in vitro capacioris colli immersi, quovis mane perparum aquæ adjeci, relicta semper priori aqua, & nunquam effusa, sic tractu temporis cauliculi, radiculis ornabantur plurimis, quæ in Mentha, per duos annos sic virente, vitrum satis capax, jucundo spectaculo, tantum non opplebant, aquæ inatantes. Ne *per* terræ unquam aquæ injecit; vitrum æstate ad fenestras, hieme, urgente frigore, paululum propius, ast certe non multum, ad fornacis regionem collocari iussit. Hysterica septuaginta annorum, illud se inde commodi percepisse adfirmat, quod, nullo non tempore, digitis virentem Mentham fricare, & odore cum digitis communicato, se reficere potuerit, odoris hujus amantissima. Eodem tempore, cum melissa, aliisque, eodem modo experimentum cepit, sed frustraneo prorsus effectu. Negabat etiam cum Mentha successisse negotium, si alio mense isthuc suscepisset; mense autem Majo decerpto ramulo, semper se voti compotem facti fuisse.

OBSERVATIO LXXXIII.

Dn. D. RUDIGERI FRIDERICI OVELGUN.

Radix caryophyllatæ aphrodisiacum.

Avus maternus *de Westhoven*, Regum, Electorum & variorum Imperii statuum quondam Archiater, nunquam mihi sine grato animi sensu nominandus, sæpe
 nume-

numero mihi mirum in modum commendabat Radices caryophyllatæ, tanquam ant-acidum, ceu dicebat, summum, cum experientia propria, tum experimento sat noto, quo cerevisiæ in hunc finem inditur, confirmatus. Vinis proinde medicatis, neque minus decoctis, cum aliis in hunc finem, commiscebat, quem in adfectibus hypochondriacis & scorbuticis teneriorum, sæpenumero sequutus sum, additis variis, pro variò scopo. Illud autem non memini, me vel audivisse, vel, nisi me memoria fallit, legisse, hanc radicem inter *aphrodisiaca* locum obtinere. Casu certe mihi isthoc innotuit. Vir namque Primarius, cholericus - sanguineus, ex causa levicula irascens, radices acetosæ, aquæ cum semine anisi in octas, usurpabat, quarum efficacia, in bile volatili oleosa ut memorabilis, ita color a radice hac eleganter rubellus pergratus esse solet. Precedentibus annis, bile volatili imminuta, radices cichorii, loco radicum acetosæ commendabam ad aperiendum hepar, ductusque choledochos referandos, qua in re, in primis in calidioribus, operæ pretium mihi semper fecere. Ætate altius proventa, substituebam his radices caryophyllatæ, pro hepatico deobstruente. Cum per aliquot tempus hac radice, cum semine Anisi, loco ptisanæ usus esset, quærit ex me, litteris haud leviter initiatus hic vir: Quibus viribus radices caryophyllatæ prædita sint? Ex ordine enuncio, per experientiam observata, & varia variorum lecta. At taces, infit, de vi aphrodisiaca, qua gaudere hanc radicem existimo. Tempore interjecto, uxor illius quærebat, quo nomine hanc radicem adpellarem, idiomate Germanicò. Edico nomina consueta varia, adjiciens, *Wildung* a vulgo vocari, *Krafft Theriac*. Hic vulgo audit *Manns Krafft*, illa regerebat, quod certe veritati consentaneum sit, adnuente marito. Cum proinde hæc ipsa semel atque iterum hanc vim urgeret, & nimis Veneris impatiens videretur, Ptisanam distua-

si, ex

si, ex quo hæc Matriona, marito natu minor, nihil amplius conquesta est, certo documento, expirasse cum usu radicis caryophyllatæ stimulu. a venetis nimium,

OBSERVATIO LXXXIV.

Dn. D. RUDIGERI FRIDERICI OVELGUN.

De

Nausea maris nonnulla.

Cum valetudini minus prosperæ viri cujusdam Generosi præessem, & de nausea marina sermo incidere, adfirmabat ille, temperamento phlegmatico-cholerico præditus, sibi ab Archiatro suecico, ex Suecia iter in Germaniam ingressuro, datum fuisse consilium, antequam navem conscenderet, vitrum plenum aquæ marinæ biberet. Paruit, & effectum demirans, morbo marino afflictus non fuit. Ut primum hoc audirem, rapiebat me in admirationem vis hæc singularis, donec memoriæ succurreret, versus scholæ Salernitanæ, qui negat, nauseam marinam quemquam vexare posse.

Undam cum vino mixtam qui sumserit ante.

ARNOLDUS *Novicomensis* in Enarrationibus suis ait, hic tradi remedium nausæ, seu vomitus, ex marina trajectione in non adsuetis, ut scilicet, priusquam navem conscendant, dies aliquot, vino suo, aquam marinam misceant, si divites sint, si pauperes, aquam marinam sine ulla admixtione bibant; id quod in hoc casu, sine longiori adparatu, unicum vitrum effecit, aqua marina plenum. Idem ARNOLDUS ex AVICENNA monet; Vectorem marinum a principio non debere retinere nauseam, vel vomitum, sed dimittere, hoc enim a multis ægritudinibus non solum præservare, sed etiã curare, nimium tamen vomitum restrin-

gendum esse, fructuum stypticorum esu, per cotonea, granata, reliqua. Vir facetus, amicus meus, sermones mecum habens, sequentibus quadam ex his confirmare, quadam vero infringere videtur. Is sanguineo-melancholicus, adhuc puer mari se committit, cum fratre natu minore, non bibit aquam marinam, manet in inferioribus navis, neque tamen corripitur nausea, vel vomitu marino: ast fraterculus sibi aquam marinam porrigi curat, & vomit inde egregie. Navis ventis agitata majorem agebatur in modum. Ubi tandem adpulissent, ille natu major, febre per sex mensium decursum infestabatur, natu minore optima gaudente valetudine. Chirurgus, qui haud ita pridem diem obiit supremum mihi per multos annos amicus, indolis robustæ, ad scorbutum tamen inclinans, melancholico-sanguineus, in inferioribus navis degebat, exemplo male se habebat, alta proinde petebat, & oculis aërem liberum uturpabat, inde non vomebat, nec nauseabat, sed illico cum valetudine & ventriculo in gratiam redibat, neque tamen valetudine minus prospera usus est, mari relicto. Is in ea erat sententia, causam vomitus nauseæque marinæ esse motum navis, mox ima, mox alta petentis, oculis libero aëris adspectu privatis, vel suo exemplo, ut putabat, confirmatus. Cui opinioni cum accedat *Adamus OLEARIUS* in *Descriptione Itineris Orientalis*, quam publici juris fecit Schlessvici 1647. lubet latinitate donare, quæ ille de hoc morbo idiomate germanico expressit: „Ortum non ducit morbus, ait
 „ ille, marinus, ex nonnullorum sententia ab odore aqua salsa sed
 „ unice a motu navis, qui in plurimis vertiginem causatur, ex
 „ qua causa nonnulli, huic motui adsueta, ad vertiginem non incli-
 „ nantes, hoc malo non infestantur: in ea proinde sum sententia,
 „ ob eandem causam tenellos infantes, cunis adhuc dum adsuetos,
 „ vel prorsus hoc malo non adfici, vel levius saltem, quam senio-
 „ res. Id quod ulterius vel inde videre est, cum plurimi non
 „ aque

„ aque primo temporis articulo hoc morbo adfligantur, modo tum
 „ ventus lenius agat cum nave, sed demum post aliquot dies, ob-
 „ orta tempestate. Fluvius, *Volga* dictus, qui non ex aquis
 „ falsus est, isthoc non minus me edocuit, cum namque per lon-
 „ gum temporis spatium, placide his in aquis veheremur, oborta
 „ tandem magna tempestate, & nave parum tantum mota, sta-
 „ tim corripiebamur hoc morbo. Hæc ille. Notus est mihi
 Illustr. Comes S. R. J. qui quantumvis sapius undis
 marinis vectus sit, nunquam tamen vel quicquam, hu-
 jus mali sensit. At vero ne multus videar, finio, plura
 & fortean meliora, Medicis relinquens, hoc iter exper-
 tis. Interea vero temporis ex adlatis concludere licebit;
 1.) aquam marinam remedio esse, non tamen semper, ceu
 vult Schola Salernitana; 2.) aquam marinam potam quan-
 tumvis successerit vomitus, melius tamen rem successisse,
 ea non sumta, nec vomitu subsecuto; 3.) vomitum mari-
 num multis utique esse proficuum scopo præservatorio &
 curatorio; 4.) odorem falsum maris post principia stare;
 5.) tempestatem obortam, & proinde motum navis, non
 in omnibus esse causam hujus mali; 6.) motui navis nihilo-
 minus non adsueto, turbato, tempestate & naturæ ad ver-
 tiginem, nauseam & vomitum inclinanti, primas deberi,
 in eruenda causa morbi sic dicti marini.

OBSERVATIO LXXXV.

Dn. D. RUDIGERI FRIDERICI OVELGUN.

De

Lapididis & pulvere lapidum nonnulla.

Quum in oppido *Volckmarsheim*, quod vulgo *Volck-*
messen audit, aliquando praxi medicæ vacarem, mo-
 re meo, numerum civium, regionis, murorum, &
 nul-

nullius non rei conditionem inquirenti mihi, in oculos, inter cetera, incurrebat magnus numerus lapidum, in usum potus pro bobus & equis excavatorum, ita, ut vix tale quid ex ligno illic videas. Quum exinde facillime hariolarer, civitatem gaudere lapicidinis non adeo paucis, lapidarius denique me conveniens, certio rem me fecit, erui illic loci lapides longitudine quadraginta pedum. Sermonem cum illo de morbis lapicidarum miscens, negabat lapicidam, cum alias, tum imprimis æstate in opere suo sedulum, sexagesimum attingere annum, nisi rariore fortean exemplo; æstate namque lapides sole exsiccatos multo plus pulveris lapidosi, in atmosphæram spargere, quam hieme, pulmonibus per inspirationem communicandi, cum contra hieme lapides humidiores, & aër crassior sit. Singulare subijciebat experimentum, indolem & penetrationem edocens pulveris hujus lapidosi. Si vesica bubula, inquiebat, suspendatur, ubi lapidarius operam navat, videre est, dictum pulverem penetrasse per vesicam, ipsi aquæ imperviam, ita, ut hunc ipsum in vesica reperire liceat. post duos, tres, vel plures dies, pro vario lapicidarum labore, nullo externe adhærente pulvere & substantia vesicæ incrustata. Qui hæc aliaque attento perpendit animo, haud mirabitur, si ætate virili vix transacta, neminem non fere lapicidarum diligentium mecum observabit asthmaticum.

Scholion.

Quod particula quælibet subtiliores, tanto magis autem tales, quæ specifica sua gravitate aliis præpollent, quales v. g. lapidum arenosorum sunt atomi, per membranas etiam densiores facili negotio successive penetrare valeant, adeoque itidem cum aëre attracti, pulmonum non solum substantiam maxime porosam subire, sed & intimius progredi & aliis arctioris texturæ partibus insinuari queant, ne utique iam iis ad minimum videbitur paradoxon, qui cum ill-

lustrum BOYLEO, *Tentamin. Porologic.* aliisque nostrorum temporum oculatoribus Philosophis, tam animalium, quam etiam quorumvis aliorum solidiorum corporum porositatem considerantes, hæc pariter, ac alla primo quidem intuitu obscuriora & difficulter concipienda, verissima tamen esse, observarunt. Confirmat idem hoc Celeberr. STISSERUS in *Actis Laborator. chem. Specim. I. cap. VII.* alio satis pariter curioso ac notabili experimento, quod propriis ipsius verbis huc transcribere haud dubito, utpote priori, in observatione hac adducto, perfecte analogum: *Cum aliquando, inquit, Hamburgi cum Illustri Domino KERKRINGIO hac de re sermonem haberem, retulit mihi, vesicam bubulam inflatam & exacte ligatam, postmodum in superiori parte illorum officina suspensam, qui pannos radere solent, & germanice vocantur Tuch: Scherer, post quadrimestre spatium, facta dissectione, vel manipulum floccularum subtilissimarum in se continuisse, quæ omni proculdubio ab opificibus agitata vesicæ poros penetraverant.* Non minus etiam admirationem meretur, quod curiosissimus TAVERNIER, *Itinerar. India Lib. II.* sequentibus refert verbis: *Ipsemet plus simplici vice observavi hoc: si illis, qui Indigo per cribrum trajiciunt, tempore matutino proxime adponatur ovum, & circa vesperam illud diffringatur, interne totum livido colore tinctum observari.* Facile ergo hinc liquet, quod multorum & sæpe gravissimorum morborum causæ cum pabulo illo vitæ, ætrem puto, frequentissime communicentur, primaque sic eorum rudimenta & fundamenta insensibili prorsus modo, insciis nobis ponantur, adeoque omnino opus esse, ut & minimorum, quæ alias non curat prætor, exactissimam ubique habeat rationem Medicus tam pro conservanda, quam restituenda sanitate debitam navaturus operam.

(A. E. Büchnerus.)

OBSERVATIO LXXXVI.

Dn. D. RVDIGERI FRIDERICI OVELGVN.

Diarrhœa vehemens torminosa, cruenta, ex obstructis mensibus, per acidulas Wildungenses, triplici exemplo, curata.

Præterita æstate me convenit virgo rustica, ex Hassia, lacrymis profusis sortem suam miseram mecum communicans, hunc in modum: Ante sex menses flumen navigio trajectura, mensibus cum temporis fluentibus, navicula, dum ripam adpropinquat, repletur aqua, multitudinem hominum plus justo onerata. Illa succumbit aquæ, aliis agre fugientibus. Mentis tandem compos facta, sentit per terrorem, & aquæ satis magnam frigiditatem, debitum lunare cessasse. Non rediit fluxus menstruus, sed per dies atque noctes, ab eo tempore, ultra annum dimidium correpta est diarrhœa summa torminosa atque cruenta. Per omne id tempus, ut solet, hocce genus hominum, usa est remediis variis, a variis empiricis petitis, ac frustraneo, ex more, effectu. Tandem, ut fieri pariter adsolet, ad me mittitur, tamquam ad ultimum, ceu dicebat, refugium. Ego, omnibus ponderatis circumstantiis, pronuncio, unicum auxilium in acidulis Wildungensibus, sic dictis urbanis, positum esse, more consueto ascendendo, & ad summum per quatuor septimanas, quinque vel sex pondera civilia, quovis mane potando. Subjungebam e re fore, ut interdum simul seminis cumini drachmam unam adsumeret. Illa respondet, sibi per pecuniæ inopiam, quoniam ab Empiricis variis emuncta, non licere acidulis his uti. Lacrymarum tantum non imbre motus, dimitto eam cum litteris commendatitiis ad Illustrissimam Comitissam Waldeccensem,

dem, directis, cui aquas has medicatas commendaveram, quæ illi generosissime cum potu & cibo, aliisque necessariis prospici curavit. Ad Serenissimum Ducem Palatinum, vix elapso octiduo, Wildungam vocatus, illa extemplo ad me venit, summo gaudio perfusa, adserens, per diem jam dejectiones, adeo dolorosas & cruentas, esse rariores, nec nocturno tempore numerum transcendere septenarium, antea, ut in Dysenteria, per omne illud tempus frequentissimas. Finito tempore, ad potandum præscripto, gratias agens, colorem vividum, quod mirabar, denuo præ se ferebat, ac in omnibus melius se habebat. Jussi, ut morbi reliquias anno sequenti, ex more Wildungensi, iterato harum aquarum potu, prorsus dilueret. Cum ibi loci cum temporis per aliquot dies commorarer, muliercula rustica alia me visitavit, eadem mensium obstructione, eademque diarrhœa torminosa cruentaque, per annum spatium adflucta, eodem modo variis, sed pari frustraneo cum effectu usa. De re familiari, conquerebatur, esse conclamatum, quod doloribus, diarrhœa cruenta, & viribus fracta, omni illo tempore nihil laborare potuerit, nec etiam unquam illud sibi possibile futurum autemaret, id quod inprimis ægerrime ferre maritum probe observaret. Suasi aquas medicatas urbanas Wildungenses eodem modo, eodemque cum effectu. Auctor olim fui & mihi & aliis, in descriptione acidularum Wildungensium, *cap. VI. §. V.* magno reipublicæ medicæ fore emolumento, si conditionem aquarum mineralium, non generatim tantum secundum virtutes cum pluribus communes, id quod fere ubique fit, sed sigillatim, & secundum vires specificas, huic aquæ medicatæ magis, quam aliis, proprias, sedula & attenta observatione, præfens in loco aquarum talium Medicus indagare, & observata dein cum publico communicare adlaboraret, id quod & ego præstitissem, nisi locum, huc vocatus, mutassem.

sem. Interim nullus dubito, quin urbanis sic dictis fontibus Wildungensibus, specifica efficacia præ aliis multis competat, in mensium obstructione indeque oborta diarrhœa torminosa cruenta. Si enim ingredientia spectes, gaudent urbanæ istæ multa terra alcalina, tenero martiali principio, & sale paucissimo, adeoque non æque alvum irritant, & stimulant ut plurimæ aquæ Germanicæ, sale plurimo imprægnatæ. Inter quas de principatu utique certare potest ipsa Wildungensis aqua mineralis *Sassa* dicta, (*der Salzbrunn*) quam primus descripsi, ast eam ob causam in tali casu nunquam commendavi. Terra alcalina & martialis quid hic præstent, in propatulo est. Si ad fontes aquæ urbanæ degustantur, grata & lenis adstrictio linguam ferit. Ac de his fusius egi *l. c. cap. III. & IV.* Si vero acidulas urbanas ulterius ad incudem experientiæ revocare animus est, en observationem *l. c. cap. VI. §. 17.* adlegatam, ex qua præcipua latine reddere lubet, partim ut veritas ex triplici exemplo eo magis dispalescat, partim vero, quod ex prædictis duabus personis post usum acidularum plura sciscitari non potuerim. Quædam rusticæ gentis, nondum maritata, vigesimum septimum annum agens, coloris cachectico flavi, Ao. 1720. se contulit ad aquas medicatas Wildungenses. Quatuor jam anni erant, cum dysenteria correpta fuerat. Ab hoc tempore semel tantum mensium experta fuit fluxum, causam adlegans, quod statim post excretionem istam pedibus nudis aquam frigidam calcaverit. Haud ita multo post intolerabiles dolores abdominis perpessa fuit per medium ventris, ex uno latere in alterum excurrentes, subsequente dein per totum illud tempus, & vel singulis, vel ad minimum alterinis aut ternis diebus, cum summis dictis doloribus, redeunte excretionem sanguinis ex flavo-vel atro-rubundi ac purulenti sub alvi depositione. Accessere insuper dolores humeri lancinantes, inprimis vero lumborum, &

hieme

hieme pedum tumor. Quoniam ergo dolores & virium defectus labori incumbere haud permittant, omnibus simul bonis, frustraneorum remediorum comparatione, per tam longum temporis intervallum absumentis, sequuta hinc est pauperies maxima. Procuravi igitur illi necessaria, suasi usum herbæ & florum Bellidis in jusculis, & ut libras sex indies consueto more ascendendo, potaret, & per quatuor septimanas continuaret. Finita cura, neque melius, neque pejus se habuit. Suasi diætam exactam, abstinenciam a remediis, & ut lentam post acidulas operationem expectaret. Id namque sæpius sollicita observatione, in morbis inveteratis deprehendi, delassatum vel turbatum principium vitale, multitudine aquarum, ad morbos chronicos necessarium, sub usu nihil levaminis attulisse; sanguine vero per has acidulas tantem repurgato, viis apertis, & tono viscerum roborato, finito potu, sensim non advertentibus ægris cessasse symptomata, & pristinam rediisse valetudinem, id quod etiam rustica hæc anno sequenti rediens, confirmavit, speciatim simul indicando, quod per integros novem menses indies aliquid levaminis senserit. Reiteravit ergo hoc anno usum istarum aquarum optimo cum effectu, adeoque anno tertio non rediit.

OBSERVATIO LXXXVII.

Dn. D. RVDIGERI FRIDERICI OVELGVN,
 Veternus cum malo hypochondriaco jun-
 ctus, per aquas medicatas Wildungenses.
 curatus.

Ex eadem descriptione Wildungensium aquarum mineralium 1725. publici juris a me facta, juvat singularem casum, si indolem excretionis spectes, heic loci addu-

adducere, & latinitate donare. Theologiae Candidatus, nunc Pastor Hassiacus, melancholico-sanguineus, ante quadraginta annos, veterno, nocte dieque ita affligtus fuit, ut Ecclesiam visitans, vel mensae adsidens ex alto sopore, forti non nisi tractione excitari potuerit, redeunte extemplo veterno. Tum symptomatibus simul hypochondriacis majorem in modum affligebatur, pedibus non minus praegravitate incessum omnem fere recusantibus. Variis in locis a variis quaesivit remedia, quae tamen nihil utilitatis attulere. Tandem matrona, nobilissimo genere nata, suavitatem usum aquarum medicatarum Wildungensium, speciatim urbanarum, per integras quatuor septimanas mane ad ss viij. ponderis civilis. Per omne id tempus somnus ille nimius, non imminutus, sed auctus est, id quod fere in omnibus subjectis sub usu harum aquarum solenne est. Neque tamen finito hoc tempore effectus laudem merebatur. At vero trium mensium spatio elapso, noctu critica se exeruit in capite excretio, ceu saepius mihi reculit, mixta ex sanguinea & purulenta alba materia, visu horrida, per totum caput mane coagulata. Per trium mensium intervallum ita se res habebat, absterfa namque indies dicta materia, succedebat alia, illaesa prorsus cute, quod sane mirandum erat. Ubi vero dicta excretio cutem extimam occupabat, coagulabatur instar gummi arborum. Medici omnes, quibus hoc referebat, se ignorare fassi sunt, quo nomine insignienda esset haec excretio, cum nec esset scabiosa, nec alia, sed quasi exsudaret, cute post plenariam deterfionem manente naturali. Quam primum haec excretio prorupit, sensus ille gravativus in capite decrefcere incepit & indies dein melius se habuit. Sapissime haec mihi adfirmavit, vir fide dignissimus, nunc septuagenario major, quoties his aquis utebatur, quas potavit quadraginta fere vicibus, magno suo emolu-

mento, quoniam optimum hypochondriacorum asylum sunt.

(*Fritzlaria Erfordiam missa*
d. 13. Nov. 1737.)

OBSERVATIO LXXXVIII.

Dn. D. JOAN. JACOBI von DOEBELN.

De

Ossibus Giganteis, in aggeribus laterariæ, prope Falckenbergum in Hallandia repertis.

Anno 1730. Consul Falckenbergenfis, Dn. *Severinus Severini Falckmann*, officinam laterariam ab australi parte Efvæ, vel Eteræ, civitatem præterlabentis fluminis construendam curavit, ubi lateribus apta argilla eruitur & exaggeratur. Hac interim fossione continua, cum arena superincumbente subinde prolabente, murus antea invisibilis prominuit, super quo priscis temporibus arx Falckenbergica fuit exstructa. Hujus muri, octo ulnas alti, lapides crassitie respondent tribus ulnæ partibus, ita quidem positi, ut superiore lapide, subjacentem non prorsus tegente, prementi a tergo terræ omnes resistent. Longo autem temporis decursu hic murus tam a prolapsa arena, quam superædificatis, ac dudum in rudera conversis domiciliis prorsus obtectus, adhuc integer & conspicuus, versus orientem & occidentem longus est ulnas triginta, ex quo argumento dilucide constat, ipsam arcem mediocris fuisse amplitudinis, in qua tamen quam plurimas maximi momenti res expeditas, veterum monumenta comprobant. Lapidum prima series in aggeris medio 20. ulnas a dicto flumine distat, atque ex meris faxis murus est compactus, sine ullo intermixto latere; sed viginti inde ulnas alius est murus, ad quatuor ulna-

ulnarum altitudinem adsurgens, qui ex plurimis faxis, paucisque sed magnis, iisque ad summam duriciem coctis lapidibus constat, quorum compage separanda labor magnus consumitur. Cum hoc alius adhuc murus, ad flumen directus, triangulum constituit, qui in lapidum frusta dudum corruit. Pavimentum denique intra hos parietes fuit lateritium, in arena alba, novem ulnas longum, maximam tamen partem corruptum ab uda terra & ætate. Spatium hisce muris comprehensum *sepulchri* locus hodie vocatur, postquam Anno 1733. mense Majo tria ibidem ossa, solito majora, fuerunt reperta, qui habebantur fragmenta brachii & colli, figuris 3. 4. 5. 6. 7. 8. *Tab. V.* delineata. In ruinarum materie, a continua ruderatione cumulata, plura quidem ossa integra non fuerunt eodem anno inventa, ast Ao. 1734. adhuc alia quædam a primo statim contactu valde fragilia, & in his cranium humanum, ad dimidii modioli magnitudinem, aquilonem & orientem spectans, ex cœruleo album, & quasi combustum, viderunt operarii. Horum modestiores & prudentiores, præsentem laudato consule absme examinati & admoniti, pollicebantur, ossa parva & magna, fracta & integra se in posterum servaturos, dolentes interea rudera ibidem ita esse coacervata, ut duorum dierum spatio, triginta operarii ruderum acervum in sepulchro vix repurgare possent. Ceterum commemorata tria ossa a Dno. Consule mihi donata, in Amphitheatro anatomico conspicienda adservantur, de quibus sequentem subnecto sententiam:

I) Circa quæstionem, an dentur gigantum ossa? in memoriam revocare oportet, quæ de PLATERI sceleto, 19. pedum longitudinem adæquante, & a *Joan. Bock*, pictore Basiliensi Anno 1584. depicto, dudum innotuerunt. Commemorasse e re duco exemplum de ossibus majoris magnitudinis, in Italia olim erutis; hæc quidem academia Physico-mathematica pro giganteis agnovit, sed postquam cum

sceletō Elephantis in museo Mediceo Florentino fuerunt collata, academicorum unanimi consensu fuit decretum, quod tam recenter, quam olim inventa, & pro giganteis habita, ossa Elephantum fuerint, ex India ad ludos scenicos expetitorum.

II) Silentio quidem prætereo varias de gigantum generatione opiniones, unicam tamen non possum reticere ex J. V. CROPPENBERGII, Geometræ primarii in Museo Geometrarum, quod est in Columbo insulæ Ceylon, sub imperio Regis Candiæ, in Provincia Mature, Anno 1734. d. 30. Oct. exarata Geographica delineatione & descriptione sepulchrorum Adami & Evæ, perhibentis, Adami corporis longitudinem fuisse 33. Evæ autem 38. pedum.

III) Quod ad ossa Falckenbergica attinet, si ea cum sceletō Elephantis, in Celeberr. VALENTINI *Amphitheatro Zootomico* delineatī, conferantur, nulla in eo reperitur ossium similitudo: multo minus suspicio quædam fossilium & lapidum, ossa mentientium, locum hic habet, si notas characteristicas, quibus vera ossa & fossilia discernuntur, attenderis. Quomodo autem quodlibet horum ossium nominari debeat, conjecturare magis, quam determinare licebit.

IV) Longum illud *Fig. 3. & 4.* 6 $\frac{1}{2}$ libras pendens, cum integrum non sit, maximas parit cognoscendi difficultates. In extremitatum altera processum habet, locis *a. a.* ab ætate & forte ligonibus excavatum, quemadmodum etiam ligonis vestigia utrinque *c. c. c.* adparent. *Clavicula* hoc os dici nequit, quod nec figura conveniat, nec in eo capitulum, cum sterno conjungendum, nec processus, acromio adæquatus, conspiciatur. *Costa* pars esse nequit, quia 1) in eo nulla adest versus inferiora proclivitas adeoque 2) haud debite incurvatum, 3) nullus in hoc osse est sulcus pro costarum vasis, 4) nulla

4) nulla adsunt capitula, pro excipienda vertebra, verbo: Quocunque modo lateri vel dextro, vel sinistro applicueris thoraci, nulla cavitatis thoracis formandæ aptitudo invenitur. In hoc osse porro tres quidem adsunt anguli, sed nulla intus cavitas, adeoque nec tibia nec fibula dici potest, nimis præter ea est incurvatum, & processus, spinam potius mentiens, malleolum non constituit.

V) Brevius illud *Fig. 5. & 6.* libras octo pendens, videtur esse calcaneum, in superficie interiori ad vasorum transitum excavatum, & foveis latiusculis binis notatum Ceterum *a. a. a.* designat loca vel ab ætate, vel a fossoribus excavata.

VI.) Tertium os, *Fig. 7. & 8.* quod sꝛ. libras pondere exæquat, cuboides est, sive *os tessera*, sex irregulares superficies exhibens, unde *Cubiforme*, & Græcis *πολυμορφον* dicitur.

(*Lundis Scanorum Erfordiam missa*
d. 26. Novemb. 1737.)

OBSERVATIO LXXXIX.

Dn. D. PAULI HENRICI VOGELII.

Febris petechialis variolarum eruptionem
concomitans.

Puer 7. annorum, ætatis ingenii & vegetæ constitutionis, qui primo & secundo ætatis annis per novem menses quartana conflictatus fuit febre, abhinc vero inconcussa gavissus est sanitate, die 20. Octobris, quæ hujus 1737. anni, peractis sacris, quibus interfuit, antemeridianis, mensæ, ut prandium caperet, adcumbens subito omni privatur appetitu, de capitis & dorsi doloribus apud parentes conquerens, ob mox insequentem animi & virium de-

jectionem lectum petit. Insequitur febris acuta satis vehemens, cum crebris ventriculi subversionibus, cardialgia & aversione omnium esculentorum & medicamentorum; altera die post meridiem in cute plures adparent petechiæ lividæ & nigricantes, cum graviore morbi incremento, quæ tertio die iterum copiosiores in facie & omnibus corporis partibus conspiciuntur, macularum rubicundarum variolosarum simul magna copia faciem potissimum occupante. Notabatur in ægro summa virium prostratio cum pulsu debili, sed frequente, conjuncta simul anxietate & inquietudine maxima: Sermones præferebat balbutiente lingua incompositos & crebros, delirii indices, quæ omnia quarto morbi die similiter procedebant. Quinto iterum res ægri in deterius abibant, quibus accedebat, quod lingua nigra & sicca fieret, & in oculi sinistri adnata versus canthum majorem tunica, ampla fugillatio cum intumescencia quædam observaretur. Tandem versus meridiem nestare virali per os, nares & anum, ad stuporem omnium per 3. horas fere continuo fluxu exundante, animam expiravit.

OBSERVATIO CX.

Dn. D. PAULI HENRICI VOGELII.

Hepatis particulæ, unacum pure, erupto
ejus abcessu, vomitu excretæ.

VIr septuagesimum sextum ætatis agens annum, temperamentum sanguinei, mediocriter obesi corporis & procerioris staturæ, ceterum in provectiore isthac senectute firma & constante fruens sanitate, cujus etiam conservationi temperata & bene composita vivendi ratione data studebat opera, anno 1730. exeunte Junii mense, ob fonticas causas intentioris iræ flammis plus semel accensus,
inde

inde vero gravioribus animi mœroribus demorsus, insolito epigastricæ regionis, hypochondrium sinistrum versus, dolore adfligebatur, cujus causam ventriculo infirmiori reddito ideo tribuebat, quia eundem post adsumpta alimenta semper experiebatur paulo exasperatum, ructibus simul obortis copiosis. Malum hocce adeo tenaciter perdurabat, ut ne minimum quidem medicamentis, ex consilio ordinarii ægroti Medici adhibitis, cederet, reliqua ceteroquin sanitate nihil in deterius mutata: progressu autem temporis, superveniente punctionum in loco adfecto sensu molesto, ipsi ægroti de latitante circa ventriculum apostemate conjectura versabatur in animo. Rebus hinc ejus, hiemali præcipue ingruente aura, indies in deterius ruentibus, nihilque opis ex hætenus continuato remediorum usu emergente, viribus simul attritis, cum adpetentia ciborum tantum non omni extincta, lecto adfixus tenebatur. Accedebat tandem summa nausea, qua incitatus ventriculus omnia, quæ exhibebantur, evomebat, cujus causam tærum & abominabilem saporem & odorem, fauces atque nares continuo adfligentem, accusabat. In tam deplorando detentus statu, insequentis anni d. 25. Februarii maximo cum nisu notabilem sanguinis & puris foetidi copiam vomitu eiciebat insequentibus mox aliquot hepatis portiunculis, unciam circiter unius pondus æquantibus. Hoc facto, ægri res nihil mutabantur in melius, sed continua averfatio omnium esculentorum & potulentorum, vomitus per duas adhuc septimanas crebro repetitori & naribus adversi halitus cadaverosi, unacum lento, corporis succos absumente calore, eundem adeo conficiebant, ut omnibus exhaustis viribus, tandem die 22. Martii ultimum emitterent spiritum, Instituta hinc cadaveris sectione, sequentia occurrebant notanda:

- 1) Hepatis lobus dexter quoad colorem, magnitudinem,

nem, formam & consistentiam naturaliter constitutus; in sinistri vero convexa parte monticulus, thaleri magnitudine, pallidior & mollis, tactui cedens.

II) Ventriculus inanis, totus collapsus & summe tenuis, cum cujus suprema, quæ duo interiaceret & orificia, parte sinister hepatis lobus adeo firmiter erat coalitus, ut nullam cultello permetteret separationem.

III) Facta eminentiæ, in sinistro lobo notatæ, apertione, ulcus visui sistebatur excavatum, sphaceolosa intus nigredine infectum & teterrimo expirante foetore nostras replens nares, quod eo in loco, ubi hepar ventriculo præternaturaliter accreverat, amplo foramine in eundem patebat, per quod sine dubio in historia descripta materia purulenta, cruore permixta, unacum quibusdam hepatis portiunculis in ventriculum adscenderat, inde eundem stimulis suis ad vomitum lacessens.

IV) Intestina omnia erant vacua, ne flatibus quidem distenta, lien insolitæ parvitatæ, ceterum tamen naturaliter constitutus. In mediis ventris visceribus nullum omnino deprehendimus vitium. Pulmões inprimis cum corde adeo laudabili erant habitu, ut horum intuitu centum annos complere potuisset.

Scholion.

Inter rariores præsentem referimus casum, partim ob insolitam connexionem & situm ventriculi & sinistri epatis lobi, quam a nativitate fuisse, nulli dubitamus adserere; partim ob apostematis in hepate aborti, in ipso utriusque visceris coalitionis loco rupturam, per quam factum, ut in illo contenta materia purulenta, cum portiunculis hepatis, a reliqua ejus substantia suppuratione solutis, per ventriculum excreta fuerit, cujus alias rationem, vel acutissimo ingenio pollens, nec conjicere quidem valuisset. Invenimus

equidem apud SALMUTHUM *Obs. posthum. Cent. I. Obs. 27.*
& in PAULLINI *Observat. rar. Cent. II. Obs. 4. dwo* excreta-
rum hepatis particularum casus, sed vias per quas illæ ad
ventriculum delatæ fuerint, a nemine adhuc repertas & de-
tectas fuisse, ipse laudatus PAULLINI adlegato loco inge-
nue fassus est.

(*Erfordia exhibitæ d. 17.*
Decembr. 1737.)

OBSERVATIO XCI.

JOANNIS FRIDERICI HENCKELII.

Volatilifatio Argenti.

Inter alia, quæ Chymicos tangunt & angunt, haud infi-
mum occupat locum *volatilifatio metallorum*. Imperfecta
horum, ut & Zincum, mediante sale ammoniaco ad ca-
cumina montium, levi opera & copiose aguntur, in sub-
stantiam corneam ibi abeuntia. Reliqua semi metalla, Re-
gulus, Arsenicum & Bismutum, sponte, absque admini-
culo quodam propellente, avolant. Perfecta ex unguibus
aquilæ sese eripi vel plane non, vel admodum difficulter
patiuntur. Quod mercurium attinet non tam de alis ipsi
addendis, sed potius adimendis & comburendis cogitant la-
borantque omnes. Inprimis autem mercurius & arsenicum
e Dianæ columbario sunt, quæ quod pinnis suis adpropria-
tis Deam suam volantem reddant, jam docebo, nimirum
non arsenicum illud crystallinum album vulgo notum, sed
nativum metallicum; non mercurium currentem, sed sul-
phuratum, h. e. cinnabarim, huc convenientissima depre-
hendens. Jam multus, in ænigmate illo de columbis Dia-
næ vexativo, non ero, quamvis convictus sim, plures quam

duas ejusdem dari species non amplius quoque ero in reddenda ratione de experimento, quod nunc aperiā: neque tamen parcum me adpellari patiar, intradendis iis, quæ ad experimenti, quod alias non nisi cum quibusdam amicis communicavi, methodum & encheiresin pertinent. Eo magis autem lectorem in explorando illo, quod hoc in labore ad ulteriorem progressum & imitationem ducere potest, assiduum spero, negligentem vero & desidem, arte plane indignum pronuntio.

Recipe igitur, id quod dico sine omni decipe, argenti præcipitati albi, sale communi facti, drachmam dimidiam; arsenici nativi, vulgo Cobalti testacei, drachmam unam; cinnabaris unciam dimidiam: Hæc omnia comminue seorsim & misce invicem exactissime: sublima commixtum ex vitro in arenam posito, duabus forte horis, per gradus: separa sublimata, quæ triplicis, satis distincta se exhibebunt, mediante cupella, & quidem vel unum quodque seorsim, ubi inferius cinnabarinum, argento magis dives offendens; vel conjunctim, quod dein tertiam vel quartam partem illius, in luna cornea existentis, & in sublime acti communiter continet.

OBSERVATIO XCII.

Dn. D. JOANNIS FRIDERICI HENCKELII.

Cœruleum Martis.

Metalla tingunt vitrum varie, primo per se, deinde juxta qualitatem vitri, id quod vel sine addito alcali, vel cum eodem, vel cum adjecto plumbo liquatur; porro prout silix, vel, quod idem est, crystallus, comparata est; tandem, quod quidem primo loco numerandum erat, quatenus metalli aut lapidis metallici præparaciones factæ sunt,

sunt, quarum certe innumerabiles dantur modi, pondus ingredientium, ignis gradus, durationem, & reliqua ut taceam. Campus hic quam vastissimus in regione, non dicam vitrificationis, sed tantum vitri tingendi sit, experientia destitutus minime autumabit; excursionem autem amplio-rem illuc alio tempore tentaturus, nihil jam repetam, nisi quod ad seopum, quem circa cœruleum vitri mihi proposui, brevi me ducit tramite.

Aurum imbuic vitrum dictum colore rubro; cuprum viridi elegantiore; ferrum vulgariter prasino; regulus antimonii flavo; stannum & Zincum lacteo, obscure flammante. Viride & cœruleum colores sibi adfines sunt: præst illis Mars & Venus: hæc duo metalla pariter, ut sibi invicem agnata, non uno se exerunt modo; cuprum interdum sistit vitrum ad cœruleum vergens, a viridi non plane abscedens, verbo aqua-marinum: quamvis & solo auro colorem aqua-marinum, utut pallidiorum, sisti posse, experientia doceat. Malachites & Lazuli lapides cupræ indolis sunt, ille viridis, hic cœruleus. In via humida habitus mutantur, dum Venus cœruleum colorem, Mars vero vi- rentem induit, quod vitriola monstrant. Hinc aliqua inter hosce Deastros de coloris characteribus disceptatio obor- ta est, cujus tamen intuitu cœruleum Cobalti, tamquam productum a Venere minime habendum est, licet omnes communiter ab illius stent partibus; ut autem pro Marte quæstio saltem moveretur, nemini hætenus in mentem venit. Omne illud, quod de Cobalti, utpote tinctura cœrulea gaudentis, indole cuprea testimonium ferre videtur, ab illo Cobalti genere subrubicundo, quoad faciem tantum externam tali, quod Kupffernickel adpellatur, desumunt; ne atomum quidem cupri ex illo unquam producturi, neque id considerantes, qui nempe eveniat, quod in venis cupri, quibus tamen arsenicalis, (quale etiam Cobaltum est,)

familiaria sunt, nunquam tale Cobaltum, quod pigmentum cœruleum suppeditet, deprehendatur. Ego, utut de sententia vulgari nondum convictus, aliud tamen certiusque demonstrare hætenus nequaquam valens, narrabam cum patribus, donec, in vitris colorandis, res cum ferro mihi feliciter succedebat, atque cœruleum verum elegantissimum inde resultabat. Vstulaveram in testa sub tegula, in furno docimastico, chalybis styriacæ subtilissime limatæ, tertiam forte drachmæ partem, per dimidium horæ quadrantis, aut ultra, rudicula nihil agitando, usque tum colorem ex purpureo obscure violaceum induceret. Hujus in vase crystallino bene tritæ commiscui granum dimidium cum silicis albissimæ & alcali purissimi drachmæ quadrante, committens pulverem crucibulo, tundendo formato, curatiusque tecto, igni intensissimo. Furno refrigerato, producebam ex vase vitrum saphirinum, quo nec colore, nec pellucidate elegantius quidquam oculis blandiri potest. Repetii experimentum, non equidem singulis vicibus ex voto succedens, quin aliquoties ad subnigrum inclinans, quandoque etiam quoad colorem plane evanidum; ubi tamen lector sciat, hoc maxime evenire secundum diversum ignis gradum & ejus durationem, de quibus regulæ specialiores suppeditari haud possunt, atque idem illud circa Cobalti tincturam contingere, vel ut nimirum loco cœrulei nigredo emergat, quando minera illa, etsi optimæ notæ sit, aut nimium quantum uritur, aut igne vitrificatorio diutius, quam par est, detinetur.

Confirmatur hæc sententia primo eo ipso, dum cœruleum dictum, vi ignis rursus evanescit; porro si croci Martis memorati largior adsumitur portio, vitrum fumido-topazon, inmo nigrum inde resultat, quale pyrites albus, minera ferreo-arsenicalis, vulgo *Misspichel*, sistere solet. Secundo magnesia vitriariorum nostras, minera martialis nigra,

gra, fuliginosa, reddit vitrum amethystizon, ceu purpuréo-violaceum, quem colorem rubri & cœrulei quidpiam simul ingreditur. Tertio in medium jure hic proferri potest terra, cujus alias mentionem feci, martialis, ab omni cupro immunis, plerumque quidem cinerea, non parum tamen cœrulea, ac hujus intuitu ita egregia, ut pigmento Cobalti cœruleo, *Schmalte*, quasi conspersa, imbuta, immo hinc inde plane ex illo composita esse videatur. Reperitur illa inter Schneébergam & Eibenstockium in suprema telluris superficie. Quarto non dicam de cœruleo Berolinensium, sine vitriolo Martis non parabili. Tandem quinto offeram illi, quidquid velit qui ex cupro præstabit, quod vitrum colore cobaltino imbuat. Quid denique sexto objiceret quispiam, si ipsi minera Cobalti, quæ puræ ochrei coloris est, immo minereæ ferri lapideæ plane similis, ob oculos poneretur.

OBSERVATIO XCIII.

Dn. D. JOAN. FRIDERIGI HENCKELII.

Alcali volatile minerale.

Antiqua apud Physicos consuetudine receptum est, ut corpora naturalia, tam in globo terraqueo contenta, quam ex eo producta, in tria regna disperiant, immo quasi includant. Differunt equidem ista modo non uno, fieri nempe proximis initiis, incrementis, structura, motu, duratione, interitu, immo etiam materia, eaque crassa & subtili, compacta & laxiore, nec non aliter inprimis concurrente aëris influxu & energia elaborata & modificata. Neque adeo absolum illud est, salia simpliciora, alcali fixum, alcali volatile & acidum, secundum signa disponere, nempe fixum vegetabili, volatile animali, & acidum mine-

rali attribuere. Verum enim vero, si recte meminimus, differentia eorum tanta, uti quidem videtur, non est, & temerarie nimis extenditur; quin tantos errores, tantaque scientiæ physicæ illud adfert impedimenta, ut melius omnino esset, si de illa adeo decantata regnorum triplicitate, vel plane nihil, vel serius & parcius dictum fuisset. Nosse enim omnia recte fatisque; exacte demonstrari, aut potius, uti decet, prius examinari potuissent, si, ordine simul aliquali servato, per capita, aquarum, terrarum, metallorum, lapidum, salium, oleorum, lignorum &c. & quidem ubivis curatius & operosius actum fuisset? Sed systema plerumque designatum, fictum & mente constructum est, antequam lignum, saxum, calx & arena cognita & acquisita fuerunt. Verbo: Quæ videmus & tangimus consanguinea sunt omnia, & si quis ad dividendum, etiam invitus, cogitur, naturæ & nexui rerum convenientius nihil statuere poterit, quam si globum terraqueum, cum sua atmosphæra, instar matris, vel fontis, sic dicta vegetabilia & animalia ut provenientia, atque ita matri subordinata, non vero adæquata, considerata proponer. Quidquid denique hõrum sit, tamen regula illa juris: Quod in enumeratione specialium, quæ non inclusa, pro exclusis censerı debeat, hic minime valet. Alkali fixum in vegetabilibus profare fateor, idque dein cum iis, in larga satis copia, intra corpus nostrum defertur. Alkali volatile observamus & invenimus abunde satis in animalibus. Acidum in mineralibus, sulphure inprimis atque hinc orto vitriolo & sale communi; verum hæc neutiquam intelligantur cum plenaria exclusione alterius, quin potius non nisi vel in prædominio, vel in statu exquisitiori. Acidum enim in regno vegetabili non exulat, quamvis eatenus animalia peculiari gaudeant exceptione, vel extantiorē laborent defectu. Alkali fixum quis ignorat adesse in sale communi atque hujus immensam quantitatem occurrere in oceano & salinis? Alkali
volan

volatile, plantarum, Tartari & similibus, nostris temporibus inter adeo raras aves non amplius numeratur, quin immo, ut ad rem accedam, etiam in classe mineralium hinc inde deprehenditur.

Atque hoc ultimum illud est, quod hactenus curiosis vix in mentem, nedum ad manus venit, hincque potius in dubium vocatum, immo a physicis dictatoribus, ex præconcepta salium, secundum regna sibi ficta, distributione, communiter negatum est; ego vero multoties de vera ejus existentia confirmatus, alio jamjam loco quondam ejus mentionem feci, atque idcirco fusius nunc illud unicuique ob oculos ponere, consultum duco. Haud equidem mihi animus fuerat, salis volatilis mineralis, inveniendi gratia labores suscipere, nisi aliud agendo, præcipue primum aquas Lauchstadiensis explorando, harum residuum salino-ochraceo-terreum destillando, liquor in excipulum defluens nares feriisset, atque acido junctus auribus obstrepuisse. Videatur *Bethesda portuosa pag. 29. 30. 39. sqq.* Accedit sal ammoniacale, quod in eodem examine ex dicto fonte manifesto se se prodidit, *pag. 24. & 27.* eoque ipso luculenter insimul comprobavit, dari sal ammoniacale purum putum minerale, eique constituendo sal commune cum terra aliqua calcarea sufficiens deprehendi; id quod Puzzolo mons aliaque ejusmodi regiones abunde testantur. Ex fonte soterio Gishübelenfi idem obtinui, adeo tenui quidem qualitate, ut illius cum acidis tentatam efferuescentiam, nec oculis, nec auribus distincte satis, eo luculentius autem ex luna cornea inde obtenta, naturam ejus perceperim. Quis vero mirabitur hujus avis in omnibus vel plurimis ejusmodi aquis obvia vestigia, quarum contenta ordinaria alcali salis communis, immo sal commune ipsum & terra calcarea sunt? Quid denique mirum, subodorari vel expiscari illud ex terris & lapidibus istis, quorum imprimis origo est ex aquis sa-
lis,

lis, vel falsuginosis, earumque subsidentia & coagulatione; ubi nimirum materiæ in lapidem coëunti, falsi quidpiam, quod ab officina, vel matrice lithogeneseos non peregrinum erat, nec procul distabat, simul se insinuavit.

Hac igitur ratiocinatione præparatus, lapidis vel terræ cujusdam nunquam suscepti qualemcunque per retortam, imprimis lapideam, sedulo instituendam docimasiam, quin volucris isti captandæ undiquaque insidiatus sim. Quantum quidem recordari licet, primum in Carolinarum topho ochraceo; dein in stalactite fossili Freibergensium; in creta; in lapidibus calcareis compluribus; tum in saxo serpentino Zœblicensium; porro in terra cœruleo-grysea, circa Schneebergam & Eubenstockium fossili, de qua in observatione de cœruleo martis alio fine supra egi; tandem in scissili bituminoso - cupreo, vulgo *ardesia Islebiensium molliori & nigricante*; nullus hinc dubicans, volatile illud ex aliarum quoque terrarum generibus facilius elici & demonstrari posse, quam quidem unquam vel unica *Hermetis avicula*, aut toties celebratæ *Diana columba*, investigari aut captari poterunt. Tophis terrisque quæ ex aquis medicatis subsidendo coëunt, nemo facile status hujus movebit quaestionem. Hisce adfinia deprehendi cretam, corallia, quosdam ex lapidibus calcareis, Seleniten glacirosam & Stalactiten a calcareo proficiscentem. Creta usta, adhuc calida aqua conspersa, odorem volatilem spargit, & ex ea recenti, addito aliquando, nescio jam quo fine, pyrite albo, *Mispickel*, liquorem notabiliter alcalico volatilem obtinui. Quod ad scissile nigrum cupriferum attinet, præter jam memorata hoc quoque considerari meretur, quod bituminosa, quale istud est, communiter sal volatile, ut ut acidum præbeant, in acidis autem alcali delitescat. Ab hisce recensitis mineralibus distat lapis Zœblicensis serpentinus, cujus extortus liquor ad minimum lunam corneam præcipitando alcali-

cum

cum se monstrat. Ab hoc rursus terra memorata martialis differt utcumque, adeo, ut ratio de prioribus quoad alcalicam suam facultatem, constans, ad hanc minus adplicari queat. Cretacea & calcarea fusioni refragantur, hæc vero, nempe lapis serpentinus, & terra martialis liquabilia sunt, quod non ultimum discrepantiæ argumentum est. Quid tandem refert? unius rei plures possunt esse causæ. Causarum numerus nondum liquet, quoniam nondum cognitum perspectumque habemus, quæ & quot lapidum terrarumque genera, præter hætenus recensita, sal quæsitum ex se extrahi patiantur, & quod maximum est, quia lapidum terrarumve essentiali & specificè differenti cognitione adhuc destituimur, cui acquirendæ non levem operam hætenus infumi. Interea Lector ex adductis exemplis hoc teneat, sal illud etiam delitescere in istis corporibus, in quibus comparative ad alia, haud probabile foret. Adparet tandem exinde, quod minime pro adeo raro producto in mineralibus reputandum, aut tamquam inutile, vel accidentaliter tantum concurrens, ad essentiam vero rei minus quasi pertinens, negligendum aut plane rejiciendum sit.

Ante omnia autem nemo anxie cogitet, quod pro sale hoc volatili alcalico, e mineris educendo, ejusmodi quoque subtili, qualis circa vegetabilia desideratur, opus sit encheiresi, aut quod, sicuti in animalibus requiritur, viam putrefactoriam operose quærere & ingredi hic necessum habeamus, vel etiam alia præparatione indigeamus pro hoc experimento; sed simpliciter tantum committimus terram, vel lapidem, hunc in finem sub examen revocanda, retortæ vitreæ, vel, in casu majoris tenacitatis & pertinaciæ, figulinæ; hanc igni, excipulo adaptato, & commissuris vel agglutinatis, vel cæmentatis imponimus, tum, vase nondum obscure candente, sal nostrum fluidum prodire videbimus. Duo autem hic momenta præterire nequeo; quorum pri-

num est: Arrige oculos Pamphile, & diligenter respice guttulas & excipulum, (id quod etiam aliis in laboribus tibi commendatum habeas,) sique advertes, heterogenea se invicem absorbentia & destruentia, successive exstillare, excipulum statim mutare queas; alterum in eo consistit, ut, si subiectum operationis non statim reddit illud, quod expectas ad asylum impossibilitatis, vel potius pigritiæ & impatientiæ confugiens, minime animum despondeas, quin potius eundem erigas, in auxilium vocatis mediis separativis & propulsivis, quæ certo respectu etiam unitiva sunt, atque id præstare valent, quod alias paradoxum & impossibile esse judicatur.

Forma igitur, sub qua illud in minera hæret, non eadem cum ista esse potest, quale in vegetabilibus & animalibus, (in quibus motu intestino, per aërem ingredientem concitato, valde alterativo, resuscitari debet,) illud existere, experimenta probant. Intimam equidem lapidum substantiam oculis lustrare non licet, conjecturam tamen eam probabilem duco, quod sub schemate salis ammoniacalis, in terra reliqua minutissime dispersi & incarcerati, volatile illud latitet. Hujus adfertur argumentum evidens in sublimate supra memorato, quod ex terra residua aquarum Lauchstadiensium prodiit, utpote in qua pars salis volatilis a compage terræ calcareæ libera nondum evaserat, prostat. Deinde, si jam plane sui juris in minera foret, sine dubio leniori igne, immo solo aëre melitante, avolaret. Porro soli aquæ se præberet extrahendum, id quod de eo, ut ammoniacali, adeoque magis terreo & terræ matriçi tenacius adhærente, non æque desiderari potest.

Originem salis alcalici mineralis potissimum in sale communi quæri debere, extra omnem dubitationem positum est. Primo enim sal commune non quibusdam tantum fontibus medicatis, v. gr. in Lauchstadiensibus, a me ipso

ipso; in Wisbadensibus, ni fallor, ab HORSTIO; & (sicuti non ita pridem in *Historia Regiæ Academia scientiarum Parisiensis An. 1729. pag. 367. a Domino BOLDVC demonstratum est,*) in Bourbonio - Archambaudensibus latitat, sed sine dubio in pluribus sese in posterum manifestabit, dum modo debita in analysi fontium, quorum ingredientia variorum qualitatis & minimi ponderis sunt, adhibebitur patientia & circumspectio, qualem in eo a me observatam, tiro-nibus (non Doctoribus) alias ostendi. 2) Paucissimum sal commune aquis ejusmodi, imprimis sic dictis *acidulis*, ex aliqua sui eaque potiori alcalica fixa parte, sese manifestat, siquidem ex alcali alio nullo, quam ex eo, quod sali communi inest, *sal* decantatum *mirabile Glauberi* obtinetur, immo in istis aquis idem sal Glauberianum jamjam præsto est. 3) Salinæ ipsæ, quod ex Teudicensibus, Lúcenæ adjacentibus, jam dudum palam feci, sal hujusmodi tertium continent, & ex suo residuo, quod *Mutterlauge* vocant, illud reddunt. 4) Creta productum marinum est, quid ergo mirum, si salsa? 5) Pumex simile marinum est, atque suum sine dubio etiam monstrabit sal, quod equidem me nondum expertum esse fateor. 6) Creta & lapis calcareus non differunt, nisi ut terra & lapis. 7) Lapis calcareus alabastrites, glacies Mariæ, Selenites, sic dictus fluor, spatium, stalactites, non solum cognata inter se, atque simul indolis salino-alcalinæ sunt, quod experimenta, quæ hic recensere, ob spatii angustiam, non licet, sufficienter docent; sed & in salinis pariter & in fontibus soteriis intime commixta deprehenduntur: quin in ipso sale communi, tam fossili al-bissimo, quam coctili, optime depurato & crystallino, seleniticæ delitescunt reliquæ, id quod vitrum commune, si quando illi parum salis dicti additur, vel casu sub fusione accedit, lactea sua opacitate, quam & reliquæ hoc numero regensita eidem conciliant, sufficienter ostendit. 8) Quis est

qui ex salis ammoniaci indole, ex luna cornea aliisque hujus indolis, ex natura aqua regis, & ex salis communis ipsius per solum aërem humidiorum eveniente colliquatione, peculiarem ejus subtilitatem non perspiciat? 9) Herba kali, sale communi prægnans, aqua fontana parumper imbuta, per 14. dies macerata, instar animalis putrescit, adeo, ut non solum foetorem animale, fecibus alvinis humanis prorsus similem de se spargat, atque vermes caseis innasci soliti, inde enascantur, sed etiam salis volatilîs alcalini siccis non parum prodeat, qualia phænomena, utpote vegetabilibus minus propria salî communi, herbæ dictæ, implicito, merito adscribo. vid. *Flora saturnizans* p. 653. sqq. 10) Quid igitur errarem, si sal volatile urinæ & excrementorum, salî communi, si non absolute & solitarie, tamen simul tribuerem. 11) Ut reliqua jam præteream, argumentum illud, quod, si non centum boum, tamen ad minimum unius mactatione dignum judico, serio vobis amici commendo, sal nempe commune per septies & ultra repetitam, ad ignitionem usque aquæ fontanæ abstractionem & cohobationem, volatile fieri.

OBSERVATIO XCIV.

Dn. D. JOAN. FRIDERICI HENCKELII.

Sudor phosphorascens, materiæ phosphori argumentum.

Quod de sale alcalino volatili in regno minerali ad memoriam revocare sustinui, illud & de acido inflammabili, concentratissimo Phosphoro nempe, in eodem observandum existimo. Utrumque ex sale communi; utrumque maximi momenti. O sal incomparabile! urina humana primum, secundum & ultimum, neque a re alienum,

Phos-

Phosphorum petentibus est, quorum tamen plurimi ignorant, in quo potissimum cardo hujus rei versetur, adeoque parum curant, quinam fontes atque origines sint, unde, nempe ex mineralibus, in primis sub aëris concursu, ea, quæ vel plane ita formaliter non præ extiterunt, verbi gratia phosphorus, atque ita nova, vel minimum largiori quantitate, uti e. g. sal volatile alcalinum, ad nos deveniant. Quod ad primum, ceu illud, de quo maxime iam nobis sermo est, attinet, vestigia ejus non obscura deprehenduntur, inter alia maxime in lapidibus, qui in officinis nostris fuforiis *fluores* dicuntur, amethystinis, turagdinis, saphirinis, topasinis, &c. quorsum etiam lapis Bononiensis pertinet, quando igne vel super fornace ferreo incalescunt. Hos salinæ indolis esse, atque nomen & omen habere, fluxilitas, sine adjumento salis obtinenda, ac mineris tenacioribus coquendis inserviens, satis probat. HIÆRNE in *Prodromo Historiæ naturalis Sueciæ* meminit terræ, quæ solo tritu lucida fieret, qualem vero non vidi, neque ab aliis descriptam fuisse recorder: hinc inde tamen occurrere posse, neque regioni isti solum ratione climatis talem propriam esse, multo minus e globo evanuisse, certo credo. Igitur experimentatores & hoc pro regula circa indagationem corporum habeant, ut in tenebris vel umbra, ad ea phænomena, quæ sive tritura, sive igne proveniunt, sedulo attendant. Recordor jam Cadmiæ fornacum, maxime flavescens, quæ solo attritu, aut frictione rapidiore, mediante cultro, vel clavo scintillat, sicque Zinci, utpote baseos cadmiæ hujus, peculiari inflammabilitate, validum perhibet testimonium. Taceo jam Zincum, pariter ac arsenicum igne inflammabilia esse, & quod maximum, Zincum æque, ac phosphorum ex urina paratum, uniformem spargere foetorem arsenicalem. Sic ergo facile quilibet paululum emunctæ naris explorator subodorari poterit, originem phosphori plus

ultra, quam in fabrica microcosmi, nimirum in officina minerali quærendam esse. Verbo, sal commune promus condus est, qui sal volatile tradit: Sal commune quod phosphorum porrigit. Admiculabor meditationi huic historia quadam vera, cujus analogam, ni fallor, in *Decuria II. Ann. VIII, obs. 172. Ephemeridum Academ. Nat. Curios.* me legisse reminiscor.

Amicus quidam meus *ὄν ἐν ἀγῶσι*, litteratus, sanguineus, salis amantissimus, jam dum arthriticus incipiens, inter bonos bene saltando, corpus usque adeo commoverat, concusserat, humores conquassaverat, sudoresve provocaverat, ut animo delinquens, parum abesset, quin exspiraret. Dum ipsi in loco tenebricoso vestimenta exuebantur, adstantes animadvertunt, indusium ejus lucidum & quasi flagrans; ipse ad se rediens, attonitus, convocari jubet socios; hi adfirmant & mirantur spectaculum; adferunt candelam, atque ita, quod facile præsumendum erat, lumine quodam majori obfuscant minus, simul tamen conspiciunt in indusio maculas rubellas, iis non absimiles, quæ in fasciis infantulorum non raro adparent. Persentiscunt insuper, quod in primis Medicus præsens dijudicavit, fœtorem urinosum, ast non tam alcalico-volatilem, quam muriatico-acidum acerrimum, qualem brassica capitata vetustior, fortiter salita & valde fermentans de se spargit. Candelam remota indusium adhuc phosphorascere, sed levius videbatur; quam diu autem duraverit, nemo observare potuit, quoniam cum toto phosphoro ad lectum properaverunt.

Phænomeni hujus ætiologia probabiliter eo redire videtur: Arthriticorum humores, immo & aliorum, peccant sæpenumero muriatica aciditate. Acidum & ab aceto, cerevisia, vino, lacte, spiritu vini, & a pluribus esculentis, tum per se humoribus commisceri, tum per fermentatio-

nem in corpore produci, nemo inficiabitur: muriaticum autem graveolentem illum acorem, quem vulgo exprimunt, es rieche, wie altes scharffes Sauer: Kraut, a dictis potulentis & esculentis solis minime, sed a coincidente sale communi, quod multis modis adsumimus, oriri, manifestum est. Ex vulgari illo œconomico experimento, dum brassica capitata, vel cucumeres, ope aquæ falsæ acescunt, & aqua illa ipsa simul acescit, satis luculenter adparet, quod talis aciditas in vegetabilibus, sine accedente sale communi alias haudquaquam emergat. Perspicimus inde, quod sal commune sine igne & propulsore hoc modo acidum suum depromat & porrigat, vel, quod adhuc ignorare me profiteor, totum acescat; motu scilicet aliquo fermentativo intestino, qui, concurrente succo vegetabili, & mediante adfusa aqua, in loco tepido concitatur. Acidum vero hoc muriaticum, utique nec prorsus inodorum est, nec linguam ita acriter ferit, ut pro spiritu salis communis haberi possit, neque etiam acetum vegetabile est, sed mixtum & tertium, quod, ut differentia ejus specifica tam per se, quam quoad energiam in alia corpora activam, itemque quid alcali salis communis in hoc fermentationis negotio proprie præster, paulo exactius elucescat, peculiari & penitior eget investigatione. Quid impedit autem, quo minus in ventriculo humano ac intestinis idem evenire posse credamus, etiamsi fundamento illo demonstrativo, a characteristico acris sudoris fœdore deumto, plane destitueremur? Concurrunt in corpore isto omnia, immo plura, quam in vase ligneo, acescentia & acescentiam coadjuvantia & exaltantia. Primo enim vas microcosmicum coëtorium & digestorium suo gaudet destinato fermento, seu menstruo, quod quidem exacte definire nescimus: non dicam de iis, qui, gula nimium indulgentes, ventres suos nunquam non ab adsumtis onustos, & ab excernendis opple-

ros gerunt, ex quo secretiones & excretiones impediuntur, & humores degeneres, spissi ac inprimis acres fiunt. Secundo in hac officina motus partium datur proprius, unde calor, tonus, progressus, miscela & fluiditas. Tertio accedit motus corporis voluntarius, motus prædictos vitales salutariter adjuvans & augens. Quo celerius igitur, vehementius, atque diutius voluntarie nosmet movemus, eo promptior & citatior redditur pulsus & efficacior tonus; proinde etiam exactior humorum conquassatio & quasi triturationis est; hinc fluidorum tenuiorum per peripheriam largior percolatio & evaporatio succedit; immo tandem crassiorum, terreorum, salinorum, eorumque concentrationum propior collisio, alteratio; denique violenta transfusio & propressio, ita, ut hac ratione sudor præternaturalis terreo-salinus, acerrimus, immo phosphorascens cogi & extorqueri queat.

OBSERVATIO XCV.

Dn. D. JOAN. FRIDERICI HENCKELII.

Butyrum antimonii ægro per errorem propinatum, lethiferum.

Ex præcedenti, de sudore phosphorascente atque salis communis acido, consignata observatione, ante oculos adhuc mihi obversantur varia salis hujus producta & composita, inter quæ sal ammoniacum, mercurius sublimatus & butyrum antimonii alta mihi mente reposita adservo. Hac occasione non possum non commendare illis, qui de acidi præstantissimi hujus viribus solidiora & practica quædam legere exoptant, Dn. D. KUHNSTII, Practici jam Ronneburgensis, amici mei singularis, Halæ nuper ventilatam, de *Menstruo universali*, Disputationem, quam mihi,

mibi, non nisi ob cumulos in me titulos displicere, ingenue fateor. Sed sunt medica miscenda chymicis. Quid post animæ curam prius antiquiusve habemus, in quo studium omne collocandum est, quam sanitatem & vitam? Hoc unicum saltem, quod ad propositum vergit, hic ad animum omnium revocari velim, quanta temeritas sit, adeo facilem, immo avidum in adsumendis medicamentis esse, cum tot tantosque errores in eo quotidie committi, experientia prohdolor! doceat. Ut taceam illos, quibus perinde est, sive a vetula, sive ab histrione talia cocta vel cacata sint.

Occasione butyri antimonii memorati succurrit mihi casus tragicus, quamvis non tragice finitus. Vir quadraginta annorum, qui nuper diem supremum obiit, ante sedecim annos, febre, nescio qua, se laborasse mihi sapius narravit, ubi Medici, ob nimiam ejus debilitatem, purgare primas vias hæsitaverunt, insistentes sexcentis suis bezoardicis & roborantibus, nihil vero iis efficientes. Uxoris suæ de mixtura quadam a Medico præscripta, statò tempore instillaturæ infausta manus, butyrum antimonii rectificatum, (quod æger ad usus quosdam seposuerat, ast non recondiderat,) malis auspiciis arripiens, exstillat viginti guttas rapidissimi hujus corrosivi in jusculum, & porrigit marito. Quantum ardorem & constrictionem in faucibus & stomacho exinde perceperit, quilibet facile hariolabitur. Cum hætenus fere adfixus lecto miser fuisset, ad minimum nunquam, nisi cum insigni difficultate, surgere potuisset, incendio quasi in interioribus domus suæ orto, corpus repente in pedes conjiciens e strato prosiliit, exclamans: Incendium, Incendium! Feuer in meinem Munde: Feuer im Leibe! Infunduntur ipsi statim, quæ ad manus forte erant, juscula, lac, quæ ex culina & multrali. (quorsum tum temporis, & non ad theriacarium eundem est,) citissime conquiri poterant, atque re aliquatenus adhuc inte-

gra feliciter conquirebantur. Subito inde vomuit aliquoties, & largiter egressit caseosa coagula, manifesto indicio, pharmaci causticitatem obtusam aliquatenus esse, quo minus in partes, quas non attingere poterat, adeo furiose amplius & in viscera savire potis crederetur. Hoc non obstante, os, linguam, fauces, œsophagum & inprimis stomachum, cui tandem tota moles mali incubuit, illæta haud quaquam evadere potuisse, sed adusta, erosa, inflammata, crispata fuisse; hinc ardorem, aciditatem, sitim, inadpetentiam, apepsiam, febrem, emaciationem, infecuta, quilibet sibi facile imaginari potest. Analepticis quidem, lubricantibus, jusculis, emulsivis, sero lactis & aliis hujus generis, æger pededentim, trimestri forte emenso spatio, eo usque reconvaluit, ut mortis periculum, quod & a lenta febre imminebat, dispareret: verum plusquam per annum, non nisi sorbilia, eaque valde parca quantitate, adsumere potuit, & a solidis, præcipue carnibus, per duos vel tres annos sensit semper dolores pressorios, vulgo cardialgicos, intolerabiles. Hac diæta, per plures annos exactissime servata, donec tunica villosa ventriculi rursus lubrica & extensilis reddita fuerit, eo usque tandem profecit, ut solidis adsuetcere inceperit. Verum ad illum perfectiorem statum nunquam devenit, ut comedendo punctum saturationis attingere ausus fuerit. Hoc anno febre acuta correptus, & me absente sepultus est, quod, ob non institutam corporis sectionem & ventriculi inspectionem, valdopere doleo.

OBSERVATIO XCVI.

Dn. D. JOAN. FRIDERICI HENCKELII.

Jaspis viridis, hieroglyphica, amuletum Ægyptiacum.

Repertum forte fortuna est apud nostros, cum in horto aliquo foderetur, monumentum antiquum, gemma nempe, cujus magnitudinem & figuram apographon adjectum exhibet *Tab. V. Fig. 9. & 10.* Est Jaspis viridis, pallida, unicolor, fabrefacta, parum vel plane non polita, crassitie sextantis forte pollicis; uno latere, cui hieroglyphica insculpta visuntur, plana; altero, cui gyrales incisæ lineæ, paululum convexa; superius collo aliquantum uncino, quod a postica parte diffractum adparet, prædita, manubrii, uti videtur, loco ipserviens, cui filum, ad suspendendam eam & gestandam in pector. gemmam, tamquam amuletum adligari potuit. Similiorem qua colorem hujus lapidis nec habeo, nec alias vidi, quam illum, qui Braunsdorfi, non procul abhinc in puteo Spei Dei, per saxi genus, quod metallarii *Kneis* vocitant, venulatum & parce sparsum nonnunquam effoditur, viroris tamen elegantia illum quadantenus exsuperans.

Jaspides, inquit DIOSCORIDES *libr. V. cap. 100.* plures sunt. In eorum genere alius viridi smaragdi colore est: alius glaciem representat, saliva similis; ærius alius; fumosus alius, fumo veluti denigratus; alius albescentibus per transversum lineis renitens, Assyrius vocatus; alius postremo a therebinthina resina colore terebinthizon dictus, Calai gemma similis. Omnes, pergit, pro amuletis adligari feruntur, privatimque femoribus prægnantium adligatos puerperii celeritatem facere. PLINIUS *lib. 37, cap. 8. & 9.* cum DIOSCÓRIDE consentit, superaddens

quidem Jaspidis plura nomina, quæ vero ad eandem a DiOCORIDE recensita redeunt. Ut summatim dicam, apud utrosque quod res est, distinctoria hujus gemmæ tunc temporis hæc fuerunt genera: 1.) *Virens*, & sæpe translucens, smaragdo similis; 2.) *Cyanos, cœrulea, aërizusa*, seu aëri similis; 3.) *rubra*, jam purpurea, jam rosea, jam auroræ, jam sardo similis, jam violas imitata, jam rutilis punctis stellata; 4.) *onychina*, quorsum *therebinthizusa, fumosa*, seu *Capnias*, veluti fumo & nubibus infecta, & nives & salivas imitata, porro *onychipuncta*, vel *Jasponyx*, quæ sive viridis, sive rubra, punctis vel maculis onychinis distinguitur, pertinent; 5.) quæ lineis albis notantur, *grammatias & polygrammos* adpellata, concionantibus præcipue utilis fuisse dicitur. Potuisset PLINIUS sub hoc schemate longe plura enumerare, dummodo aliquot duodenos tesserarum ludi chartacei gallici, Spiel Zeichen, quæ ex lapide ejusmodi polymorpho & versicolore in palatinatu inferiore secantur, & Lipsiæ in ædibus Rothauptianis venduntur, vidisset, quæ infinite variant, & apud collectores æque ac gemmarios nostros sub *Achatum* nomine plerumque veniunt. Nostro, nescio jam ex quo, tempore; & apud nos, Jaspides sunt communiter unicolores, vel virides, vel rubræ, vel fuscæ, sive lineis, sive stellis, sive punctis, sive Zonis, sive nubeculis gaudeant, sive minus, cujusmodi notæ nonnullæ e contrario apud veteres Jaspides primi ordinis designabant. Antequam Hispani Siciliam proximis occuparent temporibus, misit mihi exinde rei metallicæ Magister, gemmarum huc spectantium genera, in flumine *Achate*, unde achates gemmæ nomen habent, reperiendarum. Inter illa Jaspis viridis, non adeo smaragdo, quam olivæ similis, fuscis maculis porro eadem grammatias; aërizusa, seu cyanos; flava onychina; rubra onychina; nigro-rubra, lineis albis, interdistingta, clare conspiciuntur, itemque lapis Lipari, circa quam insulam PLINIUS ab Ætne furo-

furore perit, quem ceu monumentum hujus naturæ curiosi, non satis devenerandi, mihi adseruo.

PLINIVS in supra citato capite nono, quod de *Jaspidum generibus* titulum gerit, post cyanum longe plura, quam quæ hætenus ab initio de quibusdam edisseruit, nempe Saphirum ipsam, Amethystum, Hyacinthum pæderon, Chrysolithum adnumerare videtur, utrum autem voluerit, obsecurum est, & minus probabile. Equidem de illis magicas aliquas prædicat virtutes & formositates, v. g. quod Hyacinthus quædam ebrietati resistat atque ista inprimis, cui nomen lunæ ac solis inscriptum; pariter & Smaragdus, cui insculpta aquila, vel scarabæus est, e collo, capillis cynoccephali, vel plumis hirundinis suspensa, veneficiis contraria, ut & præcautione addita, grandinem, locustas & similia avertant; item de astroita miras laudes in magicis artibus cecinerit ZOROASTER. Sed ex ejusmodi dictis aliud adparet nihil, quam quod ad magicos usus illæ gemmæ fuerint adhibitæ; quin alias intelligimus, quod longe plures, quam in memorato *cap. 9.* PLINII enumeratæ prostant, Orienti ut magicæ adriserint.

Proinde res redit ad istam quæstionem, utrum Jaspides certum determinatumque magicarum gemmarum genus, an vero Jaspis & gemma magica veteribus unum idemque fuerit. Pro posteriore opinione primo intuitu speciem aliquam præ se ferre mihi videbatur symphonia vocum, *aspis* & *Jaspis*, ubi altera a prima superaddita tantum littera initiali lenissima *Jod*, tamquam spiritu aspero, aut per dialectum novam, aut per errorem descendere videtur. Dum hæc scribo, in manus mihi forte venit MARBODÆVS de gemmis, & in hoc PICTORIVM *Villingensem* ex Anglici libro 16. de *Lap. & de re metall.* eadem conjecturantem offendo, quando ait, *Jaspidæm quasi aspidem vocari.* *Aspis* serpentum genus Ægyptiis, Phœnicibus & plurimis

Orientalibus sacrum, venerabile & magicum fuit; unde in characteribus, quibus monumentum hocce distinctum est, primum aspides locum occupant. Persuadere mihi insuper physicus grammaticus adnitebatur, illud Ophitem esse, & pro tali dictatorie mihi obtrudebat. Ast cum exactis rimarer, res ipsas secundum numerum & differentiam specificam intuens, & per experimenta examinans, non nisi criticam litteralem & lusum ingenii subesse, deprehendebam. Ceterum Ophites olim non gemma, sed marmor erat, ex qua non nisi columnæ parvæ conficiebantur; vid. *PLINIVS lib. 36. cap. 7.* Cum contra Jaspidis magnitudo, quæ modo ad undecim unciarum pondus accedebat, & ex ea formata Neronis effigies thoracata inter rariora gazophylacei poneretur; vid. *lib. 37. cap. 9.* id quod de marmore admiratione dignum minus fuisset. Ideoque in Jaspidum censu ne nominatur quidem, sed ab eodem in peculiari sub marmorum classe describitur. Ebraica potius vox Jaspis est יָסָפִידִי Jäschpe dicta, uti *Exod. XXVIII.* in pectorali Aaronis insertam legitimus; atque ita speciosa ista conjectura locum minus invenit. Rabbi *Jonathan* in commentario suo cognomen ipsi tribuit יָסָפִידִי *gemma pantherina*, a maculis pantheræ similibus, neque id sine ratione, siquidem maculosa Jaspis & vesiculari Orienti omnium acceptissima fuit. Rabbi memoratus cognomen illud ex *ALBERTO Magno lib. II. tr. 2. cap. 13.* de Panthero, vel hic a Judæo mutavit. Ophitæ veterum exemplum congruum habemus in marmore nostro Zœblicensi, *Serpentino* dicto, ceterum apud mulierculas nostras etiam pro magico habito, quando istæ illum sub titulo *Schreckstein*, de collo infantum, contra pavores & incantamenta suspendunt, & nescio quam alexipharmacam virtutem, quæ etiam in vase serpentino, forte venenato, per spontaneam rupturam se exserere debet, fabulose eidem assignant. De nephritico, lapide, virente, semidiaphano, du-

ro, non dubito, quin ad Jaspidum classẽ illum retulerint antiqui. Ut tacem, titulum hunc a medicamentosa virtute desumptum non nisi posterioribus irrepsisse temporibus, neque liquido constare inter omnes, utrum durus ille pro vero nephritico communiter æstimatus, an vero potius, quod mihi per rationem æque ac experientiam vero similis est, margodes & Smectinus, pro spurio habitus, qualis in Zœblicensium lapidicina & aliis occurrit, in morbo nephritico usum aliquem præstet. Neque vero Ophites viridiusculo - cinereo - rubro - maculosus Zœblicensis omnem absolvit numerum, quin plures alios, non tam quoad colores, maculas & lineas, quam etiam qua essentiam intrinsecam differentes, & secundum serpentum characteres variantes, occurrisse & adhuc inveniri, merito statuimus. Quid denique refert, vocum & nominum acceptiones antiquas, vel angustiores, vel latiores vel æquivocas, vel synonymias fuisse, jam autem vel ambiguas, vel obsoletas, vel plane alias nostris invaluisse temporibus, dummodo nos invicem explicemus & intelligamus in rebus, quæ, qualesve tam apud veteres, quam apud nos sub aliquo nomine & definitione comprehendi debeant soleantque.

Unde interim monumentum hocce Jaspideum, de quo sermo est, in Germaniam venerit, non est, quod anxie inquiramus. Ægyptii in magia symbolica & amuleti gestandis laudantur tanquam primi inventores aut præcipui doctores. Characteres ipsi insculptos ad modum Ægyptiacorum ductum esse, nemo, antiquitatem consulurus, inficiabitur. Conf. SCARABÆVS apud MONTFAVCON *Ant. expl. Tam. 2. Tab. 135.* & quoad figuram BANGIVS *Exercit. 2. de lit. Adami p. 112.* Ad Lapponiam vel Finlandiam multo minus recurrendum esse, SCHEFFERSVS in Lapponia per tympana Lapponum magica & illa monu-
menta,

menta, quæ Calender Ståbgen vocant, quia eorum hieroglyphica ab Ægyptiacis figuris non parum differunt, probare nititur; cur non vero, & SCHEFFERO tacente, alicubi in locis septentrionalibus stilum Ægyptiacum in imitatione fuisse crederemus? Accedit, quod istæ gentes magicæ vanitati præ aliis adhuc inhæreant, & tempore belli tricennalis per Germaniam hinc inde vagati sint. Neque scire interest, utrum in Palæstinam peregrinantes ejusmodi monumentum ex metropoli Ægypti, Cairo, quam petunt, an vero Romani vel usus cujusdam vel memoriæ, vel raritatis gratia in patriam secum adportaverint; omnium minime, per quos varios casus id demum ad locum, ubi inventum est, pervenerit. Inquirere tandem in id, quid characteres innuant, haud supervacaneum foret. Verum neque KIRCHERVS in *Oedipo Ægyptiaco* & *Obelisco Pamphilio*, neque alii ejusmodi hieroglyphica satis explicarunt. Litteris obscurus sensus plerumque adsignantur secundum animi propensionem, qua mortales pro re sua, circa quam versantur & quæstum habent, abundant ac reguntur. Quod quis maxime vult, id maxime credit. Historicus in iis gesta suæ gentis & principium patriæ; mysta, divina; Medicus, pharmaca; magus, preces, incantationes pro spiritibus citandis; Alchymista lapidem Philosophorum, sibi imaginatur: Navita de ventis, de tauris narrat arator. Sed ubi clavis ad abscondita deest, incassum est claustrum tentare resecutionem.

(*Freyberga Erfordiam transmissa*
d. 17. Jan. 1738.)

OBSERVATIO XCVII.

Dn. D. JOAN. CHRISTOPHORI KÜHNST.

Φλογισδὸν quod metallis inest sulphurificatione demonstrare.

Quid Φλογισδὸν? quid sulphur, & quibus ex partibus illud conflatum sit? Illustr. b. m. STAHLIVS in præclaris suis scriptis, præcipue autem Tr. de sulphure, ad satietatem usque demonstravit. Quod autem Φλογισδὸν, sive principium inflammabile corporali accessione, concretionem ac immixtione metalla contingat, atque pars eorum constitutiva sit, idem nominatus STAHLIVS non aliis docuit experimentis, quam quod metalla exusta atque diversimode in calces atque cineres immutata, nusquam ad metallicam suam integritatem reduci possint, nisi sola fusione per medios carbones; hisque nexus, solidissime demonstratum dedit, metallica mixta continere omnino aliquid, quod ignea emotione in auras distrahi queat, uti in quolibet carbone vegetabili & animali, quin tenerrima penitus fuligine conspici facile tale quid possit; inflammabilem quoque ejusmodi substantiam, cineribus denuo additam, illis adeo de novo adsociari, ut metalla in pristinam faciem suam restituantur. Verbo, ut omnia complectar, exustionem quidem itemque calcinationem, & calcium metallicarum reductionem multis experimentis atque præclaris, minime vero Φλογισδὸν, quod metallis inest, combinatione cum acido vitriolico, seu sulphurificatione ostendit. Verum enim vero cum Φλογισδὸν illud, quod metalla ingreditur, minime discrepet ab eo, quod in regno vegetabili & animali existere observamus, luce meridiana clarius omnino adparet, hoc metallorum Φλογισδὸν, recta combinatione instituta,

cum acido vitriolico posse conjungi, sulphurque producere, eodem fere modo, quo in carbonibus, & aliis inflammabilibus id fieri observamus, quæ cum Tartaro vitriolato funduntur. Φλογισόν enim omni aquositate liberatum, cum acido vitriolico summe concentrato jungi, & in sulphur abire certum est; in metallis autem ejusmodi Φλογισόν, atque in Tartaro vitriolato acidum vitriolicum concentratissimum, alcali fixo incorporatum, reperiri cognoscimus; Alcali vero fixum cum fluxionem in igne non solum promovere, sed & receptaculum sulphuri producto præbere, ac cum ipso *hepar sulphuris* constituere soleat, quisque facile perspiciet, Φλογισόν quoque, quod metallis inest, purum, & ab omni aquositate liberatum, cum quocunque alcali acido vitriolico imprægnato & saturato societatem inire sulphurq; componere posse, quale cum carbonibus & aliis inflammabilibus mixtum præparatur. Hæc igitur ut clarius elucescant, quædam prosequi experimenta necesse est. Attendamus igitur, quomodo metallorum Φλογισόν cum acido vitriolico se gerat, quando cum ipso fuerit combinatum. Recepi nempe metalla præsertim ignobiliora, e. g. ferrum, cuprum, stannum, plumbum, marcasitam, Zincum, regulum antimonii, &c. hæcque omnia partim adhibita lima prius in ramenta tenerrima, ex parte quoque in pulverem divisa, atque cum anatica vel dupla Tartari vitriolati portione, mixta, vasi clauso, ne peregrini aliquid se immisceat, indidi. Ex his dein metalla, quæ funduntur, antequam actu candescant, retortæ vitreæ injeci, quæ non nisi ignis gradu fortiori adhibito, crucibulo tecto lutatoque, Vulcano concredidi. Vasis refrigeratis atque perruptis materiam exemi: Illam salinam, quæ locum tenuit superiorem, sejunxi, inque pulverem redegi, quem odorem hepatis sulphuris spargentem, aqua fervida solvi, solutum filtravi, filtratum aceto destillato præcipitavi, præcipitatum leni calore sicca-

tum

tum autem a reliquis particulis metallicis adhaerentibus terreisque separavi, separatum atque depuratum sulphur, sulphuri naturali in omnibus simile esse deprehendi. His in laboribus, quibusdam metallis, dum fluant, in superiori regione magma quoddam salinum supernatare conspicitur, alia vero metalla mediante sulphure in fluxu jam producto ac alcali fixo mixto, hepar sulphuris constituyente, corroduntur in calces; omne enim Φλογισδὸν, quod huic illive metallo inest, cum acido vitriolico, in Tartaro vitriolato existente, intime conjungitur; ideoque reliquam metalli partem in calcem fatiscere & hepate sulphuris se immiscere necesse est, quæ, hepate sulphuris in aqua fervida soluto, in forma pulveris ex parte relinquitur. Ejusmodi hepate sulphuris, aqua fervida soluto, si acetum destillatum instilletur, metalli quid, in hepate sulphuris antea exsolutum, cum sulphure ad fundum simul dejicitur, quod deinde a particulis metallicis diversimode potest separari. Hisque evolutam satis atque illustratam esse existimo observationem hanc, ope Φλογισδὸν, metallis concreti adhaerentis, ex acido vitriolico sulphur componi, quam observationem non parum ad facilitandos labores chemicos atque metallurgicos facturam esse, certissime habeo mihi persuasum. Juvat interea sequentes in medium proferre usus: 1) Neminem certe fugiet, nisi chemicorum laborum expertem, diversa esse admodum additamenta, metallorum fluxionem promoventia, inter quæ fluxus salini locum merentur primum, ex iisque præcipue salia alcalica fixa, *fluxus albi* & *nigri* titulo insignita, nec non salia, quibus aliquid principii inflammabilis intermixtum est. His vero salibus non recenter paratis, cum acidum aëreum se adsociet, quo accedente alcalia sal medium constituunt; prono inde alveo sequitur, in fluxione metallorum promovenda non ejusmodi adhibenda, sed recenter parata esse adjicienda. Addimus 2)

fluxus salinos, quibus aliquid acidi vitriolici se immiscuit, metallis reducendis damnum inferre, dum scilicet φλογισδον, quod metalla in suam integritatem reducit, cum acido societatem iniens, sulphur constituit, id quod vero cum alcali in hepar abit, & ut hepar sulphuris metalla arripit ac illorum impedit reductionem. 3) His cognitis ad fluxionem metallorum promovendam, eaque reducenda non solum Tartarum vitriolatum, Arcanum duplicatum, sal polychrestum, sal mirabile Glauberi, cineres quoque clavellatos, omniaque salia alcalia fixa, quibus acidum vitriolicum hoc illo modo se adjunxit, cane pejus & angue esse vitanda; quibus 4) adjungimus, omne φλογισδον maxime inter se convenire, id quod exinde cognoscitur, quoniam ex φλογισδον acido vitriolico invicem inter se mixtis sulphur arte producit. Recipiatur enim resina, vel oleum ex regno vegetabili, vel axungia & pinguedo ex hoc vel illo animali, vel e regno minerali metallum quoddam, ac fundatur cum Tartaro vitriolato, hepar sulphuris adquies, ex quo deinde sulphur arte productum separetur atque colligatur.

OBSERVATIO XCVIII.

Dn. D. JOAN. CHRISTOPHORI KÜHNST.

Camphora in figuram orbicularem
colliquata.

Multi Medicorum disputant, num per sublimationem, an vero colliquefactionem Camphora in figuram orbicularem redigatur? Qui pro sublimatione acriter pugnare consueverunt, colliquefactione plurimam Camphoræ partem in auras distrahi existimant. Ex iisque præsertim D. GRONOVIVS, in *Diss. de Camphora*, & Celeberr. Berolineasium Professor NEVMANNVS, in *Tract. de Campho-*

ra, se hunc laborem sublimatorium Amstelodami, ubi Camphora cruda tunc temporis depurata fuit, vidisse adfirmant; ipsi vero fatentur, depurationem, vel sic dictam *resnatio-*
nem, arcani instar certis, iisque paucis familiis familiarem esse; neminemque eo tempore, quo Camphora sublimandi causa fornacibus imponitur sublimataque eximitur, admitti; quibus addunt, vasa vitrea, quæ vocant *nidrige Non-*
nen-Bläser, quæ ad manus altitudinem ejusque cum placentis camphoræ capacitatis esse dicuntur, hæc sublimationis labori adhiberi, eaque arena oblecta esse inter sublimandum. Accuratam vero figuram orbiumque gravitatem considerantes, dubium omnino incidit, dum ad alia sublimata simul respicimus, an ejusmodi Camphora, quæ orbicularis figuræ a Belgis ad nos transfertur, ad sublimatorum classem commode referri queat. Non enim mihi de Camphora sermo est ex vegetabili suo separandæ, neque de cruda illa Camphora ab impuritatibus purganda, quam utramque operationem sublimationis ope peragi constat: sed quæ causa sit Camphoræ in figuram orbicularem redactæ, utrum sublimando id fiat, an vero colliquando. Sublimationem figuram hæc ipsi non procurare, omnia, quæ instituta sunt, docent experimenta, etsi modo dictus D. GRONOVIVS & NEUMANNUS in Laboratorio Amstelodamensi fuerint præsentis & vidisse se quid, neque tamen recte, testentur. Attendamus modo ad quædam momenta, quæ ex eorum relatione in Laboratorio hoc observationem merentur, quæ sequentibus brevissime comprehendemus. Vitra nimirum, quibus in figura Camphoræ determinanda utuntur Belgæ, ad manus altitudinem, ejusdemque ac orbis illi camphorati capacitatis sunt, eaque arena satis oblecta, arenæ balneo imponuntur. Si conceditur Vulcano atque eximitur, omnis peregrinorum aditus prohibetur. Hic labor familiis quibusdam arcano a majoribus accepto so-

lemnis esse fertur. Hi vero peregrinantes, cum verum modum Camphoram ab impuritatibus separandi penetrare satis non potuerint, ad additamentum quoddam hisce familiis notissimum confugiunt, cujus ope sordes has depelli a camphora sibi persuadent, id quod tamen non pro certa veritate, sed hypothese tantum vendunt. Licet vero ignoremus hoc additamentum, si camphora sublimationis ope accuratam ejusmodi figuram in vitris his humilibus, *Nonnen-Gläser*, dictis, reciperet: fugit me sane ratio, quare non quivis chemicorum laborum haud expertus, camphoram in ejusmodi figuram accuratam orbicularem, sublimatione rite instituta, valeat commutare, quamvis candor atque pelluciditas ipsi deessent. Id quod cum mediante sublimatione, eaque in vasis clausis humilibus arenaque obtectis instituta, fieri nequeat, aliam subesse rationem facile mihi persuasi. Quam ut eo feliciter explorem, utrum scilicet per sublimationem, an vero colliquationem in figuram orbicularem mutetur camphora depurata, vel sic dicta refinata, varia institui experimenta. Primo itaque tentavi cum camphora, in vitro globosæ figuræ, a sordibus alias immuni nullisque usibus antea adplicato, colliquata & vehementi igne sublimatorio, balneo arenæ exposita, num vitrum diffringeretur. Recepti inde vitrum globosæ figuræ, angustique orificii, unius circiter mensuræ, cui Camphoræ indidi uncias quatuor, luto optimo munito, balneo arenæ exposui, talemque ignis gradum excitavi, qualem mercurius dulcis alias exposcit. Vitri diffractione proposita periculum diligentissime cavi, sed frustra. Tantum enim abfuit, ut diffractum fuerit, ut potius, quoties introspexerim, toties Camphoram olei instar in fundo fluentem invenirem. Refrigeratis omnibus, Camphoram in ima vitri parte Belgicæ illi Camphoræ & soliditate & forma simillimam deprehendi, fovea medio superficiiei superioris impressa. Pa-
randa

randa mihi deinde curavi vitra ad eorum modum, quibus Belgæ utuntur, uti supra docuimus, ad instar vitrorum conservalium, germ. *Zucker Gläser*, fundis excurvatis, latitudine ad sex digitos accedente, quibus alembicos cœcos & planos cum inferioribus exacte convenientes, imposui. Vitrum ejusmodi, Camphoræ libra una, vel una & dimidia indita, pro ipsius magnitudine, alembico cœco optime lutato, Batavorum ad morem balneo arenæ imposui, igneque subministrato legitimo, usque dum omnia confluerint, refrigerari passus sum. Deposito alembico camphoratam placentam deprehendi, quæ calefacto paulisper vitro ab ipso fuit separata. Acuta parte in superiori globositate placentæ hujus cultri ope, obtusa paulisper reddita, ut in Belgicis his placentis conspici licet, Camphoramque deprehendi, figura orbiculari Belgicæ illius camphoræ perfectissime præditam, neque in alia ulla re ab ipsa discrepantem. Camphora itaque cum in vitris bene clausis, humilibus, arenaque tectis, ceræ ad instar, igni concredata, confluat, neque mediante liquatione superiori parti vitri adhaereat, refrigerata vero firmiter admodum in fundo coaguletur, figuramque inferiori vitri regioni respondentem, habeat, unusquisque facile hinc perspiciet, figuram orbicularem colliquando adipisci, non vero sublimando. Fovea vero, quæ in medio camphoræ hujus, globi ad instar, fuit, impressa, aëri attribuenda est, & refrigeratis demum vitreis vasis spissescenti & prementi. His itaque sufficienter me demonstratum dedisse arbitror, camphoram figuram suam colliquatione induere, non vero sublimatione. Crudæ vero illius camphoræ ab impuritatibus depuratio duplici potissimum methodo peragitur, vel aquæ ope, vel spiritus vini rectificatissimi. Aquæ adminiculo id perficitur, si camphora cruda vasi destillatorio injecta, ad fusa aqua, imposito alembico, additoque excipulo, destillatur; destillando camphora superiori regioni adhæ-

ret pura, remanentibus in fundo impuritatibus. Spiritus vini rectificatissimi ope ita depuratur: Camphoræ crudæ infusus spiritus viui rectificatissimus camphoram solvit omnem, relictis in fundo inquinamentis: spiritus hic camphora imprægnatus destillatur in cucurbita vitrea. Camphora relicta in fundo, vel ignis gradu fortiori excitata & in sublime lata colligitur. Spiritus vini rectificatissimus ad ejusmodi operationes denuo subeundas idoneus admodum est. Duplici itaque modo depuratur camphora, deinceps figuram orbicularem, uti supra prolixè indicavimus, in clausis ejusmodi vaseulis colligando nancisci poterit.

OBSERVATIO XCIX.

Dn. D. JOAN. CHRISTOPHORI KÜHNST.

Sal commune ex ossibus animalium.

Sal commune omnium vegetabilium animaliumque partem constitutivam esse, chemica arte ex iis corporibus producta testantur. Licet enim illud non in omnibus, ob admixtas insimul terrestres & oleosas particulas, manifeste in sensus incurrat: in multis tamen illud essentialiter elici posse animadvertimus, cujus adfert ossa animalium argumento nobis esse possunt. Recipias itaque animalium ossa, illaque durissima, e. g. lamellam cranii exteriorem, partem ossis femoris mediam, tibiæ, fibulæ, ulnæ, radii, dentes, ceteraque, quæ neque spongiosæ, neque corneæ sunt naturæ, eaque aqua calida ab omni pinguedine mundata sicces & limaturæ ope in rasuram convertas. Postea fortiter in aqua decoquas, & ex iis paratum decoctum leni evaporatione aliquantenus inspissetur. Maxima humiditatis parte sic exhalata, in fundo sal conspicitur, quod depuratum, salis communis instar quadrangularem figuram exhibet, ce-

tera

teraque in omnibus cum sale communi perfecte convenit. Ex magna itaque raspatorum ossium quantitate, licet parum ejusmodi salis præparetur; demonstrari tamen exinde potest, sal commune & durissimas animalium partes, ossa scilicet penetrare, eorumque partem essentialem constituere,

OBSERVATIO C.

Dn. D. JOAN. CHRISTOPHORI KÜHNST.

Sal commune e succo Galeopsidis.

Sal commune ut sal essentielle e succo Galeopsidis facilissima ratione elici posse non est sententia, sed encheireses certæ ut adhibeantur, est necesse. Ideoque huic separando duplex præsertim methodus inservit, cujus prima sequens est: Succus nimirum depuratus, & ad extracti liquidioris consistentiam inspissatus, vitro inditur charta leviter modo munito, ut partes aquae sensim exhalare queant, postea in loco convenienti ac temperate calido per 3. 4. 5. 6. annos quiescere permittitur. Hoc durante tempore super extractum crystallos salinas quadrangulares concresecere conspiciamus, quæ collectæ depurataque purum sal commune constituunt. Quibus altera methodus placet, propius finem attingunt. Succus nimirum expressus & depuratus in vitro adservatur, vitreo obturamento lutoque optime munito, ne aër mutare in illo quid possit, nisi sub acerrimo hiemis frigore. Quo tempore per vices congelietur, ut partes gummosæ & mucilaginosæ a salinis avellantur. Succus ita concretus & denuo solutus, filtratione præmissa, leniori igne evaporetur. Maxima aquositate in auras dissipata, in museo adservatur, ut omne humidum sensim expiret, sic crystallos salinæ cubicæ figuræ in vitro concresecunt. Hanc observationem primo me Extra-

Etum Galeopsidis docuit, quod per 5. annos adservatum salinis crystallis refertum esse deprehendi. Quo facto, num sal commune, ut sal essentielle in succo Galeopsidis certe reperiatur, institutis his experimentis certior fui factus.

OBSERVATIO CL.

Dn. D. JOAN. CHRISTOPHORI KUHNST.

Sal commune e plerisque vegetabilibus.

Vegabilia omnia combusta in cineres converti, hosque cineres aqua elixiviatos sal alcali fixum, modo in minori, modo majori copia, pro plantæ diversitate suggerere, est notissimum. Verum enim vero non ita cognitum hucusque fuit, sal commune etiam ex his cineribus, licet in minori quantitate, posse elixivari. Id quod ut clarius pateat, sali ejusmodi alcalino fixo, ex quacunque herba, radice, vel vegetabili parato, instilletur oleum Vitrioli, ita vaporem album acidum, alias ex sale communi prodeuntem, exurgere videbimus. Quod si vero certius experiri placeat, num fumus iste salis acidum communis vere constituat, sal alcali retortæ tubulatæ injicias, cui vel Vitriolum calcinatum, vel oleum Vitrioli addas, ita acidum in vase recipienti obtinebis, acido salis communis in omnibus perfecte simile. Hoc si certo reperiatur cum alcali fixo junctum fuisse, sal commune in omnibus vegetabilibus essentialiter deprehendi necesse est. Hujus autem salis in multis major, ut Soda Hispanica & speciebus herbæ Kali omnibus, in aliis minor reperitur quantitas, in omnibus tamen vere adest, ut adducto experimento demonstratur. Cum itaque in omni alcali fixo, per vegetabilium incinerationem parato, salis communis in substantia aliquid deprehendatur, quisque certe, nisi maxi-

me vegetabilium mixtionis ignorans, facile judicabit, sal commune ante combustionem, licet separari non queat, in majori copia vegetabilibus inesse, quoniam sub incineratione multæ salinæ acidæ particulæ, ope inflammabilium partium simul junctarum, volatiles redditæ in auras disjiciantur.

(Ronneburgo Erfordiam misse
d. 26. Januar. 1738.)

OBSERVATIO CII.

Dn. D. JOAN. CHRISTIANI KUNDMANNI.

Veneficium, quo filia, novercam Arsenico rubro, patrem vero & tres sorores Cobalto occidit.

INter laudabilia Rerum publicarum bene constitutarum instituta hoc in primis referendum est, quod nemini aromatariorum & pharmacopolarum venenum sine antapocha, aut nullis, nisi hominibus certæ fidei, suosque alicubi fundos habentibus, vendere liceat: immo edictis medicinalibus & constitutionibus Borusso-Brandenburgicis, item renovato catalogo pharmaceutico, (*Taxam* vulgo vocant) adjunctum est juramentum pharmacopolæ & provisoris, quo uterque obligatur, ut nemini opiata, multo minus venena absque sufficienti inquisitione & cautione vendat; atque insuper provisorum jurare oportet, se nullum omnino venenum, inscio Medico aliquo & Domino suo esse vendaturum. Hanc ipsam legem sancte semper observavit *Vratislavia* nostra: Aromatarii vero & pharmacopolæ illam plerumque tantummodo de Arsenico albo & Mercurio sublimato intellexerunt, inter alia autem Arsenicum rubrum,

vel sandaracham, itemque Cobaltum, vendere, nihil dubitarunt. Hunc morem mulier quædam plebeia hic loci, ante portam Olavienfem, impio aufu in rem fuam vertit: uti & præter veneficium simpliciores & incalidos homines seduxit, ut philtris, amoris excitandi & reprimendi causa, uterentur, ut meretrices foetum abigerent, ut alii artem divinationis tentarent, ut restitutionem rerum furto ablatarum, procurarent, &c. Ad hanc inopiam mulierem, vel sagacem matrem, (ut adpellari voluit,) adiit sartoris cujusdam ante prædictam portam habitantis, filia, conquerens, male admodum tractari se a noverca, quæ ipsam minime ferre possit: His auditis suadet ei mulier, ut Arsenicum rubrum emat, & ne colorem proderet, una cum brassica rubra non capitata coquat, quæ & ipsa rubrum funderet jusculum; sic enim nullam veneni fore suspicionem: quod consilium quoque ipsi ex animi sententia cessit, ira ut hac brassica comesta, noverca inter maximas abdominis torsiones vehementissimosque vomitus, paucis post horis mortua sit. Cum vero nemo in suspicionem vocaret privignam hancce impiam; eadem ipsa post fata novercæ ex hereditate ejus adpetit vestem aliquam, quam tamen pater ei dare recusat, ideo, quod paucula illa defunctæ vestimenta, sint quatuor germanorum liberorum supersticum. Hoc dicto, filia graviter exacerbata, iterum confugit ad illam sagacem mulierem, conquerens, patrem ex hereditate nullam ipsi portionem velle concedere. Confestim mulier ista impia suadet ei, ut unius grossiuli pretio Cobaltum ex pharmacopolio (vulgo *Fliegenstein*) petat, simulque pira sylvestria exsiccata emat; hoc ipso enim vehiculo venenum commode insinuari posse patri & liberis, quoniam alias pulvis ille venenatus lenem quendam fragorem intra dentes sub comminutione excitaret, quod tamen nemo suspicaturus sit, dum & in pulve ex piris exsiccatis cocta permulta occurrerent

rent granula, & hac ratione ipsam facillime adire universam hæreditatem posse, adfirmat. Pulse ergo hac, veneno infecta, vespicitur pater cum reliquis liberis omnibus: hinc moritur ipse vir quinquagenarius inter vehementissima tormina, vomitus & frigidus sudores post XIII. horar. spatium: puella decennis post IX. horas: puella sexennis post XVIII. horas: puella $2\frac{1}{2}$. annorum, quæ tantum modo reliquias pultis ex olla eraserat, post VI. dies; & filiolus sesqui anni, qui matris veneno necatæ ubera, dimidia post ipsius mortem hora, suxerat, post undecim menses, tabe extinguitur.

Dehinc cum paucis post horis a me una cum chirurgo sectio institueretur, in patris corpore cum pectus fuisset adaperitum, vasa pulmonum adaparebant sanguine tumens; in abdomine hepar saturato colore rubens, ventriculus biliosa aqua plenus, extrinsecus minime inflammatus; cum vero sursum in longitudinem aperiretur, totus rubicundis striis latioribus, & maculis refertus conspiciebatur, & versus oesophagum sanguis nodorum instar stagnabat; ibidemque dura granula mucos obducta reperiebantur: In oesophago autem & intestinis, item in reliquis visceribus, extraordinarium nihil observabatur.

In corpore filia decennis ventriculus deprehendebatur undique maxime inflammatus, vasaque adeo erant adrofa & corrosa, ut sincerus sanguis dilutus in ejus cavitatem deflueret. Ceterum in aliis visceribus nihil singulare observabatur, nisi quod hepar saturato colore rubens & fuscis maculis paululum conspersum, compareret.

In corpore puella sexennis inflammatio ventriculi interne quidem non ita vehemens erat, uti in præcedentibus, at tamen valde conspicua; externe vero versus pylorum nodus sanguinis extravasati perspicue cernebatur; alioquin vasa gastrica, fundum perreptantia, magis quam in ceteris erant tumens, & ventriculus admodum contractus.

Filioli unjus anni cum dimidio, ante biduum extincti, corpusculum tabe prorsus erat absumtum, cutis in abdomine saturato viridi colore tincta, qui jam post ejus a musculis separationem intra horum substantiam penetrasse deprehendebatur; hepar adparebat prægrande, item vesicula fellis; in ventriculo & intestinis nullum erat inflammationis vestigium, itemque in reliquis visceribus extraordinarium nihil animadvertebatur.

Puella duorum annorum cum dimidio, sex diebus post patrem extinguebatur; atque hujus quoque corpus, sicuti priorum, in tergo erat lividum, abdomen minus tumidum, admodum emaciatum, ac post ejus pariter ac pectoris apertionem, vasa pulmonum plane, non ut in ceteris turgida adparebant, hepar prorsus pallebat, vesicula fellis extra modum grandis erat, & ex ventriculo aperto emanabat fusca & foetida aqua; in fundo autem ejus deprehendebatur exigua macula inflammata, ad magnitudinem fabæ minutæ accedens. Cum intestinum duodenum secundum longitudinem disseicaretur, confestim lumbricus extrahebatur, & cum idem in intestinis tenuibus fieret, imprimis ubi subfusca extrinsecus adparebant, ibi quoque ejusmodi vermes reperiebantur; ceterum nihil, ut & in reliquis visceribus, erat observatu dignum.

Ex hisce ergo circumstantiis judicavi, priores tres, scilicet patrem & duos liberos, manifesto per venenum esse interfectos, quia in omnibus non solum interne ventriculus vehementer inflammatus, sed & ipsa insuper vasa ventriculi arrosa & corrosa erant, ut sanguineolentus humor in cavitatem ventriculi extravasatus fuerit, quæ quidem signa & effectus veneni accepti sunt infallibilia; dura autem granula non aliter erant comparata, quam sicuti in hisce piris vulgo reperiuntur.

Hinc, cum patris istius filia natu maxima, novendecim annos nata, die XIX. April. Ao. 1737. in pharmacopolio quodam Cobaltum pretio unius grossiculi poposcisset, & semi unciam cum drachmis duabus obtinisset, quem pulverem in pulve, ex piris exsiccatas cocta, sub vesperam circa horam sextam dedit patri & tribus liberis, ex quibus puella illa, quæ adhuc sex dies vixit, tantummodo reliquias pultis ex olla eraserat; omnes una confestim vehementissima tormina in abdomine senserunt, atque enormes vomitus inter sudores frigidos perpelsi fuerunt, donec maxima natu puella mane circa horam tertiam, deinde pater circa horam septimam, & puella sexennis in ipso meridie hora XII. mortem obiret.

Jam vero D. D. *Fridericus TEICHMEYERVS* in *Institut. Medic. legalis vel forensis cap. XX. pag. 165.* scribit: *Arsenicum album, flavum, rubrum, item Cobaltum vera venena sunt.* Et paulo post: *Cobaltum officinarum nihil aliud est, quam fuscus pulvis, adeo venenosus & corrosivus, ut in nulla charta contineri possit, & quoniam muscas aliaque insecta enecat, ideo Fliegenstein adpellatur.* Sic quoque in *Celeberr. Dn. D. ALBERTI Systemate Jurisprudentiæ Medicæ, post Partem posterior. in Appendice supr. Caf. XXVII. pag. 168.* sequens Responsum Facultatis Medicæ prostat: *P. P. Pulverem illum, quem vulgo vocant Fliegenstein, nihil aliud esse, nisi Cadmiæ fossilem metallicam, & a metallicis sic dictum Cobaltum; quoniam igitur hoc minerale vera minera Arsenici sit, quod ipsum per sublimationem, cum ex hac minera Smalta efficitur, & Arsenicum vehementia ignis expellitur: & vero constat Arsenicum esse unum ex vehementissimis venenis; facile colligi posse, mineram illam, ex qua Cobaltum conficitur, etsi non ita venenosa sit, ut Arsenicum, nihilo minus tamen pariter ob naturam suam venenosam hanc vim habere, ut homo vel animal ejus ope interfici possit: hinc etiam a Matthesio in Sarepta pag. 430. E-*
quorum

quorum venenum adpellari : Eundemque Mattheſium narrare : Cobalti fumo & pulvere, multos metallicos mori, & aquas ex Cobalto metallicorum manus & pedes adrodere, immo idem Cobaltum non modo muſcas, ſed etiam glires & mures necare, & quamvis pauca dentur exempla, quod homines eo interfecti ſint, hoc tamen omnino fieri poſſe.

Cum igitur Illuſtris HOFFMANNVS in *Medicina Conſultatoria*, & quidem in *Indice*, ſub Tit. *Arsenicum*, Part. I. pag. 146. itemque Dn. D. ALBERTI l. c. pag. 169. ſcribat: Arſenicum triplo venenatiuſ eſſe, quam Cobaltum, VI. vero granis Arſenici hominem interimi poſſe conſtet; hinc ſequitur, ut XVIII. grana Cobalti eundem effectum producant. Jam vero vir ſupra memoratus ejuſque tres liberi conjunctim 360. grana in pulte ſupra dicta comederunt, adeoque neceſſario ſequitur, cum quilibet horum fere 100. grana deglutiverit, ut idcirco mors absolute & neceſſario inſecuta fuerit.

Quod vero ad infantem uniuſ anni cum dimidio attinet, cum ille adhuc dimidia hora poſt matris mortem, quæ ante duos meſes evenerat, materna ubera ſuxiſſet, certo utique indicari nequit, quamvis abdomen externe colore viridi tinctum adparuerit, quantum Arſenicum rubrum, quod ipſi per lac communicatum fuit, ad mortem ejuſ promovendam conferre, valuerit, quoniam jam aliquot hebdomadibus ante obitum matris male ſe habuiſſe dicitur, atque VIII. adhuc hebdomades matri ſuperſtes fuit, & in dies ſaltem magis magisque contabuit,

Idem fere evenit in puella trium annorum cum dimidio, quæ & ipſa quidem reliquias pultis veneno infectæ ex olla eraſit, videtur utique in hac pulte parum veneni ad ollæ fundum deſcendiſſe, vel marginibus adhæſiſſe, quia illa non ſolum adhuc per ſextiduum vixit, ſed etiam ſub anatomi-

mica sectione nihil nisi macula magnitudinem fabæ minutæ referens, inflammata superficie interna in ventriculi deprehensa fuit, præterea autem multi lumbrici in intestinis latitarunt, quales etiam ex hujus puellæ corpusculo biduo ante mortem per os & per anum proreperunt. Utrum igitur exili veneni hujus quantitate vermes irritati fuerint; an vero lac cum oleo olivarum altero mane, post venenum vesperisumtum, & a me, cum accersitus essem, similiter exhibitum lac cum oleo amygdalarum, nec non dein data analeptica veneni deleteriam quodammodo mitigaverint, ut puella adhuc tam diu vixerit, certo indicari non potuit.

Jam equidem dubium exinde moveri posset, quod nempe eorum, qui ex veneno perierunt, corpora mox post mortem intumescere soleant, immo quod insuper etiam maculæ in eorum peripheria adpareant. Verum Illustr. HOFFMANNVS *l. c. Part. I. pag. 6.* expresse scribit: *Nihil certi ex eo colligi posse, quia in omnibus subita mortis casibus, præsertim si corpora sint completa & sanguinea, hoc fieri soleat; apud alios vero, in quorum venis non multum sanguinis insit, nihil tale observetur.* Hinc quoque venæ in pulmonibus turgentes, nihil aliud indicare videntur, quam quod per vehementes vomitus sæpius repetitos, hæ ipsæ, aut pulmones nimium exagitati fuerint.

Cum igitur gravis statim suspicio in filiam natu maximam ceciderit, præsertim cum per illam ipsam noctem intra urbem studio mansisset, nec mane domi inventa esset, ac demum circa horam decimam antemeridianam eo rediisset, atque ideo a Judicibus ordinariis compellata esset, totam hinc rem libere est confessa, omnem tamen culpam conferens in vetulam supra nominatam. Ast hæc, cum etiam in carcerem conjiceretur, nihil quidquam horum fateri voluit, cumque squalore carceris ad confessionem adigere

eam tentaret Judex, paucis post diebus in morbum incidit, inque carcere mortua est.

Acta atrocissimi hujus criminis Tit. pl. Dn. Judex ad excelsum Tribunal Adpellationis Pragenſe tranſmiſit, quod ſequentem in maleficam tulit ſententiam: ſcilicet corpus ei forcipibus candentibus lacerandum, dextram manum, & poſtea caput amputandum, caput in palo figendum, manum infra caput, clavo ſuffigendam, & corpus humo obruendum eſſe. Cum igitur hanc ob cauſam ad ipſum *Summum Imperatorem* confugeret, ejusque gratiam imploraret; hæc ſententia omni ex parte confirmata, & ipſa d. 19. Martii 1738. in pago *Biſchvitz*, qui lapidem unum *Uratiſlavia* diſtat, ſupplicio adfecta eſt.

Interea ut habet *Protocollum* judiciale, univerſa boni illius viri hæreditas non ultra tres groſſiculos pecuniæ paratæ, & forte tres thaleros reliquorum bonorum mobilium adſcendit: quandoquidem & tam exigua linteorum copia adfuit, ut omnia cadavera nuda loculis condi neceſſe fuerit. Et tamen ideo tot homines miſere trucidati ſunt.

OBSERVATIO CIII.

Dn. D. JOAN. CHRISTIANI KVNDMANNI.

De

Singulari eluvie & inundatione, quæ Anno 1736. magnam partem Ducatus Sileſiæ adflixit; deque exortis ſequenti anno periculofis febribus epidemicis.

Adjunxi *rarioribus meis natura & arti* hiftoriam horribilis Peſtilentiæ, quomodo ea ab initio hujus ſæculi uſque ad annum 1715. in quamplurimis Europæ terris vehe-

vehementissime in homines favierit. Post hanc historiam, dilucidationes quasdam proposui de peste, speciatim de ejus origine. Ibidem vero imprimis adserui, hanc luem neutiquam ex indifferenti domestica ratione, e. gr. ex corruptione aëris ac tempestatis, perversa corporis diata, aut aliis causis communibus in hisce regionibus ortum ducere; sed illis ex peregrino fonte infundi, i. e. progressum unice suum *per contagium* sive communicationem fomitis pestilentis habere; quamquam negari nequeat, id agnoscendum esse, quod tempestas uniformis maximum ad grassationem & propagationem mali momentum habeat. Neque tamen solidis testimoniis confirmari potest, in nostris regionibus unquam ex pessimis etiam tempestatis consecrariis, ex perversissima diata, immo ex gravissimis etiam petechiarum stragibus, quamvis per aliquot annos continuatis, & ad summam exaltationem provectis, pestilentiam progneratam fuisse. Cum e contrario multis, iisque solidissimis ac certissimis testimoniis comprobari queat, pestilentiam in ditionibus orbis Christiani veram suam originem, ex Oriente, speciatim vero ex Imperio Turcico, perpetuo trahere solere, (uti id, præter exempla antiquiora, ex omnibus & singulis pestilentis insignioribus superioris Seculi ostendere possem) specialissime autem eo ex *Ægypto* transferri; ubi nullo non tempore, veluti lues isti regno propria, sub nomine *Dem el Muya*, permultos incolas sapius intra paucas horas, vomitu, cardialgia, ingenti æstu, vehementi siti, furore, magna inquietudine, aliisque pestilentis solennibus symptomatibus, inque his etiam bubonibus, e medio tollit.

Jam vero *Prosper ALPINVS de Medicina Ægyptiorum & Olaus DAPPERVS de descriptione Africa* adfirmant, & in eo consentientes habent, *Illustr. HOFFMANNVM, Dn. D. BEHRENS, EGGERDES, KRAMERVVM*, itemque *PLATERVM, VNZERVM* & plures alios, quod nem-

pe in *Agypto* ex inundatione *Nili*, atque ex aqua deinceps nimio æstu in paludibus, fossis, cisternis, &c. in putredinem vergente, in corporibus nimium spongiosis, quæ, ob subterraneam in aquarum cavernis vivendi rationem, pravis humoribus oppleta, & æstu atmospherico postea ad corruptelam eo pejorem disposita sunt, pestilentiam gigni.

Quam vehementes vero febres epidemicas apud nos in *Silesia* extraordinaria inundatio aquæ putredinosa proximo vere excitaverit, ostendent sequentia:

Anno 1736, inde a festo Paschatos usque ad medium Julium fere continuo spirabant Zephyri & Cauri, i. e. a mari septentrionali venientes, unde mirum haud erat, quod illo tempore frequentes fere, iique maximi imbres effunderentur, immo & cataraetæ e nubibus deciderent: Hi nimbi, quia nostra montium *Silesiacorum* juga simul petebant, ipsa quoque aqua valles complebat, atque variis in locis ultra 60. piscinarum majorum aggeres diruebat: Fieri hinc aliter non poterat, quin amnes intumescerent, & maxime eluviones existerent. Itaque *Uratislaviæ* Odera die 20. Junii increscere cœpit, dieque X. usque ad XII. Augusti ad summam pervenerat altitudinem, quantam quidem post hominum memoriam immo inde ab *XXC.* annis, nunquam attigit. Quin etiam erant, qui perhibent, tertiam *Silesiæ* partem a *Viadro* aliisque fluminibus inundatam fuisse, præsertim cum fluvius ille primarius ultra ripas ad 3. 4. & 5. millaria usque exundasse dicatur. Maxime mirabile erat, quod aqua colorem plane fuscum præ se ferret, tamque acris deprehenderetur, ut multi homines, qui illam vadando tentaverant, primo stuporem crurum senserint, quem torsiones sunt infecutæ; immo proruperint pustulæ, deinceps sponde ruptæ, vel saltem in multis rubentes maculæ diu remanserint; siquidem etiam hominum teneriori sensu præditorum, si modo semel ejusmodi aqua se abluerant, cutis prorsus aspera & icabra

scabra evasit. Equorum, quotquot hanc aquam ingressi erant, quidam pilos ex crurum cute amittebant; & gallinæ & anseres, qui eas degustaverant, prorsus peribant. Arbores Persicæ, Armeniacæ, Cerasi, immo Sambuci (cum tamen alias posteriores aquosa loca facile ferant,) nec non Buxi omnes, quas inundatio attigerat, exarescebant. Quod vero, ut ex regionibus confinibus, quas Odera perfluit, litteris nunciatum fuit, piscium oculi acrimonia aquæ erosi, item quod pisces una cum cancris mortui, in ripas ejecti sint, atque illos, ob foetorem intolerabilem, illos statim humo obruere necesse fuerit, id hic locorum non est observatum. Hoc vero experientia cognitum est, isto tempore pisces solito molliores inter coquendum factos esse, unaque cum cancris odorem foetidum & saporem putridum nactos fuisse.

Attamen & hoc facile evenire potuit, ut, quo longius & diutius aqua inter maximos æstatis calores profluxerit, eo acrior & magis putrida illa evaserit, unde pisces & cancri emori potuerunt quoniam, quando in piscinis, immo & in parvis fluviis, quales sunt Lauus (Zohn) & viadus, (Wende) haud longe Uratislavia distiti, mulcum Lini maceratur, eoque aqua putredinem concipit, pariter non solum pisces emoriuntur, sed & cancri ex cavis suis catervatim in terram prorepunt, ita, ut copiose noctu colligi facillime possint, unde nullo anni tempore, quam isto, hic locorum viliori pretio cancri veniunt.

Quod vero ad causam fuscæ hujus & acris aquæ attinet, illa primum a multis calci aquis prolutæ, mineris Victrioli & Martis in pratis, vel in rubris telluris abruptæ faucibus, ejusmodi loca *Viadrus* inundavit, solummodo impetabatur. Verum enim vero, cum permultæ illæ, quæ hac anni tempestate putrescere solent, paludes & lacunæ funditus sint elutæ; in primis cum multa millia metarum fœni, exsiccationis causa disjecti, vel gramina paulo antea in pratis

tis per continuas pluvias putredinem conceperant; quibus adcoensenda sunt frumenta & zizania, atque etiam linum, ab agris vi undarum eveſta, item gramina in pratis adhuc virentia, ac permulta illa folia in arboribus & fructibus corrupta: In hiſce omnibus cauſas rei inſolitæ quærendas eſſe, conjeci, quia iſthæc aqua neque ſedimentum martiale dedit, id quod tamen alias aquis Oderæ sæpius rubentibus accidit, illis ſcilicet, quæ ex Niſſo flumine a rubicundis montibus Niſſenſibus descendunt; neque inter decoquendum quidquam Vitrioli, ſed potius ejuſmodi fuſcum magma reliquit, ac ſi putres graminis herbæ in aqua macerata vitium foetoris concepiſſent. Cum igitur hæc maxima vis aquarum imminuta fuiſſet, in depreſſioribus pratis, campis, &c. ingentes, vel ſaltim multæ paludes remanebant, quæ poſtea, tempeſtate admodum æſtuoſa incidente, demum præ putredine ſpumas copioſas egerunt: Cumque aqua vi ſolis per evaporationem prorsus deceſſiſſet, craſſa quædam pellicula in pratis antea inundatis hærebat, quæ cum plane eſſet exſiccata, ſoliditatem corii induebat, ut vix ex tranſverſo divelli diſcerpique poſſet, ad ſimilitudinem *Huatte*, vel *Watte*, prope accedens: Hæc pellicula erat coloris albi, vel ſublutei, ſuſum lævis & bifolia, ita ut litteras inſcribere liceret, inferius inſtar ſerici tactum adſciebat, & conjunctim sæpe digitorum humanorum craſſitie adæquabat. Atque hujus quidem pelliculæ particulam aliquam, quia inprimis albicans, miram quantam præ ſe ferebat ſpeciem, *Excellentiſſimus ſuprema curia Sileſiaca Director* dignam cenſuit, quam pro ſpecimine *Viennam* ad *Sacr. Cæſaream Majeſtatem* transmitteret; ubi aula Cæſarea illam non ſatis admirari potuit.

Alterum, quod in ejuſmodi putridis paludibus comparuit, ſingulare erat innumera fere copia ranarum caudatarum, diverſæ magnitudinis. Hæ primum ab imperitis pro lacertis habebantur; cum vero in gramine circumſilirent

ranas esse mox intelligebant; præsertim cum Doctissimus Dn. Godofredus LANGHANS, Con- Rector Scholæ Landeshut- tensis, ante biennium Schediasma duarum plagularum edi- derit, de *Ranis caudatis prope Schmidebergam, in piscina admo- dum limosa & palustris Ann. 1735. catervatim repertis*, caudas triplo longiores, quam ipsarum corpus est, habuerunt, mustelis fluviatilibus perfecte similes, de quibus pariter, ac de Vratislaviensibus egi in *Rarioribus meis Natura & Artis, Sect. II. Art. III. pag. 402. sqq.* Cum igitur præcedenti anno hæc aqua putidissima sese gremio terræ insinuasset, & vere ad- ventante tellus jamjam mense Martio, gelu liberata ex toto aperiretur, per magnum hominum numerum febribus catarrhalibus adfligi, observabatur: Cum vero sequenti men- se Aprili rursus frigus haud leve ingrueret, pluviusque cœ- li satis frigidi status incideret ac continuaretur, quo ipso pori rursus obstruebantur; cives vero ut pistores, Zytho- polæ, laniones, &c. in ista annonæ caritate, frumenti & pe- coris comparandi gratia, varia extra urbem loca passim obi- rent, prioresque secundo Viadri flumine illud advehere stu- derent; inde factum est, ut insignis horum hominum nu- merus morbis implicaretur, ac fere omnes fato supremo ra- perentur. Hinc mortis vis undique in ipsa urbe Vratisla- via, magis vero in vicis & pagis, sævire incipiebat, ubi ru- stici agros arare & serere, aëri libero expositi laborare, & li- gno deficiente, in noctu misellis tuguriis suis, iisque perfrigi- dis, latitare cogebantur, atque insuper summa alimentorum penuria premebantur, adeo, ut in pagis novellam graminis herbam coquerent, item morticinum pecus effoderent; at- que insuper ad res esu insolitas necessitate impellerentur; siquidem tandem in suburbiis nostris quartarius sanguinis ex mastato pecore a lanionibus tribus grossiculis vende- batur, inque lanario omnis sanguis a pauperibus excipieba- tur, eique muria hæc cum incoquebantur, immixtis furfu- ribus

ribus & farina secundaria, (vulgo schwarz Mehl) atque tali modo pro cibo adhibebatur; immo tandem hic ipse cibus rot egenis non sufficebat. Hinc ergo facile frequentissimæ febres epidemicæ oboriebantur, sequentibus potissimum symptomatibus stipatæ.

Plerique primum conquerebantur de horrore aliquo, quam æstus & prostratio virium sequebatur: In quibus igitur confestim ingentes sudores prorumpent, vel acrior gravedo concurrebat, his malum illud intra trium aut quatuor dierum spatium finiebatur. In aliis contra languor virium & cardialgia perseverabant, æstus crescebat, & præcipue sub noctem augebatur cum anxia respiratione, oppressione pectoris & tussi sicca, aridura linguæ; alii conquerebantur de doloribus punctoriis in pectore, cephalalgis & spasmis in dorso, tractionibus, immo tremoribus artuum, agrypniis, vel insolita ad minimum ad adfectus istos propensione. Concurrerant porro deliria, hæmorrhagiæ narium, sitis intensior & aphthæ in faucibus. Erumpebant etiam in quibusdam maculæ fuscæ ac lividæ, item purpura rubra & alba, quæ mature vel sero, pro varia constitutione, varioque regimine ægrotantium, subsequi solebat; immo duo ex ægris, qui curationi meæ sese concrediderunt, toto in corpore magnis infestabantur tumoribus, qui ad suppurationem tandem vergebant, & speciem magnorum furuncolorum præbebant, & postmodum in cute etiamnum post anni integri decursum, maculas satis magnas relinquebant. Proinde quoque sæpenumero superveniebant lipothymia, sudores colliquativi, tremores artuum, singultus, tractiones nervorum & motus convulsivi.

Hæc omnia in primis initium suum sumebant mense Martio, ita ut fere duplo plures homines, quam mense præcedenti, mortui sint; mense autem Aprili & Majo numerus defunctorum ferme quadruplo major, quam vulgo alias nota-

taba:

De singulari inundatione in Siles. & in sec. febr. epid. 369

tabatur, prout sequens ostendit Tabula, in qua ii, qui sub ditione urbis ex incolis, Evangelico - Lutheranam profitentibus religionem, mortem obierunt, indicati sunt, simulque credibile est, quod Romano - Catholicorum, itemque Evan-

Ita moriebantur.	Ad St. Elisabetham.	ad St. Barbaram.	Omnium Sanctorum.	Mariam Magdalenam.	Christophorum.	Salvatorum.	Bernhardinum.	11000 Virginum.	Summa.
a die 15. ad 31. Dec. A. 1736.	2	3	3	3	3	16	3	3	36
Anno 1737. Mense									
Januario -	4	40	16	5	5	55	23	29	177
Februario -	3	46	12	3	6	53	15	28	166
Martio -	9	75	34	19	8	73	13	34	265
Aprili -	18	122	81	31	12	144	35	87	520
Majo -	12	132	57	30	27	143	49	70	520
Junio -	8	95	32	24	15	89	27	56	346
Julio -	9	73	32	13	9	68	22	35	261
Augusto -	2	53	15	7	4	79	12	33	205
Septemb. -	5	44	9	7	6	46	6	18	141
Octobr. -	4	42	12	8	7	53	13	19	158
Novembr. -	5	60	10	7	5	38	22	20	167
Decembr. -									
a 1. ad 24. diem.	2	35	8	4	5	37	15	15	121
Summa de- mortuorum	83	820	321	151	112	894	255	447	3083

gelicorum, magna in copia in illorum ditionibus degentium, haud multo pauciores decesserint.

Numerus hic defunctorum inde ab An. 1555. non nisi quatuor vicibus major extitit, quam praecedenti anno: Namque An. 1568. demortuorum fuerunt 9251, A. 1585. 8931. A.

1599. 3942. atq; A. 1633. 13231. ubi tamen notandum, quod annis hisce pestilentia ipsa in urbe nostra grassata fuerit. Alias vero, febribus epidemicis invalescentibus, numerus ferme inde a duabus Seculis solo anno 1720. usque ad 1816. ascendit.

Cum ergo numerus demortuorum mense Aprili tantopere augetur, inque hoc mense, nec non sequenti Majo, ultra 500. excresceret, atque adeo hisce duobus mensibus tot homines extinguerentur, quot fere per integrum annum alias decedere solent, calamitate hac Aulæ Casaræ innotescente, *Sacra Casarea Majestas* decernebat, ut Collegium Sanitatis extraordinarium a *suprema Curia*, sicut & ab *Ordinibus Statibus Silesiæ* adornaretur, ad quod præter me, etiam duo adhuc Medici experientissimi, nominatim Tit. Dn. D. *Christianus* ab HELLWICH Acad. Nat. Adjunctus, & Dn. D. *Antonius* FICHTEL, Aulæ Electoral. Moguntinæ Medicus, & tandem etiam duo *Dn. Physici* urbis nostræ vocabantur. Omnes hujus loci Medicos oportebat singulis hebdomadibus omnium ægrorum ad illud Collegium deferre nomina: Et omnibus *Regii Regiminis Collegiis* in toto Ducatu *Silesiæ* injungebatur, ut Medicos omnium locorum idem observare juberent; præterea ex omnibus Parochiis Catalogus defunctorum transmittebatur, quæ dein omnia nobis pro revisione instituenda tradebantur. Immo, cum in *Polonia* loca nonnulla in suspicionem infectionis venirent, Cæsareum ideo mandatum ad Tit. pl. Dn. *Wilhelmum* KINNERUM a SCHARFFBERG, publico Cæsaris nomine *Warsoviæ* residentem, mittebatur, ut in ejusmodi locis, tum ipse, tum etiam per peritos Medicos inquireret, an lues ibi pestifera sæviret. Is vero ad *supremam Silesiæ Curiam* scripto referebat, in illis locis plerosque homines non nisi fame interire, atque Episcopum Posnaniensem jam die XXVII. Aprilis *Warsoviam* scripssisse, quod usque ad istum diem in Episcopatu

patu suo ultra 10000. hominum fame perierint; porro *Warsavia* ultra 6500. pauperes in plateis urbis, & in finetis extra urbem, præsidia adversus vim frigoris quærere, ex quibus ultra 1000. interierint; Magistratum vero vivos, quanta fieri liceat copia, alere ac fovere. Quid? quod jam hoc mense Medicus quidam *Bojanova* sequentia scribebat; Pauperes hoc loco frequentes moriuntur, quia juscula furfurea vulgo ipsis pro cibo, & placentæ ex Lini semine panis loco sunt, & cum ante aliquot menses plures quam 300. pannifices hic fuerint, nunc circiter 200. tantum supersunt. In pago quodam *Poloniæ*, *Folusch*, tertium lapidem a *Wartenberga* sito, morticinas carnes omnium porcorum, equorum, boumque comederunt, immo pilos ex coriis arefactis ambustione detractos, cineribus salis loco adpersis, ad ignem coxerunt & ederunt. Cum vero in *Silesia*, præcipue in nostra Metropoli, fames non adeo gravis esset, quia Magnificus senatus granaria aperiebat, ac nonnulli mercatorum incredibilem frumenti copiam, cum primum glacie Odera esset toluta, ex *Hungaria* & *Moravia* ad hunc usque fluvium curribus, item ex *Marchia Brandenburgica*, *Pomerania*, *Ducatuque Mecklenburgico*, immo tandem ex ipsa *Gallia* navibus advehi curarent, ideo in urbe major, quam ullo alias tempore vis frumenti suppetebat, ita ut ejus libera exportatio in Ducatum *Olsnensem*, in liberis Dynastiis *Poloniæ* confines, & in alia loca, egestate laborantia, publice permitteretur; unde initio per unam portam, una hebdomade, ultra 6000. modiorum exportata sunt; & sic in *Silesia* homines non tam fame quam prædictis febribus epidemicis interibant. Propterea a memorato illo sanitatis Collegio, brevem, solidam tamen instructionem, qua ratione adversus febres illas epidemicas tunc temporis sævientes valetudo præmuniri, atque etiam, si quis tali morbo correptus sit, certis remediis curari sanarique possit, in gratiam *Sile-*

fiæ incolarum, in primis vero pauperum plebeiorum & ruricularum, conscribere jubebat; quæ commentatio etiam aliquot millenis exemplis a typographo descripta & deinceps distributa fuit. Equidem ego in Therapia rationes omnes sic institueram, ut egenus quisque medicamenta singula, & præservantia, & curantia, paucorum grossorum pretio sibi comparare posset; non nemini tamen Collegarum meorum medicamina multo plura & sumtuosiora ex pharmacopoliis petenda adjungere placuit, quæ 4. florenorum summam efficiebant.

Hoc tempore quidam imperiti Medici sub initium illius morbi perhibebant; crescente æstatis calore, ex hisce febribus epidemicis ipsam pestilentiam esse exorituram; inde ego commotus sum, ut *Historiam de horribili Peste humana* publici juris facerem, eamque etiam meis *Rarioribus Natura & Artis*, adjicerem, in qua originem Pestilentia non ex febribus epidemicis, sed ex transportatione ex locis peste infectis, deduxi. Speciatim vero similem fere febrem epidemicam exhibui, quæ tempore ultimæ Coronationis Poloniæ copias *Regis Polonia & Electoris Saxoniae* a belli Duce *Diemaro* ductas, adflixit: Hi nempe milites per totam hiemem ad *Cracoviam*, in regione palustri, castra habuerant; ineunte autem vere, vehementi febre epidemica correpti fuerant, ita ut Dux eorum, ne opprimerentur a *Polonis*, in *Silesiam* se recipere cogeretur, ubi ex 6000. hominum, haud multo plures quam 2000. superstites fuerunt; siquidem etiam proinde permulti incolæ oppidorum, in quibus collocati erant, eodem morbo infecti & morte abrepti sunt; interim tamen malum hoc non admodum Pestilentia, sub progressu æstatis adauctum fuit, sed sua sponte sub initium ejusdem penitus cessavit,

Præterea idem laudatissimum sanitatis collegium postu-
labat, ut corpora hominum ejusmodi morbis mortuorum,
secarentur, sicque forsan hoc adminiculo facilior & planior
ad salubrem curationem via pararetur. Cum igitur apud
fartorem veneno enecatam (de quo supra egi) quidam opi-
ficii illius minister, post duas hebdomades mortuus esset,
hic autem de frigida aqua, per maleficam istam veneficii
ream ex puteo hausta, bibisset; ideo instituenda erat sectio,
ut cognosceretur, an & ejusmodi venenum ad mortem hu-
jus momentum aliquod contulisset: Ast nihil tale reperie-
batur, nisi quod externe ventriculus levissime inflammatus
esset; intestina vero & stomachus vermibus scatebant, vi-
scera reliqua plane erant illæsa, præterquam quod vasa pul-
monum valde intumuerant, & in cavitate pectoris multum
aquæ extravasatæ, coloris sublutei, deprehenderetur. Cum
ergo Illustr. HOFFMANNVS in *Medicina Consultatoria*,
Dec. V. Cas. VI. pag. 251. scribat: *Quis quæso Medicus peritus*
ignorat, etiam inflammationes ventriculi & intestinorum postre-
mo in aliis morbis, & in acutis, multo magis in malignis febr-
ibus, supervenire; & extravasatum serum ex pectore, in hydro-
pe pectoris, utpote in chronico morbo, difficulter educi
queat; hinc in febre catarrhali, ubi insignis plerumque eve-
nit congestio humorum versus pectus, subsequente non ra-
ro extravasatione, utique tanto difficilior, præsertim ob acu-
tam illarum periodum, tolli poterit portio illa extravasata,
utpote quæ non raro pro causa, sed potius pro ef-
fectu habenda est.

OBSERVATIO CIV.

Dn. D. JOAN. CHRISTIANI KVNDMANNI,

De

XXI. Nucibus juglandibus, sub botri forma,
ex uno petiolo enatis.

Cerasorum genus dari notum est, quod ex uno petiolo interdum 4. 5. ad sex cerasa protrudit, quæ dicuntur *cerasa botryformia*, ut illa descriperunt & delineaverunt *Ephemerid. Nat. Curios. Dec. III. Ann. V. & VI. Observ. 100. fig. 46. pag. 199. ic. Mich. Bernh. VALENTINI in Museo Museor. Part. II. Tab. XIV. fig. VIII.* ubi simul *Fragum botryforme* descriptum, & in figura aenea repræsentatum est; non minus quoque in pomis deprehenduntur sæpe minora ex majoribus pronata quæ *Poma prolifera* adpellantur. His adjungimus *nuces juglandes botryformes*, seu XXI. nuces juglandes concretas in uno petiolo, quæ hic loci ante portam Viadrinam, prope cauponam, cujus insigne est lupus coloris cinerei, in nuce arbore natæ fuerunt, speciem botri baccis majoribus ornati referentes, a quibus adhuc aliæ XXIV. in uno petiolo natæ proxime adfuerunt, quæ tamen furto fuerunt ablata; priores vero in curiam delatæ & Magnifico Senatui oblata, atque dein mihi donatæ sunt. Hinc cum jam pridem XII. talibus nucibus unico itidem spetiolo inhærentibus, spiritum vini superfudissem, nucesque hæ una cum spiritu, inde nigrorem ex toto contraxerint, ideo has in Venetam pellucidam Terebinthinam deposui, in qua nativum colorem adhuc retinuerunt.

Quid huic luxuriæ occasionem dederit, facile hariolari licet, cum pluribus in locis more quodam consueto 6. 7. 8. & plures ex uno petiolo prodierint; & in iis speciatim arbori-

boribus, quæ ante hos duos annos frigore læsæ fuerant, quo tempore & novelli rami sunt emortui, adeo ut isto anno Silesia nullas fere nuces habuerit, aut nux unica duobus crucigeris venierit, præsertim cum in toto pomærio urbis nostræ Suidnicensi, ubi magna nucum arborum copia, eaque oblecta mœnibus adstat, per omnes illas arbores ultra tres nuces haud repertæ fuerint. Cum itaque hoc ipso anno novella germina admodum valida provenirent, hinc anno mox sequenti, ex hoc ligno succoso, luxuriantes hæ nuces prodierunt.

OBSERVATIO CV.

Dn. D. JOANN. CHRISTIANI KVNDMANNI.

De

XLVI. Rotundis pilis in ventriculo capri repertis.

In rarioribus natura & artis, item in re medica obvenientibus Sect. II, Art. IX, pag. 473. de pilis damarum, quales in apparatus meo rerum naturalium ipse adservo, plura monui, simulque demonstravi, quasdam Damas, in aridis montium Tyrolensium jugis & ipsis Alpibus degentes, imprimis æstatibus valde siccis, cum semi-aridas herbas & gramina una cum radicibus evellunt ac devorant, interim corpora sua frequenter lambunt, eoque ipso haud exiguam pilorum copiam simul deglutunt, inprimo vel secundo ventriculo globos teretes, item rotundos, pellicula coriacea, fusci coloris, vel lenta pituita circumdatos, interius ex multis fibrillis radicum & herbarum, atque etiam ex pilis constantes atque coalescentes, gerere, qui *Pile Damarum*, seu *Agagropila* adpellantur, quas in peculiari Tractatu descripsit Georg. Hieronym. WELCHIVS, it. Joh. Jacob HARDERVS,

in

in peculiari Dissertatione inserta *Ephemeridibus Nat. Curiosor. Dec. II. Ann. I.* quibus addendus est *Caspar BAVHINVS*, de *Lapid. Bezoard. Oriental. & Occidental. Cap. XIII. pag. 67.* speciaticim *Joh. Jacob SCHEVCHZERS*, in *Natural. Histor. Part. I. pag. 165.* De pilis vero Damarum in montibus Carpathicis commemorantium, utpote quæ ab aliis plane differunt, vid. *Annales nostros physico-medicos Wratislaviens. Tentam. V. Ao. 1718. mens. August. Class. IV. Artic. XII. pag. 1526. sqq.*

Porro adduxi ita dictos *Tophos Juvenci*, seu pilas ex boum & vitulorum ventriculis extractas, diversa magnitudine; non nullas etiam caput infantis alicujus exæquantes, quæ pari ratione, ex pilis lambendo absorptis, emergunt, prout eandem opinionem tenuerunt *KIRCHERS* de *Arte Magnetica Lib. III. Part. III. cap. II.* *Olaus WORMIVS*, *Musei Libr. I. Sect. II. Cap. VIII. pag. 60.* atque inprimis accuratissime hanc generationem a se observatam esse perhibet *WIEERS* de *Præstigiis Damonum Lib. IV. Cap. XVI. pag. 446.* quorsum etiam conferri merentur *Ephemerid. Nat. Curiosor. Dec. I. Ann. II. Obs. 110. pag. 181.* Sicuti interior eorum structura delineata prostat a *Ferrando IMPERATO Hist. Natur. Libr. XXIII. pag. m. 928.*

Cum igitur Ann. 1727. hic loci lanio quidam mense Aprili caprum mactaverit, qui XLVI. rotundas pilas, magnitudine nucum juglandium, in secundo ventriculo habuit, hinc autumō, illas nullo modo ex pilis lambendo absorptis extitisse, siquidem cum unam ex illis, subtili molli- que crusta investitam, dissecuissem, nihil minus quam pili ipsis inerant, sed tota pilæ substantia tactum mollissime ad- ficebat, (*wie Castor-Fils,*) eratque coloris obscure viridis, & cum eandem incenderem, odorem reddebat, virgulis scoparum accensis similem & quidquid remanebat, fuli- go erat haud palpabilis. Unde autem hæ pilæ sint exortæ, præsertim cum caper omnibus in visceribus sanus pinguis- que

que fuerit, de eo iudicium meum usque ad ulteriorem inquisitionem suspendendum duco.

(*Wratislavia Erfordiam missa
d. 30. Martii 1738.*)

OBSERVATIO CVI.

Dn. Lic. CHRISTIANI FRIDERICI
JOERDENS.

Polypus Cordis.

Illustrissimus quidam Comes, 51. annorum, ante 20. annos pro avertenda febre acuta a Medico adsumit vomitorium, quod ad hypercatharsin & lipothymiam usque agrum excruciavit. Ab eo tempore, dum antea, per omnia sanus vixerat, pressione singulari pectoris afflictus fuit, quæ cum annis increvit, ipsumque nulli lateri, sed tantum dorso incumbere permisit, quandoque etiam nocturno tempore agrum, ut e lecto se proriperet & obambulare, coëgit. Hoc malum præcipue tempore hæmorrhoidum fluentium, quæ nimix plerumque erant, urgebat. Quandoque accesserunt vomitus materiæ sebaceæ & viscida. Imminui quidem observabatur hic adfectus usu resolventium pectoralium & carminativorum, conjunctis præcipue riteque adhibitis acidulis Egranis, ita, ut per dimidium anni tolerabili in statu vixerit. Hinc denuo prædicta mala, hæmorrhoidibus iterum in excessu fluentibus, incrementum ceperunt. Accessit febris lenta: Color faciei vividus in pallidum mutabatur & adpetitus ciborum notabiliter imminuebatur. Tandem his supervenit tumor pedum œdematosus, ad genua usque protensus. Novum equidem ab adsumtis medicamentis levamen iterum adparebat, siquidem etiam ad-

petitus ciborum redire videbatur tumorque pedum œdematosus cessabat. Ast brevi post pleuritis spuria superveniebat, & licet hæc medicamentis congruis facile itidem cederet & obtemperaret, tamen debilitas virium ab eo tempore constans permansit, & omnia superius recensita symptomata, pressio nempe pectoris, anxietas, somnus interruptus, febris lenta, adpetitus debilis, & tandem prostratus cum eructatione fere continua, vomitus viscidorum & sebaceorum, & quandoque hæmorrhoides parum fluentes, redierunt, quibus successit defluxio humorum serosorum a capite, & expectoratio viscidorum copiosa, conjuncta quandoque lipothymia. In hoc statu constitutus æger aliquando vesperi, prævia alvi exoneratione, in lectum se iterum conferens, vix resupinato corpore ibidem inopinato expiravit.

In sectione dein mihi demandata sequentia notavi: 1) habitus corporis admodum obesus deprehendebatur, & pinguedo abdominis latitudinem duorum digitorum transversorum superabat. 2) Omnia viscera infimi ventris sana adparebant, & copiosissima pinguedine investita erant; ventriculus vero vesicam tenuem expansam referebat, ut charitaceum dicere potueris: Nullæ in eo plicæ, nullæ fere glandulæ conspiciebantur. 3) Pulmones collapsi sanguine atro infarcti, ac si syringæ ope vasa ad crepaturam usque repleta fuissent. 4) Cor magnum, cujus ventriculus sinister duos continebat polypos, auriculam venamque pulmonalem occupantes, sanguine atro coagulato investitos; dexter ventriculus vero octo polypos majores minoresque, qui omnes sanguine congrumato atro obvoluti erant, inclusos tenebat. Maximus horum, quoad corpus florenum imperialem latitudine æquabat, qui ramum longum in venam cavam inferiorem extendebat. Omnes hi polypii liberi nulloque parti cordis adligati erant. 5) Parum admodum sanguinis

guinis fluidi in vasis sanguiferis conspiciebatur, ipsique ventriculi cordis nil profus fluidi continebant.

Scholion.

Observationem hanc pro illustranda materia de Polypis cordis, quam in *Volum. IV.* horum Actorum ex obscuritate eruere magis conatus sum, potissimum adducere placuit. Probabit hæc difficultatem, ibidem indicatam, adfectum hunc cognoscendi, utpote qui variis symptomatibus stipatus delituit. Conjectura quidem sæpius oborta fuit de polypo cordis forsitan sub his symptomatibus latitante; sed cum suffocatio quandoque imminens & pressio in pectore, quæ jam per 20. annos duraverant, polypum maxime adustum indicarent, facile omnino judicari poterat, omnem curam illius frustraneam fore. Satis negotii fuit, aliis succurrere malis, & molestias inde ortas imminuere, flatulentia nimirum, vomitibus, inadpetentia, obstructioni alvi, hæmorrhoidibus nimis, pleuritidi spuria, febris lentæ opitulari; ast brevi mitiora reddita symptomata plurima recurrebant majori cum vehementia, & malo primario incurabili jungebantur, lymphæ laudabilis ab interno febris lentæ æstu consumebatur magis magisque, unde sanguis spissior redditus polypos non amplius in fluctuatione servare potuit, utpote qui vasis majoribus intrusi sanguini progressum præcluserunt. Confirmatur insimul quoque id, quod ibidem §. VIII. adduxi, quod nempe subjectum polyposum per multos annos vitam protrahere possit, siquidem & in hoc casu signa, quæ suspicionem de polypi præsentia moverunt, tam multis annis ante mortem adparuerunt. Ceterum denique notamus ea, quæ cum aliis polyposis communia habuit noster, oedema pedum, obesitatem magnam, febrem sanguinis humidum depascentem, vasa pulmonum sanguifera infarcta, polypos liberos, nullique parti cordis

adligatos, cruoris in corde paucitatem, ventriculum tenuem, &c.

OBSERVATIO CVII.

Dn. Lic. CHRISTIAN. FRIDER. JOERDENS.

Hæmorrhoidum fluxus per ductum urinarium tandem polypsus.

Vir quidam 48. annorum, cholericus, in juventute maximis diætæ erroribus adsuetus, multos per annos podagricus & calculosus fuit, & quandoque motibus hæmorrhoidalibus tentatus est, qui nunquam fluxu, sed tantum tumoribus in ano indolentibus se manifestarunt. Ante 6. annos incendium maximum ortum extinguere, supellectilemque ab interitu liberare communi opera admissus est, unde præter omnem expectationem sanguinem in copia eminxit. Rediit quandoque hic mißtus cruentus, præcipue hæmorrhoidum cœcarum vestigiis prægressis; cumque hæc sanguinea excretio una alterave vice doloribus nephriticis jungeretur & calculi minores simul excernerentur, Medici quidam mißtum hunc læsioni a calculo factæ adscribebant; alii vero internam quandam venam, a nisu forsan fortiori & ponderis maioris sublacione in renibus ruptam esse, judicabant. Augescente morbo, sæpius nempe ac sæpissime recurrente hac sanguinis excretionem, a levissima massæ sanguinæ ebullitione, vel à podagrico, vel nephritico malo, vel iracundia excitata, & labefactatis hinc viribus, meum consilium quasivit æger. Consideratis igitur omnibus circumstantiis, ortum mißtus cruenti ab anomalia fluxus hæmorrhoidalis derivandum esse judicans, suasi, ut circa æquinoctia non solum, sed etiam alio tempore V. S. instituatur, cum primis autem tumore in ano pro-

deun-

deunte, hirudines adplicentur, quo nempe fluxus sanguinis viam peregrinam atque incongruam relinquat, & excretioni in ano adsuescat, non neglectis, quæ sanguinis ebullitionem sistere, ejusque crasim corrigere, ac reliquis symptomatibus occurrere poterant. Verum, licet his omnibus in usum vocatis, natura eo duci non potuerit, ut, consueta anomala via relicta, ordinariæ magis adsueta fuerit; id tamen auxilii præstitum ex, ut per duos annos miætus cruentus, quoties rediit, moderatus admodum fuerit. Pertæsus tandem æger adfectus tam molesti, consilio Medici extranei usus est, qui balneis e vegetabilibus paratis rem adgressus est, quibus, cum aliis remediis, per multas septimanas adhibitis, miætus cruentus tandem adeo auctus & nimis evasit, ut difficile admodum fuerit, eum moderari, aut cohibere. Difficultatem omnem curæ præsentem auxerunt sanguinis extravasati deposita coagula in vesica, quæ ejus orificio incumbentia, vel urethram ingressa, sanguinis & urinæ excretionem impediabant, ita ut quandoque obstructio hæc ultra 24. aut 48. horas duraverit, summis semper doloribus stipata. Non raro coagula e puro sanguine producta & urethræ impacta stilis quodam obtusiori comminuta frustulatim ad excretionem promovere coactus fuit ipse æger. Interim talia coagula sanguinea rarius observabantur, pituitosa vero frequentissima & fere innumera excernebantur; aquæ simplici immissa, statim fibrosam texturam ostendebant, instar polyporum, illis per omnia similia, quæ in corde & vasis sanguiferis majoribus hæctenus conspicere occasio præbuit. Hujus generis coagula non nisi cum urina majori in copia intra vesicam collecta, impetuosius protrudi & excerni poterant. Multis, vel incassum, vel fallaci cum effectu adhibitis, Equisetum tandem maximam attulit opem, quippe quod miætum cruentum non solum imminuere & sistere ad tempus valebar, sed etiam effecit, ut

polyposa excretio nulla amplius per longum tempus subsequuta fuerit. Tandem vero a nimia illa sanguinis profusione factum est, ut corpus iu superiore parte hecticum, evaferit, quod tumores pedum œdematosi, macies totius reliqui corporis & sudor nimius indicabant, quæ symptomata cum febre lenta tam diu ægrum adfluxerunt, donec, viribus successive exhaustis, mors placida miseriarum omnium faceret finem.

Scholion.

Mictus cruentus morbus est quidem satis terrificus, attamen respectu ad cetera habito, non semper cum periculo conjunctus. Novi enim hoc adfectu tentatos esse quosdam innoxie, qui motu nimio sub æstu solis suscepto, sanguinis ebullitionem excitarunt, per totam reliquam vitam valetudine inoffensa dein gaudentes. Observavi etiam mictum hunc cruentum, ab anomalia fluxus hæmorrhoidalis provenientem, quamquam interdum nimium, attamen innoxium, ita, ut nihilominus in seram usque senectam protraxerint vitam ejusmodi subjecta, immo & adhuc quidam mihi noti sunt, ceterum sani, qui multos jam per annos mictum hunc cruentum sustinuerunt & in vegeta ætate etiamnum constituti sunt; ubi vero mictus cruentus conjunctus est cum aliis morbis, humores exagitantibus, massamque sanguineam in motum nimium rapientibus, tunc omnino periculoso reputandus erit adfectu; quia fluxus ab illis augeri & corpus successive necitare hoc vitali destitui potest, ut tandem mors sequatur, uti in hoc recensito casu evenisse videmus. Non nego tamen, mictum cruentum nimium per se lethalem fieri posse, quæ lethalitas etiam ab obstructione plenaria, a sanguine coagulato in urethra facta, contingere potest, ubi a feri excrementitii retentione, restagnat;

gnatione, & tandem inducta corruptione reliquorum humorum vitalium, mortem sequi necesse est.

Notum est, quosdam morbos plurimos ab hæmorrhoidum negotio, minus rite succedente, derivare, & in illis ante omnia promotionem & dispositionem illarum ad fluxum legitimum, urgere. Ast quantum negotii hic sit, mecum alii cordati Practici fatebuntur: licet enim specifica omnia in- & externe rite adhibeantur, attamen apud paucissimos rem succedere notum est, adeo, ut in plurimis sanitatem reliquam prius tali curatione evertas, quam fluxum hæmorrhoidum quæsitum obtineas. Et quamvis etiam motus hæmorrhoidales signis manifestis & præcipue tumoribus ani se forsitan ostendant, tamen sæpissime etiam tunc per aliam viam, uti e. g. in hæmoptysi, &c. fit, sanguis dein prodire solet, adeoque sic res ardua, immo fere impossibilis est, naturam ad debitam reducere viam. Facilius enim exitum sanguis abundans aut ebulliens invenit in parte debili, quam viam aperit novam, qualem antea natura semper frustraneo conatu molita est.

Quæ interim hic fuerit indicatio, ratione balneorum ex vegetabilibus paratorum, & in usum vocatorum, immo tamdiu continuatorum, perspicere haud possum. Mixtum cruentum balneis ejusmodi cohibere velle, nihil aliud est, quam hunc fluxum augere, quod etiam experientia hic docuit, malo nempe inde adeo depravato, ut nullum fere remedium compescendo sanguinis profluvio suffecerit. Satius esset, si quandoque ægri malum levius tolerarent, quam si impatientes totum malum quibusvis remediis pertinaciter & impetuose profligare conarentur, quod infelici eventu plerumque tentatur ab illis, qui complicatis morbis laborant. Et hic valet cautela, ne, dum uni mederi conamur malo, alterum augeamus. Calculosum & podagricum hunc ægrum fuisse, superius indicavi. Calculosis quidem suo

tem-

tempore balnea convenire, dolores nephriticos lenire & calculos ad exitum promovere notissimum est; sed quantum auxilii hic expectatur in calculo, tantum noxæ oritur in mictu cruento, qui, dum præcipue balneum per tot septimanas continuatum fuit, augmentum tam maximum acquisivit. Non aliter igitur fieri potuit, quin purpura sanguinis fere exhausta, id, quod reliquum fuit, mucidum magis magisque evaserit, ita, ut in vesicam urinariam profusus urinæque mixtus sanguis facile pituitosam partem deposuerit.

OBSERVATIO CVIII.

D. Lic. CHRISTIANI FRIDER. JOERDENS.

Singultus XI. dierum, lacte muliebri curatus.

Anno præterito Vir quidam primarius febre intermittente satis exquisita corripiebantur. Aderant ab initio vomitus biliosi, æstus maximus cum deliriis & anxietate, quæ metum febris continuæ malignæ incutiebant, sed, lenibus temperantibus & bezoardicis adhibitis, brevi typus febris tertianæ ordinariæ simplicis adparebat. Quatuor superatis paroxysmis, salis cataractæ. Anglic. drachmas sex adsumsit æger & alvo hinc pluribus sedibus subducta, febrilis paroxysmus primo mitior evasit, dein tertianam duplicatam simulavit, & tandem plenarie cessavit. Cumque sic æger, aliquot dies satis bene transegisset, nilque mali amplius metueret, pravo appetitu ductus bonam quantitatem myrtillorum rubrorum recentium comedit. Biduo vix elapso, aut ipsius morbi decimo quarto die deglutitionem aliquatenus dolorosam sentit, quæ subsequenter diebus tribus augebatur, adfluxu copioso mucii viscidioris ad fau-

ces facto, qui syringæ ope & gargarismatibus magna in copia evacuabatur; singultus hinc accedebat, atque remittente dolore in faucibus & collo adeo augebatur, ut per dies noctesque continuaret, & licet per breve temporis spatium sisteretur, vel oleo Cajeput cum saccharo ad paucas guttas adsumto, vel gargarismate per syringam adplicato, vel calido potu tenuiori decocti herb. Thee, fabarum Coffee, avenæ excort. vel retento spiritu, mox tamen redibat, dolorque perquam molestus in hypochondrii dextra parte præcipue in regione hepatis, observabatur. Per quatuor dies jam singultus hic indefinenter continuaverat, cum ultima metuens æger, ex me quæreret: An scirem, singultum per 4. dies durantem unquam curatum esse? Adfirmabam hoc ipsi, & pro roboranda mea experientia casus duos in Actorum *Vol. IV.* contentos indicabam, nempe *pag. 117. & 488.* cumque legisset ultimum casum æger, singultum nempe desperatum in viro 76. annorum per lac muliebrem suctum tandem sublatum, statim experimentum fecit in uxore lactante, & singultu hinc suppresso, nutricem arcessere iussit, quam malo redeunte adhibuit, & sic qualibet vice sedavit, unde & successive mitius symptoma illud redditum fuit; mucositate vero rursus copiosiori versus fauces adfluente, & deglutitionem magis dolorosam reddente, sugere amplius non potuit, quare lac emulctum tepidum simili cum effectu hausit, & dum ea copia lac, quo nutrirî satis potuerit æger, non prostabat, jusculum avenaceum tenuius, ut & decocta Theæ aut Coffee, simul adsumebat. Interim pro avertendis gravioribus quibusvis alias metuendis symptomatibus, interne emulsio camphorata, aliis subjunctis convenientibus, externe vero Spir. vini camphor. matric. menthæ, cum Tinct. Opii, Emplastrum stomachale, itemque vesicatoria in extremis adhibebantur, quorum tandem ope singultus successive imminuebatur, ac postquam per XI.

dies duraverat, penitus cum omni sensatione dolorosa in hypochondrio dextro cessabat, deglutitione libera reddita, & interioribus colli sanatis, multis vero antea partibus membranosis per os & alvum excretis. Reliquum tonicis & stomachicis peragebatur.

Scholion.

Observabantur hic loci quotannis, præcipue vernali & æstivo tempore, febres, quæ instar febrium ardentium vehementissimarum, ægros adoriuntur, æstumque, anxietates ac deliria inferunt, & sic per aliquot dies, absque vera intermissione, continuant. Si temperantibus, lenibusque diaphoreticis tractantur, typus intermittentis brevi se ostendit, facileque ejusmodi febres probatis remediis dein obtemperant.

Singultus est symptoma in febribus, præcipue acutis, terrorem haud levem incutiens, quia plerumque tempore incrementi febrium accedere solet, atque non raro signum inflammationum internarum præbet. Certe nullum novi ægrum, qui his sub circumstantiis conservari & superstes manere potuerit. Longe aliter se res habet, quando singultus in decremento febris evenit: tunc enim vel ab æstu graviore interno, vel ab acrimonia, in glandulis stagnante, facile separatur interna œsophagi, ventriculi, aut etiam intestinorum cuticula, unde dein irritantur fibrillæ & sic singultum producant. Certe in hoc casu comestica-larga myrtillorum rubrorum acrimoniam humorum auxit, illisque morum fermentativum induxit, qui primum glandulas colli & faucium, dein etiam œsophagi & ventriculi occuparunt, & tandem irritando, nimiumque stimulando molestum hunc adfectum excitarunt.

Indicare ergo hic facile possumus, ex qua causa lac conyeniat & singultui medeatur: Particulis nempe suis pinguibus

acres

Obs. CIX. A laboribus durioribus gibber & mors. 387

acres involuit, tenuesque fibras mulcet, unde & alia ejusmodi lubricantia & mucilaginosâ conducunt. Econtrario omnia spirituosâ & irritantia malum augent; hinc spiritus vini post prandium paulo largius haustus, malum, ante aliquot septimanas jam sopitum, excitare rursus valuit, qui etiam nunc adhibitus vomitum ciet, & luculenter testatur, cunicam ventriculi adhuc teneriorem facile irritare posse.

Camphoræ tandem usus etiam hic proficuus deprehendebatur, utpote remedium egregium stases dissolvens. Uti enim secundum observationes doctissimorum Practicorum inflammationibus internis feliciter illa opponitur: ita, dum hic in hepate dolor aliqualis aderat, metum inflammationis incutiens, huic resistere remedio hoc divino optimum judicavimus.

*(Curia Variscorum Erfordiam missa
d. 13. April. 1738.)*

OBSERVATIO CIX.

Dn. D. DANIELIS NEBELII

A laboribus durioribus Gibber & mors.

Juvenis septemdecim annorum, natione Gallus & pauperculus, qui Marburgi 1701. colligendis & gestandis dividendisque lignis pro foco instruendo victum misere quærebat & vix inveniebat, duris hisce laboribus sæpius defatigatus dorsi dolorem sentiebat, paulatim acrescentem cum gibbere illius loci subnato, qui tandem juvenem in consuetis laboribus impedivit, unde pane emendicato vivere coactus fuit, Accessit dein febris lenta, cum stupore omnium corporis partium sub dorsi gibbere, respirandi difficultate & tussi sicca, crurumque paralyfi. Misere sic per plures menses decubuit, toto corpore extenuatus, adeo, ut

spina ossis ilii, in utroque ventris infimi latere, cutem perforaverit & denudata prominuerit, donec mors placida vitæ finem imposuit. Defuncti cadaver a me cultro anatomico subiectum & examinatum, in infimo ventre nihil vitiosi exhibuit, præter omenti magnam tenuitatem & ventriculi contracti exilitatem: Eo vero in loco, ubi gibber prominebat, super ipsas dorsæ vertebrae aliquot profundos abscessus, cum tanta vertebrarum carie, deprehendi, ut totæ digitis in pulverem conteri facile potuerint.

OBSERVATIO CX.

Dn. D. DANIELIS NEBELII.

Metastasis pustulæ pisiformis e gena dextra ad pedem dextrum, gangrænam & sphacelum inferens, itemque amputatio pedis sphacelati ab ipsa ægra instituta.

Puella XIII. annorum in pago *Geuberg*, uno lapide ab *Heidelberga* distante, in monte caprino, paucis annis ante, quam Galli urbem fatali igne destruxerunt, sentit in gena dextra pustulam pisiformem efflorescentem, eamque per aliquot tempus sine magno incommodo tulit, postea vero subito, sine manifesta causa illa exaruit & decidit, sed brevi post alia sublivida, inter pedis dextri pollicem & vicinum digitum, comparuit, quæ tanta mox cepit incrementa, ut totam tibiæ ad genu usque primo gangræna, tandemque sphacelus occupaverit; quare parens ægrotantis filiæ anxius auxilium apud chirurgum quendam *Heidelbergensem* quaesivit, qui partem adfectam inspexit, & se altero die pedem resecturum promisit, postridie vero pater rediit & filiam diris convulsionibus correptam morituram dixit, sequente tamen die puella, cessantibus convulsionibus, melius

habuit, & postquam mater illius prope lectum pomum culcro culinario excorticavit, & abiens cultrum in lecto reliquit, ipsa, miro ausu, adsumto culcro, partem sphacelatam supra genu & in ejus flexura paulatim separavit, usque ad duos majores tendines sub genu, quos tandem etiam, cum aliquali tamen dolore abscidit matrique redeunti pedem liberum ridendo ostendit. Parentes obstupefacti filiam mox Heidelbergam detulerunt ad prædictum chirurgum, qui ægram in suum hortulum suburbanum transferri jussit, & me præfente, extremitatem ossis femoris lividam vidit, statimque ferra feliciter resecurit, ac tandem rite consolidavit. Sic ergo optime convaluit ægra, posteaque, grallis subaxillaribus innixa, eleemosynam quæsit.

Binas has observationes illustris nunc beate defunctus Dn. Auctor biduo ante obitum ad calamum dictavit, sequentes autem tres, posthuma, & ex ipsius schedis excerpta sunt.

OBSERVATIO CXI.

Dn. D. DANIELIS NEBELII.

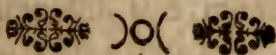
Tumor monstrosus cruris, lentam mortem inferens.

Faber lignarius, juvenis viginti & aliquot annorum, Anno 1703. mense Junio, Francofurti ex nova domo, quam una cum aliis extruxerat, in dorsum delapsus, ingentem lumborum sensit dolorem, qui, imposito emplastro oxycroceo, brevi ibidem discussus fuit, sed paulo post in dextri cruris media parte interna rediit, suborto illic tumore rotundo & cuti concolore, primum ovi magnitudine, dein sensim ita accrescente, ut totum crus ad genu usque occuparit, incessumque difficilem fecerit. Francofurto igitur Marburgum ad matrem viduam & pauperulam re-

diens æger, indies pejus habuit, ob dolorem & tumorem in crure accrescentem atque conjunctam tabificam febrem. Varia quidem adhibita fuerunt medicamenta, tam interna, quam externa, inter quæ cataplasmata discutientia, ex herbis & floribus nervinis, primum lacti, & postea quoque vino incoctis, ferre non potuit, uti nec emplastra quævis. Tractu temporis extrema cruris vasa sanguifera varicose distenta fuerunt, & sequente autumno tumor œdematosus tibiæ quoque invasit, dolore interiora totius pedis velut dilacerante & diu noctuque urgente: Accessit inflammatio cruris & genu tumidi ac contractum duriusculi, quæ, illito spiritu vini camphorato & crocato, spirituque matricali mixto, ut & cum linteis adplicata aqua calcis cum Spir. vini camphor. & cerussæ, tandem sublata fuit, exstillante hic illic per cruris cutem humore limpido & acri, cum insigni pruritu. Glandulæ inguinales absque inflammatione tumentes tunc quoque molestissimum dolorem excitarunt. His symptomatibus valde debilitatus & tabifica febre plane consumptus æger, accedente aponia & frequenti syncope, mortuus est die VIII. Martii anno 1704. Post meridiem crus, cujus crassities trium spithamarum mensuram superabat, præsentibus non nullis philiatris, novacula incisum, effudit serum cruentum & gelatinosum, quod sub cute in paniculi adiposi cellulis hærebat, muscoli cruris valde graciles & extenuati erant, ac sub iis conspiciebatur, membrana alba, duriuscula & fere cartilaginea, quam periostrium esse credidi, huicque adhæserunt plures scirri exigui, rotundi, albi, & sub hac ossis femoris lamellæ tenues, exiguæ, & oblongæ, substantiæ crassæ, albicanti, spongiosæ & lardo simili inhærentes, cujus poros, seu cellulas, replebat, serum gelatinosum, quod hic illic sibi cuniculos fecerat, & in non nullis locis tenue pus referebat, sine omni tamen foetore. Hæc substantia ossis femoris locum occupavit a genu ad in-

guen

guen fere usque, separataque digitorum ope ab adhærentibus musculis, & supra patellam, infraque superius, seu majus caput ossis femoris abscissa, pendebat octo cum dimidia libras, relicta ejus substantiæ circiter libra una circa caput ossis femoris, quod haud facile exscindi poterat. Juxta longitudinem secta hæc massa spongiosa, exhibuit os femoris in minimas & quamplurimas lamellas divisum, adhærentibus hinc inde tuberculis albis, fungosis & duriusculis. In medio hujus substantiæ nihil ossis solidi, sed saltem medullarium vasorum systema semilacerum & exinanitum fuit reperi- tum. Patella mole major & tota spongiosa, cultro per me- dium instar casei findi poterat facillime & ultra libræ qua- drantem pendit. Circumpositæ membranæ suis cellulis serum gelatinosum continebant: Tibiæ quoque os totum erat porosum, molle & tumidum, membranæque adiposæ cellulæ, sero gelatinoso refertæ, lardum referebant. Quæ- ritur, annon in hoc juvene discussi per emplastrum oxycro- ceum humores serosi, qui per casum ab alto extra sua vasa effusi & dein ad femur delati fuerunt, ibidem periostium ossis femoris tractu temporis emolliverint, adsiduoque do- lore provocati & cum sanguine majori copia adfluentes, substantiam hujus ossis paulatim ita distenderint, ut hoc in exiguas, queis constat, lamellas dissolutum atque diffractum fuerit, humores autem serosi in medio stagnantes paulatim concreti ac in gelatinam converfi?

OBSERVATIO CXII.

Dn. D. DANIELIS NEBELII.

Anatome militis, febre continua demortui,
exhibens lumbricos in ductibus felleis.

Anno 1715. d. 20. Febr. corpus militis, febre continua cum abdominis & præcipue dextri lateris, circa scrobiculum cordis, dolore vehementi atque fixo, cephalalgia sitique continua, nec non alvi obstructione defuncti, aperui, & habitum corporis emaciatum vidi, intestinaque tam tenuia, quam crassa, speciatim duodenum & ileon, nec non colon, hic illic inflammata ac interius atro cruore suffusa, multisque lumbricis teretibus, maxime circa inflammationis loca, referta; crassa flatibus & scybalis quoque repleta fuerunt. In hepate undique tubercula alba conspiciabantur: Lien erat sanguine valde distentus & paulo grandior: Pancreas scirrhum: tumentes ac duriusculæ mesenterii glandulæ, cultro dissectæ, flavescens paucam emisit lympham, ac caseosa amurca transfluentis chyli distentæ fuerunt: ventriculus erat bonæ notæ, ut & ren uterque, sed vesicula fellea multa bile extensa, cumque cysticum ductum, cum hepaticis in choledochum desinentem, ac in duodenum hiantem, demonstrare volui, tactu has vias duriusculas offendi, & proinde eas cultro aperui, ac ex cystico æque ac vicino uno hepatico ductu lumbricum, & quidem ex utroque ductu unum, bile distentum, extraxi, in ipsa vero vesicula fellea præter bilem nil reperi, indicio, lumbricos per choledochum in hepaticum & cysticum ductum ex duodeno adscendisse. Pulmones erant grandinosi, & in utroque latere liberi; cor exsuccum & contractum.

OBSER-

OBSERVATIO CXIII.

Dn. D. DANIELIS NEBELII.

Anatome militis, disrupto ramo arteriæ vertebralis in basi calvariæ, mortui.

Anno 1715. mense Januario, miles præfidiarius, de capitis dolore immani aliquamdiu conquestus & unice quietem exoptans, ut ab illo incommodo liberari posset, dum in arcem Heidelbergæ ascendit, cum aliis excubias facturus, subito corruit in terram & expiravit. Altero die a me cultro anatomico subjectum corpus in infimo ventre nullum interaneorum vitium exhibuit, uti nec in medio, seu in pectore: Cranio vero ablato mox serofus sanguis effluxit, & in basi calvariæ ramus insignis arteriæ vertebralis disruptus fuit, circumfuso multo sanguine coagulato; Cerebrum flaccidum erat & vasa sanguifera exinanita, præcipue plexus choroidæi.

OBSERVATIO CXIV.

Dn. D. WILHELMI BERNHARDI NEBELII.

Aphonia post febrem catarrhalem malignam relicta, ejusque cura.

Juvenis quidam tabellarius, viduæ pauperculæ filius, ante 2. circiter annos incidit in febrem catarrhalem malignam, tunc temporis hic epidemice grassantem, quam quidem feliciter superavit, quamvis ob paupertatem, neque remedia, neque vitium debitum habuerit; sed circa finem morbi, sine dubio a metastasi materiæ morbificæ, ad nervos linguæ facta, ob crisin imperfectam, subito mutus factus

fuit, unde perterrita mater euporista varia quidem adplicuit, sed omnia frustra. Tandem, postquam per 14. dies jam duravit aponia, me in consilium vocavit, quare, ad materiam febrilem a nervis linguæ revocandam, vesicatoria furis imponere jussi, quod cum circa vesperam factum fuit, æger sequenti mane plenarium & perfectum sermonis usum recuperavit, eumque una cum integra sanitate hucusque retinuit.

OBSERVATIO CXV.

Dn. D. WILHELMI BERNH. NEBELII.

Corticis peruviani usus in tollendis periculosis reliquiis febrium intermittentium.

An te aliquot jam annos operarius quidam pauper in hac urbe misere decubuit, diurno tussi quasi phthisica, febre lenta & hydropere fere confectus: Advocatus ego & in omnes circumstantias sollicitè inquirens, intellexi, cum antea febre tertiana laborasse, eaque, nescio quo, intempestivo artificio suppressa, paulatim in diurnam illam tussim & tandem incipientem hydropem incidisse, quare corticem peruvianum cum Tart. vitriolato, Arcan. dupl. Sale Absynth. Conserv. Rosar. rubr. & syrup. Papav. rhead. in electuarium redactum præscripsi, & singulis 4. horis ad quantitatem castaneæ sumere jussi, cujus aliquamdiu continuato usu, benedicente Deo, plenarie convaleuit. Eundem felicem effectum hujus electuarii deprehendi in cive quodam Mannheimensi, qui ex tertiana male curata incidit in tumorem abdominis tympanitico-hydropicum, cum respiratione admodum difficili, adeo, ut ab omnibus pro deplorato fuerit habitus, usu vero modo dicti remedii pariter integræ sanitati restitutus fuit. Similiter vir quidam triginta & aliquot

quot annorum, litteris & vitæ sedentariæ deditus, qui ex febre tertiana infarctum glandularum meseraicarum, quem vocant *einen Fieber-Kuchen*, contraxit, eumque per aliquot annos gestavit, eodem electuario percuratus fuit; immo pluries observavi, quod mala post usum ipsius corticis peruviani in febribus intermittentibus relicta, ejusdem usu reiteratō & sufficienter continuatō, feliciter fuerint sublata; aliis autem judicandum relinquo, an hinc concludere liceat, quod 1) cortex peruvianus materiam febrilem specificè & tuto corrigat atque tollat? 2) quod per insufficientem ejus usum, evanescente febre statim abruptum, materia febrilis quidem in tantum subigatur, ut febrem manifestam amplius inferre nequeat, non vero in totum? 3) quod propterea viscerum obstructions & inde nata mala non cortici, sed reliquiis materiæ febrilis sint adscribenda? 4) Quod tandem vera encheiresis, corticem utiliter adhibendi, consistat non tam in peculiari ejus præparatione, quam potius in salium supra dictorum, aut similium additione & ejus, etiam post febrem sublata, sufficienti continuatione?

OBSERVATIO CXVI.

Dn. D. WILHELMI BERNH. NEBELII.

Cortex radices pruni sylvestris, german. *Schlehen*, in febribus intermittentibus tollendis, cortici peruviano succedaneus.

Ante VI. circiter annos ad puerum XII. annorum, quartana decumbentem, vocatus, varia quidem alias usu probata, & tandem ipsum corticem peruvianum præscripsi, sed cum febris cedere renueret, & jam ultra semestrem duravisset, tandem accedens quædam empirica de-

coctum corticis rad. Pruni sylvestris, cum aqua fontana parandum & pro potu ordinario bibendum, commendavit, quo adhibito, spatio paucorum dierum, febris emanavit & æger ad pristinam sanitatem rediit, qua adhuc hodie gaudet. Hoc experimento edoctus ego postea sæpius iis, qui corticis peruviani usum reformidabant, modo dictum corticem pruni sylvestris in decoctis, aut infusis, vel vinis medicatis, cum vel sine aliis competentibus, feliciter exhibui.

OBSERVATIO CXVII.

Dn. D. WILHELMI BERNH. NEBELII.

Febris tertiana per solam narrationem excitata.

Cum ante IX. circiter annos in Illustri Athenæo Herborenensi Professore Medicinæ agerem, aliquando in Collegio privatissimo, uti vocant, hora 10. matutina, Auditorimeo, tunc unico, sed diligentissimo maximeque attento, modum exposui, quo febrium intermittentium paroxysmi mechanice fieri creduntur; quod scilicet materia peregrina febrilis cum sanguine ad extrema & angustissima vascula delata, in his hærens, fibrillas nerveas irretet & constringat, vicinos nervos in consensum trahat, sicque non solum sensum frigoris, sed & vasorum extremorum constrictionem inferat, qua sanguis ab extremis partibus ad interiora majori copia pellitur, unde in his sanguinis actio in vasa horumque reactio augetur, motus sanguinis intenditur, turbatur, & æstus febrilis producitur, quo materia febrilis extricatur, resolvitur, tandemque per sudorem ejicitur, & quæ sunt alia. Sed quid fit? dum hæc ita edissero, auditor meus attentissimus subito pallet & horret;

ego,

ego, an quid morboſi ſentiat? quæro; reſpondet, ſe quidem antea bene habuiſſe, quam primum autem me docentem audiverit, omnia a me dicta eodem ordine in proprio corpore ſuccedere percepſiſſe, atque nunc, præter frigus, virium debilitatem ſentire. Domum igitur redire & in lectum ſe recipere jubeo, paulo poſt ſequor, eumque manifeſte febricitare video; altera die bene habuit, ſed tertia die eadem hora & eodem modo febris rediit, talesque paroxysmos tres vel quatuor ſuſtinuit æger, dein vero aptis remediis adhibitis cum ſanitate in gratiam rediit.

OBSERVATIO CXVIII.

Dn. D. WILHELMI BERNHARDI NEBELII.
Surditas unius auris per XX. annos durans,
tandem Mercurio dulci curata.

Vir quidam 40. circiter annorum, jam ante aliquot annos ex illicita Venere gonorrhœam contraxit, & ab eo tempore pallidus ac macilentus, doloribus rheumaticis frequentique tuſſi adeo vexatus fuit, ut etiam a multis pro phthiſico haberetur, quibus ſymptomatibus varia & multa remedia diu fruſtra oppoſuit; tandem me accedens ſe gonorrhœa laborare conſeſſus eſt, & conſilium petiit. Ego totum morbum veneno venereo, ſanguini aduſo, adſcribendum eſſe ratus, Mercurium dulcem cum extracto Rhabarbari in pilulas redactum, quotidie ad gr. IV. adſumere & ſimul debitam diætam ſervare juſſi, præterea decoctum lignorum pro potu ordinario præſcripſi. Poſtquam igitur per VIII. circiter dies hæc remedia adſumſit, ſalivatio cum ſolitis ſymptomatibus, mitioribus tamen, ſequuta eſt, quam continuato per aliquot adhuc dies Mercurii dulcis uſu, paululum augere, & patienter ferre, faucibus au-

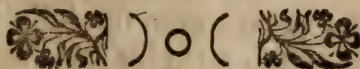
tem aptis gargarismatibus prospicere iussi; quo facto, gonorrhœa, tussis & dolores rheumatici plenarie cessarunt, facies florida cum perfecta sanitate rediit, immo præterea surditas plenaria unius auris, quam æger jam XX. annos patienter tulit, & tamquam immedicabilem ne quidem Medico suo indicavit, ita sublata fuit, ut nunc utraque aure leviolem etiam sonum accuratissime audiat.

OBSERVATIO CXIX.

Dn. D. WILHELMI BERNHARDI NEBELII.
Sudoris sub utroque poplite suppressio, vertiginis & hydropis causa, ejusque cura.

VIr quidam LXX. circiter annorum, verbi divini Minister pius atque doctus, per totam fere vitam sanctus & robustus, ante aliquot annos incidit in vertiginem leviolem, cum nausea & inadaptentia, quibus symptomatibus varia stomachica frustra opposuit; duravit malum per aliquot menses, accedente tandem asthmate spasmodico continuo, cum agrypnia & subsequente tumore pedum œdematoso, qui paulatim adscendens, scrotum & ipsum abdomen occupavit. Adhibita fuerunt varia remedia antasthmatica & anthydropica, quæ quidem etiam, expulsis multis humoribus per alvum & urinam, levamen aliquot attulerunt, sed postquam ab iis iterum abstinuit æger, paulo post rediit tumor hydropicus, cum respirandi difficultate. Tandem accedens ego in omnes circumstantias diligenter inquisivi, inter alia quærens, annon ante hunc morbum, peculiari cuidam excretioni, ex gr. per sudorem pedum, fuerit adsuetus, qua forsitan nunc suppressa, morbus hic fuerit productus; ast se tale quid unquam observasse primo quidem negavit æger, dein vero post aliquot dies mihi redeun-

ti retulit, se ante hunc morbum qualibet nocte sub ipsis poplitibus, nec in ulla alia corporis parte, adeo largiter sudasse, ut ad excipiendum sudorem lintea convoluta, vel pulvillos poplitibus substernere coactus fuerit, hunc vero adeo molestum sudorem nunc plenarie cessare. His auditis statim judicavi, hujus sudoris emanationem esse veram totius morbi causam, propterea suasi, ut lateribus calefactis cochlearia aliquot lactis infunderet & vaporem adsurgentem poplitibus exciperet, & quidem iis undique testis, ad vaporis expansionem impediendam, idque quotidie semel vel repeti jussi, donec antea consuetus sudor satis largiter rediret. Morum promptegessit æger, & postquam aliquot vicibus lactis vaporem calidum admisit; sudorem poplitum, primo quidem parcius, dein vero, repetito sæpius balneo vaporoso, largius emanare vidit, & simul omnia symptomata paulatim cessare sensit, evanescente scilicet tumore hydropico, respiratione liberiore reddita, redeuntibus appetitu, somno atque viribus, adeo, ut, qui per integrum fere annum exire domo non potuit, postea domi meæ me lætus convenit; hinc ipsum serio monui, ut ad hunc salutarem sudorem diligenter attendat & emanentem balneis vaporosis statim revocet. Post aliquot tamen menses, dum mane e lecto surgere voluit, apoplexia fortissima tactus corruit & animam Deo reddidit, antequam Medicus advocari potuerit. An ergo salutaris mei consilii immemor sudorem cessantem revocare neglexerit, vel an alia apoplexiæ causa fuerit, rescire non potui.

OBSERVATIO CXX.

Dn. D. WILHELMI BERNHARDI NEBELII.
 Specificum in Paidatrophia usu probatum,

Matrona quædam in nostra vicinia degens, jam a pluribus annis pulverem contra atrophiam specificum distribuit, & quidem adeo felici cum successu, ut in his regionibus emaciati ad hoc arcanum, quod empirica sollicitè occultat, tamquam ad sacram anchoram confugere soleant; revera etiam ipse, ante plures jam annos, manifestum ejus & felicem effectum in Paidatrophia, aliis non juvantibus, expertus sum. Tandem ante 4. circiter annos ab Illustri quadam vidua, de filii unici & magnæ spei atrophiam me consulente, audivi, quod ipsi jam ante aliquot annos mortuus sit filius eodem morbo, & quod ejus cognata & amica quædam, Viennæ degens atque mortem filioli audiens, ipsi quasi indignabunda scripserit, an foliorum hederæ arboreæ virtutem in hoc morbo nesciat, quod filiolum atrophiam perire siverit? Quare consilium petit, annon præsentis filio, V. circiter annorum, idem remedium sit exhibendum? Ego vero alia convenientia remedia præmittere, hujusque specifici usum aliquamdiu differre suasi; interim specificum supra dictæ empiricæ mihi adportari curavi, idque cum pulvere Hederæ arboræ contuli, & cum hoc quoad colorem, odorem, saporem exacte convenire deprehendi, quare tandem etiam pulverem fol. hederæ Illustri filiolo dedi, optato cum successu, immo abhinc innumeris aliis infantibus, atrophiam laborantibus, feliciter exhibui, in adultis autem operæ pretium raro fecit. Datur vero pulvis horum foliorum ad 2, vel 3. cuspides cultri, pro
 ratio

ratione ætatis, luna decrefcente, per IX. dies quotidie femel, tempore matutino, in iufculo, vel infuso folior. Theæ, aliove vehiculo conveniente, & fi morbus non plenarie ceffat, hujus pulveris ufus poft fequens plenilunium eodem modo repetitur: Obfervavi tamen etiam, quod hoc remedium crefcente luna datum non minorem effectum ediderit. Atque fic novum proftat argumentum pro benignitate divina erga egenos, qua vilia remedia pretiofis præftantiora creavit, vel potius præftantiffima remedia fecit euporifta.

(*Heidelberga Erfordiam miffa*
d. 20. April. 1738.)

OBSERVATIO CXXI.

Dn. D. JOAN. CHRISTOPH. POHLII.

**Hydrope pectoris & pericardii defuncti
fectio anatomica.**

Vir non infimæ fortis, quinquagesimum fecundum annum agens, ante sex, & quod excurrit, annorum fpatium, intumefcentiam mufculorum circa os femoris, in fuperiori parte dextri lateris, ufque ad costas fpurias feffe extendentem, animadvertibat. Huic malo occafionem fuppeditaverat: referente ægroto, nimia partium externarum extenfio, ex laboribus eius quotidianis inducfa. Nihilo tamen fecius adhuc fine impedimento opificio fuo operam navare poterat. Anno autem præfente die XXIII. Februarii pondera quædam in altum attollendo jufto vehementius feffe movebat; vnde fenfim fenfimque variæ quidem ipfi accidebant mutationes, quæ tamen omnes ita comparatæ erant, ut rebus fuïs expediendis fatiſ bene fupereffe poſſet. Die vero VII. Martii huius anni, & quidem tempore vefpertino, ex improvifo maximis adſciebatur dolori-

bus capitis, quos deinde anxietas præcordiorum excipiebat, repente usque adeo increbescens, ut inspiratio pariter ac expiratio summe difficilis redderetur. Maximum præterea æstum atque ebullitionem sanguinis indicabat pulsus celer atque frequens. Quo factò sequenti VIII. die Martii, horis matutinis, in brachio dextro instituebatur venæsectio, absque tamen insigni ac notabili quodam levamine; quin immo eodem die horis pomeridianis respiratio ita sufflaminabatur singulisque momentis difficilior reddebatur, ut de vita ipse æque ac adstantes desperarent. Concurrerant insuper subinde motus convulsivi in artubus superioribus, sub quibus hora septima vespertina inopinata morte tandem extinguebatur. Cadavere proximo die cultro anatomico subjecto, remotisque integumentis, & sternò ablato, in cavitate thoracis ultra sex libræ extravasati seri, colorem subflavum referentis, inveniebantur, quali etiam pericardium quoad maximam partem repletum valdeque distensum erat. In substantia pulmonum nihil observabatur extraordinarii, præter id unicum, quod colorem sublividum undique monstrarent. In abdomine hepar aliqua ex parte induratum, glandulæque mesenterii duriores, quam quidem in statu naturali, conspiciebantur, insuperque pariter quantitas quædam extravasati seri ibi deprehendebatur. In rene sinistro lapilli, instar pisi minoris, numero quinque occurrebant. In quibusdam locis intestinorum tenuium signa inflammationis se manifestabant, & in trunco descendente arteriæ magnæ polypus, septem digitos transversos longitudine referens, occurrebat, mediamque partem cavitatis hujus canalis replebat.

OBSERVATIO CXXII.

Dn. D. IOANN. CHRISTOPHORI POHLII.

De

Fatali Vesicæ urinariæ obstructione.

Fœmina annum tricesimum septimum agens, quinto statim ætatis suæ motibus epilepticis, per aliquot annorum spatium dein continuantibus ita adfligebatur, ut tandem contracturæ in omnibus articulationibus, in reliquis autem corporis partibus atoniæ paralyticæ succederent, vitamque suam adeo misere transigeret, ut locum non aliter, nisi ab aliis hinc inde transportata, mutare posset, viribusque animi exhaustis corpus instar stiptitis sese haberet. Priusquam debitum naturæ solveret, fatalis urinæ obstructio per novem dierum spatium observabatur, donec tandem penitus exanimis morti occubuit. Cum vero eodem die, quo animam suam reddidit, qui erat XV. Octobr. præterlapsi anni, cultro anatomico subiiceretur, abdomen ultra modum in partibus externis intumescens conspiciebatur, in cavitate vero interna pauca feri quantitas reperiebatur, utpote quam de reliquo vesica urinaria replebat fere omnem, diaphragmate interim, nec non hepate, liene et intestinis situm suum magis in cavitate thoracis occupantibus. Sphincter denique vesicæ adeo arcte constrictus adparuit, ut nequidem acum per foramen consuetummitteret; liquidi vero secreti inque vesica contenti copia quinque libras exsuperabat, et propter nimiam extensionem fibrarum omnis generis, vesicam componentium, egregium hæc præbebat spectaculum.

(*Lipsia Erfordiam m. Jæ d. 18.*

Maj. 1738.)

OBSERVATIO CXXIII.

Dn. D. PAULI HENRICI VOGELII,
Nephritis Ischuriæ conjuncta.

Professor nostræ Academiæ & Gymnasii, quod hic floret, Senatorii, perquam celebris, quadragesimum octavum volvens ætatis annum, temperamentum sanguineo - melancholici, vix aliquem gravem aut acutum hæcenus expertus morbum, ante biennium & quod excurrit, aliquot plus minus graves vertiginis insultus perpeffus, ab hoc malo venæsectionum & aliorum a Medicis exhibitorum remedium auxilio liberatus, immunis postea degit: hujus autem fluentis anni 1738. quarto decimo Februarii die, nullo, quantum ipse equidem reminisci poterat, admissis in sex rerum non - naturalium usu errore, cetera etiam nullas Morbonæ sentiens plagas; inopinato dextri lateris lumbæri dolore, atroci admodum, infestabatur, colon intestinum; immo etiam ventriculum ex consensu adeo affligente; ut aliquot inde hujus pateretur subversiones, cum ructibus intercurrentibus crebris, a quibus vero biduo elapso plene se liberatum sentiebat. At nycthemeri vix effluxerat spatium, cum dolores prioribus nihil mitiores. antecedentem renovarent tragœdiam; sudoribus, ob maximas anxietates, copiosis & vix tepidis, cutem continuo madefacientibus, urina contra potulentorum adsumtorum quantitati minus respondente, absque villo tamen, in viis & organis ejusdem excretionis, comitante dolore. Sopiebantur denuo cruciatus colico - nephritici, spe sequuturæ largioris urinæ excretionis; liquidem continui, qui hæcenus per cutis poros manaverant sudores, nunc cessantes, redituri in viam seri excrementitii spem largiebantur. Sed proh! contrarium docebat eventus: tanta enim hinc immediate sequebatur Ischuria, ut quæ nycthemeri spatio emittebatur lotii quantitas, trium vel quatuor cochlearium mensuram

ram vix æquaret : cuius interim defectum levis interveniens diarrhœa compensare videbatur. Novis inde angoribus correptus æger, denuo frigidis per universi corporis superficiem madebat sudoribus, pulsu frequente & duro, vigiliis, siti intensa cum adpetitus abolitione comitantibus. Accedebat tumor abdominis, majora sensim incrementa sumens, ad scrobiculum cordis usque extensus, præcordiis propterea & respirationis instrumentis maximas pariens molestias, reciprocanti imprimis eorum motui gravia ponens obstacula. In tam adstricto corporis statu integros quinque detinebatur dies, donec lotium in debita redderetur quantitate, quæ vero nunc semel restituta, absque ullo impedimento mictu excernebatur sat copiose, cum notabili abdominis detumescencia, anxietatis præcordialis remissione, et respirationis hætenus impeditionis libertate naturali reddita. Poterant hæc ægro & iis, quorum intererat, spem renovare, res per hos dies in discrimine constitutas, nunc iterum in vado esse, quam vero brevi iterum abiicere cogebantur, febre symptomata, hætenus a morbo principali obvelata, deposita larva sese nunc clarius manifestante et igniculos, qui sub cineribus latuerant, nunc emittente luculentiores; siti præterea continua. adpetitus prostratione, virium universali lapsu, diarrhœæ incremento et miliarium exanthematum eruptione, malignam eius indolem prodentibus. Quomodo vero in tali morbi & symptomatum statu adeo perplexo, Medicus in consilium adscitus, res suas gesserit, quæ de reliquo cum ægro acta fuerint, paucis complectimur. *Dolores primùm colico - nephriticos* oppugnare suscipiebat pulveribus ex Ocul. Cancr. Antimon. diaph. mart. Nitro depur. Cinnab. nativ. addito Croci & Castor. tantillo, quibus mitigatis, alvum Salis Epsom. uncia dimidia solvebat. Cum vero dicti mox recrudivissent dolores, & urina simul adsumptorum potulentorum quantitati minus responderet, clysteres ordinabat lenientes & internas adfectarum partium crispaturas solventes, juxta cum

pulveribus, ex antispasmod. Halens. part. ij. Ocul. Cancr. part. j. compositis, drachmæ dimidiæ pondere singulis IV. horis sumendis: quibus nihil proficientibus, clysteres Thereb. Venetæ drachmis tribus acuatos repetitis vicibus injicere jubebat, pulveres autem ita concinnatos porro exhibebat: Rec. Ocul. Cancr. præp. Cremor. Tart. ana scrup. ij. Nitr. depur. scrup. j. succini præp. Cinnab. nat. ana scrup. semis, Croc. Or. gr. iv. M. F. Pulvis div. in IV. part. æqu. unde dolorum cruciatus cedebant. *Ischuria* hos dein excipienti emulsiones, ex Amygdalis & seminibus aquisque leniter diurêticis confectas, & pulveres ex Ocul. Cancr. salibus mediis, sem. Lycopod. & Cinnab. nativa debita proportione compositos, opponebat, iniuncta simul lumborum calida inunctione leniente quodam linimento. Horum vero repetito usu cum lotii excretio nihil juvaretur, Arcani Tartari XL. guttæ per nycthemerum singulis bihoriis exhibebantur, absque optato iterum effectu, quare in symptomate adeo renitente, cujus longior duratio ægro maximum minabatur periculum, processus fiebat ad usum Decocti diurêtici, e rad. aperient. Pimpin. Eryng. Fol. Arnic. chærefol. flor. Calcatr. Cyani, Sem. Apii, interpositis semper pulveribus temperantibus, unde post elapsos quinque dies urina sat larga absque incommodo reddebatur. Non deerant, durante urina suppressione, cujuscunque ordinis & sexus personæ, ex adfectato charitatis officio varia superstitiosa & absurda commendantes remediola, e quibus duo maxime ridicula commemorare haud superfedere voluimus. Unum ex his unguentum erat, emplastri forma pedum plantis adplicandum, quod Herculis instar morbi contumaciam oppugnaturum, multa cum temeritate adferebatur. Alterum tres erant pulices cum brodio forbendi; ista enim agilissima animalcula per vrinaria organa exitum iterum quæsitura, sicque expeditis illorum obstructionibus, vias apertura, per quas urina libere fluere queat. Ast stomachum movebat hæc ægro, qui in summa, qua premebatur, corporis

ris infirmitate, ratione & iudicio valebat integerrimo. Hæc
ὡς ἐν παρόδῳ, Præterea reticere nolumus, tertio, quo æger
Ischuriam passus est, die, venam in pede incisam, & quarto de-
mum catheterem binis vicibus vesicæ immissum fuisse, utrobi-
que absque ullo effectu. Renes itaque inflammatos, si non et-
iam unum vel alterum apostemate oblessum, collegit Medicus,
quod uberiore documento tandem *Febris inflammatorio - ex-*
anthematica conjuncta probatum reddidit, cum iteratæ huius
generis febribus defunctorum sectiones plus semel docuerint,
easdem ex internis viscerum inflammationibus & corruptioni-
bus natas fuisse. Ne interim Vir optimus, longiore vita om-
nino dignus, inops linqueretur consilii, febris symptomaticæ be-
zoardica temperata, interpositis alexipharmacis adpropriatis, op-
ponebantur, sed hæc omnia irrita fuisse, ex morbi gravitate fa-
talis tandem docuit exitus.

(*Erfordia exhibita d. 27.*
Maj. 1738.)

OBSERVATIO CXXIV.

Dn. D. PAULI HENR. GERARD.
MOEHRINGII.

Pleuripneumonia dextri lateris, vigesimo
octavo demum morbi die perfecte soluta.

Mechanici cujusdam uxor, 40. fere annorum, aliquot li-
berorum mater, spongiosa, modice pinguis, rosea facie,
iræ valde indulgens, a duobus, & quod excurrit, an-
nis, tibiærum ulcusculis sponte prorumpentibus, serumque te-
nue & acre fundentibus, vexata, 1737. a medio ad finem usque
Novembris cum variis conflictata catarrhalibus adfectibus, *ulti-*
mo eiusd. mensis in horrorem, eumque sequentem febrilem
æstum.

æstum horis vespertinis incidebat, reliquis, quæ febrem talem comitantur, phænomenis non absentibus & silentibus.

Mane d. 1. Dec. gravitas in pectore, præcordiorum angustia, genarum rubentium tumor, acutus in dextro latere dolor, tenacis sputi, striis sanguineis mixti, excretio, &c. quæ dein symptomata ita adaugebantur, ut *d. 2. Dec.* Medicus in auxilium vocaretur. Sanguinis hic nimis seram e vena missionem prædicat, quum tamen, nisi rerum plane imperitus fuisset, sanguineæ adhuc striæ in sputo mere pituitoso ac tenaci adparentes, ipsum suppurationis nondum factæ certiores reddere potuissent. Præsertim quum admodum turgidæ in manibus ac jugulo protuberantes venæ, ut ipsius vehementiam morbi & dolorum impetum silentio prætereamus, haud mediocrem, in hac seorsim ægrota, sanguinis diminutionem exposcerent. Nihilo tamen minus dulci quadam ac parum diluente, quibus terrea fixa admista cernebantur, potione, adjuncto linctû, ex mere fere spermate ceti constante, rem omnem exhaurire infelici satis animo agitatur. Sed tantum aberat, ut dolorum lateris, aut æstus hinc quædam remissio bonave ac cita expectoratio sequuta esset, ut potius æstus dolorisque punctorii incrementum, ac insignis virium prostratio, ad animi usque deliquium, oboriretur. Nec hic substitit incauti Medici studium, quin potius nova congerie specierum pro infuso, ex meris dulcibus Ficus puta, Jujubas, uvas passas, &c. admistis paucis herbis, Tussilagine, Veronica, Agrimonia, &c. parata, miseram torquebat.

Quæ hercle ! adeo clare illius fastuosam imperitiam declarabant, ut maritus, audita ab eodem querela, de funesto futuro morbi exitu, ipsum dimitteret, meque *d. 4. Dec. circa vesperam* advocaret. Accesserat proxima nocte gravis raucedo; jam summa inquietudo, dolor faucium, impedita deglutitio, sputi perrara excretio, tussiendo impotentia, vires fractæ, ingens & siccus æstus, pulsus brevis, celerrimus, inæqualis, parvus, nec valde arteriam ferens, oculi in orbita fere absconditi,

genæ

genæ collapsæ, ruberrima quam vis macula pictæ, magna sitis, post potum tamen vel tenuissimi liquidi vomendi conatus, dolorum lateris augmentum, brevis & difficilis spiritus, raucam loquelam magis adhuc molestam reddens, situs perpetuus in dorso, alvus aperta. Lotium, quod medicus prior neglexerat, inspîcere non poteram. *Rec. Aqu. pluv. ℥ij. acet. prophyl. sylv. ℥j. Oxym. squill. ℥β. syr. acetos. citr. ex succ. fl. Papav. rhead. ana q. s. vel ℥β M. D. omni hora cochlear. unum. Rec. syr. ex succ. fl. Papav. rhead. de Hyssop. ana ℥vj. de Erysim. Lobel. ℥iβ. M. Lambat sæpius cochl. dimidii quantitatem.*

D. 5. Dec. morbi sto. nullus somnus, eadem inquietudo, eadem reliqua omnia, excepta nausea, quæ mitigata erat; sputum pituitosum, tenax, fuscum, valde spumosum; urina pellucida, perrubra, brevi evadebat crassa, turbida, fecum instar cerevisiæ, nec sedimentum deponens; capitis dolor magnus; linguæ & faucium siccitas, refertarum, unacum dentium intervallis, multa tenacissima pituita; vires tamen paulo meliores ad morbum amplius sustinendum mihi videbantur; circa pulsum quoque in carpo levissimum madorem percipiebam. Bibebat decoctum ras. C. C. tenue, cum paucis saccharo; alvus aperta; in toto latere dextro major æstus externus, quam in sinistro. Rec. Aqu. pluv. ℥ij. Naph. c. vin. acet. prophyl. sylv. ana ℥j. Oxym. squill. ℥β. syr. acetos. Citr. ex succ. fl. Papav. rh. ana ℥vj. M. D. omni hora cochl. unum. Rec. syr. de Eryf. Lobel. ℥iij. ex succ. fl. Papav. rh. ℥ij. Ess. Pimp. alb. ℥vj. M. lambat sæpius eam quantitatem, quam capiunt 2. cochlearia parva. Rec. Herb. Menth. Charesfol. Hyssop. Marrub. alb. Mercurial. ana Mj. Inc. D. pro fomento pectoris, cum panno laneo duplici, in decocto herbarum aquoso qu. 5. intingendo, fortiterque & ad siccitatem fere expresso, imponendo ac sæpe renovando.

Vesperis, hora 6. leniter dormiscebat. Nova febrilis accessio; vires tamen paululum refectæ, nec tanta inquietudo,

do, videbantur. Urina, hoc mane dimissa, ejusdem adhuc consistentiæ & coloris, sed leve pingueque sedimentum præcipitaverat; major, magis anxiosa, & valde profunda respiratio; reliqua, ut mane; alvus aperta.

D. 6. Dec. morbi sexto, admodum debilis adparebat; somnus fere nullus adfuerat; ab hora 4. ad 7. matutinam profunde ac sæpissime tussiverat; rauco non tam obtusa, ac heri, sed magis acris & vellicans, ac paucillum plus sonora vox; pulsus parvus, mollis, undosus, æqualis, non tamen adeo celer, ac heri; dolor hac nocte admodum inquietam reddiderat ægrotam; sputum idem, sed ex fusco magis albicans & copiosum, nec tantus vomendi conatus; nil fecum alvinarum emiserat; urina hesternæ vesperæ missa ejusdem indolis, ac novissimo vesperæ notata est, idem quoque potus; cutis arida; lingua aliquantum de asperitate sua remiserat. Repetebantur potio & linctus d. d. 5to. Dec.

Vesperæ nova febrili exacerbatione redeunte, omnia symptomata ingravescabant; situs ægrotæ, diductis brachiis, supinus; urina mane missa, crassa, turbida, prioris instar, sine sedimento.

Noctæ nullus somnus; hora 3. nocturna grave animi deliquium; impotentia tussendi & exspuendi.

Mane d. 7. Dec. morbi 7mo. paululum, quum advenirem, ad se redierat; reliqua omnia, ut proximo vesperæ; urina hesternæ mane missa, jam a dimidio vitri ad fundum usque sedimentum quasi membranaceum, leve, ac fluitans deposuerat, reliqua pars pellucida, dilute rubicunda; urina hesternæ hora 10. vesperæ missa, vini instar Hispanici ex croceo rubicunda, cum tenui nubecula, a summo ad dimidium vitri suspensa, levissima, albicante; inter sputum, cujus parum extussire, nunc poterat, plurimum tenacissimæ & spumosæ pituitæ, vitreæ veteribus dictæ, reliquum pus album coctum,

coctum, in glomeres a pituita coactum, haud ita magna copia, occurrebat. Oculi quoque magis, quam antea, intra orbitam collapsi, palpebris ex croceo nigricantibus, & ex infirmitate conniventibus; pupilla tandem paulisper obscura. Summam itaque rerum angustiam videns, vires aliquantum refecturus, animi porro deliquiis obviam iturus, facilioremque demum expectorationem provocaturus, hæc præscribebam: *Rec. Vini Rhen. opt. ℥ij. aqu. Naph. vinos. ℥j. Conf. alkerim. incompl. ʒ℥. syr. ex succ. papav. rh. q. s. M. capiat, exigente necessitate, vel quavis semihora, vel singulis horis cochlear unum. Rec. Ol. amygd. dulc. rec. f. ign. ℥ij. Sach. penid. ʒij. M. D. Lambat, urgente cussi, cochlear dimid. ad integrum.*

Hora 2. pomerid. omnia eadem; neque tamen calor magis auctus, ac mane; horis antemeridianis paululum dormiscens refectam se credebat, sed urina vesperæ novissimæ adhuc eadem, sedimento in summo constituto, urina hor. 11. antemer. missa pellucida, coloris ut matutina, cruda, incocta.

Hora 8. vespert. nova febrilis accessio; pulsus magis plenus, robustus, æqualis, ac heri; omnia symptomata mitiora, quam hesternæ vespera, ac paulo major vigor; calor adhuc siccus ubique, circa pulsum vero in carpo lenis roscidusque mador; urinæ vesperæ novissimæ ejusdem adhuc coloris, cujus nunc totam molem nubecula implebat; urina mane missa eadem indole, tenuissima medium occupante nubecula; ea vero, quæ incipiente febrili hacce exacerbatione emissa erat, post semihoræ spatium crassa, turbida, jusculi coctarum fabarum similis, subalbicans evadebat.

Nocte leniter quidem, & suaviter per intervalla dormiscebat; aurora adpropinquante, plus vitreæ pituitæ, cui parum puris permistum, exspuebat, quæ

Mane d. 8. Dec. Ejusdem qualitatis, ac hesternæ luce, una cum reliquis morbi phænomenis, deprehendebatur. Ad expuitionem sublevandam pituitamque magis resolvendam, fervidum, ast valde dilutum Coffeæ decoctum suadebam, quæ sane res optumo cum effectu gerebatur. Urina, mane d. præced. missa, pellucida erat, cum sedimento fluitante plane, ut urina vespertina d. 6ti. Dec. mane d. 7. Dec. adparuerat; urina vespera novissima missa, ejusdem adhuc consistentiæ & coloris, sed cum sedimento levi, fluitante a fundo ad medium vitri extenso; urina ante dimidium horæ missa ejusdem indolis, qualis hesternæ vespera fuerat; a multa excreatione sudor in facie; vox paulo magis sonora; saccharum in linctu amygdalino nauseam ipsi creare testabatur, dulcia pleraque in statu sano fastidians. *Rec. Ol. Amygd. dulc. r. s. ign. ℥ij. lambat* reciproce cum sequenti linctu quantitatem cochlearis dimidii: *Rec. Syr. de Hyssop. ex succ. fl. Papov. rh. ana ℥ij. Oxym. squill. ℥ss. M. D.* cochl dimid. sæpius in usum vocandum. Ad æstum febrilem leniendum utebatur singulis adhuc horis portione d. d. 5. Dec.

Vesperæ accessio febrilis eodem modo, ac heri, se habebat. Quoniam autem de oleo amygdalino nil toto die adsumserat, altero linctu solo insufficiente, ac præter ea sæpius dormiscens quieverat, sputi excretio plane subsistebat, magnam agrotanti molestiam creans. Serio igitur suadebam, ut oleo amygdalino d. sæpius uteretur, ac præjudicio de fastidio exinde oborto ut eo melius obviam iret, post singulos haustus altero de linctu aliquid in ore paulisper retineret. Urinæ tandem & hesternæ, & matutinæ eadem quas novissime exposui.

Nocte, restituta expuitione, egregie quieverat.

D. 9. Dec. morbi nano, mane, omnia meliora; vires quoque aliquantum vegetiores; copiosum sputum; pituitæ minor, puris

puris albidī, spīssi, major copia; cutis adhuc subarida, sed circa arteriæ pulsū, & internum brachium levissima quædam humiditas; in facie sudor, ab exscreatione pituitæ vitreæ molestæ potissimum derivandus. Jugulum hæc nocte, & dextrum colli latus valde rubra facta erant, & de salinæ & alcalino-biliosæ dyscrasiæ, abundantia in nostra luculentum testimonium præbebant. Dextri dolor lateris non nisi prævia gravi quandoque tussi urgebat. Urina vespera præced, missa diluti instar Hispanici vini erat sine sedimento aut nubecula; alvus aperta; medicamenta eadem.

Vesperi bona exscreatio; plus tamen pituitæ, quam puris; accessio febrilis gravior, ac heri; reliqua, ut antea. Ceterum motum quendam convulsivum, singultus fere instar sese prodegentem, aliquoties observabam, quem agrotæ ex regione umbilicali, vel etiam hypogastrica ad jugulum usque ascendere, ibidemque quasi retropulsū, versus fauces descendere, referebat. Hæsterna jam luce motum illum una alterave vice ipsam vexasse, eamque ob causam a potu sibi interdum cavere debuisse, ne tam cito reverteretur, addebat. Urina, hæsterna vespera missa, adhuc eadem, qualis fuerat, nisi quod tenuissima nubecula, visui vix obvia, per omnem ejus substantiam volitaret; urina antemer, hora II. missa, juri coctarum fabarum iterum similis, albida, sedimento copioso, membranaceo, fluitante, a fundo vitri ad summum fere extenso, duasque tertias ejus partes explente. Madorem quoque tam heri, quam nunc sub stragulo in toto corpore adfuisse, agrotæ commemorabat, quem tamen in brachiis, naturali tantum calore gaudentibus, & scabris ac aridis, observare non licebat, nisi quod in carpo circa arteriæ pulsū, ceu sæpius monui, levissima quædam humiditas se proderet, post longam demum pulsus explorationem digitis sentienda. Ceterum per

intervalla aliquot horas bene quieverat. *Nocte* nullus somnus; magna inquietudo; jactatio; nullus sudor.

Dec. 10. mane, d. 10. morbi, omnia iterum mitiora; sputum bene egerebatur; pituitæ pariter, ac puris eadem, quæ heri, ratio. Urina vespera nudius tertius missa, jam aliquid sedimenti ex albido flavescentis deposuerat, plurimum vero striarum instar & macularum, marmoream præ se ferens faciem, per reliquum lotium diductum erat; hesternò mane missa urina eadem, ut principio expositum est, sedimento tamen magis & ad medium usque vitri delapso; urina hoc mane hora 4. missa, turbidæ similis cerevisiæ, subrubra crassa, sine sedimento; convulsivi motus, quasi singultuosi, quorum superius mentionem feci, paululum cessaverant, quos ægrotans a dulci nimio, linctui quod inerat, derivabat. Nihilo tamen minus posteriorem d. d. 8. Dec linctum adhuc continuandum curabam, potionis autem d. d. 5. Dec. loco, jam hanc parum immutatam, præscribendam satius ducebam: *Rec. expr. mill. s. Full. Aq. Veron. vinos. ana ℥j. Aqu. Naph. c. vin. acet. prophyl. sylv. ana ℥ß. Tinct. Viol. Pap. rh. Myns. ana ℥vj. Syr. acetos. citr. q. s. ad ℥j. M. capiat singulis horis cochlear unum.*

Vesperi febrilis exacerbatio mitior, expectoratio bona, pituitæ vitreæ plus, puris minus. Urinæ, hesternæ missæ vespera, sedimentum plus, quam antea, descendebat; urina mane missa subrubra, multum sedimenti levis, albi di, pulverulenti deposuerat, cujus medium nubecula replebat.

D. Dec. 11. morbi 11. mane totam se noctem insomnem & inquietam transegisse referebat, quod ex uteri frequentiori adscensu ac insigni nausea provenire ipsa putabat: Linctus enim & ol. amygd. dulc. aversabatur. Ceterum calorem, naturali parum auctiorem ac mediocrem, morbumque principem satis moderate ferebat; frequens pituitæ copiosa,

pioſæ, vitreæ, cui puris minimum admixtum, rejeſtio; multa tuſſis; alvus quotidie haſtenus ſemel aperta. Urina mane heſterno miſſa eadem, quæ fuerat; quam autem primo veſpere heſterno dimiſerat, vini adinſtar Hiſpanici clara, pellucida, adparebat, cujus in medio tenuiſſima quædam oberrans nubecula viſu diſtingui vix poterat. Sitim ob uteri & abdominis nimias adſiſtiones paululum ſupprimere illam oportebat, ne vomendi conatus reverterentur. Lingua limbus uterque albus ex muco tenaci, quem quotidie deſradendum curabam. Nauſeæ igitur ructibusque vomitoriis obicem ut ponerem, hoc dabam: *Rec. ſucci citri ꝑiſſ.* *Sal. Abſynth. ꝑiſſ. peracta efferveſc. add. Syr. acetos. citr. ꝑiſſ. M. D.* ſingulis horis cochlear unum, donec nauſea ſedata ſit. Inter hæc potio noviſſima & linctus ſeponebantur.

Veſperi ægrota, per horulam lectum deſerens, paululum magis reſectam ſe ſentiebat; dies inquietus fuerat; portionem enim *Riverianam* binis vicibus, una cum quibusdam ventriculi cruditatibus evomuerat, quare ab illa abſtinebat; hyſterici adhuc motus, mitiores quamvis, ſubmurmurabant; melior ac facilior expeſtoratio, quam mane; plus quoque puris albi, quam pituitæ, quæ tamen tenaciſſima permanebat; adpetitus parum reviviſcere videbatur. Urina veſpera heſterna miſſa eadem, quæ fuerat; urina mane miſſa, ſubflava, pellucida, cum ſedimento nubeculoſo, albo, copioſo; calor mediocris, hinc mitis acceſſio febrilis. Repetebat remedia mane ſepoſita, jam ſine nauſea ullave moleſtia.

D. 12. Dec. morbi 12. omnia mitiora; alvus nocte & paulo ante meridiem aperta, qua de cauſa urinam in vitro colligere non potuerat, quæ inſpeſtioni inſerviret.

Veſperi acceſſio febrilis paulo majori ſtipita calore, quem tamen, ſputi rejeſtione adhuc bene procedente, noſtra

stra sine multa molestia sustinere poterat. Medicamenta eadem.

Die 13. Dec. omnia eadem; accesserat tumor faucium & linguae pituitosus, unde difficilis deglutitio. *Rec. Rad. Tormentill. ℥ij. inc. coqu. c. s. qu. Vae simpl. Colat. ℥viij. add. Syr. moror. ℥j. M.* utatur eodem sæpius calide pro faucium & totius oris collutione.

D. 14. Dec. tumor faucium, &c. evanuerat, crisis melior in lotio; febrilis exacerbatio egregie imminuta. Medicamenta sic mutabam, ut post meridiem potionem ultimam continuaret, ante meridiem vero hacce de Ess. omni bihorio. 50. gtt. caperet. *Rec. Ess. alex. Stahl. ℥v. spir. sal. ammon. anis. ℥ij. M.* capiat ex vehiculi aquos. unciis duabus.

D. 16. Dec. morbi 16. omnia meliora; febriles accessiones facile tolerandæ; pituitæ ac puris excretio, prout novissime enarravi, lotium, ut d. 14. Dec.

D. 17. Dec. omnia eadem; urina vesperi missa pallidi instar vini albi Gallici.

D. 18. Dec. urina mane missa, veteris instar vini Gallici flavescens; reliqua symptomata eadem. Potionem d. d. 10. Dec. removendam, ejusdem in locum sequens infusum aquosum surrogandum curabam, ut corpori majus paulatim robur conciliarem, vulnusque pulmonis sanarem. *Rec. Herb. Fistular. scabios. ana Mj. flor. Arnic. Bellid. r. ana Pj. Cinnam. Cort. Citr. rec. extim. ana ℥ij. Inc. gr.* utatur eodem, theæ loco, calide; sit quoque vehiculum pro Ess. d. d. 14. Dec. per diem integrum in posterum adhibenda.

Quibus factis, *ad d.* usque 22. Dec. qui 22. dus etiam morbi erat, omnia bene & ex voto gerebantur; ægra per aliquot horas lectum quotidie deserere poterat, nihilque nisi levis quædam accessio pomeridiana una cum puris & pituitæ

tuita continuata excretionē videbatur; lotium quoque vesperinum sano simile, mane saturatoris paulo coloris; rara tamen heri aëque, ac hodie sanguinea striæ in sputo adparebant, & caput dolebat. Remedia erant Ess. d. d. 14. Dec. species d. d. 18. Dec. & linctus d. d. 8. Dec.

Vesperī accedens dormientem reperiebam, alvum tamen biduo clausam mater adfirmabat. Hoc itaque laxans præscribebam: *Rec. Rhei opt. ℥j. Mercur. dulc. (a) gr. XVI. Syr. Ros. solut. ℥ss. M. capiat. summo mane altero, cum regimine.*

D. Dec. 23. morbi 23. mane ægrota referebat, se hora 6ta vespertina expergefactam, horrore febrili cum sequenti aëstu gravi vexatam fuisse, noctemque inquiete transegisse. Jam multum puris ac copiosissimam expuebat pituitam, quæ renacitate sua fauces fere opplens, admodum difficilem spiritum reddebat; reversus quoque erat. primus lateris dolor, sanguinisque striæ in sputo iterum conspiciebantur, neque minus calor, ac mollis, & undosus existebat pulsus. Exhausto laxante multam flavam bilem atque concolorem spissam pituitam vice plus simplici evomebat. Urina tum proxima vespera, tum mane hoc dimissa, rubicunda, elapsis aliquot horis parum albæ nubeculæ ad fundum præcipitaverat. Novo itaque malo ut prævenirem, hæc dabam: *Rec. Aqu. plu. Expr. mill. f. Fall. ana ℥ss. succ. Citr. ℥ss. syr. Viol. ex succ. fl. Papav. rh. ana q. s. vel ℥ij. M. D. singulis horis cochl. vnum. Rec. Syr. ex succ. fl. Papav. Viol. ana ℥j. Oxym. squill. ℥ss. M. Lambat sæpius eam quantitatem, quam capiunt duo cochlearia parva.*

A. P. M. Vol. V.

Ggg

Vespe

a) ex partib. aequal. parati, & bis sublimati, vid. ROTHII *Ch. m.* p. 63. & 181. Edit. Lips. 1727. 8.

Vesperis bis alvum exoneraverat. Accessio febrilis mediocris; pulsus, ut mane, paulo tamen mollior, reliqua eadem; capitis vero dolore non nisi sub crescente tussi, adficiabatur. *Nocte* paulatim dormiebat.

Mane, d. 24. Dec. morbi 24. singula parum mitiora. Quod e pulmone educebatur, sub faciliori, quam antea, tussi eveniebat, pituita jam magis fluida reddita, cui frustula quaedam cruoris atrii, purisque subflavi, rotunda innatabant. Lateris capitisque dolor raro & renovata tantum tussi percipiebatur. Urina hesternovespere missa, subrubra, cum magna nubecula in fundo; urina mane missa adhuc crassa & turbida. Biliosus licet vomitus evanisset, singula tamen potus genera confestim per os reddebat, solo lactis sero recenti ac dulci excepto, cujus usus idcirco retinebatur. Linctum hesternae lucis repetebat, potioni vero *Tinct. sal. Tart. ʒʒ.* addebam.

Dec. 25. mane, singula fere ut hesternovespere, sed tantillum leviora, adparebant, unde potionem horis pomeridianis relinquebam, ante meridiem vero omni bishorio ʒo. grt. hac de Ess. sumendas commendabam. *Rec. Tinct. antim. acr. Elix. pector. Wedel. ana ʒʒ. ol. Anis Still.*

ʒj. M.

Vesperis, non obstante mediocri exacerbatione febrili, renato adpetitui nimium indulgens, costam carnem bovinam salitam ac muriaticam comedebat, quam imprudenciam, indecentemque voluptatem *tota nocte* insignis, sicca, ac vellicans tussis, sitis porro insatiabilis, minimumque quietis sequebatur.

D. 26. hor. 10. antemerid. ingenti horrore febrili, bishorium durante, corripiebatur, quem magnus aestus, & intolerabilis cephalalgia, ad mediam insequentem noctem savientes, excipiebant. Potionem & linctum d. d. Dec.

continuabat, Ess. vero d. d. 25. Dec. mane seponebat. *No-*
He nullus somnus, magna inquietudine juncta.

Dec. 27. morbi 27. mane, valde debilis erat, multum sudoris effundebat, lateris subinde dolor revertebatur; puris & pituitæ, inter se diductæ, cum striis maculisque passim oberrantibus sanguineis mistæ, rejectio permulta, crassa, tenax, ex albido-fusca; pulsus parvus, mollis, celer, æqualis; urina vesperi nudius tertius missa, sedimentum nunc rubicundum deposuerat; urinæ mane hesterno missæ nubecula parva, globosa, in medio hærebat; urinæ vespera proxima & hora 2. nocturna missæ, nubeculæ vix cognoscendæ, a summo ad imum in vitro expansæ oberrabant; ceterum omnes colore flammeo pellucidissimo gaudebant. Serio ægotantem monebam, ut ab ejusmodi crassis erroribus diætetis sibi sedulo caveret, ne in majus, quam hæctenus contigerat, vitæ periculum incurreret. Potionem d. d. 24. Dec. singulis pomeridianis continuandam horis curabam, juncta tamen assidua Infusi d. d. 18. Dec. sorbitione. Quorum quidem usu remediorum fiebat, ut proximæ accessionis sine *d. 28. Dec.* multa dimitteretur urina, quæ, semihora vix elapsa, costum sedimentum albidum ac pulverulentum præceps dabat. Febriles exacerbationes penitus quoque cessabant, unamque vel alteram horam ægrotæ quotidie e lecto egrediebatur.

Relictis itaque prioribus remediis, *d. 30. Dec.* hanc ad morbi, si quæ superessent, reliquias in fugam conjiciendas Tincturam suadebam: *d. 30. Dec. Rec. Tinct. sal. tart. liqu. diur. Schroed. ana ʒʒ. Syr. ex succ. fl. papav. rh. ʒij. M. hauriat ex Infuso singuli bihoriis 60. guttas.*

Qua medela una cum Infuso ad *stum Januar. 1738.* adhibita, omnis sputi præternaturalis rejectio evanescerebat, no-

que ad negotia domestica iterum peragenda accingere se se poterat. Neque hos tantum fructus, has, inquam, indubitatae sanitatis mercedes ferebat, sed ulcuscula quoque illa pedum chronica, quorum initio mentionem feci, constanti ad hunc usque diem duratione coalita conspiciuntur.

Historiae ac medelae ratio.

Superest, ut quam ratione morbus hic extiterit, progressusque suos fecerit, ea qua licuerit, brevitate ac perspicuitate exponam. Ac *Pleuripneumoniam* quidem morbum hunc fuisse, nullum fugere potest, nisi qui ignoraverit, dolorem lateris acutum, cum febris acuta, spirituque difficili & laborioso *Pleuritidem* adpellari, tussim vero primum sanguinolentam, dein pus fundentem, genarumque ruborem ac dolorem pectoris gravativum, (qui tamen heic ab acuto dolore pleurítico adeo occultatur, ut in ægrotantium vix incurrat sensus,) acuta febris juncta, vera inflammationis pulmonum, sive *Peripneumoniae* signa pathognomica constituere. Concurrentibus igitur duobus hisce morbis, *Pleuripneumoniam* adesse, tironibus liqueat necesse est. Causam vero remotam in aëris heic loci indole quaerendam esse, morbi frequentia, quæ cum temporis multos invadere ac epidemice grassari ceperat, potissimum docet. Tempestas namque aquose frigida, non nunquam pluviosa, ac præsertim fortioribus subinde ventis SW. W. & NW. agitato aëre, sanguis sub inspiratione nimium coactus, arteriolas minimas sanguiferas extendens, illarum vero renisu elastico sequuto impactus, condensatus, vascula obstruens, itemque a novo jugiter adfluxo magis compressus, denuo ultimas extendens arteriolas, tumorem dolentem inflammatorium in plaga adfecta gignere, atque hinc pendentia producere phaenomena satis constat. Quibus, omissa præsertim venæ matura, ac exigente necessitate repetita incisio-

ne, non poterat non mox fieri, ut subtilissimæ in pulmone morbofo arteriolæ ruptæ cruorem contentum expellentes, sputum sanguineum, &c. non tantum efficere, sed ipse, quoque morbus princeps altiores figeret radios; *vid. d. 2. Dec.*

Ex propria igitur indole gravis morbus infelicem in principio medelam expertus, ægrotantem in summum vitæ periculum redigebat. Præsertim quum illud lubrici admodum eventus sperma ceti copiose exhibitum, vix in ventriculum devolutum, ex febrili æstu, brevi temporis intervallo, licet vel recentissimum antea fuerit, rancorem adquirens, exhalationibus suis acribus ac nimium calidis fervidos ructus creans, fauces magis, quam antea factum, titillaret, tussimque cieret, ac præter ea epiglottidi firmiter adglutinatum, aëri exitum præcludens, præviaque molesta raucedine, difficillimum efficiens spiritum, suffocationem tandem inducere videretur. *vid. d. 4. Dec.*

Quum enim, saniorum testimonio medicorum, in crassando agat, heic autem loci suppuratio nondum adesset, sed tenax tantum pituita, vitrea veteribus dicta, guttur vexaret; resolventibus & attenuantibus opus erat, minus autem pessimo illo e lubricantium genere, merito ab Ill. D. D. KRAMERO (b) in hujuscemodi morbis inflammatoriis damnatorum, nisi resolventia, diaphoresin leniter promoventia, &c. assiduos comites habeant. Et quem artis salutaris peritum latere potest, toties dulcia illa nauseosa, ficus, uvas passas &c. ab omnibus cordatis rejecta esse, quoniam expectorationem nimiam reddentia, tantum pulmone vulnus conciliant, ut opinione ipsius Clinici celerius ægrotans in funestam sæpe phthisin delabatur. Simul vero patet, indicatorio die quarto adeo gravibus stipato symptomatibus, septimo futuro morbi die perfectam successuram nondum esse crisin, ac proin

G g g 3

acces-

(b) *Medicin. castrens. Sect. I, cap. 3. pag. 39.*

accessiones febriles summe acutas subsequuturas, justis ex causis me judicasse.

Quantum interea, non obstante morbi perdurante vigore, exhibita remedia levamen attulerint, pituita copiosa excreta, viribusque paululum sublevatis, doceat de 5. Dec. historia. Majorem tamen in dextro latere observatum æstum ægrotans, connati aliquid sibi hocce phænomenon pronuncians, vili pendebat. Ut vero 1) viribus plus confulerem, aquam Naphæ, cum vino paratam, potioni addebam; 2) raucedinem tollerem, eoque ipso lenissimam perspirationem elicerem, linctui Ess. Pimp. alb. admiscebam; 3) lateris pariter, etque pulmonum dolori medelam opponerem, fomentum tepidum pectori sæpius imponendum curabam.

Neque conceptam hisce de remediis spem plane me fessisse, cuilibet, *vesperi* hujus diei quæ acciderunt, consideranti, clarum erit.

Sexto morbi die, tyranno ab antiquis jure vocato, omnia graviora fieri debebant, ad crisin incipiendam percitis humoribus æque, ac canalibus. Ac sensum in raucedine ex obtuso acrem factum, bonum judicabunt, qui pituitæ multæ excreatæ copiam animo pervoluunt.

Quæ porro 7mo *morbi die* & quare contigerint, ex ipsa historia facillime colligi potest. Boni tamen quid augurari me potuisse, mitior accessio febrilis, albidum in sputo pus adparens, lotium, sedimento gaudens, animi deliquia evanescentia, &c. docent. Pluries autem observasse me scire licet, inter confortantia remedia vini Rhenani, dicta fere ratione præscripti (vid. Potio d. d. 7. Dec.) vires nulli secundas existere. Et quonam potissimum gradu in expectoratione promovenda incessem, Linctus d. d. 4. 5. 7. Dec. & porro ad finem usque morbi præscripti, non exclusis cujusvis diei potionibus, demonstrabunt. Neque vero ab instituto nostro alienum erit heic commemorare, quantum

Perill.

Perill. b. m. Dom. Jo. Godofr. de BERGER cauto ratiocinio ac multiplici experientia adjutus, multoque rerum usu ipse satis edoctus, *syrupum ex succ. fl. Papav. rh.* vulgari illi ex petalorum infusione parato præferam, cujus prioris scilicet vires, vel ipso testante sapore ac odore, magis coactæ, & ut ita effari liceat, coadunatæ existunt, quum communis ille in pharmacopoliis existans multo limpidior sit, ac præterea repetita florum infusione, subtilissima, vaporum specie, pars avolet. Absit tamen, ut specificam quamdam, ex occulta qualicumque, solis empiricis relicta qualitate derivandam virtutem remedio huic adscribam, quales absurdas opiniones clar. D. D. JVNCKER. (c) merito deridet.

Quæ *d. 8. morbi* sequuntur, explicatione non egent. Ructus vero, *d. morbi 9.* adscendentes, ægrotantis acrimoniam biliosam in ventriculo, partim idiosyncrasiam, qua mediante dulcibus quidem, ut saccharo &c. in statu sano delectabatur, sed hora vix elapsa ructus descriptos ad aliquod tempus sustinere debebat, ostendunt. Neque tamen hæc tanti erant, ut ab exhibitione syruporum refrigerantium & pectoralium me prorsus deterrerent, quin potius valde necessarios ad excernendas e pulmone ac ventriculo & faucibus cruditates judicarem, præsertim quum reliqua medicamina leviter acida, &c. dulcedinem eorum satis infringent. Præterea quoque hysterici aliquid submurmurasse, vel ex eo constat, quod sensus ille quasi singultans fauces nonnunquam adeo constringebat, ac si globulus quidam ab infimis adsurgens, in faucibus subsistens, spiritui exitum denegare vellet, molestiaque infimæ abdominis regioni inhærebat; quæ phænomena haud raro secunda gaudentem valetudine invadebant.

D. morbi 11mo. Expectoratio difficilior reddita neglectui
ram

tam linctus, quam olei amygd. dulc. adscribenda est. *Riverianam* misturam minus evomisset, nisi nimium delicatula saporem illius adversum pertimescens, nauseabundis sibi confestim imaginationibus animum obfirmasset, tertia tamen, urgente me, vice adsumta, ac retenta, suos raro fallentes effectus post se relinquebat. *Die 13. morbi* a frigore nocturno, protractione pedum e stragulo, admissa, faucium tumor pituitosus, propinato gargarismate facile cedens, superveniebat. Visis tamen tam sedimento bono in urina, quam æstus febrilis egregia imminutione, ad efficaciora successive resolventia, diaphoretica, &c. procedebam, quibus etiam fiebat, ut *ad 22. diem morbi* omnia ex voto gererentur. Quo vero die gravis ira accedens, totam ferream adeo in pejus mutabat, ut subsequuta mox symptomata huic uni excessui tribuenda sint, præcipue quum per integrum biduum causam hancce celarent. Eadem porro ratione *d. 25. Dec.* priori vitio vix sublato, in novam incidebat intemperantiam, novam quoque comitem habens pedisequam, bonis tandem avibus post triduum in fugam coniectam.

Ceterum notatu dignum judicavi commemorare, quatuor post fugatum morbum mensibus elapsis, nostram felici partu tenellam quidem sed vegetam exclusisse filiulam, ad hunc usque diem late viventem. Quærebam quidem durante morbo tum ex matre, tum ex ipsa ægrota, num gravidam sese sciret, utraque vero constanter id negabat, nullum adhuc graviditatis signum, nedum fœtus alicujus vel minimum motum præsto esse, & singulis profluvium muliebri mensibus justa huc usque quantitate continuasse, adserens. Fluit igitur exinde, quintum nostram graviditatis mensem cum morbo finivisse, ac embryonem, tantis superatum morbi calamitatibus vita jam gavissimum esse, mater licet sensu inde minus adficeretur.

Reliquum est, ut pauca quædam ex prædictis enata confectaria subjungam. I. Venæsectio, quando indicatur, non est in Pleuripneumonia negligenda. II. Sperma ceti propter rancorem, quem facillime contrahit, in acutis cautissime adhibeatur, immo melius reiiciatur. III. Idem rancidum factum, rucedini & majori pectoris oppilationi ansam præbere potest. IV. Vix multis diebus criticis, re imprudenter & imperite principio gesta, impetratur, quod initio faciliori negotio peragi potuisset. V. Lotii, ad formandum futura de crisi iudicium, inspectio in acutis prætermittenda non est, ab antiquis scilicet sapienter recepta, ac postea a sanis quibuscunque albo calculo notata. VI. Potionum excipiens, ut vocant, seu vehiculum, pura esse potest pluvia, rejectis permultis illis stillatitiis, in pharmacopoliis prostantibus aquis, (d) omnem odorem ac saporem, si plane ab initio eum habuerint, paucis dierum spatio exuentibus. VII. Communiter, rebus bene procedentibus, matutinis horis plus puris, minus pituitæ; vespertinis autem major pituitæ, minor puris quantitas exspuitur. VIII. Confortantia in acutis, præsertim periculosis ac grauibus, sint ea, quæ æstum non nimium adaugent, ne inopinato in prodigum spirituosorum & calefacientium usum delabamur, ac apoplexiam, nervorum rigores, &c. inducamus. IX. Urgenté necessitate, olea lini & amygd. dulc. rec. & sine igne expressa, multis parasangis omnia reliqua expectorantia superant. Nec est, quod phthisin (f) inde metuendam habeas, modo dosin opportune varies, eandem tempeffive imminuas, semperque resolventia ac corroborantia adjungas. X. Variationem medicamentorum, symptomata licet morbi eadem permaneant, non nunquam suscipere cogimur, ne ægrotus insuperabilem quævis versus remedia nausea concipiat. Fieri namque non raro solet, ut delicatulæ omni carere

A. P. M. Vol. V.

H h h

medi-

(d) vid. *Obs. nostr. in Act. N. C. Vol. IV. pag. 346. sq.*

(f) quod certe continget, si solis emollientibus morbum debellare con-

medicina malint, quam eandem potionem, aut linctum, &c. bis terve iterare. Quam ob rem vere III. HAMILTON (g) , multos, non ex insuperabili morbo, aut Medici inscitia, sed remediorum, præcipue reiteratorum impatientia, supremum diem obire, scribit. Ita tamen variatio hæc instituat, ut eundem semper effectum obtineamus, quem in finem eadem plerumque essentialia ingredientia retineri possunt, si modo color, saporue aut odor parum externam ad speciem commutetur. XI. Accedente novo in acutis errore diætetico, primas vias vel bile, vel alia cruditate onerante, universalia iterum præmittenda sunt, ne sanguinis moles hæcæ saburra contamine- tur, aut novam prior acuta faciem magis periculosam induat. XII. Serum lactis dulce calide potum bilem optime diluit, in multis vero flatu producit. XIII. Valde incerta sunt conceptionis factæ signa, præsertim quando embryonis, ex qua- cunque causa morbidi ac debilis, compages neque multo eget nutrimento, neque matris abdomen attollere valet. Quibus accidit, ut innumeri errores in hisce committantur: præstat tamen, ubi vel levissimum superest dubium, gravia diuretica omittere, lenioremque viam eligere, quam ex inscitia foetum immaturum expellere. Quo ipso historiæ cujusdam recordor; ubi Medicus quidam ante quatuor fere annos haud absimilem diu scenam ludit. Vocatus is ad uxorem noviter nuptam, quæ paulo ante initum matrimonium catameniis inordinatis labora- verat, jam vero de nausea, doloribus circa ventriculum, in dorso & lumbis, ac incipiente demum abdominis inflatione conquerentem, pallidoque vultu gaudentem, miseram hanc per 6. integros menses ita quidem excruciauit, ut altera hebdoma- da venam incidendam, altera vero alvum laxante aperiendam, idque

tendas, recte id docente Celeb. D. D. KRAMERO *Medicini Ca-
strensis* p. 39.

(g) de Praxeos regulis. p. 17.

Idque reciproco cursu, curaret, neque inter hæc vesicatoriis, internisve diureticis parceret, quo menti ipsius infixæ ægrotæ cachexia indeque propullulans hydrops fugæ daretur. Ignaram quoque juvenilem conjugem hydropis præsentia prorsus convicerat, donec obstetrix quædam bono omine accedens, rejectis absonis illis remediis, eorumque loco confortantibus propinatis, haud ita multo post, vivum proliceret partum. Quibus auditis, pudibunda facie tristis e theatro exiit. XIV. Fieri sæpe solet, ut mala præcedentia chronica, adhibitis prius licet medelis efficacissimis morem minime gesserint, sponte cessent, quando gravior aliquis morbus superveniens, facta metastasi, que cum principe morbo discussa, perfecte e medio sublatus est, id quod tiliarum ulcuscula, heic loci sua sponte conglutinata, satis superque comprobant.

(*Fevera Frisiorum Erfordiam missa*
d. 18. Jun. 1738.)

OBSERVATIO CXXV.

Dn. D. HENRICI GODOFREDI ZOPFFII.

Ruptura Lienis, mortis subitanæ causa.

Illustriss. Comes, quinquaginta & septem circiter annos natus, temperamentis sanguinei, & habitus corporis succulentissimi & plethorici, a teneris ut plurimum illibata gavisus valetudine, lauta præterea diæta utitur, neque motus corporis deficit, quippe non facile ulla dies prætermittitur, qua non vel equo, vel curru vectus, aut alio modo corpus agitarer, venationis imprimis amantissimus. Ceterum serena & hilari mente nunquam non præditus, quamvis non deessent creberrimæ occasiones, quæ animi tranquillitatem non raro interpellarent. Anno ætatis 38. morbillis correptus, pessime habuit, & superato morbo, pectoris quendam adfectum retinuit, tussis & asthmate stipatum. Anno sequente vero, usu thermarum Emsensium valde adleviatus, postea quotannis, eundem, præservationis causa, vernali tempore repetiit, cum primis, quum adhuc sæpius, levi ex causa, vel tempestate turbulenta, vel transpiratione impedita, defluxionibus catarrhalibus ad præcordia esset obnoxius, asthmate & tussi, cum expectoratione copiosa conjunctis. Tractu temporis hypochondriaco - flatuosa pathemata his accesserunt, imprimis vero in hypochondrio sinistro & regione lienis, tumor notabilis & dolor, tantum non perpetuus, urgebat, concurrente non raro subitaneo asthmate hypochondriaco - spasmodico, cum simultaneo suffocationis metu, pulsu insuper tunc magis interrupto, ubi simul satis accurate illustr. Patiens locum designare poterat, quo nexum arctissimum sentiret, tumentis & dolentis sinistri hypochondrii, cum præcordiis, durante illo paroxysmo asthmatico. Quamvis ille ex præconcepta opinione, solos flatus constanter pro causa mali accusaret, & hinc creberrima laxantia adamaret, & mirum di-

lauda.

laudaret, notabile inde levamen sentiens, alvo præcipue non raro segniori; cum potius nostro iudicio, congestiones sanguineas & præsertim lienis infarctum, hypochondriaco - flatuoso adfectui jungi, nunquam non adsertum sit. Ceterum V. Sones non raro instituta; a multis quoque jam annis, pro potu ordinario, aqua Selterana cum vino Rhenano, vel Mosellano, satis notabili copia utebatur, bene quoque comedebat, & cetera sanus erat. Annuo vero spatio, & quod excurrit, ante ejus obitum, vires non solum magis decrefcere sentiebat, cum notabili atrophia sinistri brachii, sed & motum corporis ægrius perferre poterat, ambulando vel scalam ascendendo mox respiratione facta difficiliori. Dolor quoque et tumor hypochondrii sinistri constans magis urgebat, asthma vero hypochondriaco - spasmodicum crebrioribus paroxysmis, & majori simul vehementia recurrebat. Nihilo minus, recreationis causa, iter satis longum suscepit Illustr. Comes, simul vero thermarum Emfensium potationem denuo repetere constituit, me quamvis hanc ipsam dissuadente quam maxime, ob eminentem non solum ventriculi atoniam jam præsentem, sed etiam, quod ante annum in medio hujus curæ constitutus, gravissimum asthmatis hypochondriaco - spasmodici paroxysmum, cum momentaneæ fere suffocationis metu, jam esset expertus. Ceterum finita cura, post aliquot septimanas domum reversus, satis bene se habere credebatur, postero die, more consueto, curru per urbem vehitur, & lætus hinc rediens, hilari mente cœnæ adsidet, & cetera sanus visus, cubitum eundo, somno se dabit. Summo mane vero derepente asthmate ingenti corripiebatur cum consuetis symptomatibus, & in primis dolore immani sinistri hypochondrii, tanta quidem cum atrocità, ut brevi instantibus totius corporis motibus convulsivis, plenaria suffocatio repentinam mortem inferret.

Sectione instituta & aperto prius abdomine 1.) ventriculus valde expansus & cum reliquo intestinorum canali, flatibus re-

pletus adparebat, tunicæ vero ventriculi ita extenuatæ, vt horum substantia vere papyracea dici mereretur, adeo, ut facillimo negotio, vel digito perforari potuissent. 2.) Lien sanguine atro infarctus & in ingentem molem auctus ac valde tumidus, in illa extremitate, quæ epigastricam regionem respicit satis magnam rupturam exhibebat, circumfuso sanguine atro, grumoso, adhuc cohærente, quin & reliqua lienis pars, quoad internam substantiam, ita destructa erat, ut in pultem ex brunno nigram eam conversam magis dixeris, absque ullo tamen foetore, fibrosi vero & solidi parum vel nihil percipi & observari ibidem poterat. Et 3.) quod maxime notandum, in cavitate venæ splenicæ, quæ portæ ramum postea constituit, duæ ex crescentiæ vere ossæ, magnitudinem granorum hordei exsuperantes, a se invicem paulo disjunctæ, arctissime vero interiori venæ tunicæ adnatæ, reperiabantur. Vt adeo vel sola hac de causa, iter sanguini difficilium factum & præpeditum, per venam hanc splenicam, remoras & restagnationes sanguinis in liene, indeque successu temporis tumorem, ac per intervalla dolorem cum asthmate spasmodico crebriori, quin & graviori stasi, tandem corruptionem & rupturam lienis, cum reliquis symptomatibus, immo ipsam denique mortem repentinam, omnino inferre debuerit; cum interim reliqua viscera satis bona essent, præter quam quod 4.) in pulmonum superficie innumera tubercula nigra, pisi magnitudine, a stasi sanguinis ibi facta, conspectui se exhiberent, ex reliqua vero pulmonum substantia, incisione facta, loco sanguinis, spuma glutinosa alba prodibat, levi pressione satis magna in copia effluens.

Scholion.

1.) *Splen videre facit*, antiquissimorum jam Medicorum erat sententia. Neque omnino est de nihilo: cum enim usus lienis, in attenuando sanguine, & bilis in hepate secretionem facilitan-

cilitanda, sit insignissimus, inde vero non leve momentum, ad conservandam vitam & sanitatem dependeat; mirum non est, si liene bene constituto, reliqui corporis vigor quoque respondeat, hunc vero, archissimo nexu, mens hilaris atque serena sequatur. Neque etiam negandum, quod morbo laborante liene, plerumque melancholici animi adfectus jungi soleant, adeo, ut Melancholiam κατ' ἐξοχήν morbum splenicum adpellare a vulgo veterum Medicorum, jam dudum usu fuerit receptum. Nihilominus quotidiana docet experientia, in summis melancholicis non raro lienem sanorum similem, & absque omni labe reperiri, alia tunc de causa potius, per substantiam & poros cerebri, sanguinis, & praesertim lymphæ nerveæ motu facta difficiliori, manifesto hinc indicio, quod unius effectus plures esse possint causa. Contra vero, consummatos saepe spleneticos invenies, a quibus tamen melancholici animi adfectus longissime absunt. Cujus rei veritas ex relata morbi historia quoque satis elucescit. Mens hilaris atque serena abunde comprobatur, per reliquas corporis partes, in primis cerebrum, liberum sanguinis & lymphæ, & speciatim ipsius nervosi fluidi fuisse circuitum, motus vero corporis debitus, cum potu diluente sufficienti, ex parte aliqua defectum restituerunt, qui ex morbosa constitutione lienis fluebat. Nullus quoque dubito, quin vel solis hisce duobus remediis, infarctus hic lienis, ex voto resolvi & discuti, vel saltem per plures adhuc annos tristis hæc catastrophe averti potuisset, nisi excrescentiæ illæ ossæ, in vena splenica polyporum vices gerentes, omnem medelam eluserint, cum inevitabili mortis periculo.

2.) Hoc vero magis admirationem movet, qui fieri poterit, ut hanc rupturam lienis *subitanea mors* sit insequuta, cum tamen tale viscus sit lien, quod non absolute ad vitam necessarium videri posset, siquidem gravissimæ ejus indurationes & infarctus, quin & putredinosa corruptiones, vita nihilominus satis diu superstire, per multos saepe annos gestentur ab agrotis,
inno

immo his tandem commoriantur. Ad hæc, experientia & testimonio clarissimorum virorum constat, quod mediante sectione studio ablato liene in homine æque ac in brutis, vegetam nihilo minus vitam agere potuerint, immo fœcunda fuerint ejusmodi subjecta. De quo ita sentio : Operatione dextre instituta, exciso liene, sanguis alias eo destinatus, interceptis nunc viis, ad alias partes defertur, haud secus ac post amputationem pedis, aut brachii, lymphæ quoque motus alio dirigitur, & nervorum commercium cessat, nullaque præterea noxa ex lienis hac absentia, corpori amplius timenda restat, quam quæ ex defectu istius attenuationis & præparationis expectanda erat, quæ in hoc colatorio, pro facilitanda secretionem bilis in hepate, secundum naturæ ordinem fieri debuisset. Qui vero defectus forsan convenienti diætâ, motu & potu inprimis sufficienti, ut & venæsectione rite adornata in plethoricis, ne de prudenti usu mineralium aquarum interno dicam, satis compensatur. In statu vero præternaturali & morbofo lienis, corpori adhuc inhærentis, res longe est alia. Præterquam enim quod lien, in homine scilicet, secus ac in brutis, ligamento firmissimo, cum diaphragmate, costis spuris, rene sinistro, partibusque vicinis, cohæreat gibboso latere ; ita ab interiore quoque sui parte, per vasa sanguifera æque ac lymphatica, ut & nervos satis insignes & copiosos, nec non communi integumento, cum ventriculo, omento, aliisque vicinis partibus, arctissimo nexu, communionem habet atque consensum. Quodsi igitur, juxta præsentem inprimis casum per arteriam splenicam sanguis continue ad fluxit, per venam vero splenicam debita proportione refluxere nescius, remora posita notabili, per excrescentias illas osseas, præter naturam in cavitate venæ istius repertas ; necesse erat in viscere hoc lienis, congestionem & coagulationem sanguinis creberrimam, cum reliquis symptomatibus, excitari, modo majori, modo minori vehementia atque duratione conjuncta, prout inter adfluxum & refluxum, major minorve inter-

intercederet proportio, diversa in primis sanguinis consistencia & spissitudine non raro concurrente, ne dicam de spasms & flatulentia crebra, ipsaque cacochymia, ex ventriculo mirum quantum extenuato facile judicanda, remoram hanc, seu stasim sanguinis, haud parum quoque modificantibus. Cum vero successu temporis, ex crebriori congestione tonus lienis valde debilitaretur, laxior fieret, stasis quoque sanguinis, segniori motu lentorem simul contrahentis, ibidem aucta, & infarctu distensa, mirum quantum extenuata atque attrita, donec tandem fortiori aliquando oborto sanguinis adpulsu, deperdita jamiam omni elasticitate & renitentia, facili negotio ruptura lienis, cum momentanea ejusdem necrosi, consequeretur. Quibus omnibus ita contingentibus mirum non erat, quod nervi non solum splenici, per intima visceris numerosissimis propagini- bus disseminati, violenter vero rebus sic constitutis, simul distracti, in spasmos dolorificos agitarentur; sed & vicinæ partes, diaphragma inprimis, & præcordia, ut & reliqua viscera connexa, cum universo tandem systemate nervoso, in consensu tracta sint, ut adeo cum asthmate spasmodico, gravissimi motus convulsivi totius corporis, non poterant non oboriri, usque dum, ruptura lienis facta, simultanea spasmorum relaxatio, cum plenaria atonia, immo ipsa mors repentina, presso pede sit insequuta. Quæ omnia, absente prorsus liene, ut & scirrhusa ejus induratione, aut corruptione ulceroso-putredinosa præsentem, non æque facile timenda fuissent.

3.) Porro animadversione dignum est in casu præsentem, quod, licet per se veritati maxime sit consentaneum, *motum & potum* optimam corporis esse medicinam, immo in curatione adfectus hypochondriaci, & splenetici in specie, omnem absolvere paginam, adeo, ut hisce neglectis, sexcenta martialia, aperientia, salia digestiva & reliqua omnia

incaſſum adhibeantur ; nihilo minus ſumma circumſpectio-
 ne & limato iudicio opus ſit, in ſalutari atque proportio-
 nata horum adornatione. *Motum* quidem corporis quod
 in ſpecie concernit, videas non raro praxin medicam exer-
 centes, qui in omnibus fere morbis & quibuſvis corporis
 adfectibus, nullo ætatis, virium, aliarumque circumſtantia-
 rum habito reſpectu, motum corporis imperant, ejuſque
 neceſſitatem, pleno ore, prædicant commendantque ægro-
 tis. Quis vero adeo hebes eſt iudicio, qui noſtro in caſu
 noxam non agnoſcat, quæ motu corporis, ſatis etiam me-
 diocri, facile timenda erat. Cum enim motum corporis
 ſanguinis quoque per vaſa citatior curſus ſequatur, omnino
 etiam hic adpulſus ſanguinis major ad lienem, inevitabilis
 erat. Quoniam vero reſcurſus ſanguinis proportionatus per
 venam ſplenicam ab excrescentiis oſſeis, ibidem obortis, re-
 tardabatur, ſimul vero chronicus jam infarctus lienis præ-
 ſens fuerat. utique propterea, motu corporis & ſanguinis,
 quocumque modo citatiori factò, facillimo negotio malum
 exaſperari & irrepairabile damnum inde parari, immo mors
 ipſa accelerari poterat. Id quod etiam cacheticis confir-
 matis, hydropicis, phthiſicis & hujus generis aliis certiffime va-
 let, immo de ipſis etiam plethoricis, quos leviori quando-
 que motu, quin vel ſolo capite paulo decliviori factò, apo-
 plecticos concidiſſe, & derepente mortuos eſſe, plus ſimpli-
 ci vice expertus ſum. Ut adeo ſumma prudentia & exacta
 dijudicatione opus ſit, in determinando gradu motus pro-
 portionato, proſus ſpecifico, ad vires ægroti reliquaſque
 circumſtantias & præſertim temporis ratione, dimetiendo.

4) Nec minus de *potu* quædam monenda eſſent. Per
 plura retro ſecula vix unquam aquæ potus, ſimplicis æque
 ac mineralium aquarum, in tanta inter Medicos exiſtima-
 tione, tamque frequenti in uſu fuit, quam quidem noſtro
 hoc ævo, poſtquam Illuſtr. HOFFMANNUS inprimis alter
 hujus

hujus seculi *Hippocrates*, suis dogmatibus, longe clariorem lucem doctrinæ aquarum, præsertim mineralium, adfudit, harumque usum eximium in Praxi Medica, aliorum quoque celeberrimorum Medicorum suffragio, experientia & ratione abunde comprobavit. Hoc unicum saltem dolendum, quod non pauci *Hoffmanniana methodo* praxin medicam exercentes, *Hoffmanniano judicio practico & discretivo* destituantur. Inde vero, cum irreparabili ægrorum damno ingentes errores in praxi committuntur. Innumera mihi nota sunt exempla eorum, qui, debiliori tono ventriculi jam præsentis, re male dijudicata, aquarum potu, etiam mediocri, tam simplicis, quam mineralium, in summam inciderunt perniciem, multo magis, si copia simul & diuturniori usu peccetur, junctis quoque non raro, ut fieri solet, crebrioribus purgantibus. Et unde quæso magis derivasses stupendam illam expansionem & extenuationem tunicarum ventriculi, in præmissa historia, quam ex abusu aquarum mineralium, per plures annos, in una serie continuato, non ommissis quoque ex falsa hypothesi, crebrioribus laxantibus. Haud infrequens enim esse solet alvi siccitas atque segnities, iis, qui aqua simplici, immo ipsa Selterana quandoque, cum vel sine vino, pro potu ordinario utuntur, quæ tamen segnities alvi, statim remittit, quam primum ad potum fermentatum cerevisiæ redeunt, haud obscuro indicio, liquores gastricos, & bilem inprimis ipsam, istiusmodi subjectis per se jam forsitan parciolem, mitioremque, potu tali aquoso, nimium dilui atque distemperari, indeque fermentativa sua virtute & stimulante hosce liquores magis privari & defraudari qua digestionem, alvi que egestionem promovere antea debuerant, laxiori simul ventriculi & intestinorum tono relicto; cum interim adhibita, hoc in casu, crebriora laxantia, tanto certius robur ventriculi, cum opere digestionis, irreparabili damno destruunt

atque pervertunt. Nihilominus abusus non tollit usum, & manet sua laus potui aquoso fontibusque foteriis, immo laxantibus ipsis, dummodo subactō & circumspēctō judicīō omnia dirigantur.

(Greiza Erfordiam missa
d. 10. Jul. 1738.)

OBSERVATIO CXXVI.

Dn. D. JOH. JACOB. TREYLING.

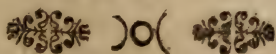
Vagina entero-morpha per anum excreta.

Famula rustica villicii in prædio, clericis in commune viventibus Ingolstadii proprio, uxor 60. circiter annorum, temperamenti atrabiliaris, a quinque prope annis interpolatis doloribus colicis, spasmis flatulentis, alviq; constipationibus morantata, hoc tandem anno 1738. ad initium Novembris alvum exoneratura sensit sapius extra moeculum crassam quandam substantiam prominere, quam, quia proidentiam esse ani suspicabatur, iteratō reposuit, & ob difficultatem dejiciendi a balneatore rurali proximo terclysterem admisit, quo factum, ut illud præternaturale membranaceum longius excedens in conspectum venerit. Maritus rei novitate territus 4. d. m. ex urbe nostra Joannem Baumann Chirurgum haud inidoneum vocari jubet, qui mox, ac advenerat, excretam videt vaginam excrementis turgidam in vas suppositum excretam, intestinum colon ex-asse referens, & a facibus alvinis repurgatam, inflatamque ulnam unam cum dimidia Bavarica seu digitos Parisinos 48. longam, ægra nihilominus a torminibus pristinis liberata, & in hunc usque diem quo hæc scribo, superstite. Vaginam hanc ad me delatam mox microscopii scrutinio nunc siccam, nunc aqua emollitam subjeci, sed, quamvis figuram intestini coli cum
valvu-

Valvulis conniventibus adæquaret, nullus tamen potui, aut vasa sanguifera, aut fibrarum tractus detegere; nihil enim aliud, quam simplex lamina valde tenuis, & homogeneæ velut substantiæ, simillima illi, quæ ex Ichtiocolla in gluten resoluta, & supra marmor politum, aut tabulam vitream extenta, & arefacta oritur, apparebat.

Scholion.

Magnus mihi erit Apollo, qui hujus concreti p. n. originem, genesin, materiam, & excernendi modum, & occasionem ita in apicum deduxerit, ut intellectus sciendi avidus ex toto satiari queat. Id saltem, si quid salvis melius sentientium judiciis divinare licet, mihi verisimillimum videtur, materiam illius aliud non esse, quam mucum intestinalem, acido-austero in hac ægra prædominante plus solito coactum, qui tunicæ villosæ adhærens successively totum coli canalem ab intra investiens, & ob intemperiem calido-siccam, motumque peristalticum hebetatum magis inspissatus integram vaginam efformavit: quæ dein occasione motus spastico-torminosi ingravescentis quoad unam illius extremitatem ab intestino avulsa, pederentim sui excretionem molita est, non sine manifesto superum favore adminiculante, quem misercula, cum atrocissimis dejectiendi conatibus colluctata, ardentissimis precibus, & votis ad abigendum hunc infensissimum hostem sibi conciliasse, firmiter persuasa est. Parallelum huic exemplum est, quod sequitur, & pertenuæ meum ingenium haud modice hucusque fatigavit.

OBSERVATIO CXXVII.

Dn. D. JOH. JACOB. TREYLING.

De cannulis cartilagineo - formibus per
alvum excretis.

Vir venerabilis, & animarum pastor zelosissimus N. N. symptomatibus hypochondriaco flatulentis, & præcipue dolore in regione lienis nunc obtuso, nunc lancinante torminali per plures annos vexatus pharmacis haud paucis meo ex consilio methodice, sed exiguo cum successu adhibitis tandem post usum apozematis laxativo-lubricantis cum summa difficultate, & diris torminibus per alvum rejecit cannulam unam perforatam digiti indicis crassitie, & longitudine, alteram breviorē; tandem brevissimam, eamq; per longum dimidiatam, seu divisam, omnes coloris uniformis, & perlati (quasi porcellaine) atque substantiæ cartilaginea paulo mollioris: unde mox symptomata dolorifica maximo ægri solatio, nec minori mea cum admiratione ex toto remiserunt, reliquo, quo illum novi, tempore neutiquam recidiyantia. Si quis ex me causam, materialem, & genesin hujus concreti sciscitetur, a prioris conjectura alienum non habebit responsum, in quo si erravero, a perspicacioribus aliter doceri, non recuso. Interim rarum quidem hunc casum, non tamen inauditum arbitror, cum huic valde genuinum recenset Fernelius Patholog. Lib. VI. cap. 9. de Legato Caroli V. Imp. qui post enormes dolores in abdomine tandem toto sexennio adhibitis clysteribus, aliisque emollientibus *durum, ac firmum quippiam, medio ductu pertusum pedis longitudine excrevit, & intestini portionem esse credidit*, usque dum continuatis clysteribus, rursusque excreta simili materia pristinae valetudini restitutus fuerit.

OBSERVATIO CXXVIII.

Dn. D. JOH. JACOB. TREYLING.

Plurimorum calculorum congeries in vesica urinaria.

Frater laicus Soc. JESU, 74. annorum ab aliquot annis nephriticus, pluribusque pisi majoris magnitudine calculis cum urina excretis, tandem doloribus indies in immensum adauctis, accedente penitissima lotii retentione, lethargicus ultimum diem obiit. Incisa post mortem vesica, mox apparuit globus substantiæ velut gypseæ, friabilis, & quoad colorem terram tripolitananam mentiens, ponderis unciarum IX. cum scrupulis quatuor, qui dein in calculos majores octodecim, & viginti quatuor minores discessit. Pauca, quæ simul inerat, urina aquam calcariam turbidam referebat.

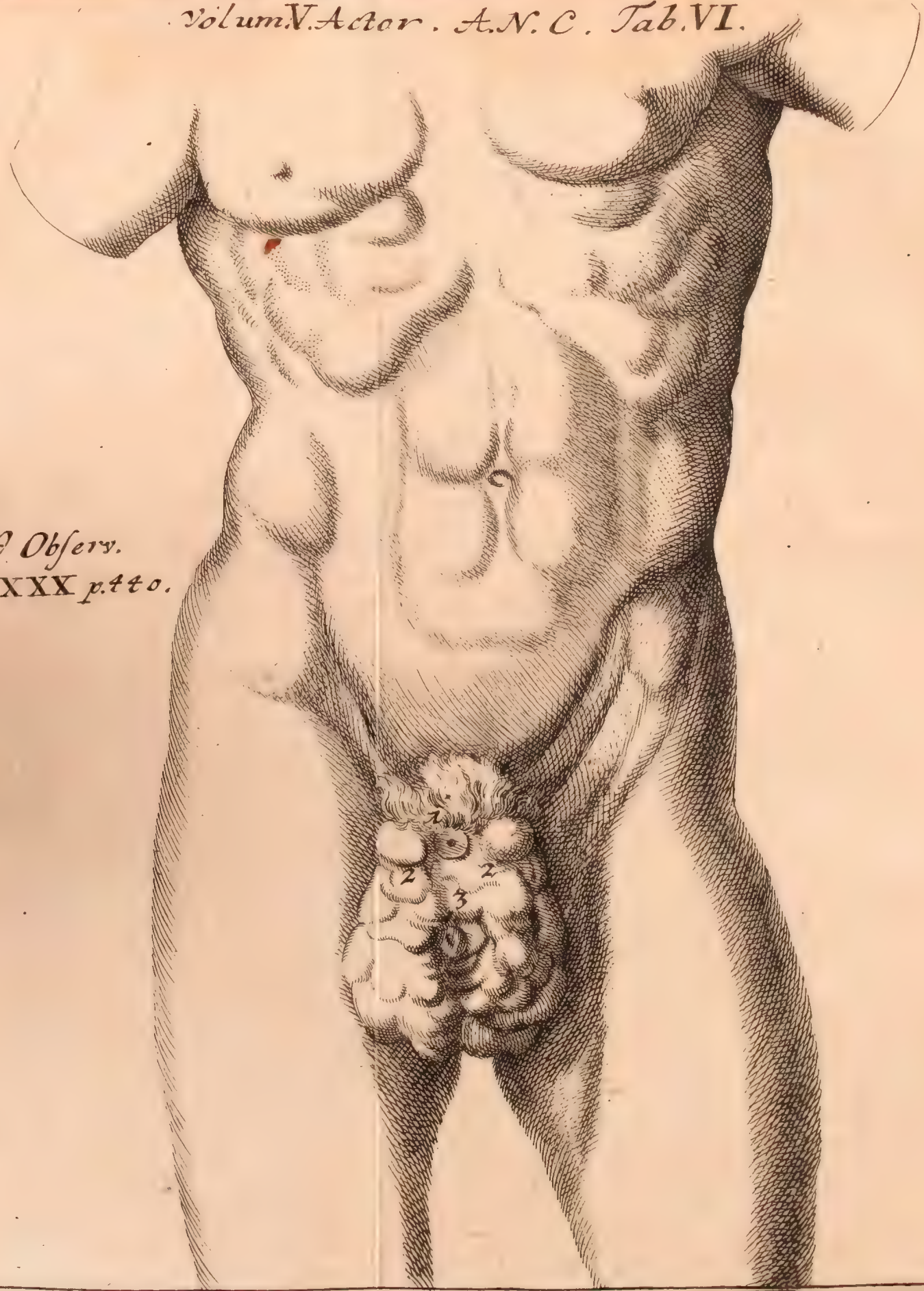
OBSERVATIO CXXIX.

Dn. D. JOH. JACOB. TREYLING.

Calculus in rene sinistro, & plures alii in vesicula fellea.

Ejusdem ante dictæ inclytæ societatis Reverendus & piensissimus Pater N. N. jam seniculus, & valetudinarius tandem ob lapsum ex equo demortuus, & quia a longo tempore in regione lienis dolorem obtusum & gravativum sensisset, post mortem cultro anatomico subjectus, mirum foro medico præbuit spectaculum. Imo enim in rene sinistro calculus $\frac{3}{8}$ ss. ponderans & quoad colorem, & figuram radicem zingiberis exacte referens, durissimæ substantiæ

*ad Observ.
CXXX p. 440.*

stantiæ firmiterque reni innatus fuit inventus. 2do. Cum vir fuisset mansuetissimus, cui nulla (uti in proverbio loquimur) erat bilis, & eapropter de vesiculæ felleæ conditione inquirendi curiositas incesserit, hæc omnino turgidam se, non quidem fluida bile, sed globo calculoso 3½ß. ponderante repræsentabat, qui globus extractus in sexaginta minores calculos obscure flavos, friabiles, singulos pentaëdros, & 3j. ponderis æquantes discessit.

OBSERVATIO CXXX.

Dn. D. JOH. JACOB. TREYLING.

Scrotum immaniter auctum scirrhuso-
scro-phulosum.

Truculentus Planeta Mars est, truculentior, si cum Ve-
nere conjungitur, & in propria sævit viscera. En ex-
emplum! Gregorius Bergmayr militiae Bavaricæ eques
36. annorum utroque sub planeta strenue militans in gon-
orrhœa a chirurgo castrensi amethodice tractatus, penem ul-
cere pessimo corruptum ipsiusmet cultro usuali ad pubem
usque præcidit, obviisque proximis emplastris vulnus con-
solidavit, ita ut stipendia militaria iterum mereri, & uri-
nam libere, etiam cum saltu, mittere potuerit. Contigit
autem, ut quondam latiore fossam equi assultu supera-
turus, scrotum ad ephippii nodum illidendo graviter con-
tunderet, ex quo id pedetentim præter enormes dolores in-
signiter intumescere, inflammari, tandemque ob ineptam
tum barbitonorum, tum anicularum tractationem ad plus
quam duorum pugnorum crassitatem adauctum (vid. fi-
gura Tab. VI.) scirrhescere, & salvo licet cutis colore in va-
rias plicis hinc inde profundioribus distinctas scrophulas,
quasi tot steatomata (quorum materia post sectionem ap-
paruit)

paruit) abire, & indurescere cœpit. Ille tandem doloris impatiens, & imminentem cancerum haud temere metuens, operatorem circumferentem fortuito convenit, & ab eo, cum aliis remediis actum non male crederet, extirpationem scroti sollicitat. Hic re inspecta, hujusque novitæ attonitus, nec ausus rem periculo plenam aggredi, illum ad me ablegat, quid sentirem, exploraturus. Inspeci misericordiam, & cum cæteroquin vegetus, athleticus, & cordatus esset, ultroque sub spe vitæ deinceps commodioris, aut mortis hac vita misera jucundioris, sectioni se submittere non horruisset, omnino suasi hanc aphæresin cum ea operatori transmissa instructione, ut omnium primo incisionem prope suturam per medium scroti perpendicularem faceret, experurus, quæ testiculorum, qui adverti non poterant, esset conditio, tunc totum tumorem filo ligaret, & caute rescinderet. Factum id feliciter, intactis ad inguina retrusis, & naturaliter constitutis testiculis, quos, cum post triduum ad illum locum quadrihorio hinc distinctum, in quo degebat patiens, negotiorum causa delatus, nudos conspexissem, jussi operatorem, ut ligatis vasis spermaticis utrumque utpote jam dementulato, & propagationi inepto superfluum, curationi autem moram, & gangrænæ periculum minitans, pariter amputaret; ex quo vulnus balsamico traumatico a me suggestis intra 4. septimanarum curriculum integre coaluit, ita, ut mox sine omni incommodo iter pedes ad me facere, atque cum gaudio & gratiarum actione mihi se restitutum (si ita perdita virilitate loqui fas est) lotiumque mediante cannula infundibuli formi sicut antea libere redentem, spectandum præsentare potuerit.

Figuræ explicatio.

- 1) Foraminulum urethræ a pene amputato relictum.
- 2) Testiculi ad inguina retrusi.
- 3) Scrotum schirrhuso-Scrophulosum.

OBSERVATIO CXXXI.

Dn. D. JOH. JACOB. TREYLING.

Lac in mammis puellulæ vix natæ, & quæ
vix trimula menstruata fuit.

Quatuor abhinc lustris in publica disputatione academica inter alia, etiam hoc parergon ventilandum typis exposui: *Filiam ex Patre suo concipere posse salva utriusque conscientia, principiis, & exemplis Medico-physicis demonstrari potest, non adversante Theologia morali.* Quæ sententia, velut inaudita falsa & scandalosa haud paucos rei incios, & præprimis Facultatis Theologicæ Patres adeo offendit, ut parum abfuerit, quin eam expungere fuisset coactus, nisi, quod subfuit, mysterium & ænigma explicatius enodassem; indubitatum enim est, filiulam recens natam, quæ (V. Dissertatio Crusii Coloniae Agripp. edit. 1717.) tertio nativitatis die aliam digiti annularis longitudine vix majorem filiulam una cum vita sub enormi vagitu exclusit, aliunde concipere non potuisse, quam (licet sine incestus crimine) a patre suo, cujus solito efficacior spiritus prolificus non illud tantum filiulæ matris ovulum, sed & neptulæ ovulum, in ovariole matris filiulæ inclusum, & præter naturæ ordinem præcox sæcundavit, & in actum evolutionis deduxit: quod & in aliis animantibus, plantisque non raro contigisse, pleni loquuntur codices V. Malpighius, Borellus, Bartholinus, Kircherus, & nostræ ephemerides, uti & la clef du cabinet ad annum 1712. &c. ubi de pluribus hujusmodi præcocibus superfoetationibus (improprio sit venia verbo) legere datur.

At non minus inter casus rariores locum meretur lac in mammis neonatorum tum masculorum (qualia exempla vid. in Cardani lib. 12. de subtilitat. & in Ephemeridibus N. C.) tum famellarum (vid. Joachim Camerarius de illustr. Medic. exemplis.

plis. Item Ephemerid. N. C. Dec. I. ann. VIII. observ. 86. D. II. ann. X. obs. 144.) deprehensum, quibus merito annumerandum venit sequens exemplum.

Virgo nobilissima Officialis bellici non invenusta filia annum nunc agens 20. affirmante illius matre, honestissima, & fidei haud sublestæ matrona, vix nata e mammulis ad ovi anserini dimidiati magnitudinem turgidis, & leviter compressis copiosum lac profudit, imo quasi per saltum ejaculavit, hoc fonte lactifero ad plures dies continuato. Neque hoc solum. Hæc ipsa Virguncula annum tertium vix egressa catameniorum non indicium modò, sed pro ratione subjecti proportionatum experta est stillicidium, stupente illius loci (Lucimburgi, ubi tunc cum parentibus degebat) Medico - Ordinario haud incelebri, qui incuriæ infantis frictioni, aut alii cuidam violentiæ externæ hanc hæmorrhagiam adscribere non dubitavit, usque dum & altero, & tertio & sequentibus mensibus ad 14. ætatis annum ordinate hæmorrhusam deprehendisset. Post i. ducias dein hujus tributi lunaris biennales legitime, sed valde temperanter recurrerunt menstrua. Quo autem præcocior in hoc subjecto fuit & lactis, & mensium proventus, eo segnior, & difficilior fuit natura in expellendis variolis, quibuscum hoc vigesimo ætatis anno, me curam illarum dirigente, satis laboriose, at felici tandem eventu conflictabatur, nunc optime valens.

OBSERVATIO CXXXII.

Dn. D. JOH. JACOB. TREYLING.

Hydrops Ovarii.

Matrona nobilis N. N. P. P. uxor honestissima sæcunda, plurimum prolium parens, 42. circiter ætatis anno successivam abdominis infra umbilicum persentiscit intumescentiam æqualiter extensam, bene cæteroquin quoad actiones

vit- animales se habens; & rite ad menses aliquot menstruata. Gravidam mulierculæ cum Medico ordinario ad mensem usque ætatum & ætatum suspicabantur. Verum nullo tunc subsecuto sensibili fœtus motu, nulloque alio hydropis signo præsentante, suspicio de mola in utero latente suboritur. Nihilominus sub hæc incertitudine tempus partus, imo etiam, quia à catameniorum emanatione, quæ plus minus, licet erraticè adhuc dum fluxerant, duodecimus expectatus mensis, crescente indies abdomine, sine alio notabili (si pondus abdominis aggravans excipias) sanitatis incommodo. Tandem ab ordinario adornatur, nescio quæ, curatio, & D. Pater ad Balneum minerale ablegatur: sed incassum omnia. Exacto inter hæc biennio quodam die inopinatim commotione febrili cum repentino virium omnium lapsu, & ardente circa inguina dolore intrinseco corripitur. Medico ordinario tunc ægrotante illò adhuc vesperi ego accessit, febrem hanc esse inflammatoriã haud invanum suspicatus, & de iis, quæ præcesserant; antea jam privatim edoctus, pessima quæque ominans, ut sine mora animæ salutem D. Pater consuleret, urgeo, & quidem opportune; omnibus enim ad viam æternitatis rite dispositis circa meridiem alterius diei accidentibus convulsivis motibus pie in Domino abdormiit. Impetrata à Domino Marito facultate in præsentia utriusque D. D. Physici præsidarii, & Civici, numerosaque Auditorum Medicinæ coronæ abdomen aperiri jubeo: & en! remotis integumentis cum peritonæo nulla in conspectum prodeunt intestina, occultata nimirum sub amplissimo sacco hydrophoro, pulvinaris in morem visceribus a sternò ad pubem usque incumbente, qui sacci situs probabiliter ob corpus resupinum talis erat, neutiquam in erecto, in quo tumor ad pubem, inguina, & ilia magis dependebat. Ampliato igitur per sectionem integumentorum hiatus, totus saccus sponte sua loco-motus, & pondere suo extra abdomen prolapsus, ruptusque, adstante chirurgo a summo ad imum usque commaculato, plusquam sex mensuras

civiles

iviles id est, 18. libras feri e flavo albescentis effudit. Indagans in radicem seu petiolum prægrandis hujus (ut ita compellem) cucurbitæ lagenariæ, hoc tenue velut ligamentum uteri dextro lateri sine ullis aut ovarii, aut tubæ Fallopianæ, alæve vespertilionis vestigiis relictis adnatum deprehendi. Apertus hinc per longitudinem saccus versus radicem admodum gangrenosus sex diversæ magnitudinis, maximam nempe ovum gallinaceum, minimam vero baccam lauri adæquantes vesiculas liquore partim e bruno flavescente, partim perlato subpellucido, qualis humor oculi vitreus, omnino turgidas exhibuit, quæ an hydatides, an ovula æquali fato distenta fuerint, sphynx oedippo; mihi tamen posterius probabilius videtur. Viscera reliqua sine alicujus status præternaturalis indicio se habebant: imo & ad sinistrum uteri latus Tuba Fallopiana cum ala vespertilionis, & ovario, inque hoc tria ovula manifeste conspiciebantur.

OBSERVATIO CXXXIII.

Dn. D. JO. JACOB. TREYLING.

Gemellæ mediantibus ossibus coccygis sibi invicem connatæ.

Inter innumeros gemellos, quos in utero sibi adinvicem connatos aberrans natura hucusque in lucem protraxit, vix alii, qui faciliori diæresi separari potuissent, inventi sunt, quam illæ gemellæ, quæ anno 1700. in pago quodam carnioliæ Vagloch s. Vogloch, germanis Koldorff, nomine, vivæ in auras prodierunt.

Hæ Viennam delatæ ab audaculo chirurgo contra Virorum doctissimorum, haud vanis ex rationibus sectionem suadentium, assensum, applicato caustico medicamento, quo illas a se invicem se jungere intenderat, convulsæ quarto ætatis mensē e vivis exceßerunt. Aperta illarum corpuscula quodam omnes partes se-

cundum naturam constituta, & perfecta aperuerunt, exceptis utriusque ossibus coccygis, quæ in extremitatibus suis sibi invicem connata vnum quasi ossiculum constituebant, ita ut recta ambarum intestinula in ano unum solummodo monoculum efformarint, atque ideo per sectionem facillima, minoreque saltem cum vitæ periculo divisio fieri potuisset.

OBSERVATIO CXXXIV.

Dn. D. JOH. JACOB. TREYLING,

Partus vesicularis.

Cum anno 1705. Viennæ praxin Medicam exercerem, 25. Mart. a. c. me spectante ad domum foundationis, quæ a fundatore Dn. Pillot, Cæsaris quondam Archiatro, nomen habet, afferebatur moles vesicularis duorum pugnorum magnitudine recens a muliere quinto circiter mense, uti credit, prægnante, exclusa, quæ in conglobatione millenarum vesicularum diversæ magnitudinis (quarum majores uvæ acinos, minimæ pisa ordinaria non excedebant) in formam botri singulis radiculis seu vasculis nutritiis sibi invicem coadunatarum, & humore seroso - limpido subflavo, & gelatinoso turgentium, una cum aliquot frustillis carnosio - sanguineis molæ formibus consistebant. Vah inaccessa Naturæ penetralia! Illi profecto, qui illimitatam, & vix non creativam, ex informi materia quemcunque organismum efformandi energiam animæ rationali audacter attribuunt, aut potius affingunt, me exsibilare non verebuntur, si dixerò, hanc, & similes sæpius observatas, & in nostris quoque Ephemeridibus hinc inde recensitas monstroso-vesiculares foeturas aliud non fuisse, nisi ovulorum ovula, spiritus prolifici miro, prodigo, simultaneo, & præmaturo energię impetu actuata, evoluta, sed ob præpetem superabundanti-

tis lymphæ nutritiæ affluxum destructis ideatorum organorum rudimentis in hydatides efformata ; in qua opinione me confirmat exemplum ab artificiali multiplicatione frumenti desumptum ; constat enim (teste Duc de Vallemont la multiplication du bled) hujus frumenti grana arte magis , quam consueto naturæ robore multiplicata , sterilia , & ulteriori profeminatiōni prorsus esse inepta , clarissimo argumento , omnes ideas seminales in grani matris germinibus reconditas , & in annos plures de generatione ad generationem suffecturas , atque successive evolendas , spirituoso - nitroso - æthereo artis menstruo , seu fermento uno velut impetu præcociter vivificatas , extricatas , & in actum secundum esse eductas . Huc servit præcox illa arborum pullulatio , & fructificatio , quam ante paucos annos clar. Dn. D. Agricola erudito , & dendrophilo orbi exposuit ; experientia enim docuit , tales arbores Artis naturæ simiæ magisterio eo quidem perductas fuisse , ut præmaturæ grandescerent , florerent , & fructus præpingues ferrent , sed præmature quoque mox altero aut tertio anno sterilescerent , & paulo post exiguo hortulani solatio demorerentur . Quo etiam faciunt , quæ paulo ante pro introitu ad observationem CXXXI , pag. 442. annotavi .

Hæc tamen opinio mea cui , velut paradoxa , minus placet , Illi , si in re sat intricata clariorem attulerit explicationem , illud herbam porrigere non detrectabo .

(*Ingolstadio Noribergam*
misa.)

OBSER-

OBSERVATIO CXXXV.

Dn. D. JO. GEORG. HASENEST.

Autocratia naturæ miranda, ren dexter
in totum consumptus,

Ex Naturæ errantis culpa nonnunquam unicum saltem renem, nonnunquam etiam tres in corpore humano repertos fuisse, docent diversæ observationes; consumptionem autem renis, ut plurimum dextri, vitæ ianoxiam, describunt *Ephemerid. Nat. Curios. & quidem Dec. I. Ann. I. Obs. 64. pag. 141.* ubi ren dexter consumptus notatur, & loco illius massa quædam fœtidissima, viginti duarum unciarum pondere, pure tota impleta, & quam plurimis membranis provido consilio a Natura formatis, circumvoluta. Sic quoque *Dec. III. Ann. IV. Obs. 73. pag.* refertur, renem dextrum ex tenacissimarum membranarum tegmine evolutum, omni parenchymate destitutum, in pus, buryri ad instar scissile, membrana nuda obiectum, abiisse; pariter etiam *Ann. IV. & V. Obs. 143. pag. 297.* frustum renis, digiti minoris instar, cum urina sub vehementissimis doloribus excretum fuisse, indicatur, sicuti tandem *Cent. VIII. Obs. 22. pag. 285.* ren dexter atrophia correptus, ob cavitatem internam magnam bursam vacuum representans, sistitur. Renem autem dextrum penitus cum involueris, parenchymate, vasisque emulgentibus consumptum & sub puris & ichoris forma per ulcus externum, relicto interiori callo, excretum, sequens Casus docebit.

Illustrissima quædam fœmina, quinquagesimo secundo ætatis anno beate demortua, 13; annis ante obitum laboravit in dextra lumbari regione apostemate, usque ad rupturam per integumenta communia exterius versus factam,
diu

diu & atrocissime dolente, fluxuque purulento ultra annum durante, quod denique adeo firmiter sine artis ministerio coaluit, ut ne minimum ichoris exsudarit, multo minus ægrotans ullum dolorificum sensum illa regione amplius perceperit; e contrario mox fluxus menstruus degenerabat in *ἀταξίαν*, molimina hæmorrhoidalia jungebantur cum fluxu cruento inordinato, successive suborto statu corporis cachectico, accedentibus una conatibus vomitoriis matutinis, œdemate pedum, & ultimo vitæ anno consumptione virium & carnis, adsurgente insimul pedum tumore, ad genitalia & abdomen usque, nec non eodem se in brachium dextrum denique extendente; sub quibus periculosis symptomatibus asthma præcipue nocturnum indies auctum, torpor & motus succussatorio - convulsivi capitis, hæmorrhagia narium cruento - serosa præsagium tristissimum mortis proximæ edebant, eaque etiam proh! dolor, post prægressas leviores & breviores totius corporis convulsiones cito fuit matutino tempore sequuta.

Sub anatomica dein sectione, gratiosè mihi concessa, sequentia inprimis observabantur notabilia:

I. Cor summe validum, instar cordis viri robustissimi, nihil prorsus præternaturale monstrabat; in pericardio vero major, quam quidem alias occurrere solet, aquæ quantitas deprehendebatur.

II. Cavum pectoris dextrum ultra mensuras duas in se continebat feri acrioris, apices digitorum cito corrugantis.

III. Pulmones collapsi, pituita tenaci pleni, albi, vasque eorum sanguine atro infarcta.

IV. Ventriculi fundus unacum intestino duodeno & jejuno, nec non parte peritonæi, firmissime reni sinistro adnexi, erat inflammatus, integerque intestinorum canalis adeo arctus, ut vix infantis intestina æquarit.

V. Lien quoad integram substantiam marcidus & corruptus.

VI. Hepar debitam magnitudinem adeo superabat, ut non solum versus hypochondrium sinistrum usque ad lienem, sed ad os ileum usque sese extenderit, huicque firmiter cum extremitate lobi adnexum fuerit, immo quoad regionem convexam cum integumentis externis, quoad concavam cum intestino cœco artissime coaluerat, vixque ope cultri anatomici, levissima etiam manu adhibiti, sine læsione hujus vel illius partis separari potuerit, gibbosa, vel convexa, ejusdem parte hinc illinc simul scirrhusa ad patiente.

VII. Ren dexter, adhibita omni diligentia & evolutis omnibus partibus, alias cum eodem connexis, non erat invenendus, sed potius ejus loco substantia alba callosa, ulcери olim præsentis externo lumbari opposita, summe tenax & quasi tendinosa, cum lobo hepatis, integumentis externis & intestino cœco firmissime connexa conspiciebatur, ut adeo ne signum quidem præsentis quondam renis, si callosam illam portionem & ejusdem cohesionem cum partibus dictis artissimam excipias, deprehendi potuerit.

VIII. Reliquæ partes contentæ ratione situs & constitutionis optime se habuerunt. In caput ipsum, reliquasque partes pariter inquirere, neque temporis ratio, neque modestia concessere. Interim ex hac inspectioe patet, quantum possit Natura optima medicatrix: Quis enim Medicorum audebit læsionem vasorum emulgentium curare & effusum inde sanguinem removere? quis non horum læsiones pro absolute lethalibus declarabit? & tamen natura eorum, una cum integro rene, consumptionem promovit, curavit.

Profecto, verissimum est proverbium illud: Medicus est Naturæ minister non magister. Quod ergo & quantos præ-

præstaret in dies Natura effectus stupendos, nisi Medici quidam adeo tumultuario ac temerarie medicamentis suis prorsus incongruis ejusdem αυτοκρατία inverterent, ac salutare quoslibet ipsius motus & intentiones frivole negligerent. Multi equidem Medici arcanis investigandis jam olim insudare sueverunt, & adhuc solent, sed frustra; quia id unicum Medici est arcanum efficacissimum, si naturæ vires, intentiones & motus rite explorare, eandem a debito tramite deflectentem, in rectam viam reducere, & in hac conservare noverit, sique tandem in visceribus occultis operosa fuerit, prudentem potius spectatorem, quam periculosum & noxium actorem se se monstraverit,

OBSERVATIO CXXXVI.

Dn. D. JOAN. GEORG HASENEST.

Remedium alterans Mercuriale Plummerianum, ceu specificum in ulceribus cocætheis, aliisque casibus ex humoribus impuris viscoso tenacibus oriundis.

Vir quidem Illustris & Generosissimus 41, annorum sanguineo cholericæ constitutionis, robustus, Aulicæ & militari vitæ deditus, hincque diata non adeo exacta utens, febre tertiana in castris Rhenanis Anno 1735. invadebatur qua sopita accepit Mense Novembris dicti anni ex pustula ichorosa ulcus depascens profundum, ichore flavo madens, crucigeri magnitudine canthum oculi dextri internum attingens & partem nasi occupans, cujus labia sub febris recrudescentis paroxysmo intumefacta spongiota lividum & nigrescentem semper induerunt colorem; Ulcus hoc ad

angulum oculi quidem sanari incepit, sed malam versus ut & nasum latius serpsit, verrucam magnam antea præsentem consumpsit, hinc inde circa illud pustulis insurgentibus variis lentis magnitudine, quæ omnia usque ad finem Januarii Anni 1736. fuerunt consolidata, cum internis tum externis medicamentis adhibitis, ita ut sanus stationem Rhenanam iterum frequentare potuerit, ibidem autem adeo pravam quoad victum & aërem adhibuit diætam, ut ulcera in integra facie, præcipue in fronte ad floreni magnitudinem, usque ad pericranium penetrantia, post reditum de novo fuerint infecta, adeo, ut quilibet tristissimum eventum præfagierit, & morbum huncce abhorruerit; hinc 12mo. Junii sequentem curam ipsi præscripsi & quidem.

I.) Ut singulis septimanis utatur pilulis laxantibus: ꝛ.
 Extr. panchymag. Cr. gr. viij. castor. gr. β. mag. jalapp. gr. iiij. ꝛ. dulc. rite parat. gr. ij. ∞ destill. L. Sassafr. gtt. j. misc. cum f. g. ꝛ. L. Sassafr. pilul. n. XV. de ☉ at. det. sign. *Laxier-Pillen auf einmal*, quæ ante cubicum cum quovis vehiculo deglutiendæ, & statim sub incipiente earum operatione sapius jusculum calidum carnis bubul. bibendo.

II.) Decoctum sequens adhibeatur, ꝛ. rad. saponar. Sassa-parill, chinæ aa. ꝓj. pimpinell. alb. liquir, aa. ꝓβ. ras. L. quajaci ꝓj. Cort. ejusd. sem. anis. stell. cum cort. aa. ꝓβ. Incis & contus. gr. m. misc. divid. in 3. part. æqual. Dr. ad rotid. chart. sign. *Geblüts-reinigende Species*, de quibus dosis una cum mensuris tribus aquæ fervidæ infundenda, noctu bene testa focæ vel fornaci calido imponenda, & sequenti mane leni carbonum igne, etiam bene testata, & ne oras ollæ superet observando, tamdiu usque ad consumationem dimidiæ partis coquenda frigefacta colanda, in cella asservanda, & singulo mane nec non hora quarta pomeridiana 5 - 6. scutellæ plenæ calide instar Theæ sorbillan-

billandæ, & quidem mane in lecto expectato sudore sine singulari vel coacto regimine. Residuo in olla affunduntur de novo mensuræ tres aquæ communis additur passul. min. mund. concis. Mß. & coquuntur una bene tecta iterum ad consumptionem quartæ partis, frigefacta colantur & asservantur pro decocto ordinario ad sitim restinguendam, de eo non nimis frigide bibendo, & quia hoc decoctum secundarium non sufficiet ad sitim, sedandam, hinc

III.) Ordinavi ℞. C. C. C. rasp. ʒiX. rad. scorzon, fassaparill, flav. Cort. Citri, ras. L. lentiscin, sem. fœnicul. ana ʒij. Incis. & contus. gr. m. misc. divid. in 3. p. æ. det. sign. Species zum Ordinarie-Grand, quarum una dosis cum Mij. aq. comm. tam diu coquenda, usque dum ad latitudinem digiti fuerit consumpta, dein frigefacta colanda & ad usum in cella adservanda.

IV.) Jungebatur etiam curæ seq. Tinctura. ℞. Ess. pimpinell. alb. ʒij. liquor anod min. H. ʒj. Tinct. ð. acris ʒij. misc. det. sign. *Geblütsversüssende Tinctur* &c. de qua hora Xma antemeridiana & hora quarta pomeridiana immediate ante usum decocti calidi guttæ 50. cum decocto frigido sumendæ, superhausto illo præcipue postmeridiem calido.

V.) Mittebantur mihi ex improviso a Bibliopola Norico specimina duo Actorum Edinburgensium Medicorum, quæ Illustris & Excellentissimus noster Dn. D. WERLHOF-FIVS orbi litterato medico communicavit, ex quibus ambabus manibus statim arripui commendatum ibidem p. i. & seqq. remedium alterans ex mercurio & antimonio paratum & quidem sequenti modo: ℞. Panaceæ Conerdingian. in Fr. Hoff. Not. ad Poter. p. 561. descriptæ p. iij. ʒ. dulc. sexies (præter primam illam corrosivi cum vivo actionem prætermittendam) sublimati, non præparati p. ij.

panaceæ super marmore probe levigatæ, ꝑ. dulc. antea in crassiorem pulverem contractus sensim addatur, & una exacte triturentur & serventur, sub signatura: *Pulvis mineralis*; ex hoc pulvere parabantur pilulæ ꝑ. pulv. mineral. ꝑj. gum. guajaci ꝑij. gr. V. resin. ejusd. gr. XV. bals. de Copaiva q. s. f. l. a. pilul. ex ꝑj. n. xij. det. ad scatul. pulv. succin. perspers. sign. *Geblüts reinigende Pillen*, de quibus singulo mane numero tres pro dosi statim superhausto decocto calido, & ante cubitum etiam totidem deglutiendæ.

VI.) Hæcce medicamenta in continua serie per 4. septimanas continuabantur, observato sequenti regimine:

Aër scil. externus omni cura vitandus & potius continua transpirationi invigilandum. Cibi acidi & falsi, vino parati, pingues, porcini, fumo indurati, farinacci cum pomis & fructibus horæis vitandi, e contra carne vitulina, gallinacea, oleribus viridibus, jusculis avenaceis, hordeaceis, oryza &c. utendum. Vini usus penitus reponendus.

Hisce internis fere solis, cum nil nisi lapidem medicamentosum Crollii cum aqua sclopetaria mixtum externe applicari curavi, divina favente gratia spatio quatuor septimanarum in integrum fuit sine ullo insequente nausea vel conatu vomitorio restitutus, & in horam hanc usque athletice vixit, licet sub ipsa cura aërem externum sub coelo sereno non vitarit, omnibusque officiorum rebus invigilarit.

Interim publicæ & sempiternæ laudes sunt dandæ Excellentissimo Dn. Doctori WERLHOFFIO, qui res nostras medicas cordi adeo diligenter habet, & nobis specimina hæcce communicavit. Siquidem remedio ante dicto Plummeriano non unum sed plura institui felicissima experimenta, præcipue in malo Ischiadico contumaci, lue venerea, & in ulceribus antiquis pedem inferiorem ultra quinquaginta numero obsidentibus, & ichorem continuo

stillan-

stillantibus cum magno dolore & pedis intumescencia, quæ omnia hoc remedio mercuriali Plummeriano secundum methodum ante dictam in Dei gloriam correxi & in pristinum sanitatis statum ægrotante restitui.

OBSERVATIO CXXXVII.

Dn. D. JOH. GEORG. HASENEST.

Vaginae uterinae sub partu difficili incisionem non periculosa sed utilis.

Uxor Margaretha Jægeria in Rigland Mense Junii 1735. partu difficili jam 6. dies sub vehementissimis doloribus frustra consumpsit, tumore instar capitis infantis magno, carnosum & splendentis coloris extra pudenda propendente; ideo chirurgus noster ad officia chirurgica cum metropoleos tum provinciae juratus, in embriulcia præcipue expertissimus & dexterrimus *Johannes Leonhardus CRAMERS* in subsidium vocatus vidit caput infantis vagina uterina penitus involutum, quasi dictum tumorem efformare, cetero foetus jam mortui corpore adhuc in utero retento; supra medium tumoris parva se offerebat rimula vix digitum minimum admittens, ex qua aliqui crines capitis foetus in conspectum veniebant. Sub his circumstantiis chirurgus noster tentabat vaginam uterinam oleis appropriatis probe illitam retrudere & a capite liberare, sed frustra, ita, ut oleum & operam perdere ipse veritus fuerit, domumque remeare cogitarit; precibus puerperæ autem animatus incisionem parvam ex dicta rima perinaeum versus tentavit, quo facto, ultro ex altera superiore parte rima vaginae ulterius ad duorum digitorum transversorum latitudinem adeo feliciter rupta, ut caput infantis in apicem veneric totum, ipseque feliciter extrahi potuerit una cum secundi-

nis sine ulla puerperæ virium prostratione vel gravi hæmorrhagia, hinc vagina uterina oleis iterum lita in locum debitum a chirurgo reposita antea vulnerata, natura auxiliante iterum sanabatur ad votum, licet puerpera proxime post operationem hanc chirurgicam febre miliari laborare inceperit, ab hac autem penitus restituta iterum gravida facta infantem feliciter peperit.

(*Onoldo Noribergam missa
d. 22. Julii 1738.*)

OBSERVATIO CXXXVIII.

Dn. D. ELIÆ FRIDERICI HEISTERI.

De

Brachio per ignem destructo & peculiari illud amputando methodo.

Anno 1737. mense Octobr. Waldbece, opido, quod Helmstadio lapidem saltem unicum distat, notabilis & commemoratione digna brachii per ignem destructi historia obtigit, qua occasione singularis & plane nova amputandi methodus excogitata & adplicata fuit. Res ita se habuit: Mulier quædam 40. annos nata, animi deliquiis sæpius obnoxia, subito eodem corripitur adfectu d. 6. Oct. 1737. quum sola prope focum cum cibis parandis & coquendis occupata esset. Tam infauso sidere tunc concidit, ut brachium dextrum in ignem illaberetur. Paulo post ex improvise ad triste visuque horrendum illud spectaculum adventantes, miseram omni sensu ac motu privatam & quasi mortuam, ex flamma confestim quidem eripiebant, sed priusquam aliquis accessisset, muscoli brachii jam a digitis ad axillam fere usque ignis violentia destructi erant,

una-

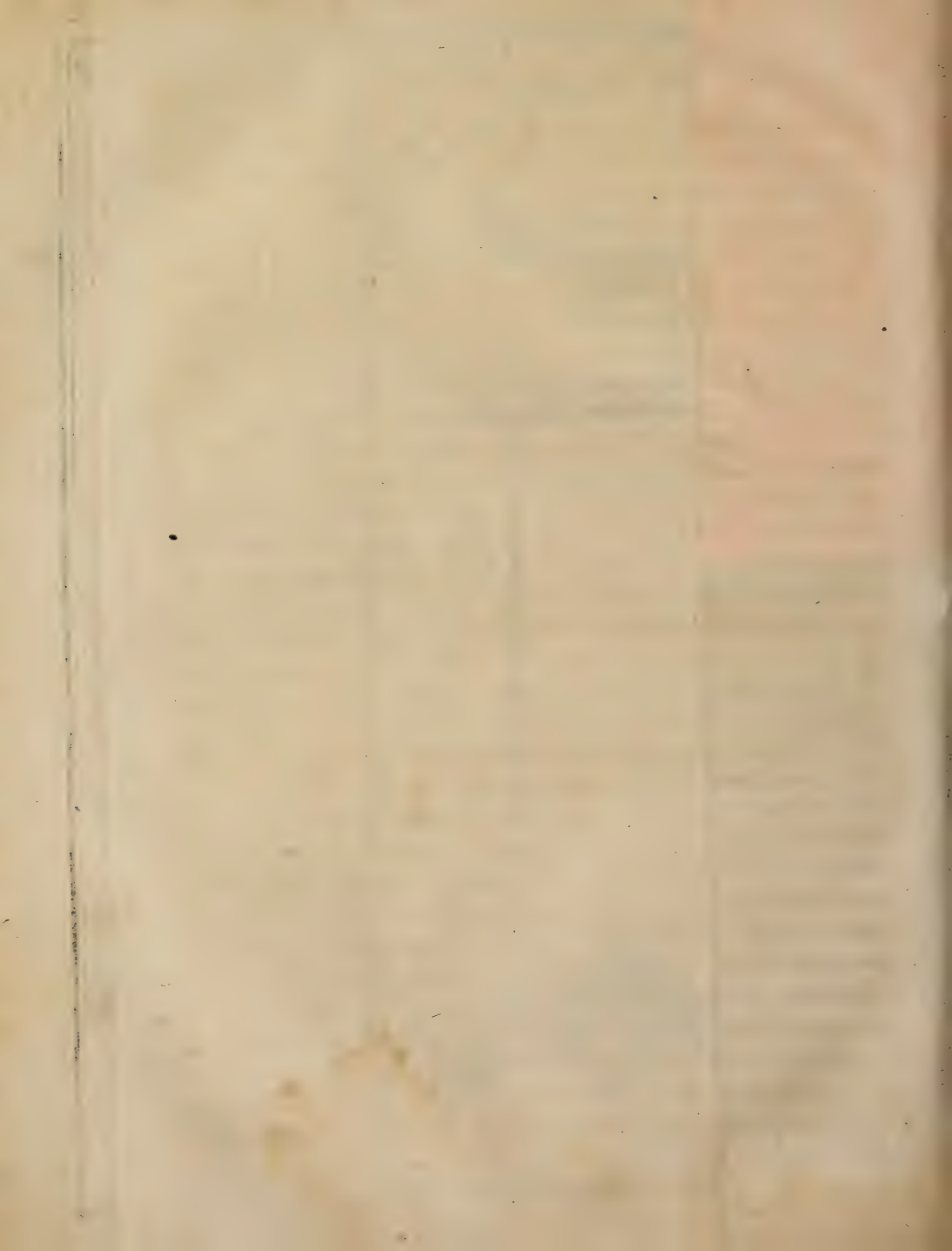
ad Observ. CXXXVIII pag. 456

Fig. 1.

ad Observ. CXLII. pag. 469.

unacum magna portione cutis, thoracis latus dextrum obvelantis, ita ut nuda undique in brachio prominere ossa, quemadmodum ex addita *figura 1. & 2. Tab. VII.* aliquo modo cognosci potest.

Posteaquam itaque ægra vellicationibus, clamoribus adstantium, spiritibus, aliisque remediis hunc in finem adhibitis excitata esset, & ad se rediisset, balneator protinus accersitus unguentis & emplastris, quæ alias ad ambusta commendantur, laeso brachio prospiciebat. Chirurgus Helmsstadio postea vocatus idem omni cura & solertia agebat, ut brachium servaret, sed dum hæc omnia minus sufficerent, ultimus hic tandem parenti & mihi tristis illius casus historiam retulit, nostrumque petiit consilium. Hoc facto ad ægram casumque rarissimum & notatu dignissimum videntum cum chirurgo Weldebecam, ipse me contuli, die, qui decimus erat ab hujus calamitatis initio.

Deprehendi conditionem mali ita comparatam: Manus cum digitis, totus item cubitus & humerus, ad duos digitos transversos sub ejus capitulo ad os usque destructa erant, vid. *Fig. 1. ab A. ad B. & CC.* hinc & inde ossa prorsus nuda conspiciebantur, alibi vero muscoli vel potius tantum reliquæ musculorum adhuc hærebant, sed exusti, nigrificantes, corrupti, aridi, instar carnis fumo indurata, prorsusque exsanguis animadvertentur, scalpello etiam incisi, nullum fundebant cruorem, omni motu & sensu privati erant, ligamenta quoque quoad maximam partem ignis vehementia corrupta, vix amplius ossa colligabant; (vid. *fig. 1.* quæ brachium a parte anteriori & *fig. 2.* quæ illud a parte posteriori sistit,) nullus motus, nulla arteriæ pulsatio ab *A.* ad *B.* supererat. Vis ignis ulterius progressa erat, a *B.* & *D.* ad *C. C.* ut *fig. 1.* exhibet, magnam portionem cutis, musculos pectoralem, deltoidem, bicipitem, brachii internum, externum, cucullarem aliosque hæc loca occupantes, regen-

A. P. M., Vol. V. *M m m* *sis,*

tis, consumserat, ita ut a *B.* & *D.* CC. partes musculosa prorsus denudatae conspicerentur, quae tamen recentes, rubicunda, acutissime sentientes ac ad minimum contactum atrociter dolentes animadvertentur, eoque ipso vitam adhuc iis inesse manifestabant. Re itaque curiosius examinata, partem ab *A.* ad viciniam fere *B.* & *D.* prorsus destructam cognovi, adeoque hic non nisi miserum, sed unicum ab amputatione auxilium expectandum esse judicavi.

Interim tamen non leves circa ipsam amputationem difficultates se se offerebant. Torculari enim hic locus non erat, quia proxime fere sub axilla amputatio institui debebat, & quia propter denudatam carnem, *BCCD.* acutissime sentientem, & ad levissimos contactus vehementissime dolentem applicari non poterat; deinde si torcular non adhiberetur, metuendum erat ne durante operatione ex arteria brachiali funesta sanguinis profusio accideret, praesertim cum agra, ob diuturnitatem mali & vilem parcissimumque victum, quia paupertima erat, defectumque remedium roborentium, jam omnibus propemodum viribus orbata erat.

Quam ob rem, quum amputatio, propter causas modo adductas, consueta hucusque methodo haud perfici, & tamen agra sine hac non restitui, aut a cumbusto, molesto, & inutili hoc miserandi aspectus brachio liberari poterat, in consilium Chirurgus Helmstadiensis *Vossius* & ego adhibuimus parentem, eique casum, ut modo ipsum descripsi, retulimus. Hic igitur, reponderata, auctor fuit, ut sine torculari adhibito, acu magna, filum duplex robustum trahente, quam hunc in finem ex armamentario suo chirurgico nobiscum communicavit; *vid. fig. 3.* caro brachii adhuc reliqua juxta caput ossis humeri, inter os humeri & arteriam brachialem perforetur, filoque trajecto in interiori brachii parte, quae *litt. D. fig. 1.* indicatur, arteria

una cum carne cruda & cute per ignem destructa fortiter nodo constringatur, sicuti fere fieri solet, quando brachium ex articulo humeri excinditur: postea idoneo scalpello infra ligaturam carnem in circuli figuram, ut alias in amputationibus horum artuum fieri solet, esse discindendam, os ferra, consueta ratione refecandum, ac denique deligationem similem fere in modum, ut in casu, ubi os hoc ex articulo excisum est, esse instituendam. Hoc itaque consilio instructi instrumentisque & reliquis ad deligationem necessariis præparatis, operatio hæc nova, & quantum scio, nondum peracta ratione, sequentem in modum administrabatur.

Acus prædicta magna, incurva, filum duplex robustum, illudque ceratum trahens, in loco brachii *D.* proxime ad os, in mea aliorumque Medicinæ & chirurgiæ studiosorum, opem simul necessariam ferentium, præsentia a chirurgo prædicto *Voffio*, dum quidam minister brachium extensum continebat, per carnem pertundebatur, & circa arteriam brachialem circumducebatur, filoque deinceps arteria firmiter constringebatur. Hoc facto scalpello paululum infra ligaturam caro circumcirca ad os usque dissecebatur, & remoto per scalpellum periostio, tandem admota ferra os ipsam refecabatur; adeoque tota amputatio hac ratione quasi per compendium, sine ulla notabili sanguinis profusione, administrata est. Torcular enim nec adhibitum nec necessarium fuit, nec post resectionem volsella, qua arteriæ comprehendi alias & protrahi solent, opus erat nec ulterior vasorum, hac volsella protractorum, deligatio, nec styptica medicamenta, nec ferra candentia in auxilium vocabantur, sed trunco statim, uti alias moris, linteis carptis, emplastris & spleniis crassis prospiciebatur, quæ omnia deinceps fascia prælonga firmabantur.

Sanationis negotium, nullo gravi vel inusitato sym-

promate superveniente, impeditum, per medicamenta balsamica, ex voto succedebat. Vix ostiduum ab operatione præterlapsum erat, quum filum, quo arteria fuit constricta sponte sua, sine ulla sanguinis profusione secesserit. Medicamenta interna, non alia fere in usum vocabantur, præter illud ita vulgo dictum *Feniculum aquaticum*, seu *Equisetum*, nostratibus *Pferde-Saat* dictum, & quod a vulgo in vulneribus, ulceribus, & omnibus noxis gravibus externis, his in regionibus maxime laudatur. Ipsa paupertas ægrotantem strictam & tenuem observare diætam imperabat. Hac ratione post decursum aliquot hebdomadam vulnus hoc amplissimum *BCCD*. glutinatum & curatio ad optatum perducta finem fuit, siquidem etiam parvus ille humeri truncus, qui remansit, ita cum thorace coaluit, ut nunc vix ullum ejus vestigium possit animadverti.

OBSERVATIO CXXXIX.

Dn. D. ELIÆ FRIDER. HEISTERI.

De

Phellandrio, fœniculo equino, seu aquatico vulgo dicto.

Semen plantæ, *feniculum equinum*, seu *aquaticum*, in officinis nostris dictæ, insignem famam apud nostrates jam a multo tempore obtinuit, & a vulgo in omnibus vulneribus, ulceribus & quibuscunque aliis noxis gravioribus usurpatur, atque propter admirabilem in istiusmodi malis persanandis efficaciam, miris celebratur laudibus: Quapropter superiori ætate in ipsam plantam curiosus inquisivi, & deprehendi, quod non ad genus *Fœniculi*, sub cujus nomine prostat, pertineat, sed inter *Phellandria* sic referenda. *Radix* ejus est fibrosa, *caulis* etatissimus altus, sæpe bicubitalis & quod

quod excedit, striatus, geniculatus, in medio cavus; & quidquid in peripheria ejus substantiam constituit, ex meris propemodum tubulis inanibus, caule transversim discisso in conspectum prodeuntibus, gratumque spectaculum præbentibus, conflatum est.

Folia ampla, multum minutimque, latius tamen quam Fœniculi, divisa sunt. *Flores* in umbella non magna exiguos candidos, pentapetalos gerit. *Semina* oblonga, ad Fœniculum colore & magnitudine fere accedentia, sed tamen paulo majora, leviterque striata profert; quæ nec cum *Job.* BAUHINO, nec cum BOERHAVIO parva dicere vellem. Potius a partibus MORISONI & RIVINI stare placet, qui recte observarunt, hanc plantam inter umbelliferas palustres semen habere longius; siquidem semina & *Sii* & *Cicuta*, & *Oenanthes* hoc minora sunt. Videntur itaque a prædictis Auctoribus tantum rudimenta horum seminum conspecta atque descripta fuisse. Tota planta, & cum primis semen, odorem spirat fragrantem atque balsamicum.

Gustu explorata, saporem exhibet acrem quidem paululum & linguæ papillas probe ferientem, minus tamen nauseosum, sed gratum ac aromaticum. Utroque effectu, sapore & odore, semen reliquas plantæ partes superat. Crescit in vicinia nostra copiose multis in locis, & speciatim humidis & palustribus. Floret Junio & Julio. Semen maturat Augusto. Ab inferioris Saxonæ incolis *Pferde-Saat*, ab aliis Germanis *Wasser-Fenchel*, *Weyer-Fenchel*, *Wilder-Fenchel* adpellatur. vid. Jo. BAUHINUS in *Hist. plant. univ. Tom. III. p. 183.* Quidquid in hæc planta observavimus & nunc indicavimus, manifestat illam esse *Phellandrium* primum BOEHAVII *Ind. plantar. ult. Hort. Lugduno-Batav.* quod DODONÆUS descripsit in *Historia stirpium p. 591.* & *Job. BAUHINUS in Historia plantarum universali Tom. III.*

pag. 183. optimam ejus, & mihi videtur, iconem exhibuit
RIVINVS *Oper. botan. Vol. III.*

Sapor atque odor aromaticus & balsamicus hujus plantæ, haud vanam spem a priori jam concipere jubent, ipsi facultatem inesse balsamicam, vulnerariam, sive traumaticam, partes solidas languidas, torpidas, inertes, ad motus vegetiores stimulandi, adeoque roborandi, nec non humores tenaces, viscidos, ad circuitus vitales per corpus peragendos minus aptos, corrigendi, resolvendi, mobiliores reddendi. Igitur quum singularis fama, quam propter mirabilem efficaciam, quam plurimis & a longo tempore hic locorum factis experimentis, apud vulgum nacta est, accedat, operæ pretium mihi esse videtur, ut solertes medici attentiores ad illam oculos advertant, & in ejus vires sollicitius inquirant. In vulneribus, abscessibus, ulceribus, fracturis, aliisque noxis externis curandis quam maxime commendatur. Datur drachma una aliquoties de die, vel per se & solum, vel saccharo remixta, atque sic cochleatim illud adsumunt. Hoc adseverare possum, tam a parente, quam a me, in vulneribus & ulceribus semen istud, & cum pauxillo sacchari remixtum, quamplurimis jam propinatum fuisse, atque nos post illius usum nunquam pravam quendam effectum, (licet a quibusdam phellandrium cicutis adsocietur, eisque valde adfines reputetur, adeoque veneni suspectum habeatur,) plerumque autem optatos vidisse successus. Interea tamen dubii adhuc hæremus, num illi huic potissimum remedio, vel aliis causis, tribuendi sint. Quapropter, ut etiam ab aliis prudentibus medicis illud tentetur, & observationes, debita cautione institutæ, sedulo adnotentur, exoptamus.

(*Helmstadio Erfordiam missa*

d. 10. Augusti 1738.)

OBSER-

OBSERVATIO CXL.

Dn. D. JOANN. SEBAST. ALBRECHTI.

Vulnus grave capitis, ab equo, retro calcitrante, puellæ 14. annor. inflictum, 26. demum die absolute lethale.

Lethalitatæ vulnerum rationem non a tempore insequutæ mortis determinandam, sed ab ipsius partis lætæ nobilitate & vulneris conditione, aliarumque circumstantiarum diligenti pensatione petendam esse, cum BOHNIO recte pronuntiant prudentiores in judiciis de ejusmodi rebus ferendis medici, probe edocti, non semper ad lethalitatem constituendam sufficere mortis celeritatem, nec ad eam tollendam tarditatem. Vulnus cerebri sclopetarium septima demum hebdomade absolute lethale, peculiari dissertatione erudite illustravit celeberr. in Alma Wittebergensi Doct. & Prof. *Abrah. VATER*, anno hujus seculi 22.

Cum autem caesarum Patroni tantum non semper in defensionibus suis illud urgeant argumentum: Vulneratum diem tertium, septimum, aut nonum supervixisse, ideoque vulnus non posse dici *absolute lethale*; operæ hinc pretium erit adnotare diligenter illa exempla, quæ contrarium evincere possunt quam planissime, quem in finem etiam sequentem observationem communicare non dubitavi.

Puella 14. annorum, incolæ & textoris in præfectura Sonnesfeldensi filia, jussu domini sui, molitoris, cujus infantis natu minimi curam agebat, observabat equum in pascua missum, ne discurrens læderet agrorum fructus. Cum autem die 18. Maji 1737. improvide accessisset, ut equum depelleret ex agro, ab equo retrorsum calcitrante graviter vulnerabatur in fronte. Contusionem hanc perpeffa, ipsa
qui-

quidem domum reversa per plures quam sexcentos passus, faciem, a sanguine & sordibus purgare conabatur, mox autem sequebantur symptomata, gravioris læsionis indicia, vomitus nempe, & post hunc coma somnolentum, febris, & ultimis demum diebus deliria & convulsiones. Die 13. Junii, sicque vigesimo sexto ab accepta plaga moriebat. Cadaver ut inspicerem & relationi adderem judicium, an vulnus ex sua natura, an ex negligentia chirurgi, post diuturniorem moram lethalem habuerit exitum, jussus sum. Quid itaque repertum sit, nunc recensebo: Externe super oculo sinistro vulnus aderat, nunc sine notabili intumescencia, a nasi radice per totum supercillii tractum transiens, & eundem in duas partes æquales quasi dividens. Vulnus hoc, licet in medio vix cutem penetrasset, in utrisque tamen extremis altius admittebat stilum exploratorium. Nam prope oculi canthum internum ille progrediebatur usque ad ipsam cerebri hujus tegumentorum molliorem substantiam, in altero autem, & quidem externo termino per vulnusculum pisi majoris magnitudinem vix excedens, circa nexum apophysium ossis frontis & zygomatici asperitatem quandam sensibilem prodebat. Super orbitæ dextri oculi superiore parte etiam aderat vulnusculum dimidii digiti magnitudine, ad radicem nasi deorsum vergens, quod vero non nisi prope canthum internum admittebat specillum lentiforme, absque ullo depressionis, aut asperitatis sensu. *Remotis* nunc a cranio *integumentis communibus*, fissura magna super oculo sinistro in solidissima cranii regione adparebat, quæ initium sumens cum fracturis in plures minores partes, illo in loco, ubi asperitatis sensum specillum manifestaverat, medium ossis frontis transibat & unius digiti altitudine super orbitam dextram terminabatur. Alia fissura ab eodem principio orta, deorsum per medium orbitæ sinistrae superiorem limbum ad suturam ossis frontis cum

cum nasalibus & inde porro ad canthum internum oculi dextri progrediebatur. Ossis frontis magna hæc pars quam utraq̃ue fissuræ circumscribebant, depressa erat. Cavitationis ipsius, quæ oculum recipit sinistrum, ossa tenuia superiora & lateralia, naso proxima, in minutias fracta poterant eximi, interioribus cranii contentis nudis relictis. Nihil vero in hac ipsa parte præter sugillationem palpebræ superioris, vulneri proximæ, neque extravasati sanguinis, neque saniei in conspectum veniebat. In limbo superiore osse oculi dextri, præter jam recensitas, duæ adhuc adparebant fissuræ aliæ, utraque longitudinis unius digiti, parallæ dimidii digiti distantia versus frontis medium ascendentes, sed sine cranii intermedia parte depressa.

Removendum nunc erat durum cerebri tegmen fornicatum osseum, quod cranium vocamus, ut aditus esset ad scrutandam interiorem perpeffam læsionem. Hoc munimento sublato, neque inter cranium duramque matrem, neque inter hanc & piam, superiore in hac regione, quidquam aut cruoris, aut puris conspiciebatur. In ipsius quoque duræ matris copiosis sanguiferis vasis non aderant staseos sugillatoria signa, nisi lævissima eo in loco, quo sutura sagittalis terminatur ad coronalem. Piæ vero matris vasa, alias exilissima, cruore turgebant adeo, ut diameter eorum dimidium lineæ, aut vigesimam quartam partem unius digiti multis in locis æquaret. In ipso cerebro nunc propius perlustrando substantia ejusdem cineritia, seu corticalis, copiosum numerum punctulorum minimorum, eleganter rubentium, a transversim dissectis cultro anatomico vasculis minimis, in hac substantia copiosis, in tristi hoc casu jueundum oculis offerebat spectaculum. Interior, seu alba substantia nihil alebat præternaturale. Ubi corpore calloso dissecto ad interiora ventum est, in ventriculis cerebri anterioribus, & quidem sinistro, colluvies puris cocti tanta quantitate reperiebatur, quantum duo cochlearia capiunt, in dextro vero hujus, cochlear cir-

citer dimidium feri spissioris flavescens occurrebat. Exempto porro cerebro, sub basi eiusdem intra utrasque meninges in sinu cranii majori tanta quantitas latitabat puris cocti, quæ ex sinistro ventriculorum anteriorum ablata fuit. Præter hanc vero circa nervos, tam opticos, quam oculorum motorios nulla profus læsio observabatur.

Rebus sic stantibus, iudicavi: Vulnus hoc per se, nec ex aliqua chirurgi culpa, licet etiam serius mors evenerit, lethale evasisse, & quidem sequentibus potissimum suffultus rationibus:

1.) Ob vehementiam contusionis, de qua in primis testantur plures fissuræ, cum depressione, eo in loco factæ, vbi cranium crassissimum & solidissimum, quale in limbo orbitarum est. Unde non potuit non fieri

2.) Cerebri ipsius vehementissima concussio. Accessere mox

3.) graviora symptomata: v. g. Vomitus, coma somnolentum, tandem, licet serius, deliria & convulsiones. Quia porro

4.) extravasati & in pus nunc conversi humoris, nec non fragmentorum ossorum situs talis erat ut neque ille Trepano evacuari, neque hæc artificiosa manu potuerint eximi. Conf. *Abrak. VATERI* Dissert. sub initio hujus observationis laudata, p. 14. §. VI.

5.) Propter læsam actionis piæ matris & substantiæ corticalis cerebri a stagnante in illis sanguine, vasa sanguifera minima nimium distendente. Ponderus addit rationibus modo recensitis.

6.) Consensus aliorum Doctorum celeberrimorum: sic vulnera intra nasum & oculorum canthum majorem, per cranium in cerebrum penetrantia lethalia absolute pronunciat *TEICHMEIERUS Institut. Medic. legal. p. 106.* quemadmodum etiam ibidem graviores capitis contusiones & vehementes cerebri commotiones, illæso etiam cranio & dura matre (multo magis

magis ubi cranii fissuræ & depressio concurrunt,) lethalia evadere adferit. CELSUS, ornatissimus ex antiquis Medicis, Auctor, *servari non posse*, scribit, *cui basis cerebri percussa est*. Aliud vulnus capitis lethale, gladio factum, ægro tamen per integrum mensem in vivis superstite manente, producit Celeberr. Mich. ALBERTI in *Jurisprud. Medic. Tom. I. Part. 2. p. 334.* Neque a vita ad sextum supra vigesimum diem, & ita ad quartam septimanam fere protracta, valet argumentum. Prudentissime enim doctiss. BOHNII in *Vulner. leth. examine p. m. 117.* „non semper mox ab initio sub ictus momento, sed „aliquando tardius vim suam lethiferam exerit capitis contu- „sio, postquam nempe sanguis putrescit & hoc modo spiri- „tuum animalium dispensationem turbat, „ experientia edoctus dicit.

Illud mirum potius videri posset, qua ratione post tantam cerebri concussionem cum tanta læsione cranii, per 20. adhuc dies compos mentis manserit ægra. Sed neque hoc quoque incon- suetum plane est, & differt pro loco, quem extravasatus humor occupat. Itaque Schlechzerus apud AMMANNUM in *Medicina Critica Cas. X. p. m. 31.* certum putat: *Postremis eti- am morbi diebus mentis actiones turbatas in ægro, non aliunde, quam a vulneris natura esse.*

Advertendum est illud quoque in præsentî casu, per adfe- ctum soporosum impedimentum illud natum esse, ut parum vel nihil loquuta sit ægra, nec quidquam egerit, unde signa vel in- tegræ, vel turbatæ mentis potuerint desumi. Nam cessantibus in somno hisce indiciis, difficillimum sane erit certe judicare de mentis statu. Licet etiam statim a somno excitatus quis incon- grue agat aut loquatur, illud tamen non statim pro delirio a par- tium læsione orto reputandum, sed potius ipse vulgus illud so- mnolentiæ, peritus autem nondum in ordinem redactis conce- ptibus tribuit.

Ad illustrandum & confirmandum nostrum adsertum, gra-
Nnn 2 -
vissimas

vissimas nempe capitis læsiones non semper comitatas esse symptomatibus admodum fonticis; utique conferri meretur clariff. olim *Guntb. Christoph. SCHELHAMMERI* observatio, quæ in *Ephemer. N. C., Decur. III. Ann. III.* ordine est 128. & p. 297. recensetur.

OBSERVATIO CXLII.

Dn. D. JOANN. SEBAST. ALBRECHTI.

Thoracis vulnus grave curatum.

Rusticus vegetus sanusque; carnosus habitus; 26. annorum, adeoque robustissimæ constitutionis; d. 27. Jul. anni proxime præteriti; noctu intra horam 11. & 12. in agro a milite vulnerabatur cultro, infra papillam, intra sextam & septimam costam, in pectoris latus sinistrum profunde adacto. Ex largiori & continua, (quoniam non statim repertus est vulneratus, & ob chirurgi alicujus defectum,) per horam integram facta hæmorrhagia ingens utique cruoris copia in indusio, femoralibus, reliquisque vestimentis collecta deprehendebatur. Tandem accersitis chirurgis pluribus vulnus deligabatur, & in re hac ardua a Magistratu proximo die mihi demandabatur, ut vulnus inspicerem. Remotis, me præsentem, a chirurgis fasciis & spleniis, ex vulnere modo descripto uncia ad minimum sub quolibet actu respiratorio, sanguinis sinceri, ex parte etiam grumosi, novo impetu prorumpebat, cum sonoro sibilo & vesicularum in vulnere elevatione. Aeger neque dextro, neque sinistro lateri poterat incumbere, sed situm tantum reclinatum concedebat grave pondus, diaphragmati incumbens, difficilem reddens spiritum; ipse vero vulneratus sub quavis situs mutatione sensum fluctuantis humoris extravasati percipiebat, unde de copia ejusdem adhuc in thorace superstitis non poterat dubitari. Sed, quantum fieri poterat, situ mutato & in plagam inclinato

agro,

ægro, ut liberior esset exitus sanguini extravasato, crebriusque elevato, sub expiratione, diaphragmate, successive liberius respirare inchoavit, & imminuta semper est quantitas humoris. Quamquam vero parum sanguinis ore rejiceretur, sicque, vulnus alte in pulmonum substantiam penetrasse, merito dubitare liceret, deligato tamen iterum illo, sub ipso expiratorio actu, & consideratis singulis symptomatibus, maxime vero ob largiorem hæmorrhagiam prægressam, & quoniam ad interiora non est sensuum externorum aditus, ex CELSI consilio, quod *Libr. V. cap. 26.* extat, gravem omnino metum esse, sine certo tamen & inevitabili vitæ periculo, Magistratui, pro officii mei ratione, indicavi. Obstetricante interim bona & valida natura, ætate, & reliquis omnibus in subsidium vocatis, quæ artis sunt, vulnus hoc post decimum quartum diem sanatum est, adeo felici cum successu, ut nunc etiam sine spiritu difficili, aut ullis impedimentis, sanitati pristina restitutus æger, gravissimis operibus rusticis fungi valeat. Verum itaque deprehensum fuit illud in judicando salutare CELSI monitum, loco citato: *Confert aliquid & atas & corpus & vita propositum & anni tempus. Quia facilius sanescit puer, vel adolescens, quam senior: valens, quam infirmus, neque nimis tenuis, neque nimis plenus, quasi alterum ex his est: integri habitus, quam corrupti, exercitatus, quam iners, & reliqua.*

OBSERVATIO CXLII.

Dn. D. JOANN. SEBAST. ALBRECHTI.

Mus semiputridus aluo rejectus a fœmina paupercula.

Nihil sub sole novi esse, aut contingere, suo jam tempore Ecclesiastes observavit sapienter. Hoc ipso autem illorum (ut *Vinarienses Theologi* commentati sunt) Philosophorum

phorum reprehendit arrogantiam, qui novi aliquid in scientiis detexisse, vel observasse, sibi aliisque persuadere conantur. Valere autem hoc in primis de observatis physicis, cuilibet textum inspicienti facile patebit. In physicis namque sæpius ea contingunt, quæ ob novitatis aliquam speciem tantam imperitis movent admirationem, ut illa nondum visa, & nunquam audita esse exclament attoniti. Idem accidisse historiæ, qua demonstrabitur, *fæminam pauperulam, rusticam, murem domesticum minorem, ex parte corruptum, post multa satis diu perpeffa tormina, una cum alvinis excrementis tandem rejecisse*, facile quisque credet, qui vulgi naturam novit. Placet igitur nunc *observationem ipsam communicare, & eam non unicam hujus generis esse, ex aliis litterarum monumentis confirmare*. Verum est, frequentiora occurrere exempla reptilium animalium, quæ ob lubricitatem, corporis peculiarem mechanicam & teneriorem structuram, modo ovulis adhuc inclusa, modo jam jam nata, immo interdum grandiora facta, intimiores corporis recessus intravere, & vel in hac, vel in illa parte, tamquam stupendorum effectuum causæ latitantes, sæpe post mortem cultro anatomico detecta sunt, interdum etiam, feliciori eventu, vel per aperturam ulcere factam, vel per loca excretoria congrua viam invenere prodeundi in lucem; rarius autem id accidere cum quadrupedibus, quæ ovipara non sunt, & ob artuum eminentiam, hincque natam inæqualitatem, corporis majorem molem, nobis insciis, corpus nostrum per vias naturales, sine sensibilitate majore, tam facile intrare nequeunt. Factum hinc est, ut alii sibi prudentiores visi, ejusmodi relationes inter res impossibiles retulerint, alii autem, ubi in primis incongruum aliquid ex phantasiæ luxuria accessit, quod tamen, prudenter instituto examine, evanescit, effectum inopinatum nimis præcipitanter cum vulgo fascinis adensuerint, utrique autem judicio decepti sint egregie.

Fœmina, *Elisabetha Fischerin*, ætatis 64. annorum, trium olim liberorum mater & post horum partum a marito malitiose deserta, exinde ad deplorandum paupertatis statum ita reducebatur, ut in patria sua, præfectura *Mittroviz*, quæ Generosissimum Dn. L. B. de *Wurzburg*, inter Nobiles Franconiaë antiquissimo genere natum, qui Serenissimis Ducibus Saxo-Meinungensibus a consiliis, quoad militaria, est intimioribus, Dominum nunc agnoscit gratiosissimum, alimenta necessaria mendicando colligere, dura necessitatis lege cogeretur. Exinde facile statim colligere licet, eam fuisse hujus fœminæ conditionem, ut casus modo recensendus potuerit contingere, absque ulla fascinationis suspitione. Sensit hæc misera, quæ ex sua penu nemuri quidem alendo par erat, proxime præter lapso anno, ipsis vigiliis festum Nativitatis Christi, Salvatoris nostri, prægressis, sensibilem dolorem circa scrobiculum cordis, per intervalla plus minus auctum, tam interdiu quam noctu continuantem, paulo post vero ad hypochondrium sinistrum descendentem. Dolorum vehementia & continuatione misere excruciatâ, variorum ex plebe imploravit auxilia in vicinia.

Alii uteri hystericos motus, alii vermes, alii aliud nescio quid accusabant. Tandem ex consilio quorundam pisciculos vivos, fundulos, umbilico subinde alligavit, quos post unam alteramque horam semper reperit ita consumptos, ut skeleton partium duriorum, capitis & spinarum tantum relictum fuerit. Hoc ipso suspicio de præsentia vermis, quem alii den *Herz-Wurm*, alii den *Welsch-Wurm* vocant, de quo legi meretur *Hulder. Pelargus im fünften und sechsten Medicinischen Jahr-Gang p. 18. & p. 388.* augebatur. Ut vero hoc extra omnem dubitationem esset, alii suadebant, ut farinam triticeam, cum melle mixtam, in juglandis nucis putamine collectam imponeret umbilico, quod cum fecisset aliquoties, semper putamina vacua post horæ unius alteriusve spatium invenit. His ita se habentibus consilium ipsi suppeditabatur, ut hostem nunc fortioribus adgrederetur armis, unde

unde metallicum illum pulverem, quo figuli utuntur in vasis
 fictilibus vitro incrustandis, cum melle mixtum eadem ratione
 imposuit umbilico proximis ante Paschatos festum hujus anni
 diebus, sed cum hanc massam prorsus intactam, nihilque ejus
 absumtum reperisset, ab eo tempore ab immanibus dolorum cru-
 ciatibus mansit plane immunis. Accidit interim, ut lac ebuty-
 ratum a rusticola ex vicinia, ejusdem miseria commota, missum,
 (fame & siti forsitan coacta) d. 10. Aprilis adsumferit, unde pro-
 xime sequente die plures vomitus intra paucas horas sequuti
 sunt, die autem altero sensu peregrini cujusdam cum alvinis
 excrementis secedentis corporis, monita fuit, ut hæc inspiceret,
 hocque facto, præsentibus aliis personis reperit revera corpus
 peregrinum, quod a sordibus mundatum, sic descripsit: Re-
 ferre illud figuram & magnitudinem muris quoad anteriõra,
 caput nempe, aures, dentes & pedes anteriores, posteriora au-
 tem, excepta cauda adhuc præsentem, analogam esse aviculæ par-
 tibus, ac, insuper etiam plumosa videri. Rumor hujus rei cum
 ad Generosissimum Dn. L. B. *de Wurzburg* venisset, ille jussit,
 ut Præfectus loci in singula diligenter inquireret, & excretum
 peregrinum corpus ad judicii locum deferendum curaret. Ci-
 tata a judice paupercula, severe admonita, ne rem aliter ge-
 stam, quam sicuti vere contigerit, enunciaret, sicque impo-
 situræ rea, beneficiis huc usque acceptis indigna, pœna potius
 adficienda foret, d. 20. April. constanti animo, omnia sic, ut
 relatam est, accidisse adfirmavit, & animalculum excretum Præ-
 fecto tradidit, cumque brevi post etiam ad sacram cœnam ac-
 cessura, a Pastore loci, mendacii peccato exposito, iterum de
 veritate rei quæreretur, iisdem circumstantiis, ac in judicio,
 omnia retulit, cum devota gratiarum actione ad Deum, pro
 auxilio benigno, quia ab aliis percepisset, quod, si contigisset,
 ut corpus illud integrum fuisset tectum pellicula, inde necessa-
 rio moriendum sibi fuisse, quia omnium Medicorum & Chy-
 mico-

micorum auxilia tunc incassum & sine ope futura fuissent. Moverunt hæc Illustrem Dn. Consiliarium intimum, ut hæc in judicii loco acta, litteris mandata, cum ipso corpore peregrino viso ad me mitti, gratiose jufferit, ut rem accuratius intueri, perpendere, meunque quaecunque judicium de illa, quale sit excretum, & an fascini quidquam sublit, accuratius exponere possem.

Murem domesticum minorem esse ex parte putredine consumptum, mecum omnes judicabant, qui excretum, quod etiam adhuc adservo, hunc in finem æri accurate incisum, diligentius intuebuntur. Lusus phantasiæ, circa partes posteriores, fingit ex parte cutis *A. Fig. 4. Tab. VII.* ab abdomine quasi avulsa, plumas, e pedibus autem posterioribus, ob consumptam a putredine pelliculam & musculosam quaecunque texturam, longioribus visis, *B. & C.* pedes aviculæ: Et sic nihil monstrosum alit. Quod autem ad rem ipsam attinet, pertinet illa quidem ad rariora naturæ accidentia, non tamen plane inaudita, quippe simile quid ab aliis observatum legimus. Frequentiora quidem sunt exempla, ut supra jam monuimus, reptilium, v. g. ranarum, bufonum, serpentum, lacertarum, erucarum aliorumque, vel somni tempore in os Ingressorum, vel cum puris aquis, oculis horum animantium inquinatis haustorum & tandem vel *ad 70* vel *ad 70*, post productos in hospicio peregrino immanes cruciatus, rejectorum; qualia legimus, ut ex pluribus nonnulla saltem adducam, in Observationum libris, v. g. *B. Joann. Christian. FROMANNI*, in utroque meo munere antecessoris olim celeberrimi & eruditissimi, *Positionibus miscellaneis, quibus historia serpentis a fœmina nuper expulsi præmissa est. Coburgi 1657.* *DOLÆI*, de rustico, qui vomitu magnum ranarum numerum reddidit, *Obs. 37. Ann. I. Dec. II. Ephem. N. C. p 108.* *LENTILII* de variorum insectorum horrendo & mirabili vomitu, *Dec. III. Ephem. N. C. Ann. VIII. Obs. XXIII. pag. 51. sqq.* *BATHOLINI* de *A. M. P. Vol. V.* vomi-

vomitu bufonum *Observat. Anatom. Cent. IV. Hist. XIX. RU-
LANDI Cent. VII. Curat. XXVIII BORELLI, Cent. I. Obs. XXIII.*
de serpente a puero per anum ejecto, & *Cent. III. Obs. LVII.*
de Salamandris & bufonibus ab homine ejectis. *HORSTII Epist.
Medic. VII. CAMERARII, in Memorabil. medic. Sylloge Cent.
XVII. Obs. LXI.* de Serpentibus in ventriculo. *Job. Dan. KRUI-
GERI* Physici Stargardiensis, in peculiari Schediasmate 1700. de
copiosa anguium foetura ultra tres annos in corpore nutrita &
tandem vomitu rejecta. Quemadmodum etiam ex aliis con-
ferri huc merentur *Annales medico physici Vratislaviens. Ann.
1720. mens. Octobr. Class. IV. Artic. 5. Ann. 1721. mens. Januar.
Class. IV. Artic. 9. Ann. 1722. mens. Mart. Class. IV. Artic. 10.
Ann. 1718. Mens. Febr. Class. IV. Artic. 9. & ejusdem Anni Mens.
Decemb. Class. VI. Art. 1. & alibi passim.* Præ omnibus autem
aliis observationibus legi meretur illa *GARMANNI*, quæ *Dec.
II. Ann. VIII.* sub num. 157. extat, ubi largam messem ejusmo-
di farinæ historiarum, a diligentissimo Auctore studiose olim
collectam reperire licet.

Non tamen desunt & aliorum animalium, quadrupedum
puto, exempla, vel per os vomitu rejectorum, vel per alvum
excretorum. De volucris etiam ex corpore humano natis
refert exempla industrius olim Scriptor & Polygraphus *Christ.
Franc. PAULLINI*, in *Zeit verkürzender erbaulichen Lust, oder aus-
erlesenen Merckwürdigkeiten*, *Observ. XLI, p. m. III.* an vero
illis omnibus æque fides tribuenda sit, valde dubito, ideoque
illis repetendis haud immoror, & potius ad nostram historiam
aliis similibus, majoris fidei exemplis confirmandam, progredior.
Joann. Laur. BAUSCHIUS in *Schediasmate de Cæruleo & Chrysa-
colla & quidem Prooem pag. 23.* his verbis similem refert casum:
Servo, inquit, *ego etiamnum spiritui vino immersum murem
domesticum, quem mulier Suinfurtensis, cujus mentionem feci in
Prooemio Schediasmatis de Hematite p. 49. & 50. non sine maxi-*

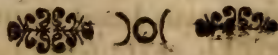
mo conatu & dolore cum fecibus alvinis excrevit 1662. d. 25. Maij. insuper quoque aliam adhuc ejusdem commatis historiam a solertissimo quondam & diligentissimo rerum minus obviarum scriptore, supra jam laudato doctissimo cum viveret *Christ. Frider. GARMANNO*, in *Ephemerid. N. C. Dec. II. Ann. VIII. Obs. 153.* consignatam, & in Tractatu egregio de *Miraculis mortuorum* p. 109. alia quoque repetita legimus. Sic vero ille in *Ephemer. N. C. c. p. 341.* Anno 1687. in pago Claffenbach, Justina „Michaëlis Schüppels uxor, murem vivum evomuit. Nam „Adscensionis Dominicæ Festo cum illa sana matutina sacra adiil- „set, iisque peractis sitim ingentem sensisset, prandio adsumto, „hora pomeridiana quarta horrore percutiebatur quem exci- „piebant nausea & enormia ventris tormina & hæc sequeban- „tur vomitus aliquot donec tandem magno conatu muscu- „lum vivum, depilem, tumido abdomine per os rejiceret „vomendo, qui ipse horas XXVIII. adhuc supervixit, deinde „autem urina excreta mortuus est. Ipsam vero mulierem post excretum hoc animalculum per aliquot dies adhuc ventris tor- „mina quidem sensisse, ita, ut quoties se erigeret, lipothymia cor- „riperetur, tamen convaluisset tandem, remanente solummodo levi- „ori nausea, *GARMANNUS* pernibet. Interim trium harum foemina- „rum, *BAUSCHII*, *GARMANNI* et *nostræ*, cruciatus minus fue- „re diuturni, eventusque lætioris, quam illius ruricolæ foemi- „næ, cujus ori patulo, referente *PAULLINI l. c. p. 118. ex Ephe- „mer. Nat. Cur. Dec. I. Ann. VIII. obs. IX.* prope *Dantiscum*, æstivo tempore, sub dio alto somno sepultæ, Talpa irrepserat, „quam, subinde natis & multum sæpius auctis immanibus crucia- „tibus, ut quæ periodice sæpe reverterentur gravissimis lipothymiis, „per XV. annos misera aluit, donec tandem illam bene pastam, „auctam, vivam vomitu reddidit, mox autem consumpta crucia- „tibus expiravit. Pudet me, ridiculos illos ex indusio, humano „sudore sordido, natos musculos in scenam producere, quorum,

ab HELMONTII ludente ingenio deceptus, mentionem facit KERGERUS in Libro suo physico - medico *de Fermentatione*, Sect. I. cap. VI. p. 62. de qua murium generatione recte, me quidem iudice, sentit GARMANNUS Libr. III. *de Miraculis mortuorum* §. 151. p. 921. eandem æquali ambulare passu cum illa, quæ fit ex nubium vaporibus, aut roris humiditate. Conferatur, si placet, SACHSII *Gammarologia* Libr. I. cap. XII. p. 267. & Cass. REIES *Campus Elysius jucundarum quæst.* Num. XXXVI. p. m. 252. it. *Annal. phys. med. Wratislav. Tentam.* XIX. p. 279. Similiter etiam illi, magnitudinis insolitæ, mures, qui e cadaveribus Patruorum Popieli junioris, Regis Poloniae, enati, impium parricidam cum scelerata uxore & liberis absuffisse dicuntur, a Martino CROMERO *de rebus Polonic.* Libr. II. p. 38. & Libr. IV. p. 380. ob temporum illorum conditionem nimis credulam, sublextæ fidei mihi videntur, ideoque ad illos provocare erubesco.

Postquam itaque probavi, observationem nostram exerciti muris non inauditam plane esse, sed aliorum exemplis fide dignis probatam, progrediendum nunc ulterius mihi erit, ut paucis, quo modo id fieri possit, doceam. Qui varias circa hanc rem inter eruditos ortas lites legere amat, illum ad GARMANNUM locis citatis & REIESII *Camp. Elys.* quæstionem itidem notatam ablegamus, nolumus enim nos hic cramben foculo jam redditam, utpote sæpius insulsam & hinc insipidam, iterum adponere. Vel enim naturæ plasticæ nondum probatæ, nec unquam probandæ genesin ejusmodi animalium tribuunt, vel, quæ ad idem fere redit, generationem æquivocam in medium producunt, cujus patroni plerumque ad experimenta non satis caute instituta provocant, & se ipsos sic decipiunt, quemadmodum Auctor ille, quisquis sit, elegantis libelli, *le Spectacle de la nature, ou Entriens sur les particularités de*

Histoire naturelle Tom. I. p. 26. ex Fr. REDI & LOEWENHÖCKII experimentis evicit, & ex putredine aliquid nasci omnino negat. Pari enim jure *p. 19.* persuadere sibi quempiam posse putat, a rupibus & sylvis cervos & elephantos prognasci, quam ex caseo vermiculos: Nascuntur autem eodem ratione & vivunt cervi in sylvis, qua vermiculi in caseis, sed neuter illorum inde proprie nascitur. Quoniam porro non ad oviparorum, sed viviparorum animalium classem mures pertinent, per ovula, aut in ovulis quoque non potuit mus ille venire in corpus. Quomodo itaque eo delatus fuerit, disquirendum nunc est. Vivum illum fuisse 1.) per dolores gravissimos, primum sub scrobiculo cordis abortos, deinde 2.) versus hypochondrium sinistrum progressos & per tres fere menses continuantes, tandem 3.) imposita minera antimoniali impura arsenicali, cum melle mixta, consopitos, vix dubitare licet. Nihil itaque est reliquum, quam, ut cum *GARMANNO* eandem foveamus sententiam: *Aperto scilicet ore, dormientium tuercula in ventriculum, illa inscia, descendisse.* Quod, licet quibusdam mirum, nemini tamen impossibile videbitur, qui 1.) in paupertate summa constitutorum hominum conditionem & 2.) victus rationem, in primis, ubi aëre frigidiori defatigati, accedente mala consuetudine 3.) pane in ore adhuc latitante, aut vix deglutito, 4.) alto somno plerumque sepeliuntur quasi, considerabit penitius, qui 5.) murium porro, ubi fames urget, audaciam, 6.) pharyngis & 7.) oesophagi muscutorum copiam, structuram, lubricitatem, & 8.) natum ex concurrente illorum actione simultanea robur, æqua lance perpendet, quæ ex physiologicis, in primis *BOERHAVII*, scholijs repetenda sunt in *Institution. medic. §. 72. 73. & 74. edit. Lugd. Bat. 1713.* Adde quæ clariss. *HALLERUS* ex *MSto* adjecit in *Prælection. Academic. p. 160. seqq.* Insuper observationibus notum est, tantam inesse

hisce partibus vim, ut si quid altius faucibus admotum fuerit, illud adreptum, nec retineri, aut retrahi, facile possit. Cultrivororum plura exempla id probant, quibus incautis cultri ex manibus vi magna extorsi sunt. Conferri hic poterit si placet, *BAR-THOLINI Observ. Anatom. Lib. I. Histor. 79. de fistula luforia deglutita, tertio die per alvum excreta*. Unicum superesse puto momentum, nempe, ut magnam murium audaciam, exemplo probem luculentissimo, quod relatam mihi est a viro fide digno S. S. Theolog. & Ministerii Candidato, Contigit ante hos viginti annos Salsfeldiæ in Thuringia, ut pistoris cujusdam, civis ejusdem loci W. - - - filia pessime adsueta sub decubitu nocturno utramque buccam pane suffarcinare, si somno corripere- retur. Odor panis movit murem, ut propius accedens, aut fame coacta, aut alias jam mensæ huic adsueta, ipsius oris caviratem sit ingressa impudentioni ausu. Quid fit? sensu motus alicujus peregrini in ore dormiens admonita, somnolenta os claudit firmiter, capit murem in se, atque dentibus detinet captivum & inter utramque maxillam enecat. Qui serius cubi- tum eunt, inveniunt sic dormientem, & ore adhuc clauso alteram muris partem in cavitate oris absconditam, alteram super la- bium inferius pendulam. Nihil itaque nunc superesse puto eo- rum, quæ probare constitui, an autem omnibus æque sa- tisfecerim dubito, si solide doctis, a præju- diciis liberis, gaudebo.

OBSERVATIO CXLIII.

Dn. D. JOAN. SEBAST. ALBRECHTI.

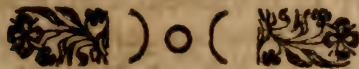
Observata in corpore militis, repentina
morte concidentis.

Miles quidam officialis, qui gregariorum militum armorum, vestium, numeri, &c. rationem curamque habere tenetur (sergent) valde luxuriose vivendo, non solum gulæ inserviendo potu spirituoso, sed etiam veneri nimium litando, non poterat æque his sumptibus sustinendis sufficere ordinario stipendio, adeoque aliis artibus uti cogebatur, sed ut proverbium habet, *der Krug gehet zum Wasser, bis er zerbricht*; sic etiam non potuerunt non ejus artes fieri manifestæ, unde carcere includebatur vinculis simul injectis. Hoc inconsuetum vitæ genus, hominis temperamenti sanguinei, habitus corporis robusti & carnosissimi, ætatis optimæ, nempe 30. & quod excurrit, annorum, alias ambulatorio motui & optimo victui adsueti, brevi temporis intervallo leviq; modo mutavit sanitatem. Quam facilis enim sit transitus temperamenti in cacheticum statum, si, præter recensitas causas, accedunt animi turbationes, facile norunt, qui hæc perpendere sciunt. Erat in eo, ut diuturnioris custodiæ pertæsus, eorum jussu, penes quos hæc res sunt, una cum aliis mitti deberet ad castra cæsarea. Quod, quia pedibus ægre fieri poterat, ob tumores utrorumque cachecticos, vehiculo conducto pretio illum deferre, constitutum erat, ad alium locum, ubi plures conveniebant, ad iter idem suscipiendum, tirones; sed quid sit, cum vix per duas horas iter fecisset, subito moritur; unde ob adsumti veneni suspicionem mihi demandabatur, ut corpus inspicerem, & quid adjuvante anatomico cultro, chirurgi
adjuri-

adjutrice manu invenissem, rescriberem. Factum est: Vidi caput reclinatum, tumidum sanguine, unacum thorace & tergo, quæ livido simul suffusa erant colore, abdomen autem neque tumidum, neque colore præternaturali tinctum. Hoc ipso dein aperto, panniculus adiposus, omentum, mesenterium, & mesocolon pinguedinis copia turgebant, sed pinguedo hæc un serosa flavescente lymphâ hinc & inde erat permixta, instar gelatinæ inprimis in panniculi adiposi partibus infimi ventris, circa ossa pubis & ilii, musculosque pyramidales. In omento autem duplicatura ejusdem adeo erat conspicua, ut vix meminero illam minori labore observari & demonstrari potuisse, ponderabat autem illa ultra sesqui libram civilis ponderis. Externa intestinorum tunica, a peritonæo orta, a reliquis, præsertim in tenuium intestinorum tractu, sine omni labore facillime separari poterat, hocque facto diversi fibrarum ordines & viæ, s. directiones, tam in ventriculo, quam intestinis, sine omni prævia præparatione, quam distinctissime poterant in musculo-
sa tunica observari. Intestinum rectum vero circumcirca pluribus appendiculis pinguibus, sebaceis, conii inversi figuram repræsentantibus, & ab expansa membranacea externa & proxime sub illa cellulosa Ruyschiana ortis, erat distinctum. Quod an ab aliis etiam alibi, in corporibus obesis observatum sit, ignoro; mihi quidem alias idem observare nunquam contigit. Interim conferri circa hoc phænomenon mereatur, erudita doctis. Dn. D. QVELMALZII P. P. Lipsiens. diss. academica, hoc ipso anno 1738. de *Pinguedine ejusque sede tam secundum, quam præter naturam*, Lipsiæ publicæ ventilata. In pelvi extravasatæ lymphæ etiam gelatinosæ flavescens mediocri quantitas collecta deprehendebatur. Hepar tumidum, prægrande, ponderis quatuor librarum cum quadrante, sub-

pallidi

pallidi flavescentis erat coloris; Lien contra parvus, exsucus vix attingebat tres libræ quadrantes. Interiora & ventriculi & canalis intestinorum, nihil præsnaturale continebant, quod summi veneni suspicionem potuisset confirmare, sed totus tractus quoad maximam partem erat vacuus, tenui liquido hinc inde irrigatus, minimam vero repletus. Cum autem demortuus diu jam de gravi asthma conquestus esset, dubium hinc mihi ortum est, annon potius repentinae mortis causa in pectore quaerenda sit; nec me fefellerit suspicio. Nam aperto thorace uterque pulmonum lobe, ut in suffocatis alias fieri solet, atro cruore turgescibat, & sub scapulis utrinque, in dextro autem latere etiam sub clavicula validioris tendinosi ligamenti erat adnexus pleurae. In utroque autem ventriculorum cordis, polypus albicans picuifoso-fibrosus, & quidem alter in sinistro ventriculo, cum suis pedunculis ultra 6. digitos, baseos seu diametri dimidii digiti; alter in dextro tres digitos longus, cordis vero ipsa substantia flaccida, ventriculi a sanguine fere vacui, liquor pericardii copiosior & gelatinosus, flavescentis itidem coloris, reperiebantur, ut ita, hisce circumstantiis evidentioribus commotus, veneni summi suspicionem damnaverim, & cum LANCISIO in Tract. de *subitaneis mortibus* Libr. I. cap. X. §. IV. causam mortis subitaneae a polypis utriusque cordis ventriculi derivaverim.

OBSERVATIO CXLIV.

Dn. D. JOANN. SEBAST. ALBRECHTI,

De

Ligno non putrido in tenebris lucente,

In hoc globo terraqueo, ejusque triplici quidem regno, reperiri corpora, tam animata, quam inanimata, vel sponte sua, vel etiam industria hominum parata, quæ noctu aut in loco obscuro, lumen de se spargunt, res est nemini non physicorum notissima. Ex regno minerali de veritate rei testatur *Adamas*, de cujus in tenebris luce prostant Viri, de augmento scientiæ naturalis experimentalis sine pari meriti, *Roberti BOYLEI* ad *Robertum MORUM* scriptæ, observationes. *Lapis Bononiensis*, & arte factus *Balduini PHOSPHORUS* idem confirmant.

Nec in animali regno desunt ejusmodi corpora viva & mortua, in tenebris lucida. Exemplo sunt Muscæ grandiores Indicæ, *Coyoyou* nominatæ, insulæ *Solebæ* indigenæ, de quibus *OVIED.* in *Histor. India Lib. III. cap. 8.* aliique scripsere (a) Apud nos, ex hoc insectorum genere, notissima est *Cicindela*, *λαυπυρίς* Græcis dicta. Inter marina, ex Concharum ordine, animal quoque est, quod ab humanorum unguium similitudine *Dactylus* vocatur, de quo antiqua *PLINII* extat observatio, (b) *illud in tenebris, remoto lumine,*
alio

(a) Conf. Georg. Casp. KIRCHMAIERI de Phosphoris & natura Lucis, nec non de igne commentationem epistolic. p. 6. sqq. & Anonymi neu. erfundene Fliegen. Falle, nebst einer kurzen Historie dieser fliegenden Insecten p. 18 sq. It. Breslauerischer Sammlungen von Kunst und Natur. Geschichten, An. 1724. M. Octobr. Class. IV. Art. 3. p. 404.

(b) *Libr. IX. Histor. Natur. c. 61.*

alio fulgore clarere & quanto magis humorem habeat, lucere in ore mandentium; Lucere in manibus atque etiam in solo, atque veste, decidentibus guttis, ut procul dubio pateat, succi illam esse naturam quam miremur etiam in corpore. Cum vero PLI-NIO non ubique fidem habendam esse noverint eruditi, rem dignam esse judicavit, novis experimentis veritatem stabilire solertissimus in Gallia naturæ indagator Dn. REAUMUR omniaque sic accidere expertus est. (c) Silentio prætereo observationem quotidianam illam, qua ex felis dorso, frigida & sicca tempestate in tenebris manu perstricto, scintillas ignis fulgentissimas cum sibilo elici, multorumque aliorum animalium oculos in tenebris fulgere videmus. Rarius autem est illud Phænomenon Monspeliense & Patavinum, in corruptis putredine animantium carnibus, quas lucere observatum est. Hac de re elegantissime Thomas BARTHOLINUS, πολυμαθής, ad Dan. PUERARIUM rescripsit; (d) Faces fascæque virgarum cornubus boum præligabat olim Hannibal ad frustandum hostem. Natura vero nobis faces athereas, sive lucem intimis visceribus injevit, qua demum, tum emicat clarius, quando per putredinem, vel aliam corporis resolutionem, ruptis quasi repagulis, se exerit & diffundit, quod in agnina carne Monspeliensi & Patavina, in piscibus & lignis putridis liquere potest. Loca hinc sordida, a clade prægressa putredinosa, alibi urinosa etiam, lucere pariter observata sunt, quod etiam sæpius in maris spuma, tumultuante tempore nocturno mari, observatum esse, illi norunt, qui navigant. Mirari hinc minus licet, ex urina, putrefactione diuturniori intimius resoluta, eo majorem Phosphori Brandiani adqui-

P p p 2 ri

(c) Histoire de l'Academie Royale des sciences l' Année 1723. p. 10. & Memoire de la même Année. p. 287.

(d) Cent. IV. Epist. Anat. 87. nec non in peculiari de Luce hominum & brutorum schædiasmate p. m. 241. sqq.

ri quantitatem, quo major prægressus putredinis gradus est, quod observatione comprobavit vir de Philosophia naturali & Medicina egregie meritus D. Herm. Fried. TEICHMEYERUS. (e) Superest, ut pauca exempla Luminis in vegetabilibus nocturno tempore fulgentis proferam. Ex frumentorum nonnullorum, in primis tritici culmis, seu straminibus ipsis industria ad mathematicas leges coordinatis parari instrumenta, seu specula soli opposita non tantum lucentia, sed etiam caustica, notum, non vero proprie hujus loci est. Illud autem magis huc pertinet, quod de Arundinis Indicæ & Cannæ communes attritu, seu collisu refert ROHAULT: (f) nempe ignis scintillas ex eodem elici. Lignum quernum exsiccatum, dedolatum & probe calefactum, quando in tenebris manu chirotheca induta fricatur, plurimas scintillas quoque projicere adserit *νὺν ἐν ἀγλοῖς* D. Joann. Melch. VERDRIES (g) de raris & admirandis herbis, quæ sive quod noctu luceant, sive alias ob causas Lunaria vocantur, scriptus Conradi GESNERI Commentariolus, plura suppeditat exempla. Ex sacchari, succi vegetabilis, compactioris, collisione æque ac ex silicis percussione elici scintillas, noctu in tenebris magis conspicuas, vel coquis notum est. Ex antiquitate PLINIUS (h) memoriæ prodidit, petito a quadam magis nota, exemplo: *In tenebris multos piscium sicut aridos robustosque caudices, vetustate, putresque, resulgere.* Quem & sequuti sunt scriptores rerum naturalium tantum non omnes, requiri nempe ad hoc phænomenon ligna vetustate, aut alia ex causa putrida.

(e) *In program. IVto de Phosphoris*, quod præmissum est Dissert. in augurali D. Joann Fr. Weismanni, de *partu difficili ex infante brachio prodeunte*. Jenæ 1732.

(f) *Physic. Part. I. cap. 27. §. 20. p. m. 181.*

(g) *in Physica sua edit. 3tia p. 210.*

(h) *Histor. Natur. Lib. XI. cap. 37.*

da. Cum vero mense Novemb. 1735. mihi contigerit illud ipsum etiam in ligno non putrido observare, & magno Auditorum meorum numero, eo tempore plus vice simplici demonstrare, operæ pretium esse duxi, hanc observationem, quantum fieri potest, quoad singulas circumstantias descriptam cum orbe erudito communicare.

Anni temporis, quo id factum est, jam mentionem fecimus, illud tantum addendum est, tempestatem fuisse frigidam valde & siccam. Nunc ligni ipsius conditio recensenda est, quæ plurimum contulit. Cum Anno 1734. d. 28. Febr. ventus impetuosissimus, magnam arborum copiam, inprimis abietum, in sylvis violenter prostravisset, quæ ædificiis extruendis inepta, pro foci uno anno alendis nimia esset, contigit, ut magna pars, prout jecit, in remotioribus in primis locis, ubi nullo viarum impedimento erat, ad usus œconomicos in proximos annos reservaretur. Expositæ interim, cortice non detracto, arbores aëris injuriis, donec subinde ad foci usum divisæ sunt, per longitudinem & diametrum in partes minores, non potuere non a pluviis, sole, aëre sic alterari, ut multum a conditione recentis ligni recesserint, licet nullam plane putredinis notam habuerint. Truncorum horum abietinorum lignorum copiam ego etiam ad usus domesticos emi, in quibus notavi, 1) corticem facillime separari potuisse a ligno, immo sponte abscelisse. 2) Lignum nondum fuisse aridum, sed adhuc subhumidum. 3) Autumnali tempore reconditum mox 4) odorem spirasse urinoso - resinofum. Recondebatur autem, uti apud nos fieri solet, in inferiore domus parte in Xylothecio. Cum vero eo tempore patrata sæpius in urbe nostra furta nocturna curam majorem exigerent patrumfamilias, accidit mihi, ut medio Novembris, cœlo frigido & sicco, ingredienti locum illum, nocturno tempore, ut faciliores ipse præclude-

rem aditus, omnino pluribus in locis luminibus scintillantem debilioribus deprehenderem. Obstupui primum, novitate rei commotus, sed statim in mentem venit, reponere comitantem candelam, & fores post tergum claudere, ubi illico major luminis copia & gradus oculos oblectavit. Nulla nunc supererat hujus phaenomeni causa, quam in ligno quaerenda. Separavi itaque frustra lucentia, experturus an in alium locum translata lucere pergerent, quod & factum est. Inquisivi itaque in qualitates ligni, eaque deprehendi, quales supra jam descripsi, sine putredine. Proxime sequente nocte idem phaenomenon magno Auditorum meorum numero exhibui, cum maxima, uti circa res nondum visas fieri solet, admiratione, qui ad musea sua revertentes, plateas hinc inde lucentium etiam corticum fragmentis illuminavere.

Circa phaenomenon ipsum sequentia notavi

1) Majorem fuisse temper luminis splendorem in cortice & ligno, cortice nunc recenter detracto.

2) Non solum illum locum, quem cortex tegit, sed reliqua quoque latera, minori tamen gradu, fuisse illuminata.

3) Ligna ejusmodi exsiccata paulum amisisse hanc qualitatem lucendi in tenebris.

4) Eundem, sed multo debiliorem recuperasse una atque altera vice, reposita in cella, adquisito sic priori humidi & sicci temperamento.

5) Fortius autem exsiccatis, licet iterum humectata fuerint in cella, nunquam rediisse virtutes ullius luminis.

Patet itaque non putredinem solam, sed tantum talem ligni dispositionem tamquam subjectum ad hoc phaenomenon aptum requiri, ut materia aetherea, a vinculis & com-

pedi-

pedibus liberata, ab aëre externo ambiente pressa & in motum acta, in transitu per poros arctiores attritum passa, sensum visus eo modo adficiat, quem *lucis* nomine significamus. Esse vero attritivum illabentis, sive prementis aëris, aut alius liquidi hujus vices gerentis, quale est hydrargyrum, & erumpentis, seu celerrime tantum moti ætheris motum, primariam hujus & proximam causam, omnia ac singula probant in lucentibus corporibus, quotquot illa sunt, tentamina & phænomena. Expertus est circa Lampyridem idem laudatus BOYLE, & deprehendit, neque hanc in vacuo lucere (i) neque lignum putridum in machina pneumatica, subtracto aëre, lucere, sed extingui, (k) utraque vero corpora intromisso aëre ἀνατρωπέσθαι, ut prius, semper tamen lumen minus, crebrius repetito experimento. De dactylis idem fieri, i. e. atteri eosdem oportere, REAUMUR l. c. observavit sequentibus: *Nos Dails sont de vrais Phosphores naturels, qui comme le phosphore artificiel, rend brillants tous les corps, contre lesquels il est frotté; les doigts ne sauroient presque les toucher sans devenir lumineux.* Et manducationis ipsius actum, esse imminutionem ciborum attritivam, mediantibus dentibus, maxillis, musculis, adjuvante lingua & saliva factam, nemo non tironum est, qui non noverit, inde non mirum dactylos hos sub dentibus etiam lucere. Attritivum, aut saltem concussivum motum necessarium esse, ad lucis productionem probant porro barometra phosphorascentia; nam mercurio quieto, nihil luminis spargunt, aut hoc in motum acto, lucula ludit in tubo. Neque enim vis illa mercurio inest neque vitro, sed lumen oritur ex attritu, seu pressione ætheris in angustius spatium sursum elevata columna mercurii, mox vero iterum

i) Experimenta nova circa aërem & flam. vital. animal. p. m. 34.

k) Act. Philosoph. Angl. Nr. 31,

rum remissa. Quemadmodum id eleganter exponit Dn. du FAT dans les Memoires de l'Academie des sciences. (1) Concurrerat simul pro hoc phanomeno, tempestas eo tempore frigida, qua 1) particulæ lucidæ ita sunt coad unatæ, ut haud adeo facile sensum visus effugiant, uti omnis vis unita est fortior, quod exemplo particularum odoriferarum non nullorum vegetabilium noctu, aut caloris minori gradu præsentæ, tantum naribus percipiendarum eleganter potest illustrari. 2) Quatenus frigus cavitates, sive poros magis arctat, & corpus ipsum fortius constringit; unde affrictus particularum fluidarum transeuntium multum augetur. Hinc etiam factum est, ut exsiccatum lignum virtutem luculentem amiserit, ob poros scilicet magis patulos, & sic concessum liberiolem ætheris transitum, sine tanto affrictionis gradu, quantus requirebatur. Cum vero [patulis poris major copia earum partiuncularum ætherearum abscedit inde, ut semper mitior fiat, vel plane evanescat effectus, si iteratis vicibus instituat experimentum, licet iterum novi humidi accessu magis coarctati sint porri,

Quod idem & experimenta Boyleana probant.

1) 1723. p. m. 433. edit. Amstelod. conf. BOERHAVII *Elem. chem. part. II. edit. Lips. p. 163.*

OBSERVATIO CXLV.

Dn. D. JOANNIS SALTZMANNI.

Ad Observationem de musculis plerisque
extremitatis inferioris dextræ, vel omnino,
vel ex parte deficientibus,

παραλειπούμενα

Communicavit hæc Dn. Auctor, nunc pie defunctus paulo serius cum typis jam jam exscriptum esset *Volumen IV. Actorum nostrorum*, & in eo publici juris facta *observatio LXIV.* quæ ibidem p. 246. extat. Cum ergo ad hujus illustrationem & uberiolem declarationem multum omnino faciant, adeoque citra injuriam omitti nequeant, hinc ea ad minimum hac occasione, & quidem ex litteris ad Illustr. Præsidentem nostrum id circo datis, deprompta, subjungere placuit, utpote quæ sequentis sunt tenoris:

Quinque, & quod excurrit, menses sunt, ex quo observatiunculas aliquot ad Te, vir Illustris, transmittere sustinui, eum in finem, ut si dignas eas judicaveris, Academiæ *Actis* inferi, haud gravatim curares. E quibus una ni fallor, *plurium pedis musculorum* defectum, in *Chæteographo* deprehensum, exhibet, qui casus rarior adnotatuque dignus mihi visus est. Phænomeni hujus insoliti causam vitio in utero contracto adeoque matris imaginationi tunc temporis adscripsi, eo adductus falsa hominis relatione, qui a me sciscitatus, nullum morbum prægressum, nullam etiam causam externam, eamque violentam accusaverat, sed a prima infantia & ab omni sua memoria hac motus impotentia se laborasse (nescio qua de causa) constanter adfirmaverat. Posteaquam vero Dissertationem Academicam de supra memoratu casu conscribere mecum constitui, tantum non ab omnibus, qui a primis ipsum unguiculis noverant, vel sangui-

ne juncti cum ipso fuerant, quascunque circumstantias explorare quovis modo adlaboravi, tandem meliora edoctus comperi, quod in transmissæ Dissertationis §. XI. p. 16. adnotatum legitur, nempe nostrum, cum puer sexennis esset, utriusque pedis paralyti correptum fuisse, quæ in dextro, in quo musculorum defectus fuit observatus, per integros octo annos substitit. Dicta paralyti supervenit puerili exercitio, quo frater natus major nostrum humeris frequentius excepit, pedibus antrorsum super portatoris pectus propendentibus. Aetiologiam hujus rei valde abstrusam esse Dissert. cit. §. XIII. p. 18. fateor, quantum vero conjectura adsequi licet, hunc effectum a nimia & violenta musculorum nervorumque extensione natales duxisse admodum probabile videtur, uti §. XVIII. p. 26. innui, quam insequuta est dictarum partium atonia, sanguinis & liquidi nervi influxus interceptus, unde per consequens nutritio minus feliciter successit. Influxus iste, quia in musculorum aliquos fere penitus denegatus erat, hinc prorsus illi deerant, in alios majori ex parte fiebat, unde non nisi rudimenta eorum conspiciantur, in aliquibus omnino vigeant, quare colorem & texturam naturalem præ se tulerunt. vid. §. XX. p. 31. Copiosum adipis, substantiam steatomatosam æmulantis, proventum adscripsi ex mente BOERHAVII oleo nimia in copia collecto & vasa fibrasque arctanti & fere comprimenti, quod uti in sanis, ita pariter in agris corporibus a nimio otio fieri solet, vid. §. XVII. p. 27. hocque otium paralyti octo annorum nostro subiecto omnino imperaverat. Quodsi ergo supra memorata observatio typis impressa nondum est, optarem, ut error iste, quem paulo serius agnovi, corrigeretur, facta causæ verioris mentione, tum ut de rei veritate constet, tum etiam, ne Lector, ad cujus manus & Acta Illustris Academiæ & Dissertatio Academica forsitan pervenerint, confundatur. Qua autem ratione fieri illud quam aptissime poterit, subactio Tuo, Vir Illustris, judicio penitus relinquo, simul ea, qua par est, observantia

ria & veneratione rogans, ne quod negotii & laboris eo ipso Tibi faceſſo, malam in partem interpreteris.

OBSERVATIO CXLVI.**Dn. D. JOANNIS STORCHII.****Abscessus Omenti & Hepatis lethales.**

Juvenis 24. annorum, tenerioris constitutionis & non adeo proceræ staturæ, ætatem infantilem sub morbi rhachitici ærumnis tranſegit, ab illo vero tempore vitam ſatis tolerabiliter & a morbis gravioribus immunem duxit, niſi quod facie pallida incederet, nobili cuidam aulico a pedibus. Die 29. Auguſti a. c. pulmentum farinaceum adpetitui ejus in cœna blandiebatur & mox frigidam ſuperbibebat cereviſiam; non multo poſt vero duritiem abdominis & obſtructionem alvi cum torminibus animadvertibat. Exhibebatur ei aliquoties Tinct. Rhabarb. cum vero nihil inde levaminis ſentiret, die ſequenti equitatione alvum referare ſuſcipiebat, ſed fruſtrato conamine. Præſcribendam pulveris digeſtivi doſes duas & globulos ſaccharinos ſuppoſitorii loco adplicandos, nec ab his recludebatur alvus. Die 31. horrore febrili aliquoties corripiebatur, & cum hero ejus in memoriam veniret, ſervum hac æſtate ventriculum cucumeribus, tam recentibus, quam muria conditis ſæpius impleviſſe, ſuſpicio oriebatur de febre intermittente forſitan ſub his ſymptomatibus latitante. Jubebam hinc, ut pulveres digeſtivos repeteret, & ſalis amari dimidiam unciam adſumeret, unde etiam ſexies deſecit. Veſperascente vero cœlo duritiem abdominis, dolore ſtipatam, verſus pectinis regionem ſcendentem ſentiebat: hinc veſperi alteram, & die 1. Septembris, tertiam portionem ſalis amari ut ſubjungeret, auctor ſuaſorque eram.

Ab horrore die 2. quidem liber fuit, interim pertinax erat

obstructio & alvus non, nisi hora 5. pomeridiana semel recludatur, haud mutata tamen duritie, nec imminuto dolore. Die 4. conclave, ne a frigore detrimentum caperet, mutabat, tormina vero continuo urgebant, quæ, cum alvum deponere necessum haberet, atrociora fiebant. Præscribebam IV. doses pulv. digestivi cum Antimon. diaph. mixti, a quibus levamen sentiebat. Die 5. Sept. de alvo iterum obstructa & dolore ventriculi conquerebatur, medicamenta tamen non mutabam. Die 6. eodem in statu permanenti sequentem præscribebam Mixturam: Rec. Ess. Cort. aurant. Elix. propr. sine acido ana ʒij. M. Dosis gutt. XXX. ter de die. Sequenti die septimo obstructio & durities abdominis adhuc durabat, unde ei dosin Pilul. Beecher. c. Extr. Panchym. Crollii gr. XII. ordinabam, & clysteris emollientis adplicationem urgebam; hic vero exitum non moliebatur, sed abdomen cum dolore inflabat, pectorisque angustiam, cum respiratione difficili, inducebat: ideo potiunculam asthmaticam præscribebam & clysterem cum aqua salina injicere jubebam.

Die 8. Sept. sæpius excrementa aquosa & tenuia reddebat; abdomen tumidum dolore adsciebatur. Inflammationem internam hinc metuens, potiunculam diapnoicam, mixturam refrigerantem cum nitro mixtam & Pulv. antispasm. cum antimon. diaph. præscribebam.

Die 9. nocte præterita sæpissime alvum deposuit, & pauca aquosa evacuavit. In fronte noduli, varis similes, efflorescebant; sudabat, siciebat, noctem infomnem transegerat, appetitus languebat, & dolor tumorque abdominis incrementum potius, quam decrementum, capiebant, hinc periculum prædicebam. Vesperam versus diarrhœa quidem mitior erat, sed sine remissione morbi; unde sequens ordinabam: Rec. Liqu. Terr. sol. Tart. ʒiʒ. Tinct. Rhabarb. ʒβ. Extr. Cascarill. gr. IV. M. D. pro duabus vicibus.

Die

Die 10. Noctem quietiorem tranſegit ; ſudor cum levamine prorumpēbat, abdomen in latere dextro mollius evadebat, in ſiſtro vero adhuc durum erat, & ad tactum dolebat ; hinc mixturam heſterno die præſcriptam repeti curabam.

Die 11. morbus erat tolerabilis, ſed ſub crepuſculo ſingultuoſis concuſſionibus adſciebatur patiēns, quæ & die 12. præprimis poſt cibi adſumptionem, continuo urgebant.

Die 13. quater noctu alvum exoneraverat, abdominis durities miſceſcebat, circa iliacam vero regionem ſiniſtram percipiebat dolorem ardentem, & œſophagum ſimul occupantem, cum ſingultu & ſudore continuo : præſcribēbam Tinct. Rhab. c. Eff. Caſcarill. ad guttas XL. ſingulis quaternis horis adſumendam.

Die 14. a ſingultu, ſymptomate periculoſiſſimo aſſidue torquebatur, vires indies imminuebantur, ſudor ſine intermiſſione fluebat, abdomen ad tactum molleſcebat, in latere vero ſiniſtro protuberantia quædam obſervabatur, ex qua abſceſſum, ad 4. pollices juxta umbilicum, latentem, ominabar, hinc Empl. de meliloto cum diach. compoſ. imponere jubēbam, & mixt. refriger. c. paucis guttulis Balſ. vit. Hoffm. pro grato odore admixtis, præſcribēbam. Noctem verſus ſingultus mitior erat ; cibos liquidioris conſiſtentię aliquoties adſumſit, de æſtu vero interno conquerebatur, unde potiunculam diluentem ordinabam.

Die 15. tumor circa ſiniſtram iliacam regionem ſub emplaſtro magis protuberans, ſuſpicionem abſceſſus augebat ; interim aphthodea faucium & uvulæ inflammatio novam ægroto creabat moleſtiam. Varis æmula tubercula in fronte plura adparebant. Apicem abſceſſus Empl. diach. c. gumm. tegere chirurgo injungebam, quamquam ille abſceſſum uſque dum agnoſcere recuſabat.

Die 16. Abſceſſus augmentum non cepit, æger placide

dormivit & dolores mitigatos sentiebat ; aphtharum multiplicatio vero tussim excitavit.

Die 17. Abdomen hac nocte in tantum detumuit , ut nullum abscessus vestigium adpareret , tranquilliozem somnum habuit , quamdiu diarrhoea ei decumbere permisit. Pedes ab aliquot diebus tumidi erant , magis tamen sinister , quam dexter. Pectus , quoties per tussim movebatur , toties æger dolorem in loco abscessus sentiebat , ut libere & prompte expectorare haud valeret.

Die 18. abscessus in ambitu duritiem tactui afferebat , in medio , ad digiti latitudinem , mollis erat : fauces aphthis adhuc obsidebantur & æger quotidie horis pomeridianis æstum febrilem patiebatur intensiorem.

Die 19. singultus per aliquot dies raro observatus , nunc recrudescerebat , & tumor in latere magis adhuc auctus adparebat , hinc apertionem abscessus necessariam fore iudicabam.

Die 20. chirurgus haftenus propter ruboris absentiam dubius , nunc mecum sentiebat , interim tamen in crastinum incisionem differebat.

Die 21. cum locus pro excisione nimis angustus & solummodo ad latitudinem apicis digiti accederet , chirurgus signaturam petebat , quam ego ipse linea nigra notabam ; hinc lanceola primo cutim , postea vero & musculos abdominis caute perforabat , ex quo vulnere protinus pus cum saltu profluebat dilutum , aquosum & nauseose foetidum , quod illico cutim ad grossi circiter latitudinem nigredine , malo profus omine , defœdabat : post evacuationem libræ hujus purulentæ materiæ , vulnus turunda obturabatur & emplastro glutinoso ad spatium 5. horarum , clausum detinebatur.

Die 22. referebat æger , diarrhoeam & singultum statim post abscessus evacuationem cessasse & noctem quietiorem se se transgisse : materia hodie cum impetu profusiebat , sed coloris fusci & simul biliosi , quam tandem saniei frustula sequeban-

bantur, hinc, pejora metuens, sphacelum internum prædicebam. Hora tertia pomeridiana tertia vice aperiebatur vulnus, quod eandem quantitatem puris fusci & crocei coloris, cum saltu eructabat, ocyus subsistebat, nec aliquid residui, etiam stilo sulcato adhibito, effluere permittebat: interim febris ardens cum summa anxietate versus crepusculum ægro molesta erat.

Die 23. materia quantitate non minor adparebat, & si quinquies vulnus per diem aperiebatur, semper quoque eadem quantitas evacubatur: interea æger facie magis composita adparebat. Jubebam, pro emendatione puris, decoctum scordii cum melle rosato & pulvere Aloës injicere.

Die 24. abscessus eandem semper quantitatem materiae mali coloris & foetoris præbebat: vires magis magisque deficiebant, & æger tussi gravius adfligebatur. Præscribebam, pro mitiganda tussi, Pulu. catarrh. cum saccharo lactis & potiunculam asthmaticam.

Die 25. pus non imminutum: respiratio in dies fit difficilis & febris cum sudoribus exacerbatur.

Die 26. materia quoad consistentiam crassior, sed adhuc fusci & biliosi coloris, & maximum foetorem spargens, evacubatur, febris non mitescit & facies carne depauperata livescebat: suspicio hinc oriebatur, quod forsitan materia fusca & tætri coloris ex rupto intestino proveniret, hinc præscribebam emulsionem ex amygdalis & pistaceis.

Die 27. noctu a chirurgo materiae intermixta observabatur albicans, hinc certiolem de intestini perforatione se se esse credebat. Respiratio multo difficilior erat: pomeridie puris minor quantitas, magisque densum vel crassum eliciebatur.

Die 28. post mediam noctem æger obscurationem oculorum per horæ quadrantem passus est, difficulter spiritum duxit & versus diluculum convulsionibus correptus animam efflavit.

Quarta post mortem hora anatomice perlustrabatur corpus,

pus, præprimis vero abdomen, quod nec tumidum nec collapsum erat. Remotis integumentis communibus, inveniebantur firmiter adnata, unita & cohærentia peritonæum pariter ac omentum, & hoc præcipue cum intestinis quæ itidem quoad maximam partem inter se invicem conglutinata, nullo vero loco rupta vel corrosa deprehendebantur. Ex hacce concretione facile nunc concipi potest, quomodo abscessus in latere sinistro, ex omento originem ducens, capsula quasi inclusus, existere potuerit, ne pus in cavitatem abdominis dimitteret. Cavitas in toto ambitu fusca erat, quo colore sphaceloso & pars mesenterii, & proxima intestina infecta reperiebantur. Omentum præter hunc abscessum conspectui offerebat decem pluresve glandulas nucis juglandis magnitudinem æquantes, quæ tumidæ erant & in pus albicans degeneraverant, quarum aliquæ, dum omentum a peritonæo disjungeretur, rumpebantur, & pus maturum effundebant, ex quibus & illa materia alba quæ die 27. nocturno tempore cum pure fusco evacuata fuit, derivanda est.

Elatere dextro inter secandum prorumpebat sesqui libra puris cocti, tenuioris & foetidissimi, cui hepar innatabat: quo ipso evacuato, in hepatis parte sima origo illius in ulcere rupto, quod in ambitu nigrum erat, in conspectum se se dabat. Proinde quoque mesenterium quam plurimas continebat glandulas tumidas, partim in pus mutatas, partim adhuc consueti coloris & consistentiæ naturalis.

Vesicula fellea ne guttulam quidem humiditatis fovebat: num vero bilis per ductum quendam absconditum in abscessum magnum lateris sinistri effusa sit, foetor & cohærentia viscerum explorare non permittebant. Lien melioris erat substantiæ & renes sanioris constitutionis.

In pectore pulmones in latere sinistro per ligamentum latum costis adhærebant & lobus anterior retractus erat, ut cordis mucro immediate tangeret sternum & anteriorem costarum partem: quod conformationis vitium in multis post mortem deprehen-

prehendi rhachiticis. Pulmones ipsi malo colore & plurimam partem corrupti erant.

Ex hisce singulis clare nunc patet, quod morbus rhachiticus primis pueritiæ annis perpeffus, pro fundamento & origine concretionis & perversæ constitutionis viscerum sic habendus; & sane mirum omnino erat, quod juvenis hic tam diu sine incommodo vivere potuerit.

De tuberculis in fronte efflorescentibus adhuc notandum est, quod ea plus simplici vice in dysentericis & ex inflammatione viscerum morientibus observaverim, mihi que ut plurimum signum periculi instantis præbuerint.

OBSERVATIO CXLVII.

Dn. D. JOANNIS STORCHII.

De

Tussi convulsiva, cum Rhachitide complicata, lethali.

Puerulus nobilis, unius & dimidii anni, habitus succulentioris, sed simul pallidioris, leviter aliquo tempore scabiosus & tussi convulsiva per 3. hebdomadas, una cum tribus fraterculis, laborans, a ministrante quadam, pro scabie sananda lavabatur cum urina propria, unde scabies quidem exsiccabatur, tussis vero exasperabatur. Die 8. Julii febre pectorali corripiebatur, quæ post injectionem clysteris, usumque potiunculæ diluentis mox mitior adparebat, hinc altero die, ad revocandam scabiem, horis matutinis, vesicatorium ad suram adplicabam, quod vesicam satis amplam excitabat, indeque morbus multo mitior videbatur. Die 10. pruritus in manibus quidem observabatur, scabies vero redire recusabat. Die 11. crectioris erat animi, breviter vero respirans, hinc altera vice vesicatorium

rium in usum trahebam, quod die 12. serum mucidum proliciebat, postmodumque alacrior puer erat: pomeridie purpura rubra in collo & pectore efflorescebat, interim vero tumor per totum corpus anasarcodeus exoriebatur, qui die 13. augmentum ceperat, cum angustia pectoris & tussi sæpius recurrente: Medicamenta quæ præscribebam consistebant, in Decocto C. C. raspati c. Rad. Scorzon. & Rad. Chin. opt. pro potu ordinario, idemque Tinct. Tart. ad guttas 10. ter de die exhibita.

Die 14. tumor nec auctus, nec imminutus erat, ast hora 9. me præsentē vehementiori corripiebatur paroxysmo epileptico, ad 10. minuta horæ corpusculum concutiente: pro cuius mitigatione & ulteriori præservatione ordinabam Pulv. antispasmod. specif. cephal. Milleped. ppt. ana ℞ M. pro tribus dosibus. Redeunte vero proximo vespere expiravit.

In sectione anatomica, a parentibus desiderata, quæ sequuntur, observabantur.

1) Totum dorsum & crura cum femoribus maculis lividis erant suffusa.

2) Abdomen tumidum adparebat, ab intestinis a flatibus distentis, & in pelvi s̄s̄. feri extravasati fluctuabat.

3) Hepar grande duas libras ponderans: Lien naturalis constitutionis: Renes paululum tumidi.

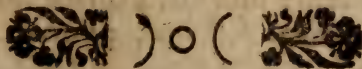
4) In cavitate pectoris dextra reperiebatur feri extravasati limpidi s̄j. in sinistra vero ℥iij. vel IV. ejusdem, cum albicante materia viscida mixti. Totus pulmo, excepto unico frustulo, ad pollicis latitudinem, quod naturalem colorem, pallido - scilicet rubicundum, servaverat, fuscus ad nigredinem vergens, mucosum spumoso infarctus & inflatus, adparebat, ex quo conjicere licebat, inflammationem &

corruptionem hujus visceris causam mortis fuisse primariam.

Cor magnum in utroque ventriculo polypum continebat ad digiti longitudinem, glanduloso-membranaceæ consistentiæ. Pulmo in latere sinistro cor non totum ambiebat, sed frustum, pro mucrone tegendo, duorum circiter pollicum latitudine deficiebat.

Quælibet costarum in utroque latere, non in loco articulationis cum sterno, sed in media cunctorum parte, excrescentiam monstrabat cartilaginosa, nucis moschatae magnitudine, introspectantem, hæcque singulae protuberantiæ faciem præ se ferebant, ac si costæ fractæ & per callum reunitæ & consolidatæ fuissent.

Ex hisce phænomenis, cum primis vero Hepate grandiori, incurvatione & protuberantiis costarum, nec non particula pulmonum deficiente in anteriore regione, utique hariolari licet, puerulum initium morbi rhachitici aluisse, qui facile in actum prorupisset, nisi mors præmatura accessisset. Matrōna quædam agnata, hancce perversam constitutionem adspiciens & attente considerans, agebat: Nunc non miror, quod puerulus a nativitate fuerit valetudinarius, semper difficulter spiraverit & compressionem pectoris a thoracibus agre perferre potuerit. Parentes solatium admittentes Deo gratias agebant, quod filiolum e plurimis ærumnis vitæ morbosa & forte futura contractura per mortem placidam eriperit.

OBSERVATIO CXLVIII.

Dn. D. JOANNIS STORCHII.

De

Morbis quibusdam consequentibus & in
phthisin terminatis.

Puer 8. annorum, tenerrimæ constitutionis, docilis & acrioris ingenii, digitis enim concinne modulabatur clavichordii chordas, nec in alias occupationes scholasticas negligenter animo incumberebat; vires autem in culturam memoriæ & iudicii acrius sic impendens, corpori & actionibus vitalibus eas subducebat, adeoque impar erat morborum se invicem subsequendum insultibus perferendis, ita, ut etiam tandem succumbere cogeretur. Medio enim Aprilis a. c. tussi convulsiva grassante corripiebatur, quacum medio Maji complicabatur febris peripneumonica, cum delirio, morbus tamen, adplicatis vesicatoriis & medicamentis temperantibus, feliciter profligabatur, tussi tamen, pro more consueto, ad trimestre perseverante. Vix superata ferocia tussis, die 30. Julii corripiebatur insultu febrili, quem die 7. Septembr. cum novo paroxysmo scarlatina, mitioris quidem indolis, suspecti tamen eventus, excipiebat; hinc serio parentibus inculcabam, ne nimis cito aëri exponatur puer, & secus si fieret, tumorem inde certissime subsequendum, mature prædicebam. Ast monitum hoc, citius mitescente morbo, prorsus spernebatur & puer die 24. Sept. ædes meas visitans, tumorem anasarcodeum, quem metuebam & prædixeram, in facie & artubus ostendebat; insuper urinam hydropicorum lixiviosam & plumbei coloris mingebat: debitis tamen adhibitis medicamen-
tis

tis aperientibus & laxantibus, spatio trium septimanarum hoc quoque debellatur malum.

Die 27. Sept. de novo corripiebatur febre pectorali, cui jungebatur delirium nocturnum; ast & hæc febris iusto tempore remittebat, perennante solummodo tussi cum expectoratione, contabescencia corporis & inquietudine semi delira nocturna. Circa initium Novembris tres vermes, partitis vicibus cum excrementis alvinis excernebat, & nares a catarrho leviter ulceroso obsidebantur; hinc, Pathologiam verminosam in cerebro foventes, parentibus persuadebant, totum morbum ejusque ambitum a vermibus originem ducere, quorum adserto vero minime subscribere potui, certiori enim nitebatur fundamento sententia mea, quod plurima symptomata, præprimis narium catarrhus & inquietudo nocturna, dentitionem secundam & prorruptionem novi dentis molaris pro causa agnoscerent, ipsa vero pectoris angustia, cum respiratione breviori, verbo: phthistica constitutio, pro malo hæreditario, habenda sit. Diæta interim exacte observata cunctos spe reconvalescentiæ lætabat, donec tandem haustus vini cum pane saccharato, scopo confortandi exhibitus, repentinam expectorationis sufflammationem & pulmonum majorem inflationem & inflammationem inducebat, quibus præsentibus die 25. Nov. vitam cum morte commutabat.

De hujus filii dilectissimi obitu varia divulgabantur judicia: Aliqui accusabant parentum nimiam sollicitudinem & impulsum ad litteras & artes addiscendas, & exinde natum malum hypochondriacum; alii vero arguebant Medicum ignorantiam pathologiæ verminosæ: hinc patri placebat per sectionem anatomicam in causam mortis inquirere, id quod mihi gratissimum erat, & idcirco ambabus amplectebatur manibus.

Secabatur adeoque corpusculum, phthisi admodum extenuatum, die 26. Novemb. ac dilucida demonstrabatur.

1) *In Abdomine*, quod omentum aequaliter corrugatum, non ut ordinarie observatur, intestina, sed fursum retractum, ventriculum obvolveret.

Hepar mole grandius, sed consistentia & colore sanum, in quo per vesiculam fellis transfudaverat liquor biliosus & intestina adjacentia luteo colore tinxerat.

Lien respectu ætatis magnus & durioris consistentiæ, interim non induratus, sive scirrhusus erat.

Ventriculus continebat potulentorum $\frac{3}{4}$ vj. & neque hic, neque totus intestinorum canalis, utpote quæ ceteris cum visceribus sanioris erant constitutionis, vermium vestigium monstrabant, indeque pater & adstantes omnem suspicionem in Medicum, de minus sufficiente cognitione & diagnosi morbi deponebant.

2) *Inpectore* pulmonum tota compages inflata, tumida & colore nigricante, inflammationis signo luculento, suffusa conspiciebatur, nusquam adnata, ast in superiore parte sinistri lateris, abscessum, puris bene cocti $\frac{3}{4}$ ij. continentem, fovebat.

Cor totum quantum extus & intus sanum erat.

Hinc causam mortis veram in inflammatione, inflatione & abscessu pulmonum unice ponendam esse judicavi.

Quoad nasum, ulcere catarrhoso infectum, adhuc notandum est, quod hic adfectus, æque, ac pruritus, juxta vulgi opinionem, minime a vermibus derivandus, sed potius in casu præsentis congectionibus propter dentitionem versus caput directis, adscribendus sit.

(*Isenaco Erfordiam transmissa*
d. 4. Decembr. 1738.)

OBSERVATIO CXLIX.

Dn. D. JOANN. HOARTMANNI DEGNERI.

De

Amuleto ex Mercurio vivo, ejusque virtute ad impediendam lactis secretionem.

Mercurii, seu argenti vivi indolem & vires singulas qui scrutari & explanare conaretur, totum illi vitæ curriculum haud suffecturum esse putarem; tanta unici hujus subjecti mirabilis & pene imperscrutabilis est natura. Ut nunc illam tantum tangam qualitatem, ob quam chemici fere omnes ab omni ævo unanimi consensu mercurium vocarunt. *Semen & materiam omnium metallorum communem*, sunt sane hodie alii, haud infimi subsellii viri, qui, plane contrarium statuentes, non minori probabilitate contendunt, ipsum argentum vivum, ad metallicam mixtionem & consistentiam adipiscendam, omnium mineralium esse ineptissimum. Hoc certe verum est, mercurium per innumeros processus chemicos, a tot tantisque artificibus, tortum & vexatum, semper tamen mansisse mercurium, omnesque artes humanas in hunc usque diem eludentem, suam constanter retinuisse naturam immutabilem, ut inde quilibet etiam acutissimi ac exercitatissimi viri ingenue fateri cogantur, nihil certi, nihil firmi, nihilque probabilis quidem de principiis constitutivis mirabilis hujus simplicis concipi & demonstrari posse. Missis vero intentionibus chemicis, quibus mercurius inseruit, in arte etiam medica non minori in quantitate, varia sub forma, ad varios scopos, cum externe, tum interne applicatus, varia fata expertus est idem, nunc tamquam summum venenum, nunc vero ut remedium efficacissimum ad multos morbos declaratus. Nec hæc quidem

dem omnia injuste, siquidem mercurius corpus humanum immediate tangens & intra diffusus, pro diversa præparationis, adplicationis, aliarumque circumstantiarum ratione, utique modo noxius, modo salutaris existere potest. Sed alium nunc & magis mirandum, immo, quantum quidem novi, publice nondum cognitum ejus produco effectum, ubi nimirum mercurius vivus machinam humanam minime intrans, sed tantum e longinquo, & sub amuleti forma, externe usurpatus, sine ponderis sui diminutione, toties, quoties adplicatus fuit, stupendos tamen in hac producit effectus. Jam olim quidem mercurium vivum, sub amuleti forma, avellanæ, vel calamo inclusum, & de collo suspensum, a Medicis contra pestem adhibitum fuisse, legimus in CAMERARII *sylloge memorabil. med. Cent. V. pag. 91. Annal. med. phys. Vratislav. Tentam. XV. pag. 199.* Contra veneficia quoque in bruta animantia commissa tale amuletum in usu fuisse, memoratur in citat. *Annal. Vratislav. Tentam. IV. pag. 90.* Immo Paduæ foeminas lactantes contra fascinationes erga se patratas, mercurium avellanæ inclusum, secum gestasse, ne lac abiret, ex *Th. JORDANI de pest. phænom. Tr. 3. pag. 583.* referunt dicti *Annales Vratislav. Tentam. XV. pag. 99.* eaque remedia superstitionem pravam redolere declarant. Non vero omnibus remediis, quorum modum operandi ignoramus, & in specie etiam amuleti, superstitiosi aliquid subesse, immo potius constantem & mirandum amuleta nonnulla edere posse effectum, sequens docebit observatio: Repletur nimirum mercurio vivo calamus scriptorius, ejusque orificio cera sigillaria accurate obturato, inter mammas de collo suspensus gestatur a mulieribus, quibus *lac suum discutere*, animus est, eo usque, donec omne lac evanuerit; id quod negotium solo hoc remedio, optimo & constanti cum effectum, & sine ulla noxa, lente semper successisse, non solum sæpissime vidi, sed & illud unice
omni-

omnibus, qui eo opus habent, suadeo, nec est, cur quisquam mali quid aut superstitiosi inde metuat. Præter ea novum non est hoc remedium, quia potius in Hollandia, Amstelodami, Hagæ Comitum, &c. multis mulieribus nobilibus hoc esse remedium familiare, tutum ac probatum, ab amicis compluribus didici.

Contrariari equidem videtur hoc experimentum illi, quod JORDANVS protulit, e diametro, dum ab eo ad augendum lac adplicabatur, heic loci vero ad illud minuendum commendatur: sed meminerit lector, JORDANVM loqui de mulieribus Paduanis fascinatæ, nostræ verò ab hac creduli vulgi opinione adhuc liberæ manserunt. Rationes dicti effectus, si quis ex me scire cupiat, illi cordate fateri teneor, me nil scire, sed potius eas excutiendas & decidendas relinquere illis, qui in conjecturis sagaciores & feliciores sibi videbuntur. Hoc adhuc addo, idem amuletum aliis adhuc usibus destinari, ut mihi relatum est, ob damna tamen & mala, a malis inde metuenda, omnia publice declarare non audeo.

OBSERVATI CL.

Dn. D. JOANN. HARTM. DEGNERI

De

Cinereum clavellatorum adulteratione
per sal commune.

In arte medica juxta ac chemica quantum valeat pro felici experimentorum successu, legitimis ac minime adulteratis remediis instructum esse, expertis abunde constat, nec est, ut prolixius hoc explicem. Hac certe mente jam dudum complures viri docti desudaverunt in eo, ut singulorum simplicium, aut compositorum veros & speci-

ficos notarent characteres, impostorumque fraudes, si se illis immisceant, facilius detegant. Adulterantur vero hæ res non tam frequenter plane aliena iis substituendo, quam potius & ut plurimum pondus earum per peregrinarum & viliorum rerum additionem augendo, quo certius & majus inde capiant lucrum mercaturæ fraudulentæ studiosi. Notabile hujus depravationis habui exemplum, quod cum publico communicare eo minus dubitavi, quum a pluribus retro annis magnam cinerum clavellatorum copiam variis laboribus chemicis insumerim, nec unquam tale quid mihi obtigerit. Comparatis nimirum tribus libris dicti salis alcalici a mercatore, a quo emere semper solitus eram, aqua frigida solvendo volebam illud depurare, sed observans justo majorem in earum solutione frigidaë consumi quantitatem, humidum superfluum evaporatione dissipare, simulque experiri decrevi, num forsân salis neutri quantitas extraordinaria insueti hujus phænomeni causa existeret, sed maxime fallebar; crystallisatione enim facta, nil nisi sal commune prodibat, non solum crystallorum forma facile cognoscibile, sed & quod igni injectum fortiter crepitabat, Continuato itaque hoc evaporationis & crystallisationis labore, ultra duas salis communis libras successive collegi, neque ullo pacto residuum ab omni salis communis inquinatone plane liberare potui, quin potius labores, quibus destinatum erat, etiamnum perderet. Haud vero contemnenda hæc mihi videtur observatio, dum ea nos monet, in usu hujus salis in posterum cautius procedendum, nec adeo promiscue, nec sine præmissis examine, illud adhibendum esse. Licet enim id ipsum non adeo magni constet, captant tamen in ejusdem adulteratione haud exiguum lucrum artifices fraudulentæ, dum, computo facta, sal alcali ad minimum octies carius dividitur, quam sal commune, & hæc ratio jam sola impostoribus sufficit, ad hunc dolum

eo frequentius committendum. Interest vero Reipublicæ medicæ quam maxime, ut ejusmodi doli omnibus innotescant; sæpius enim fit, ut experimentum aut non debitum, aut plane contrarium sortiatur effectum, latente mali successus causa.

(*Neomago Erfordiam missa
d. 10. Decembr. 1738.*)

OBSERVATIO CLI.

Dn. D. PAVLI HAASII.

De

Vaginae uteri, tempore partus, ruptura.

Opificis mulier conjugii sui tempore novem jam in lucem edidit liberos, ast singulos maximis cum laboribus & difficultatibus, si excipias gemellos, (bis autem tales in utero gessit,) quorum uterque pedibus præviis & sine longiori mora prodibat. Anno ætatis suæ trigesimo nono infantem nonum peperit, & quia septem annorum spatio non amplius concepit, officio suo defunctam se esse credidit. Sed anno ætatis 46. præter opinionem denuo, & quidem octava vice imprægnatur. Temperamentum illi erat sanguineo-cholericum. Ceroquin uti semper, sic & hoc gestationis tempore toto optime se se habuit, ita, ut sub hujus finem, d. 7. Octobris a. c. in locum, miliare abhinc distantem, exspatiaretur, eodemque die pedibus domum reverteretur, vegeta quidem, ast foetum non amplius sentiens. Insequente nocte corripitur gravida doloribus in abdomine lancinantibus, quorum causam primum adscribit potui cerevisiæ, quam pridie solito majori in copia ingurgitavit; cum vero dicti dolores non remitterent, sed po-

tius auferentur & intenderentur, partum futurum suspicans, obstetricem accersiri jubet. Nondum autem hæc adparuit, cum jam membranæ foetum ambientes, urgentibus doloribus disruptæ, aquas suas dimisissent. Accedens itaque obstetrix parturientem adstringit, ut omnes, quas posset, intenderet vires ad partum expellendum, sed irritum cum successu. Tantum enim aberat, ut partus succederet, ut potius totus insequens octavus dies Octobris inanibus consumeretur laboribus ad horam usque tertiam pomeridianam, quo tempore obstetricans ad aliam parturientem accersita, priorem in lectum portatam dereliquit, ubi non nisi unum alterumve amplius experiebatur dolorem ad partum, quo finito statim de dolore maximo in dextro abdominis latere prope os innominatum valde conqueri inchoabat. Vesperi ingruebant vomitus, qui postridie degenerabant in biliosos eosque nigerrimos, nullo ceteroquin adparente dolore. Rebus sic stantibus, & cum obstetrix inter ea redux partum non successurum agnovit, in auxilium vocor medio die 9. Octobr. Statim præscripsi potiunculam ex aquis scorzon. ceras. nigr. ulmar. & cinnam. cyd. additis Crystall. mont. sale Absynth. Confect. de Hyacinth. inc. syrup. cortic. aurant de qua postquam duorum cochlearium mensuram adsumsit, vomitus per horæ spatium remiserunt, qui vero post ingurgitationem cerevisiæ frigidioris, quam anxie petebat, recruduerunt. Hora secunda pomeridiana ipsam agram visitavi, & ex relatione obstetricis accepi, adesse prolapsum vaginæ in ejusdem latere sinistro, pugni magnitudinem æquantem, caputque infantis dextro lateri ossis pubis superfedere. Ipse ego situm infantis ulterius & distinctius explorare, sique circumstantiæ id permetterent, foetum extrahere animo mecum constitui; quapropter situm incongruum ut mutaret parturiens (sedebat enim in lecto,) & supine se se recubaret, suasi: Ast ad

ad hunc debitum situm obtinendum, vix unum subtrahum & amotum fuit pulvinar, quo dorsum suffulciebat, cum jam se certo suffocatum iri exclamaret. Hinc curavi, ut in sellam obstetriciam deportaretur, ubi de novo 2. vel 3. licet non tanto labori pares inchoabantur dolores. Summa jam aderat debilitas, viriumque prostratio plenaria nunc mihi injungebat illud: *manum de tabula*. Pulsus enim vix sensilem deprehendi, adeoque intermittentem, ut post duos ictus admodum debiles, tres vel quatuor, qui sequi debebant, deficerent penitus. Conclamatam ergo rem judicavi, & eventus corroboravit prognosin. Vix enim sacra synaxi prospiciebatur, quum lipothymia eam invaderet. Adstantes igitur moribundam rursus in lectum deportarunt, ubi brevi post placide vitam suam cum morte commutavit.

Sectio demortui corporis, quæ eodem die instituebatur, monstrabat sequentia. In externa corporis superficie nil adparebat præternaturale, nisi prolapsus vaginae uteri supra indicatus, quem in secundo jam partu ineptæ ac rudes obstetricis manus contraxerant. Discissis autem & separatis integumentis communibus, musculis abdominalibus & peritonæo, tota abdominis cavitas & imprimis illa, quæ fit, quando diaphragma in expiratione versus pectoris cavum tendit & adscendit, sanguine extravasato offendebatur repleta, quo exhausto, integer fœtus masculus prægrandis in conspectum prædibat, cujus situs erat sequens, Caput cum utroque pede ossi pubis dextro insidebat, manus sinistra ore tenebatur, dextra vero dorsum versus reclinata, funiculus ex umbilico ad flexuram coli magnam adscendebat, dein curvabatur & rursus descendens progrediebatur sub infantis corpore, quo ex situ suo maxime vitiatum & ex hospitio plane præternaturali remoto, ulterius penetravit in ipsum uterum, per rupturam vaginae illius, duos digitos

transversos, infra ejus orificium internum, & quidem in latere dextro, factam, tandem se se insinuabat funiculus legitimo modo in placentam, quæ leni attractione per eandem rupturam extrahi poterat. Reliqua omnia rite erant comparata, nisi quod ipse uterus jam ita contractus fuerit, ut magnitudinem capitis infantis non excefferit; cuticula autem infantis ubique sponte secedebat, manifesto indicio, illum jam ante aliquot dies demortuum fuisse.

Scholion.

In modum, quo dicta ruptura & quo tempore facta fuerit, inquirens, nullum alium, nisi sequentem excogitare potui. Nimirum tot tamque gravibus & difficilibus partibus 1) tota vagina moleste fricata & contrectata, 2) prolapsu vaginæ totum hujus latus sinistrum nimis elongatum & extensum. 3) eodem prolapsu infantis exitui obex positus & via præclusa fuit, siquidem viam, per quam exitus fieri solet ac debet, non solum ex parte obduravit, sed & situm uteri ita mutavit, ut istius orificium internum non in linea perpendiculari, uti decet, cum orificio externo constitutum, sed os pubis, & quidem dextrum latus versus, magis inclinatum fuerit, hinc 4) ipse foetus in ordinariam viam non penetrare, sed capite suo prævio in os pubis lateris dextri doloribus urgeri ac impelli debuit; accedit 5) & hoc, quod membranz, foetum cingentes, justo prius disruptæ fuerint, (quod ordinarie fere fit, quando caput infantis solido ossi imprimitur,) sic enim per longum temporis intervallum viæ ipsæ exaruerunt, ut iterum caput de osse delabi nequiverit; tandem 6) nemo debito tempore accersitus fuit, qui manus admovendo obstetricantes, caput ab osse reclinaverit, vel infantem pedibus extraxerit. Ex quibus omnibus causis ac circumstantiis non potuit fieri, quin foetus tam diu doloribus impulsus, vani-

ginæ

ginæ latus dextrum egerit, idque sensim sensimque adeo debilitaverit & rarefecerit, ut accedente incongruo situ & positura in lecto, tandem tanto impetui tantæque vi resistere impar, disrumpi debuerit vagina, quo facto sanguinis extravasatio ejusdemque collectio in abdominis cavitate contigit, hinc, in supino situ, idem sanguis diaphragma sursum versus pepulit illiusque descensum impedivit, & sic suffocationis merum induxit. Dein quoque per eandem rupturam, constrictione uteri durante, totus foetus in abdominis cavum propulsus est, in quo præternaturali hospitio tam diu habitare necesse habuit, donec matris quoque morte superveniente, sectione fuerit exemptus,

(*Norimberga Erfordiam missa*
d. 19. Dec. 1738.)

OBSERVATIO CLII.

Dn. D. GODOFREDI GUILIELMI
MULLERI.

De

Foetu monstrofo, in Tuba Fallopiana dextra concepto, hujusque rara structura.

Generosa foemina 36. annorum, temperamenti sanguineo-cholericæ, durante matrimonii sui duodecim annorum tempore quatuor immaturos & duos maturos enixa foetus, anno elapso post quatuor menses, quibus nullam habuerat purgationem menstruam, peperit molam. Enormis hæmorrhagia & subsequuta febris, quasi vulneraria, periculo non vacans, vires ejus non solum immaniter fregit, sed & corpus reliquit cachecticum, variis hinc obnoxium molestiis. In primis ex dolore

dolore mammae brevi post laborare cepit cum tumore aliquali, adhuc tolerabili. Diversa medicamenta, interne & externe usurpata, doloris obtusi hujus levamen quidem, tumoris vero incrementum insimul produxerunt; qui potissimum, quum ad pugni magnitudinem increvisset, miseram merito magis reddidit sollicitam, eoque permovit, ut plures Medicos pariter ac Chirurgos in consilium vocaret. Hi unanimi consensu amputationem mammae commendaverunt; quam vero aegrotata de die in die protraxit, ab illa averissima. Catamenia ultimis tribus ante obitum mensibus cessarunt penitus, & fluorem album immoderatiorem, continuum, nunquam antea observatum, nunc vero illorum proculdubio vicarium, sed infidum, febris lenta, cum adpetitu prostrato, frequente vomitu, anxietatibus praecordiorum, ac agrypniis contumacibus, insequuta est; accedentibus lypothymiis, viribusque sensim exhaustis, mirum in modum emaciata, tandem expiravit animam.

Permisa gratiose corporis defunctae perlustratione ac sectione, scirrhus in mamma sinistra, majoris pugni aequans magnitudinem, musculo pectorali adhærens, inventus est, ex eoque dissecto, liquor effluxit lacteus, sine ichore, qualis etiam in dextra sana mamma visendus erat. Integumentis abdominis dissectis & reclinatis, hepar coloris sub albidi, vesicula ejus fellea justo minor, & parciore viscidioraque bile repleta conspiciebatur; Ventriculus icidem parvus, & ejus tunicae prope orificia tenues, seu extenuatae magis; ren sinister mollis ac friabilis, dexter eo robustior. Uterus, quamvis saepius imprægnatus, ac infelici pariendi modo iterum iterumque labefactatus, admodum exiguus, & contraetus dextrum referebat renem. Ovaria naturalem exsuperabant magnitudinem. Sub dextro insolitus oculis occurrebat tumor, ovum anserinum excedens, qui accuratius consideratus, tubae Fallopianae simbriis involutus deprehendebatur.

De fœtu monstroso, in Tuba Fallopiana dextra &c. 513

Admotis digitis a fibrillis lacertosis hujus tubæ facili negotio separabatur compactum quid carnosum ac membranaccum, ex quo aperto & explicato fœtus trium circiter mensium, cum placenta satis magna & funiculo umbilicali, in conspectum veniebat. Cadaverculum ipsum subire ceperat jam in putredinem, (cuticula enim a cute abscedebat,) & flavo colore erat imbutum. Dimotis cranii ossibus, cerebrum durioris consistentiæ, instar gypsi, se sistebat, mollius alias & in tabum facile diffuens.

Curiosissimum in hoc embryone fuit, quod ne minimum quidem vel partium genitalium, vel orificii ani, adfuerit vestigium, inque regione pubis præternaturali modo prodierit funiculus umbilicalis.

Tuba Fallopiana ipsa peculiari & non minus curiosa gaudebat conformatione. Extremitas enim ejus prope fimbrias præternaturam angustior erat, ut nec stilum, etiam minimum, nec flatum, exilissimos alias ductulos eorumque orificia facile detegentem, admitteret; circa ejus medium paulo quidem amplior, sed culmum straminis æquans amplitudine. Canalis hujus tubæ similem fere tortuositatem, cellulas ac membranulas intus exhibebat, ac in ductu biliario cystico humano sæpius offendi solet. Altera tuba, quoad orificium & cavitatem, etiam justo quidem strictior & angustior erat, flatum tamen suscipiens, qui vero in uteri cavitatem non penetrabat. Pulmonum color & situs naturalis, sinister saltem lobus diaphragmati adglutinatus videbatur. In cordis ventriculis & auriculis comparebant trunci longorum & robustorum polyporum, ad vasa sanguifera communia præsertim venam pulmonatam, furculis suis prorepentium.

*Francofurto ad Mænum Erfordiam
missa d. 16. Jan. 1739.)*

OBSERVATIO CLIII.

Dn. D. JOANN. JACOBI von DOEBELN.

Dubitatio

De Pericranii origine & continuatione cum
matre dura, ex observatione anatomica,
qua dicta mater a calvariae futuris & superficie
interna omnino separata fuit
deprehensa.

Mater dura per suturas egrediens pericranii origo creditur, calvariae interiori superficiei, ob relicta hanc inter & matrem spatiosa, passim laxior ordinarie adhærens. Ex hisce duabus circumstantiis plurimum phaenomenorum ætiologiae vulgo traduntur, quæ alias haud adeo facile invenirentur, vel aliunde peti deberent. Quod mater dicta, periostii ad instar vitreae tabulae adhærens, nequam avelli potuerit, nisi prius incocto in aqua cranio, vel, quod etiam stili acies inter cranium & duram minime immitti potuerit, *HILDANUS Cent. I. obs. VII.* notavit. Quod dura mater cum calvaria, & cum ejus futuris nullo loco cohaeserit, amplissimo inter utramque invento intervallo, observavi in cive & pistore olim Lundensi, *Jacobo Fischer*, quadragenario, qui præter frequentia in aliis corporis partibus vulnera, in capitis præterea latere sinistro d. XXIII. Jan. anni præteriti, duos ictus ferro inflictos accepit. Morbi decursum sine gravioribus symptomatibus absolverat, sed biduum ante mortem capitis dolorem sentiens, d. XIV. Febr. apoplexia correptus succubuit. Circa ossis frontis & occipitis cum obscura admodum futura sagittali concursus, ictus in calvaria satis erant conspicui. Die XVII. ejusdem superioris cranii pars a chirurgo, qui eam ipsius habuerat, perite satis tollebatur, adeo ut dura mater

Ter nec laceraretur, nec alio quovis modo læderetur, multo minus avelleretur, unde ad primum meningis conspectum structuram & conditionem ejus notatu dignissimam spectantibus illico indicabam, quos inter aderant Medicinæ Doctores, Dn. *Daniel Fridericus Kehler*, & Dn. *Nicol. Retzius*, Comminister *Haltberg*, nunc in territorio Scheftiano Pastor Torpensium & Isensium, nec non Medicinæ, aliarumque Facultatum studiosi. Quæ præterea fueret observata circa vulneris conditionem, sileo, quod ad præsens argumentum nihil faciant. Interea descriptum matris duræ statum a vulneribus & morbo inductum facile sibi quisque imaginabitur: nec acquiescendum in eo existimavi, quod illum præternaturalem pronunciem, quemadmodum alii judicarunt circa *HILDANI* observationem, de arctissime connata & calvariam succingente membrana. Vegeta enim & constanti defunctus hic, quousque vixerat, gavisus fuit valetudine. Quæ autem ex hac observatione prognata sint dubia, sequenti ordine exponam.

I.) Quomodo pericranium in hoc individuo a crassiore meninge, futura nequidem contingente, originem duxisse, adferi possit? Et annon universalis de pericranii, productione, sententia, ex modo descripta & constitutione pluribus difficultatibus laborare videatur? Auget dubitationem membranarum generatio, quæ simul in fœtu fit ac absolvitur. Calvaria ab initio vel cartilaginosa, vel membranosa, deinde ossæ: fontanella insuper post partum demum, & interdum post plures a partu annos in os abit, & nihilo minus tam fontanella, quam futuræ apertæ a pericranio obducuntur.

II.) An cranii superior pars, sive calvaria, pro stabili termino inserviat matri duræ, haud secus ac ossa musculis, cum sine tali hypothese motus cerebri fieri possit, immo re vera yigeat ante membranosa & ossæ calvariæ conditionem? Generationis negotium id ipsum implicat, ob motum tonicum in

cerebri fibrillas, harumque nutritione, ubi tale tamen stabilitum superior cranii pars mollior & laxior esse minime potuit.

III. Cum itaque cerebrum in hoc robusto olim corpore in *matta pensili*, sicuti *BLANCARDUS* in *Anatomia* loquitur, suspensum non fuerit, omnino concedendum erit, sine duræ matris continuatione cum pericranio, & sine suspensione, oscillatoriam matris facultatem nihilo minus fuisse adæquatam ad motuum & sensuum integritatem.

IV. Similiter ad symptomatum absentiam matris distantia a calvaria, contulisse videtur, dum in tali statu haud adeo immediate meninx a materia quadam purulenta adfici potuerit, sed meningum cerebrique motus diutius manserit salvus.

V. Annon negato stabilimento ad meningis motum promptiorem, arteriæ per illam & cerebrum distributæ pulsatione sua systolen & diastolen expeditius adjuvent, adeoque veterum & nonnullorum recentiorum doctrina de cerebri motu ab arteriis meningum & cerebri, ex hac observatione robur quoddam accipiat?

VI. Ecquid in tali constitutione sentiendum de consensu pericranii cum matre dura, ubi nulla harum membranarum est continuitas? Crania sine futuris continuationem omnino negant: nec contigit mihi ea perspiciendi felicitas, quæ aliis, qui in infantibus manifeste continuitatem, quæ ad nominatum consensum requiritur, viderunt, licet in puella statim a partu strangulatione suffocata, proxime elapso mense Aprili, omnem attentionem adhibuerim. Membranam crassiolem in hac vidi, calvariæ universæ intus adhærentem, quæ tamen digito facile separabatur. Tota membrana vasiferis repleta exhibebat membranam ex vasculis contextam, licet vasa post aliquot dierum decursum disparerent.

VII. Quando nullus consensus inter nominatas partes
inter.

intercedit, quid in tali subjecto levaminis cerebri membranæ accipiant a compressione pericranii, a cucuphæ impositione, spirituosorum irrigatione & balsamorum inunctione, quemadmodum docet incomparabilis *BAGLIVIVS*.

VIII. Ubi nulla inter dictas partes est connexio, aut vanus est metus inflammationis duræ matris, impediens curationem tumorum supra futuras emergentium, nominatim Talpæ & Testudinis, aut alia ratio reddenda instantis periculi in horum tumorum cura.

Ex adlatis hisce dubiis adparet, in ætiologiis inveniendis & reddendis, ad individuales constitutiones simul esse attendendum, quæ etiam frequentiores fortassis occurrerent, si occasio & temporis ratio plenior partium inquisitionem permitterent.

(*Lundis Scanorum Erfordiam transmissa
d. 24. Jan. 1739.*)

OBSERVATIO CLIV.

Dn. D. JOANNIS van WOENSEL.

De

Calculo in vesica disrupto & sponte per urethram excreto.

Tempore, quo Lugduni Batavorum arti salutari operam dabam, casus accidit sequens memorabilis: Curæ celeberrimi Dn. D. *Oosterdykii*, præceptoris mei venerandi se se dederat ager calculosus, qui tandem diri hujus morbi tortura fessus plane, in animum iaduxerat se se lithotomiæ submittere. Clarissimus *Oosterdykius* ergo, antequam operatio institueretur, propria manu, ope catheteris, certissimum præsentis calculi indicium obtenturus, instrumento in vesicam adducto in hunc

quidem illidit, sed sonum præcipit solito obscuriorem & magis submissum, quasi in cretam, vel simile corpus imegisset catheter: Paulo fortius igitur instrumentum in lapidem impingit, sicque inaudito fere & rarissimo omnino exemplo in plurimis dirumpitur frustra, quæ omnia læto eventu per urethram excrevit æger, a calculo, & doloribus postea prorsus immunis vivens.

OBSERVATIO CLV.

Dn. D. JOANNIS van WOENSEL.

De

Morbi iliaci desperati cura per Hydragyrum.

Usum infaustum Mercurii, proprio consilio ab ægro (dissuadentibus licet Medicis,) in adfectione iliaca adsumti, notavit D. D. WAHRENDORFFIUS in Volum. III. *Actor. Nat. Cur. Observat. CXXXI.* Feliciorem autem ejus in hoc morbo usum nunc ob oculos ponere lubet. Vir triginta duorum annorum, per tempus aliquod de alui segnitie conquestus tandem corripitur ventris torminibus vehementissimis cum pertinaci alui obstructione, nausea & ructibus. Vocatur hujus civitatis Poliater D. D. *Osmosst*, præscribit ille potionem catharticam, post cujus usum frustraneum ego accersitus, ægrum atroci ventris dolore & constipatione valde querulum invenio, pulsus explorans eum febrilem deprehendo, tensum, durum; commendo hinc largam venæsectionem, que celebrata dolor statim remittit; clysmata præscribo ex emollientibus, laxantibus abstergentibus, hæc autem iterum egerebat miser, sine ullis fere fecibus admixtis, quidquid vero superne per os adsumebat, statim vomitu rejiciebatur. Sequenti die omnia in eodem experiebar statu, tum enema injici curo ex mero oleo olivarum, hocque nihil juvante, aliud

De Morbi iliaci desperati cura per Hydrargyrum. 519

te, aliud ex sesqui uncia saponis Veneti, in unciis duodecim aquæ soluti, quod magnam fecum nigricantium & induratarum copiam simul eduxit. Tentatum quoque fuit celebre illud clyσμα ex fumo Tabaci, sed irritò conatu. Tertio die ægrum invenio in statu fere conclamato & summe periculoso, terribilis aderat symptomatum syndrome, ventris dolores, inflationes & distensiones immanes, ructus horrendi, adsumptorum aliorumque liquidorum vomitiones, maxima circa præcordia anxietas, pulsus inæqualis, intermittens, sudor frigidus, virium prostratio, extremorum frigus & tendinum subsultus; unde utique magnum vitæ imminere periculum, & ægro & adstantibus prædixi. In ancipiti hoc casu, omnibus jam ad interitum vergentibus, juxta monitum *CELSI*, anceps experiri remedium decrevi: Exhibui igitur mercurii purificati ℥vj. ol. Amygdal. dulc. recent. Syrup. violar. ana ℥j. Mixturam quum adsumserat æger, statim sequebatur singultus post octavam horæ partem cessans, mixturam retinuit per triduum, clysteribus ex solutione saponis Veneti cum euphoria crebrius iteratis, tandem alvus aperta fuit largiter, fecibusque, cum argento vivo mixtis, datus exitus. Atque sic ejecta per inferius guttur malorum lerna, abdomen detumuit, sublatis dolore, vomitu, & ceterorum symptomatum caterva. Postero die ad reliquias expellendas potiunculam præscripsi oleosam laxantem, quæ scybala residua durissima una cum quibusdam mercurii particulis subtilissimis, commode eduxit; vires hinc brevi recuperavit æger & optima hodie, post elapsam jam sexennium, fruitur sanitate.

(*Harlemo Erfordiam transmissa*
d. 29. Mart. 1739.)

OBSER.

OBSERVATIO CLVI.

Dn. D. LAVRENTII HEISTERI.

De

Gangræna & Sphacelo pedis Cortice Peruviano curatis.

Corticis Peruviani mirabilem vim atque effectum non solum in febribus intermittentibus expugnandis esse, verum quoque in gangræna & sphacelo efficacissimam, & Anglorum varia scripta & *Commercium litterarum Norimbergense* satis testantur. Quoniam vero in Germania virtus & efficacia ejus in gangræna & sphacelo nondum adeo explorata est, duobus exemplis, a me observatis, divini hujus remedii utilitatem ac præstantiam uberius evincam, atque in usum generis humani cum publico communicabo.

Primum in muliere sexaginta fere annos nata, habitu corporis pingui prædita, observavi, quæ ex erysipelate pedis in gangrænam & sphacelum incidebat, ita, ut in pede extremo circa tarsum, metatarsum & malleolos, tegumenta omnia, quum advocarer, nigra atque emortua deprehenderem. Quia vero haud ignorabam, quam incerta pleraque remedia, ad *Sphacelum* hucusque commendata, essent, & cum primis in senibus atque impuris corporibus; e contrario insignes virtutes corticis Peruviani ab *Anglis* observatas & descriptas legissem, præter scarificationes partium læsarum atque remedia externa consueta valentissima, agræ corticem hunc præscripsi, ita, ut singulo bihorio aut trihorio drachmam dimidiam, ultra, adsumeret; quamvis ex peculiari quadam nausea quæcunque remedia averfaretur, adeoque, quoties amarum hunc corticem adsumisset, toties eum aliquamdiu post vomitu rursus rejiceret; tamen sphacelus tandem

tandem substitit, corruptæ partes, tegumenta præcipue communia, sensim a subjectis partibus recesserunt, atque ægra convaluit.

Alterum exemplum notatu dignissimum hocce anno Brunsvigæ vidi, ubi in Illustrissimo viro, quinquagesimum nonum ætatis annum agente, qui alias robustissimi erat corporis habitus, attamen a pluribus annis jam pedum œdemate, ceterum sanus, laborabat, mense Martio post venæsectionem in pede œdematoso & speciatim super junctura pollicis sinistri cum metatarsi osse gangræna pedis extremi & speciatim quoque pollicis pedis corripiebatur.

Huic malo quidem valentissima & interna & externa per aliquot tempus opponebantur remedia; attamen ea omnia desideratum effectum non præstabant, quin potius pollex sphacelo corripiebatur, primo lividus, deinde niger evadebat, sensum amittebat, atque sic absque ulla ægri molestia ad os usque variis in locis incidere poterat, ita, ut etiam vulnera hæc nullum sanguinem emitterent. Hoc in statu & ego ad ægrum advocabar: Et quamvis quidem efficacissima varii generis adhiberentur remedia, sphacelus tamen ulterius serpebat, & majorem pollicis partem jam occupabat. Ego quidem tunc mox utilitatem Corticis Peruviani in hoc malo laudabam, ejusque usum commendabam; verum Illustrissimus æger odio, sive præjudicio quodam in hunc corticem, sicuti multi alii, occupatus, eum respuebat. Tandem, quum malum in deterius semper abiret, & sphacelus non solum per integrum fere pollicem, ad juncturam cum metatarso usque, serperet, atque maculæ lividæ etiam inter pollicem & digitum huic vicinum se ostenderent, ita ut pollex ad os usque sine ullo sensu, & sine ullo sanguinis profluvio incidere posset, ne malum integrum pedem quoque invaderet, qui simul vehementissima adhuc inflammatione, sphacelum minitante, adfectus erat, suasi

iterum corticis usum, eumque instantius, & quia periculum erat in mora, ut pollex jam emortuus refecaretur, cortexque sine mora quam diligentissime adsumeretur. Æger itaque sphacelum pedis immo ipsam mortem haud sine ratione metuens, præsertim cum ingenti virium simul debilitate se corripit sensisset, non solum cortice uti cœpit, ita, ut quovis bihorio primum, ac deinde quovis trihorio drachmam dimidiam adsumeret, verum etiam pollicem sphacelo corruptum sibi rescindi pateretur; quem itaque in ipso articulo cum osse metatarsi excidi, quia sphacelus ab extremo ejus usque ad hunc locum progressus erat.

Adsumtis aliquot dosibus hujus corticis, generosissimus æger mox eodem die vesperi mihi aliisque adstantibus adfirmabat, se jam mirabilem virium instaurationem, qualis alias a præstantissimis remediis vix percipi solet, sentire. Continuabat itaque per plures dies hoc quod alias vehementer aversabatur, remedium, quam avidissime, ejusque ultra duas libras sine ullo incommodo adsumsit, a quo non solum vires dejectæ potenter restitutæ, verum mox quoque gangræna & sphacelus steterunt, atque sensim sensimque sublata sunt, neque amplius redierunt, ac tandem plagæ feliciter iterum consolidatæ fuerunt.

OBSERVATIO CLVII.

Dn. D. LAURENTII HEISTERI.

De

Plantis quibusdam perennibus, quæ vulgo
pro annuis habentur.

Inter plantas, vulgo pro *annuis* habitas, & quæ propterea singulis annis haud sine multo labore denuo feruntur, haud paucæ sunt, quæ, si convenienti modo tractantur, re vera perennant, & per plures sæpe annos conservari possunt.

Inter has primo loco occurrunt *Ricini varii*; qui quidem si in libero solo relinquuntur, versus hiemen omnes pereunt: unde factum esse videtur, ut pro annuis in Europa vulgo habitæ, atque singulis annis e seminibus, terræ denuo commissis, iterum producti fuerint. Quoniam vero frigidis aut humidis æstatibus semina apud nos matura sæpius non proferunt, Botanophili postea sæpius subsequente æstate his plantis destituti erant, donec e remotis sæpe regionibus magna cum molestia, semina nova rursus sibi comparerent. Hæ tamen plantæ, si in idonea vasa plantantur, atque hieme in aptis hibernaculis adservantur, sicut egregius etiam ille Hortulanus & Botanicus Londinensis, *Phil. MILLERUS* notavit, (a) non solum per plures annos vigent, verum quoque sequenti æstate citius florent, & semina matura facilius certiusque proferunt.

Præter hos planta, quæ vulgo *Lacryma Jobi* appellatur, a recentissimis quoque adhuc Botanicis, ut BOERHAVIO, MILLERO & LINNÆO pro annua habetur; ego vero eam per sex minimum annos & quod excedit, in vase figulino & hypocaufto, sive hibernaculo calidiusculo, sanam vegetamque conservavi, atque singulis annis maturos fructus inde collegi, qui alias longe difficiliter e seminibus, tempore vernali terræ commissis, obtineri possunt.

Uuu 2

Basella

(a) In lexico suo botanico.

Baselle radicem annuam esse dicit LUDWIGIUS in *Plantar. definitionibus* p. 19. verum ego in nostro horto plantas has in hibernaculo jam per triennium conservavi, quæ adhuc vigent. *Bidens Indica*, *Hieracii folio*, caule alato, flore aurantio T. a plerisque pro annua planta habetur, seminaque ejus singulo vere feruntur. BOERHAVIUS eam annuam esse scribit, vel ad summum biennem, in *Indice altero Horti Lugd. Batav. p. 123*. Nos illam jam per plures annos in hibernaculo servavimus. Ita & *Amaranthoides* *Lychnidis folio* sæpe per biennium servari potest, quæ vulgo tantum annua habetur.

Præterea illam plantam, quam VOLCAMERUS in *Flora Norimbergensi* *Dracocephalo adfinem*, TOURNEFORTIUS & BOERHAVIUS *Moldavicam* Americanam trifoliam odore gravi, ego in Catalogo plantarum Horti Helmstadiensis *Volcameriam*, & LINNÆUS in Horto Cliffortiano p. 308. *Dracocephalum floribus spicatis*, foliis compositis adpellarunt, BOERHAVIUS in *Indice Plantar. Horti Lugduno - Batavi, editione II.* non nisi biennem esse vult. Ego vero quoque hanc plantam per quinque vel sex annos in olla, & quidem in hibernaculo satis frigido, conservavi.

Denique *Onagram Bonariensem* flore mutabili DILLENII in Horto Eltham. LINNÆUS in Horto Cliffort. pag. 502. pro planta annua habet; verum ego eam sæpius per aliquot annos in simili hibernaculo servavi. Caulis enim versus hiemem fit durus & quasi frutescit, atque, ut dixi, in hibernaculo conservari potest. Plures sunt ejusmodi plantæ, de quibus forte alio tempore. Interea ejusmodi observationes plantarum cultoribus haud possunt esse injucundæ, cum labores nonnullos eorum imminuunt, quia singulo vere eas denuo ferere sic non opus habent.

(*Helmstadio Erfordiam missæ*
d. 6. Maji 1739.)

OBSERVATIO CLVIII.

Dn. D. RUDIGERI FRIDERICI OVELGUN.

De

Pediculari purpurea.

Simon PAULI in *Quadripart. Botanic. Class. II. p. 126.* sequentia habet : *Pedicularis pratensis purpurea Bauhini, ego quod sciam, usum inter medicamenta, homini apta, non habet : & si quemquam haberet, attamen Auctoribus historia plantarum universalis auscultandum arbitror, qui ajunt : Quis enim Medicus propter virosam facultatem, intus eam sumendam, praesentibus suavioribus medicamentis, suaderet ? Idem Archiater Regius, vir sane ut magnae, ita optimae famae, Class. III. p. m. 306. de Pediculari lutea, seu Crista Galli Bauhini, ita scribit : Neque Medicis, neque Pharmacopaeis utilis haec planta, quam ideo pedicularem dictam volunt, quod oves, vel reliqua pecora, ea qua pascuntur, phthiriasi facillime corripiantur, magis tamen pecori infensam pedicularem purpuream statuunt.* Simonem PAULI, quod ad usum practicum herbarum attinet, plurimos Botanicorum post se relinquere, & hinc nulli non Practicorum novellorum majorem in modum, magno cum utilitatis fructu, commendandum esse, exploratum habeo. Patiantur interim manes tanti viri, quem sua laude defraudare neque animus, neque fas est, ut historiam singularem, sententiae ejus non aequae convenientem, in medium proferam. Omnes namque non scimus omnia, & dies diem ut semper docuit, sic semper docebit. Hinc iterum dico, honori viri, tam eximie docti, & de republica medica optime meriti, hic nihil detractum volo. Filius pauperulae, quae in aula degebat, viliori servitio destinata, longe antea, & a teneris, circa collum se

Uuu 3

male

male habere querebatur : Nondum autem decimum annum agebat, quum in interioribus oris, ulcere mali moris affligeretur, quod longius serpens, deglutitioni & loquelæ magno erat impedimento. Eo tandem deventum est, ut, actis cuniculis, in ipsum penetrans collum, puer necessitatem sibi impositam videret, ubi loqui vellet, digito colli ulcerosum & sinuosum hiatus comprimendi, ut voci, quæ jam minus articulata erat, non illuc, sed per os tantum exitus pateret. Neque minus caput ad partes posticas inclinare & simul digito foramen dictum claudere necesse erat, si cibum potumque capere vellet, cum alias non per gulam, sed per locum dictum penetrarent, quod sane omnibus mirum videbatur. Illustrissima Heroïna, ceu erat paupertatis amantissima, jam a longo tempore chirurgi, satis exercitati, curæ puerum concediderat, qui, quantumvis omnem lapidem moveret, nihil adjumenti tamen eidem attulit. Rebus sic satis diu, & quidem per trium annorum spatium, eodem in statu permanentibus, ad Heroïnam dictam, ob minus prosperam valetudinem vocor, quæ inter alios sermones, mentione deplorandi hujus mali injecta, valde salutem afflictissimi pueri mihi commendabat. Quæsitus proinde a me chirurgus, vir mihi amicus, quid rerum egisset, interne se decocta ex radice chinæ & Sarsaparillæ, aliisque parata, adhibuisse, externe vero nihil non tentasse, quid quod jam ultimum suum, in ipsis ulceribus venereis, ceu aiebat, probatissimum decoctum, quod mercurii sublimati, non æque parcam dosin recipiebat, sæpe numero injectisse, fidem fecit. Postquam ergo ipsi exposueram, quid monstri mercurius sublimatus, hoc præcipue in loco, ob deglutitionem facilem, alat, iter per sylvam faciens inspecta *Ruta pediculari*, ceu in Questphalis terris audit, quam C. B. *Pedicularem purpuream* vocat, in memoriam revoco curationem per decoctum hujus herbæ cum Antimonio crudo, ab Avo materno mihi nunquam non devenerando *Rüdigerō de WESTHOVEN*,
Præti-

Prætico summo, peractam. Hic in consilium a virgine vocatus, quæ in collo per multos annos, multa ulcera fistulosa gestabat, cui a Medicis varia decocta lignosa, a variis chirurgis variè non minus, at incassum, propinata fuerant, præscripto simplici hoc decocto, quod chartæ lingua germanica mandaverat, ita illam restituit, ut nullam unquam recidivam passa sit. Hoc filo quasi Ariadne ductus, jubeo fieri idem decoctum, ex *Pediculari purpurea*, cum Antimonio crudo, in petia ligato, usui interno dictatum. In decocto externo, pro injectione & gargarisatione, primas tenebat eadem *pedicularis*, juncta *Veronica* aliisque vulgaribus vulnerariis cum melle rosaceo, interpositis subinde laxantibus. Vilioribus hisce remediis tandem feliciter edomitum est hoc monstrum, quod tam diu omnem vim internorum decoctorum pariter, atque externorum remediorum eluserat, nec unquam rediit, quantumvis anni vel quindecim sint præterlapsi. Illud interim scire licet, me non in usum vocasse *Pedicularem palustrem*, rubram, elatiorem *RAFI*, in pratis uliginosis conspicuam, sed *Pedicularem purpuream humiliorem*, quam in locis paulo siccioribus sæpe numero, ut hic in sylva, invenimus. Calculum huic observationi adficere, veterum Botanicorum monumenta videntur, quibus subinde, hæc *Pedicularis purpurea*, nomine *Fistularia* venit, quod nominis ipsi haud dubie, ab usu medico, a veneranda antiquitate impositum fuit.

OBSERVATIO CLIX.

Dn. D. RUDIGERI FRIDER. OVELGUN.

Animi deliquii cura, matrimonium, ingravidatio, senectus, in virginibus.

Vel centum virgines novi, animi deliquiis frequentibus obnoxias,

noxias , prorsus curatas , ut primum matrimonium inivere , ita , ut matrimonium in junioribus , primam senectutem in senioribus unicum hujus animi deliquii remedium dixeris . Excitantia odorifera , fumus chartæ cœruleæ , nitrata , succinata , castorina , ambrata , cum reliquo adparatu uterinorum demulcentium , orgasmum liquoris feminalis temperantium , ex methodo adhibita , faciunt palliative multum , & quod possunt , non æque semper quod debent . Ist hæc interea ceteris efficaciora nunquam non deprehendi , non neglecto mensium fluxu , quem tardio rem & insufficientem videbis , maxima ex parte in talibus virginibus viro maturis & jugum pati pronis , nec facile ordinariis remediis sollicitandum . Adstantes mulierculas sæpius in risum notavi effusas , quotiescunque Medici , hoc animi deliquii genus , causa genuina non ponderata , aliter , quam *uterinum* , nominare & curare adnisi sunt . Quo in casu ipsas convulsiones uterinas horrendo spectaculo successisse recordor . Nihil autem ceu jam meminimus , tanto juveniculis fuit adjumento , quam matrimonium , Observare autem unico exemplo contigit , virginem cholericophlegmaticam , animi deliquiis maxime subjectam , postquam nupisset , per longum satis tempus eodem animi deliquio eoque subjectam fuisse , donec post annum unum alterumve demum gravida facta , toto gestationis tempore libera , mansit , excluso foetu , semper redibant animi deliquia ad ingravidationem usque , tum extemplo cessabant . Hic non matrimonium , sed ingravidationem in matrimonio animi deliquii remedium vocaveris ,

OBSERVATIO CLX.

Dn. D. RUDIGERI FRIDER. OVELGÜN.

Monita quædam circa diagnofin Luis
venereæ.

CUm a contagio per vestes, oscula, vitra, linteamina, per lectum, reliqua, tum ex hæreditaria dispositione luem Gallicam ortum ducere, tam notum, quam quod notissimum est, ubi sane, inprimis si malum nondum altas egit radices, Oedipo sæpenumero opus est, ad isthoc dignoscendum & certo definiendum. Ast enim vero, ubi adfectus hic sordidus natales ab impuro coitu habet, ceu hoc tempore ut plurimum fit, facilis est diagnofis, quod dum fere presso pede illum insequatur gonorrhœa virulenta, eaque intempestive suppressa & male curata, morbus Gallicus. Interea vero temporis, prægresso impuro coitu, nihilo minus subinde cauto opus esse tam ægro, quam Medico, quod alias decipi possint, frequentia illustrata dabunt. Duo juvenes, primi nominis, concubitum celebrant cum una eademque fœmella: alter corripitur gonorrhœa virulenta, qui se venenum hausisse sentiens, extemplo se curæ committit, & rite curatus atque haud ita multo post pristinae sanitati restitutus est absque morbo Gallico succedente. Alter, quod nec gonorrhœa virulenta, nec ullo gonorrhœæ symptomate affigeretur, bene se se habere existimans, remedia interna susque deque habet. Anno interjecto opem meam postulat, feбри catarrhali laborans. Remediis diapnoicis, ex more datis, pustularum magna seges, capitis partem capillatam tegebat, juxta atque volas manuum, sequebantur dolores capitis magis nocturni, urgebat difficilis deglutitio aliaque. Denuo vocatus, cum pustulas exactius lustrarem, ratus, has ipsas esse venereas, inquirō in signa gonorrhœæ viru-

lentæ, non mentionem faciens nominis, quod illico rubore & pudore suffunderetur. Ille negat, se unquam laborasse urinæ difficultate. At quod pustularum indoles, quas non æque quis ex sola descriptione, quam ex oculari inspectione dignoscet, & alia adlata malum venereum indicare viderentur, semel atque iterum quæsitæ quæro. Ego vero nihil quidquam responsi loco accepi, quam, se nunquam vel minima difficultate urinæ adfectum fuisse. Sermonem cum alio ea de re habens, qui multa familiaritate ipsi conjunctus erat, certior factus sum, illum non quidem, ceu prior, gonorrhœa adfectum fuisse venerea, sed ex coitu cum eadem, unico ulcusculo perexiguo in parte illa, qua viri sumus, laborasse, quod levi negotio, ipse sibi emplastro imposito sanaverit. Ea de re monitus, rem nullius fuisse momenti, regerebat. Tum vero extra dubium positus, omnem ipsi rem aperui, curam salivatoriam proposui, chirurgo demandandam. Id quod factum est. Longior namque & incerta cura luis est, quæ hoc in gradu, his in oris, solis lignosis peragitur, quantumvis Medicorum Cicero FERNELIUS id ipsum suadere multa opere adnitatur. Tam parva sunt magnorum morborum initia!

(*Fritz laria Erfordiam misse*
d. 15. Maji 1739.)

OBSERVATIO CLXI.

Dn. D. FERDINANDI JACOBI BAIERI.

Problema:

An venæsectio prophylactica purgationi præmittenda sit?

Tam bene cum genere humano si ageretur, ut vere bona multis placerent, quemadmodum Stoicorum sapien-

pietissimo olim in votis fuisse traditur, multi mortalium hodieque gauderent magis, minusque dolerent. Fateor equidem consuetudinis magnam vim esse, & quæ placita Medicorum tot annorum, tot nationum censuram bono suo periculo sustinuerunt, oppugnare sat ingratam, sat infelicem sæpe, sat difficilem operam & seculi emendationem videri. Nihilominus cum salus hominum publica supremæ legis vim obtineat, hætenusque circa administrationis ordinem duorum sanitatis præsidiorum auctores Medici parcissime commentando operosi fuerint, nemo certe a scopo nostro alienum putabit, si in præsentiarum paulo exactius demonstrare adnitimur, ubi inprimis *Venesectione & Purgatione* simul opus fuerit, si quidem etiam simul rarius contingere probabimus, ut semper & ubique sanguinis missio evacuationi per alvum absolute præmittenda sit.

Initio igitur admiratione haud vulgari dignum est, in hoc perplexo negotio, si utriusque præsidii necessitas urgeat plane nihil determinasse tam institutionum scriptores, quam ipsos practicos, quasi utriusque concursus frustra præsupponeretur, & in medio relinquendus esset ordo, pro ratione subjecti, causarumque morbificarum tenendus, ad naturæ ipsius prudentissimam imitationem, quæ longe alia molitur in cachecticis ventris turbatione, alia sanguinis imminutione per hæmorrhagiam narium, uteri, hæmorrhoidumque in plethoricis. Unde æqua iudicii lance rem si expendimus, & naturam morborum medicatricem respicimus, securitatis studiosissimam, alterutro præsidio tantum opus fuerit, & quæstio nostra propemodum vana & inutilis æstimanda. Et certe HIPPOCRATES *Aphorism. XLVII. Sect. VI.* alterutrum particulis disjunctivis suadet, dum quibus *venesectio, aut purgatio prodest, his tempore ver-*

no aut venam secandam, aut purgationem imperandam docet, hoc scilicet discrimine, ut si sanguis copia aut motu peccaverit, venæsectio, si vero vitiosi humores negotium faciant, purgatio locum inveniat. Cum enim hæc simul in uno eodemque corpore propter diversitatem temperamentorum stare nequeant, *plethora* scilicet, sive sanguinis boni & salubris, vitam valerudinemque juvantis copia & affluentia, & *cacoehymia*, sive vitiosorum humorum corporis actiones lædentium redundantia, neque phlebotomia, neque cathartica remedia uni subjecto simul convenient. Attamen quia τὸ ποικίλον τῆς τροφῆς varietatem chyli & sanguinis quotidianam parit in ventriculo & corde nostro, lautæque & opiparæ diætæ abusus haud raro, præsertim in subjectis vitam sedentariam amantibus, motumque corporis ægre ferentibus, pro diversâ intemperantia, plurima corpora ex rerum non-naturalium diætæ pravo usu non-naturalia & quasi neutralia fiunt, non potest non massa sanguinea sæpius abundare simul & adulterari, ut auxilium utrumque adhibere fas sit, alterum vero pro altero nefas.

Purgationi, qui primum assignant locum, sequentes rationes adducunt: I) Quia hæc corpus præparat, & primas vias a contentis, intemperantiæ nostræ quotidianæ ascribendis sordibus vindicat, ne jaçturam sanguinis emissi natura sentiens, cruditates ex intestinis in venas rapiat lacteas, privatumque ventris malum toti corpori faciat commune: stante eo, quod venæsectio inter initia adhibita vires frangat, corpusque purgationi succedenti ineptum reddat.

II) Per catharticam illam exagitationem totam massam sanguineam in vasis & visceribus prius turbandam esse, ut impuriora cum puris confundantur, & simul in comitatu sanguinis per venæ sectæ foramen deinceps effluant.

III.) Au-

III.) Auctoritate divi senis HIPPOCRATIS se se muniunt, qui sæpe sæpius in inflammationibus internis, plethoram præsupponentibus, purgationem in subsidium vocaverit, tamquam remedium principale; de sanguinis interim missione mentionem plane nullam faciens. Ita de ratione victus in acutis, text. 52. in pleuritis principio purgationem loco venæsectionis instituit, dolore scilicet existente sub thorace ex valida distensione. Sic etiam in libris de morbis, de adfectionibus & aliis practicis, inflammationes, varias corporis partes infestantes, sola purgatione curari nos docet, cum in plurimis casibus sanguinis multitudini, cacochymia adeo prævaleat, ut in hujus gratiam purgatio omnino præferenda sit sanguinis imminutioni.

IV.) Ad experientiam tot practicorum, tot chirurgorum per Europam clarissimorum, eundem ordinem observantium, provocant, sine ullo valetudinis tam conservandæ, quam restaurandæ incommodo, aut detrimento, post purgationem sanguinis missionem adhibentium.

Atque hæc sunt potiora oppugnantium machinamenta, quibus venæsectionem de prima sede sua deturbare conantur, & in utriusque præsidii concursu præmittendæ purgationis necessitatem evincere conantur. Enim vero, quod in judiciis observari solet & debet; ita hic quoque & altera pars audiatur. Videamus igitur rem ipsam, & primo quidem tantopere decantatum periculum, ne scilicet absque prævia purgatione, fuga vacui, occasione effluentis sanguinis, cruditates ex intestinis rapiantur in vasa & viscera, ceu sac vanum, discutiamus hoc modo: Aut enim viscera & vasa attrahendo in se sordes intestinorum obvias recipient, aut ab intestinis conatu peristaltico expulsæ illuc sponte pergent. Non attrahendo, vel absorbendo, quia onere pristinae repletionis, dum, cum levamine virium vindican-

tur, nullatenus novæ molestiæ se se exponunt partes utilitatum observantissimæ, sed contractione tunicarum & fibrarum lata, distensionem contraria, exclusissimas reddunt vicinas humiditates; præsertim cum ex vivorum dissectionibus & ligaturis vasorum, sole meridiano clarius elucescat, hepatis facultatem chyli, aut sanguinis, attractricem majorem non, quam plantarum radicibus plane nullam esse. Non admittendo ab intestinis expulsa, quia, durante sanguinis effluxu, natura quasi tota ad venam turgentem sectam determinatur, quo minus de defectu compensando cogitare queat, & tanta sanguinis profusio ex vena cava nunquam concedenda, quæ naturam cogere possit, ut per venam portæ ejus jacturam restaurare moliatur. Multo minus sanguinis affluentia venæsectionem postulans, copiam cruditarum ullam in corpore præsentem patietur; ne quid dicam de sanguine arteriarum celiacarum & meseraicarum, illum nempe deficientis succi spatium liberum omni præsentia sua mox occupare, metumque vacui omnem tollere.

Ad secundum quod attinet argumentum, massam sanguineam turbandam esse per purgationem prius, quam extrahatur venæsectione, tam absurdum periculique plenum propter sanguinis summam venæ portæ, imi ventris & sanguinis venæ cavæ per omnes corporis partes diffusæ diversitatem, naturæque tam inconveniens hoc est, ut, licet HIPPOCRATES l. c. pro utriusque necessitate in morbis magnis & acutis post venæsectionem, non remittente morbo, ad purgationem quoque deveniendum esse nos moneat, numquam tamen & nusquam modo contrario post purgationem, in gratiam prædominantis cacochymicæ ab initio administratam, venæsectionem subjungendam suaserit; indicio certissimo, evacuata copia ac liberato & exonerato corpore, viisque redditis laxioribus, ipsam naturam sponte facile præstare posse officium, & ad reliquias impuritarum

tum exturbandas excitatiorem reddi. *Ineptam igitur & sine ullo patrocinio recti iudicii Medicorum nostri seculi consuetudinem pronunciat Leonhardus BOTALLVS de curat. per sangu. miss. cap. XXXVII. p. m. 320. levissima ratione suffultam, ne quid crudi rapiatur in jecur. Prodeant in hujus rei confirmationem præpostera hac consuetudine imbuti quamplurimi utriusque sexus testes, quorum valetudo per Medicos rationales conservata fuit, qui varia symptomata olim ex purgatione præmissa perpessi, hætenus nihil amplius molesti sentiunt, quin ordine mutato venæsectioni primas tribuunt.*

Tertio auctoritatem magni divi Cei nosmet ipsi in hoc, quod tractamus, negotio, maximi facimus, utpote cujus verba ex IV. acut. text. XXXVI, ita se habent: Quicumque ea, quæ inflammata sunt, statim a principio purgante medicamento solvere adgrediuntur, hi de inflammato nihil auferunt: Non enim remittit adsectio, quæ adhuc cruda & in fieri est; quæ vero morbo resistunt, & sana sunt, colliquat: debili vero corpore facto morbus invalescit, cum vero corpori morbus prævaluerit, taliter jam incurabiliter adsectum est. Sed isthæc verba consensu GALENI, interpretis optimi, aliorumque, ita pro nostra stant adsertione, ut hic in primis statim Commentarii sui lineis, adserat, verba Hippocratis adlata & sequentia esse catalogum eorum morborum, qui primum sanguinis missione egent, dein ab ea purgari. Unde & Comment. I. in VI. Epidemior. hisce terminis concludit: Si contingat unum aliquem hominum indigere utroque auxilio, satis notum esse, ordiendum a venæsectione. Eandem sententiam de iisdem morbis Jo. HEURNIUS Comment. Lib. IV. acutor. p. m. 90. per experientiam probat: Hi omnes, inquit, morbi, inflammationes scilicet alioquin sanabiles, sunt insanabiles, nisi curatio earum initium ducat a sanguinis detractioe, maxime si pro phlebotomia præscribitur pharmacia.

cia. HIPPOCRATIS autem adductio loco ut satisfiat, respondemus: Omnes istos morbos esse inflammationes spurias, & ex eorum numero, qui utroque praesidio non indigent, sed ob praevalem cacochymiam solam poscunt purgationem, cui, ut jam dictum, nunquam & nusquam sanguinis missionem HIPPOCRATES subjunxit.

Tandem ad experientiam provocant quotidianam, & hactenus neque in casu valetudinis confirmandae, neque in statu sanitatis reparandae, purgationem venesectioni praemissam ullam unquam noxam induxisse, sed salutarem semper successisse praeservationem & curationem, quasi de re bene gesta, gloriantur. Nos sanguinem respicientes languentium miseriam, publicamque calamitatem opponimus. Quam rara enim in concursu populi retardatae aetatis, quam frequens acceleratae senectutis canities? Uno verbo, cur tam pauci macrobii? Si itaque dicendum, quod res est, etiamsi natura juvenum virorumque non statim ex tempore post peractam purgationem & sanguinis missionem, hac vel illa die, hoc vel illo mense, hoc vel illo anno succumbat, sed quadantenus error iste ad tempus leviter feratur, per rerum naturam tamen sanguis, vitae nostrae sanitatisque auctor, non potest non semper in discrimen adduci, ejusque vigor, longaevitati favens, frangi. Porro ex sanguine misso inspecto certiores reddimur de iis, quae in ejus massa peccant, & purgationem postulant. Et longe satius est sanguinem adhuc impurum mittere, quam post vitiosorum humorum subtractionem ejus massae florem profuadere. Isthac enim evacuatione sanguinis humores omnes, qui adsunt in venis, aequaliter effunduntur; purgatione vero tamquam qui prava qualitate adfecti sunt. Hocque respectu *universalis evacuationis privilegium venesectionis meretur; purgatio titulum particularis.*

laris. Uuiversalia autem semper præmittenda sunt particularibus ex methodo.

OBSERVATIO CLXII.

Dn. D. JOAN. FRIDER. WEISMANNI.

De

Novo magisterio cœruleo Erlangensi.

INventum illud novum Dippelianum, ex sanguine bovino exsiccato, cum sale alcali calcinato, & alumine præcipitato constans magisterium cœruleum, magnas hæcenus promeruit laudes, alias *cœruleum Berolinense* dictum, quod omni jure artrifices, in specie pictores, magnificiunt, utpote qui sumtibus parcentes loco Ultramarini, vulgo pretiosioris, illud usurpant. Hinc sæpius de hoc invento cogitans, eo semper adlaboravi, omni studio, ut ex alio regno simile obtinerem Magisterium. Multa hinc institui experimenta, sed irrito semper effectu, tandem vero in mentem venit concretum illud ex regno vegetabili notissimum, nempe *Fuligo Splendens*, *Spiegel*, *Ruß*, animoque hilarem sum adgressus, & felix evenus coronavit opus. Recepi nempe fuliginis splendentis & cinerum clavellatorum ana \bar{z} iv. in pulverem redactam & commixtam materiam indidi crucibulo extreme calefacto, calcinavi eo usque, donec materia ex toto candida adparuerit, ex qua dein mediante aqua pluviali præparavi lixivium primum mediante filtratione per chartam bibulam.

Alterum vero elaboravi lixivium tali modo: sumsi Virrioli martis ad rubedinem calcinati \bar{z} iiij, adfudi aquæ pluvialis \bar{z} iv. præviaque leni coctione hanc per chartam bibulam filtravi; & calidum hoc secundum lixivium priori adfudi. Denique solvi Alumin, crudi \bar{z} viiij. aquæ pluvialis

A. P. M. Vcl. V.

Y y

mens,

mens ij. coctioni exposui & liquorem adhuc calidum per chartam bibulam filtravi, cumque duobus prioribus etiam adhuc calefactis, adfudi, sic mox adparuit liquor gryseus, quem ex una olla in alteram sæpius effudi, ut probe omnia commiscerentur, unde dein adparebat color cœruleus. Tandem addidi Aquæ fortis ʒj. & per aliquot dies quieti tradidi, dehinc novam admiscui aquam pluvialem & in fundo postea inveni magisterium illud elegans cœruleum, quod porro edulcoravi aqua pluviali, exsiccavi, & usui reservavi.

Ex liquore illo remanente lixivioso, filtrato, & ad cucurculam usque evaporato, præparavi sal aliquod polychrestum instar arcani duplicati in febribus intermittentibus valde proficuum.

Erlanga Norimbergam missa

d. 24. Maji 1739.

OBSERVATIO CLXIII.

Dn. D. JO. JACOB KIRSTEN.

De

Oleo *Salviæ* & *Copaivæ*.

Nemini, qui in arte chemica vel leviter versatus est, ignotum esse potest, ex *Chamamelo vulgari* destillando semper evocari solere oleum egregii cœrulei coloris; minimè vero ex *Romano*; cum tamen utrumque *Chamameli* genus facie externa ita inter se conveniat, ut ovum ovo vix magis sit simile. *Millefolium* quoque oleum ejusdem coloris, hoc modo tractatum, non raro exhibere, multi jam observarunt; & ego etiam ipse expertus sum. Sed major me cepit admiratio, cum in Laboratorio paterno, præseente quidem parente, ex vesica destillarem *Salviam*, floribus

ut plurimum destitutam, & jam maturis fere seminibus instructam. Tunc enim similiter apparuit oleum eleganter cœruleum. Quam vero *Salviam*, cum pluries antea destillaverim, nunquam similem effectum observavi, sed non nisi oleum coloris ordinarii, quod omnibus constat, inde elici. Vesica bene erat purgata, & antea destillationi subiectum erat foeniculum. Post anni fere dimidium oleum amisit colorem cœruleum; uti plura olea, elegantibus coloribus ornata, ejusmodi mutationi exposita esse solent. Evolvi Jo. Sigm. ELSHOLTII destillatoriam curiosam, ubi de variis coloratis liquidis, per destillationem paratis, mentio fit; perlegi varia de *Salvia* peculiaris scripta, variaque consului Botanicorum scripta; sed nondum deprehendi relatum, idem ab aliis observatum esse. Idcirco operæ pretium duxi, hoc phœnomenon chemicum etiam cum aliis communicare. Cum vero mihi nunc de oleis coloratis & destillatis sermo est; adjungam & id, quod mihi nuper demum observare licuit. Legi aliquando in observationibus chemicis Celeberr. Frid. HOFFMANNI, *Observ. 6. Libr. 1.*, quod is *Balsamum de Copaiva* primo destillaverit, acceperitque inde non solum *permagnam olei quantitatem*, verum etiam oleum *viridicati coloris*. Cum igitur officii ratio postularet, ut artem chemicam publice docerem; in publico hujus Academiae Laboratorio chimico, inter alios processus, hunc etiam institui, ut & philiatorum & meo desiderio satisfacerem. Invenimus autem, cum aliquot uncias hujus balsami per vesicam destillassemus, hujus experimenti eventum, Illustris HOFFMANNI sententiæ ex omni parte convenientem: oleum nempe supernatans prodiit egregii viridis coloris. Sed animus indagandi curiosus, eo me deduxit, ut etiam ex cucurbita vitrea hanc destillationem ejusdem balsami rite instituerem, & ecce, collegimus quoque pristinam quantitatem olei, non autem oleum viridis coloris, sed in-

star limpidissimæ aquæ. Asservavi utriusque coloris olea; sed id, quod viride erat, mutavit sensim colorem in fuscolureum; alterum autem adhuc retinet faciem suam limpidissimam.

*Altorfio Noribergam
missa.*

OBSERVATIO CLXIV.

Dn. D. JOANN. HERMAN. FURSTENAU.

Historia febris catarrhalis circa finem Anni
1734. & initium 1735 passim epidemiæ.

Post superatum ingens illud & exquisitum, quod Mense Novem. ingruit, & ad M. Decembr. usque initia continuavit in aëre frigus, nivibus copiosis & glacie densa junctum per reliquam M. Decembris partem usque ad anni finem, quin & inter sequentis initia anni, per totum M. Januarium, tempestas varia extitit, ventis modo ex oriente, modo occidente spirantibus, pluviis modo sparsim & guttatim, modo cum impetu & nimbi modo decidentibus, & nullo quidem gelu præsentente, frigore tamen satis notabili, ad horripilationem usque viventium, in aëre observato. Inde adeo frequentes valde effectus catarrhales, tusses, coryzæ, raucedines, capitis & pectoris dolores punctorii, febrilibus symptomatibus junctis, homines, inprimis litteratos & linguæ exercitio adsuetos, simulque aëri liberiori expositos, ac tenerioris intuper texturæ, invaserunt. Quorum in numero proprium, quod plurimum instar esse poterit, adlegare juvabit exemplum. Prævio aliquot dierum languore, nausea, ciborum fastidio, & catarrhalibus cum primis symptomatibus, horripilatio quædam circa horam nonam

nam matutinam accessit, cui mox hemicrania lateris dextri juncta, & sensim aucta tanta vehementia sæviit, ut clinicus factus omnem lucis usuram prorsus horrerem, quin culcitris profunde immersus, in ipso meridie per quadrantis horæ & amplius fere spatium somnum capefferem, cum notabili hemicraniæ levamine, quæ tamen ante quintam vel sextam horam vespertinam non plane remisit. Hinc vero totam noctem a doloribus & omni molestia prorsus immunem, sed in somnem, plerumque traxi, sequenti mane eadem scena, hesternæ per omnia simili, redeunte. Quæ omnia ad diem usque undecimum continuarunt, hinc vero sensim remiserunt, urina postremis aliquot diebus turbida, cum cuticula in superficie & lateribus matulæ adparente. Medicamentis oppido paucis, & præter pulveres nitroso - cinnabarios, & absorbentes, fere nullis usus sum. Sed a prandio per totidem dies constanter abstinui, cœna vero admodum frugali usus sum, ac regimen non tam sudoriferum, quam diapnoicum exacte servavi, indeque Deo juvante cum valetudine brevi in gratiam redii.

Sed tristius longe fatum, acerbiora symptomata, & tragicum morbi exitum in filiolo 6. fere annorum expertus sum, qui hactenus sanus, vegetus, florida facie, & habitu corporis toroso præditus, ab ineunte fere ætate recte valens, nullis fere, nisi verminantibus & spasmodicis symptomatibus laborans, variolis ante annum cum dimidio rite superatis, de palpitatione cordis tamen frequenter conquestus, posteaquam apostemate in collo, magnam puris vim fundente, adhiectus, febrilia simul symptomata expertus esset, eodem mecum temporis momento prævia leni horripilatione, simili feбри catarrhali, cum iisdem quoque symptomatibus, correptus, de hemicrania pariter acerbis & perpetuas fudit querelas; aderant simul anxietates præcordiales, vigiliæ, & inquietudines indefinentes, cordis palpitationes gravissimæ, virium major in dies prostratio, tussis & vomitus frequens, sitis clamosa, ciborum fastidium, alvus adstri-

ſta, ſimiliaque ſymptomata ne per momentum quidem temporis remittentia, tot internis licet & externis auxiliis fruſtra uſurpatis.

His omnibus linguæ paralyſis circa diem morbi vigefimum primum acceſſit, puſillumque corpus, nunc macie confectum, graviter adeo atque acerbe adſiſxit, ut lacrymas adſtantibus vel invitis extorqueret, ultima hac ſcena in quintum uſque diem perfeverante, & pridie mortis adfectu anginode accedente, magnum terrorem propinquis incutiente, nec niſi injectis ſyringa gargarismatibus tantillum mitigato. Præter ſexcenta alia, & emulſiones, inprimis amygdalinas papaveraceas, ut & pulverem cordialem Cellenſem, non ſine omni levamine ægroto ad deſiderium ejus propinata remedia, V. S. in pede inſtituta, veſicatorium vero in nucha die 22. morbi adplicatum eſt, utroque remedio officium faciente; ſed æger d. 25. morbi, qui erat d. 27. Jan. hora 5. matutina vitam cum morte commutavit.

OBSERVATIO CLXV.

Dn. D. JOAN. HERMAN. FURSTENAU,

De

Abſceſſu muſculorum abdominis

παραλειπόμενα.

Enarravi pluribus nuper (a) adfectum talem in viro mediæ ætatis feliciter ſuperatum, in quo cum grana viridia, ſeu globuli minores, puri aſſatim permixti nonnullis magiæ ſuſpicionem parerent, alios in ſtuporem raperent, ipſeque veram ejus rei cauſam ab aliis repetere, quam firmiter quidquam ſtatueret, ſatius duxerim; tamen, ut dies diem docet, videor mihi in alio exemplo, non ita multo deinceps oblato, probabilem

(a) in Volum. IV. Act. Nat. Cur. obſ. 123. pag. 477.

lem hujus rei causam deprehendisse. Vidua nempe plus quam sexagenaria, præviis doloribus, ardore & rubore in regione inguinali dextra, facta apertione abscessum pariter abdominis & quidem ad cavitatem usque intestini, forte ilei, penetrantem, ostendit, siquidem præter materiam purulentam, in quantitate notabili prodeuntem, & adsumtorum reliquiae nonnihil digestæ & immutatæ, & lumbrici albicantes subinde ex foramine cum flatibus & magna fecum liquidarum parte, paucissimis alvo pigerrimæ relictis, inde per integrum biennium exeuntes, id factis in aprico posuerunt. Deligationi sæpius, maxime ab initio, assistens, miram ex foramine prodeuntium varietatem, & adsumta modo magis, modo minus mutata, inque his sæpius similes globulos virides, ab adsumtis inprimis oleraceis, sed magis tritos & subactos offendi. Quid mirum ergo, si in viro superius laudato & habitu corporis & ætate magis florida prædito, atque abscessum ejusmodi in loco abdominis superiori, & intestina non perforante, experto, puri, quod ipse chylus est, globuli ejusmodi virides ab adsumtis pariter oriundi & nondum attriti, per quascunque demum vias, una cum chylo oleoso & copioso, seu pure pingui, permisti, in conspectum prodierint.

Fœmina autem illa variis postmodum ærumnis exposita, tandemque succo omni vitali privata & sceleti instar emaciata, biennio exacto, circa tempus æquinoctiale vernum, anni proxime elapsi, placide animam efflavit, adeoque prognosin, a non nemine ab analogia argumentante factam, exacte adimplevit.

Hoc autem in casu sequentia inprimis notatu videntur digna:

1.) Quod per totum morbi decursum lumbrici teretes, sed pallidi, minuti, quasi imperfecti, & nondum vitales, una cum massa pultacea chylosa, ex abscessu prodierint, eoque argumentum haud obscurum præbeant, verminosam istam pullitiam toto quidem die cum seminiis ad sumtis ingeri, & revera sæpius in primis viis propullulare, quo minus vero in plerisque magnitudinem & figuram debitam, vitamque adipiscantur, illud tum bilis amaritei,

riitei, tum primarum tono viarum & robori in acceptis referendum erit. 2.) Quod obstructione alui frequenti & pertinaci præfente laxantia hinc blanda propinata, magis per abscessum materiam fundendo, quam vias consuetas aperiendo, operationem fecerint. 3.) Quod iliacæ metus passionis identidem quidem adfuerit, ægra tamen non eadem sed vero marasmo senili, exhausto omni succo vitali, extincta, fuerit. 4.) Quod unica de æstu partium internarum, & abscessui inprimis vicinarum, querela, non nisi temporantibus, absorbenibus & salinis, ipsisque nitrosis, carminativis & roborantibus congruis additis, mitiganda, fuerit.

Aliud insuper notare licuit exemplum in milite fere quadragenario, qui non uno, sed pluribus abdominis abscessibus, materiam serosam purulentam affatim plorantibus & inter se communicantibus, laborans, diu internis externisque auxiliis tractatus, sensim contabescens vitam, in alterum pariter annum misere tractam, cum morte commutavit. Cujus quidem initia dolores retulit ipse dorsi perpetuos & exquisitos fuisse, a variis idcirco consultis Medicis & chirurgis empiricis varia ratione tractatos. Ab acribus videlicet, pellentibus, diureticis, ipsisque acidulis, methodice usurpatis, nullum non modo auxilium, sed dolorum potius & molestiarum augmentum expertus est; cum non calculus quispiam renibus, aut ureteribus inhærens, sed negotium hæmorrhoidale hic scenam luderet, ægro nimirum, dum viveret, libere profitente, se hæmorrhoides quondam apertas semel atque iterum vidisse.

Erat præterea fœmina fere quadragenaria, aliquot liberorum mater, ultimo puerperio post exclusos gemellos ab imperita obstetrice ita læsa, ut vaginæ uterinæ prolapsum & fluorem album inde retinuerit. Hæc diu causaria, tandem abscessu abdominis adeo fœdo correpta est, ut muscoli abdominis, lacinia ejusdam instar penduli, & ad peritonæum usque consumpti, nau-
seam

seam crearent abominandam, a materia purulenta, per alvum & pudenda affatim & cum foetore prodeunte, non parum auctam. Hæc siti & summa virium prostratione, adpetitu licet aliquamdiu superstitite, confecta, talem meruit prognosin, quam eventu confirmavit, ægra paulorum spatio dierum fatis cedente.

OBSERVATIO CLXVI.

Dn. D. JOANN. HERMANN. FÜRSTENAU.
Apostemata musculorum abdominis morte terminata.

Quemadmodum abscessus abdominis musculorum occulti faustos quondam infaustosque vidi successus, prout notabilia exempla, *supplem. IV. Annal. phys. med. Vratislau. p. 116.* inserta demonstrant; ita abscessus musculorum abdominis apertos non pari semper felicitate sanari, tum ab aliis, in primis ab H. HEINRICI in Diss. *de Abscessu musculor. abdom. & mesenterii & Illustr. Fr. HOFFMANNO in Med. Consult.* passim præclare ostensum est, tum mihi semestri hoc spatio duplici, eoque memorabili paradiigmate innotuit. Eodem nempe tempore, quo abscessus, *Volum. IV. horum Actorum. Observ. 123.* descriptus, in Viro pl. Reverendo feliciter aperiebatur, & facta sufficienti purulentæ materiæ evacuatione D. b. ad consolidationem iterum perducebatur, sicut anno superiori pluribus commemoratum est, idem fere in equite, pridem rustico, 23. circiter annorum, sed impari successu, contigit, solstitium æstivum vix dum erat elapsum, cum æger ex acidulis Pyrmontanis, proprio magis ausu, quam aliorum suasu usurpatis, redux, utriculum quasi quendam notabilis capacitatis in regione iliaca dextra præ se ferret, quo a chirurgo aperto, ingens puris aquosi quantitas ex eodem & aliis deinde ulceribus, in abdomine, dorso, & inguine exortis, & inter se invicem communicantibus, ipsamque genu flexuram in consensum trahentibus,

profuit. Sed simulac apostema illud apertum est, mox febris ægrum invasit quotidiana & lenta, illumque per sex deinde menses ita confecit, viribusque exhaustit, vt circa finem anni, frustra in subsidium vocatis internis externisque præsiidiis, mortis præda fieret.

Non multo ante obitum tempore, data occasione ægrum de causis procatarteticis, & valetudine prægressa interrogavi, & responsi loco ab ipso aliisque tuli, integra eum hæcenus valetudine gaudentem, & sobrie viventem, neque ullis in diætâ erroribus indulgentem, annuo fere spatio exquisitis & perpetuis dorsi doloribus valde excruciatum esse, & a variis varia, ipsaque lithontriptica, & diuretica exhibita hausisse. Sed, nullum hic adfuisse calculum, quin potius hæmorrhoides molientes omnem fere hanc scenam lussisse, eventus tandem tristis, meo quidem iudicio, confirmavit, quando paucis ante obitum septimanis hæmorrhoides, sed sero nimis apertæ fuerunt,

(*Rintelio Erfordiam transmissa*
d. 30. Maji 1739.)

JO. HARTM. DEGNERI
CIVITAT. NEOMAG. ARCHIATRI ET ACAD.
CÆSAR. NAT. CUR. COLLEGÆ

HISTORIA MEDICA

DE

DYSENTERIA BILIOSO-
CONTAGIOSA,

QUE

MDCCXXXVI.

NEOMAGI ET IN VICINIS EI PAGIS EPIDEMICE
GRASSATA FUIT.

IN QUA SIMUL CORTICIS SIMARUBÆ ET RADICIS SALAB
EFFECTUS EXPLORATUR.

APPROVED

TO THE HONORABLE

MEMBERS OF THE HOUSE OF REPRESENTATIVES

OF THE STATE OF NEW YORK

IN SENATE

REPORT

OF THE

COMMISSIONERS OF THE LAND OFFICE

IN ANSWER TO A RESOLUTION

PASSED BY THE SENATE

APRIL 18, 1861

ALBANY: PUBLISHED BY

W. H. BROWN, 185 NASSAU ST.

APPENDICIS CONTENTA.

- I. Dn. D. Joann. Hartmanni DEGNERI Historia Medica de *Dysenteria bilioso contagiosa*, quæ MDCCXXXVI. Neomagi & in vicinis ei pagis epidemice grassata fuit.
pag. I.
- II. Dn. D. Joann. Philippi WOLFFII Epistola, de *Syncope*, *Paralysi universali* & *Aphonia*, ab aeris privatione *Svinfurti d. IV. Decembr. MDCCXXXVII.* oborta feliciterque curata, ad Illustr. b. m. Joann. Philipp. FEHRIUM.
P. 133.
- III. Dn. D. Caroli Friderici LOEW, Epistola ad celeberrimos omnium regionum Botanicos, qua de *Flora Pannonica conscribenda* Consilium cum ipsis communicat, & singulos ad commercium botanicum, mutuaque rariorum plantarum seminumque communicationem, perofficose & peramanter invitat.
P. 145.
- IV. Dn. D. Joannis Conradi TRUMPHII Epistola ad modernum Academiae Nat. Cur. Præsidem, Dn. D. *Andream Eliam* BUCHNERUM,

NERUM, qua de collato loco in Academia hac Imperiali gratias agit debitas.

V. Memoria THEBESIANA.	p. 155.
VI. Memoria CAMERARIANA.	p. 161.
VII. Memoria LIMPRECHTIANA.	p. 177.
VIII. Memoria HOYERIANA.	p. 185.

APPENDIX

AD

VOLUMEN QUINTUM

ACTORUM

PHYSICO MEDICORUM

ACADEMIÆ CÆSAREÆ LEOPOLDINO CARO-
LINÆ NATURÆ CURIOSORUM
IN GERMANIA.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

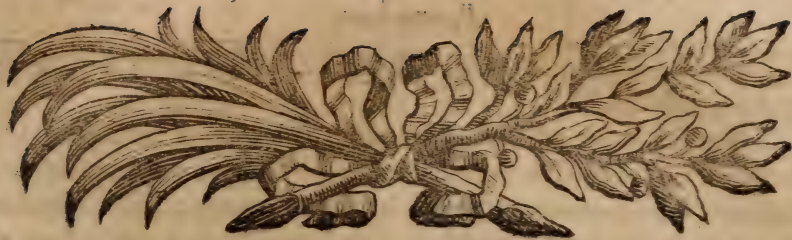
PHYSICS DEPARTMENT

REPORT

ON THE

PROPERTIES OF

THE

PROOEMIUM.

Seculum integrum nunc abiit, ex quo omnium morborum truculentissima *Pestis*, *Belgium*, imprimis vero *Geldriae* Provinciam, atque in ea inter reliquas, maxime *Civitatem* nostram *Neomagensem* miserrime afflixit. Tanta enim tunc saevitia hic locorum ista lues grassabatur, ut totum *Neomagum* quasi incendio ab eadem correptum videretur, et vix in urbe decem domicilia ab illius contagio intacta relinquerentur.

Facile est colligere, quam luctuosum illud fuerit spectaculum, dum feretra funeribus excipiendis per omnes plateas ante plurimorum fores collocata, et non solum mortuos undique, sed et saepius tria quatuorve cadavera ex iisdem aedibus simul ad sepulcra deportata fuisse legimus.

Miseram illorum temporum faciem, quorum historiam graphice descriptam nobis reliquit *Celeb. Isbr. de DIEMERBROECK*, civitatis huius tunc temporis *Medicus* ordinarius, nobis in mentem revocavit calamitas, quam hoc ipso anno *seculari* experti sumus, cum morbus quidam *Epidemicus*, inter affectus nobis familiares fere gravissimus et foetidissimus, nimirum *Dysenteria biliosa-contagiosa*, hic terrarum satis vehementer saeviret.

Peste quidem laborantes nunquam tractavimus, sed ex historia morbi, ab aliis conscripta, facile concedimus, *contagium*

istius violentius et malignius esse dysenterico, neque aequale periculum huic inesse.

Verum enim vero *lues* quoque *dysenterica* interdum satis virulenta est, et miasma suum contagiosum quam latissime diffundens, non tantum magnam hominum multitudinem inficit, sed etiam multa strage interficit; et si praesentius periculum vera *Pestis* affert quam modo dictus affectus, tamen putidissimus et cadaverosus foetor, quem nec ditiores evitare possunt, ipso horrore et aversione alterius mali metum fere adaequat, ut taceam dolores et intensissimos cruciatus, qui in alio morbo, non erunt graviore.

Plures quidem morbos *Epidemico-contagiosos*, ex gr. *febres catarrhales malignas, petechiales, purpuratas, variolas, morbillos*, etc. late grassantes, in praxi nostra obvios habuimus tractavimusque, nihil tamen horum cum horrendo hoc malo *dysenterico* comparari posse nobis videtur.

Et sane peste excepta febrisque, quae isti sunt affines, vix aliud morborum virus latius grassatur, magisque genus humanum vastat, quam ipsa *dysenteria*, ob quam etiam rationem summum veluti gradum adepta pro *pestilente*, seu *pestilentis indolis* morbo, aut, ut ita loquar, pro nostra *peste* haberi potest.

Horrent etiam hunc morbum prae reliquis mortales. Vicinus vitat vicinum, agnatus agnatum; de pistore panem, de cerevisiario cerevisiam accipere recusant, si eorundem domus aliquem hoc malo affectum habeant; hinc opifices, mercatores, aut alii, quorum interest, rem suam familiarem nullum detrimentum pati, morbum maxime celare satagunt, ne a negotio aut commercio suo quemquam avertant.

Tantus quoque per *Belgium* et apud vicinos de nostro morbo rumor et terror fuit, ac si ipsa pestilentia afflati fuisset. Haud pauci urbem nostram intrare timebant; alii audita fama de dysenteria hic grassante ante ipsas portas gradum retulere domumque rediere.

Nonnulli, quia in *DIEMERBROECKIO* legerant, tunc tem-

temporis hic locorum praecessisse dysenteriam malignam, eamque excepisse pestem; etiam nunc pestem inde nascituram vanissimo praesagio hariolabantur, ac si non satis magna malorum moles nobis incumberet.

Morbus vero *dysentericus*, uti in genere eximiae malignitatis ac truculentiae esse solet; ita in specie apud nos non solummodo magnum aegrorum rapiebat numerum, sed etiam tantam et tam exactam pro ratione laborantium requirebat attentionem, ut, ubi in aliquo articulo peccabatur, aut quidquam ἕσπερον πρότερον fiebat, aeger periculum vitae incurreret, nec nisi exporto credibile sit, quam plenam molestiae vitam Medicus tunc temporis agat, cum dies noctesque continuo inter huiusmodi nil nisi putridum foetorem exhalantes aegrotos versari debeat, ac ipsi vix spatium capiendi cibum, aut defatigata membra necessaria quiete reficiendi, concedatur.

Vix enim quisquam Medico parcat, dum sibi auxilium ferri cupit.

Ipsae ego laboribus delassatus saepius commotionibus febrilibus corripiebar, ac dolores capitis patiebar, qui mihi in morbis epidemicis semper malignitatis signum fuerant. Vomitu praeterea spontaneo & diarrhoea leviori illo tempore aliquoties tentabar, nec leve morbi incurrebam periculum, nullum tamen otium relinquebatur habendi curam mei, ut non una vice cogitarem, me fere vitam cum labore finiturum.

Anno quidem huius seculi secundo *dysenteria castrensis* Ducatum Clivensem, ob castra ibi posita gravissime affligens, nostram quoque civitatem corripuit, magnaque strage tunc devastavit, sicuti ex ore eorum accepimus, qui illum morbum aut ipsi tolerarunt, aut illorum temporum adhuc memores sunt. Ast non semel indoluimus in praesenti nostro casu, quod Medici illius ætatis hic degentes nullas ex suis observationibus memoriae prodiderint, ex quibus forsitan aliquid consilii aut auxilii haurire potuissimus. Operam quidem dedimus, ut aliquas de illo morbo relationes genuinas nancisceremur; at, cum nullus amplius

Medicorum, qui eo tempore vixerunt, superstes esset, voti nostri compotes fieri nequivimus.

Quid vero artem nostram magis illustrat, quid certius stabilit ac firmat, quam *observationes* ac *historiæ morborum* ab iis ipsis fideliter conscriptæ, qui salutem hominum præfuerunt?

Sunt enim *Observationes medicæ* species facti et relationes earum rerum et mutationum, quæ in corpore humano fiunt, sive illud in statu sano, sive morbofo existat. Ex iis cognoscimus non tantum veram naturam, generationem et causas læsionum et symptomatum morbosorum, verum etiam pandunt nobis certos, et genuinos effectus medicamentorum, cum iam cognitorum, tum et eorum, quæ nobis adhucdum incognita erant. Illis maximam partem innititur Praxis et Experientia medica, quæ rationes suas sol das ex iisdem petere debet.

Certe si Medici *Observationes* et *Annales historicos* diligentius conscriberent, et de iis casibus, qui annuatim ipsis offeruntur, et præsertim quemlibet morborum epidemicorum et contagiosorum statum scriptis accuratius notarent, non posset fieri, quin solidior morbosarum causarum cognitio et firmior medendi methodus inde emergeret. Tunc enim quid in isto affectu emolumento, quid nocumento fuerit, quidque *in simili casu* agendum sit, certius disceremus, nec de vita hominum denuo periculum faceremus.

Cum enim multi sint morbi, qui nil nisi speciem similitudinis præ se ferunt, causas vero si respiciamus, maxime a se diversas habeant; ita quoque in specie magna *inter dysenterias* occurrit *differentia*, quæ non nisi ex eiusmodi collectis et inter se collatis observationibus et historiis recte cognosci et distingui potest.

Inde etiam evenit, ut cum hæc nostris diebus oborta dysenteria phænomena haud vulgaria exhiberet, quod nomen specificum ei imponerent, aut quam causam genuinam ei assignarent, ipsi admodum ambigui hæsitarent Medici, qui ex hac lue laborantibus medicinam faciebant.

Illam

Illam autem haud alia quam *biliosae* nomine designandam esse, ex ipsa eius natura patebit.

Morbum iusto nomine definire Medicum decet, nam hoc ipso declarat, illius genium specificum sibi notum esse, quinimo viam ad eius sanationem sibi non ita fore difficilem.

Solet autem hic morbus esse *lapis offensionis* illis, qui rem parum cognoscunt, utpotè qui inde facile in incerta deferuntur tri-
via, ut nil nisi experimenta fallacia ipsos facere, eandemque illo-
rum perversam medendi methodum noxiorum eventuum causam evadere, necesse sit.

Huius rei cogitatione permoti in praesenti constituimus hanc de malo epidemico, quod nostros hoc anno oppugnavit muros, publicare relationem, simulque ea, quae in nostro periculo singularia occurrebant, ab oblivione vindicare.

Nulla cum ostentatione, cum multorum scriptorum, ad libri molem augendam, citatione, sed simplici sermone et stilo omnia conscripsimus, rebus potius, quam verborum copiae & elegantiae intenti atque studentes.

Herbis enim, non verbis, curantur morbi. Verbis vero offendi, iuxta *Tullium*, aut morbi aut imbecillitatis argumentum est.

Quod vero hic libellus aliquanto serius in lucem prodeat, primaria huius morae causa fuit praxis nimium cumulata, quae nobis tempus subtraxit, quo minus observationes nostras in debi-
tum ordinem redigere licuerit.

Deinde per totum *Anni 1737.* decursum ad finem mensis *Novembris* vsque complures adhuc observabantur aegri, qui ex *diarrhoea biliosa* laborarunt, quos inter semper quidam erant; qui materiam cruentam excernebant, aut qui inde infelici modo mortem optebant, donec tandem ab eo tempore istae diarrhoeae plane evanuerint, postquam ultra annum et dimidium epidemico fere morbo hic grassatae fuerant.

Illae vero *diarrhoeae* incolas nostros adeo terruerunt, ut quamprimum quispiam ab iis tentabatur, rumor in vulgus spargeretur, *dysenteriam* aut in hunc vsq; diem nondum cessasse, aut iam redire.

Et licet eiusmodi logi vani deprehenderentur, nec morbus se hætenus manifestaret, hoc tamen pacto quotidie novae nobis remorae subnatae sunt, utpote avidis videndi prius totius scenae exitum.

Cum enim omnino exempla in propatulo sint, dysenteriam vehementem atque malignam non tantum per magnam hiemis partem durasse, verum etiam ab una ad alteram usque aestatem tanquam uno tenore, licet non uno vigore, continuasse, prudentia suadere videbatur, de morbo nostro nihil ante absolutam periodum et impletum finem literis vulgandum esse.

Praeterea non adeo magno impetu ad id ferebamur, quoniam sentiebamus iudicia admodum diversa fuisse, huncque aliquid pro utili declarasse, alium idem damnasse; quam invidiam declinare maluiffemus.

Interim cum crebris sollicitationibus ad haec publicanda stimulareremur, rem ulterius differre nolimus, bene memores, facilius esse aliorum labores reprehendere, quam meliora exhibere.

Necessitas et utilitas rei omnino exigit, ut omnia fideliter et vere exponantur, quae in morbo salutaria aut noxia fuerint, inque illorum commemoratione nemo, uti spero, dicere sustinebit, nos modestiae terminos egressos esse. Hoc tantum agimus, ut rem medicam, quantum in nobis est, adiuvemus; estque, quod speremus, exiguos nostros conatus publico non ingratos fore.

Caeterum in pluribus quoque *Europae* regionibus *dysenteriam* hoc anno invaluisse, novellae publicae nuntiarunt; nil vero certi de eius Epidemia nobis constat, quod ad usum communem proferre possemus.

In *Transisalanam* etiam terram, & imprimis in civitatem *Campensem* illam luem magno impetu irrupisse, fama et literis accepimus. Et quamquam amplior eius relatio nobis desit, tamen infra, quantum de ea comperire potuimus, exponemus. Harum enim observationum inter se instituta collatione semper aliquid lucis rebus nostris affundetur.

HISTORIA MEDICA
DE
DYSENTERIA BILIOSO-
CONTAGIOSA,

QUAE

Anno 1736. Neomagi eique vicinis quibus-
dam pagis

EPIDEMICE GRASSATA FUIT.

CAPUT I.

Exhibens Relationem historicam Dysente-
riae bilioso - contagiosae &c.

§. I.

DUm *historiam Dysenteriae epidemicae*, quam hoc anno
haud exigua incolarum calamitate hic locorum toleravi-
mus, describere adgredior, meus non est scopus, de
dysenteria in genere eiusque variis speciebus integrum
contexere tractatum; hoc enim centies ab aliis factum,
centiesque recoctum est. Sed tantummodo et unice ad illam dy-
senteriae speciem me convertam, quam *bilioso - contagiosam* ad-
pellavi, et quae ab aliis dysenteriae speciebus, nimirum sangui-
nea, caestrensi, alba, mucosa, &c. quoad symptomata quaedam essen-

essentialia non parum distincta et diversa fuit, ut mox clarius patebit.

§. II.

Eius vero *Schema* sequenti modo sese sistebat: Initio *Aprilis*, et per totum sequentem mensem *Maium*, magis vero *Iunium*, inter adultos aequae ac inter impuberes et parvulos satis frequentes erant diarrhoeae biliosae, vomitibus ac doloribus in abdomine levioribus comitatae; nihil tamen malignae luis in recessu habere videbantur, utpote quae neque contagiosae, neque rebelles erant, lenioribus corrigentibus ac laxantibus facillime cedentes.

§. III.

Cum vero *numerus aegrotorum solito maior* fieret, cepi tandem suspicari et vereri, ne malum quoddam violentius, dysentericum, successu temporis insequeretur, sollicitudinemque hanc meam cum aliis communicavi, neque vanam illam fuisse; subsequentis mensis *Julii* eventus docuit.

§. IV.

Circa *intium huius mensis*, tractabam aegram febre anomala per dies quatuordecim aut plures laborantem, quae febris tandem terminabatur in diarrhoeam cum magnis doloribus intestinorum, eamque pro dysenteria potius, quam pro diarrhoea critica, habuissem, nisi *excrementa biliosa*, valdeque foetentia, ac nihil sanguinis exhibentia ab illa suspitione mentem avertissent.

§. V.

Deinde vero die *decimo septimo* eiusdem *Julii* advocor ad *Decurionem* equestris militiae, virum iuvenem ac robustum, qui in platea, de Paul stract dicta, habitabat. Hunc iam per octo vel decem dies *continuo alvi fluxu* laborare, eique a cohortis Medico frustra medicinam fieri, ab adstantibus refertur. Aeger quidem viribus valde exhaustus iacebat, adpetitu vero nondum plane prostrato, nec sitis, nec febris notabilis aderat, nec de alio incommodo, nisi de alvi fluxu valde frequenti et dolenti, querebatur. Nihil ego de *Dysenteria vera* in hoc subiecto adhuc suspicatus praescripsi ea, quibus diarrhoeam auscultare haecenus
 exper-

expertus fueram, ſed icidem omnia incaſſum. Cum vero malum augeri potius, quam imminui, deprehenderem, ut *excrementa* luſtrarentur, poſtremo iuſſi; quo factò adparuit, illa fuiſſe *cruenta* ac *ſanioſa*. Triſte hoc mihi exſtitit majoris mali forte ſecuturi præluſium. Interim ſtatim ea medicamenta, quæ morbo dyſenterico ſanguineo opponere alias ſolitus eram, præſcripſi quidem, omniaque, quæ pro temporis et circumſtantiarum ratione ſalutaria mihi videbantur, adplicanda curavi, ſed nullo levamine; morbus potius ſemper abibat in deterius, vires minuebantur, pulſus ſenſim deficiebat, frigeabant extrema, accedebat ſingultus, et *vigeſimo quinto huius menſis mente ſana placida mors* inſequēbatur.

VI.

Hic *omnium primus* fuit aegrotus, quem *vera dyſenteria* hoc anno in hac civitate correptum fuiſſe novimus. In ea vero ſtatim *ſingularia* quædam, tam quoad *ſymptomata* morbi, quam quoad *curam & medicamentorum* effectum obſervavi, quæ dein in hoc fatali morbo maximæ utilitati ægris meis fuerunt. Didici enim hunc morbum non ſolum a dyſenteria vulgari ſanguinea, alba, mucosa, &c. notabilem indolis ſuæ diverſitatem exhibere, ſed & ejus curam ſolito difficiliorem eſſe; ideoque mature putavi *cauſam* eius *procatarteticam* propius examinandam, eique alio modo aliisque remediis, cum ſtudio excogitandis, obviam eundum eſſe,

§. VII.

In *illa vero platea*, ne dicam in *illa ipſa domo*, in qua moriebatur modo dictus æger, & quæ verſus meridionalem civitatis tractum extenditur, *omnem noſtram calamitatem* natam fuiſſe, aut ſaltem primo loco ſe manifeſtaſſe, ex ſequentibus patebit.

§. VIII.

Non enim multo poſt & quidem in *ſine* eiusdem menſis *Julii*, & in *principio*, magis vero jam *medio Auguſti* ſenſim ſenſimque ad dextram æque ac ad ſiniſtram modo dictæ plateæ partem, in plateas eidem vicinas ſeſe diffudit malum: nimirum in plateas que Boream ſpectant *de Kruisberg, de Nieuſtraet, de Bxuurſtraet*

adpellant; in plateas vero versus Austrum jacentes, quae de *Koningstraet*, de *Sickenstraet* de *Meulensstraet* audiunt, morbumque hunc minime benignum, sed malignum & *contagiosum* esse, nunc satis aperte docebamur.

§. IX.

In modo dictis plateis, quarum quasi *centrum* erat de *Paulstraet*, morbus hic etiam vsque ad *declinationem* mensis *Augusti* fere vnice adhuc substitit, adeo quidem, ut licet jam mensis elapsus esset, ex quo illius raturam iam perspectam haberem, & quidem in aegris compluribus, Medici tamen quidam adhuc acriter pugnarent, non esse *Dysenteriam* in civitate, sed tantum diarrhoeam simplicem: forsitan quia aut nullum sanguinem, aut non multum sanguinis excerni videbant; alii *fluxum* tantum *hepaticum* esse affirmabant; num bene vel male iudicaverint, euentus deinde evicit.

§. X.

Verum enim vero malum in dies magis magisque adcrefcens *in fine mensis Augusti* et quasi gradatim porro de platea in plateam dispersum est, imprimis vero in meridionalem civitatis partem, ibique etiam plateas, quas de *Seegelbaan*, de *Suvaenegas*, de *Bloemerstraet*, de *Regulierstraet* dicunt, corripuit. Jam etiam in aliis civitatis partibus, hinc inde, sed admodum sparsim unus vel alter aeger dysentericus offendebatur, sed cum morbi genius adhuc multum lateret, alio morbo illos extinctos fuisse, fama ferebat.

§. XI.

Tandem circa *initium mensis Septembris* per uniuersam civitatem morbi progressum sentiebamus, nullaque urbis pars ab illo plane immunis erat, ut nunc de *malo epidemico grassante* nemo amplius dubitare posset.

§. XII.

Est vero non solum singularis considerationis haec obseruatio, quod morbus hic in sui principio *non simul et semel per totam civitatem* grassatus sit, & quod *ejus vestigia* presso quasi pede legere & sequi potuerimus; sed & hoc notatu admodum dignum est, quod huc usque *solis nostris muris* inclusus fuerit. Neminem enim extra pomeria nostra haec lues ad hoc tempus afflixit, at sola nostra civitas ab ea tacta fuit.

§. XIII.

§. XIII.

Jam vero procedente mense Septembri in dies incrementa su-
mens latiusque vires suas explicans, etiam in confines nobis pa-
gos contagium transit, et quidem per homines, qui urbem fre-
quentaverant. Itaque ab eo tempore omnium primus mali ra-
biem sensit pagus septentrionem versus proxime Neomagum situs,
quem Hees adpellamus. Porro sensim proxime nobis adiacenti-
bus vicis, nimirum *Weurd*, *Beuningen*, *Hadert*, *Groesbeck*,
Ubbergen, *Beeck* &c. aliisque illis adpositis virus se insinua-
vit. Eadem tempestate, vel potius paululum tardius *Vahalin*
transiens contagium vicinos nobis vicos *Lentb*, *Elst*, *Bemmel*,
Gent, &c. dictos, adflavit, ut nunc multi ab eo tum rure, tum
in civitate decumberent.

§. XIV.

Hoc tempore, medio nempe Septembri, nundinae annuae
seu *Encania* apud nos celebrabantur: qua occasione ingens mul-
tudo inprimis rure habitantium in urbem, morbi metu posito,
confluebat. Per hanc mortalium frequentiam, parum opportu-
no tempore convenientium, *mali fines non parum propagati sunt*,
nam advenae infectas domos intrantes, cum aegrotorum, tum
simul ipsius morbi commercium, contraxere, eaque via in sua
rura transire; ita ut ab hoc tempore circumiacentes vicos
idem malum vehementius affligeret, multique paucorum die-
rum aut horarum latitiam vitae iactura pensarent.

§. XV.

Notabile huius rei habuimus exemplum in puero, qui *Cli-
viae* scholam frequentabat. Hunc pater ob nundinarum ferias
huc accessit. Accidit vero, ut brevi post ejus adventum soror
ejus dysenteria corripere; quo facto pater quidem puerum sta-
tim eo remisit, unde venerat, post aliquot autem dierum inter-
vallum ibidem itidem dysenteria decubuit, et feliciter cum sore
e morbo evasit. Noui quoque *tabellarium* e vicinia *Bomme-
liae* ad *Mosellam*, *Maes Bommel*, ad me hoc tempore missum,
ut peteret consilium ad praeservandum et curandum morbum dy-
sentericum, si forte illis locis adpropinquaret. Iste tabellarius do-
mum infectam, in qua ancilla dysenteria decumberat, frequen-
tavit, secumque hinc ad suos infelici modo transtulit contagium,

ex quo & ipse & alii eiusdem vici incolæ obierunt. Talia exempla multa, si necessitas exigeret, adducere possemus, praefertim quorundam *militum*, aliorumque hominum, qui hinc *Graviam*, *Arenacum*, *Emericum* atque aliorum profecti, ibidem hoc morbo correpti, eodemque vel extincti fuerunt, vel etiam ex eo convaluerunt, aliosque hac huc ibidem infecerunt.

§. XVI.

Itaque circa *medium Septembris suam aërem* morbus attingebat, numerusque aegrorum vndique tam rure quam in civitate satis notabilis erat, ut omni labori ferendo aegrisque invisendis vix sufficerent Medici.

§. XVII.

In hoc *summo suo vigore a medio Septembris ad vigesimum sextum Octobris* usque persistebat lues, & non paucos omnium conditionis homines e medio tollebat; *sub finem vero Octobris* paulatim declinare, neque tot homines ab eadem infectari, magno sane omnium nostrorum civium solatio, laetique observavimus.

§. XVIII.

Reticendum autem hic non est, quod morbus in *eadem quasi urbis regione*; ubi *initium suum* fuit, per omne grassationis tempus, *etiam vehementissimus* extiterit, virusque suum non solum semper circa meridionalem & septentrionalem urbis positum magis expanderit, sed & majorem ibi stragem fecerit, quam in opposita civitatis parte: plures enim ibi saepius in una domo decumbabant aegri, quam in integra platea boreali reperiebantur.

§. XIX.

In supra memoratis itaque plateis australibus et septentrionalibus maximus aegrorum numerus per totum morbi decursum extitit, adeo quidem, ut praepremis in platea de Siekenstraet vix una aut altera domus a contagio libera maneret, ac haec platea ipso nomine & omine de Siekenstraet, seu aegrorum platea appellaretur. In aliis contra civitatis partibus, vix unus aut alter inveniatur aeger, neque tamen hic omni suspitione commercii cum infectis vacabat. Quo ergo propius versus Boream, aut si mavis, flumen nostrum Vahalim positae erant domus, eo pauciores in plateis decumbabant aegri, sic quidem, ut in plateis
flumi-

flumini proximis, quas de Laegemarkt, de Steenstraet, de Meeshouwersstraet adpellant, paucissimi, & vix unus aut alter in quavis platea ægrotaret, quamvis duæ posteriores plateae numerosa plebe quam maxime abundant.

§. XX.

Illud vero *morbi decrementum*, de quo supra §. XVII. adhuc magis elucebat sub *initium* mensis *Novembris*; abhinc enim in dies pauciores ægri & rariora funera conspiciebantur; & circa *medium*, vel si mauis, *sub finem mensis Decembris* per summam Numinis gratiam *morbis* per totam civitatem tandem plane cessabat.

§. XXI.

Omnium enim *postremus*, quem scio & ad quem vocabar, ista lue aegrotantem, fuit famulus, qui a domino suo, iam ex hoc adfectu paucis ante diebus mortuo, per contagium eundem morbum contraxerat; hic die quarto Decembris decubuit, sed idem, dum rusticorum more, omnia fere respuebat auxilia atque remedia, *die vigesimo tertio eiusdem mensis* extinctus, cumque eo malum finitum est, totaque civitas ex atroci hoc vulnere convaluit.

§. XXII.

Itaque hic morbus per *integros quinque menses* hic grassatus, multas familias magno luctu, nec levioere calamitate adixit. Rumor quidem *in fine mensis Decembris* dicebat rure adhuc in nonnullis vicis propinquis morbi vestigia reperiri, sed certi quid de eo compertum non habeo.

§. XXIII.

In vico autem *G. nt.* *in fine mensis Januario* *Anni 1717.* aliquot aegros pauperes vera dysenteria tactos, ac ea extinctos esse, nobis a Viris fide dignis, ibi habitantibus, nuntiatum est.

§. XXIV.

Toto deinde mense *Januario*, immo ipso *Februario & Martio* complures adhuc alvi fluore & lubricitate correptos tractavi, & quidem sæpius plures in una eademque domo, immo ipso *in fine mensis Aprilis*, quatuor ægri in iisdem ædibus diarrhœa fere simul affligebantur, in quibus unus erat, qui excrementa cruenta dysenterii-

tericis simillima deponebat; brevi tamen omnes, quotquot habui, facillima methodo, infra indicata, convalverunt, utpote *vera dysenteria* minime laborantes,

§. XXV.

Hic autem silentio praterendum non est, non omnes, qui toto illo luis tempore aliquem alvi fluxum patiebantur, *Dysenteria vera* laborasse; *diarrhæa* enim leviores, quas *dysenteriodes*, si placet, adpellere poteris; morbum dysentericum non solum semper intercurrebant, sed etiam adhuc vigeabant, nec dum cessabant, cessante jam *Dysenteria*.

§. XXVI.

Fuerunt etiam adhuc illis mensibus, qui cum *reliquis & sequelis Dysenteria*, quam per autumnum passi erant, etiamnum conflabantur, vel quia ante minus salubri fuerunt corporis dispositione, vel quia morbus non bene fuit sanatus. Inde rumor quidem semper fovebatur, ac si Medici adhuc ægros ex *Dysenteria* laborantes haberent; non vero fluxus dysentericus, sed potius *caliacus* vel *lientericus*, pro ratione subjectorum, nunc dicendus fuerat, qui istos premeret, veluti ejusmodi ægri mihi tractandi huc usque obvenerunt, iique hinc eo lentius sanabiles erant, quo diutius languidum corpus traxerant, antequam curæ legitimæ committerentur.

§. XXVII.

Porro ulterius ipso *vere*, cum jam sicciior & calidior aër oriretur, dein mensibus æstivis, magis vero autumnalibus usque ad finem *mensis Octobris* hinc inde complures adhuc inventi sunt, qui *frequenti alvi fluxu* laborabant, & quorum semper aliqui excrementa mucosa, striis sanguineis mixta, deponebant, paucis vero diebus omnes cum sanitate in gratiam redibant, nihilque contagiosi suberat.

§. XXVIII.

Ut vero ad nostrum *morbum* *vere dysentericum* redeamus, illius *indoles historica* sequenti modo se habebat: non omnes æquali modo adfixit; sed quot hic morbus subjecta corripuit, tot fere diversa ægrotantium schemata exiterunt. *Duplex* tamen præcipue consideratio institui debet, dum vel *malignus* vel paulo *mitius* homines malo infestabantur.

§. XXIX.

§. XXIX.

Quos malignius malum infestavit, illi vel prægressis per aliquot dies flatibus, borborygmis, doloribus abdominis levioribus, alvi segnitie &c. vel etiam absque præviis illis incommodis subito corripiebantur alvi profluvio admodum frequenti.

Accedebat statim sub initium mali, fastidium ciborum, nausea, conatus vomendi, immo vomitus actualis, una cum magna virium prostratione.

Maxime verò ægròtos angebant *cardialgia* summa, dolores, torsiones, & cruciatus *intestinatorum* gravissimi, utpote molestissima morbi symptomata.

Feces per alvum ejectæ, in initio feces *cerevisia* colore æquabant *flava* aut potius *subrufa* erant, sed sensim aut fiebant *porracea*, *aruginosa*, aut *subcruenta*, *spumido-ulcerosa*, loturæ carnis subturbidæ haud absimiles, & paulo post, *tunica* interioris villosæ *abrasiones* referebant.

Ut plurimum tamen parumper una vice ejiciebatur, immo *irritus* sæpe totus fuit excernendi conatus.

Quidam successu temporis interdum *corpusecula carnosæ*, *carunculas* & quasi *glandulas* parvas, ut & integra sæpius *fragmenta tunice* interioris & *membrana intestinorum* abraasæ, excrementis cruentis & purulentis mixta deposuerunt, quæ integra & solida exierunt.

Ad hæc *praternaturalia* quædam, ex. gr. *pinguia* corpora instar *lardi scissi*, aliaque *glutinosa concreta* per inferiora vel superiora ejecta fuisse, vidi.

A quibusdam *Lientericorum* more, cibus, potus, medicamenta, omniaque ingesta, cruda, non mutata, ejiciebantur, & quam primum guttam liquidi adsumserant ægroti, statim alui fluxus cum molestia eos urgebat; intestina adeo laxa & relaxata erant, ut canalium mortuorum instar, nihil retinerent.

Fœtor ut plurimum aderat putridus, cadaverosus, intolerabilis.

Materia per vomitum ejecta in aliis a fecibus aluinis parum differebat, adeo ut illam excrementa aluina fuisse crederes, nisi quod rarissime sanguine tincta fuerit.

In non paucis jam primo, secundo, vel tertio die percipiebatur *singultus*; plurimi vero paucis ante mortem diebus eodem corripiebantur.

In aliis, statim in principio morbi, *Lipthymia* erant frequentes.

Febris in aliis satis notabilis, in aliis vero vel plane nulla, vel quæ vix percipi peterat, hæc symptomata comitabatur.

Pulsus in initio a naturali vix distabat, sensim vero & sæpius jam tertio vel quarto die *intermittebat*; in quibusdam autem plane *deficiebat*. Tunc quoque *extrema frigebant*; interdum etiam aliquot ante mortem diebus *pulsus* & calor naturalis redibant, sensim vero plane iterum evanescebant.

Lingua erat arida;

Sitis urgebat & angebat ægros, ut potum ad palati gratiam excogitare vix possent.

Agrypnia & *vigilia* continuæ maxime quoque fatigabant ipsos.

Urina plerumque plane erat suppressa, ut intra sex, octo, decem aut quatuordecim dies vix guttam emitterent;

In aliis vero statim cum morbi adfultu aderat *stranguria* molesta; urina rubella sedimentum ex luteo cineritium deponerat.

Tenesmus vix tolerabilis complures excruciat.

In aliis *ani prociencia* sequebatur.

Purpura rubra in fine morbi non raro conspiciebatur.

Rarius vero *aphtha* accedebant.

Alii *pustulis rubris* in cute variegati adparebant, quæ in suppurationem abibant.

Virginem vero nobilem vidi *maculis & tuberculis duris nigris*, quasi *carbunculis vere pestilentialibus*, per totum corpus sparsis, defœdatam, quæ in sphacelum lethalem terminabantur, ut rumor esset; illam peste extinctam fuisse, quam tamen opinionem nunquam non oppugnavi.

In paucissimis *subfultus tendinum*, aut *convulsiones*, modo totius corporis, modo folius abdominis observabantur.

Deliria quoque, sed tantummodo levissima, in moribundis notavimus.

Horum

Horum *oculi torvum* tuebantur, & *vultus distractus* erat, nec eodem loco manere, sed peregre abire volebant.

Sub his modo compluribus, modo paucioribus, symptomatibus, magis magisque *invalescebat alvi profluvium*, & ex spumido - purulento fiebat *ichoroso - colliquativum cadaverosum*, sensim sensimque magis insensibiliter, ut ita dicam, effluens, ac ægri intra *primam* vel *secundam periodum septenariam*, viribus plane exhaustis, *facie Hippocratica*, ut plurimum mentis satis adhuc compotes & cacaturientes, placide moriebantur.

Nonnullos *intra tres* vel *quatuor dies* ita mortuos vidi.

Mente vix concipi & credi potest, quanta *liquidorum humorum copia* in hoc morbo per intestina deposita sit. Totum fere corpus in liquidum solvebatur, & per intestina expurgabatur, ægrique tanta macie conficiebantur, ut nil nisi *sceleta sine ullo fæcco* adparent.

§. XXX.

Talis fuit tristis hujusce morbi facies, in quo summum ægri periculum incurrebant, & quidem hoc certius, quo gravius decumbebant. Hoc nobis fere *universale* fuit *axioma* & *prognosticon*; quo enim *magis inopinato morbus aliquem invadebat*, & quo *gravioribus symptomatibus*, vomitu nempe, *cardialgia*, *lipothymia*, virium prostratione, febre acuta, &c. *statim in principio stipatus* fuit, eo *gravius* etiam *adfligebat*, ac eo *citius*, *intra tres, quatuor, aut sex dies ad finem*, ut plurimum *lethalem properabat*; & contra hoc *levior* & *benignior* morbus evadebat, ubi symptomata erant *mitiora*, & *functiones animales* magis sibi constabant.

§. XXXI.

In illis itaque, qui *mitiori* gradu *adfligebantur*, *simplex* quasi, sed fere *continua alvi lubricitas* aderat, & *excrementa* primo *flavedine* aut *viriditate* aliqua *biliosa* plus minus tincta, dein *cruentata* magis & *spumida*, *tanquam albumine ovi mixta*,

& sensim velut *ulcerosa* evadebant, ac in dies magis magisque cum impetu profuebant; alii merum *mucum album* striis sanguinis tinctum, mittebant.

Alii *sanguinem* purum, sincerum, satis notabili quantitate dejiciebant.

Excrementorum factor non adeo intolerabilis, immo in quibusdam feces fere sine omni odore erant.

Fastidium ciborum, & nausea non adeo multa; in aliis *appetitus* satis bene sibi constabat.

Tormina & cruciatus intestinorum non adeo erant sensibiles, immo nonnulli plane iis carebant;

Nec hos *præcordiorum anxietates* multum vexabant.

Somnus & vires ipsos non ita relinquebant.

Pulsus in aliis, & præprimis in illis, ubi morbus in longum protrahebatur, motum febrilem leviolem indicabat, certam tamen periodum *febris* non servabat; quandoque *schemata tertiana anomala* ludere videbatur.

In his sudor facilius sequebatur.

Defluvium alvi cum reliquis symptomatibus sensim iterum minuebatur, fecibusque ad naturalem conditionem redeuntibus, ægri vel paucorum, sex, octo, decem, vel plurium, quindecim, viginti &c. dierum spatio convalescebant.

§. XXXII.

Generatim porro in hoc morbo sequentia notanda duximus; homines quidam per dies aliquot, antequam morbo infestabantur, *flatus & borborygmus abdominis* se audivisse quidem, sed vix sensitisse referebant; alii vero *flatibus* vehementer vexabantur.

Aliis ante morbi invasionem *alvus* erat solito *adstrictior*.

Deinde bonum fuit indicium in iis, qui *bilem flavam*, & adhuc magis, qui *bilem viridem*, quocumque morbi tempore, in primis statim in *principio*, vel sponte, vel medicamento exhibitto, vomitu vel dejectionibus alvinis, excernebant; hoc ipso *sæpius* omnis propemodum mali fomes quasi una vice auferebatur;

& quo citius hac evacuatio fiebat, eo certius aegri convalescebant.

Sanguinis sinceri excretio per alvum non erat morbi symptoma essentiale & simpliciter pathognomonicum, neque tam mali ominis; ii enim, qui multum sanguinis per alvum fundebant, quod tamen perpauca evenit, minus periculose laborarunt, quam ii, quorum feces parum sinceri sanguinis secum efferebant, sed solummodo album spumeum mucum viscosum velut intermixtis sanguinolentis striis; hi namque vehementiora abdominis tormina sentiebant, crebrius alvum ponebant, & virium majorem jacturam patiebantur.

Pessimus fuit *fluor alvi colliquativus, purulento-cadaverosus*.

Quidam homo valde robustus *uvas passas majores* integras cum reliquis fecibus ejecerat; quas octiduo ante morbum comederat.

Vomitus cruentus pessimus erat: hominem tamen robustum, propinato vomitorio, multum sanguinis puri reiicientem, brevi restitutum vidi; hic vero vomitus cruentus ipsi jam saepius familiaris fuit, ob lapsum, ut putabat, ex equo factum.

Malignus & lethalis fuit vomitus, si materia foetida purulenta, vel alia excrementis similia ejiciebantur; intestina enim jam putrefacta, eorumque liquidum in ventriculum depositum esse, eo ostendebatur.

Non omnem morbi adfultum comitabatur *febris*. Quo gravius enim malo laborabant aegri, & quo citius inde jugulabantur, hoc mitior saepius febris ex pulsu dijudicari poterat, & defectu potius quam excessu ut plurimum errabat pulsus.

Non erat malum signum, quibus *dies tertius* molestior & gravior adparebat, hi enim certius emergebant, morbo diutius, interdum per tres pluresve septimanas, protracto.

Crisis aliquam morbus in eo monstrabat, quod ii, qui inde moriebantur, maximam partem die quarto, initio septimi, vel noni, decimo quarto aliisque diebus judicatoriis exspirabant, in

his autem, qui e malo restituti sunt, dierum criticorum ordo servabatur.

Convulsiones semper mortis prodromi erant.

Singultus incipiente morbo non adeo funestus, sed lumbricorum sæpius in ventriculo stabulantium signum erat, at in statu morbi superveniens fatalem semper eventum indicabat.

Anxietates praecordiorum suspectæ, & latentis putrefactionis, immo instantis sphaceli erant signum.

Pulsus parvus, debilis, vacillans, malum omen;

Pulsus vero inequalis, inordinatus, altero momento celerimus, altero lentissimus, erat pulsus morientis, & quo similior modo dictis indiciis deprehendebatur, hoc periculosior erat conditio agrid.

Pulsus vero quocunque tempore intermittens & deficiens, gangrænæ in intestinis jam factæ & instantis mortis infallibile signum mihi semper extitit, neminemque novi, qui cum tali pulsu evaserit, sed omnes, quotquot similem exhibuerunt, intra paucos dies obierunt. Licet enim pulsus per intervalla ad statum naturalem rediret, & per aliquot dies adhuc regularis existeret, ægerque melius se habere videretur, nihil tamen eo servabatur, immo post aliquot dies certo extinguebatur. Medicumque in cautum non parum fefellit: proinde eidem necesse erat, ut quam diligentissime & patientissime per longum tempus pulsus exploraret, deque illo prudenter judicaret, ne imprudentiæ notam incurreret, nec salutem instante morte promitteret.

Nullus hic *Uromantia* & *Uroscopia* erat usus; omnia enim, quæ ex urinis sumebantur *prognostica*, incertissima erant; præterea in aliis interdum per totum morbum plane deficiebat urina, ob ejus suppressionem & sedium numerum, ut ne quidem inspicere potuerit.

Dolorum remissio manente fluxu foetido, ichoroso, fecium sine sensu emissionem, pulsu debili, &c. malum signum erat, quod brevi mors insecuta est,

Lingua arida, sive ea in principio, sive in fine mali arefcebatur, ceteris paribus, non tam malum erat omen, liquida tantum exposcebat.

Purpura rubra in fine morbi ancipitis erat eventus symptomata, vix enim unquam ægri levamen inde percipiebant, licet rite succedente purpura.

Aphtha vero semper funesti exitus præfagium erant.

Quibus in fine morbi *pustula* & furunculi erumpebant, illi, his rite suppurantibus, bonum facti sunt exitum.

Stranguria & *Dysuria* in fine morbi pejoris ominis, quam initio erant, ubi plerumque nil mali portendebant; neque etiam in fine morbi multum mali ex unico hoc symptomate metuendum erat, reliquis bonis existentibus.

Tenesmus plus molestiæ, sed minus periculi adferebat, & melior fuit, quam si incio ægroto sortes effluebant.

Multi ægrotorum *lumbricos* vel per superiora, vel inferiora, reddebant, nullo malo præfagio.

Magna virium prostratio, animi deliquia, cardialgia, constans deglutiendi difficultas, visus obscuritas, inquietudo, mentis alienatio, ut si sedibus suis exulare deberent, *deliria levia, floccorum collectio, extrema valde frigida, oculi insinigter cavi*, prout in facie Hippocratica describuntur, periculosa, plerumque lethalia erant iudicia.

Ramenta intestinorum abrasa, caruncula & solida membranarum partes si excernebantur, funestus erat status.

Non deerant *crepitus ventris*, quos absque fecibus emissos aliqui pro bono habuerunt signo, sed tamen nihil certi inde colligi poterat.

Sudoris spontanei successus bonum præstabat effectum, arte vero excitatus, sperato hoc successu ut plurimum destituebatur; nec eidem ob alvi fluxum, uti oporteret, operam dare poterant ægri.

Nec hoc omittendum est, me in tanto numero adffictorum ne unicum de *capitis dolore* conquerentem audivisse.

§. XXXIII.

Omnis aetatis & sexus homines immo ipsos *infantes lactantes*, matre sana existente, morbus hic adortus est, magis vero *laxioris, spongiosioris & repleti*, quam strictioris & sicciore habitus corpora, imprimis vero *sexum sequiorem* infestavit, siquidem plures feminae quam mares ab eo correptae sunt, ita ut quibusdam *mulierum morbus* appellaretur.

Mensium fluxus morbo superveniens nil mali portendebat, dummodo periodum & successum legitimum servabat; extra periodum vero prorumpens malum magis adgravabat.

Gravidis & puerperis plerumque periculosus extitit hic alvi fluxus secundum Hippoeratis Aphorismum 34. Sect. V. *Mulier in utero gerenti, si alvus multum fluxerit, periculum ne abortiat.* Et porro Sect. III. Aphorism. 31. *mulierem gravidam morbo quodam acuto corripit, lethale.*

Ita quoque aliae statim sub mali initium, alii vero superato jam morbo, aliquot septimanas post, abortum patiebantur, quandoque tristi cum eventu: multae tamen etiam, immo, quod notandum, plurimae dysenteria aegrotantium apud nos foetum ad justum parturiendi tempus retinuerunt.

Sic inter complures gravidas, quas tractavi, duas tantum, offendi feminas, quae sexto circiter graviditatis mense foetus, vivos licet, brevi tamen postea morientes, abortierunt: harum altera feliciter evasit, altera, quae in morbi recidivam incidit; & sub hac partum enixa est, diem obiit supremum.

In alia sub ipsa dysenteria, qua gravissime decumbebat, *partus terminus* incidit, matre foetuque eluctantibus, immo optime lactante & lactente, contra observationem illorum, ubi *puerpera dysenterica* infantem lactaverat, unde idem terribili modo convulsus interiit; aut ubi parvi *catuli ubera puerperae dysente-*

ficæ fugentes, diarrhœa ac vomitu correpti ac mortui sunt, ac si cholera laborassent.

Infantes & senes, item *debiliores*, *valetudinarii*, qui viscera fortia non habebant, vel aliis morbis debilitati; e. g. *Venereo morbo* fatigati, *cacheectici*, *phthisici*, aut quibus in visceribus hærebat *labes* &c. maximo periculo expositi erant, morbique violentiæ minus resistere poterant, quam robusta & sana corpora; quamvis & *infantes* tractaverim *lactantes*, quibus parum medicamentorum, & hæc non nisi per ubera matris sanæ propinari poterant, qui tamen eluctati sunt.

§. XXXIV.

Tandem adhuc notandum est, morbum, qui in *plebe* primo se manifestavit, & ex illa plures morti dedit, sensim etiam ad *lautioris conditionis* homines & divites transiisse.

Deinde & hoc singulare videtur, morbum in principio grassationis suæ jam satis acutum & lethalem, in sui decremento maligniorem fere evasisse, violentioribusque stipatum fuisse symptomatibus, id quod sane contra vulgarem contagiosorum morborum indolem evenisse videtur.

§. XXXV.

Postremo & hoc silentio prætereundum non est, *nationem Gallicam* ab hoc morbo fere immunem mansisse, e qua duo tantum viri annosi eodem correpti sunt ac occubuerunt.

Judæi vero omnes, a vera dysenteria, quantum comperire potui, plane immunes extiterunt, & ne unicus quidem ex iis cum hac lue confictatus est:

Adeoque & hic loci confirmata observatio, quæ jam in aliis morbis contagiosis vera fuit, nempe, *unam nationem ab iis magis adfligi quam alteram.*

§. XXXVI.

Morbo minus bene superato, aut methodo incongrua tractato alii *leucophlegmaria* & *tumoribus pedum œdematosi* adficiēban-

bantur, quæ tamen symptomata adhibitis congruis remediis facile cedebant.

In quibusdam morbus degenerabat in *lienteriam* multo labore sanabilem.

Alii, quidem antea *valetudinarii*, superata dysenteria per aliquot adhuc septimanas, multum *chylis albi*, qui a pulve farinacea haud aberrabat, cum fecibus naturalibus mixti, vel post eas deiciebant.

In aliis, in quibus morbus in longum tempus fuit protractus, in *ulcus* quasi *canerosum* terminabatur, ex quo per multas hebdomadas, decumbentes tandem interibant.

Alii aliquot menses ita adfecti, immo per totam hiemem cum *alvo laxa* conflictati vitam trahebant, viribus aliquantum adhuc valentibus.

Multide *debilitate* & de *frigore ventriculi*, de *abdomine male adfecto* & *dolente*, quo vix ferre possent adpensas vestes seu tunicas, ut & de *flatibus* conquerebantur.

Alii dysenteriam passi *famem* fere insatiabilem inde reportabant.

In *recidivam* valde periculosam incidebant, qui morbi curam negligentes se nimis cito sanatos putabant, fomitem mali non satis expurgato.

Sic inter alios tractavi gravidam, quæ, uti modo supra enarravi, sese jam restitutam credens, *medicamenta* præscripta ulterius *respuit*, sub *specioso graviditatis prætextu*, brevi tamen post in eundem morbum recidit, & simul abortum sex mensium passa, ipsa progrediente dysenteria, die decimo quarto mortua est.

Puer alius, quem parentes *sine medicamentis sanatum* putaverant, post duas hebdomadas in idem incidit malum, eoque extinctus est.

Eundem recidivæ adsultum passi sunt, qui festinato nimis *libero aëri* sese exposuerunt,

§. XXXVII.

Tandem & hoc silentio non est prætereundum, omni illo tempore quo dysenteria grassabatur, *omnes alios morbos*, excepta diarrhœa & uno vel altero varioloso, fere plane *cessasse*, paucissimosque novi, qui alio, quam hoc ipso morbo contagioso læto adfixi decubuerint; quod phænomenon cum alii in peste etiam observaverint, illorum sententiæ accedere non dubito, qui statunt, alios morbos tempore luis contagiosæ larvam epidemice grassantis mali sæpius induere, seu in eam abire. Et hæc mihi ratio videtur, cur in quibusdam dysenteria ægrotantibus se species febris tertianæ manifestavit, dum ægroti tertio quoque die gravius laborarunt. Subjecta enim morbosa, seu homines minus bene dispositi, contagio facilius expositi sunt.

§ XXXVIII.

Ultimo, *contagiosum hunc morbum* fuisse; inde adparebat, quod, cum domus semel infecta esset, plures vulgo eodem successive corripenterentur, qui modo gravius modo levius conflictabantur. Vidi enim integras familias, in quibus ne unicus ab hoc malo immunis manebat. Vidi alias, in quibus pauci adfingebantur. Vidi etiam alias, in quibus unicus tantum a morbo hoc infestabatur, ceteri omnes liberi manebant.

§. XXXIX.

Contagium vero hoc intra corpus receptum *non adeo violentum* fuit, ut adstantes statim prosterneret; hoc enim raro accidit, alios vero non nisi post aliquot dies, immo post unam alteramve septimanam morbus invadebat. Per longum tempus enim virus hoc in corpore latere poterat, antequam se prodebat, viresque suas exerebat, ut ægri sæpe ignorarent, quo tempore, quave occasione malo adflati fuerint. Unum etiam subjectum præ altero ad hunc vel illum morbi fomitem magis dispositum est.

§. XL.

Deinde miasma hoc contagiosum non eandem obtinuit violentiam in omnibus, nec omnia corpora ab eo adfecta, pari malignitate contagiosa, respectu aliorum, imbuta fuerunt; in nonnullis potius ædibus periculosior erat morbi conditio magisque inficiens, quam in aliis, qui et in his plures, in aliis pauciores interemit; itaque alter altero citius aut lentius inficiebatur, et gravius laborabat, *prout a quopiam contagium contraxit*, qui aut facile *sanatus* fuit, aut illa lue *interiit*: plures enim ab iis, quorum morbus exitialis fuit, infecti sunt, quam ab aliis, qui a morbo convaluerunt: gravius etiam affligebantur, & curatu erant difficiliore, qui a moribundis, quam qui a convalescentibus infecti sunt. In his enim exhalationes minus putridæ et venenosæ fuerunt, & inquinamentum morbificum benignius, quam in illis, quorum morbus lethalis exitit; nam in extinctis venenum humores in summam corruptionis & putredinis *ἀκμήν* perducit, qui hanc ob causam vicissim exhalationes lethales emittunt, aliorumque hominum humoribus acrius dissolutionis stimulum imprimunt; ex qua re etiam analogia inter hunc et alios morbos contagiosos animadvertere datur.

§. XLI.

Facillime morbo corripiebantur, quorum erat agrotis et morituris opem ferre, inprimis vero, qui eis repurgandis; et *excrementis* auferendis, manum admoverant, aut usurpata lintamina laverant, eaque præstiterant, quæ cum gravi *excrementorum* *foetore* coniuncta fuerant, hinc in *famulos & famulas* facile morbus transibat, qui & plurimum periculosissime luctabantur.

§. XLII.

Et hæc *generalis huius morbi est historia*, ex qua ejus *natura* et *indoles specifica* Medico satis patebit, quamque mox ulterius enucleabimus.

Nunc

Nunc tantum maioris illustrationis gratia unum aut alterum lethalis aut salutaris eventus *exemplum* adducam.

Ita *femina* 25. circiter annos nata, habitus succulenti, die 25. Octobris subito *summa cardialgia*, *lipothymia*, *vomitibus continuis materia feculenta, putrida* veluti, correpta fuit. *Feces* hæc per superiora excretæ similes erant illis, quæ per inferiora magna quoque quantitate simul ejiciebantur. Die secundo fere *synoptica* facta, die morbi tertio iam *pulsus intermittens* sistebat, qui die quarto plane *deficiebat*; *facies* mortem propinquam significabat; *algebat* per totum corpus, & sub *continuis his symptomatibus* absque ulla fere remissione aut medicamentorum levamine die octavo expiravit.

Alius *juvenis* 20. annorum, macilentus, valetudinarius, die primo Novembris dysenteria afflictus fuit, continua fere cum *cardialgia, nausea*, ac *doloribus intestinorum valde acutis*, die secundo iam multum *materia quasi purulenta liquida* dejiciebat, die tertio *pulsus intermittebat*, & die quarto plane *cessabat*, cum insequente *frigore extremorum*, immo totius corporis. Redibat quidem die quinto & sexto sensim pulsus & calor naturalis; & die septimo etiam *cardialgia, nausea, dolores in abdomine* & deiectiones alvinæ paulisper minuebantur, ut ægrum melius se habere crederent adstantes: *patiensque idem adfirmabat*; at audiebatur hoc ipso, & insequente die octavo interdum *singultus*, inopinatoque inter sermones præsentium die nono placide expiravit æger, cum nihil minus quam ejus mortem expectarent domestici.

Alius *vir* tricenarius, in cuius ædibus jam quatuor homines successive dysenteria laboraverant, convaluerantque, mihi obvius factus est in platea, die 23. Sept. sub vesperam. Is *quintus*, ut & pater familias, hilari mente lætabatur, se huc usque liberum mansisse; sed insequenti nocte *dysenteria* cum *vomitu* adeo vehementer eum incessit, ut *viribus maxime prostratis* statim lecto adfigeretur, & altero mane crederes, eundem iam

per mensem decubuisse. Adeo vehemens insultus initio me sollicitum habuit, at evacuata multa bile flava ac viridi, dysenteria cum reliquis symptomatibus intra biduum cessavit, ac patiens brevi plenarie restitutus est.

Alia femina octogenaria sana sibi visa die undecimo Octobris e templo rediens circa horam nonam matutinam ex improvise vomitibus ac dejectionibus alvinis, bilioso feculentis, adeo frequentibus, coniunctis modo lipothymis, modo convulsionibus intercurrentibus, corripiebatur, ut circa horam undecimam nocturnam iam per semihoram pro vere mortua haberetur; rediit tamen sensim ad se, & cessantibus successive modo dictis malis, intra biduum faucibus mortis erepta est.

§. XLIII.

Hoc modo possem multa exempla dysentericorum adlegare; at, cum vix duo agri indicari queant, qui in omnibus circumstantiis plane convenissent, contra alter semper altero periculosioribus symptomatibus laboravit, non video, qualem utilitatem talis labor allaturus sit, siquidem Medicus ex prioribus per se discernere valet, quo in statu suus versetur æger; ideoque hæc sufficere jubentes, ad ipsam morbi causam, ejusque inquisitionem transibimus.

CAPUT II.

Continens caulas Dysenteriaë bilioso-contagiosæ.

§. I.

Nil pulchrius sane, sed & nil difficilius est in Medicina, quam *Physicas morborum causas* cognoscere, easque per rationes evidentes demonstrare. Tot sæpe & tam varia hic concurrunt symptomata, tot diversi effectus, ut in ostendenda & indicanda *vera causa reali* non raro acutissimi hæreant Medici,

si, diversasque in partes abeant. Si unquam peccatur in *fallacia causa pro non causa*, ut Philosophi loquuntur, certe illud in hoc articulo in Medicorum scriptis offendimus, ut inde *conjecturalem* potius, quam *rationalem* artem nostram declarandi occasionem nacti sint inimici.

§. II.

Et certe me nunc opus adgredi longe difficillimum, is demum facile intelligit, qui me *de causis hujus morbi epidemico-contagiosi* commentaturum videbit. Illi potius Medici, si non acuti & accurate loquentes, satis tamen sibi sapientes videntur, qui ab aliis de causa hujus mali rogati in promptu habent respondere, hoc *ab aeris infectione*, & *venenositate*, ut sic dicam, dependere; quo quidem nihil dicentes, nec ipsi cognoscentes, sibi tamen ignorantique vulgo optime satisfecisse habentur.

§. III.

Si vero hanc rem accuratius inspiciamus, negligentia maxime culpanda notandi sunt tales artis magistri, ubi in re tam magni ponderis circa generaliora & incerta tantummodo cum ignorante plebe subsistunt, nec in propiorem & *specificam* causarum *rationem* inquirunt, præsertim in casu, ubi illas ipsas causas omnibus viribus oppugnare, & oppositis remediis tollere, tota Medici versatur ars & scientia. Contra umbram tales pugnant Medici, qui hanc nostræ artis partem negligunt, nec ipsi, quid faciant, aut quid faciendum sit intelligunt.

§. IV.

Hic error satis nobis liquet, omnesque eruditi facile mecum consentient, tam brevem tamque *obscuram morborum Epidemicorum Aetiologiam*, qua omnis causa modo simpliciter in aerem rejicitur, segnes facere Medicos, eosque levare labore instituendi justas & rationales morborum observationes. Verum enim vero ex altera parte liberrime fateor, *me mihimet ipsi in nostro casu non plane satisfacere*, ac propemodum dubium

hærare, num certius aut melius quid in medium prolaturus sim, quidquid etiam laboris in hanc rem indagandam impenderim.

§. V.

Si quis enim ex me quaesiturus esset, quænam *Causa procausæctica* sit, unde *morbis ille Epidemico-contagiosus, dysentericus*, certo tantummodo tempore ortus & grassatus sit? sane & ipse certam quoque aeris qualitatem causari cogeret; at si ulterius urgeas, *quænam & qualis proprie hæc certa aeris qualitas & conditio* sit, quæ certis temporibus ac tempestatibus, mensibus nimirum æstivis & autumnalibus hanc luem vulgo producere apta sit? mox infra ostendere cogar, nec dum circa hoc inter Medicos convenire, sed varias ac diversas aeris constitutiones & mutationes ab illis allegari.

§. VI.

Ubi autem tandem quis roget, quænam porro sit *materia illa physica morbosa*, aut in quo proprie peculiaris ejus qualitas consistat, ut certo tempore, aut si mavis a certa aeris mutatione semel nata, atque uni adplicata homini, aliis deinde sese communicet, ac per *contagium* totam civitatem, regionemve inficiat? tunc statim in limine cum omnibus Medicis cordatis ingenue fateri non erubescō, *non imaginabilem, nec dum explicabilem* adhuc illam extitisse; vera enim & specifica illius indoles neque a prioribus Medicis satis cognita & perspecta fuit, neque nobis adhuc satis patet.

§. VII.

His præmissis mihi facile objici posset, plane supervacaneum, immo ineptum quid, me suscepisse, qui rem inquirere atque demonstrare adgredi velim, de qua tamen in antecessum factus fuerim, *neminem unquam mortalium id fecisse, nec quemquam præstare posse*; quæ objectio, quamvis non plane absurda, nos tamen non prorsus deterrebit, quo minus aliquem laborem ten-

tentandi gratia suscipiamus ac experiamur, quo usque pervenire possint ingenii nostri vires, & quinam porro *artis limites* nobis in ejusmodi perquisitione positi sint; quod, si ea attentione atque *ἀκριβεία* fiat, qua par est, & rei ipsius gravitas postulat, illa opera non plane inutiliter erit collocata, verum in pervestigatione morbi ulteriori tantum lucis adfundet, ut ea in praxi clinica bono cum fructu uti possimus.

§. VIII.

Et quoniam isthoc ipsum experientiæ ope summo cum successu ita expertus sum, rem rationibus & experimentis adeo luculentis eo usque exhaurire ac demonstrare satagam, ut causas in nostro morbo eatenus clare concipere possimus, quatenus pro eisdem possint haberi, neque cogamur, sine rationali pathologico nexu & consiliorum rationibus sufficientibus, ex fortunæ arbitrio, patientes tractare.

§. IX.

Adnumerantur autem generatim morbis *contagiose*, vel si mavis, *epidemicè* grassantibus, *pestilentia*, *febres catarrhales*, *petechiales*, *variola*, *morbilli*, *dysenteria*, aliique, quorum omnium culpa confestim in aerem transfertur; verum etiam illi omnes & singuli quam maxime inter se differunt, dum quilibet eorum non solummodo specialia symptomata & signa sistit, sed etiam intimiorem cognitionem, tam ratione theoriæ, quam ratione praxeos postulat, quænam nimirum Causa methodusque specifica in cognitione & adplicatione remediorum, tamquam antidotorum, ad hos diversos morbos cuilibet conveniat.

§. X.

Hæc morborum *Epidemico-contagiosorum* adeo notabilis inter se *diversitas* in indaganda illorum causa vera, non sola est difficultas; maxima adhuc in eo versatur, quod *quilibet talis morbus*, quotiescunque in genere *semet sistit*, *toties diversum a se*

se invicem *habitum induat*, ac in sua specie adpareat mutatus, diversus, immo priori malo epidemico contrarius; idque in tantum, ut non solum uno tempore periculosior, atque adeo curatu difficilior existat, quam alio, sed & quod pro varia, immo priori malo contraria indole, etiam aliam & sæpe contrariam medendi viam exposcat.

§. XI.

Hujus rei admodum notabile exemplum habuimus in *dysenteria*, quæ nos hoc tempore adfixit, quamque *Bilio-contagiosam* adpellavi, ad differentiam illarum, quæ sanguinolentæ, albæ, mucosæ, &c. audire consueverunt. Falluntur enim, et fallunt sese Medici, qui nostram dysenteriam sanguineam, albam, griseam, &c. fuisse statuerunt, cum biliosa potius materia hic peccaverit. Inde accidit, ut indoles huius ab aliis dysenteriiis adeo diversa, Medicisque adeo fallax videretur, ut, qui ad hanc rem animum non attenderent, nimis sero animadvertèrent, se a scopo multum aberrasse.

§. XII.

Causas vero physicas mali dysenterici, uti generaliter in omni, sic etiam in specie, nostra in dysenteria Medici quærunt frequentes:

(I.) In *certa quadam aeris dispositione*; alii enim aerem simplicem, nimis siccum & intense fervidum, æstuosum; alii aeris fervidi cum humiditate nebulosa & flatibus austrinis conjuncti temperiem; alii subitas, frequentes & notabiles incipiente autumno ætus & frigoris vicissitudines & mutationes incusant. Quidam a *corporum cælestium* variis motibus & influentiis, itemque a *phasibus Lune* causam derivant. Creduli infestum *aeris inquinamentum*, coelitus demissum, aeremque ipsum corruptum, venenatumque esse venditant.

(II.) Alii causam dysentericæ deducunt ab *externa sublunarium effluviis putredine*, exempl. gr. ab exhalationibus ex aqua

aqua stagnante putrida, seu *lacunis*, aliisque rebus putrescentibus; alii *evaporationes terrenas venenatasque, & salis volatilis corrosivi, ex terra antris sublimati*, spicula excogitant, illas Causis mali dysenterici adnumerantes.

(III.) Alii dicunt, *morbum esse plebis*, a malo vitæ regimine obortum, & hinc modo *fructus boracis*, cucumeres, melones, pira, pruna, omnisque generis nuces, mala persica, uvas, &c. ut & *potulentorum fermentescentium* ingurgitationem, modo vero frequentem usum *seri lactis* accusant.

(IV.) Adhuc alii alias singulares causas arcessunt: nempe *aquas per canales plumbeos defluentes, esum carnis suilla*, si ea comesta homines statim bibant; nonnulli *aquam frigidam, vermes* & alia, quæ otiosa ingenia excogitare solent.

§. XIII.

Cum vero *dysenteria*, generali nomine acceptæ, *Causa* esse possit omne id, quod adsumtum inflammationem, corruptionem & suppurationem in ventriculo & in intestinis eorumque succis promovet, e. gr. omne fermentum, esculentum vel potulentum, omne acre, stimulans, corrodens, evacuans, omnia peregrina caustica, omnia malæ nutritionis ingesta, &c. hæc tamen pro casibus tantummodo peculiaribus benignioris dysentericæ *sporadica*, vel potius diarrhœæ haberi debent, non vero constituunt morbum *contagiosum* epidemice grassantem, quod *criterium est vera dysenteria*, qualis hic desæviit; hinc in iis causis singulariter discutiendis non diu moraturus, eos primarie tangam casus, qui tanquam præcipui, & Medicorum attentione digni habentur.

§. XIV.

Antequam autem ad discussionem harum *Causarum secundarum* transeamus, ante omnia adscendendum est ad *primam*, quam principalem, agentem, moventem, seu si placet, *Metaphysicam* causæ physicæ adpellamus. Non enim solum omnes morbi justæ sunt peccatorum nostrorum pœnæ, adeo quidem

naturales, physicæ, & ut ita dicam, indispensabiles, ut hominibus contra regulas naturæ insitas vix peccare liceat, quin gravius aut levius inde, etiam physice, puniantur, & verum semper apud nos evadat proverbium: *per quod quis peccat, per idem punitur & idem*: sed & præterea homines morbis puniuntur, ubi nullam, vel saltem certam, & veram causam in physicis demonstrare vix possumus. In his casibus *Deus* utitur morbis tanquam *flagello extraordinario*, quo invalescentem prævaricationum numerum alicujus urbis aut regionis peculiari & gravi modo vindicare, & simul mortales a peccatorum erroribus revocare, aut eorum incrementum sufflaminare nititur. Ita a *Syracide* cap. XXXVIII. vers. 15. pulchre dicitur: *qui in Creatorem suum peccat, incidet in Medici manus*; & CI. *Diemerbrakius* causam calamitatis sui temporis declarare volens, eam sequentibus exprimit verbis: „ prima „ & primaria causa est justissima summi Dei ira, quam turpissimæ „ ac deterrimæ exhalationes, e stagnis fœdisque peccatorum nostrorum cloacis sursum elatæ, provocarunt & incenderunt.

§ XV.

Hanc quoque causam *castigationis divinae* penes nos obtinuisse, & pro primaria habendam fuisse, dum nostra civitas præ aliis tam singularem ultionis gravitatem experta est, a multis probe agnitum & publice declaratum est, nec a quoquam, cui sincera & sana mens erit, in dubium vocabitur. Exemplum modo capiant alii, sibi mitiora non imminere, quam quæ nos tempore afflictionis pertulimus & in memoriam sibi revocent salutarem exhortationem *Salvatoris* nostri ad Judæos Luc. XIII. *Sed vos, nisi ad frugem redieritis, omnes similiter peribitis.*

§ XVI.

Quod vero ad *Causas secundas*, & primo ad *aërem* attinet, Medicorum quidem fere omnium sententia eo vergit, & non solum confestim *omnium morborum Epidemico-contagioforum*, sed & in specie *dysenteriae* grassantis culpam, uti jam dictum est, in aërem transferre velint, ob ratioem, quod plures simul adfliguntur;

tur; sed si porro quæritur, quomodo *aer ille dispositus* & comparatus sit, aut qualis eius *constitutio specifica* adesse debeat, ut adeo *specificum effectum* exserere & *specificè morbum contagiosum certi generis* excitare potens sit? supra jam vidimus, de hac re non omnium eandem esse sententiam, & ipsam non adeo apertam, aut extra controversiæ aleam positam esse, Microscopiorum enim nostrorum nondum ea est claritas, ut eorum ope cujuscvis aeris mutati figuram specificam, aut spicula illa morbifica, in aere supposititiae volitantia, oculis subiicere queamus: potius rationis humanæ infirmitas ubique patet, si omnium illorum eventuum rationes physicas semper in aere quærere velimus.

§. XVII.

Experientia enim magistra jam abunde edocti sumus, quod, quotquot fuerint *Meteorologi*, qui quovis die aeris in *termometro* & *barometro* effectus, eius calores & frigus, gravitatem & levitatem, ventorum stationes, humiditatis & siccitatis vicissitudines, tonitrua, grandines, &c. adnotaverunt, ac per complures annos continuaverunt, ne unicam tamen regulam inde evenire & stabilire potuerint, qua certo liqueat; aut quisquam a priori prædicere valeat, ex hac vel illa aeris dispositione, aut tempestatum mutatione specifica hunc vel illum morbum simplicem solummodo in genere, multo minus alium epidemicum aut contagiosum malignum, certa & necessaria consequentia physica ortum fuisse, aut unquam certo oriturum esse, quæ tamen omnia prius probanda, & firmis rationibus & experimentis stabilienda essent, si iisdem inniti possemus.

§. XVIII.

In hanc rem libenter quidem *observationes Meteorologicas* ad annum nostrum in curiosorum gratiam addidissim, num forte quosdam dysentericos aeris atomos in iis detegere potuissent alii; sed quia illorum constitutionum observationes ipse non institueram, nec iisdem per alios potiri potui, curiosi hujus rei easdem ab aliis notatas alibi invenire poterunt. At vix credo, quem-

quam ex iis demonstraturum fore, aerem nostrum corruptioni dysentericæ magis obnoxium fuisse quam alibi.

§. XIX.

Nimis longum foret, cujusvis opinionem circa hanc rem singulatim recensere & sub examen vocare; plerique tamen in hoc consentiunt, ut *dysenteria statutum anni tempus* adsignent, nempe æstatis finem & autumnii initium; hinc causam hujus morbi è calore diurno & frigidioribus noctibus semet invicem excipientibus petunt: unde tamen & alii porro ex eo contendunt & concludunt, dysenteriam quovis anni tempore, tam hieme, vere, quam æstate & autumno posse oriri, si modo tempestatum conditio ad id conspiret, nimirum si ab intenso calore subita mutatio in frigus fiat. Verum enim vero & hæc opinio haud nititur immoto fundamento, cum dysentericæ longe frequentiores & universaliores esse debeant, si modo dictas tempestatum vicissitudines pro directa sua Causa physica agnoscerent; sed & e contrario vidimus hunc morbum etiam se manifestare eo tempore, quo tales aeris mutationes neque prægressæ fuerunt, neque adhuc dum deprehendebantur. Deficiente vero causâ fieri nequit, ut ejus sequatur effectus.

§. XX.

Cum porro videamus, dysenteriam plerumque & ordinariè *calidissimo æstatis tempore ac sæpissime* etiam jam mense *Junio & Julio* oriri, eundemque morbum eodem tempore in pluribus locis, etiam longe a se invicem distitis, simul sæpe inveniri, ipsumque in regionibus calidioribus crebrius occurrere, quam in frigidioribus, prout in primis ab illis, qui in *Indiam Orientalem* abierunt, edocemur, advenas ob calores ibidem continuos & ferventissimos a malo dysenterico facilius corripì quam inquilinos, quia peregrini ejusmodi calori vehementiori adfueti non sunt; porro cum experimur, ipsum hunc morbum tempore calidiore ortum, succedente frigidiore tempestate vulgo senescere, inde tandem concludendum mihi videtur, *calido & sicco aeri in-*
sucto

fueto diuturno in producenda ejusmodi morbosa corruptione in nostris corporibus non omnem vim negandam, sed ipsi omnino inter causas externas, insignem effectumtribuendum esse; Siquidem hoc ipso nostræ grassationis tempore calidam quidem, at non ferventissimam habuimus æstatem, iisdemque mensibus, prout relationes publicæ nuntiarunt, *dysenteria agrum Campensem, Ducatum Juliacensem, Montanum, Coloniam*, aliasque Germaniæ regiones, plus minus adflixit.

§. XXI.

Attamen manet adhuc *nodus insolubilis*, quod non solum multæ fuerint ætates, in quibus longe major, quam hoc anno, fuerit calor, nec tamen *Dysenteria Epidemica* vel *contagiosa* inde suborta sit; sed & quare *dysenteria* hic loci, & in prædictis regionibus nata sit, & omnes fere reliquæ per tantum interval- lum interiacentes urbes & vici incolumes manserint, ut ne vestigium ejus ibidem deprehenderetur? cum tamen aerem inter- medium, in primis in regionibus sub uno climate sitis, commu- nem & vix magis salubrem, aut intensius calidum, fervidumue, uno quam altero loco fuisse, probabile videatur. Quis enim ex. gr. cogitarer, Emerici, Cliviæ, Graviæ, Tielæ, Arnhemæ, &c. calidiorem, frigidiorumue extitisse aerem, quam qualem nos hic habuimus? Et tamen illæ urbes, nobis ita vicinæ, a mor- bo tactæ non fuerunt, dum interim nos, medii inter ista loca, soli ab illa lue tentati fuimus; cujusmodi eventus singulares & adeo notabiles, specifici, ita crude & nude aeri soli, calido, ejus- que effectui, salubri, vel insalubri &c. stabili cum fundamento vix tribui poterunt, sed illius adhuc aliæ rationes infra investi- gandæ venient.

§. XXII.

Dum vero aliquam, non vero omnem, calido aeri huic mor- bum producendi tribuimus potestatem, omnium minime tamen inde sequitur, sententiam eorum firmam stare, qui autumant, *aerem* ipsum tempore morbi, sic contagiose vel epidemice graf-

fantis, *venenatum*, aut venenum aliquod universaliter tunc per aerem diffusum esse; cujus sententiæ quidam patroni vespertino tempore apud nos rure redeuntes, sibi visi sunt videre venenatos tales vapores & nebulas urbi nostræ independentes; ad quod meticulosa imaginatio sine dubio multum contribuerit.

§. XXIII

Si enim, cum tam multi ac inter se diversi hinc inde oriuntur epidemici & contagiosi morbi, *omne illud venenum* tempore grassantis cuiusdam morbi, *in aere resideret*, ex hac hypothesi porro sequeretur, in atmosphæra nostra fere semper volitare modo *venenum morbillosum, variolosum, petechizans, pleurizans, purpuratum, catarrhale, dysentericum*, modo aliud; aeremque nostrum fere maximam partem debere esse venenatum & corruptum. Verum, uti non negamus, ab aere corrupto, & putrescente, ubi re vera talis existit, multos & graves morbos oriri posse, tamen venenum illud contagiosum; quod variis anni tempestatibus, aut quod tempore morborum Epidemico-contagiosorum aeri insinuatum, & quod in eo vagari & volitare putatur, mera sane, ut doctus quidam Medicus loquitur, videtur esse chimæra & festinata nimium coniectura illorum, qui *efficaciam qualitatum communium* aeris, ex. gr. simplicis caloris siccitatis, humiditatis, frigoris, &c. diuturnioris aut intensioris, extraordinarii, insueti in nostra corpora, & in primis notabilem inde *humoribus nostris inductam mutationem & vitiosam alterationem* non satis attente considerant, neque perpendunt, quam facile & quam vario modo ex varia & simplici aeris illa qualitate humores nostri blandi alterari & in putredinem converti possint.

§. XXIV.

Itaque hoc *nostra Epidemia* tempore *venenum dysentericum non poterat herere* aut *divagari* in aere, considerato, non tantummodo urbem nostram solam laborasse, vicinas autem urbes longe lateque circum nos sanas permanisse, sed & ne quidem

ab initio morbi, civitas omnibus in partibus simul infecta fuit, sed malum quasi per gradus certas solummodo plateas occupavit, donec sensim per infectionem immediatam in ceteras plateas, ac tandem etiam in vicos agrumque proximum translatum fuerit, veluti supra in historia morbi indicatum est. Cum vero nec in nostra urbe, multo minus in uno urbis angulo vel platea diversum aerem habeamus, quam in alio, exinde manifesto adparet, aerem, qui universalis est, & quo nemo viventium carere potest, non potuisse esse venenatum; alioquin, si contagium dysentericum eiusque semina in aere quaerenda forent, tunc & omnes vel saltem plurimi hominum, qui ex illo, hac labe putatitiae infecto aere, spiritum ducunt, adfici deberent, id quod experientiae omnino repugnat.

§. XXV.

Neque etiam *phases luna* aliquem in morbum influxum habuisse, ut quidam venditabant, certa observatione & experientia colligere potuimus, neque credibile est, illas phases ad producendos vel augendos morbos Epidemico-contagiosos aptas esse, ob rationes contra aeris efficaciam communes & venenositatem modo adlatas, ac certo respectu huc quoque applicandas, ut & ob eas, quas infra tamquam magis proximas adlegabimus.

§. XXVI.

Quod opinionem illorum spectat, qui statuunt, venenum dysentericum ex *vaporibus venenatis terrenis*, ex terrae antris sublimatis, vel *è rerum externarum putredine* & foetidissimis *colluvionum putridarum exhalationibus* posse generari, in primis vero illud apud nos e corruptis vaporibus aquae pluvialis, quae in *tribus lacunis* in urbe nostra collecta adservatur, in repentinos usus incendiorum oborientium, &c. ortum traxisse, illi adhuc minus veram mali originem eiusque naturam tetigisse videntur; si non solum generatim observamus, hanc luem non solummodo hic, sed etiam alibi locorum se manifestasse, ubi tales lacunae non habentur, aut ibi tales exhalationes, externae putridae,

putridæ, vel alii vapores, venenati habitus, non reperiuntur. Cum contra his in terris sint urbes, in quibus multæ sunt aquæ & fossæ stagnantes, & interdum maxime fœtentes, & tamen inde nulla dysenteria oritur, quæ ex horum sententia longe frequentior esse deberet, si illæ aquæ morbi Causam procatarticam constituerent. Ut taceam, quod nostræ lacunæ forte per longum annorum spatium in urbe hac extiterunt, & tamen per longum tempus nulla dysenteria contagiosa hic sæviit, præter eam, quæ Anno 1702. e castris, in agro Cliveni hærentibus, per milites huc propagata est, quæque alii & peregrinæ seu exteræ causæ ortum suum debet, minime vero hic loci nata erat. Proinde, si hæ lacunæ hujus mali fontes veri essent, dysenteria certe admodum sæpe hic grassari, & ortum suum distinctius manifestare deberet, quam huc usque contigit. Cum hoc jam non liqueat, istis lacunis tanti mali causam veram tribuere nequimus.

§. XXVII.

Et quod in specie ad illam rationem attinet, dum nonnulli *iisdem lacunis* causam mali ideo assignasse videntur, quod una harum lacunarum adiacet plateæ dictæ *de Sickenstræt*, in qua morbus admodum sæviit; tamen sciendum est, morbum hunc non sumisise initium in hac ipsa platea, vel altera huic lacunæ proxima, *de Koningstraet* dicta, quod tamen oportuisset evenire, si malum ex lacunæ vicinia ortum traxisset, verum in alia platea longius versus septentrionem sita, quæ vocatur *de Paulstræt*, morbi prima semina detecta sunt, & hanc plateam integra series ædificiorum ab illa lacuna separat. Postquam vero malum, in platea Paulina ortum, dextrorsum, sinistrorsumque se diffuderat, ac imprimis in austrinas partes, ubi lacuna jacebat, vehementius grassabatur; præterea cum illa platea, *de Sickenstræt*, plena sit hominum plerumque inopum; quibus vitæ auxilia & commoditates deerant, aliter fieri non potuit, quin ibidem & complures ægrotarent, & morbo consumerentur; *nullo autem jure huic lacuna Causam mali imputari posse* censeo, in primis etiam, cum

apud

apud reliquas duas lacunas, & speciatim apud eam, quæ ad orientale urbis latus vergit, tantus ægrotorum numerus non fuerit, nec certe major, quam in aliis urbis locis.

§. XXVIII.

Interea non negem, *has lacunas per indirectum multum facere* posse ad *propagandum malum*, quanquam directe & proprie morbi causa continens non existant, quoniam eiusmodi lacunæ ad varias impuritates occasiones præbent, dum accolæ multiplices sordes in easdem conferunt, unde non tantummodo spectatu iniucundæ fiunt, sed etiam re vera putrescentem foetorem tempestate æstiva emittunt. Insigniter vero contagium tempore talis morbi per illas lacunas disseminari posset, si *excrementa ægrotorum* illuc aut etiam in plateas) proiiciantur; nam *in his maxime resident exhalationes exitiosæ*, quæ proxime accedentes adflant, & in morbum præcipitant; ut hinc istæ lacunæ proprie urbi non sint nocivæ, sed sordes, tempore morbi grassantis in eas coniectæ,

§. XXIX.

Inter causas morbi supra §. XII. num. III. una a *mala victus ratione* deducitur, quia hic morbus ordinarie initium suum capit inter *plebem & pauperes*, magisque semper inter illos, quam inter divites, viget. Plebs hinc hic loci admodum irritabatur, cum audiret, malum ab initio solummodo per contemptum *pro morbo infima hominum feci proprio* haberi; cum vero mox etiam potentiores ac divites eo invaderentur, iique aequæ ac viliores morte abriperentur, plebei homines vindictæ fruitione se se consolabantur, & hoc ipso causa etiam illa evanuit. Interim ratione non caret, homines, promiscuo, vilior ac sordidior victu utentes, & aliis sanitatis conservandæ commodis destitutos, citius & facilius eiusmodi morbo esse obnoxios, quam alios, qui salubribus solummodo eduliis fruuntur, neque aeris injuriis adeo sunt expositi, quandoquidem & apud nos plures pauperiores in morbum incidebant ac moriebantur, quam alii opulentiores,

qui remedia præservativa & juvantia necessaria mature adhibere poterant; hi enim principiis obstant, illi contra plerumque se negligunt, vel perverſis & contrariis remediis malum augent; Et hæc circumſtantia ſola mihi videtur ſufficiens ratio eſſe, quare vulgus plerumque in eiuſmodi morbis plurimum patiatur.

§. XXX.

Quod ad *fructus horæos* in ſpecie attinet, hi non adeo poſſunt accuſari, quandoquidem primo: non ſolum ſingulis annis dysenteria non graſſantur, etiamſi fructus horæi & olera abundanter provenerint; verum perſpicue obſervatur, & apud nos etiam ſæpe numero compertum eſt, homines iis fructibus omnino non utentes, immo & infantes lactentes ab hoc morbo corripì, quamvis matres ab iis fructibus plane abſtinuerint. Præterea malum dytentericum *apud nos jam viguit, antequam fructus comedi poterant.* Comellio quidem eorum tunc temporis moderata eſſe debet, nam fructuum abuſus apud eos, qui ad morbum jam diſpoſiti ſunt, utique malum promovere, eique ſtimulum addere poteſt. Interea verum eſſe nequit, hos fructus morbi contagioſe graſſantis *Cauſam continentem* aut *veram procatarcticam* exiſtere, aut in iis latere poſſe, quotidiana refragante experientia; ſed ſolummodo, ſi quis fructus comederit, & dysenteria dein laborare cœperit, pro nuda *Cauſa occaſionali* per individua haberi poteſt, idque eo magis, cum complures apud nos noverim, qui illos fructus, inprimis vero uvas, ſine ullo ſanitatìs diſpendio quotidie & copioſe ederunt. Promiſcue enim homines, ſive fructus horæos comederint, ſive ab iis ſibi temperaverint, contagium apud nos invaſit; nec ulla in hiſ diſtinctio notanda fuit,

§. XXXI.

Quod dixi de fructibus, idem etiã obtinere puto in *carne ſuilla*, aliaque re ingeſta, quibus quidam originem mali dysenterici perperam tribuere volunt. Nam quamquam comeſta caro ſuilla per individua & certis circumſtantiis aliquam *dysenteria ſporadica, ſolitaria*, ſpeciem excitare poteſt, illa tamen non

extem-

extemplo eſt *morbus epidemico-contagioſus*, *malignus*, qui integram urbem vel regionem malo inficiat, benigna potius & parum metuenda eſt talis dysenteria, proinde nec in veris noſtræ luis cauſis reponi poteſt.

§. XXXII.

Hic ſilentio prætereundum non eſt, etiam *metum & terrorem* cauſis dysenterię adnumeratum fuiſſe. Et revera non raro videmus, per ſolos animi motus omnes effectus morboſos in corpore humano oriri poſſe, quos Medici aliis quoque cauſis phyſicis adſcribere ſolent. Si enim ex. gr. homo ſanus ſubito terrore percellatur, maxima ſtatim oritur mutatio in eius ſtatu naturali, omnia præter modum perturbantur, confunduntur, & ſtatus plane præternaturalis exoritur. Jam ſi forte intus aliquod malum vel venenum morboſum latuit, hoc ſimul ſtatim in actum promovetur, adaugetur, & illum excitat morbum, ad quem homo jam diſpoſitus erat; licet itaque imaginatio, terror, metus, aliaque animi pathemata, talem effectum edere queant, qualem in morbo videmus, proprie tamen, mea ſententia, nunquam per ſe & ita ſimpliciter morbum *contagioſum* producere poſſunt. Sed ſi ille occasione terroris, metus, &c. oritur, ſemper licet ſuſpicari, ante aut poſt terrorem contagii commercium præceſſiſſe, & corpore jam ad ſtatum illum morboſum diſpoſito, materiam peccantem per terrorem in actum deductam fuiſſe. Sic *complures homines apud nos* putabant, ſe *metu correptos fuiſſe dysenteria*: illi vero omnes quos vidi, non vacabant ſuſpitione, ad ipſos ſimul penetrariſſe halitus quosdam contagioſos, ut hinc ſine omni contactu externo ipſos iſtum morbum contraxiſſe non credibile videatur; nam tempore graſſantis luis vix omne commercium inter ſanos & infectos evitari poteſt, quo fit, ut facile contagium etiam per eos, qui ſani adparebant, ad propius accedentes tranſire poſſit. Interea a leviori infectione natura facilius ad ſanitatem redire valeret, ſi modo aliquis nimis meticuloſus non ſit, ſed ſi terror & metus accedat, *ex*

minimo fit maximum malum, cui Medicus sæpe minus mederi potest, quam ipsi simplici malo; siquidem timidus & meticulosus citius fatale quid accidit, quam inperterritus, & trepidi etiam minus valent ad superandum malum, quam intrepidi. Sic novimus homines, rure in urbem venientes, qui audientes dysenteriam hic grassari, tanto metu correpti sunt, ut confestim hinc aufugerent, & eodem malo adflati brevi post extinguerentur.

§. XXXIII.

Et licet alii *alias* adhuc morbi nostri *Causas singulares* adlegent, quarum supra mentio facta est, tamen illæ nobis adhuc magis a veritate remotæ videntur. Nam uti modo diximus, proprie quæstio hic non est quid dysenteriam in genere excitare possit? sed quid *contagiose grassantem dysenteriam* inferre queat? hinc illas missas facientes, propius nos ad scopum nostrum convertimus.

§. XXXIV.

Propter itaque Causa nobis quærenda erit, ex qua origo mali contagioso dysenterici derivanda sit; ea vero non extra nos, sed in nobis ipsis invenietur. Non inepte, etiam physico sensu, cum propheta Os. a cap. III. enunciare possumus. Malum tuum, homo, intus & in Te seu a Te est. Sane non ab externa sub-lunarium putredine aliaque re extra nos, sed in nobis & ab interna humorum nostrorum putrescentia nascitur morbus. Effectus vero atmosphæræ in nostra corpora tantummodo est occasionalis, quatenus nimirum unum aut alterum subiectum ad hunc morbum specificè dispositum est; tunc aer ex. gr. simplici suo ardore vel siccitate diuturna humores nostros ita singulariter ac præternaturaliter alterat & mutat, ut naturaliter blandi nunc abeant in corruptionem ac rem putredinosam, ac veram inde venenosam qualitatem induant, corpusque ad summum dissolutionis periculum disponant, ut brevi tempore omnis motus vitalis destruat.

§. XXXV.

§. XXXV.

Hæc humorum noſtrorum ad diſſolutionem putredinoſam facta actualis mutatio a medicis *malignitas*, ut & *miasma*, *fermentum* &c. *contagioſum*, adpellatur, quod adeo ſpecificum eſt, ut non tantummodo certum genus morbi pro indole & proprietate talium corruptorum humorum producere poſſit, ſed etiam maximum illius malum poſtea in hoc conſiſtit, ut *ſemel natum* dein *potentiam conſequatur ſeſe diſfundendi*, ac per contactum aliis ſeſe communicandi.

§. XXXVI.

Hæc vero morboſa materia, & *inquilina acrimonia*, quæ in ſuo principio in homine generatur & naſcitur, & quæ dein ex uno corpore morboſo emiſſum, alii corpori ſano ſimilem mutationem morboſam inducere poteſt, primo quidem, ut Cl. *Diemerbroeckius* optime loquitur, *morbi ſoboles* dici poteſt, poſtea vero omnis mali in reliquis fit *præcipua cauſa, vera nimirum, continens, phyſica, materialis, immediata*; ſoboles, dicit, morbi fuit, quia non exiſtit, niſi poſt morbum prius inductum. Nam qui primus morbo contagioſo, ex. gr. variolis, petechiis, dysenteria &c. corripitur, morbum per contagium non contraxit, ſed poſt ſemel natum & excitatum morbum, *contagium* demum exortum eſt.

§. XXXVII.

Deinde *morbus contagioſus ſemel ortus non ultra ex aere pendet*, ſed ipſa morbi origo, fomes & contagium, intra corpus humanum natum, nunc ſufficit, ad eum tam late ſpargendum; *aer tunc eſt tantummodo vehiculum*, contagium illud ſpecificum deferens, uti hoc plerumque in aliis morbis contagioſis etiam obſervari poteſt. Morbi enim contagioſi ſemel nati dein quovis anni tempore graſſari pergunt, nec neceſſe eſt, ut eadem aeris conditio, qua ortum eſt malum, ſemper maneat immutabilis, ſed morbus vim ſuam exercet, licet alia inſurgat cœli conſtitutio.

§. XXXVIII.

Inficiandum tamen non est, *aerem ad majorem contagiosi morbi progressum*, vel etiam ad *diminutionem* eius, in tantum symbolum conferre posse, quantum eius mutationes successu temporis corporibus nostris magis vel minus noxiæ manent. Sicuti enim atmosphæræ conditio semper eadem manens, in qua malum initio ortum est, eius majorem progressum facile fovere, immo augere potest; ita e contrario alia & contraria interveniens aeris constitutio multum facere potest ad mali contagiosi faciliorem extirpationem. Sic ex. gr. calor intensus, diuturnus, ad putrefactionem humorum nostrorum in dies plus contribuit, eamque promovet; e contrario frigus putrefactioni non solummodo potenter resistit, sed & ejusdem progressum maxime sistit. Frigus enim humores coagulat, ut effluvia noxia minus evagari possint; præterea regnante frigore conversatio inter homines non adeo frequens est, quam calidiore tempestate, adeoque contagium eo celerius sisti potest. Quo enim illud contagium magis vitatur, eo pauciores inde corripiuntur.

§. XXXIX.

Hoc autem loco notandum est, *contagium* istud *dysentericum non semper ac plane cedere* appropinquanti hiemi & frigori, quæ illud reprimere videntur; verum ejus semina & spicula morbosa aliquando satis diu alicui in hære, atque adeo latere possunt, donec postea accedente occasionali quodam stimulo erumpant; ut merito de opinione eorum dubitare liceat, qui, ubi per *aliquot annos continuos* viderunt dysenteriam alicubi locorum grassatam esse, existimant, *causam* continuatæ luis hanc adesse: quod nimirum annorum per eam seriem constitutio eidem morbo epidemice producendo nimium faveat, dum frigus intemperantius aer calidior repente excipiat, uti Cel. *Sydenham* opinatur. Sed ego potius in hanc sententiam abirem, causam huius phænomeni in hoc positam esse, quod miasma contagiosum nondum in omnibus subjectis plane sublatum aut extinctum sit;

fit ; hinc dato tempore se iterum explicat ; cujus rei exempla in aliis contagiis compluria in promptu adsunt. In hac me sententia plenius confirmat illa conditio mali , quod illi ipsi , qui priorem fovent opinionem , una se observasse fatentur , malo sensim senescente , sub postremis annis non amplius tot homines corripì , nec tam graviter tamque periculose laborare , quam in ipso contagii ortu , quia nimirum hoc paulatim decrevit , tandemque finem attingit.

§. XL.

Hac ratione non solum omnis *contagii* origo & progressus in genere , sed etiam *morbi nostri dysenterici aetologia historica* intellectu facilis videtur. Apud nos rem ita experti sumus , nec dubito , in aliis quoque morbis contagiosis idem disci posse , dummodo satis operæ velimus impendere , ad eos debita cum industria explorandos , in quo tamen ab ipsis Medicis non raro negligentia peccatur , ut non satis ad rem attendentes illico omnem culpam in causas alienas transferant.

§. XLI.

Jam verò mihi quis obiiceret , dicens , si non tam aer , quam quidem contagium causâ princeps fuerit , ob quam hic morbus apud nos tam vehementer sævierit , qui igitur fiat , ut homines , qui *per complures annos continuos decubuerant* , nec ullam consuetudinem cum infectis hominibus habebant , tamen hic morbus invaserit ? quod proinde non aliunde , quam ab aeris communis mala dispositione proficisci queat ? Sed & hoc argumentum sibi contradicit ; nam quia per adeo longum tempus in apertum aerem non prodire , is certe in eorum corpora vim suam haud ita facile exserere potuit.

Et quod nullo cum homine versati fuerint , a quo contagium contrahere potuerint , ejus rei contrarium adparet , quandoquidem vel ipse eorum *Medicus* , qui ægros infectos tractavit , simul ipsos quotidie invisat , ut sic ab eo ægri valetudinarii ac debi-

debiles contagium vel hoc facilius excipere potuerint, quo minus eorum corpora veneno resistere valuerint,

§. XLII.

Communicatio enim contagii non solum fit immediate, & per contactum corporis morbose vel excrementorum, sed etiam mediate per *vestes* illius semen transmittitur.

Si modo *comparationem hujus morbi cum aliis morbis contagiosis*, ex. gr. peste, variolis, &c. instituas, luce meridiana clarius cognosces, has non solum contactu propagari, sed etiam mali effluvia singulatim ab altero ad alterum in *vestibus circumferri* & transportari; nec ipsum ideo eum, qui vestes gestat, semper infici.

Præterea, quorum in ædibus apud nos *infecti* erant, *istatum suum* ut plurimum *celabant*, quantum fieri poterat, nec ipsi lectis adfixi a commercio cum aliis abstinabant, ut nemo scire posset, num in sano loco esset nec ne? hinc alius morbum facile excipere poterat ab eo, in quem nulla suspicio cadebat.

Medicis porro *domatim agros invisentibus* infectæ domus frequentandæ erant, *ipsique sapius magis vel minus* cum ipso malo grassante conflictaverant.

Et hac via vel adfectus, vel ipse sanus, ad alios contagium quasi per traducem propagavit.

§. XLIII.

Et si exempla hunc in finem de eo, quomodo nimirum morbus apud nos per contagium ex uno adfecto in alium transferit, adleganda essent, facile plura citari possent. Sed ejusmodi specialia vix tantum utilitatis, quantum laboris adferunt, quare illis supersedebimus; Rem enim ipsam per se ex historia morbi facili conjectura adsequi & colligere licet, *ut ab uno agro to integra civitas immo regio possit infici.*

§. XLIV.

Cum vero contagio, non autem aeris dispositione hunc mor-

morbum maximam partem disseminatum ac propagatum fuisse diximus, jam quaestio est, unde *primus apud nos* contagium actus fuerit? an nostra in urbe natum sit malum ab homine, qui nullum commercium habuit cum infecto? an vero peregrinus ex infecto loco veniens illud contagium ad nos attulerit? quum primam aliquam originem ut habeat, necesse sit, antequam sese porro propagare possit: id quod dictu erit difficillimum, nec facile fieri potest, ut id extra omnem dubitationem determinemus.

§. XLV.

Relatum quidem mihi est, *adolefcentem* quendam die 10. *Julii Amstelodamo* huc delatum esse aegrotum.

Is cum e navi de Vehali domum deportandus esset, propter alvi continuum profluvium in domum, in *platea majore* jacentem, ad eam exonerandam illatus est.

Post paucos autem dies duo in eadem domo homines, pater nempe familias & ancilla, qui eidem latrinæ insedissent, similiter diarrhoea correpti sunt.

Ipse vero juvenis in *platea*, de *Bruurstrat*, eodem morbo die 19. ejusdem mensis obiit.

Ex hoc aliquo modo verosimile adparet, ac si iste aeger malum Amstelodami huc transfulerit.

Quia vero Amstelodamo non satis certus fieri potui, illam luem ibi regnasse, pro certo dicere non ausim, num ille adolescens vero malo dysenterico, & an non potius ex *phthisi* cum *diarrhoea colliquativa*, ut alii volunt, perierit, ideo huic historix non ea fides attribui potest, in qua certus adquiescas.

§. XLVI.

Præter huncce, quantumvis in investigando me multum defatigaverim, alium invenire potui neminem, qui prior dysenteria correptus fuerit, quam supra dictum *decurionem*, qui in *platea Pauli* dicta habitavit; hunc itaque equitem veluti in historia morbi supra Cap. I. §. V. & VI. demonstratum est, *primum*

designo, in quo malum detectum, & per quem id porro disseminatum est; num autem malum in hoc primum natum sit, an vero illud ab illo juvene, aut ab alio acceperit plane hæreo, maxime, cum experiri mihi non licuerit, ante nominato adolescenti cum hoc decurione aliquod commercium intercessisse. Suspicio quidem aliqua de propagato contagio exinde nasci posset, quod *platea paulina*, & *platea Fratrum minorum* dicta in extremo angulo sibi contiguæ sint, indubia tamen conclusio sequi non potest.

§. XLVII.

Jam vero quibusdam juxta Cap. I. §. II. - VI. videri posset, nostram *luem dysentericam consequens* fuisse *diarrhæa antecedentis*, quæ in dysenteriam abierit.

Verum enim vero *diarrhæa* illæ *dysenteriodes* nobis visæ, in ipso vera dysenteriæ furore non solum sed & hac jam cessante adhuc per multos menses perdurarunt.

Præterea diarrhœæ illo ipso tempore etiam alibi locorum grassatæ sunt, & tamen easdem nullæ dysenteriæ exceperunt, ut hinc dysenteriam ex diarrhœa ortam fuisse, pro certo adfirmare nequeam.

Interim, dum dysenteria apud nos non subito & uno impetu, aut ex improviso nata fuit, in uno aut altero subiecto facile fieri potuisse haud negare velim, ut adlata occasione specifica & nobis adhuc dum ignota, humores biliosi, ad illud malum jam aliquo tempore ante tamquam præparati & dispositi, in actum & ad summum putredinis & causticæ corruptionis gradum deducerentur; & sic primum initium ad infecutam luem sævientem oriretur.

§. XLVIII.

Tandem itaque aliquis interrogaret, quæ & qualis ergo sit illa *materia physica*, quæ ejusmodi effectus tragicos edit, & quæ *contagium dysentericum* a nobis adpellatur? illi communiter respondebitur: esse *fermentum* specificum, subtilissimum, pere-

regnum, venenatum, acre, maxime corrosivum, non solum humores nostros in dissolutionem putredinosam convertens, sed & exhalationis specie alios contactu mediato vel immediato inficiens, & ad æqualem corruptionem disponens.

§. XLIX.

Negandum quidem non est, in genere morbi cujuscunque contagiosi causam physicam esse fermentum aliquod specificum, quod contactu alios adficiat, id enim omnes morborum horum historiæ satis evincunt. Sed difficultas in eo consistit, cujusnam indolis specificæ sit illud acre fermentescens, quod efficax sit ad producendum morbum suæ speciei, imprimis cum in tam multorum tamque variorum adfectuum contagiosorum diversitate quilibet morbus acre sui generis specificum habere debeat. Etenim non solum morbi Epidemici acuti, supra citati, tale fermentum contagiosum præ se ferunt, sed & morbi quidam chronici, quales sunt omnis generis scabies, lues venerea, scorbutus, arthritidis, phthisis, &c. istiusmodi quid ostendunt.

§. L.

Nulla quidem spes adfulget, hanc rem a priori perspicendi.

Est enim inquinamentum illud venenosum materia invisibilis & adeo subtilis, ut non solummodo omnia humanorum sensuum organa effugiat, sed & simul adeo speciali immo specifico caractere imbutum, & inter se invicem distinctum & diversum est, ut eius natura a nullo Medicorum huc usque cognosci aut describi potuerit, & forte in perpetuum nos ceu incognitum & inexplicabile latebit.

Hinc Medicis non immerito τὸ *latens* τὸ *ἄσιν* adpellatur, ultra quod progredi, aut clarius rationibus demonstrare, arti non datur.

§. LI.

Qui dicunt, fermentum illud ad certam salis vel sulphuris speciem referendum esse, nihil distinctius loquuntur, quam qui

merum alcalinum putridum hic peccare autumant; cum hæc potius effecta, quam causæ morbi dicenda sint.

Incognita ista venena non aliter quam a *posteriori*, & ex ipso *effectu* & *eventu* rerum cognosci, exindeque vera Essentia & natura ejusmodi miasmatis venenati dijudicari potest.

Quotiescunque enim unum venenum *effectu* cum altero convenire observamus, concludere licet, similem etiam *causam* adesse.

§. LII.

Hæc in fermentorum istorum venenatorum ratione investiganda & deducenda nobis optima videtur *via*, quam si sequamur, ac in nostro casu persequamur, tunc demum illuc rem perducemus, ut, si non indubitatum quid, certe omnium vero simillimum statuere queamus.

§. LIII.

Potiora autem morbi nostri, ut supra indicavimus, symptomata fuerunt, *cardialgia* subita & summa, constans *conatus vomendi*, *vomitus* actualis, *profluvium alvi* continuum, biliosum, cruentum, purulentum, *dolores intestinorum* intensissimi, eorum *corrosio sine notabili febre*, huic insequens *inflammatio*, *abrasio*, *corruptio*, *gangrana*, *sphacelus*, quibus tandem accedebant *singultus*, *convulsiones* &c. & postremo tragediam claudens ipsa *mors*.

§. LIV.

Hæc omnia si conjunctim sumamus, ac simul ponderemus, quam subito, & intra quam paucos, sæpius tres quatuorve dies, ea omnia evenerint, non vana nobis nascitur suspicio, tales homines *veneno* aliquo necatos esse. Omnes enim veneni effectus hic adsunt, quibus fit, ut corpus citissime funesto modo mutetur, corrumpatur, & ut sic dicam, mortificetur.

Nam si nobis referretur, talia symptomata extra tempus grassantis hujus luis in quopiam visa esse, post adsumtum cibum aut aliud quid, apud homines suspectos, certe crederemus, illis propinatum esse venenum, eoque ipsum interiisse.

§. LV.

§. LV.

Hoc non tantummodo adfirmabunt, qui tractarunt aut viderunt homines *veneno* & inprimis *Arsenico* sublatos; sed & mihi notus fuit *vir quidam*, rure habitans, qui *grassante dysenteria* intra tres dies obiit, & in quo *omnia memorata symptomata* aderant; nullum Medici implorabatur auxilium, & prætexebatur, illum virum dysenteria extinctum esse, sub quo etiam prætextu, sine ulteriore inquisitione, sepultus est, id quod sane extra tempus grassantis morbi dysenterici minime factum fuisset. Cum vero inter istos coniuges non modo perpetua jurgia & odia intercesserint, sed & uxor maritum tamquam abjectissimum neglexerit, eoque jam mortuo nulla tristitiæ signa ediderit, verum uti ante ejus obitum, sic etiam post, cum aliis amatoribus versata fuerit, non levis suspicio nata est, hanc non naturalem, sed violentam per venenum fuisse illatam mortem; dico, suspicio nata fuit; rem adfirmare nolumus, cum ambo venena, dysentericum nempe & arsenicale, similem inter se edant effectum, ut difficile sit determinare, utrum horum hominem necaverit.

§. LVI.

In his itaque casibus, nempe in dysenteria & veneni haustu, pro *causa* adesse debet, *acre* aliquod *causticum*, *corrosivum*, quod ventriculi & intestinorum tunicas compungit, & continua vellicatione rodit, arrodit, corrodit, abradit, exedit, exulcerat, & sic dolores intensissimos, anxietates continuas, cardialgiam, nauseam, vomitum, alvi profluvium continuum, &c. inducit, corpusque ad subitam putrefactionem disponit. Si vero venenum illud corrosivum putrefaciens ex sua natura validum est, aut intestinorum & viscerum abdominalium tunicis adeo tenaciter adhæret, ut avelli educique nequeat, quin potius mucum naturalem abradat, nervos vellicet, humoribus blandis qualitatem venenolam conciliet, &c. necesse est, ut inflammationes, gangræne & mortificationes hinc inde in corpore oriantur,

quas natura irritato sane conatu sæpe expellere nititur, unde tandem singultus, convulsiones, vomitus & alvi fluxus lethalis, &c. insequuntur.

§. LVII.

Si vero omnium venenorum effectus examinamus, nullum mihi notum est, ad quod modo dicti effectus & symptomata in corpore humano propius accedant, quam illud, quod *Arsenicum* adpellamus.

Si enim hoc a quopiam adsumtum est, omnia ad amussim ea eveniunt, quæ in dysentericis deprehendimus; nimirum, *venenum* illud *arsenicale* certa quantitate haustum, vi sua septica & caustica intestina corrodens cardialgiam, anxietates, dolores, convulsiones, inflammationes, sphacelationes, vomitum & dysenteriam lethalem sine notabili febre inflammatoria excitat, & æque brevi tempore, iisdemque symptomatibus accedentibus, totum humanum corpus destruit, ac *venenum dysentericum*, ita ut hoc ipsum cum nullo alio propius conveniat aut comparari queat, quam cum veneno arsenicali.

§. LVIII.

Ab horum itaque eventuum & effectuum similitudine & comparatione, qua nimirum satis evidenter demonstravi, *venenum dysentericum* omnium maxime convenire & optime comparari posse cum veneno arsenicali, non inepte cum Hermeticis me locuturum puto, si statuam, hoc ipsum, *acre venenosum in nostro morbo dysenterico arsenicalis natura & indolis fuisse.*

§. LIX.

Obiiceret mihi forsitan aliquis, *dysenteriam* nostram extitisse *contagiosam*, cum contra ea, quæ ab arsenico infertur, non sit contagiosa; atque adeo arsenicalis profapix nomen ferre non posse.

Verum enim vero, hoc nostræ thesi nil derogat; considerato, arsenicum non posse miasma contagiosum exhalare, cum

fit substantiæ fixæ mineralis, & extrinsecus solummodo propinetur.

Contra *venenum arsenicale dysentericum* intra nostra corpora generatur, atque adeo est naturæ animalis & volatilis, quod venenato suo vapore subtili per poros corporis nostri penetrare, aliosque per venenosam suam qualitatem eadem labe adficere potest.

§. LX.

Quod vero in animantibus corruptio quædam adeo vehemens excitari, aut *humores* eorum adeo *corrosivi* evadere queant, ut non solum veneni similem vim ac qualitatem habeant; sed etiam *contagiosi* sint, notissimum est.

Consideremus modo mala ab adsumtis corruptis alimentis, ex. gr. *carne, piscibus, ovis, &c. putrescentibus* genita, aut *femini* intra corpus *corrupti* venenosam qualitatem ac naturam, quæ omnia sævissima symptomata in corpore excitant; inprimis vero *venenum animalium rabidorum* ex. gr. canum, felium, luporum, &c. quod ex insigni bilis ardore & putredine intra corpus animalis productum habetur, eique simul inest potentia, *morbum contagio communicandi* & producendi; ut taceam *venena scabiosa, venerea, scorbutica, &c.* intra corpus humanum genita, & satis virulento-contagio a.

§. LXI.

Tandem si interrogetur, ubi ergo pars adfecta & *sedes* hujus *animalis arsenicalis veneni* quaerenda sit? ad id respondeo: in nostro morbo dysenterico bilem omnino pro ea habendam esse.

§. LXII,

Filis enim variò modo, ex. gr. *ab ira, a summo aeris aestu,* aliisque causis excitantibus, efferuescentibus, &c. facile excandescere, putrescere & ita mutari potest, ut *acerrimus* & admodum *corrosivus* ac *malignus* inde evadat humor, qui corpus intra breve tempus tanquam *venenum* destruit:

Ex his dein causis reliqui quoque *humores corporis nostri,*
inpri-

in primis pingues, ut sanguis &c. valde fervent, inflammantur, corrumpuntur, ac variis impuris & corruptis particulis implentur.

Idque hoc citius fit, ubi jam aliqua ad corruptionem putredinosam corporis dispositio concurrat; tunc levi accedente causa externa vel interna, vel utraque simul, malum ex minimo motu in actum deducitur, & ad summum violentiæ & malignitatis gradum exacerbatur.

§. LXIII.

Hoc non solummodo tot morbi gravissimi & acutissimi a bile exorti testantur, sed etiam hoc in specie evincit alius morbus, *dysenteria biliosa* aliquo modo adfinis, præterquam quod contagiosus non sit, qui *Cholera* vocatur, & in quo saburra biliosa ventriculi & intestinorum adeo caustica & corrosiva evadit, ut veneni septici instar non tantummodo vias, per quas transit, arrodit, corrodit, & excoriet, eoque ipso magnos cruciatus, dolores, *cardialgiam summam*, vomitum, *alvi fluxum*, aliaque lethalia & dysentericis maxime familiaria symptomata excitet, sed & per vomitum in nudum pavementum effusa cum hoc efferuecat,

§. LXIV.

Hæc itaque *bilis corruptio acris*, quæ instar veneni in dysentericis supra enumerata symptomata producit, initio morbi in primis viis se se manifestat, non vero diu hic in partibus solidis fluctuans manet, sed spicula sua heterogenea putrido-corrosiva mox etiam *humoribus* & ipsi *massa sanguinea* sensim immittit, eamque simul corrumpit, id quod inter alia maxime comprobant *tubercula*, *furunculi*, *pustula suppurantes purpura rubra*, *macula petechiformes* & alia exanthemata cutanea, quæ in dysentericis quibusdam efflorescebant.

A quibusdam enim venenis non solummodo partes adfectæ gangrænescent, sed & sanguis cito in putredinem vertitur.

§. LXV.

§. LXV.

His itaque dictis, haud leviter me probasse arbitror, *venenum arsenicalis natura e bilis acrimonia & corruptione putredinosa in corpore nostro generari*, huncque humorem biliosum tanto corrosionis stimulo acui, ut non solum intestina ad assiduum alvi exonerandæ conatum urgeantur, sed etiam omnia reliqua symptomata insequantur, quorum supra in historia morbi mentionem fecimus.

§. LXVI.

Estque *hæc observatio* attentione maxime digna;

Hac enim inquisitione prudenter instituta, non solummodo abscondita inquinamenti dysenterici indoles & natura aliquantum *pathologice* illustratur, sed & *methodus therapeutica* & recta via indicatur, quam sequatur Medicus in praxi clinica & applicandis remediis antidotis, adpropriatis. In *prognosi* quoque multo cautior erat, qui hujus veneni indolem noverat, utpote sibi conscius, illud venenum non adeo facile remediis domari, morbumque ab eo inductum nunquam vacare periculo.

§. LXVII.

Exitus etiam & *experientia* uberrime monstravit, nec vanam nec inutilem fuisse hanc nostram speculationem. Ea enim duce indicabantur maxime salutaria medicamenta, aut quæ cane pejus & angue fugienda essent.

Sed qui rem quasi per transennam inspiciebant, cum ex natura hujus veneni non adessent gravia indicia febrilia, morbum leviozem judicabant, magnaque artis fiducia, sed frustra, eum adgrediebantur.

§. LXVIII.

Cum vero omnia illa pluribus persecutus sim, ut quantum fieri posset, hujus *veneni dysenterici causa* & *natura* clare & distincte indicaretur, & tamen quibusdam eo nondum satisfactum fuerit, illos oro, ne mihi litem moveant, sed in hoc

mecum sequantur Theologos, qui, si de *Mysteriis* quanta pos-
sunt perspicuitate locuti sunt, suaque dogmata compluribus
dictis biblicis confirmarunt, in fine sermonis fatentur, *semper*
aliquid esse, quod mortalibus nondum datum sit, clare aut per-
spicue cognoscere.

§. LXIX.

Tandem prætereunda non est eorum sententia, qui dysen-
teriam in *morbis congestoriis* habent, statuentes, causam ejus
formalem esse *principium movens*, humores copiose versus in-
testina dirigens, ad infringendam materiam fermentescentem,
ejusque potentiam inflammatoriam præoccupandam, ac per in-
testina sequestrandam, ne in actum transeat.

§. LXX.

Jam quidem in nullo morbo nego synergiam principii vita-
lis, sed eam hoc potius admitto, quia mihi persuasum habeo,
sine illius concursu nos in Medicina parum aut plane nihil ef-
fecturos esse.

Interea tamen hæ vires & conatus naturæ ad superandos
morbos aut id, quod naturæ molestum est, reiiciendum, in
nulla alia re consistunt, aut sese probant, quam in *motibus se-*
cretoriis & excretoriis præter statum naturalem auctis; sed hi
motus in casu adsumti veneni, aut effectuum ex venenosa ma-
teria oriundorum, ad hos præoccupandos, aut tollendos non
solummodo non sufficiunt, sed & per simplices tales Medicorum
conceptus & intentiones vera *morbosarum Causarum*, earumque
effectuum *cognitio physica* justo nimis negligitur, quæ tamen ante
omnia perspicue cognosci deberet, si illa venena lethifera per
directa & physice opposita auxilia, cum spe salutis, oppugnare
velimus.

§. LXXI.

Præcipua *utilitas*, quam *ex illa hypothesi* in nostro casu
capere possumus, in eo consistit, quod ea moneamur, talia
subiecta non facile per *adstringentia* & fluxum *sistentia* esse
tract-

tractanda, ne talis materia fermentefcens venenofa, *ipſa relu-
ſtante natura*, intra corpus retineatur.

Non vero eſt in poteſtate natura, ut fermentum lethiferum ipſum motibus ſuis qualibuſcunque aut corrigat, aut ad illa emunctoria emittat, per quæ *efficaciter* ſecerni aut excerni poſſit.

Propinetur ex. gr. cuidam venenum quodcunque libuerit, uti *aqua fortis* aut ſimile, non tamen adeo magna copia, ut vires vitæ eam plane ſuperare nequeant; exhibeantur poſt ad- ſumtam aquam fortem humectantia, diluentia, evacuantia, &c. quanta copia velis, natura ſecernat & excernat, quantum viri- bus valeat, parum aut nihil conducet, venenum potius cito in partes ſolidas penetrat, ibique lethalem exerit effectum.

Hic *ſola corrigentia veneno phyſice oppoſita* levamen adfe- rent, ſi illud adhuc prompte ſatis adſequi poterunt; proinde, ſi homini ita adfecto immediate poſt hauſtam aquam fortem an- tequam partes ſolidas multum læſerit, propinaretur *antidotum, alcalicum, ad punctum ſaturationis* uſque, veneni vis corroſiva extemplo enervaretur, obtunderetur, extingveretur, hocque modo ejus progreſſum præoccupando, aeger optime ſervaretur.

Nihil hic me anxium habet principium vitale: omnia ſua molimina ad extingendum aut eliminandum illud venenum nihil valebunt, omnem opem extrinſecus a Medico phyſico ex- terno deſiderat & expectat.

Idem videmus in veneno *venereo, ſcabioſo, ſcorbutico* aliis- que, ad quod ſecernendum & excernendum natura ſola moti- bus ſuis nunquam ſufficit, omnium minime vero illud corrigere poteſt, adeo quidem, ut iſti veneno omnino ſuccumbere cogat- tur, niſi illi externe potentiffima & efficaciffima auxilia feran- tur per corrigentia phyſica ſpecifica.

§. LXXII.

Ita etiam res in morbo *dysenterico* ſe habere mihi videtur:

principium vitale peragit, quidquid potest, ad exterminandum hostem in intestinis hærentem, qui vitæ filum brevi abrupturus est, si in sua fede gangrænam excitet, aut in sanguinem trans-eat. Sed parum vel nihil potest; *antidota externa physica* expectat: si hæc mihi nota sunt, principium vitale missum esse *jubeo*; hoc per se officio suo fungetur, si modo Medicus externus id semper ageret, ut huc spectantia medicamenta efficacia & adpropriata scite applicaret.

A principio vitali sæpius expectatur, quod ab eo proficisci non potest. Officium Medici interni & externi divisum est, quorum quilibet, prout decet, partes suas conferre debet; ubi vero alter eorum officio suo minus rite fungitur, rei eventus faustus vix esse poterit.

§. LXXIII.

Et hic *artis auxilium* quam maxime eminet;

Inprimis cum etiam *venena* dentur, quorum effectus in corpore humano non ita in oculos incurrunt, nec adeo in corpus physicum materiale, quam potius *in principium movens immateriale immediato contactu & efficacia* agere, ejusque *motus vitales* directe inhibere, iisque officere videntur, veluti, ut uno hoc exemplo utar, de *opi veneno* notum est, quod animi motus ita simpliciter in corpore inhibeat, ut ne quidem ulla sensibilis mutatio vel corruptio physica animadverti queat, præter eam, quæ ex simplici defectu motus sanguinis circulatorii sequi necesse est.

In *veneno arsenicali* similiter aliud residet, quod *motus natura potius sufflammat*, quam ultra gradum naturalem multum auget, interim tamen vim suam deleteriam atque mortificantem majori cum progressu peragit.

Idque omne merito ponderandum est, quando Medicus causæ alicujus morbi certis atque efficacibus remediis obviam ire, eamque vincere velit.

§. LXXIV.

§. LXXIV.

Denique notandum est, quod valde erraverint Medici, qui morbum nostrum *fluxus hepatici* nomine insigniverunt.

Licet enim hic fluxus a quibusdam etiam dysenteria hepatica, biliosa, audiatur, tamen a vera dysenteria hoc criterio se distinguit, quod vera & *exquisita dysenteria* morbis epidemicis adnumeretur, & per se & sua natura *contagiosa* sit, adeo, ut contagium inter signa pathognomonica veræ dysenteriae reputetur, ac alvi fluxus non inficiens pro vera dysenteria haberi nequeat.

Fluxus contra hepaticus non est contagiosus, neque epidemicus, neque ad dysentericam malignitatem accedit, nihilque de intestinis abrafum eiicit, itaque in pluribus symptomatibus a morbo dysenterico diversissimus est.

CAPUT III.

Continens Curam Dysenteriae bilioso-contagiosæ.

§. I.

Perlustrato dysenteriae nostrae *nexu causali*, opus nunc est, ut ad *Curam* nos accingamus. Si vero practicoꝝ libros & systemata evolvimus, tam varias & sæpius contrarias ac sibi e directo adversantes in morbis dysentericis curandi methodos, tantamque medicamentorum farraginem offendimus, ut quem sequi debeamus ducem, vix videamus. Idem hic nobis accidit, quod in pluribus gravioribus morbis. Quisque consilium novit, quisque suas merces laudat creditque se, fallere nesciam methodum ac remedia ad sanandum hunc morbum invenisse.

§. II.

Ita ex. gr. alter vomitoria, purgantia, venæsectiones suadet, alter quam maxime damnat, hic clysteres præcipit, alter

relegat ; hic adstringentia, bezoardica & sudorifera commendat , alter reiicit ; hic opiatis summas & singulares virtutes tribuit , alter nihil aut parum illis confidit ; alius nil nisi specifica crepat, alius omnem omnibus specificis virtutem negat ; alius ex. gr. aquam frigidam mortis, alius vitæ causam declarat ; & si quæ aliæ scriptorum sunt sententiæ sibi contrariæ, quæ tamen omnes veræ esse, & suum locum habere possent , dummodo verus cujuslibet morbi genius eiusque causâ prius certo exploretur.

§. III.

Sunt enim re vera dysenteria, quibus illa ipsa medicamenta quæ in eodem adfectu, aut qui saltem idem esse videbatur, salutis fuerunt, alio tempore adeo repugnant, ut potius contrarium effectum fortiantur ; ad quam cautelam a Medicis, quantum prudentiæ humanæ datur, utique attendendum est.

§. IV.

Sicuti vero dysenteria non omnes eadem, sed specie admodum inter se variant ; ita illarum *methodum & praxin generalem* non habemus, nec fere ullum medicamentum anridysentericum dictum, in omni hujus morbi specie semper & in quolibet corpore prodest. Medicus ideo statim stupet, ut primum ægrum hujus alteriusve speciei tractandum nanciscitur. Nam sane maturum requiritur iudicium, ubi vera differentia constituenda, atque indicandum est, an quidem unus idemque sit morbus, qui vulgo eodem nomine insigniri solet, aut quænam species dysenteria se se nobis offerat, & quousque in omnibus suis circumstantiis cum similibus nobis cognitis morbis conveniat, nec ne ?

§. V.

Hoc vero, si negligitur, ut eam, quam tractes *speciem*, non satis *distincte* determinare, neque dignoscere noveris, utrum iisdem in circumstantiis versere, in quibus *methodum & vestigia* alicujus scriptoris premis, sed adsiduo tantum evolves, quid in libris pro excellentibus remediis ad dysenteriam con-

consignatum reperitur, eademque patientibus tuis qui forsam plane alia dysenteriae specie laborant, cœco ductu adplicare velis, misere te deceptum experire, ac exitus non nisi casu expectationi respondebit; ita ut proverbium verum evadat: *curantur agri in libris, moriuntur, in lectis.*

§. VI.

Est vero in ipsis scriptoribus non levis hic *error*, quod ipsi sæpe non satis discriminis in morborum suorum specie ponant, eamque non ita clare & accurate describant, ut legentibus adpareat, in quo una species cum altera conveniat, aut in quo discrepet; verum suæ methodo & adplicatis remediis nimis magna encomia addant, & quidquid in una dysenteria certoque tempore salutare sunt experti, idem sine delectu in omnibus dysenteriis omnique tempore commendent &c. At, quia nec ipsi cum ratione demonstrant, quare ab hoc vel illo remedio bonus effectus sit sperandus, tunc si ipse fontem mali non satis penetraveris, labor iste parum emolumenti adferet, & incommoda res est, ejusmodi scriptoris laudatam viam sequi.

§. VII.

Non vero tam *copia Medicamentorum* destituimur, quam potius vera morborum & remediorum cognitione physica; in hac ut plurimum a vero disceditur. Si quis vero genium morbi & remedii physicum non intime perspectum tenet, impossibile est, ut consilium aut medicamenta indoli adfectus rite accommodentur, indeque fit, ut si medicamenta adplicata illum successum non fortiantur, quem libri promittunt, scriptores sibi invicem fiant contrarii, & id omni opprobrio dignum pronuntient, quod alii laudibus in cœlum ferunt.

§. VIII.

Inprimis vero quilibet *recens* natus morbus *Epidemicus*, vel alius *Contagiosus*, malignus, novam animi attentionem & indagacionem exposcit, quibus videlicet causis extraordinariis & specialioribus iste morbus originem trahat? cujus indolis spe-

specificæ se nobis monstret? quales effectus noxios producat? qualem exitum habuerit? quid salutare, quid perniciosum fuerit? &c. in quibus omnibus maxime circumspectus & cautus debet esse Medicus, quia non obstante omni prudentia humana *primus æger primæplerumque solet esse victima*, ex qua Medicus quasi discit, qualis morbi nova species tractetur.

Nec aliter fieri potest, omnesque viri ingenui fateri cogentur, nos a priori prævidere non posse, cujus indolis morbi nobis in præsentem vel in futurum sint superventuri, Et quamquam sic primi, fato sic volente, præ reliquis sint infelicissimi, tamen eo ipso feliciores sunt sequentes, dummodo Medicus morbi genium ac causam diligenter exploret, methodumque suam medendi ad hanc normam dirigat, id quod primum ac tutissimum est, si vero id negligatur, atque antiquum semper obtineamus, eadem calamitas prioribus posteros æquat.

§. IX.

Cum itaque *Præcos fundamentum* sit genuina morbificæ causæ cognitio, animus Medici in id intentus sit, ut illi rationi conveniens methodus adplicetur. Hæc enim causarum cognitio nos veras indicationes & rationes curandi docet, ut certo sciamus, quomodo quibusve remediis morbus pro speciali sua indole oppugnari debeat,

§. X.

Est enim Medicina practica eo provecta, ut cum quadam evidentia & certitudine, si causas læsionum & symptomatum bene noverimus, ægrum curare possimus.

Felix, qui potuit rerum cognoscere causas,

Medici vero dubii causarum, dubii etiam sunt remediorum,

§. XI.

Et cum in nostro casu *bilis* præ reliquis humoribus affecta sit, ac fermento aliquo acri morbofo inquinata, quod ei efficaciam impertiat, intestina venenorum more rodendi & stimulandi; facile inde patet, primam & *primariam indicationem*

curativam esse, ut saburra illa contagiosa dysenterica, biliosa, acris, irritans, stimulans, in ventriculo & intestinis stabulans, ante omnia & quantocyus e corpore ^{alio} vel ^{utro} eiciatur, & hoc pacto natura ab illa molestia liberetur.

Omnes enim dysenterix in suo principio istas purgationes optime ferunt, quatenus nimirum acre peccans auferendo, noxios eius effectus inhihent.

§. XII.

Disceptatur quidem inter Medicos, *per superiorane* potius an vero *per inferiora* evacuatio instituenda sit? & quænam optima sit via? sed in eo vix regula generalis obtinet, ideoque pro ratione morbi, temporis & subiectorum, prudentiæ medentis illud omnino relinquendum erit.

§. XIII.

Præterea quod *emetica* ipsa spectat, si illa in morbo indicantur, in diversum iterum abeunt Medici, *quænam sint eligenda?*

Sunt qui statuunt, nihil interesse, quænam illa sint, omniæque emetica pari cum successu adhibenda suadent; dicunt enim illa eatenus solummodo proficere, quatenus humorem peccantem excutiant, sicque causam mali tollant.

Si id æqualiter facerent, nullus dissentirem, arbitror autem semper notabilem inter ista remedia differentiam intercedere, & lenia vehementioribus utique esse anteferenda.

Quæ enim hunc in finem commendantur *antimoniata*, qualia sunt *crocus metallorum*, *vitrum antimonii*, *tartarus emeticus*, *sulphur antimonii*, hæc de virulenta sane, caustica, immo, ut quidam non inferioris subsellii Chemici volunt, *arsenicali* profapia aliquid habere existimantur; hinc cautissime & summa cum circumspectione, nec nisi deficientibus melioribus, necessitatis lege urgente, in usum vocanda suaderem, tam ob cardialgias maximas, quas concitant, quam ob corrosiones & majorem intestinorum læsionem ab iis timendam.

§. XIV.

Nonnulli radicem illam e Brasilia adlatam, *Ipecacuanham* dictam, tamquam primarium & specificum contra dysenterias emeticum commendant, quia cum in *India Orientali*, tum in *Occidentali*, in omnibus dysenteriis & diarrhœis magno cum successu adhibetur, unde etiam nomen *radicis antidysenterica* $\alpha\alpha\epsilon\epsilon\alpha\alpha\eta\eta$ accepit, ac in nostra Mundi parte primum in Gallia admodum celebrari cœpit.

Sunt tamen, qui eidem virtutem illam specificam negant dicentes, ipsam radicem non agere ut *specificum*, sed ut *expellens violentum*, quatenus vitiosam biliosæ cruditatis copiam ex primis viis tollit.

Immo sunt, qui observationes adferunt, ex quibus liquet, ejus opem non modo nullam fuisse, sed etiam adhibitam excitasse majorem fluxum dysentericum, eumque exacerbasse. Hinc ab eius usu potius abstinendum suadent, nisi forte dysenteria a mala diæta ex. gr. esu fructuum horæorum, aut potulentorum fermentescentium ingurgitatione originem trahat: quo tamen in casu etiam alia vomitoria locum habere possent.

§. XV.

Verum enim vero, non peccat radix in sua virtute, sed peccatur potius in eius *applicatione*, dum nec verus morbi genius semper cognoscitur, nec justum tempus, quo cum successu aut quo cum damno in usum vocetur.

In his si *errore* ducimur, nec dysenterias distinguimus, nullum medicamentum ne optimum quidem, proficiet.

Ideoque errore non vacant, & qui radicem in omnibus dysenteriis præscribunt, & qui eam ubique plane reiiciunt,

§. XVI.

Conducit autem *hæc radix* in omnibus casibus, ubi causa morbosa adhuc in primis viis hæret mobilis, & quod notandum, partes solidas nondum adfecit.

Quando vero acre dysentericum in intestina conversum
partes

partes solidas jamiam corrodit, aut humoribus intimius sese insinuavit, id quod ex anxietatibus præcordiorum continuis & vomendi conatibus inanibus facile cognoscitur, tunc dubius utique aut plane irritus est omnis per hanc radicem excitatus vomendi conatus; nec per emeticum qualecunque quidquam boni aut salutaris effectus sperandum erit; nam materia illa peccans tunc hac via e corpore eliminari non amplius potest, partium potius læsio & inflammatio major inducitur, quam sphaecelus, & ipsa mors insequi debent.

§. XVII.

Et quanquam negare nolim, hanc radicem solummodo *generali facultate emetica* agere; tamen hæ ipsæ ejus virtutes adeo parvi faciendæ non sunt, ut nobis perinde esse debeat, utrum ea nobis desit nec ne? quod minus accurate judicatum esset.

Nam præter effectum suum emeticum simul adeo *peculiare & specificum quid* operatur, ut alia vomitoria eam non facile æquent, nec aliud, quod ejus in locum eodem cum effectu succedat, excogitari possit.

Quamdiu ergo nobis adsunt meliora, quare iis repudiatis viliora amplecteremur?

§. XVIII.

Certe non *aliud medicamentum emeticum* nobis innotuit, cujus utilitas se latius pandat,

Namque hæc radix non solum materiam morbificam, licet tenuissimam avellit, eamque per superiora, rarius per inferiora, commode & laudabiliter, nulla cum noxa, educit, sed & post vomitionem aut purgationem *adstringendo robur* intestinis conciliat, eorumque tonum relaxatum restituit, quod ab aliis emeticis non fieri, immo intestina magis relaxari & debilitari, longa observatione jam innotuit.

§. XIX.

Sunt, qui præter cognititas has virtutes huic radici *facultatem*

tatem abstergendi, meatus referandi & infarctus resolvendi adscribunt; sunt, qui insuper *virtutem alexipharmacam* in ea agnoscunt, quæ omni veneno & malignitati insigniter resistat: Hoc autem in quantum veritati consentaneum sit, ulteriori experientiæ relinquendum est.

§. XX.

Ut ut autem res se se habeat, licet huic radici infallibilem efficaciam tribuere nequeamus in persananda dysenteria in genere, tamen illa *admodum conveniens remedium est* suo tempore dandum, & non modo ubique, ubi vomitorio uti convenit, commode, tuto, & sine ullo damno aut læsione inde metuenda, adhiberi potest, cum securius agat, quam omnia alia nobis nota.

Sed etiam eadem Ipecacuanha in nostra dysenteria *mirabiles effectus* edidit, uti omnes fatentur, qui ea usi sunt, nec unquam contrarium aut nocivum effectum ex ea deprehendi:

Nam quamquam initio multi mirarentur, quod ego prima vice, quantum novi, hoc emeticum in nostro morbo in auxilium vocarem, tamen omnes facile consentientes habui, postquam viderant, ægrös, nostro consilio utentes, ex illius radicis usu optime se se habere.

§. XXI.

Quod usum hujus medicamenti attinet, controversia adhuc inter artis Magistros viget.

Quidam pulverem ejus simplicem porrigunt:

Alii, scrupulo ducti, *infusum* ejus cum *aqua communi* vel *vino albo* præparatum tutius meliusque existimant:

Sed *infuso* ego nunquam usus sum, quia tunc radix dupla quantitate sumenda erat, & præterea dosis in infuso pro quovis ægro non ita accurate definiri, aut in tanta ægrotorum multitudine pro quovis separatim decoctum fieri poterat. Si vero *decoctum* ideo præstantius esset, uti ferr aliorum opinio, quia minus efficax sit ad vomitum excitandum, aut purgandum, sed

magis

magis adstringens, ipsum illud decoctum hoc minus adhibuifsem, quo adstringentia minus ferebat morbus noster.

Itaque semper & ubique *pulverem radice in substantia simpliciter* & absque ullo additamento præscripti, hæc enim haud bene fert: Adultis ad summum propinabam a *drachma semis* ad *scrupulos duos*, parvulis solummodo *aliquot grana* pro ratione ætatis.

§. XXII.

En jam etiam *methodum & cautelas*, quibus in illa adhibenda usus sum:

Curative eam exhiberi curavi aegris omnibus, nullo discrimine sexus aut ætatis, ipsis etiam delicatulis, debilibus, immo gravidis, lactantibus & lactentibus, si modo subiectorum conditio ita comparata esset, ut cum spe successus applicari, aut utilitatem adferre potuerit:

Sumere præcepi statim in ipso morbi principio, cum adhuc vires constabant, viscera firma erant, & mali fomes adhuc in ventriculo hæere videbatur, quam primum vidi adesse conatus vomendi, aut alvi insuetum fluxum, aut ubi propter cardialgiam, borborygmos &c. *suspicio secutura dysenteria* aderat.

Nam in eo summa salutis versabatur, si *tempestive* satis exhibebatur, ne experimentum secundum *Hippocratem* esset periculosum.

§. XXIII.

Usus radice tempestivus semper erat *salutaris*, eo enim aut morbus una vice plane tollebatur, aut saltem valde imminuebatur, ut dein facili modo superari potuerit.

§. XXIV.

Etiam *iteratus* hujus *radice usus* salutaris extitit, nec unquam male cessit.

Quando enim una dosis omnem mali colluviem auferre nequibat, idem remedium aliquoties revocandum erat in usum, ut optatus obtineretur effectus:

Itaque si ad primam dosin *cardialgia*, *nausea* & *alvi fluxus* nondum cessabant, eandem uno die vel biduo post denuo exhibui, idque post aliquot dies vel *tertia vice*, urgente necessitate, repetii.

§. XXV.

Non vero solummodo in principio, sed etiam in statu, immo *quovis morbi tempore* optimo cum successu adhibebatur, si modo aliquid de fomite in ventriculo restabat, ac nullum contrarium indicans signum, ex. gr. inflammatio aut suppuratio intestinorum, virium defectus, &c. aderat.

§. XXVI.

Boni eventus signum erat, si aegri *bilem flavam* aut *viridem* vomitu, vel etiam per alvum eiciebant, & alvi fluxus minuebatur: intestina enim tunc nondum infecta esse, hoc indicabatur, & aeger intra paucos dies a fluxu liberatus convalescebat.

§. XXVII.

Ubi vero *post ejus usum alvi fluxus* non solummodo non imminuebatur, sed potius *augebatur*, & vires deficiebant, hoc pro malo indicio semper habendum erat; indicabat enim putrescentiam & colliquationem humorum jam superavisse aegrotum, & intestina infecta semper magis relaxari, quam corroborationem aut adstrictionem admittere, & tunc eventus plerumque solebat esse lethalis.

§. XXVIII.

Nec hærebam in *dysenteria*, quam *sanguineam* fuisse dixeris, aequè ac in *biliosa*, idem adhibere remedium; sanguinis enim excretionem pari effectu diminuebat, ac biliosum excrementorum fluxum, adferebatque plurimorum symptomatum remissionem; cujus effectus rationem ex præcedentibus facile colligere licet.

§. XXIX.

Præmissa itaque radice *Ipecacuanha*, si alvi fluxus pergebat,

bat, porro *ad bilem per aluum evacuantia* & ſimul *corrigenſia* deſcendi.

Huic duplici ſcopo optime nobis ſatiſfecit *Rhabarbarum*, ab aliis *anima hepatis* dictum. Hinc ſtatim poſt *Ipecacuanhæ* uſum & ſæpe urgente neceſſitate, poſtquam duodecim tantum horæ inter prioris uſum interceſſerunt, hoc remedium adhibui.

§. XXX.

Tamen hic una monendus eſt Lector, me non in omnibus aegris curam incepiffe ab uſu *Ipecacuanhæ*; ſed etiam in nonnullis, ubi emeticum hoc ſupervacaneum duxi, aut ubi morbus jam eo invaluerat, ut cùm ſpe effectus boni exhiberi non po- uiſſet, *initium* feciſſe a *Rhabarbaro*; quæ adplicatio diverſa, pro ratione ſubiectorum, omnino a iudicio Medici pendet.

§. XXXI.

Iterum vero hic inter ſe diſſident Medici, num in *Rhabarbaro* lateat *virtus aliqua ſpecifica contra dysenteriam* nec ne?

Sunt, qui de hac radice eadem ſentiunt, quæ de *Ipecacuanhæ* ſupra monuimus, nimirum, nullam illi adſcribunt facultatem ſpecificam, ideo tantummodo præſtare eam reliquis purgantibus dicunt, quatenus *ſimul adſtringit*.

Verum enim vero, uti certum eſt, in emeticis nullum nobis ſuppere, quod tam commodo & tuto operetur, & quod, peracta operatione partes ſimul iterum corroboret, quam *Ipecacuanham*;

Ita etiam de *purgantibus* verum, nullum nobis datum eſſe; quod utraque hac facultate, purgante pariter & corroborante, vel ſi mavis, adſtringente, præditum ſit, quam hanc ipſam radicem orientalem *Rhabarbari*, ut hoc remedium etiam hoc ſole nomine omnino ſelectiſſimum omnium in dysenteria conſtituat purgans ſeu evacuans, nec præſtantius ac tutius in rerum natura ſit.

§. XXXII.

Sed ego plura addo, atque adfirmo, *Rheo* ineſſe omnino ali-
quam

quam *virtutem specificam*, non quidem, ut alii volunt, in genere, in sanandis omnibus dysenteriis & diarrhœis, cum vel sine sanguine, sed in specie in *diarrhœis* & *dysenteriis aliisque adfectibus biliosis*, in quibus suas vires efficaciter exerit.

In *dysenteriis castrensibus*, quarum etiam causa bilis vitiata habetur, illius singularem utilitatem Medici jam pridem agnoverunt, & illud omnibus aliis laxantibus antetulerunt :

In *nostra dysenteria* tam singulares plane effectus ejus fuerunt, ut sine *Rheo* conatus nostri admodum manci fuissent, vel saltem eodem omnino *carere non potuissimus*.

§. XXXIII.

Nam quoniam non omnes aegri in tempore consilium petebant, ut Ipecacuanha secure & cum successu potuisset adhiberi, sed sæpius tunc demum Medicum arcessabant, cum malum jam exacerbatum esset, & interdum ad summum malignitatis gradum pervenisset, nullo alio remedio *purgante*, quam *solo Rheo* uti licebat, idque quocunque morbi tempore, tam in statu, & in declinatione, quam sub eius initium, pari cum fiducia, præsertim in subiectis sensibilibus, gravidis, infantibus; &c. in semicorruptis, in flaccidis &c.

Quo solo, quod illi insit facultas specifica, abunde ostenditur.

§. XXXIV.

Est vero eius virtus, non solummodo saburram biliosam involvere, abstergere & leniter eliminare, sed & simul ejus acrimoniam potenter infringere, corrigere, ac obtundere. Præter ea Medici *Rheo* quoque *vim anodynam* & *sedativam* attribuunt, quam etiam sensibilibus præstat, & simul intestina roborat; quæ omnia in quocunque alio simplici purgante frustra quæras, ut hinc *specifici* nomen optime tueatur.

§. XXXV.

Hoc autem modo exhibebatur *Rheum*.

Quidam hanc radicem *curative* adhibebant statim incipiente

piente morbo, & quidem in forma *pulveris*, vel *solam*, vel *admixto nitro*.

Alii priorem, alii posteriorem formulam reliquis præferabant. Illi, ut etiam *ratione ponderis* alvum citius compesceret; Hi, ut materiam biliosam simul corrigeret.

Sed ego *pulvere* rarius, & non nisi certis circumstantiis, ubi nimirum malum adhuc dubium, aut in suo principio, aut minus periculosum esset, usus sum, illumque ut plurimum sine ullo additamento sufficere jussi.

§. XXXVI.

Ejus autem loco in usum adhibui *animam* seu *Tincturam Rhei*, secundum descriptionem Rolfincii, ex *Rhei* uncia semis, *Salis Tartari* drachma una, & *aqua Cichorei*, vel alia, si placet, aqua destillata, ex. gr. menthæ &c. unciis quinque vel sex paratam.

Non vero in adultis guttatum, ut quidam præcipiunt, hauriendam hanc Tincturam dedi, sed *dimidium* aut *cochleare integrum* singulis quatuor aut sex horis, prout circumstantiarum aut subiectorum conditio postulabat.

Et hoc non vulgare levamen aegris attulit.

§. XXXVII.

Nam cum in nostra lue magna copia corruptæ bilis adesset pauca guttæ nil proficere valebant. Vehementiæ mali *sufficiens quantitas* medicamenti opponenda erat.

Sub hac vero formula Rheum non solummodo tanta quantitate commode propinari potuit, quanta pro superando malo exposcebatur, id quod alia methodo vix fieri licebat.

Sed & hæc formula convenientissima est illis, qui facile nauseant medicamenta, illaque difficultas recipiendi aegris multum minuitur.

Hoc pacto *multas mensuras* hujus *Tinctura* felicissimo cum successu absumsimus.

§. XXXVIII.

Jam forte aliquis cogitaret, si statim ab initio mali *Tinctura Rhei* cochleatim, & quidem terve quaterve de die propinetur, & tanta quantitate per aliquot dies in uno subjecto usurpetur, fluxum augendum & aegros debilitandos fuisse.

Sed plane contrarium accidit, fluxus potius sub *Tinctura usu sensim imminutus* est, dolores sedati & aegri commode sanati sunt; si vero non ubique speratum & infallibilem sanitatis effectum habuit, id quod in statu aegri jam desperato impossibile est, sane nunquam malum exhibuit;

Propemodum omnes, quibus illa ex effectu & fama innotuit, eam domi paratam habere cupiebant, ut auxilium & solatium praesens.

§. XXXIX.

Fuerunt tamen nonnulli, qui scrupulum contra ejus usum movebant, quod cum *sale Tartari* preparata erat, idque non sine aliqua ratione, dum & ego ipse *Satium* usum in hoc adfectu damnarim, ac inprimis *alcalia* hic noxia videantur.

Sed simul & una omnibus meis aegris *acidorum* liberalem usum, contra aliorum sententiam, quam maxime iniunxi, prout inferius liquebir, & sic noxae illius metus nullus vel non adeo magnus erat; ut qui initio contra loquebantur, per experientiam contrariam de bono illius effectu convincerentur, & postea eandem ipsi adhiberent.

§. XL.

Poterat tamen & Sal Tartari omitti; *infusum Rhei simplex aquosum*, nullo addito Sale, parem fere edebat effectum, & si quis erat, qui haesitabat in usu illius *Tincturae*, illi licebat uti hoc infuso, & sic omni sollicitudini & obiectionibus ansa auferbatur.

Interea tamen haec infusio simplex non omnes ex *Rheo vires* adeo potenter extrahit, nec usui domestico adeo apta, quin corruptioni

tioni promptius obnoxia, & ob hanc solam rationem Tincturæ postponenda erat.

Sal etiam Tartari vires Rhei purgatrices aliquo modo infringendo, Tinctura corrigendi scopo securius & majori copia. quam infusum, propinari poterat.

§. XLI.

Postquam, quantum fieri potuit, indicationibus therapeuticis, quæ evacuationem spectant, prospectum, & supra dictæ radices, Americana & Asiatica, seu *specacuanha* & *Rhabarbari*, vel una, vel altera, vel utraque, prout necessitas exigebat, præmissæ erant, nec his malum cedere volebat, insuper ea remedia a me in auxilium vocata sunt, quæ *acrimoniam biliosam* ulterius *infringerent*, *corrigerent* & simul *læsionem* ab illa saburra inductam, *tonumque intestinorum* debilitatum restituerent.

§. XLII.

In his primum erat, quo utebar, antidyentericum aliquod novum, nimirum *cortex* quidam exoticus, pariter ex America adlatus, hæctenus parum notus, & antea hic loci a nemine adhibitus.

Illum vero *Amstelodami* cognitum, & a quibusdam Medicis jam cum successu adhibitum fuisse, postea per literas certior factus sum.

Nomen est *Simarubia*, ejusque prima mentio facta est in *Historia & Commentariis Academia Regia Scientiarum Parisiensis* Anni 1729. & postea in *Commercio Literario Norimbergensi* Anni 1731. 1732. & 1733. ubi variis experimentis firmata tamquam utilis in dysenteria valde commendatur in forma decocti. Cumque allegati libri non in omnium manibus sint, supervacaneum haud fore credidi, si prius ex iis huc transferrem, quod de illo cortice prædicatur, quantum ad usum practicum spectat.

§. XLIII.

Habet autem *Commercium Literar. Anni 1732. p. 201. & seqq.* hanc summam e dissertatione quadam descriptam prout illa *Historia & Commentariis Academia Regia Scientiarum Parisiensis Anni 1729.* inserta legitur, & cujus hic erat titulus: *Disquisitio de specifico quodam contra Dysenteriam*, nomine *Maceris* a veteribus indicato, cui forsitan Cortex cujusdam arboris Cayennæ, *Simaruba* dictus, comparari & substitui potest, Auctore *M. de Fussiau*:

„ Grassantibus Anno 1718. fluxibus dysentericis, omnem
 „ vel probatissimarum alias medicinarum efficaciam respuenti-
 „ bus, tamquam *ultimum remedium*, quo mali levamen ten-
 „ taret Autor Cel. hunc corticem in auxilium vocavit, atque
 „ intellexit, nullam omnium adhibitorum tam prompte, quam
 „ hoc ipsum remedium successisse.

„ Atque hæc una ejus perspecta virtus Cl. Autorem insti-
 „ gavit, ut & alterius, qua contra *fluxus sanguinis, feminis*
 „ adeo familiares, pollere dicebatur, virtutis tentamina sume-
 „ ret, quum præsertim eandem in utroque morbo causam subef-
 „ se deprehenderet; sed neque hic fefellerat eventus.

„ Porro de hoc cortice refert, quod ad illum *tilia* quoad
 „ externa & interna, quam proxime accedat, eandemque ha-
 „ beat filamentosam qualitatem, quæ ductilem ipsum & diffi-
 „ lem fractu reddit; quod idem manducatus gustum largiatur
 „ subamarum, admodum tolerabilem, quem cum aqua, cui
 „ incoctus est, communicat. Deinde animadversum a se do-
 „ cet, aquam, hoc cortice iniecto ebullientem, albam evade-
 „ re, mucosam, velut lac; eandem insignius in vase, quo con-
 „ tinetur, ascendere, quam decoctiones simplicium ordinarias;
 „ ab igne autem remotam, colorem nancisci rubicundum, qua-
 „ lis est cerevitiæ secundariæ.

„ Porro constanti per quindecim annos experientia edo-
 „ ctus declarat, *corticis hujus drachmas duas, in aqua heminis*
 „ tribus

„ tribus ad residuum quadrantis decoctas, tribus sufficere cyathis, quæ ordinaria est hujus remedii dosis. Lubentius autem se propinare monet *simplex hoc decoctum*, quam pulverem corticis & ligni ejus, quum melioris illud sibi semper inventum sit effectus, neque haustu ingratum.

„ Si qui tamen maluerint *Simarubam pulverisatam*, illi corticem hunc aut lignum, eum fere in modum, quo Nicotiam radere, ac ad *duodecim* aut *viginti grana*, pilularum forma, aut in juscule quodam adsumere poterunt, quæ utendi ratio dubio procul illi Medicorum Indorum, pulverem hunc in pusillo lactis acidi præscribentium, cujus *Acofta* meminit, præferri debet.

„ Tandem *Simaruba virtutes* declaraturus, perpetuum & constantem ejus fuisse adleverat, effectum in *dysenteriis pertinacibus, & glutinosis, fluxibus biliosis & sanguinolentis*, qui fere omnes, tertio aut sexto cyatho hausto, gradum stiterunt, sine ullo dolore, aut evacuatione sursum deorsumve infecuta: *Urina* unice majori copia redditur, magisque colorata, atque in nonnullis subiectis abundantes superveniunt *sudores*.

„ Qui hoc *Simaruba* decoctum adsumere, ad unum fere omnes retulisse scribit, ipsos ex cyathi secundi haustu *motum quendam obtusum* internum per totum corpus sensisse: id quod adpellabant *certamen cum morbo*, haud ab simile illi, quem *Quinquina* edit, siquidem opportune data subito reprimat insultus febriles.

„ Et quamquam viderit Cl. Autor horum aegrotorum nonnullos, qui maxime extenuati ac nauseantes secunda demum ab usu remedii nocte serenitatem receperint;

„ Inventos tamen etiam esse faterur, qui aut ex diætæ erroribus, aut morbi reliquiis aliquot diebus post *reciderunt*, a quibus nihilo minus, repetito hujus potionis per tres continuos dies usu, malum tandem profligatum est.

„ Hisce cautelam de simarubæ tempeſtiva adhibitione ſub-
 „ necit, qua *periculoſum*, certe *inutilem ejus uſum* declarat,
 „ ubi in fluxibus ſtomachicis, ſanguineis & dyſentericis, qui
 „ *primarum ante viarum evacuationem* poſtulant, quam *viſcera*
 „ *confirmare* liceat, idem commendetur.

„ Unde prudentiæ eſſe concludit, ante *Simaruba uſum ad*
 „ *remedia generalia recurrere*, immo & doſin ejus ſtatui mor-
 „ bi accommodare.

„ Atque ſic denique ad *ipſam naturam & indolem Sima-*
 „ *ruba* explanandam progreſſus, materiam ſalinam acrem par-
 „ ticularum oleoſis & baſſamicis involutam in ſubſtantiam ejus in-
 „ gredi demonſtrat.

„ Quibus omnibus coronidis loco quædam adiiicit de uti-
 „ litate ex hæcenus dictis capienda, quum non ſolum cognitio
 „ ſpecifici in curandis dyſenteriis, nulli ſive Ipecacuanhæ, ſive
 „ aliorum remediorum uſui obtemperantibus, inde manifeſto
 „ comperiat, ſed etiam quam temere uſualium plantarum
 „ catalogo eximendæ ſint, quarum virtutes non agnoſcuntur.

Et pauca hæc pro ſcopo noſtro ſufficiant: qui plura de
cortice hoc *Guijaneo* ſcire cupit, adeat *Historias & Commen-*
tarios Academia Regia Scientiarum Pariſienſis Anni 1729. vel
 ſupra citatum *Commercium Literarium Norimbergenſe Anni*
1732. pag. 387. ſeqq. ubi ſtupenda adhuc de hoc cortice recen-
 ſentur ex itinere Equitis *de Marchais*, quod in Gujaneam, vi-
 cinasque inſulas & Cajennam ſuſcepit, vel ſchediaſma ipſum
Domini Autoris, aut id, quod ex hoc ſchediaſmate D. D.
Werthof in ſuis *obſervationibus de febris* pag. 100. ſeqq. ex-
 cerpſit.

§. XLIV.

Nunc quid ego de *hoc cortice* in noſtro *morbo epidemico-*
contagioſo expertus ſim, commemorabo.

Postquam ſupra relata evacuantiæ ante adhibueram, nec
 tamen dyſenteria ceſſare volebat, corticis *Simaruba drachmas*
duas

duas in sufficiente quantitate aquæ communis ad reinanentiam unciarum octo decoctas, omni trihorio vel quadrihorio unciam unam vel duas, pro ratione circumstantiarum, sumendas præscripsi, ejusque usum per aliquot dies continuos, seu ad plenam perfanationem continuavi.

Fateor me ex hoc decocto *minime vulgarem* percepisse *utilitatem* in morbo curabili.

Præsertim notavi singularem & præstantiorem eius effectum in *fluxu sanguinis & materia cruenta*, utpote quem citius compescebat, quam excretiones biliosas;

Quod etiam cum experimento Parisiensi convenit, ubi quoque cum successu applicabatur contra fluxus sanguinis chronicos, feminis adeo familiares.

§. XLV.

Effectus vero erat admodum *lenis* & propemodum *insensibilis*, nec potui proprie animadvertere, quod *urina* majori copia redderetur, aut in nonnullis subiectis abundantes supervenerint *sudores*, nec *motum illum obtusum internum* per totum corpus, quem aegri, uti relatum legimus, *certamen cum morbo* vocitarunt, in nostris aegris observavi.

Ex diminutione tantummodo morbi, dum dysenteria *sub illius usu simplici* quotidie leniter decrefcebat, & symptomata paulatim cessabant, concludere debui, corticem hunc amaritie sua non solummodo esse bonum *corrigens & temperans*, sed & ad *firmanda viscera* tutissimum *tonico roborans* ac sedativum, & ideo reliquis antefendum.

Cum enim omnia fortiora & sic dicta positive adstringentia noxia essent, sic contra hic cortex sine ullo scrupulo & periculo adhiberi poterat, ut adfirmare queam, illum corticem, ubicunque ejus usus sperato successu caruit, nullam noxam attulisse.

§. XLVI.

Unum in eius usu *incommodum* erat, sed cui in omnibus *Exoticis* obnoxii sumus;

Eundem nimirum non nisi experientia cognoscere licebat, num *verus* vel *suppositivus* esset cortex, qui mihi a pharmacopolis suppeditabatur, & ubi genuino cortice potiri contigit, dubium erat, num *recens* an *vetustus* esset; sic ubi laudatum suum effectum non adeo efficaciter præstitit, ignorabatur, cuius culpa sit, num nimirum vera corticis species fuerit, an vero vetustate primarias suas vires amiserit?

Hoc me incommodum non parum sollicitum habuit; & hanc etiam causam exitisse arbitror, cur sanatio apud nos lentius procurata sit, quam Parisiis, quamquam hoc mihi solatio fuit, quod cura per eum corticem felicius & minori cum periculo fiebat, quam per alia usualia, sicque satis feliciter adhuc succedebat experimentum,

§. XLVII.

Cum vero hoc remedium etiam cum aliis Medicis communicarem, ac e diversis pharmacopoliis exteris idem adferri curaretur, accidit, ut plures corticis species transmitterentur, illaque hoc pacto ita *multiplicarentur*, ut cuius sua species sibi optima & ad data signa propius accedere videretur.

Hoc autem ipso statim *magna confusio* nata est, nec ordine experimenta semper instituebantur, ut de vero diversarum illarum specierum effectu iudicium ferre difficile esset;

Inprimis, cum experimentum non statim succederet, ex templo ad alia confugerent, atque simarubæ modo *corticem Peruvianum*, modo *corticem Tamarisc. Fraxin. Granat.* aliaque adderent, vel substituerent, non meliore eventu.

Talis etiam *varietas pretii* erat, ut, cum initio pro una libra *viginti* florenos hollandicos solvere mihi necesse esset, postea *libram* pro *duodecim* florenis acciperem: alii dicebant sibi *libram octo*, immo pro *tribus & duobus* florenis emendam obvenisse.

Quæ

Quæ omnia non levem perturbationem adferebant, ita ut alii hoc nostro exemplo discere queant, quam difficile sit, exotica nondum ubique satis cognita, in usum practicum adhibere.

§. XLVIII.

Inprimis cum postea, cessante jam morbo, quo certior mea opinio fieret, & vera corticis species dignosceretur, eundem etiam *Lipsia* mihi adparari curaverim, denuo autem aliam inde speciem nactus sum, minime cum Hollandicis convenientem.

Immo eundem inde ab ipsa *Lutetia* per amicum, tunc temporis ibidem commorantem, acquisivi. Hic coemptus erat in pharmacopolio regio.

Sed ecce, cum omnes reliquæ species in aliquo tertio sibi similes essent, hic Parisinus solus ab omnibus reliquis speciebus adeo diversus fuit & contrarius, ut vix unum characterem gestaret, qui datæ descriptioni responderet, ita ut, a quo loco optimum expectabam, inde pessimum genus adeptus sim. ac præterea pro duabus unciiis corticis sex florenos Hollandicos (douze livres) solvere debuerim.

§. XLIX.

Interea ego illam speciem retinebam in usu, quam initio nactus eram Amstelodamo, a tribus diversis Pharmacopolis, cujus venditores, quantum scio, nil inter se commercii habebant, & quorum Pharmacopolarum unus speciatim adfirmabat, se veram speciem, quæ Amstelodami a quibusdam Medicis usurpata fuisset, bene nosse, eandemque misisse; deinde in hac sententia me confirmavit amicus, qui veram speciem ipse viderat, meamque, postquam oculis perlustraverat, etiam inter reliquas pro vera habebat.

Haec vero corticis speciem fuisse probam & genuinam, non solum ex eo patet, quod ad significatum characterem quam proxime accederet, sed & adparet è bono effectû, quem apud

nos exseruit; nam quamquam is miraculi instar non fuit, quantus Parisiis extitisse memoriæ proditum est, meminisse tamen par est, apud nos plane aliam speciem dysenteriae obtinuisse; forte etiam hic cortex non adeo recens fuit, cum verosimile videatur, eum, tamquam parum notum, parumque in usum vocatum, non admodum frequenter nec recentem mercatoribus submitti, unde minor eius effectus.

§. L.

Initio *decoctum* eius solum exhibui, quod non necessarium videbatur alia adiungere, nisi quod interdum *syrupum papaveris rhaados*, vel *papaveris albi*, gustum fallendi vel sedativo scopo addiderim.

Ita plerumque curam nostri morbi satis celeriter tutoque absolvi.

§. LI.

Deprehendi autem non solummodo *decoctum commodius* ad propinandum, sed etiam melius & efficacius ipso *pulvere corticis*, qui ventriculo gravis & molestus esse videbatur, nec fluxum ita commode compecebat; hinc hujus usum plane seposui.

§. LII.

Si vero animadvertebam, *decoctum non satis prestare*, quæ desiderabantur, illud pro ratione indicantium & statu subiecti adfecti *varius additamentis* efficacius reddidi;

Inprimis *Tincturam Rhei* adjunxi, ad ulterius corrigendum & simul educendum, quod forte de materia peccante in corpore esset residuum, qui *modus utendi simul Tinctura Rhei, cum morbus jam desinere incipiebat*, optimum successum habuit, siquidem ita agendo dysenteria via tutissima & sine ullo discrimine profligabatur.

§. LIII.

Cum vero aegri offerebantur, in quibus hæc omnia frustra aut sine optato effectu applicabantur; in quibus nimirum *tonus intestinorum* adeo debilis & flaccidus evaserat, ut fluxus
potius

potius passivus videretur, tandem ad usum *magis roborantium* aut *fortius adstringentium* transii.

Ex eorum autem numero non alia adscivi in auxilium, quam *Corticem Cascarilla* & *succum Catechu*.

§. LIV.

Primo loco semper exhibui *Cascarilla corticem*, eumque in substantia vel pulvere, sed plerumque in *Tinctura* cum superiore decocto *Simaruba* mistum propinavi, quo casu decoctum illud quasi pro vehiculo *Tinctura* inserviebat.

Non raro etiam dedi solummodo *Tincturam Rhei* & *Cascarilla anatica* portione sine decocto, prout status & conditio alicujus aegri ea poscebant.

§. LV.

Jam forte quispiam interrogaret, si *cortex Simaruba* laudabili effectu fuit, quare ergo *Cascarillam* adhibuerim?

Ad ea respondeo: *corticem Simarubam* omnino meliorem & praestantiorum effectum praestitisse, ubi fluxus cruentus adfuit, sed si, hoc cessante, tamen dejectiones liquidæ, feculentæ, mucosæ, perdurabant, *Cascarillam decocto Simaruba* simul admiscui, quo factò dejectiones illæ commodius minuebantur, adeo ut hi duo cortices pro ratione indicantium optime quadrarent, & sibi mutuam opem ferrent, ut cura citius & tutius absolveretur.

Et revera *cortex Cascarilla* optime se gessit, non solummodo partes relaxatas roborando, sed & simul motus febriles, doloresque intestinorum leniendo ac sedando.

§. LVI.

Hoc vero cortice quoque nihil proficiente, ad fortius adstringens, nempe *succum Catechu*, adscendi, illumque reliquis supra nominatis formulis, vel in *Tinctura* vel in *pulvere* adjunxi. Et fateor virtutem eius adstringentem non solum tutissimam fuisse, sed &, ubi illa effectu caruit, ibi ne reliqua adstringentia quidquam opis attulisse.

§. LVII.

Et hæc sufficiant quoad curam & methodum generalem, quam in aegris nostris observavimus.

Jam quoque de *Symptomatibus* sermo instituendus erit, quæ hunc morbum in quibusdam gravius decumbentibus comitabantur; non enim omnes, uti supra dictum est, aequè graviter aegrotabant.

§. LVIII.

Horum prima fuerunt *terribilia tormina & dolores intestinorum diuturni*, qui aegros excruciant, & quasi exedebant.

His ut occurrerem, & *materiam acrem corrosivam* in intestinis hærentem, ejusque spicula venenosa involverem, obtunderem, vel delinirem, nil melius excogitare poteram, quam *blanda oleosa, pinguis, gelatinosa, gummosa*, aliaque, quæ ad *arsenici* vim infringendam maxime commendantur:

Eum in finem *interne* imprimis adhibui *oleum amygdalarum dulcium, oleum olivarum, oleum lini*, &c. magna quantitate, ad aliquod uncias singulis vicibus, aut quantum aegri per diem haurire poterant.

Insuper & *Gummi Arabicum & Tragacantha* in aqua solutum, vel cum decocto *Samarubæ* remixtum, præter ea, quæ infra recensimus, in auxilium vocavi, & hæc laudabili effectu destituta non erant.

§. LIX.

In eundem finem *externe* optimum etiam effectum sumus experti a *clysteribus oleosis*. Illos vero preparari jussimus vel ad imitationem Sydenhami, ex *oleo lini*, & *lactis vaccini* partibus anaticis, addita *Theriaca* certa quantitate, pro ratione ætatis & circumstantiarum proportionata; vel ex *solo* seu *puro puro & solummodo tepesfacto oleo lini*: toties applicandos illos suavissimus, quotiescunque necesse erat.

Utriusque generis clysteres summo fuerunt emolumento, doloresque & tormina mirum in modum compescuere.

Inprimis vero hoc loco observare licuit, purum *oleum lini*, quod oleorum blandissimum habetur, in sedandis doloribus, præ ceteris, maxime laudabili effectu pollere. Clysteres vero ex solo lacte, aliisque parati longe minori virtute erant.

Præterea enematis *Rhabarbari infusum*, *Tinctura*, vel *Syrupus* ad aliquod uncias commode admisceri poterat; omnia vero acria, sales, adstringentia &c. sollicitè vitanda duximus.

§. LX.

Cum vero haud pauci ex aegris neque *olea pura* sufficiente quantitate ob nauseam succedentem per os adsumere poterant, neque etiam alii, inprimis e sexu sequiori, *clysteribus* libenter, aut quotiescunque necesse erat, uti volebant; & præterea in tanto ægrorum numero fieri non poterat, ut in illis omnibus enemata adhiberentur, inprimis cum in omnibus torminum dolores non æquales essent, ut eorum usus ubique æque necessarius existeret; *Interne* oleosorum loco, aliud plane *novum*, paucissimis adhuc Medicis notum *remedium* adscivi, nempe radicem, quæ vocatur *Salab.*

§. LXI.

Si hujus radicis *Salab* subtilissime pulverisatæ *drachma una uncias octo aqua calida* infunditur, leni calore super ignem solvitur, ac per linteum expressa a paucis suis seculis depuratur, abit in pulcherrimam *gelatinam*, si ita loqui licet, *mucilaginosam*, de hac singulis duabus, tribus, vel quatuor horis sumatur cochleare dimidium, vel plus minusve, prout necessitas exigit; hæc *acrimoniam biliosam* commode *involvit*, *temperat*, doloresque lenissimo modo *demulcet*, ac *mitigat*; illaque partibus solidis fortius adhærescens, arrosa *intestina*, tamquam *balsamo* blandissimo, delinit; hocque ipso respectu aliis mucilaginosi, gelatinosi vel gummosi præferenda est.

§. LXII.

Hanc *mucilaginem*, *antidysentericam* mihi dictam, omnibus meis ægris, qui ea indigere videbantur, propinavi;

Quidam ex eius usu tantum in doloribus & fluxu levaminis perceperunt, ut se hoc solo remedio valetudinem secundam recuperasse crederent. Sed si qui ægri parum eo sublevabantur, id mihi mali ominis indicium erat; nam tunc intestina jam adeo corrofa & exefa erant, ut humanum consilium fere superarent.

§. LXIII.

Haud ingrata est hæc *mucilago*; si quis vero est, cui sapor ille minus arrideat, potest addito convenienti *Syrupo*, ex gr. *citri*, *berber.* *papau.* &c. pro gustu ægotantis temperari.

Præterea nullum damnum aut periculum ex eius usu metuendum est.

§. LXIV.

Hujus radicis *Salab* cum nullus adhuc Medicorum, quantum quidem novimus, sub hoc nomine in scriptis publicis mentionem fecerit, præter solum Dominum *Albert. Seba*, non ingratum Lectori laborem nos facturos esse arbitramur, si ea, quæ ille in *Thesauro suo Rerum Naturalium* de hac radice nobis refert, huc transcribamus, imprimis cum opus istud nondum integrum in lucem editum sit, tamque magno pretio constet, ut non adeo facile parabile sit.

Exhibet autem ibidem radicis ipsius iconem *Tab. LXXXIII.* cum sequenti descriptione *Tom. II. pag. 83. seqq.*

Num. III.

„ *Orchis Persica, seu Salab, unifolium, bulbosum, duplex, flore purpureo, species satyrii.*

„ Planta hæc ad fines Persiæ & Chinæ crescens, binos testiculos, seu bulbosas, oblongas & fibrosas radices; sibi invicem quasi adnatas, re vera tamen separatas, gerit; ex quibus unum duntaxat nascitur folium, convolutum circa caulem, qui è medio coalitûs radicum porrigitur, in sui apice flores emittens pulchre purpureos, speciem homunculi faciunt.

„ Citii præ se ferentes, quousque explicationi suæ proximĩ
 „ sunt : Explicati enim hancce formam amittunt.

„ Sineses & Persæ magni pendunt hanc radicem, cui
 „ vim *aphrodisiacam* adscribunt, qua coniuges ad coïtus libi-
 „ dinem excitet. Præterea alias etiam de illa virtutes prædi-
 „ cant per experientiam adnotatas. Unde peregre profecturi
 „ hanc usque secum portant, loco præcipui medicamenti, quo
 „ contra *quasvis casu adortas agritudines & languores* utuntur.

„ Redigunt nimirum in pulverem, huiusque drachmam
 „ quotidie bis cum vino aut potu *Chocolada* adsument.

„ Nos quoque experti sumus singularem eius utilitatem
 „ ad *convulsiones nervorum, epilepsias infantum & adultorum*
 „ atque *spasmos*; unde viribus fere ad radicem *Nisi*, seu *Ginsing*,
 „ accedit.

„ Bulbosæ hæ radices valde glutinosæ sunt, & postquam
 „ defloruere, granulosa evadunt, at manente tamen earum
 „ pingui glutinositate, qua a corruptione præservantur. Exsic-
 „ catae lapidis duritiem induunt; dum gelatina ipsis inhærens
 „ omni prorsus fluido orbat.

„ *D. Jac. Breynius*, *Plant. exot. Cent. I. fol. 94. &c. Orchid-*
 „ *es* describens, exhibet, quam ratione plantæ hæ mirabili-
 „ bus florum suorum speciebus variorum animantium formas re-
 „ ferant : Harum quædam in Tabula libri memorati repræsen-
 „ tantur.

„ Radix *Satyrionis* aliquatenus simili virtute & efficaciã
 „ pollet, qualis de *Salab Persico* prædicatur. Non pauci Aucto-
 „ res illius describere vires, inprimis autem *D. Abr. Munting*
 „ in descript. herbar. flor. bulbos. fol. 400. *Satyrion*, Germanis
 „ *Stendel-Wurizel* vocatur, cuius tum & radicis *Orchidis* vir-
 „ tutem supra commemoravimus : pulverisatæ cum saccharo
 „ data, *spasmo & convulsionibus nervorum* medentur : *In fluore*
 „ *muliebri albo & sanguineo præternaturali* quoque usurpantur,
 „ tunc & in *epilepsis infantum*.

„ Radix

„ Radix tamen *Salab Persici*, ut ut parum cognita huc
 „ usque, ne usitata, istis multum prævalet.

Num. IV.

„ *Orchis*, seu *Salab Persicum*; *Cercopitheci forma*, *bifolium*
 „ Hæc altera *Salab* species bina gerit folia, e crasso sen-
 „ sim in acutum desinentia, tulipæ instar folii: Horum e medio
 „ brevis surgit, & intus cavus, caulis, duodecim & ultra flo-
 „ res proferens; qui pusillis, recurvis, caliculis insidentes, fi-
 „ guram simiolarum aut cercopithecorum referunt, capitello
 „ quasi nigris pilis obsito, viridem inter calicem eminentem, tum
 „ binis quoque pedibus anticis & posticis, una cum cauda pi-
 „ losa, comparentibus, ex purpureo & cœruleo variegatis:
 „ bulbi campaniformes, inversæ tulipæ æmuli, plurimas tenues,
 „ deorsum divisas, radículas, quasi digitos emittunt: Hi dum
 „ defloruere, effodiuntur, depurantur, & filis adligati, radiis
 „ solaribus expositi siccantur, prout sub Num. 5. & 6. ostendi-
 „ tur; siccati ob substantiæ suæ glutinositatem pellucunt.

„ Eædem virtutes medicatæ his, quæ prioribus, inesse di-
 „ cuntur.

Num. VII.

„ *Radices Salab, parva, ex Persia.*

„ Consulto inter colligandum cautum est, ne una aliam
 „ contingat, sed omnes separatim ab invicem existant, ut ni-
 „ mirum a situ præserventur, & tanto melius aperto aere & sole
 „ undique attractæ siccantur. Figura, hisce non omnibus est
 „ eadem, dum aliæ rotundæ, aliæ oblongæ, aliæ rursus angu-
 „ losæ, & magnitudine quoque dissimiles sunt.

„ Quamvis delineationem nullam acceperimus, per litte-
 „ ras nobis significatum est, hanc parvam speciem, simplici
 „ quæ bulbo constat, tam ratione foliorum & florum, quam
 „ virtutum cum prius descripta Num. 3. convenire.

Num. VIII.

„ *Radix Salab, Persici, cordis figura.*

„ Hujus *Salab* speciei, bulbum quæ gerit, cordis anima-
 „ lis aut humani æmulum, iconem quidem non obtinuimus;
 „ sed memoratum nobis est, bulbum radicis, uti patet, cordis
 „ figuram præ se ferre, tenuibus, fibrosis, radiculis progermi-
 „ nantibus obsitum. Frons ternis constat foliis, cauli adnatis,
 „ quorum medium cordiforme quoque est, aut trifolii æmu-
 „ lum. Flores insignes, albicantes alii, alii rubentes. Hinc
 „ planta hæc congruere videtur cum *Oxalidæ* Africana, quam
 „ Num. 9. exhibemus.

„ *Persæ* hanc *Salab* speciem, ob cordis similitudinem,
 „ pro remedio cardiaco habent, utilissimo ad *palpitationem*
 „ *cordis*, & *circulum sanguinis* debita cum velocitate promo-
 „ vendum.

Num. IX.

„ *Oxys Africana, flore albo, trifolia, bulbosa, pro-*
 „ *montorii Bona Spei.*

„ Hæc formam fere eandem habet, sub qua radix *Salab*
 „ Num. 8. nobis descripta est, utut virtute cum hac ne com-
 „ parari quidem possit: Est enim indolis & speciei prorsus di-
 „ versæ. vid. *Fac. Breyn. prodr. pag. 80.*

„ Tantum *Seba*, quæ etiam in *Commerc. Litt. Anni 1736.*
 „ *pag. 231. seqq. inserta leguntur.*

§. LXV.

Nunc etiam exponam, quid ex aliorum literis de illa ra-
 dice acceperim; nimirum, hanc radicem sub nomine *Serapias*
Arabum notam, atque a *Samuele Dale in pharmacologia* suppl.
 Edit. Bremens. pag. 237. titulo *Serapias* descriptam esse. Am-
 stelodamo vero mihi nuntiatum fuit, *Salab* non esse radicem,
 sed *fructum*, eumque crescere *Constantinopoli* in quadam arbu-
 scula, & præterea in oris maritimis *India Orientalis*, quæ
 Anglis subiaceret.

§. LXVI.

Si speciem externam consideras, differunt inter se quam maxime tam magnitudine quam figura hæ radices *Salab*, quas in usu habuimus; quædam enim illarum oblongæ dactylum quodammodo referunt, sed eo minores sunt; quædam adhuc minores fructu *Cacavi*, aut etiam fabis Arabicis (*Coffy-boonen*) forma & magnitudine similes, aliæ cordiformes sunt; aliæ alias adhuc habent figurâs informes; colore vel albicante vel subluteo; aliquantum pellucidæ, *nulla pelle tectæ*, carent odore, nec alium habent saporem, quam viscosa & mucî laginosa, atque veluti hæc, admodum tamen lente, in ore, *contra radicem naturam*, totæ liquefcunt, diuque palato adhærent.

§. LXVII.

Quidquid vero sit, sive fructus, quem specie externa magis æquiparat; sive radix, illa mihi *compluribus intentionibus medicis*, inprimis vero *emolliendi, lubricandi, demulcendi, leniendi, involvendi, obtundendi, incrassandi* simul & *nutriendi* scopo ad varios morbos ex. gr. *diarrhæas, adfectus cholericos, colicos*, &c. commodissimum & admodum commendabile videtur remedium, immo dignum, quod ulterioribus observationibus firmetur.

§. LXVIII.

Fama quidem est, ipsam *in adfectibus pectoris phthisicis, in tussi catarrhali*, ut & in gravidis, ad *abortum* ab acri & tenui sanguine præcavendum, adhiberi, sed ea hunc in finem nondum usus sum, licet huic scopo non inepta videatur. Dosis *drachma semis* cum lacte cocta in pulciculam instar chocoladæ. Eius libra mihi stetit viginti quatuor florenis Hollandicis.

§. LXIX.

Et quamquam plures & accuratiores relationes de hac radice ob occasionis penuriam nunc consequi haud datum est; spero tamen alios his excitatum iri, ut in hæc ulterius investigent, & de inventis suis nos certiores faciant.

§. LXX.

§. LXX.

Ut nunc ad noſtram dyſenteriam redeamus, de *narcoticis* & *opiatis*, quæ alii inter ſpecifica anodyna antidyſenterica numerant, ſpeciatiſſimè hæc dicenda habeo, illa in morbo noſtro mihi admodum ſuſpecta fuiſſe; nam ſingularem poſcebant adplicationem & attentionem, nec unquam incaute ac promiſcue erant præſcribenda, ne ſenſum & vitam obnubilando obtundendoque malum intus augetur, latiusque ſerperet.

Ancipitem immo fatalem eventum præmaturum & largum eorum uſum habuiſſe, obſervatum eſt: Sedium enim & dolorum induciæ, quas adferebant, admodum fallaces erant. Reddebant Medicum & aegrum ſolummodo ſecuros, ut inimico malo minus, quam oportebat, obviam iretur: interea alterum ſempiternus ſomnus oppreſſit, alter inflammatione correptus interiit, aut alvi fluxus per illa ad aliquot horas vel dies ſuppreſſus dein copioſior redibat. Ut taceam, quod caput gravabant, & vires ſenſibiliter infrungebant.

§. LXXI.

Fateor me nunquam ex iis talem effectum percepſiſſe, qui ad eorum uſum mihi animum facere potuiſſet, ſiquidem in graviſſimis & pertinacioribus caſibus validiora non erant aliis remediis mitioribus.

Cum vero, evacuata jam ſatis materia morboſa, aegri conditio eorum auxilium ſuadere videbatur, nunquam ulterius proceſſi, quam ad *Maſſam. Pilul. de Cynogl. Syrupum papaveris albi* vel *Rhaados, Electuarium diſcord. Fracaſt. & Theriacam*. Sed tamen etiam *Syrupus papaveris albi* & *Theriaca* non admodum tuti erant: nam quamprimum illi aliquam quietem adferebant, ſtatim aegros de malo eventu narcoticorum inſtructos ſollicitudo inceſſit, & abhorrebant ab hoc medicamento, quia ſuſpicabantur illi ineſſe opium, timebantque ut ab illo ſomno nunquam expergiſcerentur.

§. LXXII.

Ubi *urine suppressio* aderat, nec tamen illa incommodi quidquam pariebat, nulla indigebat medela.

Ubi vero *ysuria* vel *stranguria*, ob consensum colli vesicæ cum intestino recto, malum comitabatur, *balsamus Sulphuris simplex* vel *anisatus* egregie se gessit, inprimis in principio morbi; modeste vero ad paucas guttas semel vel bis tantum in die cum decocto *Simaruba*, aut aliis mixtus, exhibendus erat, alias alvum simul stimulare observabatur.

§. LXXIII.

Cum *motus febrilis* non tamquam symptoma morbi hujus essentialia essent considerandi, perraro illis obuiam eundum erat per alia medicamenta, quam quæ acre biliosum, & materiam putridam humorum corrigendi, obtundendi, & leniter evacuandi scopo propinabantur.

Si vero necessitas urgeret, supra dictis admiscui lenia diaphoretica, ut & præcipitantia atque absorbentia, qualia sunt ex priori classe *Essentia Gentiana rubra* vel *Pimpinella alba* cum *Essentia Cascarilla* mixta; ex posteriori vero *lapides cancrorum*, *concha præpar. antim. diaph.* &c. eaque suffecere,

§. LXXIV.

Neque *præcordiorum anxietates* aliud admittebant medicamen, quam quæ supra jam recensita sunt; nam si iis non tolluntur, nec cedunt, haud vanum metum de visceribus infectis & de sphacelo imminente aut jam præsentem incutiunt.

§. LXXV.

Ad *abdominis spasmos*, dolores &c. mitigandos, *Emplastrum de saponæ cum camphara*; ad *alvi fluxum* vero moderandum *Emplastrum de Theriaca*, *Empl. de crusta panis* cum *vino rubro* & *nuce moschata*, *Empl. de Gummat. stomachale*, *oleum nucis moschata expressum*. abdomini externe adplicare suasimus. Effecerunt quod valebant, non vero quod debebant.

§. LXXVI.

§. LXXVI.

Regimen diata per totum morbi decurſum exacte obſervandum erat. Omnis victus ſic inſtituendus fuit, ut quantum fieri poſſet, *veneno alcaliſcenti* reſiſteret.

Ex claſſe alimentorum itaque non niſi tenuiſſima, concoctu facilia, blanda, farinacea, mucilaginofa, ad aceſcentiam prona adponebantur; cujuſmodi ſunt pulſes ex *hordeo*, *oryza*, *avena*, *milio* &c. cum *lacte* parata; ad hæc juſcula gelatinofa e *carne ovilla*, *vervecina*, in frequenti uſu fuerunt; aliarum tamen carnum juſcula, inprimis *gallarum*, *pedum vitulinorum* &c. eadem bonitate valebant, ut & eorum & *Cornu Cervi gelatina*. Porro permiſſimus *panem album*, *bicoctum*, *ova* recentia ſorbilia ſola, vel cum *lacte* admixto parata, utpote quæ *ova* non adeo reformidanda ſunt, ob vanum vulgi metum, ac ſi bilem magis augeant; potius egregium demulcendi & ſimul nutriendi præſtant effectum.

Vitandi contra erant omnes cibi crudi, difficilis digeſtionis, mali nutrimenti, & qui corruptioni facile obnoxii erant; omnis generis piſces, caro ſuilla &c. inprimis longe faceſcere juſſimus omnia calida, acria, aromatica, falſa & ſales.

§. LXXVII.

Pro potu erant *Piſana* ex ſupra dictis, *milio*, *hordeo* &c. *Decoctum* ſic dictum *album Sydenhami*, infuſum calidum *Theæ* ut & *Caffeti* cum lacte, *emulſiones amygdalarum* dilutiores, &c. Conceſſimus etiam *aquam fontanam*, non quidem crudam, ſed coctione depuratam, & paululum refrigeratam, vel puram, vel cum *pane toſto* & *ſucco citri* temperatum, ad reſtinguendam *ſitim pro lubitu*, non ſolum ſine ulla noxa, ſed & erant, qui vix alium potum adpeterent. Et quamvis hoc aliorum ſententiæ repugnet, meminerint, oro, quantum ſolatii capiant ægri, ſi tali potus deſiderio flagranti ſatiſfiat, quantumque materia acris eo ſimul elui poſſit, modo minoribus, & non actu frigidis hauſtibus biberint.

Porro usum *lactis ebutyrati* recentis ejusque *feri* aegris multum commendavimus, optimumque exinde effectum vidimus; potest enim virtute abstergendi, & simul resistendi putredini, ortæ ab *alcalescentia bilis*; hinc vanus erat eorum metus, qui *fero lactis aegris* suis interdixere.

Suasimus etiam quam maxime *vinum Rhenanum & Mosellanum*, non quidem vetus solum & generosum, sed etiam levius & tamen bonum, quod gustatu gratum & subacidum erat; *ob hanc* enim suam *aciditatem* per totum morbi decursum egregie profuit, nulla habita febris ratione, sive adfuerit, sive non, vinum modo modice & medice adhiberetur, contra opinionem eorum, qui morbi genium ignorantes ejus usum dissuadebant: putredini biliosæ resistit vinum, tonumque ventriculi & intestinorum restituit ac roborat, viresque amissas refarcit; eoque solo jam multos, a dysenteria quam maxime excruciatos, restitutos fuisse, *historiæ* narrant.

Adhæc *succum citri* condimenti loco omni cibo & potui ad gratiam saporis admiscendum curavimus, idque salutari cum successu. *Acida enim blanda* materiam putrescentem, ubi in corpore est, non solum corrigunt, sed & veneno bilioso utique resistunt, illiusque spicula alcalina maligna potenter infringunt, sitimque simul restinguunt; nec adeo reformidanda sunt, ut quidam autumant.

Acetum enim ipsum in adfectu dysenterico cum successu adhibitum fuisse apud alios legimus, quamquam eo non usi sumus utpote gratioribus satis instructi:

Longe vero abesse jussimus potus feculentos, & ad repentinam fermentationem pronos, quales sunt *cerevisia* recens, ut & talis potus, quem hic *Moll* adpellant.

§. LXXVIII.

Vina generosiora, fortia, spirituosiora & dulciora, ex quorum genere est *Hispanicum*, *vin Tint* dictum, non bene ferebant aegri,

aegri, quamvis alii pro summo arcano in hoc morbo habebant; anxietates potius, aestum & fitim excitabant.

Vina autem *austera & adstringentia*, cujusmodi est Gallicum illud rubrum, dictum *Pontack*, utique nocebant, inprimis sub initium morbi, neque etiam in declinatione eius laudabilem inde effectum vidimus, hinc aegris meis eius potum dissuasi, raroque aut non nisi superato jam morbo bibendum concessi.

§. LXXIX.

Postremum *quieta quoque corporis continentia* servanda, & *calor* decens vestibus integumentisque aliis procurandus erat:

Motus corporis, *frigus*, omnesque *animi affectus* inprimis ira, moeror, metus &c. maxime vitandi fuere, nam iis malum facile exasperabatur:

§. LXXX.

Dysenteria in longius protratta, viribus tamen adhuc valentibus, interposita ceteris medicamentis *Ipecacuanha*, vel pulvere *Rhabarbari*, in paulo majori dosi, fortius evacuandi scopo, ut plurimum susebatur; fortiora vero purgantia iis admiscendo; ex gr. scammoniata & similia minime tuta fuisse, saepius notavimus.

§. LXXXI.

Ubi vero malum per multas hebdomadas, immo menses perseveravit, ut intestina jam abrasa, exesa aut exulcerata essent, non amplius ut dysenteria simplex, sed simul ut *ulcus fætidum*, *maligni moris*, *canerosum*, tractandum, medicamentisque ordinariis balsamica ex gr. *Gummi Olibanum*, *Mastiche*, *Succinum*, *Terebinthina*, aliaque his similia, admiscenda erant, licet rarissime illis usus sim.

Gummi vero Arabicum in hoc casu egregie se gessit, quare maxime commendandum, ac ceteris anteponendum erat.

§. LXXXII.

Celiaca species remanens medicamentis, digestionis negotium

tium

tium promoventibus, roborantibus, &c. ex. gr. *Tinctura ca-scarilla* cum pauxillo *Tinctura Rhei* mixta, *Mixtura tonica*, ex *Tinctura antimonii* cum *Spiritu cornu cervi* anatica portione parata, *Tinct. Vitriol. Martis Lud.* &c. interposita aliquoties *purgatione fortiori*, tollenda erat, sic chyli excrementis, mixti exeratio sensim minuebatur, & tandem evanescibat.

§. LXXXIII.

Oedemata pedum & abdominis tumor, post dysenteriam refractariam debellatam orientia, iteratis alvi evacuationibus cum *Extracto panchymag. Croll. Scammonio*, *Mercurio dulci*, *Pilulis Becheri correctis*, institutis &c. mitioribusque tonicis, qualis est modo dicta *Mixtura tonica*, facile cedebant.

§. LXXXIV.

Post dysenteria curam victu & regimine perquam exquisito per aliquot adhuc hebdomadas opus erat, ac si morbus adhuc vigeret. Deprehendi enim homines hoc negligentes, omniaque, quæ collibuit, agentes, qui deinde *recidivam* passi ingens periculum subibant, & satis diu pristino cum malo luctabantur.

§. LXXXV.

Habes hic amice Lector, *meam methodum & arma*, quibus hanc luem oppugnavimus, non infelici cum successu. Hæcque pauca nobis sufficere videntur. In his enim omnibus regulæ positivæ proponi non possunt, sufficit, si præcipua & commodissima in quovis casu nobis cognita sunt.

Existimo vero, me omnia adeo distincte & dilucide explicasse, ut quilibet Medicus, adhibita diligentia & judicio facile inde perspicere queat, quid sibi simili in casu agendum indicetur. Adeoque supervacaneum nunc erit, casus & curationes singulorum aegrorum hic prolixè enarrare, quandoquidem Medicum non stricte ex his exemplis, sed ex suis indicantibus curationem instituere oportet.

§. LXXXVI.

Hanc vero *nostram methodum esse tutam*, aliosque etiam absentes Medicos, quibuscum eam communicavimus, metu minantis vicini contagii, eandem cum successu adhibuisse, tres his adiuncti casus nobis transcripti testantur, quorum prior ita se habet: „ Virgo 30. circiter annorum die 18. Octobris Anni „ 1736. simplici diarrhœa corripitur, quæ sensim decrescens „ cum levamine, (ita ut die subsequente 21mo eiusdem men- „ sis concioni adesse potuerit, solummodo duas dejectiones illo „ die experta:)

„ Die 22do mane hora circiter semi sexta magno cum impetu, „ anxietatibus, dejectionibus liquidis admodum, veluti aqueis, „ leviter coloratis, & conjuncta febre iterum invasit, ut de- „ cumbere cogeretur.

„ Mox dedi *radicis Ipecacuanha drachmam semis*, quæ „ duos vomitus valde anxios excitavit: Deinde omni quadriho- „ rio cochlear unum *Tinctura Rhei aquosa simplicis* nullo ad- „ dito sale.

„ Statim post vomitum dejectiones in quantitate quidem, „ sed non in qualitate minuebantur, ita ut illo meridie tantum „ tres habuerit. Febris non plane cessabat, sed non adeo ve- „ hemens erat, sicuti etiam tormina & anxietates, quæ admo- „ dum tolerabilia erant, excepto, quando alvum deponebat, „ ubi semper augebantur. Tenesmus quoque, ab initio con- „ junctus, inprimis molestus erat.

„ Die 23o dejectiones & omnia reliqua symptomata ad- „ huc magis imminuta erant. Die vero 24to versus meridiem „ rursus augebantur, materia existente cruentiore, quare *Tin- „ ctura Rhei unciis tribus* adieci *drachmas sex Tinctura Casca- „ rilla*, & eodem modo usurpare iussi: Mox fluxus alvi atque „ tormina anxietatesque maxime molestæ cessabant, materia „ evadente spissiore, & subsequente sudore, præcipue tempore

„ matutino, quo febris admodum minuebatur, quodque semper observavi, quando cura successit.

„ Die 25to ejusdem mensis tautum bis exoneravit album, quæ sequentibus diebus tam in quantitate, quam in qualitate melior fiebat.

„ Remanebat tamen in infirmo ventre sensus alicujus pondosis, quem ab intestinorum laxitate esse reputans *sola Essentia Cascarilla* ad 40. guttas omni quadrihorio sumenda, remove re studui, atque illo etiam cum effectu, ut quotidie decre sceret, donec tandem usu *Tinctura nostra tonica* (*) ad 80. guttas quater per diem plane dispareret, subsequente mensium fluxu.

Reliqui duo casus in compendium redacti ita mihi rescripti sunt. „ Præterea duas mulieres ex ejusmodi dysenteria de qua ante, laborantes, tractandas habui, eademque methodo curavi, excepto, quod *Ipecacuanham* non exhibuerim, quia ab initio sua sponte satis vehementer vomebant, sed so lam *Tincturam Rhei*, ac deinde *Essentia Cascarilla* permixtam, postmodum autem *Essentiam Cascarilla* solam.

„ Verum, quia harum altera præter modum intestinorum tormina sentiebat, *Tinctura Rhei* & *Essentia Cascarilla Syrupum papaveris Rhaados* aequali cum *Essentia Cascarilla* quantitate, addidi.

§. LXXXVII.

Cum jam enarravimus, quid Medicus rationalis facere possit, etiam nonnihil commemorandum est de illis *curis tumultuariis*. ac *remediis*, ut aiunt *domesticis*, quæ incauta plebs aliique artifices ad debellandum hunc morbum, præter rationem adhibuerunt.

Vanos sane, fallaces, immo funestos ut plurimum ejusmodi fuisse conatus, facile conicere potest, qui cognoscit, omnium

(*) vid supr. §. LXXXII.

omnium ejusmodi vitio creatorum Medicastrorum unicum scopum eo collimasse, ut alvi fluxum tantummodo supprimerent & adstringerent, parum solliciti, num materies peccans evacuat, aut satis correcta sit, nec ne? Unde certe nihil, quam certum incommodum poterat expectari, multiplici experientia id satis comprobante.

§. LXXXVIII.

Inter innumera autem fere talia remedia, quæ circumferantur, notabiliora, quæ mihi innotuerunt, erant sequentia:

a.) Fuerunt, & quidem plebeji homines, qui nihil præter *frumenti spiritum* vel solum, vel cum pulvere *Nucis Moschata*, vel cum *oleo olivarum* maritatum, copiose hauriebant, ejusque effectum ad curandum aequè ac præservandum commendabant; Vix vero & nonnisi certis sub conditionibus admittendus erit ille spiritus ardens, ubi nimirum mitior dysenteriae gradus aut simplicior potius diarrhoea, a mala diæta & ventriculi intestinorumque tono labefactato, adest.

b.) Quidam sumebant solum *oleum olivarum* cum *saccharo*, non infelici successu.

c.) Famosum fuit remedium feminae *Barths* dictum, quod in dysenteria Anni 1702 miracula præstitisse ferebatur, constans ex *sacchari* uncis duabus, *olei olivarum* albi optimi, & vini rubri, *Pontak* dicti, ana uncis sex, quæ mixta duobus haustibus mane & vesperi adsumuntur; an meliori successu, quam primus, non vidi.

d.) Alii *Nucem Moschatam* cum *vino rubro* & *ovo cocto duro* commendabant. Ancipitis sane effectus remedium.

e.) *Semen Plantaginis* cum *aqua* ejusdem *destillata* adstringendi scopo laudabant alii.

f.) Rusticorum nonnulli eundem in finem decoctum *radicis Tormentilla* adsumebant.

g.) Complures e vulgo masticabant *Cortices Granatorum*, alii eorum decoctum cum aqua factum hauriebant.

h.) Alii sumebant cochlear unum *seminis cumini*, torrebant in vase terreo novo, ad rubedinem usque: huic addebant frustum *pomi Granati* arefacti, magnitudine denarii sive schellingii, contundebant una cum semine cumini, miscebantque paulo *saccharo bruno*. Hujus mixturæ aegris dabant dimidiam partem mane & dimidiam vesperi, quo sumto jubebant bibere dimidiura vitrum *lactis ebutyrati recentis*, & eo deficiente, eandem quantitatem *aque fontana*, addito præcepto, ut id quotidie continuaretur, donec malum cessaret.

i.) Decoctum *Corticum Quernorum* priorum loco sumebant alii, itidem adstrictionis scopo.

k.) Alii solum *lac dulce* recens commendabant, si non optato, saltem meliori effectu (*).

l.) Quidam *capita papaveris albi* in *lacte* cocta suadebant, quo decocto sumto fluxus quidem aliquamdiu cessabat, sed postea majore cum vehementia redibat.

m.) Mulier quædam *Ligni Brasiliensis rubri* uncias duas in *lactis* libris duabus per semi quadrantem horæ coquendam, & ejus colaturam propinandam commendavit, adfirmans hanc colaturam in dysenteria Anni 1702. multis profuisse. An experimentum nunc in nostro morbo factum sit, non comperi.

n.) *Lacti album græcum* incoquendum alii præceperunt, ac mirabiles inde effectus polliciti sunt.

o.) *Argentnam* cum *lacte* dulci coctam & epotam nonnulli valde commendabant.

p.) Circumforaneus quidam hoc tempore adiit ad *Ampliff. Magistratum*, venditans se intra triduum aegros sanaturum.

Secretum istius erat: *Argentnam* in *lacte*, aqua diluto coquebat, illique addebat nonnihil *pollinis*, *Nucis Moschata*,

(*) Ludovicum dysenteriam Epidemicam, in exercitu grassantem, *cera alba* in *lacte* caldo liquefacta, totam extirpassè refertur.

schata, vitellos ovi, oleum olivarum & saccharum. Hoc potu adfirmabat malum sanatum, seu potius fluxum adstrictum iri; verum enim vero omni aegrorum cura illi interdicebatur, quia pessimæ & funestæ sequelæ adstringentium, experientia teste, jam satis superque notæ erant.

q.) Sunt qui e *Charta alba* in *lacte* pulvem coxerunt, ut eâ intestina obducerent opplerentque. Hoc remedium ex reliquiis dysenteriaë Anni 1. oz. restabat. Relatum enim audivi, homines tunc sumfisse sex plagulas papyri tenuissimæ, quam vocant *Post-papier*, easque tesselatim concisas in quatuor pintis lactis dulcis coxisse ad residuum duarum pintarum, & hoc conditum chartaceum glutinosum, tunc profuisse crediderunt; at nostro tempore plane contrarium.

r.) Novi feminam Gallicæ nationis, quæ *plagulam chartæ combustam, vinoque Rhenano* mixtam, hausit, & se bonum inde effectum sensisse prædicavit.

s.) Quidam *herbas vulnerarias adstringentes* in *aqua calcis viva* coctas aegris obtulerunt, nullo bono successu.

t.) Alii *panem tostum & ustum* pro arcano habuerunt, haud meliore exitu.

u.) Chirurgus quidam, quondam castrensis, dicebat, in castris maximi usus fuisse bolum ex *salis volatilis Succini, salis vol. Cornu Cervi, florum salis Armoniaci, croci, & opii* partibus anaticis paratum, fabæ magnitudine ter per diem fumendum. Sed successus ex eo felices non erant, nec tales esse poterant.

x.) Erat, qui suadebat *pollinem* aquæ incoquendum, eique contritum *Macidem* addendum, & de hac *pulte* singulis horis cochleare unum sumendum esse. Hoc pultis genus adfirmabat abhinc aliquot annis in Nosodochio Silvæ ducis usurpatum fuisse.

y.) Quædam femina in hac urbe consilium dabat vicino suo, ut tali pulte *triticea* uteretur, & aeger ex eius usu conva-

luit. Eandem & alteri suadebat, sed hic diem obiit. Cum jam & ipsius maritus eodem morbo corripere, scientia suæ diffusa me arcessivit, maritusque restitutus est. Idem & aliis accidit, ut consilium alteri darent, ipsi sibi consulere nescirent.

z.) Alii tamquam singulare laudabant hoc migma. Rec. tria cochlearia *farina hordei*, tria cochlearia *sacchari albissimi*, libram unam *aqua rosarum*, duas libras *lactis dulcis*, coquantur & bibuntur.

aa.) Alii suadebant, sumendos esse duos *renes ovillos*, aequales partes *sebi ovilli*, drachmas sex *Cinnamomi*, (*) Hæcque in quatuor pintis *lactis dulcis* coquenda & haurienda esse.

bb.) Alii tantum *sebum ovillum*, aut *candelam lacti* instillabant, quo factò lac versatum ebibebant.

cc.) Alii laudabant *panem album* adhuc *calidum*, *oleo olivarum* imbutum, & comestum.

dd.) Alii præmissò purgante *rhabarbarino* aliquot drachmas *Theriaca* in *vino calido* dabant, jubebantque, ut aeger se in lecto componeret, ac fortius sudaret, id quod quibusdam profuisse perhibetur; in diarrhœa, ut opinor, simpliciori potius, quam in vera dysenteria.

ee.) *Cerevisiam recentem* multos sanasse fama ferebat.

ff.) Rustici quidam nil nisi *lac ebutyratum* ejusque *serum recens* calefactum biberunt, & hoc solo remedio sese sanatos esse gloriati sunt, ejusque effectum summis extulerunt laudibus, idque non sine ratione, ut supra jam demonstravimus.

gg.) Et ab amico, Medico, didici, ipsum olim *diarrhœam* pertinacissimam, *gryseam*, striis sanguineis intermixtam, *solo lactis recentissimi ebutyrati*, cui multa *butyri frusta* innatabant, usu percuisse, quæ nullis aliis remediis cedebat.

hh.)

(*) *Cinnamomum* totam diem masticare & salivam illam deglutire commendat Baglivius.

hh.) Ab eodem amico mihi relatum est, *principium mali dysenterici a fructibus* ingestis, ac tormina ventris inde orientia, *Helvetium*, Practicum haud ignobilem Hagæ Comitum, olim feliciter sanasse, *caseum veterem* exhibendo.

ii.) Medicus exterus tamquam remedium probatum suæ inventionis summis laudibus extollebat sequens decoctum : Rec. *aqua & lactis* ana mensuram unam, *florum papaveris erratici* manipulos duos, *Terra Catechu* drachmas tres vel quatuor, *Nucis Moschate* numero unam, *Cinnamomi* unciam unam cum semisse, *Macidis* drachmam unam : coquantur una ad residuum trium partium, decantatis addantur *vitelli ovorum* numero duo, & , si placet, parum *sacchari* ; mixta propinentur aegris, quantum adpetunt, non pauca dosi, sed integris catinis, qui ultra dimidiam lagenam capiunt. Hoc remedio sanavit propriam uxorem, quæ morbum per contagium hic excepit, & itinere domum reversura eo afflictæ fuit.

§. LXXXIX.

Quis vero omnes illas inventiones, tentamina, consilia, & auxilia recensere poterit, quæ hominum industria ad sanitatem recuperandam excogitavit ?

Est quidem unum alterumve horum remediorum, quod indicationi aliquo modo consentaneum est, & quod certis sub circumstantiis aegroti opem ac levamen adferre potest, ad curam tamen rationalem veræ dysenteriae minime sufficere quibit ; Benignitati morbi potius adscribendum erit, si tentamen tale empiricum, sufficienti ratione ac multiplici experientia destitutum, in uno vel altero subiecto successit.

Medicus vero rationalis cum ex tam incertis atque etiam plerumque incongruis, ne dicam ineptis, tentaminibus, vix certi quid sperare, aut sibi polliceri possit, hinc illa lubentes missa facimus, contenti *nostra methodo*, cui *Deus T. O. M.* etiam ita benedixit, ut eius clementiam publice deprædicare nos maxime obstrictos profiteamur.

§. XC.

Postremo coronidis loco addam *Consilium* alterius *Medici exteri*, quod ad quandam matronam perscripserat. Monitum tamen cupimus Lectorem, cegitet, ejusmodi consilia, ab eruditissimis etiam Medicis conscripta, ut plurimum talia esse, qualis fuit relatio & confessio consulentium; itaque si scopus non utique nec semper attingitur, id relationi minus accuratae potius, quam consultori, adscribendum erit.

Consilium vero ex gallico sermone latine redditum, hoc erat: „ *Dysenteria*, quemadmodum omnes reliqui morbi, tractanda & sananda est pro *Causa* mali, quæ eam produxit.

„ In *dysenteria Epidemica* communiter observantur duo „ *Causarum* genera, aut *inflammatio intestinorum*, aut *materia acris, rodens & corrosiva*.

„ Prior curanda est per *Venesectiones* largas, iteratas, „ prout sunt aut dolores, aut vires aegroti; per *cataplasmata* „ *emollientia, anodyna*, per *diatam refrigerantem, diluentem*, „ per *clysteres leniores* & sæpius de die adhibitos. In hoc casu „ omnia *emetica & purgantia* aegrum enecant.

„ Contra, si *dysenteria* habet pro causa materiem corrosivam, e vestigio id agendum, ut intestina liberentur hac acrimonia per purgantia lenia, iterata, uti etiam per vomitoria. „ In purgantibus *Rhabbarbarum* est unum ex optimis & præcipuis: primis duabus tribusve vicibus potest exhiberi simpliciter *infusum* cum exigua quantitate *Manna* in aqua communi; hoc facto *Substantiam* eius præfero; si post hujus usum „ dolores & sedes minuuntur, usurpo *Rhabbarbarum tostum* & „ in fine *assatum*.

„ Inter emetica *Ipecacuanha* est tutissimum; ea utendum „ est, antequam vires aegri sunt prostratae: dosis pro adulto „ est drachma semis, seu grana triginta, pro juvenulis X. XII. „ annorum ad grana quindecim, pro parvulis IV. aut VI. annorum „ rum

„ rum quinque vel sex grana, cum cautela necessaria, & vulgo
 „ in emeticis observata.

„ Interea non negligendus est usus emollientium & ano-
 „ dynorum; hoc scopo *emulsiones amygdalarum* admodum com-
 „ mendantur cum *semine papaveris*, uti & *oleum*, inprimis
 „ *amygdalarum dulcium* recens, *sperma ceti* & gummata sine
 „ sapore, qualia sunt *Tragacantha*, *Arabicum*, &c. *Clysteres*
 „ sunt etiam magni usus, facti ex *terebinthina*, *lacte*, *aqua* &
 „ *vitello ovorum*. Hæc omnia applicanda sunt tempore dolo-
 „ rum.

„ Ubi illi aut jam bene diminuti sunt, aut cessarunt, &
 „ fluxus adhuc non desinit, recurrendum est ad *adstringentia*,
 „ quæ, cum morbus est in suo furore & dolorificus, certe in-
 „ terfectura essent aegrum. *Cortices Granatorum*, *Corallia ru-*
 „ *bra*, *terra Catechu*, & multa alia sunt valde præficua; soleo
 „ semper iis admiscere quædam grana *Rhabarbari tostii*, præ me-
 „ tu, ne remaneant quædam reliquiæ materiei.

„ Quod reliquum est, Medicus exercitatus in praxi debet
 „ dirigere remedia pro natura symptomatum, & interdum ad-
 „ hibere præparata ex *opio*: sed quia hæc non sunt remedia pro
 „ unoquoque, non audeo ea commendare.

„ Hæc pertinent ad Medicum, qui vidit & videt aegrum,
 „ ut judicet de tempore, quo exhibenda sunt, & de dosi, & de
 „ præparatione; his rite pensitatis illa tunc dicta cum pruden-
 „ tia utiliter possunt in usum adhiberi;

„ Iterum idem obtinet in quibusdam *purgantibus*, quæ non
 „ possunt, neque debent in vulgus proponi, ideo, quod iis
 „ tantum mali, quantum boni, adferri potest; Nam si dysente-
 „ ria non cedit ordinariis remediis, auxilium petendum ab ex-
 „ traordinariis, quæ necessaria cum dexteritate adhibita opti-
 „ mum successum nanciscuntur.

§. XCI.

Tandem de morbo dysenterico, qui Anno 1702. hic grassa-
 Append. Vol. V. A. P. M. tus

tus fuit, e catalogis formularum, qui in pharmacopoliis ad-
servantur, colligere potui, illum cepisse sub initium *mensis*
Julii & ad finem *Novembris* durasse.

Porro e dictis formulis præscriptionum patebat, *medendi*
methodum tunc fuisse hanc: ut præmissò pulvere *Rhabarbari*,
vel solo, vel cum *Nuce Moschata* mixto, vel etiam cum *resina*
Falappa addito e *Mercurio dulci* stimulo, atque uno vel altero
grano *Laudani opiat*, statim ad adstringentia modoque dicta
opiat transirent;

Et quidem in illis præcipua erant *aqua plantag. menth. cin-*
namom. &c. cinnamomum in substantia, *terra Catechu* in pul-
vere, *Tinct. Catechu, Tinct. lap. hamatit. Tinct. cinnamom. San-*
guis draconis, Corallia rubra, Terra sigillata, Cornu Cervi
ustum, Rhabarb. tostum, Nux Moschata, rad. Tormentill. fol.
Argentar. Confect. de hyacinth. Cortex peruv. Winterian. Creta
alba, Syr. rosar. rubr. Syr. Cydon. Syr. mintillor. &c.

In his vero *Laud. opiat. Tinct. anod. Theriaca, diascord.*
Fracast. Mass. pil. de styrace, Syr. papav. rubr. & alb. &c.

Quibus interdum adiungebant *Nitrum purum, vel antim-*
niatum, Antim. diaph. lap. caucror, Sal. vol. oleos. Bals. sulph.
interposita rarius *gelatina Corn. Ceru. & mucilag. sem Cydon.*

Tandem *clysteres* ex *fol. argent. flor. chamom. melilot. &c.*
cum *lacte* præparatos, addita *terebinth. venet. &c.* sed non
adeo frequenter, præscribebant.

In quo vero aegrorum statu horum quodlibet speciatim in-
usum vocatum sit, non poterat coniectura determinari.

CAPUT IV.

Complectens Prophylaxin, seu methodum
præservativam contra Dysenteriam biliosam.

§. I.

Postquam tantum de hoc adfectu dixi, quantum ad cogno-
scendum & curandum eum sufficere potest; Nunc quædam
de

de modo *præservandi* superioribus erant adjungenda. Medici enim officium est, non solum corporibus adfectis opem ferre, sed etiam sana a morbis, quantum fieri potest, præservare. Tutius etiam immo optabilius est, morbum futurum arcere, quam præsentem expellere posse.

§. II.

Et sane *nostri cives* haud minus de præservativis, quam de curativis remediis solliciti erant. Quilibet hunc morbum horrebat, & se ab illius invasione munire studebat. Hac mente & a domesticis & ab exteris Medicis auxilium petebatur, multaque consiliorum erat copia. Quilibet pro captu & ingenio suo arma suppeditabat adversus imminentem hostem, nomine tenus tantummodo sibi sæpius notum, minime vero intime, & secundum suum genium perspectum, hinc ea, ut propius examinemus, necesse erit.

§. III.

Antequam autem progrediamur exposituri, quid nos alii- que in hunc finem suaserint, prius quæstio erit expedienda, *num* re vera etiam in rerum natura *dentur remedia* adeo potentia & efficacia, quæ a morbo contagioso *præservare* queant? si enim ex. gr. homo sanus ingrediatur cubiculum, ubi decumbit aegrotus, morbo contagioso laborans, ille, experientia teste, in periculo versatur, ne eundem morbum suscipiat. Ubi vero sanus ille homo hoc miasma contagiosum suscepit, & e vestigio ac mature consilio & remedio utitur; quæritur, annon venenum illud extinguere possit, antequam in corpore radices agat, aut vires suas exserere queat?

Iterum hic in utramque partem disputatur; quod alii affirmant, alii negant.

§. IV.

Ut vero mentem meam paucis exponam, dico *Medicinam rationalem* omnino exigere, ut in omni morbo, contra quem nos munire studemus, ad illius *physicam* & specificam causam

respiciamus, eique *physice contraria* opponamus. Hinc omnium *formularum præscriptiones* pro basi exposcunt talia corpora physica, qualia experientia nos docuit, in hoc vel illo morbo directe & specificè infringendo debellandove, præ ceteris singulari præstare virtute.

§. V.

In hoc certe maximus Praxeos Medicæ vertitur cardo; & secundum hanc nostram hypothesin *nos eadem methodo iisdemque remediis corpus nostrum a malo liberum servare posse* opinor, quibus eidem malo, jam in corpus illato, medelam adferre valemus. Quod enim potest efficere majus, potest etiã minus, uti loquuntur Philosophi.

§. VI.

Si itaque datur remedium adeo efficax, quod per corpus diffusum potens sit *orto jam morbo* resistere, illumque profligare, debet etiã illud tanto magis valere ad suscepti mali morboosi *principium* enervandum, extinguendum, compescendum, ejusque posteriores progressus inhibendum, ne sequatur effectus, qui alias ex illo sequeretur.

§. VII.

Si autem remedium in ipso morbo nullis possit viribus, non video, quo pacto eius impetum præcavere vel avertere queat. Nullum enim est dubium, quin *omnia venena & contagia sua habeant antidota opposita*, si modo semper verum & certum illud inveniatur, & justo tempore ac modo adplicetur.

§. VIII.

Secundum principale hunc scopum: quod nimirum *iisdem remediis præservari debeat, quibus curatur morbus*; grassante hac lue omnibus, qui meo consilio utebantur, præservandi fine eadem remedia suasi, quæ adhibebam in sanatione; nempe *ex pharmaceuticis*, ut singulis diebus matutino, vel etiã quocunque diei tempore, cochlear unum vel alterum *Tincturae Rhei* sumerent, monuimus.

Hæcque

Hæcque tinctura sola, teste experientia multiplici, ita efficaciter apud nos se gessit, ut eandem utique pro *primo & primario ac omnium optimo*, quidquid alii sentiant, *preservandi remedio* habuerim; proinde & ipse eandem, nec quodquam aliud remedium pharmaceuticum per totum contagionis intervallum adsumsi.

Interdum tamen etiam apud alios interposui *Rhabarbarum* in substantia, *cum* vel *sine nitro*, pro ratione subiecti; Si vero instans mali adsultus metuendus erat, *Ipecacuanham* vel ante vel post *Tinctura Rhei* usum adhibui, prout nimirum laborantium conditio hoc vel illud, vel utrumque, exposcebat.

§. IX.

Ex *diateticis* alimenta facilis digestionis & boni succi nutritii, item *acida*, *succus citri*, *acetum*; ex potulentis vero *vinum Rhenanum* & *Mosellanum* maxime conducebant. Hoc suavi omnibus bibendum, ejusque modestum usum ubique salutarem inveni, nec ipse alio vino usus sum.

Dein exactum regimen quoad *motum*, *potum*, *calorem*, *animi pathemata* &c. commendavi.

§. X.

Porro cum exhalans illud ab excrementis contagium ope *aeris*, *saliva* nostræ se facile insinuare, & per hanc ad ventriculum descendere, eoque pacto corpus inficere queat; semper solebam aegros invisens *salivam* successive prolectam *copiosius projicere*, ne virus intra corpus receptum ibidem nidularetur.

§. XI.

Quoscunque *fructus horæos* monui *vitandos*, non quod illis noxæ causam directam tribuebam, sed ne daretur ansa suspicandi adesse dysenteriam, si forsan ex esu fructuum alvus laxior sequeretur.

Tantum enim abest, ut crederem, ab illis morbum contagiosum ortum aut oriturum, ut potius non solum ipse illis toto contagii tempore, modice licet, usus fuerim, sed & fermentatio-

nem fructuum acidam contrariam judicari fermentationi alcalinæ, ortæ e miasmate bilioso - dysenterico : quid quod historiarum prostant, ubi in *dysenteria epidemica, biliosa*, contumaci, narratur, *uvæ & mustum* extitisse optimum remedium antidysentericum, irritis omnibus aliis, illisque solis multos a dysenteria maxime defatigatos restitutos esse ; vid. *Act. Nat. Cur. Dec. II. Ann. X. obs. 192.*

§. XII.

Interea ob nimium *vulgi abusum*, quod in nulla re modum servare novit, sed per abusum malum irritare & augere potest, *Edicto Magistratum* proposito illi fructus prohibiti sunt.

Deinde, cum *omnes occasione* amovendæ sint, quibus aer excrementorum foetore vitari & contagium propagari possit, *Ampl. porro Magistratum* laudabili *mandato* civibus nostris injunctum est, ut *puritati platearum* invigilarent, easque ab omni sordium & excrementorum illuvie repurgarent, nec quisquam *expurgamenta* aut *feces aegrorum* in vias publicas effunderet, ne hoc modo prætereuntes contagium contraherent.

Ad *lacunas* vigiles adponebantur, ne quis sordes in eadem projiceret. Præterea omnes domos perquiri jusserunt, & in quibus *latrina* deerant, eorum dominis serio mandatum est, ut illas intra statutum tempus fieri curarent ; ita ut jam nulla domus sit, ubi non inveniantur,

Quilibet insuper *mortuos* intra triduum sepelire jubebatur.

§. XIII.

Quibus *pauperum* cura-demandata erat, monebantur, ut res necessarias ex aerario pauperum largius suppeditarent ; aliaque salutaria ac summa laude digna instituta sunt, ut meliora proponi tali temporis conditione non potuerint.

Plures etiam primiarum *matronarum* ingentes ollas *ju-sculentorum* parari, & inopibus quotidie distribui curarunt.

§. XIV.

§. XIV.

Nullum vero inter præservativa præsentius & certius est remedium quam *fuga*. Sed non solum *infectos* hac lue, eorumque consortium, at & *omnes, qui cum illis commercium habere, fugere* debemus; inprimis etiam *latrinas & sellas* vitare, in quibus iidem defecerunt; omnesque *excrementorum* halitus, quantum fieri potest, cavere.

§. XV.

Huc maxime facit *separatio aegrorum a sanis*. In omnium morborum contagiosorum principe, nimirum *peste*, videmus, eam nullo remedio promptius & certius extirpari posse, quam hac *sanorum sejunctione*.

Hæc est res maximi momenti & considerationis, ac in hoc fere solo latet omne *arcanum* quorumvis *contagiosorum morborum*, ut in suo ortu & origine opprimantur.

Nam si ad morbum contagiosæ indolis animum advertimus & locum, in quo se primo manifestavit, ab omni commercio secludere possemus, dubium non est, quin intra paucos dies totum contagium extinguere possemus, cum alias consortio hominum in longius diffeminetur.

§. XVI.

Verum in hoc nobis accidit, quod *Turcis* evenit; miramur & damnamus eos, ipsos tam parum curare pestem, cum tamen solum eius nomen nobis terrorem incutiat. Fama quidem fert, *Turcas prædestinationis & Fati stoici dogmati* magis addictos esse, quam *Christianos*, & ipsos ideo aegros plane negligere.

Sed veram rei rationem esse puto; quod *Turca* illum morbum suum *Endemium* habeant pro *Epidemico*, sicut nos contagiosos nostros morbos intuemur. Hinc isti non majorem in iis præcavendis cautelam adhibent, quam nos in morbis nostris *Epidemicis*; in variolis, dysenteriiis &c. solemus.

§. XVII.

§. XVII.

Sed quia morbus *Pestilentia* apud nos aliquid *peregrini* & insueti est, inde fit, ut summum in modum hunc, ex peregrinis terris advenientem morbum, timeamus atque abhorreamus; atque ideo confestim omnia humana remedia ad illum arcendum in subsidium vocantur;

§. XVIII.

Et hoc quidem rectissime; cum enim ex historia Medica de *peste* pateat, ipsam esse morbum *Endemium* in illis regionibus, quas Turcæ incolunt, qui proprium suum principium materiale & fermentativum agnoscit, *veramque pestem in nostris regionibus nunquam sua sponte oriri, sed semper per contagium & commercium cum infectis aliorsum deferri*, dubium non est, quin hic morbus etiam ex aliis regionibus arceri queat, si modo cum cura attendatur, ne quid de contagio per mercatores aut peregrinantes in illas terras transeat,

§. XIX.

Aliter vero se res habet circa *inquilinos* nostros hostes, nimirum circa consuetos & apud nos ipsos orientes contagiosos morbos; his eodem modo, ac Turcæ pesti suæ, adsueta sumus, & quia apud nos nascuntur, vix majore illorum metu adficimur, nec magis adversus eos nos armamus, quam isti, quin immo liberum eis cursum nonnunquam permittimus,

§. XX.

Si vero adversus hostiles nostros indigenas & contagia *easdem severas cautelas* adhiberemus, quas contra extraneos; omnino etiam in *contagiosis nostris morbis* progressum mali aequè efficaciter evitare possemus; idque ipsum *optimum* atque *certissimum* foret remedium huic malo obicem ponendi; At sine hac præservatione cursus mali non adeo facile sisti potest.

§. XXI.

Sic si *nostrum morbum contagiosum* consideramus, quomodo in principio se manifestarit, & sensim propagatus fuerit, firmissi-

missime credo, nos, si hoc remedium initio ei opposuissemus, hostem in suis latebris opprimere valuisse, si nempe *infectos evitare*, aut forsan *in unam domum aegros primos secludere*, in nostra potestate fuisset.

§. XXII.

Sed in viam ut redeamus, ratiocinium Medicorum alio loco habitantium de supra dictis *lacunis*, ansam dedit consultandi, num illæ, morbum pro futuro *preservandi* gratia, *terra opplenda* essent?

Ego censebam, ad salubritatem urbis omnino conferre, ut tales lacunæ & stagnantes foetentesque aquæ non sint. Sed cum ex supra dictis, inprimis vero Cap. II. §. XXVI. & XXVII. pateat, morbum proprie inde ortum non esse; hæc ratio sola non sufficere mihi videbatur, ob quam opplerentur, ideoque *Magistratum* esse, judicare, quantum & qualem usum ac utilitatem aut impedimentum, ob alias urbis conditiones & rationes adferre possint, si illæ lacunæ manerent vel tollerentur.

In specie etiam notandum est, illam lacunam, quæ in platea de *Sieken-tract* jacet, quæque urbi præ reliquis incommodare, & hac de causa inprimis terra complenda videtur, vivis & propriis abundare scaturiginibus, recentem aquam suppeditantibus, quod eius accolæ adfirmant, qui superioribus temporibus repurgandæ huic lacunæ adfuerunt, unde contendunt, non omnem eius aquam meram pluvialem esse.

Si jam tales scaturigines magis repurgarentur, iisque liberior fluxus procuraretur, & lacuna quotannis verno & pluvio tempore mundaretur, & fimeta aliaque repurgamenta à platea magis averterentur, hoc minus verosimile fieret, inde peculiare, ne dicam, *contagiosos* morbos posse oriri.

§. XXIII.

Demum ex supra dictis omnia illa *consilia & tentamina preservantia* ad rationis & experientiae normam examinare & dijudicare licebit, quæ vel a doctis vel ab indoctis proposita

fuerunt, quid valeant, ac veri aut certi efficere queant in præcavendo hoc morbo nec ne ?

§. XXIV.

Ex eorum vero numero sequentia erant primaria :

a.) Non pauci conabantur sanitatem contra venenatum aerem munire ita dictis *spiritibus antipestentialibus*, *Tincturis bezoardicis*, *Essentiis alexipharmacis*, *scordii*, *pimpinella alba*, *millefolii*, *castarilla* &c.

b.) Plebs maximum euporiston antidyfentericum invenisse credebat, si liberalius hausisset *spiritum frumenti* aut *juniperi simplicem*.

c.) Alii, quibus idem in deliciis fuit, aut qui furtivo tantum ejus usu fruebantur, jam prætextum nacti *summitates ruta spiritum frumenti* infundebant : inventum speciosum prorsus & optatum ! vires vero illorum spirituum antidyfentericas imaginarias magis, quam reales extitisse, variis probari posset exemplis.

d.) Aliis placebat tamquam validissimum præservandi remedium meracior vini rubri *Pontack* usus, ne dicam, abusus, in prandio, cœna, & ubi non ? sed pessime.

e.) Exterus quidam Medicus sequentia præscribebat : *Rec. vini Rhenani* pintam unam, *lapidum cancrorum* drachmam semis, *radicis Contrajerva* drachmas duas, *seminis Cordamomi* drachmam unam. Incisa & contusa infunde in loco calido per sex horas in phiala alta : Colaturæ adde *Sacchari albi* drachmam unam : Quotidie sumatur mane ab adultis *cochleare unum*, & a parvulis, sex annos natis, *dimidium* cochleare. Per intervalla quatuordecim dierum sumatur pulvis *Rhabbarbari*. Et quæ plura hujus generis consilia fuerunt, pro cujusvis phantasia excogitata.

§. XXV.

Eventus autem abunde docuit, omnes tumultuarios conatus, absque cognita morbi causa & specie susceptos, non solum

lum effectu caruisse, sed & iisdem obsecutos non levia incommoda subiisse, cum plurima ejusmodi farinae remedia tantummodo sanguinis ebullitiones excitarent, hominesque in ardores conjicerent, ut tandem illa missa esse juberent. His namque *venenum biliofo-contagiosum* nec attingitur, nec ejusvis infringitur, aut corrigitur; malo potius, usurpando illa, tempus & occasio datur, ut prius altas in corpore radices agere, & vires suas lethiferas exserere possit, antequam illi remedia probata opponantur.

CAPUT V.

Sistens Cautelas quasdam & observationes de Dysenteria, &c.

§. I.

Actorum morborum, secundum HIPPOCRATEM Aphorism. 19. Sect. II. *non Omnino tuta sunt prae-dictiones*, neque mortis, neque sanitatis; nec unquam etiam *benignior dysenteria gradus* periculo vacat, si negligentius habeatur, aut perperam tractetur: qua in re plebs inprimis peccat, vel dietam justam negligendo, vel Medici opem tardius implorando, immo inconcinna sapientius in sui ipsius perniciem usurpando.

§. II.

Si ullo in morbo, certe in hoc quam maxime valet illud axioma Medicum?

*Principiis obsta, sero Medicina paratur,
Dum mala per longas invaluere moras.*

Dysenteria enim contagiosa quovis momento, cum generatim contagio suo progressivo invalescit, tum speciatim corpus infectum admodum celeriter destruit, lentioraque artis subsidia eludit. Tunc si quis *Fabium Cunctatorem* sibi imitandum proposuit, eum sero nimis sapere, exempla docebunt.

§. III.

Haud facile sua sponte, & sine omni medicamentorum applicatione *salutariter* hic decurrit morbus, sed fere semper artis auxilium exposcit, & ad illos morbos pertinet, in quibus *natura arti utique cedere* debet, est morbus *materia*, non *motus*, illumque natura motibus superare non potest.

§. IV.

Dolor ille acerrimus dysentericos torquens non solummodo ex intestinorum motibus & spasmis, aut ab impatientia naturæ, ut quidam loquuntur, ad eiciendum materiam morbosam, &c. oritur, sed potius & effectu physico *materia illa supra dicta bilioso-arsenicalis, acris, urens, caustica, corrosiva*, in intestinis stabulans, ac membranarum nervos continua rofione vellicans, intolerabilium illorum cruciatuum funestique exitus *causa materialis*, vera, & præcipua est; hocque facile est judicatu, considerato, quanti dolores excitentur, si modo aliquid falsi, alias innocui, vulnere adspargatur: quidquid relictetur natura, non poterit avertere intensissimos illos dolores, quam diu falsum illud in vulnere manet: quod omnino aliter accidere nequit, nisi quis vellet dicere, cruciatus tantum esse sensum hominis vivi, nec mortuum sensu valere; & huic nihil, quod reponam, habeo.

Nisi ergo *materia & causa illa realis* auferatur, perdo-
metur, involvatur &c. etiam memoratus natura sensus dolo-
rificus, bono cum eventu, cessare non potest.

§. V.

Correctio tamen materia morbosa non semper est in nostra potestate.

Quamdiu miasma venenosum adhuc in ventriculo & intestinis fluctuans hæret, spes est, illud evacuantibus proscribere per eas vias, ad quas natura vergit. Ubi vero massa sanguinis eo jam labefactata, aut partes solidæ jam infectæ sunt, artis subsidia maxime limitata sunt.

§. IV.

Habet enim ars ubique suos limites, & fatis est Medico, hos scire. *Multi morbi majores sunt omni arte & remediis*, majorisque fere scientiæ indicium præbet, qui morbi non curabilis insanabilitatem, ut hac voce utar, prædicat, quam qui morbum, arte curabilem, curat.

§. VII.

Omnes qui hoc morbo moriuntur. ex *intestinorum gangrena & phacelo* intereunt, hoc non solum jam aliquot ante mortem dies, pulsus debilis, vacillans, inæqualis, intermittens, extremorum frigus, anxietates præcordiorum, delirium &c. sed & culter anatomicus in defunctis demonstravit.

§. VIII.

De *feminis gravidis* hoc speciatim monendum est; non pro certo adfirmari posse, a nostra dysenteria gravidas minus afflictas esse, quam utero non gerentes; malum potius indiscriminatim utrasvis invadebat, ita ut fatis notabilis existeret gravidarum numerus, quæ hac lue laborarunt: Proinde non videtur in potestate provide & sollicitè agentis naturæ esse, ut contagium semel inductum facilius & alia, aut tutiore ac leniore via, in gravidis expellere possit, quam in aliis mulieribus, prout nonnulli sentiunt.

§. IX.

Præterea etiam hic loci nemo vidit in *gravidis post abortum*, quem ab hoc morbo passæ erant, dysenteriam sponte cessasse, quod alii in aliis dysenteriis a se observatum fuisse contendunt. Contrarium se apud nos manifestavit, nec ratione concipi potest, rem in *dysenteria vera* aliter se habere.

§. X.

Cl. *Sydenhamius*, qui dysenteriam, *febrem in intestina introversam*, & in illa se se exonerantem, esse statuit, *venasectionem* suavit, ut acres istos humores secta vena immediate reveleret; ast *venasectioni* in nostro morbo nullas locus erat, nec

eam in ullo, sive præservationis, sive curationis gratia, administrandam curavi; *bilem* enim non corrigit, sed potius vires vitæ frangit, & naturam in motibus suis salutaribus conturbat; unde *vomitus cruentus* & mors venæsectionem cito sequebantur.

§. XI.

Adstringentibus raro opus erat; excretio enim alvi sua sponte cessabat, postquam venenum aut subactum aut exactum fuit: In *sinu* autem *concludunt anguem*, qui adstringentibus pugnant: nil enim faciunt, quam quod materiam acrem, vitiosam in corpore contineant, ne foras effluat; interea hoc modo inflammatio, ulcera, gangræna ac mors inducitur.

Hinc *neque in principio neque in declinatione morbi satis tuta erant*, nisi ubi de materia evacuata, & de tono intestinorum solummodo labefactato bene certi fuimus.

§. XII.

Laxitas intestinorum non ut causa, sed ut effectus morbi, consideranda est, quæ non nisi sublata causa tolli poterat. Tunc omnium tonicorum & adstringentium locum supplere poterant *Cortex Simaruba, Cascarilla & succus Catechu*.

§. XIII.

De *Rhabarbaro tosto & ustulato*, quod tamquam adstringentium princeps commendatur, affectum adeo notabilem comperire mihi non licuit, quamquam sæpius sumendum præcepi, quin corrigentem & salutarem eius vim ustulando potius perdi, & inde deterius reddi credibile est. Quo magis enim assatur & ustulatur, eo certius sane in carbonem inertem, seu ut chemici loquuntur, in terram mortuam convertitur.

§. XIV.

Si vero *Rheum* infunditur, *fortius exprimitur*, aut *Tinctura forma* methodo nostra propinatur, magis robotat; tutiusque sistit fluxum, quam ipsa adstringentia; quam *cautelam singularem* practicis maxime commendandam duxi.

§. XV.

§. XV.

Præterea *divinum* potius quam humanum remedium hanc *Rhei Tincturam* adpellare licebit, ob summam & late diffusam eius utilitatem, quam, rite & legitime applicata, etiam in compluribus aliis morbis efficacissime præstat, quamque eius præstantiam atque usum polychrestum hac occasione Publico non potui non maxime commendare.

§. XVI.

De *Corallis rubris*, de *Cornu cervi usto & crystallo montana*, toties ab aliis commendatis, vereor ne eorum vis adstringens putatitia potius, quam efficax sit, licet enim ea sæpius præscripserim, parum tamen laudabilis effectus ex iisdem observare mihi licuit.

§. XVII.

De *terris bolaribus*, *sigillatis*, quas nonnulli ceu universale ad omnes dysenterias commendant, ut *omne acre* qualecunque, sive *acidum* sive *alcalinum* sit, *involvere*, inviscare, obtundere, & *iners reddere* debeant, hic experiri nolui, immo potius observavi, quum ab aliis applicarentur, fluxusque inde sifteretur, intestina tanto magis gravata, majoresque anxietates, cardialgias, aliaque mala mortifera inde oborta esse.

§. XVIII.

Martem & Crocos subtiliores ex illo paratos nonnulli interspecifica, quæ fermenti dysenterici spicula cum *acida*, tum *alcalina* infringere queant, cum laude enumerant; cum vero eiusmodi croci aliaque hujus generis e Marte, *calcinatione* parata, sive aperientium sive adstringentium nomine veniant, utique adstringendi sine præscriantur, & ut talia in corpore humano operentur, ita eorum usus in nostra dysenteria suspectus, immo noxius fuit. Idem judicium esto de *lapide hematites*, variisque ex illo productis chemicis.

Alii *lac* sic dictum *ferratum*, aut *aquam ferrariam*, in
quibus

quibus nimirum ferramenta candentia extincta fuere, aegris propinarunt, haud sane meliori effectu.

Tincturam Vitriol. Martis Lud. cum successu adhibuisse affirmavit Medicus quidam. Sed puto in fine potius morbi ad roboranda viscera, quam ad superandum malum illam conducere.

§. XIX.

Sales omnes ex. gr. Tartar. vitriol. Arcan. duplic. sal polychrest. sal prunel. &c. contra omnem sane rationem ac prudentiam medicam ab aliis toties præscripti, mordaces sunt, & in intestinis exulceratis nil nisi graviores dolores & stimulos excitant, quare ne *nitrosa* quidem, in primis in statu & progressu morbi, tuta erant; fluxum enim magis exacerbasse observavi.

§. XX.

Ab omnibus *mineralibus & metallicis* medicamentis abstinendum esse censeo; *vegetabilia* sola in morbo curabili sufficiunt.

§. XXI.

Purgantia fortiora in casu mitiori quidem prodesse possunt, in casu vero graviore, & ubi inflammatio metuenda erit, aut jam adest, utique nocent.

Quomocunque res se habeat, vitentur quam maxime omnia *drastica, scammoniata, jalappina, aloëtica, colocynthiaca, helleborina*, aliaque hujus farinae composita, quale est *Elixir proprietatis Paracelsi, salutis, &c. &c.* intestina enim rodendo, eorumque mucum naturalem abradendo, inflammationem magis accelerant, aliaque mala funesta inducunt.

§. XXII.

Pilula polychresta Beecheri correctæ, aut aliæ hujus generis compositæ in hac dysenteria specie optatum effectum non præstabant; Nec unquam in simili casu acuto illis compositis generalioribus, quocunque sub nomine notis, tantum fidimus,
quan-

quantum medicamentis simplicioribus, morbo magis congruis & adaptatis.

Præservandi vero scopo, ad intestina a fordibus expurganda, ut & in *simplici diarrhæa* usum habebant, nunquam vero tantum, quantum *Rhabarbarum* solum.

§. XXII.

Sudorifera caute adhibenda sunt, sudor enim arte proleptus minime eundem effectum salutarem habet, ac *spontaneus*, quo natura materiem humoribus insinuatam apte e corpore eliminare novit,

Ars vero turbulenter sæpius cocta & cruda simul & semel ad externa pellit, majoresque in corpore turbas excitat, quid quod, ob inquietudinem aegrorum & sedium numerum, vix debita in lecto continentia, ad tales sudores artificiales observari, nec materia peccans per sudorem satis eliminari possit.

§. XXIV.

Gummata resinosa, ex. gr. *Olibanum*, *Myrrha*, *Mastiche*, *Succinum* & similia; *Oleum Succini*, *Bals. peruv.* nec non *Terebinthina* in vera nostra dysenteria adplicata ad sanationem vix unquam laudabilem produxere effectum;

Ubi vero affectus degeneravit in *ulcus*, intestina consolidandi & cicatricem obducendi scopo, locum habere possunt.

§. XXV.

Quod ad *specifica* attinet, de iis acerrime inter Medicos disputatur, num dentur in rerum natura *certa antidota*, quæ propria sua natura & qualitate *causa* alicui *morbose* contraria sint, eique e directo, ut ita dicam, repugnent.

Quidam illa plane negant, & in medium adferunt solitum dictum *Capivaccii*, quod discipulis suis regerebat: *discite meam methodum, & habebitis mea arcana*. Alii in aliud extremum proclives sunt, & nihil nisi *specifica* crepant.

Verum uti *vires* remediorum *activa* non sunt *absolute* & *infallibiles*, sed *relativa* & *conditionata*, in quantum mali,

simul & corporis conspiret conditio, sic vix unquam tale remedium reperietur, quod morbosam quandam materiam in corpore latentem adeo efficaciter corrigere & extinguere possit, ut omnia, cujuscunque dispositionis corpora, à malo quodam liberare queat; Interim invenimus multa remedia quæ uti sub præservativis jam diximus, singularem effectum, majusque præsidium adversus hunc vel illum morbum præstant, quam sexcenta alia, quæ vulgo commendantur aut adplicantur, ut ita non tam defectus remediorum antidotorum, quam potius ignorantia inventionis & adplicationis eorum nobis obstat.

§. XXVI.

Copia medicamentorum hinc inde ad nauseam usque commendatorum, animum Medici potius in diversa trahunt, suspensumque habent, quam ut expectationi satisfaciant, Medicus praxeos gnarus *paucis*, sed efficacibus remediis instructus, omnibus suis intentionibus satisfacit; & bona *simplicia* plus efficiunt, quam immensa farrago compositorum usualium.

Prudentia circumspècta, exercitatio & usus omnem, ut ubique, sic etiam hic absolvunt paginam.

§. XXVII.

Hac occasione etiam ratione *Climatis nostri* monere debeo, *doses medicamentorum* apud nostræ regionis incolas plerumque paululum posse augeri, nec ab eorum aucta doli adeo facile nocivum effectum deprehendi.

Constitutiones enim corporum & naturæ nostrarum plagarum non sunt adeo sensibiles, quam quidam Medici de iuarum terrarum incolis memoriæ prodiderunt; ad quam rem ubi in praxi clinica non rite attenditur, optimos Medici conatus frustraneos fuisse plus semel experientia didici.

§. XXVIII.

Decoctum *seminis milii indigenæ* in dysenteria castrensi valde commendatum legimus, in nostro contagio illud multum adhibui, sed dolens fateor, me nihil specificæ opis ex eius usu

senfisse, quam ob rem præ aliis commendabile esset; ceterum pro grato potu ordinario parando non ineptum, & ideo rejiciendum non est.

§. XXIX.

De cortice *Simaruba* hoc adhuc monendum duco, valde dubitari posse, num ille sit *Macer veterum*, uti *D. de Fussiau* voluit, quia cortex *Macer* non tantum ex sola India Orientali advehebatur, *Simaruba* autem ex India Occidentali adfertur; Verum etiam illi *Simaruba* characteres soli *Maceri* aut *Simaruba* minime proprii, sed adeo generales sunt, ut compluribus aliis corticibus, ex. gr. Tamarisc. Peruv. Cascar. Quern. Fraxin. certo respectu adplicari, nec priorum character specificus inde determinari possit.

Deinde *Simaruba*, licet effectum corticum generali, seu ut alia amara, ex. gr. *Rad. gent. rubr.* tonicum solummodo esse videatur, tamen etiam re vera aliquid specifici, *sedativi* potius, quam adstringentis effectus in fluxibus alvinis *cruentis* sistendis apud nos exhibuit; & hinc, ulterioribus experimentis ut examinetur, omnino meretur.

Interea tamen omnis erroris vitandi causa, negari non potest, *D. de Fussiau* in ea laudanda modum excessisse, atque nimis eius encomiis veram *Simaruba* laudem atque utilitatem magis obscurasse, quam illustrasse videtur, eoque eandem ipse incurrit culpam, quam in aliis Medicis ob nimias certorum medicamentorum laudes merito reprehendit: itaque & huc quadrat illud:

— — — — *Medio tutissimus ibis.*

§. XXX.

De sero lactis dicit *Baglivius Prax. Med. L. I.* „ Sapissime *dysenterias* profigavi solo sero lactis intus dato, & per clysteres quoque iniecto; multosque Auctores pro magno sero habuisse hoc remedium in *dysenteriis* refert.

In *dysenteria Anni 1702.* illud multis profuisse, fama mihi innotuit.

In *dysenteria* nostra biliosa veritas hujus adfertur comperta fuit; & dolendum est, nonnullos Medicos, ob nescio quod præjudicium, ab hoc remedio admodum alienos fuisse; hic vero dissensus non solum rixis & controversiis in consultationibus ad lectos aegrorum ansam dat, sed & ex his magnum incommodum immo damnum emergit, dum aegrotis remedium negatur, quod pharmaceuticas præscriptiones sæpius longe superat.

§. XXXI.

Clysteribus *dysenteriam* curare, ejusque fluxum sistere velle, absolum mihi videtur; etenim illi non solummodo fontem mali non semper attingunt, sed etiam improvidus, aut nimis sæpe iteratus eorum usus majus incommodum inducit. Nunquam ego, nec alio fine, iis usus sum, quam cum urgerent dolores, & tunc olea blanda ceteris palmam præripiebant.

§. XXXII.

Diarrhœa benigna, sine vel cum vomitibus stipata, quæ *dysenteriam* intercedebat, sola *Tinctura Rhei* facile sublata est, vix unquam fere alio medicamento indigens.

§. XXXIII.

Magno errore nitebatur opinio illorum, qui putabant, quosdam tam facile e *dysenteria* sanatos esse, sive illud aptis, sive ineptis remediis contigerit; hi enim morbum a morbo haud bene discernentes non distinguabant inter *diarrhœam benignam* & *dysenteriam*, sed quamcunque *diarrhœam* pro vera *dysenteria* habebant, hocque judicium parum accuratum, ansam præbuit, multos in praxi errores committendi. Nam uti in simplici *diarrhœa* non tantum facilis erat sanatio, sed & natura incongrua alias medicamenta facilius & sine notabili sanitatis detrimento ferre poterat; sic si eadem in male dijudicato morbo *dysenterico* præscribebantur, illa mortem accelerabant.

§. XXXIV.

§. XXXIV.

Proposita fuit quæstio, num illi, qui *ex aliis locis & ex alio aere* ad nos transissent in aerem, ut p̄tabatur, infectum, citius ab hoc malo invaderentur, quam qui hic loci habitarent, & malo aeri jam adsueti essent? At, uti nondum video, aeri venenato ac morbofo, quemquam adeo facile adsuesieri, aut cum illo in gratiam redire posse, sic apud nos tutissimum erat, *vitare aegros,*

§. XXXV.

Nec defuerunt, qui existimarent, ejusmodi morbo *corpus humanum repurgari* & sanius reddi, quam antea fuerit.

Sed & hi extra oleas saltasse, facile est videre. Nam etiamsi vel decies homo e contagiosis morbis emerit, a reliquis ideo tutus non erit, teste experientia, ita ut omnes hujus generis repurgationes sanguinis, quibus tanto cum periculo vitæ aeger defunctus erat, nihil conferre queant ad eum a novis morbis præservandum.

Sic mihi. vigente dysenteria, se obtulit juvenis nobilis ex equestri militia, quem intervallo quinque vel sex dierum, postquam a *variolis* rite convaluerat, corpusque a recrementis variolosis repurgaverat, dysenteriaæ contagium adortum est, a quo licet feliciter, tamen non sine periculo, convaluit.

§. XXXVI.

Et *dysenteria feliciter superata* quosdam in posterum saniores vivere, eorumque viscera firmiter reddi, quam ante illum morbum fuerant, ab aliis refertur. In nostra lue ex aliquot centenis unicum tantum novi exemplum in fœmina valde obesa, cacochymica, quæ post toleratam gravissimam dysenteriam, qua per aliquot septimanas lecto adfixo fuit, nunc alacrius, quam ante, degit; præter hanc in nemine alio hoc ego deprehendi, & rationem eius ex obesitate valde diminuta deduxi,

§. XXXVII.

De *Dysenteria Campensi*, ad quæstiones transmissas, ex

Belgico fermone latinē reddita sequentia mihi innotuerunt ;

I.) Quæst. Quænam *dysenteria species* Campis grassata sit?

Resp. Valde *diversa* fuit, tam ratione materiæ excretæ, symptomatum concomitantium, quam ratione eventus : *Ratione materiei* : Hæc initio sæpe fuit mucosa & sanguinea, postea magis biliosa, interdum purulenta, interdum merus effluebat sanguis. *Ratione symptomatum* : Quidam fuerunt sine febris, quidam tertio aut quarto morbi die febrim sentiebant, quæ paulatim vehementior fiebat. In quibusdam febris ab initio aderat una cum vomitu, animi deliquio, aut simili malo concomitante. *Ratione eventus* : qui a febris liberi manebant, nec virium detrimentum initio patiebantur, plurimam partem restituti sunt : quos tertio aut quarto die febris invaserat, lente sanitatem recuperabant, vel eorum non pauci extincti sunt ; at quos febris initio statim incessit, spatio quinque aut sex dierum plerumque occubuerunt,

II.) Quæst. Quando *dysenteria ceperit*, quando in *summo vigore* fuerit, & quando *deserit* ?

Resp. *Tertio die Augusti* primus aeger ex hoc morbo extitit. A decimo sexto ejusdem mensis usque ad duodecimum aut *decimum quintum Septembris* maxima eius fuit vehementia. Post duodecimum aut *decimum tertium Octobris* nullum novum aegrum habui, & sub *finem Octobris* plane cessavit.

III.) Quæst. Num ab *initio statim per totam urbem* coorta sit, an vero in *uno loco solo se* manifestarit, & sic per contagium progressa sit ?

Resp. In *media urbe primum* orta, *spatio duodecim* aut *quindecim dierum per integram urbem dispersa* est, at in una regione plures decumbent, quam in altera.

IV.) Quæst. An etiam *alii circa vici* infecti fuerint, & quo tempore ?

Resp.

Resp. Versus Velaviam regionem in vico *Oudebar & Wec-sop* etiam mature morbus erupit, deinde in *Camperveen*, trans *Isalam Wilsoni, Yffelmuida, s' Heeren-broeckii*, in quo loco adhuc dum (mense Novembri) grassatur.

V.) Quæst. Num etiam *omnis generis homines* sine discrimine sexus, ætatis aut conditionis adfluxerit, an vero aliquid discriminis observatum sit?

Resp. *Nullum discrimen* adparuit, *senibus* vero & *parvulis* imprimis malum fuit funestum.

VI.) Quæst. Quænam *principaliora signa & symptomata* tam salutaria, quam lethalia fuerint?

Resp. *Nulla* aut *exigua febris, remanente appetitu cibi saluo*, (licet aegri interdum XXX. ad XL. sedes intra XXIV. horas habuerint) fuerunt *signa salutaria*. *Contra* ubi *febris* statim *ab initio* accedebat, una cum *deliquio animi, nausea, vomitu*, aut si post decem aut duodecim dies supervenerunt *singultus, aphtha*, aut similia signa mala, illa plerumque extiterunt funesta.

VII.) Quæst. Quænam *remedia* in genere, aut in specie bono aut malo cum successu adhibita fuerint?

Resp. *Generalis methodus* curandi hunc morbum non poterat servari. At si aegri in tempore & mature consilio utebantur, optimum effectum e *Rhabarbarinis* percepi & *opiatis, Laccbutyratum* ejusque *serum* multis profuit. De usu *Ipecacuanha* multa laudare non possum. (*) *Astringentia* initio sumta, sæpe mala fuerunt, sed præmissis evacuante, meliorem præstiterunt effectum.

His

(*) NB. hoc ambiguum est; forte eadem radice usus non erat Cl. Auctor.

His adnectebatur *Tabula mortuorum Campensium* sequenti modo :

Anno 1736.	Juniores,	adulti,	Summa	totalis.
die 25. Aug.	16.	— 4.	—	20.
1. Sept.	10.	— 17.	—	27.
8vo.	20.	— 39.	—	59.
15to.	25.	— 36.	—	61.
23to.	15.	— 33.	—	48.
29no.	19.	— 14.	—	33.
6. Oct.	7.	— 14.	—	21.
13to.	7.	— 17.	—	24.
20mo.	6.	— 10.	—	16.
27mo.	3.	— 4.	—	7.
	—	—	—	—
	128.	188.		316.

Inter quos tamen nonnullos fuisse, qui hoc morbo non interiere, simul monebatur.

§. XXXVIII.

Tandem conscripto jam & ad finem perducto hoc opere, vir quidam Nobilis, e regione *Transisfalana* hanc civitatem transiens mihi retulit, se novisse hominem quendam, olim servi munere apud illum perfunctum, sed inde a pluribus annis in vicino, prope prædium suum oppidulo, *Rissen* dicto, habitantem, ibique negotiantem, qui *initio mensis Septembris* An. 1736. *dysenteria grisea*, cineritia, prout ipsam vocabat, quia raro aut parum sanguinis admixti ab aegris exercebatur, correptus fuerit.

Hunc, cum aegrotaret, quatuor eius fratres invisebant, eique ministrabant; hos vero omnes eodem morbo infectos fuisse. Idem evenisse vicinis, & speciatim iis, qui ad eum visendum accesserant, ægrumque tractarant.

Hac via morbum gradatim & quasi domatim per eandem plateam propagatum esse. Postquam autem reliqui incolæ id animad-

animadverterant, & infectos fugere ceperant, reliquæ plateæ non adeo tentatæ fuere, ita ut in iis vix unus & alter eo malo laborarit.

Inde autem accidit, ut eius oppidi cives infectas aedes adeo horrere inciperent, ut nemo in easdem intrare voluerit; Præterea rûricos tantus ab infectis horror incefferat, ut nullus in eorum domos commigraret; Si vero necesse habebant, cum quopiam in oppidulo colloqui, incolas ex aedibus evocarunt, & in platea eminus stantes sermonem contulerunt, ac si sibi res esset cum *peste* infectis.

Hac autem cura & prudentia rusticorum neminem rure & extra oppidum infectum fuisse.

In ipso oppidulo morbum usque ad finem *Januarii* 1737. grassatum esse, & ultra quadraginta vel quinquaginta homines letho dedisse; immo circa initium *Aprilis* eius reliquias adhuc extitisse, unumque & alterum obiisse.

Prius memoratus aeger, qui primus erat, per quatuor hebdomâdas cum morbo conflictatus ex eodem interiit, uti etiam eius parvulus infans & alter fratrum; uxor vero eius mansit sana. Reliqui post eum infecti ut plurimum intra 7. 8. aut 9. dierum spatium abrepti sunt.

Dicebatur, pauca vel nulla convenientia medicamenta adhibita esse, cum nec Medicus ibidem habitet, & homines ab impensis, in medicamentâ faciendis, alieni sint.

§. XXXIX.

Accuratior quidem hujus morbi contagiosi relatio optanda esset, sed eam consequi non datur. Interea tamen hoc notabatur, quod cum ibidem locorum *nulli fructus horai* nascantur, exinde manifestum fiat, primam originem mali ab eorum usu ortum non ducere.

Causam autem transferebant in hoc, quod ille homo aliquot diebus antequam morbo corripereetur; *puteum effodiens*, diu in aqua frigida stans opus fecerit, ut hoc modo multum al-

goris passus & a dysenteria correptus credatur. At, cum eundem jam antea minus firma valetudine usum fuisse, simul nuntiabatur; adhuc incertum est, utrum ad hunc morbum *nimius* talis *algor* in aqua stantis, num vero antecedens status valetudinarius, an uterque simul, vel aliud quid, malo ansam præbuerit? inprimis cum in hoc sufficientis relationis defectu nil certi definiri queat.

§. XL.

Occasione hujus casus memini, me legisse in *Dissertatione de dysenteria Cel. D. Stablii* relationem morbi, *speciem dysenteria* mentientis, quem Illust. Auctor sibi ipse concitaverat, cum quondam mense Decembri, *frigida* admodum *tempestate*, per totum tempus pomeridianum in laboratorio spatioso, eoque admodum frigido occupatus esset inter aliquot numero diversas operationes chemicas, quarum una erat præparatio Clyssi antimonii tartarifati, &c. Superiore tunc corporis parte ad sudorem calebat, sed crura & pedes ipsi frigore rigeabant a pavimento lapideo; insuper multum vaporem illius Clyssi ad nauseam usque hauserat. Paulo autem post absolutum laborem, insolitis ipsi alvi torminibus acutis, dejectiendi conatu, dejectionibus liquidis cruentis, tenesmo, motibus febrilibus, &c. corripiebatur; Hunc autem adfectum potius *cathartico-hæmorrhoidalem*, quam vere dysentericum, fuisse declarat, ortum ducentem a vapore illo fuliginoso Clyssi tartarifati, copiose per respirationem hausto, cum mox a primo impetu & sedes notabiliter minuerentur, & nihil neque spumidi, neque quod ulcerosam materiam referret, ostenderent, ut vulgo in dysenteria fit, contagiosæ vero dispositionis ne vestigium quidem adesset, neque eius legitima suspicio, &c.

§. XLI.

Jam quidem inficias non ibo, memoratum vaporem aliquid ad hunc morbum contulisse; interea tamen credere licet, illam aegri constitutionem, dum aeger superiore corporis parte

incalue-

incaluerat, at inferiore frigebat, magis pro causa illius fluxus alvini habendam esse, quam ipsum vaporem; inprimis cum ipse Clariss. Auctor *insolitis caloris & frigoris vicissitudinibus & mutationibus maximam causam alias exorientis dysenteriae tribuat.*

Ipse memini, me olim media & percalida aestate ab ambulatione incaluisse, deinde quietis capiendae causa humi defedis: quo facto frigus soli inferne in corpus penetrans horrorem mihi incussit, & die insequenti species dysenteriae, seu, si mavis, diarrhoeae torminosae & mucosae me invadebat, ex qua per aliquot dies aeger jacebam.

§. XLII.

Sunt itaque inaequales eiusmodi & subitae mutationes ad inducendum alvi fluxum utique valde efficaces, idque hoc magis, si in superioribus partibus motus *secretorii & excretorii* intenduntur & promoventur, at in inferioribus propemodum validius inhibentur; tunc enim non solum intestina a penetrante frigore relaxantur, tonoque fiunt remissiore, sed & per tam insignem, & adhuc magis per continuam & diuturnam motuum illorum inaequalitatem magnae etiam turbae, confusiones & perversiones secretionum & excretionum in oeconomia animali excitantur, & variis stagnationibus & corruptionibus humorum, inprimis in abdomine, ansa praebetur, sic ut inde omnino & necessario fluxus alvi inordinati, dolorifici, mucosi, &c. oriri debeant.

§. XLIII.

Interea tamen tales eventus nondum sufficere mihi videntur ad producendum morbum contagiosum, prout id etiam supra allegatus Clariss. Auctor suo exemplo docet, nosque eius rationes jam supra prolixius enarravimus.

§. XLIV.

Undecunque vero initio in homine ortum ducat *contagium*, cum in nullius potestate positum esse videatur, ut illud *a priore* prospicere & prohibere queat, ne in suo corpore no-

scatur ; Immo vero illud aequè repente & inopinato, dum nihil minus timetur, oritur, quam cum putamus, nos posse antecedentem causam indicare.

Ita ex supra recensitis, ut & ex brevi illa relatione de morbo oppiduli *Rissen*, hoc maxime discere licet, *qua via malo oborienti rationali modo mature obuiam eundum, eiusque progressus sistendus sit, ne latius serpat & propagetur.*

Hoc ostendisse, ad commodum & salutem humanæ societatis non parum conducere, mihi quidem videtur.

TANTUM.

EPISTOLA
DE
SYNCOPE, PARALYSI
UNIVERSALI ET APHONIA,

ab
Aëris privatione, Suinfurthi d. IV Decembr.
MDGCXXXVII. oborta feliciterque

curata,
ad
Virum illustrem, excellentissimum atque con-
sultissimum Dominum
Dominum

JOHANNEM PHILIPPUM
FEHRIUM

Dictum Gampertum, Jctum consumma-
tissimum, Comitem Palatinum
Cæsareum,

Reverendissimi atque Celsissimi Episcopi Bam-
bergenfis & Herbipolensis, Celsissimi & Reverendissimi
Principis & Abbatis Fuldensis, Serenissimi Ducis Saxoniae Ifena-
censis &c. Consiliarium aulicum actualem,
Consiliarium S. R. I. Civitatis Suinfurthen-
sis Primarium, &c.

Affinem omni honoris & amoris genere colendum,
D. JOHANNIS PHILIPPI WOLFFII,
Collegii Cæsarei Naturæ Curiosorum
Sodalis, Cognomine Cleonis, & Physici
Adjuncti Patriæ.

Vir tam genere quam propriis meritis illustris.

SIdus illud magnum, JOHANNEM MICHAELEM FEHRIUM puto, post fata quoque ex cineribus suis adhuc fulgere, splendoremque suum tueri, causa potissima ex conatibus atque factis ipsius gloriosis ac laude dignis deducenda est, siquidem non solum Reipublicæ nostræ salutaribus & bonum publicum provehentibus consiliis adfuit, sed & Orbi litterario multo labore & studio mascule succurrit: Ille enim cum Celeberrimo BAUSCHIO Illustrissimam & ubique gentium celeberrimam *Academiã Imperialem Naturæ Curiosorum* instituit atque fundavit, quæ jamiam ultra LXXX. annorum spatium floret. Quantam curam & operam in Praxi Medica aegrotantibus navaverit, manualia Ejus practica ut & scripta egregia, typis expressa, præsertim Ephemerides A. N. C. edocent. Quemadmodum vero *Avus hic Tuus* meritis suis gloriam perpetuam *sibi* paravit; Ita etiam *Pater Tuus*, JOHANNES LAURENTIUS FEHRIUS, dictæ Academiæ Adjunctus, tam in Curia pro bono publico curam gerens, quam in Praxi Medica, nomen laudibus amplissimis plenum merito suo nactus est. Antesignanorum horum in & pro bono publico versantium more, TU, VIR ILLUSTRIS, tertius es ex hac prosapia, qui pro bono publico non solum in curia, sed & angustis rebus Clientum cuilibet a consilio est optimo & erit porro. Casus, quem hic sisto, tragicus, in proxima Tua vicinitate nuper contigit, quam ob causam in signum grati ac devincti animi Tibi epistolam hancce dedicare volui, annexo voto, ut Deus Te diu in emolumentum patriæ & solatium familiæ incolumen cum Tua & Tuis, unica adhuc spe *stirpis Fehriana*, servare velit!

De
Syncope, Paralyfi universali
& Aphonia.

a
Privatione aëris oborta feliciterque
curata.

A Erem ad vitam præ omnibus reliquis necessarium esse, extra omnis dubitationis aleam posita res est, ope hujus quippe respiratio libera perficitur, absque respiratione circulatio sanguinis cessat; hac vero cessante omnes motus vitales & animales, & cum his ipsa vita cessat. Respiratio ope in & expirationis perficitur, organum vero hujus tam nobilis actionis pulmones sunt, siquidem tubuli hujus maximi visceris thoracis, ob ingressum aeris se extendunt & sternum se se attollit, ob egressum vero aeris tubuli modo dicti cum ipso sternò se iterum contrahunt. Aër autem in se consideratus, è duobus principiis constat, quorum alterum gravitate & alterum elasticitate vim suam exferit. Gravitas per Antliam pneumaticam perspicue ad oculum demonstrari potest, siquidem animal campanæ inditum, aere, peripheriam animalis premente, extracto, se se attollit longeque majorem magnitudinem acquirit, donec vita privatum, expirat. Elater contra aeris est vis interna, quæ si prematur, ad pristinum statum se iterum expandit & extendit. Mediante principiorum modo dictorum proportionem, juxta leges motus aer in aequilibrio tenetur, quodsi vero unius energia alterius energiam transcendat, aequilibrium statim tollitur & presso pede respiratio laetior redditur, vel plane cessat. Insuper quoque aer varia effluvia spirituosa, aquosa, sulphurea & salina, pro differentia locorum & exhalationum, sanitati nostræ haud raro perquam nociva, secum vehit. Noxam hanc tam privationis quam effluviis aeris, sequens casus tragicus ulterius dilucide enodabit.

Suin-

Suinfurthi Anno MDCCXXXVII. die 4. Decembris JOHANNES GEORGIUS SCHNEIDER, Vietor viginti annorum, hora secunda pomeridiana ex erecto dolio, viginti quatuor amphoras capiente, vinacea ab uno mense & ultra; pedibus dense compressa, spiritum vini ex iis destillandi gratia depromere voluit, per ostiolum dolii vero vix ingressus, syncope correptus fuit. JOHANNES SCHWARTZ, civis hujus loci, quadraginta annorum, adiutori huic suæ operæ auxilio veniens, in idem dolium per ostiolum se contulit, simili modo a syncope statim in vinacea prostratus fuit, alter operæ suæ adiutor binis prioribus succurrere, & similiter in dolium irrepere voluit, eo quidem momento, quo aedes vietoris SCHWARTZII, transivi & ejulatum coniugis & filiae audiui, hinc statim ad dictum dolium accurri adiutoremque a proposito suo dehortatus sum, & ut potius circulos doliare fundo ostioli proximos maleo decuteret, admonui; dictum factum. Dominus JOH. ANDREAS STRIXNERUS dolii fundum securi quadam confregit, idemque cum multis aliis reclinavit, binos hos vietores, omnium sensuum & motuum expertes exinde extraxit, quorum cutis undique cœrulea, vasa exteriora sanguine depleta, pulsusque abolitus fuit. Post multas fortissimas frictiones, usum spirituum volatiliū refocillantium, artuumque passivum motum in hypocausto & lecto calefacto, JOHANNES SCHWARTZ se iterum movere & anxie respirare valuit, dein de summa angustia præcordiorum summaque virium prostratione conquestus est; hinc stante pede validissimum diaphoreticum, nempe Elixir. Camphoræ Collect. Leid. præscripti & ad grt. viij. in vehiculo calido binis hisce personis exhibui, ubi SCHNEIDERUS paucas hæc guttas cum exiguo vehiculo vix deglutire potuit, ambo vero largum sudorem obtinuerunt; SCHNEIDERO statim in brachio dextro vena secta fuit, vix vero uncia duæ sanguinis effluerunt, & hic, licet excutia in plantis pedum fortiter frictus fuerit, omnis sensus & motus expertus fuit.

fuit. Die quinto dicti mensis SCHWARTZIUS incedere iterum valuit, ast de animi & corporis languore & pressione pectoris mitiore conquestus est, hinc continuationem Elixirii Camphoræ ter de die suasi; SCHNEIDERUS hoc die manus digitosque paulisper movere incepit, in plantis quoque pedum a frictione excutiæ sensum aliqualem percepit, quærentibus quoque capitis nutu, vel adfirmando, vel negando, signum dedit. Vescitorium ergo ut scapulas inter adplicaretur suasi, cujus vesica decem horis elapsis multum feri lymphatici continuit, ex quo quoque pruritus dolentem satis exquisite sensit. Aphonia vero, seu privatio loquelæ plenaria adhuc adfuit, maxillam quoque inferiorem neutiquam movere potuit, sed adstantes os vi cochlearis, dum vel potulenta, vel medicamenta propinanda erant, aperuerunt. Suasi igitur, ut folia Rorismarini contusa linguæ imponerentur, & sequentem pulverem ordinavi: Rec. Rad. pyrethri, ari, carlinæ, succin. flau. aa. ʒj. M. F. pulvis, div. in IV. p. aequ. D. omni trihorio dimidia pars unius pulveris in jusculo calido, interposito tamen bis de die Elixir. camphoræ. Eodem adhuc die mihi quærenti: Num dolorem quemdam in quadam regione corporis percipiat? digitis indicavit, quod sic, & quidem in pectore, quam ob causam cataplasma calidum e cepis in oleo olivarum affatis, thoraci imponere suasi, ex quo etiam respiratio liberior reddita fuit. Die sexto hujus mensis brachia movere, pedesque tempore frictionis cum excutiæ retrahere potuit, nihilominus excretiones involuntarie, omni dubio procul ob atoniam fibrarum partium solidarum, successerunt, interim præteritam noctem quiete transegit, nunc quoque maxillam facilius movere & masticare potuit, siquidem alimenta sordida non modo deglutivit, sed & hodie folia rorismarini recentia dentibus comminuit; pulsus hoc die perquam debilem & tardum, nihilominus faciem iterum floridam, vasa sanguifera plena ambitumque corporis su-

dore madidum obseruavi. SCHWARTZII vires cum adpetitu redierunt, ita quidem, ut toto die incedere valuerit, interim tamen usum Elix. camphoræ quotidianum non omisit, sed quotidie largum sudorem, tanto quidem cum emolumento foras pepulit, ut die septimo hujus mensis hypocaustum, quo aeri liberiori iterum adsuefieret, ad aliquot horarum spatium deferere, dieque proxime subsequente coram omnibus in aede sacra Deo T. O. M. debita animi devotione gratias agere valuerit. Interim miser SCHNEIDERUS, hæcenus denso sopore & stupore oppressus, pedes & brachia huc illucque proprio motu movere, corpus quoque suum dextrorsum ac sinistrorsum vertere incepit, erecto corpore vero neuiquam potuit sedere; hinc suasi, ut pulvis die quinto huj. præscriptus cum Elix. Camphoræ reiteraretur, quæ medicamenta auide adsumsit non solum, sed & folia rorismarini continuo masticavit, ex quo tempore quoque mussitavit verba quædam non intelligibilia, sonum tamen ex ore quendam edere incepit, ita, ut quærentes ex eo vocem affirmativam & negativam intelligere & distinguere potuerint, reliqua symptomata omnia spem meliorem prædixerunt, siquidem per digitos sitim, famem & reliqua indicavit 8vo die. Die nono huj. mensis in visitatione quæsivi, utrum melius se se habeat? ubi clara voce respondebat: *Ja*, an nullum dolorem in quacunque regione corporis sentiat? iterum clara voce dixit: *Nein*, & hæc prima verba, post sublatam, per Dei gratiam, aphoniam, fuerunt, ut autem hæc funditus eradicaretur, sequentes pilulas ordinavi: Rec. M. P. de Succin. Crat. Extr. Panchymag. Croll. an. ℞j. Extr. colocynthid. resinæ Jalapp. Nucl. Pin. Subact an. ℞℥. M. F. l. a. c. Esf. Succin. pil. non LX. consperg. pulvere cinnabaris factitiæ D. pro tribus dosibus. Decimo die hujus mensis pro lubitu varia loqui potuit, hoc tamen cum discrimine, quod sonus, quasi raucedine quadam laboravisset, fuerit, masticatione integra iterum gavi-

gavifus in prandio carnem manducavit, incedere quoque pedibus, titubantibus quidem, potis fuit. Die undecimo huj. mens. mane jejuno stomacho pilularum die nono hujus præscriptarum viginti sumfit, elapfo autem trium horarum spacio alvus adhuc claufa manfit, hinc ut adhuc decem pilularum dictarum deglutiret, fuafit, & has quoque neutiquam excretio quædam alvina excepit; hinc falis Epsomensis drachmas sex in aqua simplici solutas hora quinta vespertina propinavi, ex post alvum ter deposuit, placideque noctem fequentem fomno tranfegit. Duodecimo die huj. mens. pedibus fuis melius incedere potuit, loquela clarior, appetitusque vegetior fuit. Ut autem nervorum, reliquarumque partium folidarum robur amiffum eo citius reftauraretur, ordinavi Tincturam tonicam nervinam fequentem.

Rec. Tinctur. antimon. acr. Esf. Succin. an. ℥iij. olei
deftill. Lign. faffafr. gutt. vj.

M. D. hora antemeridiana decima & pomeridiana quarta quotidie guttæ fexaginta in vino, mane vero & verfus noctem Elixir. Camphoræ adsumfit, in prandio & cœna vini generofioris unum vel alterum hauftrum conceffi, poft cujus tamen ufum femper in regione ventriculi dolorem fenfit. Die decimo tertio dicti mensis a vini generofioris potu nullum dolorem, uti hætenus, & quidem urentem in regione ventriculi, fenfit, vox in dies clarior facta fuit, infuper quoque lectum ad aliquot horarum spatium deferere potuit, respiratio liberior & vigor corporis animique melius fe fe habuit, pulfus quoque fortior & citatior fuit. Die decimo quarto huj. mens. omnia fymptomata ad votum remiferunt, quædam etiam plane ceffarunt, fiquidem aponia, raucedo & respiratio anxia per Dei gratiam penitus ablata fuerunt, omniaque diftincte & clara voce eloqui, claufoque ore in- & exspirare valuit. Decimo quinto die hypocaustum calefactum relinquens, cubiculum fuum ordina-

rium frigidum iterum frequentavit & plane nihil incommodi exinde sensit. Die decimo sexto & septimo huj. mens. fere toto die deambulavit & in cubiculo frigido optime se dormivisse, mihi adseveravit, insimulque de pruritu in artubus, pedibus nimirum & brachiis, serpente & tensivo conquestus est, quem tamen optimæ notæ quid polliceri indicavi, siquidem motus de die in diem liberior, extensio & retractio musculorum & tendinum dictorum artuum hisce diebus vegetior & fortior evasit, quam ob causam motum brachiorum & pedum usque ad lassitudinem, diætamque eupeptam cum aromatis conditam unacum vini usu commendavi, nec non Tincturæ tonico - nervinæ usum continuare jussi. Die decimo octavo pilulas triginta nuper præscriptas sumsit, quæ cum levamine exoptato decem sedes excitarunt. Decimo nono & vigesimo die huj. mens. operibus suis domesticis iterum navans, neque pruritum in artubus, neque aliud quid incommodi, nisi aliqualem adhuc virium defectum sensit, interim hilaris animi fuit, vires quoque ita incrementum ceperunt, ut paulo post iter aliquot miliarium per pedes fecerit & sanitati integræ per Dei gratiam restitutus fuerit.

Omnia hæc symptomata privationi aeris adscribenda esse, nemo facile negabit, unde vero causa hujus privationis petenda sit, res est altioris indaginis; siquidem iidem hi vietores per multos annos ex eodem dolio eodem modo vinacea ita conservata depromserunt, absque ullo tamen incommodo subsequente. Præterea quoque multi alii vietores hoc visitantes unanimi voce testati sunt, se se vinacea eodem modo conservasse & adhuc conservare, dato tempore quoque per ostiolum in dolium ingressos esse & ad spiritum vini eliciendum eadem depromsisse, nulli vero ex omnibus per omnem vitam tale quid obvenisse. Quoniam
vero

vero in caſibus hujusmodi tragicis, multi ſtatim ad ſupernaturalia & ſuperſtitioſa aſyla confugiunt, uti caſus ille vere tragicus Jenenſis, a fumo noxiſſimo prunarum Anno MDCCXV. exortus, ſatis docuit, itaque ut mentem meam, (ſalvis tamen omnium poſticitatis ingenii virorum ſententiis,) exponam, cauſam privationis aeris in hoc caſu e ſequentibus breviter adduco:

- I. Omnia fere vinea in vineis ſimo noviter ſaturatis collecta fuerunt.
- II. Muſtum ob utricolorum uvarum tenacitatem & denſitatem non omne exprimi potuit.
- III. Reliquæ uvæ vel in totum, vel in tantum putredine corruptæ fuerunt.
- IV. Dolium hoc ultra dimidiam partem a vineis evacuatum per aliquod tempus probe clauſum ſtetit.

Primum quod attinet, noto notius eſt, muſtum e vineis ſtercoratis odorem ſulphuris alicujus narcoticæ indolis, ſpirare, nec non ſaporem amariuſculum nauſeoſum, (quem vulgo Mergel vocant,) præbere, qui vero unacum odore modo dicto tractu temporis ceſſat, vinumque generoſius coloris altioris reliquit. Omnis vero odor a particulis ſulphureis & ſalinis volatilibus dependet; ſapor vero ſalinis particulis originem ſuam debet; porro quoque quotannis in cellis muſtum fermentans continentibus, obſervare licet, muſtum e vineis ſimo ſaturatis majorem vim habere, inſtantibus candelam extinguendi, & paucum tempus in illis moram neſtentibus reſpirationem difficiliorem reddendi, tuſſimque excirandi. Ratio facile ex hoc patet, quoniam fermentationis ope aer rareſcit, particulæque ſpirituosæ & ſulphureæ ſe ſe ex-

pandunt, adeoque majus spatium adfectant, hinc necessario hac rarefactione, in loco tali subterraneo fornicato paucisque spiraculis instructo, flammam candelæ extinguunt, respirationem difficilem reddunt, immo in pulmones irruentes sæpissime tussim excitant. Quod ad *secundum*, mustum ob utriculorum tenacitatem & densitatem non omne exprimi potuisse, hoc maxima ex parte ab aestate humida atque temperata evenit, hinc etiam uvæ non jugiter & simul, sed multæ sero floruerunt; integra enim hac aestate fere nihil nisi pluviam & imbres, nec non venti rapidi, præcipue boreales observabantur, hos vero remittentes & cessantes Zephyrus cum aere suo humido & putrido exceperit, hinc non mirum, quod uvarum utriculi tenaciores manserint. Ventorum quippe in corpora, præcipue animata & vegetabilia, tanta est vis, ut omnino eorum in agricultura & sanitate non exigua habenda sit ratio. Zephyrus enim ab Occidente ad nos Germanos spirans; humidus & tardus est, siquidem ex Oceano Atlantico ingentem copiam humiditatum exhalatarum secum vehit, quæ, quoniam aer hic frigidior, in nubes & pluvias tempore aestatis, hyemali autem tempore in nivem condensantur, ita, ut flante hoc, etiam rustici aestate pluviam & hyeme nivem prædicere sciant. Aquilo e contrario crassus, frigidus & celer est; crassus est, quoniam aura Zonæ frigida omnia corpora ocludit & condensat, frigidus est, siquidem e frigidissima regione & polo arctico, a radiis solaribus calorem largientibus, remotissimo, nos afflat, celer vero est, quia in Germania, utpote calidiore regione, aer hic antea condensatus resolvitur, majoremque vim elasticam acquirit; hinc Aquilo omnino densitatis ac tenacitatis utriculorum uvarum causa primaria fuit.

Quod

Quod vero *tertium* attinet *punctum*, nempe; Reliquas uvas vel in totum, vel in tantum putredine corruptas fuiſſe, in regno vegetabili, & quidem in fructibus præcipue, obſervare licet, Zephyro tempore æſtivo diu ſtante omnia in putredinem degenerare, hunc vero præterita æſtate ſæpiſſime ſpiraffe, ſupra jam jam indicavimus; hinc quoque aliter evenire haud potuit, quin putredine uva maturæ contaminatæ fuerint, uti hoc variis in tractibus atque plagis vinetorum hoc anno abunde adparuit, ſiquidem in vindemia vineæ verſus meridiem & occidentem ſitæ, uvas prorsus putridas præbuerunt, eo magis vero illæ, quæ haud ita pridem ſimo exſatiatæ fuerunt. Ne autem cancellos epiſtolæ transgrediar, dolium quoque ipſum adhuc attingam, *quarta* enim *circumſtantia* fuit: Dolium ultra dimidiam partem a vinaceis depletum per aliquod temporis ſpatium probe clauſum ſtetit. Hic probe attendenda eſt fermentatio & elasticitas, fermentatio enim abſque aeris admiffione neutiquam peragi poteſt, totum dolium antea vinaceis repletum, ſenſim ultra dimidiam partem ab iisdem evacuatum per aliquot dies probe obturatum ſtetit, vinacea partim putrida, partim tenaciora atque denſa fuerunt, inſuper quoque in vineis noviter ſtercoratis collecta, ideo omnia requiſita ad fermentationem ſubeundam in promptu fuerunt: In doſio enim ſpatium fuit, vinacea ſpiritum vini inteſtina elasticitate præditum eo quidem majori copia continuerunt, quo minus muſtum prelo torculari ex uvis propter tenacitatem exprimi potuit, inſuper putrida vinacea reliqua ad promptiorem fermentationem, cumprimis, cum multis particulis ſpirituofis, ſulphureis & ſalinis imbuta fuerint, excitarunt. Fermentatio vero ope motus intrinſeci perficitur, ita, ut corpora amplius ſpatium adimpleant, ſe ſequæ in alia immutent & ad perfectiora tendant, quod quoque

que in hisce vinaceis factum est. Elasticitas enim sulphurearum & spirituosarum partium sese expandere voluit; ast quoniam spatium dolii vacuum intuitu proportionis illius non sufficiens fuit, hinc necessario victores hi dolium intrantes minime respirare potuerunt, & hinc etiam omnia exinde oborta tristia symptomata, privationi aeris a fermentatione & elasticitate partium sulphurearum & spirituosarum provenienti, adscribenda sunt, quæ tamen omnia per Dei gratiam sublata causa, plenarie sublata sunt. Et hoc est, VIR ILLUSTRIS, quod hisce pagellis Tecum de hac materia & casu hoc communicare volui. Vale interim, mihi que porro fave. Dab. ex Museo. d. 15. Mart. 1738.

CAROLI FRIDERICI LOEW,

Nobilis Hungari,

Acad. Cæs. Natur. Curiosorum

Adjuncti,

EPISTOLA

ad

CELEBERRIMOS

OMNIUM

REGIONUM BOTANICOS,

qua de

FLORA

PANNONICA

Conscribenda Consilium cum ipsis communi-
cat, & singulos ad commercium botanicum, mu-
tuamque rariorum plantarum, seminumque
communicationem, per officiose, &
per amanter invitat.

VIRI DIGNITATE ET DO-
CTRINA ILLUSTISSIMI
MAGNIFICI, EXCELLENTISSIMI.

Antum mihi audaciæ dedit cum Vestræ huma-
nitatis fiducia, tum incredibilis illa, qua sem-
per flagravi, *plantas Pannonicas* describendi,
& cum orbe erudito communicandi, cupidi-
tas : ut non sim veritus *Vos*, in hoc studii ge-
nere alioquin occupatissimos, appellare, &
interpellare. Pro illa cupiditate, ex Academia
in *Hungariam* redux, anno 1721. frequentissime ad conqui-
rendas, & contemplandas plantas excurri, & plantarum va-
rietate motus, *Flora Sempronensi* primam manum admovi.
Sed intervenerunt consilio cum alia, tum præcipue apud Vin-
dobonenses oblata artis medicæ exercendæ occasio. Igitur
Vindobonam vocatus, per decem, & sex annos in aula Cæsarea
commorantibus *Regum, Principumq. Legatis* non solum ; sed
ipsis etiam *Serenissimis S. R. I. Ducibus* plurimis, regnantibus
æque, atque aliis, *Saxonicis, Meinungensibus, Gothaicis,*
Hilburghausensibus, Würtembergicis, Hasso-Cassellanis, Ba-
rutho-

rutho - Brandenburgicis, Onoldinis, aliisque, artis salutaris opera præsto fui, a nonnullis Principibus *Consilarii*, & *Archibatri* dignitate, cujus gradum etiam nunc teneo; ornatus. Hac occasione describere institui plantas, quæ tum erant in horto Serenissimi Principis, *Eugenii Francisci*, Sabaudia, & Pedemontii Ducis, celeberrimo, sed grave impedimentum conatui obsticit, atque offecit. Etsi enim invictissimus ille Heros, non tantum opinione famæ horti sui, hac ratione illustrandæ, sed etiam Aulicorum Ministrorum, Legatorum, Consiliariorumq. Cæsareorum Aulico - Bellicorum interventu permotus, facile mihi, & liberum cum in hortum tum in bibliothecam, in qua libros botanicos rariores consulere, aditum concessit: tantum tamen abest, ut vel bibliothecæ præfectus, vel horti, hoc tempore fere neglecti, procurator, negotium hoc promoverit, ut potius impediverit. Hæc autem non obstabant, quo minus in aliis elaborarem, sigillatim, per vacui temporis momenta, *Historiam naturalem* illustrarem, *Historiam Regni Hungaria* conscriberem, eamq. multis *curiosioribus*, ad statum naturalem pertinentibus, *descriptione item Cimeliorum Regni Hungaria*, ad exemplar, quod in Augustissimo Cimeliarchio Vindobonensi asservatur, exactissime, cum *Gemma Augustea*, delineatorum, *Numismatibus* etiam, aliisque *rarioribus*, ad *antiquam* aequæ, atq. vel *medii ævi*, vel *recentiorem historiam* facientibus, singulari cura collectis, exornarem, mox etiam cum Serenissimo Duce Saxonia, Regnante, *Coburgico Meinungensi*, *Antonio Ulrico*, Domino Clementissimo, *Mineralia*, & *Fossilia*, in primisque *gemmas*, atque *lapides*, duriores, & molliores, opacos, & pellucidos, nobiliores, & viliores omnis generis undique conquirerem. Taliū rerum tam limatam, politamque varietatem alibi occurrere conspiciendam, induci non possum, ut credam: quæ adeo satis superque de eruditissimi, & exquisitiore literatura politissimi Principis hujus curiositate testatur: cujus ego Clemen-

tiæ ut multa alia; ita præcipue doctrinæ, & cognitionis felicia incrementa accepta refero. Semper enim, quoties mihi vel in aliis negotiis, vel ad mensam, eius conveniendi potestas data est, doctiorem a doctissimo Principe, raro sui ordinis exemplo, ætatis suæ phœnice, me recessisse ingenue prædico. Reversus ante annum in *Hungariam*, ad *Floram Semproniensem*, ejus conscribendæ initium ante complures annos feci, continuandam accessi, tanto majore libertate in eo negotio occupatus, quo liberior in Sempronienfi, quem vocant, Comitatu aditus ad quævis loca patet, quoque major est Sempronii, ubi tonsores, pharmacopœi, & balneatores Medicos, Medici autem nonnulli, sordida avaritia impulsæ, contra antiquorum, & cordatorum Medicorum institutum, pharmacopœos agunt, in liberali otio; a gravioribus impedimentis vacuitas, ad rerum naturalium contemplationem, & descriptionem (de qua medicastræ illi ne quidem cogitare possunt) conferenda. Quid patriæ meæ filii in harum rerum studio præstiterint, vel ex *Jac. Scheuchzeri Bibliotheca Scriptorum Historiæ Naturali omnium Terra Regionum inservientium* patet, ubi pag. 140. scribit: Hungarorum bellicosam nationem, bellis, atque persecutionibus continuis infestatam, non tantum habere otii, ut aliquid temporis studio huic impendere possit Historico-Naturali: tam pauca esse, quæ circa hanc materiam prostant, & ab Hungaris ipsis quidem exarata pæne nulla. Etiam *Jac. Tollius in Epistolis itinerariis*, pag. 181. conqueritur, se, cum plurimas in Pannonicis montibus herbas, & in his non nullas florum elegantia commendabiles, ignotas hæctenus, observasset, & ad eos detulisset, quos eas nosse decuerat, nominaque & naturam exquisivisset, nihil nisi doloris incrementum retulisse, quod pictore careret; qui delinearet, cum siccandi domumque deferendi tempus, & occasio desset. Tractatus duos, quos *de gemmis Hungaria*, nec non *de Balsamo Hungaria Carpathico*, scripsit *D. D. Christ. Aug. ab Horstis*, Vir doctissimus, manuscri-

nuscriptos, cum rarissima bibliotheca, vicinis Polonis venditos esse, testatur non modo *Phil. Jac. Sachs a Iewenheimb in Schol. ad obs.* 28. p. 57. *Eph. Nat. Cur. D. 1. A. 11.* sed & *Io. Ad. Raymannus*, Physicus Eperientis Celeberrimus, in literis ad me datis confirmat. Negat in illis, se vel de *Procopii Bonani*, Cæs. Camer. in fodinis Regiis Hungariæ Archiatri, raro doctissimoq. libro, *de admirandis rebus Hungaria*, plus quam ducentis tabulis aeneis aucto, & sumptibus Archiepiscopi, Palatini Hungariæ, & Comitis Nadasti, faustam Lucinam expectante, vel de *Chr. Aug. ab Hortis* scriptis quidquam deprehendisse, cum hujus utrumq. scriptum in Poloniam delatum feratur. Unde & *Henr. Christ. Henninius*, in *Annotat. & obs ad Jac. Tollu Epist. Itin.* V. p. 210. ex animo dolet horum librorum doctissimi Chr. Aug. ab Hortis interitum, quem Virum, Silesium, Nissa oriundum, atque deinde a S. C. R. Majestare libertate nobilitari Hungarica gratiosè donatum, circa annum 1640. *Carpathum* conscendisse, & *balsamum*, vel oleum, nemini antea cognitum, ibidem primum destillasse, testis est D. D. *Joan. Millerer*, Medicus Leutschoviensis famigeratissimus, in doctissima Disputatione med. inaugurali, *de morbo Tsömmör*, Hungaris endemio, p. 45. Atq. uti ex Hungaris meis in Botanice vel solus laudem meretur *Joannes Lippay*, ordinis Patrum, qui Societatis Jesu appellatione celebres sunt, cujus extat *Horizus Pofoniensis*, Hungarico idiomate conscriptus, & anno 1664. editus, in quo erudite, & satis accurate, duobus libris, de floribus, & plantis, quarum usus frequentior est, exposuit: ita inter extraneos præcipue commemorandus est *Carolus Clusius*, cujus plane singularem in describendis plantis Pannonicis laborem non possum non admirari. Eum ego erudito, & candido lectori, instituta quadam perpetua eius IV. librorum, quos *de Scirpium historia* edidit, recensione, ipsius fere Clusii verbis, aestimandum proponam. Collegit Vir eruditissimus, & curiosissimus, in longis, & variis peregrinationibus, sigillatim

per *Pannoniam, Austriam, & vicinas* quasdam *provincias*, multas plantas, & stirpes rariores, non solum in locis, quæ faciles habent aditus, sed etiam in summis summarum alpium superciliis, ut in quibusdam per nivem, glaciali duritie constructam, ferreis uncis ad pedes alligatis, eidem delabendum fuerit. *Pannoniam* cum *superiorem*, tum *inferiorem*, *interamnem* etiam, cujus pars tunc *vvindischbland* appellabatur, ultra *Dravum*, flumen, cum Illustrissimo Comite de Battyán, intravit. Et velut non solum in monte *Prellenberg*, alteri, qui *Haimburgensis* dicitur, vicino, Hungariæq. qua Austriam spectat, extremo, sed aliis etiam, jam *Altenburgi*, jam *Petronella*, jam supra *Pofonium*, & *Teben*, ultra Danubium, jam etiam supra *arcem D. Georgii*, jam ad oppidum, *Stamphen*, aliquot miliaribus ultra *Pofonium*, jam circa *Tirnaviam*, singulari studio rariores plantas annotavit: ita in siccis pratis, supra, & infra *Sempronium* occurrentes plantæ, & in his copiose proveniens *Echium*, flore rubro eleganti, alibi non observatum, nunc intensiore, nunc dilutiore colore ludens, ipsi admirationem movit. Multas, a nemine adhuc descriptas herbas deprehendit ad montem, *Eisenberg* dictum, & *Pinka*, fluvio, imminentem, qua ad vallem, *Pinka Thal*, a fluvio nuncupatam, descensus est: plures collegit circa oppidum, *Zolnok*, aequæ, atq. circa *Német Vivár*, Germanice *Gyffing* dictam, arcem munitissimam Illustrissimi Comitis Balthas. de Batyán: plurimas descripsit in Pannoniæ interamnis, nunc *Slavonia*, illa silva montosa, ducente ex arce *Greben*, inter *Savum*, & *Dravum*, flumina, versus *Varasdinum*. His & stirpes addidit, quas vel ad Comitis de Zrinio arcem, *Csakathurn*, vel ad arcem, *Fridau*, vel non procul a *Lindova*, Illustrissimi Comitis de Bámfy

fy arce, in Comitatu *Szaladiensis*, vel ad *Chyztreg*, eiusdem *Bámfy* oppidum in Pannonia invenit. Ita vero multum in hoc studio præstitisse existimandus est *Clusius*. Sive enim vias, sive agros, vel segetibus refertos, vel desertos, sive prata, sive silvas, vel cæduas, vel incæduas, sive montes, summorumq. alpium supercilia, saxa, & rupes hic locorum percurras, sive aprica spectes loca, sive umbrosa, sive ficciora, sive humidiora, & uliginosa, atq. ex his vel paludosa saliceta, vel harundineta; juxta piscinas aequæ, atq. stagnantes aquas, aut rivos, fluviõsq. minores, perlustres, vix plantulam deprehendes, quam solertissimus auctor noster sicco pede præterierit, qui etiam in urbis vallo, fossis, muris vetustis, & ruderibus, ad margines item viarum, agrorum, siluarum, vinearum occurrentes plantas libro suo inseruit. Icones plantarum occurrunt numero 359. satis accuratæ, plantarum, si cum iis conferantur, naturali formæ ut plurimum respondententes. Herbam adeo quamq. pro illorum temporum ratione, non modo apto nomine donavit, sed & accuratissime descripsit. In imponendis autem nominibus tantam solertiam, & cautionem adhibuit, ut sæpe anonymam relinquere plantam maluerit, quam nomen ei, non satis aptum, ponere. Curiosus librorum *Clusii* lector, iconem plantæ alicujus non oscitanter contemplans, illico agnosceret eius genus, radicem, ramulos, folia, flores, semen, locum natalem, aliaq. plura. Auctor enim curiosus, & solers etiam temporis rationem habuit, quove mense planta vel florem, vel fructum, aut semen ferat, annotavit, & de peregrinis etiam nominibus, sigillatim *Hungaricis*, & *Germanicis* cognoscendis sollicitus fuit, atq. adeo de his & rhizotomas mulieres *Aultriacas*, & venatores, & pastores montanos, & alios
rusti-

rusticos incolas, sapius in consilium vocavit. Hungarica quidem nomina in hoc opere Clusii pleraq. mendose expressa occurrunt: quod tamen magis typographi, quam Clusii culpa accidisse censeo, hoc magis, quod ipse omni cogitatione curaq. in eam rem incubuerit, ut non solum accurata nomina communicaret, verum etiam adderet, quid hoc, vel illo nomine Hungari significantius exprimere voluerint. Hujus tantæ solertiae, quam in hoc studio adhibuit eruditissimus Clusius, gloria sempiterna apud nos memoria conservabitur: cujus posteris prodendæ vix commodiorem mihi occasionem relictam esse arbitror, quam si nobile ejus, quo diu noctuq. flagravît, in plantis Pannonicis, in primis vero *Semproniensibus*, quas admiratus est Clusius, cum tamen eas vix a limine salutarit, describendis studium aemuler, idem institutum sedulus urgeam, similibusq. monumentis plantas Semproniensis territorii, indigenas aequæ, atq. alias rariores, sollicitius ad posteros transmittam. Fructum ex hoc labore in primis *Sempronienses* meos percepturos spero, quibus hac ratione non modo salubriores, sed & pestiferæ, vitandæq. plantæ innotescunt. Illud etiam futurum confido, ut alii quoq. patriæ filii hoc exemplo ad parem plantas, in *aliis Hungaria Comitatus* occurrentes, describendi solertiam incendantur. Tale quid; certe, in animo habuit eruditissimus vir juvenis, *Samuel Wachsmannus*, Leutschovia Hungarus, quem socium in Botanicis, apud Saxones cum ageremus, indefessum semper habui. Sed mors conatibus intervenit præmatura, quæ mihi desideratissimum laboris socium, cum in *Belgio* commoraretur, eripuit: cujus immaturum obitum etiam nunc eo acerbius fero, quo plura, & exquisitiora in hoc studii genere ab ipso expectanda fuissent. Vos igitur,

Viri

Viri Celeberrimi, per officiose compellandos duxi, & vel illo Ciceronis, in omni honesto, nihil tam illustre, nec quod latius pateat, esse Libr. V. de Fin. statuentis, quam conjunctionem inter homines hominum, & quasi quandam societatem, & communicationem utilitatum, ad benevolam conspirationem consensumq. invitandos. In hoc benevolentia genere praestando si Vos habuero faciles, cerno jam animo, quanto mihi, tot tantorumq. Virorum auctoritate, & benevolentia etiam contra invidorum malevolentiam munito, totius operis decursus facillior sit futurus. Equidem, cum haec scribebam, non deerant, quae instituto operi moram, & impedimentum illatura videbantur. Armorum enim strepitu, & pestilentia, quae per quosdam Hungariae tractus inciderat, metu cives mei suspensi erant. Ego tamen spe gratiae, & praesidii divini confirmator, aërem etiam *Sempronii*, dum haec addo, saluberrimum, & cives ita bene valentes, ut vix quisquam infirmus fores meas pulset, aut opem imploret, sentiens: nunquam vel adversorum, vel publicae calamitatis metu ita animum despondi, ut seria omitenda, & ignavo dolori indulgendum esse putaverim. Hoc igitur, studio nunquam interrupto, per haec tempora egi, ut, *describendis plantis Pannonicis* curiosorum votis satisfacerem. In hoc instituto adhuc occupatum, ut Vos, *Viri Celeberrimi*, consiliis, & opera perbenigne juvetis, oro, atq. obtestor. Vobis ego vicissim non *semina* solum plantarum pannonicarum rariorum, rarioresq. *plantas*, sed & vera, atq. genuina, multumq. a Clusianis, Mentzelianisq. diversa, verbo, accuratiora plantarum nomina *hungarica* in *Flora Sempronienſi* spondeo. Studium, & operam promptissimam, quantam quidem ad hos conatus, feliciter provehendos, praebere possit, mecum liberaliter spondet, omni meo praconio, quod ad humanitatem, stili elegantioris, rei herbariae studium, omnivariamq. literaturam, major, Dn. I. *Christoph. Deccardus*, Scholae Sempronienſis Rector Clarissimus, qui graviores curas, quas in scholis pub-

lice docentibus vana sterilisq. cathedra affert, ceterasq. molestias, quas in pistrinum Scholasticum compacti quotidie capiunt, vel *vinearum* vel *horti florumq.* cultura, vel etiam *plantarum indigenarum* studio, quo non vulgariter delectatur, lenire solet. Agite igitur, *Viri Celeberrimi*, date non inviti locum precibus Vos ad *commercium botanicum, & variorum seminum, plantarumq. communicationem* mutuam peramanter invitantis, & laborem meum, *typis destinatum*, conciliata etiam cordati alicujus bibliopolæ voluntate (cum talium Virorum apud nos copia non sit) cujus opera cum *orbe literato* feliciter communicetur, prompti facilesq. promovete. Reliquum est, ut Vestro favori me studiaq. mea commendem, nihil dubitans, quin de hoc meo instituto recte benigneq. sitis existimaturi. Dabam Sempronii in Hungaria d. 25. Aug. A. O. R.

clb Idcc XXXIX.

EPISTOLA;

QUA

VIRO ILLUSTRIS, CONSULTISSIMO ET
EXPERIENTISSIMO DOMINO

DOMINO

ANDREAE ELIAE BUCHNERO

MEDICINAE DOCTORI CELEBERRIMO
ARCHIATRO ET COMITI PALATINO CAESAREO
S. R. I. NOBILI

ACADEMIAE IMPERIALIS NATURAE CURIOSORUM
PRAESIDI GRAVISSIMO

CHYMIAE PROFESSORI P. ORDINARIO ET FACULTATIS
MEDICAE ADSESSORI IN ACADEMIA ERFORDIENSI

SOCIETATIS SCIENTIARUM REGIAE BEROLINENSIS
MEMBRO DIGNISSIMO

PATRONO SUO,

OMNI OBSERVANTIAE CULTU PROSEQUENDO

DE COLLATO LOCO

IN ACADEMIA IMPERIALI NATURAE CURIOSORUM

GRATIAS AGIT DEBITAS

JOHANNES CONRADUS TRUMPHIUS

MED. D. ET MEDICUS OPERARUM METALLICARUM SYLVAE HERCYNIAE INFERIORIS
QUAE SERENISSIMAE DOMUI BRUNSVIGENSI SUBEST, ORDINARIUS.

VIR ILLUSTRIS, ATQVE
EXPERIENTISSIME,
PATRONE MAXIME SUSPICIENDE,

xisti nuper diploma, quo me in *Academiam S. R. I. Naturæ Curiosorum* benevole recipis. Indignum me reputavi isto honore, metuens, ne ex virium ingenii debilitate, eruditionis tenuitate, onere laborum, qui præter munus medicum obeundi sunt, utilia Academiae præstare officia prohibear. Verum aliter sensisti, Vir Illustris! Calculum adiecisti Viro celeberrimo D. D. *Brückmanno*, amico meo veterano, qui mihi honorem istum propter tenuem illum laborem, quem in transmissa *Tibi historia naturali Verda urbis* (ibi enim per annos aliquot medicinam feci) collocavi, adjudicandum esse existimavit. Gratiose igitur recepisti me in dictam Academiam, attributo eognomine *RUFII secundi*, eum maxime in finem, ut eo renovares memoriam beati Propatruus mei, *D. Johann. Georgii TRUMPHII, Physici olim Goslariensis, Senatoris, tandemque Consulis, Academ. Imperial. N. C. Collegæ dicti RUFII*. Eum quoque in finem, fateor, læto animo me accipere istum honorem, quo quippe b. Propatruus meus, quem omnino sine verecundiæ læsione virum eruditorum nominare queo, fuit mactatus. Ideoque Tibi, Vir Illustris, permagnas exsolvo gratias, quod

quod tenues meos conacus tali honore dignos judicare volueris. Suspicio Te, Præsidentem nostrum, Patronum meum, illoque honoris loco semper Te, Vir Illustris, submisisse habeo. Benignissimum Numen, quod in eminentiori loco Te constituit, in eodem, ejusque incremento per plures annos Te conferuet, sanitate firmet, bonis augeat, florere Te præsertim jubeat in emolumentum Academiæ, cujus membrum nunc me nuncupasti. Superest, ut nunc obedientiam promittam Legibus Academiæ, quas mihi transmissisti. Incumbit nempe membris, ut præter communicandas observationes pensum aliquod elaborandum suscipiant. Equidem dum jam nomen in Academia dicta imposuisti, me huic legi aliquo modo jam satisfecisse, declarasti. Non subterfugerem tamen, novum pensum pro viribus elaborandum sumere. Quale vero sumerem, hæsitarem. De multis satis jam dictum est; superflua vero nocent. De multis non valerem satis digne scribere. Ante aliquot annos inceperam de *Tutia & Pompholyge* agere, & quidem nostra. In pharmacopoliis quippe hætenus putarunt Alexandrinam esse debere, aut certe Leodiensem. Hanc nostram inquirendi occasio sufficiens erat. Sed destiti de opere, postquam D. D. *BAJERUS*, filius Præsidentis olim nostri *Joann. Jacob BAJERI* mihi narrarat, ipsius Patrem hoc opus affectare. Non rescivi quidem postea, produsse hunc librum. Imo adfirmavit ante annum D. D. *Iaac LAWSON*, Medicus Scotus doctissimus, qui in decennali per Bataviam, Galliam, Germaniam itinere, me hic quoque convenerat, non prostare Bajerii librum de Tutia. Ast enim vero, quoniam Ipse librum de materia hacce regni mineralis confecit, qui, quamvis ipse eum non legerim, quantum ex perdoctis illius viri sermonibus collegi. omnibus numeris, quoad homini licet, est absolutus, absolum esset, post Homerum *iliada* scribere. Ne vero nihil egisse videar, mittam Academiæ observationes quasdam de purpura, quam hætenus nostris in oris frequentiore, quam aliis annis experti sumus, nam nunquam

ille morbus penitus silet. Perfpicietur ex illis, plures eius statuendas esse distinctiones, quam hancce: in rubram et albam. Clarum inde fiet, nondum certo definiri posse, ex quo rubra, ex quo alba confurgat. Elucefcet ex his et aliis e. g. observationibus Wratislaviensibus, genium hujus morbi non esse semper eundem. Patebit, opinionem eorum valde esse erroneam, qui ortum hujus morbi ex potu Copheæ derivant. Non defunt, quæ praxin tangunt. Quamvis enim non adeo certa in hac experiri licuit, quæ tamen una cum aliis, præsertim Collega, D. *MEIENBERGIO*, a Serenissima domo Brunsvigo - Luneburgica constituto medico metallariorum Cellerfeldensium & vicinorum, maxime probata expertus sum, indicavi. Id enim experientia nos edocuit, regimen nimis calidum & medicamenta calidiora in plerisque nocuisse. Fuit is mos antecessorum complurium, urgere hos aegrotos calore externo & interno imo memini, chirothecis fuisse munitos, & lectis tantum non suppressos, raro tamen bono cum eventu. Nihilofcius hic mos non omnibus exolevit. Ex ejusmodi observationibus, Vir Illustris, constant hæ pagellæ, quas Academia offeram. An luce sint dignæ, dubito, Tuum tamen erit judicium. Mihi satis est, monstrasse, symbolo Academiae me pro viribus satisfacere allaborare, aut allaboravisse: Nunquam otiosus. Insuper Tibi, Vir Illustris, ex prioribus meis constat, me *dissertationem* meam *inauguralem de aere, aquis & locis Goslariensibus*, germanico idiomate auctiorem reddidisse, ut, si denuo describatur, typis nunc sit parata, & sub titulo: *Historia Naturalis Goslariensis*, evulgari queat. Hanc Academiae offero, ut ex eius judicio, aut typographo detur, aut scriniis recondatur. Pertractavi in illa res naturales Goslarienses *tribus Capitibus*. *Primo* agitur de *aere* & atmosphæra. Ubi de gravitate aeris per barometrum dimensa, de *ventis*, eorum causis incertis, conditione eorum in hoc loco, procellis, mutatione ventorum, anni temporum conditione, ejusque causis atque

effe-

effectis, nempe morbis. *Secundum Caput* tradit *aquam*. In hoc de *pluvia*, ejusque quantitate annua, quæ multum excedit illam, quæ Parisiis aut Ulmæ observatur; de aqua fontana & quidem foteria, qualis nostro loco est *Wienborn*, cujus inquisitio & descriptio uberius traditur; de fonte *Rinder Brunnen* fonte *Mark Becken*, ceterisque fontibus: de aqua fluviali *Gosa* rivuli percelebris, quæ ideo accuratius examinatur. Vulgo enim hæc aqua fertur mineralis; evincitur itaque experimentis sat multis, talem non esse. Non ommissa est inquisitio reliquorum rivulorum. Quoniam autem cerevisia Goslariensis in non mediocri versatur fama, præcipue apud vicinos, & omnino laudem meretur non parvam, hujus coquendi modus, variæ species, virtus, cautio in utendo, exquiritus est examinata & tradita. *Capite III.* in quo agitur de *Locis*, *soli conditio*, aliaque, quæ sub prioribus capitibus contineri nequiverunt, sunt descripta. Præmissa igitur regionis vicinioris delineatione, consideratur *vita regimen incolarum* ratione victus, potus, domiciliorum, laborum &c. Cui annectitur disquisitio causarum *bronchoeles*, morbi in terris hercyniæ, ideoque & Goslaricæ frequentioris, quam in vicinis planis regionibus. Deinde enarrantur *metalla & mineralia*, quæ hic loci, præsertim in monte *Rameli* inveniuntur; additur, qua ratione in ustrinis præparentur, ut in usum hominum cedant, De *morbis metallicorum*, cum jam ab aliis actum sit, adduntur tantum quædam meæ ipsius observationes. Sequitur enarratio *lapidum* tum figuratorum tum non figuratorum atque ignobilium, quorum permultæ species circa Goslariam reperiantur. Annectitur catalogus *herbarum* sponte circa Goslariam nascentium, ab alio medico conscriptus & a nobis suppletus, quem tamen non pronuntiamus opus absolutum; addidimus tamen, quantum nobis nota fuerunt, herbis nomina Germanica Saxonica, hicce consueta. Conjunctus est brevis catalogus *animalium* quadrupedum, volucrum, natantium; volucrum fortasse plures species

cies dantur, quam in regionibus planis. Tandem subnectitur consideratio *incolarum* quoad staturam, ingenium, mores, morbos, vitæ terminum. Impletura esset hæc tractatio, si typis mandaretur, circiter 24. aut 30. plagas. Hanc, quam primum descripta erit, Academia tradam. Ulteriori oneri suscipiendo & ferendo vix humeri suffecerint. Non parcam tamen viribus, quousque ferre valebunt. Ut desint, voluntatem aequi bonique consulat Academia, atque Tu, Vir Illustris, Præses illius, id quod Te obnixè rogo, perpetuum Tuum mihi exorans favorem, id operam sedulo daturus, ut prompto Tibi inserviendi animo eum aliquo modo promerear.

*VIR ILLUSTRIS ATQUE EXPERI-
RIENTISSIME,
ILLUSTRIS TUI NOMINIS.*

Goslarix d. X. Jul.
MDCCXXXIX.

Cultor obsequiosissimus

JOHANNES CONRADUS TRUMPHIUS.

Adamus Christianus Hebesius
Medicinae Doctor, Turicensis, Norimbergae
et Berolinensis Universitatis, &c.
Leopoldi Caroli Aul. Curiae Medici, Sacrae
Majestatis Imp. Romanae Archiepiscopi
Dionysii de X. Anno 1700. MDCCLXXIII. Actus XVII.

MEMORIA

VIRI PRAENOBILISSIMI, EXPERIENTISSIMI
AC DOCTISSIMI

DOMINI

ADAMI CHRISTIANI
THEBESII

PHIL. ET MED. DOCTORIS CELEBERRIMI
PHYSICI HIRSCHBERGENSIS ET THER-
MARUM VICINARVM MERITISSIMI
ACADEMIAE CAESAREAE NATURAE CURIOSORUM
MEMBRI DIGNISSIMI,

SCRIPTORE

CASPARE THEOPHILO
LINDNERO,

MED. D. ET PRACT. HIRSCHBERGENSI
NEC NON ACADEMIAE CAESAREAE NATURAE CURIOSORUM
LEONIDE Ildo

Inter viros pietate, scientiis & officiis illustres, quos *Lignitium Silesorum*, Patria mea dulcissima, unquam genuit, educavit, fovit & novit, primi & principes sane audiunt *Baudisi & Thebesii*. Testes sunt non annorum, non lustrorum, sed seculorum series. Quot enim sacrorum Præceres, quot ecclesiæ Doctores, quot juris Interpretes, quot Justitiæ Custodes, quot sanitatis Antifites, quot morborum pellendorum, Artifices, quot Sophia Magistros extollunt secula? Ex *Thebesiis* præ multis aliis tres *Adamos* & duos *Georgios* nominasse sufficiat, & ex his duobus quidem *Patrem Georgium*, Pastorem Petro-Paulinum & Consistorii Ducalis assessorem, 1658. mortuum, & *Filium ejusdem* nominis, J. V. D. Syndicum & Notarium Lignicensem, 1688. defunctum, virum qua Juris, qua Historiæ Patriæ consultum, certe incomparabilem. *) Ex *Adamis* Pastorem Petro-Paulinum & Consistorii Assessorem 1652. extinctum, & hujus Filium Archidiaconum Petro-Paulinum 1686. fatis cedentem & illius Nepotem *Adamum Ludovicum*, Pastorem Petro-Paulinum & Bibliothecarium 1708. denatum, omnes pios, strenuos, doctissimos & celeberrimos verbi divini præcones.

Imprimis tamen mentionem injiciam Dni *Adami Christiani Thebesii*, Philosophiæ & Medicinæ Doctoris, Physici Hirschbergensis vicinarumque thermarum celeberrimi, ante paucos annos pie demortui & proh dolor! ante senium defuncti. Dicitur hoc obligatio quædam *Academiæ Nostræ Cæsareæ* communis

*) Exstat hujus *Georgii Thebesii* opus consummatissimum, tersè & accuratè conscriptum, atque sub titulo: *Lignitsche Lehr- & Bücher* 1733. fol. Javoriæ editum. In fronte legitur vita prænobilis Autoris exarsiatè delineata, Scriptore plurimum reverendo & doctissimo Dn. M. *Godofredo Balthasare Scharfio*, Pastore apud Suidnicenses primario & Inspectore Scholæ longè meritissimo. Annexa est tabula genealogica, *Thebesios* ab an. 1500. ad nostra tempora tradens, lectu dignissima,

nis, cujus intuitu memoriæ sepulcorum Sociorum ab illis maximè posteritati conservantur, quos nexus quidam & stimulus ad hoc officium obstringit. Nexum agnosco triplicem, unum qua Sympatriota, cum me idem *Lignitium* educaverit &, ut p'urimos *Thebesos*, genuerit; Alterum, qua Medicus Practicus, cum me idem *Cervimontium* occurrere morbis & medicari decumbentibus gratum accipiat; tertium, qua successor honoris, cum *Academia Nostra Proceres* ejus in locum me in Collegium suum illustre adoptaverint, pro qua dignitate hîc publice debitas & amplissimas per solvo gratias. Stimulum præ aliis addit Magnifici Nostri *Præsidis* acceptissimum præceptum, qui mihi beatè defuncti historiam vitæ brevibus conscribere commisit. Utinam; Fieret hoc tam exasciatè, tam dignè tam integre, quam lubenter & promptè. Sed ubi desunt vires, tamen est laudanda voluntas.

Hausit mortalem vitam præclarissimus Noster *Adamus Christianus Thebesus* anno 1686. 12. Jan. Sandevvaldæ, pago in Ducatu Wolaviensi Silesiorum sito. Patrem habuit supra dictum Reverendum Virum *M. Adamum Ludovicum Thebesium*, prius Militischensem, tunc temporis autem Ecclesiarum, quæ Sandevvaldæ confluunt, Pastorem, annis autem sequentibus *Lignitii* diaconum, Archidiaconum tandemque Pastorem primarium & Consistorialem, conjunctarumque Scholarum Præsidem, ex omni parte mericissimum. Vidit matrem piam & pudicissimam feminam; Dnam *Evam Rosinam Herteliam*, Senatoris & Ædilis apud Aurimontanos clari filiam lectissimam. Rudimentis Christianæ Doctrinæ & disciplinarum puerilium positis, mox studiis admovebatur ingenuis: ubique vero indolem virtutibus, ingenium artibus industria perpetua & à primis statim initiis avidissime applicabat. Testatur hoc *Lignitium*; testatur hoc *Uratislavia*. Prius cum ejusdem Scholis conjunctis ab an. 1695. posterior cum Gymnasio Elisabethano. 1700. præcocem & felicem daret cultorem, Præceptoresque illic *Frid. Raupachium, Mart. Frid. Johnium*, & imprimis fidelissimum *Balth. Hertvigiium*

vigium, hic vero *Mart. Hankum*, *Christianum Gryphum*, *Eliam Majorem*, *Gottlob Kranzium* & *Godofredum Pöblium* sibi redderet propensissimos. Ab his egregiis viris in potiores noticias latinas, græcas, rhetoricas, poëticas & philosophicas non tractus, sed facillimè ductus multis studiorum sociis, apage reliquit; præripuit palmam.

Tantis scientiis innutritus ac egregie præparatus *Noster*, raro ubique exemplo, anno ætatis nondum XVIII. peractò, seculi vero 1704. mensè Aprili ad inclytas *Athenas Phylireas*, applaudentibus ubique Parente, Præceptoribus & Amicis, commigrabat. Studio Aesculapiano consecratus mox hic præcellentissimos salutis humanæ Antistites *Bohnum*, *Rivinum*, *Etmüllerum*, *Schambergium*, *Paulum* & *Schacherum* adibat, & duces ad Medicinam exoptatissimos indefatigabili sequebatur industria. Sed cum non solam medicam Medico sufficere artem persuasissimus esset, Philosophicis, Physicis & Mathematicis bellariis intime simul delectabatur.

Perlustratis posthæc *Leucore* alma & Dresda splendida, *Halas Magdeburgicas* se contulit, ibi artis Apollinæ coryphæos, excellentissimos puta *Frider. HOFMANNUM* & *Georg. Ern. STAHLIUM* avidissima mente accessit, audivit, consuluit, qui singulari ipsum favore & familiaritate dignati sunt. Nec hic tantum discendo, quin simul docendo tempus exigebat. Peculiaris enim peritiâ, quam in Anatomicis adeptus erat, incitante *HOFMANNO* poscebat, ut ipse prælectiones demonstrationesque anatomicas faceret, quas etiam cum multis Studiosis per aliquod tempus & summo cum applausu continuavit. Excitatus autem ipse majoribus eruditionis acquirendæ stimulis, *Halam* relinquebat, principesque & plurimas *Germania Academies* perlustrabat, illarumque Magnates Podalirios attenta auscultabat mente, plerorumque sibi conciliabat amorem & benevolentiam.

Fæderatum postea *Belgium*, tunc temporis consummatissimorum virorum & naturæ artisque operum rariorum famosissimum theatrum, an. 1707. intrabat, ubi assiduus in Anatomicis spectator, auditor, quin sæpe vicarius magni *RUYSCHII*, exactis-

simi *RAVII* & exercitatissimi *B DLOI* erat ; in Medicis vero & Chymicis celeberrimo *ALBINO* & splendido per ignem Philoſopho *BOERHAVIO* conſtans ad latus hærebat. Horum Doctorum facili ſtabilique conſenſu in promeritum tot laboribus præmium, habita prius 1708. 15. Maj. *Lugduni Batavorum* elegantiffima ſine Præſide diſſertatione, ſingularis & noviffimi plane argumenti, *de Circulo Sanguinis in Corde*, ſolemniter Philoſophiæ & Medicinæ Doctor creabatur, ſummoſque in Medicina honores & privilegia ritè, legitime & ſingulorum cum applauſu conſequebatur. Quo factò, ſunt verba ipſius beate Defuncti, illuſtris Facultas Medica peculiareſ literas commendatitias illi ſponte & quam gratioſiſſimè obtulit, cum antea ipſi promotionem cum Cappa, ut vocant, daret, & nomen ejus libro academico cum aſterismo inſcriberet.

Multo plures nunc *Noſter* exteras luſtrare terras, peregrinos Naturæ & Artis Conſultos inviſere, ſibi que amicitia jungi & tandem Academiis ſe conſecrari, totus optabat, totus flagrabat ; ſed votum & æſtum exſtinguebant fatales de morte dulciſſimi Patris & de numeroſa tenerrimaque prole fraterna relicta literæ. Hæ enim multis & ardentiſſimis precibus invitum illum & gemebunda quaſi mente ab Academiis tam propitiis ad patrios remigrare compellebant Penates. Redux in Sileſiam Sileſiæ tam egregius filius, in ſcientiis ſemper altiora ambiens, & nunc de lare novo querendo ad altiora quoque tendebat. Sedem quippe ſibi eligebat altam *Hirſchbergam*, oppidum ad Sudetos montes *Minerva* gratiſſimum, *Muſis* acceptiſſimum, Myſtarumque *Hygieæ* ſuaviſſimam alumnam.

Hic felix ægrotis conſulendi artifex multifariam curationibus ſuis proſperioribus mox ſibi conciliabat gratiam. In perſcrutandis etenim morbis iisque debellandis verè excellentiſſimus erat. Morborum hiftoriam, cauſas, ſigna, & quæ huc ſpectant ſerio & ſedulo ſemper ſecum perpendebat, quod hodie quidem rarius fit. Inanes ubique damnabat opiniones. In periculis levioribus neque oſcitanter ſecuritati litabat, neque in ambiguis nimia meticuloſitate occaſionem juvandi amittebat, neque in deſperatis teme-

rario ausu interitui inserviebat. Promptus semper adibat aegrum, mira humanitate verborumque lenociniis, quod quasi proprium *Thebesiorum* est, ubique utens. In medicamentorum viribus explorandis curiosus quidem, sed cautissimus erat. Experimenta per mortes abhorrebat; illa autem, quæ juxta sapientiæ & prudentiæ regulas fiunt, cordate admodum peragebat, experimentistamen factis, quam faciendis addictior. Non est, ut in multa verba diffundar. Testor potius illos, qui celeberrimi hujus Viri ope adjuti, adhuc Ejusdem memoriam grati recolunt, vel qui morbo radicato & medica ope vix exstirpabili detenti, ejus consilio & auxilio levamen mali obtinuerunt. Testor Medicos Collegas, illius amica & semper sincera, rara nunc temporis ave, quondam gavisos conversatione. Testor denique quoscunque cordatos viros, quibus notitia *Thebesii* nostri vel levior saltem contigit, quos omnes eruditionis & humanitatis ejusdem strenuos assertores aequitas reddidit.

Tantorum operum pedissequi honorum meritorumque erant fastigia quædam. Anno scilicet 1713. in S. R. I. *Leopoldino Carolinam Naturæ Curiosorum Academiam* cognomento *Euriphon* dictus, peculiari consensu recipiebatur. Negotiosus ad Societatis legem, non ad torporis morem otiosus, perelegantibus hujus *Nostre Academia Ephemerides* augebat observationibus. Anno 1714. neque aere, neque technis, sed ex merito, gratioso Senatus consulto ad *Physici Hirschbergensis* officium evehebatur, quam Spartam tam rite & dextre, quam graviter & sincere omniumque cum applausu ad vitæ suæ terminum ornavit; ubique *Physicum*, non dictum, & ideo quasi pictum, pro more Seculi, sed verum, eruditum, perspectum & expertum se prodens & demonstrans.

Horis à praxi vacuis, erant autem hæ rariores, librorum lectioni sedulo vacabat, nec tantum recentiorum Medicorum & Physicorum, sed & veterum scripta perlustrabat. Cum Medicis Excellentissimis indefesse salutaria miscebat sociabatque consilia, & licet natura corpus debilius graciliusque concessisset, maluit tamen aliis inserviando consumi, quam segni otio contabescere.

Sedu-

Sedulus erat rerum physicarum, sedulus anatomicarum, sedulus siderum siderearumque vicissitudinum indagator, & observatorium hic loci habebat sublime, curiosum & splendidum, quod noctu dieque pro temporis, officii viriumque ratione frequentabat. Certe nunquam otiosus, quin aliquoties cum prælectionibus astronomicis & physicis hic *Hirschberga* occupatus, quæ sine fructu non fuere.

Hactenus ardore faciendorum contentus; postea scribendorum etiam splendore gaudebat. Inter ea sunt, præter jam dictas observationes Ephemeridibus nostris insertas I.) *Tractatus de corde* cum novis quibusdam inventis, 2.) *Nova Theoria æstus maris*, 3.) *Anatomia Verheyena renovata*, 4.) *Ophthalmographia*, 5.) *Tractatus de Successione morborum*, & forsitan alia, quæ tamen singula, ut ipse fassus est, curis secundis egent, quibus vero immortalis est. Exstat præterea admodum ingeniosa inscriptio latina unius plagulæ sub titulo: *Fama victoriam exercitus Cesareani à Turcis ad Belgradum 1717. reportatam buccinans*, Hirschbergæ in fol. edita. Carminum quoque, Patris ad exemplum, politus artifex, imprimis vernaculorum. Vidit horum amicus quidam numerosam collectionem in conciones Dominicas Neunherzianas pie & nitide elaborata, quæ quidem, ubi nunc lateant, ignoro.

Quoad mentis animique temperiem temperata quadam gaudebat affectuum mixtura. „ Erat, ut verbis utar Reverendi Dn. M. *Katzleri*, sine austeritate gravis, sine levitate humanus, sine adulatione superiorum observantissimus, sine ostentationis studio erga pauperes beneficus. „ Certe in rebus seriis serius composita gravitate differebat; justo tamen tempore singulari humanitate sermones sesamo & papavere conspergebat. Ipsemet præterea in certum conservandæ sanitatis exemplum perpetua temperantia, efficacissimo pellendorum morborum remedio, aegrotis præibat.

Ut par erat, suam quoque domi personam agebat. Procreandis scilicet non tantum recreandis humani generis conservatoribus se obligatum ratus, commune mortalitatis supplementum ini-

bat conjugium, & pietatis, virtutum & fortunæ præstantia clarissimam & castissimam virginem in sui generisque sui medicinam sibi adsciscibat sociam. Erat hæc *Johanna Regina*, lectissima nobilissimi Dn. *Godofredi Glafey*, viri tunc temporis apud Hirschbergenses præclarissimi & negotiatoris per semi-orbem noti & amici, Mercatorum Hirschbergensium Senioris præclarissimi & Collegii Eccl. A. C. Præfecti præcipui filia, quam tamen Noster, præmatura morte 1718. 5. Aug. ereptam acerbè lugere necesse habebat. Ex suavissimo & exoptatissimo hoc conjugio natæ sunt proles quinque : 1.) *Johanna Regina*, admodum Reverendo & Doctissimo Dno *M. Jeremia Katzlero*, Ecclesiæ nostræ A. C. Diacono huc dum meritissimo nupta ; 2.) *Adamus Godofredus*, nunc temporis diaconus Kreibensis in ducatu Lignicensi vigilantissimus, 3.) *Adamus Christianus*, post duos annos vivis ereptus, 4. & 5. Gemini, *Adamus Christianus*, semestris tantum factus, & *Johannes Ehrenfried*, Patris ad exemplum nunc Lipsiæ Machaonis artes exercens, quem propediem ceu Doctorem Medicinæ terdignum salutandum habebimus.

Talis erat, talis fuit Noster, quem tanto vehementius dolet fuisse, quanto ferventius gaudebat esse Patria *Silesia*, quam maxime vero *Hirschberga*. Cum enim hîc spe & usu maximus esset, heu ! fatalis pleuriuca febris, hujusque vehementia immanis, interveniente purpura, hic quidem odiosissimo, sed frequentissimo morbo, nihilum fieri, extremumque vitæ diem anno 1732. 10. Nov. obire jussit. In eius obitum pro more Hirschbergensi nœnia quædam catâ, sed plures nanâ conscriptæ sunt Musa. Sublimiora vero & elegantiora profert Monumentum Litterarium, duabus plagulis folio & stilo regali conscriptum, supra citati Dn. *M. Jeremia Katzleri*, cui juncta erat effigies Nostri b. m. splendide, terse & sumtuose aeri in sculpta. Adeat, cui volupe est, hoc dictum Monumentum, hujus meæ delineationis vitæ Thebesianæ præcipuam basin, primarium fundamentum.

Thebesio Medico vix experientior alter,

Thebesio haud alter blandior alloquio.

Vis *Coum*, *Celsum*, vis *Schottum*, vis *Ptolomaum* ?

Accipe non erras, accipe *Thebesium*.

MEMORIA
CAMERARIANA

CONSTANS

EX

PROGRAMMATE FUNEBRI

B. DN. D.

ELIÆ CAMERARII,

SERENISS. WÜRTEMBERGIÆ DUCIS
CONSILIARII ET ARCHIATRI, MEDICINÆ

IN ACADEMIA TUBINGENSI PROFESSORIS
PUBLICI ORDINARII

ET IMPERIALIS ACADEMIÆ NOSTRÆ

COLLEGÆ CELEBERRIMI,

HECTORIS III.

NOMINE CONDECORATI.

RECTOR

IN ALMA

EBERHARDINA.

L. S.

Excessit itaque tandem ex secessu, ex quo tot annis pedem non extulit, quem tamen minime otiosus incoluit: *Excessit* ex angulo, in quo magna cum celebritate, insigni numquam non circumfusus frequentia, mira latendi ratione, delituit; *Excessit* ex acerrimo delubro, ex quo sapientissimis pariter ac saluberrimis præceptis & consiliis, ceu alter *Cous*, seu *Socrates Christianus*, summæ cavæ Viris innotuit, publicæ rei, Scholæ nostræ, innumerisque aliis, iisque qui locorum intervallis a nobis seiuncti alio sub sole degunt aequæ, atque iis, qui eodem nobiscum vescuntur aere, profuit, majoremque in modum placuit; *Excessit* ex societate nostra erudita, ex vita *Excessit* *Vir Nobilissimus, Experientissimus atque Excellentissimus, Dn. ELLIAS CAMERARIUS, D. Serenissimi Württembergia Ducis Consiliarius & Archiater, medendi artis in perantiquo hoc melioris emporio Sapientia Prof. Publ. Ordinarius, idemque Academia Leopoldino-Carolino-Cæsarea N. C. Collega, dictus Hector III. exasciatorum acuti atque elegantis ingenii monumentorum præstantia, eximia docendi dexteritate ac fide, felici diuturnoque aluberrima artis usu, sanctissima vivendi ratione, calculis sapien-*

*piantum & bonorum omnium certatim probatus, fama que du-
 dum celebratus immortalis.* Ut optumus quisque est, ut veræ
 virtutis, quam effœto hoc, eoque infami sterilitate virorum
 non fucate piorum, non simulate honestorum, Dei & societa-
 tis causa in officiis impigrorum, turpiter elanguescente sæculo, vel
 meliores inter proh ! desideres, quisque est studiosissimus, a-
 mantissimusque: ita non tantum *tanti Viri* abitum obitumque
 lugebit acerbius, sed leget etiam lubentius, quibus Ille viis mo-
 disque haud quidquam vulgaria laudis decora induerit, sinceris-
 simarumque virtutum fructus larga passim segete dispensaverit.
 Utile istud honestumque desiderium, ut, pro hujusce mensura
 tabellæ, utcumque incipiamus explere: ornatissimam vitæ, qua
 pie aliis præluxit, telam summis retexemus digitis. Indulsi-
 t vero *Eum* orbi, suisque, præpotens nostrisque numquam non li-
 beraliter favens rebus, Numen anno superioris seculi LXXII.
 XIII. Calend. Martii, hacce ipsa in Musarum sede ab sui nomi-
 nis, aeternaque memoria dignissimo, Viro, B. DN. *ELIA RU-
 DOLPHO CAMERARIO, Philos. & Medicina D. Experientis-
 simo, hujusque in hac Schola Professore Publ. Ord. Excellentis-
 simo, ac Sereniss. Würtemb. Ducis Censil. ac Archiatro meri-
 tissimo*, ex conjuge ornatissima, piatissimaque, DN. *REGINA
 BARBARA*, ex *Neufferiana* Celebris Professorum Juris & Quæ-
 storum Würtembergiæ Principum Familia oriunda, lætissime
 susceptum. Hosce autem Parentes, tam providos, quam pios,
 dum nominavimus, *Camerarianamque* Nostrum ingenuam *sobo-
 lem* indicavimus: eadem opera & sedulam, & felicem, in Eo
 rectissime formando collocatam esse operam, intelligi volumus.
 Certe anno MDCXXCIV. jam academica attigit rostra, ab eo
 tempore ex ore celebrium Professorum B. *Fageri, Mæglingi,
 Caldenbachi, Jo. Osiandri*, B. Germani, *Rudolphi Jacobi Came-
 rarii*, Metaphysicam, Physicam, Mathesin, Græcam, Latinam-
 que, linguas, Historias, avida mente hauriens, hisque, ut

speciminibus publicis docuit, probe suffultus præsidii, quæ nemo inultus negligit, medicinæ, quæ *Camerariana* genti cultum ni decusque, dudum credidit ac in acceptis refert, adducto nomine paullo post feliciter operatus. Quam facili Minerva in hoc suo fundo laboraverit, solemnibus conflictibus & novis subinde conatibus demonstravit. Cum Germano, B. Rud. *Jac. Camerario*, erudita disputatione Botanices Professionem auspicante, strenue contra oppositos Professores sociavit vires. Viris vero experientissimis, D. Jo. *Zellero*, quem venerabilem jam senem cum honoris præfatione nominamus, B. *Mæglingio*, B. Patri & Fratri, in Scholis Medicis continuo latus clausit; Exercitiis anatomicis, privatis & publicis, demonstrationibus item Botanicis, ruri & in horto publico, nec non chirurgicis, quas vocant, operationibus, prudens adstitit, interfuitque, vel auditor, vel spectator. Incidit Ipse cadavera brutorum, partesque illorum, iniecit dextre liquores varios, igne chymico exploravit corpora naturalia non pauca, Mathematico-Mechanico-Physico Medica nativæ tractavit genio, plurima instituit experimenta, ope imprimis Antliæ Pneumaticæ, quam proprio consilio fabrefieri curavit, solemnique Oratione, gratiosæ Facultatis jussu habita, *Novorum circa aerem experimenterum usum medicum* egregie exposuit. Sub auspicio Anni MDCXCI. sustinuit utrumque pro adipiscendis summis in Medicina honoribus Examen, subsequuto Tentamine Inaugurali, de *subsidii pro Arte Medica ab Antlia Pneumatica*, moderante B. Parente, propugnato. Non multo post iter litterarium, serenissimo tum harum terrarum Administratore, eodemque principe omnium elogiorum ornamenti majore, DN. FRIDERICO CAROLO, elementer favente, relicta ancipiti Martis alea patria, iniit, Francofurtum primum divertens ac à *Joho Ludolfo*, *Wizelio*, *Peterseo*, *Fordseo*, *Orvilleo*, aliisque benevole exceptus; Gießæ *Valentinum*, B. fratris aliquot annis ante in itinere exoptatum comi-

comitem, sibi reddens familiarem ; Marpurgi *Dorstenium*, *Papinumque* ; *Cassellis Doleum & Moziun* ; *Arnhemii, Muysum*, expertus humanissimos. Peragrata Hollandia in Angliam trajecit : Londini, in Collegio Greshamensi, D. *John Hoskings*, Præsidis vices gerens, *Th. Hensgavv. Abr. Hill, John Aubreii, Robert Hook, John Houghton, Francis Lodovik, Walter Mills, Hans Sloane, Thomas Smith*, quoties de gravissimis argumentis rationes contulerunt, Ei audiendi facultatem fecerunt. *Robertus Boyle, Esquire, Slare, Charlton, Nehemias GreW, Eâ. Provvn, Hugh Chamberlen*, hujusque filius, conjunctiorem in amicitiam Eum admiserunt. Visis postea & minoribus amœnissimi regni urbibus, vicis, palatiis regis, Oxonio, ibique *Wiltisio*, Hollandiam repetiit, post in Brabantiam concessit, Antvverpiæ, Bruxellis, Lovanii substitit, *Somerstio, Rinaldo, Limburgo*, aliisque innotescens. De novo in Hollandiam rediit, Amstelodamum se contulit, *Ruysschii, Blancardi, Bernagii, Helvetii* usus familiaritate ; Lugduni a *Senguerdio, Drelincourtio, Nukio, Voldero, Mortio, Seidlero, &c.* Ultrajecti a *Gravio & Munniksio* profecit. Postquam autem domum redisset, A. MDCXCH. civitatis Tubingensis Medicus Extraordinarius, socius dein illustris Naturæ Curiosorum Collegii, & Nonis Septembris solemnî ritu Medicinæ Doctor, B. Parente læto Promotore, creatus est, eodem die, plaudentibus caritatibus, in torum adsciscens virtutum gratiis omnibus condecoratissimam Matronam, DN. BENIGNAM DOROTHEAM WOELFFINGIAM, a propitio Deo vere datam, quæ non suavi tantum consuetudine, sed quina etiam utriusque sexus prole Nostrum, dum vixit, recreavit impense, numquam Ipsi ulla in re gravis, quam tristi, quo anno hujus sæculi tertio VI. Calend. Junii viduam fecit, fato. Quæ clades ita magnum magni Viri animum fregit, ut desiderio eximiæ uxoris ferundo vix par fuisset, nisi natorum ex Ea liberorum superstitum biga florentissima

dolorem utcumque mitigasset. Reliquit nimirum optuma uxor filium præstantissimæ indolis, DN. JO. CHRISTPHORUM, Medicinæ Candidatum postea doctissimum, cui A. MDCCXII. XIII. Calend. Octobris, mæstus conclamavit Prens; filiam item maternas virtutum ex asse heredem, eamque religiosissimi moris virginem, DN. REGINAM DOROTHEAM, quæ A. MDCCXIII. VIII. Calend. Martii domum ducta est a Viro Nobilissimo, Experientissimo atque Excellentissimo, DN. DANIELE HOFFMANNO, Med. D. ac Professore inter Nos Extraordinario; ex quo auspiciato matrimonio, A. MDCCXXII. Idibus Junii, inopinata ornatissimæ Matronæ, puerperæ tum, morte soluto, tres exosculatus est nepotes, ex quibus tristitia domus fata superstites felici temperant flore, juvenis egregie jam doctus, DN. GODOFREDUS DANIEL HOFFMANNUS, Jurium Cultor strenuus, nec non virgo lectissima, DN. BENIGNA DOROTHEA. Ast ad publicam Nostri vitam revocandus est stilus, addendumque jam tum narratis, quod ineunte A. MDCCXIII. munere in hac Academia salutaris artis extra Ordinem publice docendæ, clementissimo nutu, auctus sit, cujus initium Oratione elegantissima, *de Non-Entibus Medicis*, in solemnibus fecit panegyri. Quo facto in pube Academica solide erudienda omnem posuit operam, industriamque, dum A. MDCCXIX. Serenissimo principi, DN. FRIDERICO LUDOVICO, futuro Würtembergicarum terrarum hæredi, nisi secus visum fatis fuisset, Augustam Taurinorum eunti, a gloriosæ memoriæ patre, sereniss. principe ac Domino, DN. EBERHARDO LUDOVICO, comes & custos valetudinis adiungeretur. Fidem ac scientiam, laudantibus, & Taurinensis & nostra, aulis, serenissimo principi toto fere biennio jam probrat, quum ex gravissimo morbo patrios repetere lares cogeretur. Redux serenissimi principis, DN. EBERHARDI LUDOVICI, Medicus elementer salutatus ac inter Ordinarios hujus scholæ in Medica Facul-

Facultate Professores, Senatoresque Academicos, felici fidere, cōoptatus est. Ab eo inde tempore in id magna contentione incubuit, ut nihil quidquam faceret reliqui, quo seduli Professoris partes, a sanctissimis statutis nostris descriptæ, absolvuntur. Testes eius fidei ac sollertiæ prostant tot viri experientissimi, qui, a tanti Medici ore pependisse, gaudent; Documento sunt libelli præsertim academici atque rariorum argumentorum commentaria, magno numero cum orbe erudito subinde communicata. Sed academicæ quoque disciplinæ, oeconomix & fisco nostro utilem præstitit operam, aliquoties Rectoris Magnifici, Deputati, Decurionis, præclare defunctus muneribus. Neque bene mereri desit, ex quo ex intestinis vehementius laborare atque, occulta tabe invalescente, fragilis corpusculi viribus destitui apertius cœpit. Licet enim inde a novem annis in publicum prodire ausus non sit; capite tamen, mentisque admiranda serenitate ac integritate ita valuit, ut discendi cupidis ac quibusvis omnium Ordinum hominibus, qui vel piis, suavibus, eruditis Ejus sermonibus sunt delectati, vel consiliis usi, liberimus semper patuerit aditus. Nec senatus Academicus, vel & Medicæ Facultatis Collegium Ejus umquam frustra expectavit operam, vel sagacissimum arbitrium. Verbo: fecit idem, vel forte plus potius ad publicam utilitatem, quam pridem, sed domi; sed fecit proh! inter Nos paria deinceps non facturus: postquam diuturno morbo enectus nudius quartus pia, placida, beatissima morte, vivendi, bene merendi, suos, Excellentissimum Generum, hujusque Nobilissimam, quæ in B. *Cameraria* locum interea successit, conjugem, *Burgmeisteriam*, nepotesque pulchre efflorescentes, reliquasque, in B. fratris, *Rudolphi Jacobi*,

Jacobi, in *Harpprechtianis*, *Hochstetterianis*, *Osiandrinis* ac *Weikersreuterianis* familiis superstites Caritates *Camerarianas*, amandi, regendi, recreandi, finem fecit. Gratulamur B. Viro, purissimæ menti, quietem; Scholæ nostræ dignum egregio Professore ac Senatore, quem luget, successorem; *Camerarianis* reliquiis, in primis Seniori jam in familia, eidemque Professori, Medico & Senatori majoribus jam tum palmam dubiam reddenti, Exc. DN. ALEXANDRO CAMERARIO, propitium cœlum, fata læta & inconcussum, atque ad rerum finem intemerato flore perennaturum decus adprecamur. Omnes vero omnium Ordinum Patres, Professores, Doctores, civesque, iterum iterumque monemus, ut hora postmeridiana prima, qua exuviæ vere pii & meritissimi Professoris, omnique, post fata etiam, honoris significatione dignissimi, sollemni ritu ad communem deferentur locum, decenti frequentique comitatu agmen funebre cohonestare ac sequi, ne graventur. P. P. P. P. S. S. S. S. IV. Iduum Febr. A. quam parta nobis salus est, MDCCXXXIV.

ME-

MEMORIA

VIRI

OLIM

PRÆNOBILISSIMI,

DOCTISSIMI ATQUE

EXPERIENTISSIMI

DN.

JOHANN. ADAMI

LIMPRECHT,

MED. D. SERENISSIMORUM

DUCUM WÜRTEMBERG. OELSNAE

ET BERNSTADII IN SILESIA, QUONDAM

CONSILIARII, ACADEMIÆ ILLUSTRIS LEO-

POLDINO - CAROLINÆ, NATURÆ

CURIOSORUM AD-

JUNCTI,

NEC NON COLLEGII MEDICI BEROLIN.

INCLYTI MEMBRI GRAVISSIMI,

DELINEATA EX REVERENTIÆ DEBITO

S. B.

PRÆPOS. IN N. A.

Ta cum Providentia Divina comparatum esse, sacrae nos docent Pandectae: Sui unumquemque mortalium rerum summus Arbitrator ducit, trahit, retrahitque ductu, quomocumque id fiat, omnia respectu Moderatoris Cunctipotentis ad bonum collineare finem, certum est, qui sibi addictos felici exitu beare, tandemque gloriae caelestis compotes reddere novit. Proprio istud exemplo comprobatur Israelitarum Rex gloriosus, Deique Propheta inclutus, David, Psalmo LXXIII. v. 24. adferens: Tu, Domine, me ducis consilio tuo, ad ultimum vero me gloriae tuae participem reddis.

Sensit & expertus est hunc Numinis benignissimi ductum per omnem, quam vixit, vitam, Vir praenobilis, Doctissimus atque experientissimus, Dn. JOHANNES ADAMUS LIMPRECHT, *Med. D. Serenissimorum Ducum Wirtemberg. Oelsnae & Bernstadii in Silesia quondam Consiliarius, Academia Illustris Leopoldino-Carolina Naturae Curiosorum Adjunctus, nec non Collegii Medici Berolin. inslyti Membri gravissimum*, per varios casus, per tot discrimina rerum ad superos evocatus, atque in sede beatarum animarum nunc placidissime quiescens. Ejus vitae cursum memorabilem breviter delineatum hae pagellae L. B. sistunt.

Vitalem hanc aetatem Is haurire coepit Wratislaviae in Silesia die 2. Septembris, anni seculi superioris 1651. honestis majoribus prognatus, Patre, *Adamo*, Avo & proavis ad ultimam memoriam optimae famae Negotiatoribus, Matre *Margaretha Mittleria*, ex familia, quae adhuc Lindaviae, ad laeum Codanum floret, & apud indigenas in pretio est, oriunda.

Salutifero Baptismatis fonte initiatus, eoque aetatis, quae litterarum capax esset, provectus, praeter domesticam & privatam informationem, primum in Gymnasio patrio, Divae Mariae Magda-

Magdalena dicato, dehinc Elifabethano, iisdem imbutus, Præceptoribus usus Viris tunc temporis Clarissimis, *Hanckio*, *Thoma*, *Schardo*; Quibus Doctoribus & ductoribus tantum profecit, ut jam ad altiora tendere ipsi facultas & consilium esset.

Ad Lipsiam ergo pergens, ibique albo academicorum civium inscriptus, Philosophiæ non tantum sanioribus institutis, eruditioni solidiori præcludere allaborabat, sed & historiarum & Juris publici, quæque ad noticiam Imperii Romano-Germanici adipiscendam faciunt, artibus mentem ad studia pronam expolivit, ea tamen dispositione facta, ut maxime animum & naturæ quædam impulsu ad Medicinæ Artem adplicaret, Ductoribus & Professoribus in hoc doctrinæ genere ipsi præeuntibus, D. *Welshio*, *Ammanno*, *Ettmüllero* & *Bohno*, tum temporis excellentissimis; Solenni insuper disputatione de *sero & Lympha*, sub præsidio D. *Joh. Bohmii*, Anatomix & Chirurgiæ P. P. habita primum inclarescere & erudito Orbi innotescere cœpit.

Ast in Athenæ Lipsiensis Musarum palæstra jam satis se desertasse ratus, abhinc Wittebergam, deinde Dresdam Saxonix se contulit, postea Thermas Carolinas, Acidulasque Bohemiæ Egranas invisit, Theoriæ Praxin adjungere cupiens, reduxque Helmetadio, Brunswiga & Lüneburgo in itinere perlustratis, Hamburgum concessit, ubi Medicorum illius aevi præstantissimorum, *Vogelii* & *Kleinii* familiaritate & consiliis usus, hincque non parum adiutus in Holsatiam & Slesvicum perrexit, & demum parvo navigio in Hollandiam trajecit.

Huc terrarum cum adpulisset, ceteris quidem urbibus celebrioribus & Academiis, utpote Grœninga, Franequera, Haga Comitum, & Amstelodamo haud prætermisissis, Lugduni tamen, Academiæ civis ibidem factus, substitit, pedemque fixit, invitatus cum primis fama eius aevi, nempe *Drelincurtii* Anatomix, *Marggravii* Chymix & *Schachtii* practici felicissimi, Professorum famigeratissimorum, quo extremum nominato, Directore Beatus noster bis per hebdomadas Nosocomia frequentavit,

tavit, aegrotos examinans judicium suum tulit, remediis, prout aegrotantibus illud conducere ei videbatur, propositis, non tamen ante periculo facto, nisi Magistri decisum præmisset. Quorum usu tantum invaluit, eosque in arte, quam perpetuo colendam destinaverat, Medica progressus fecit, ut Doctoris Insulæ consequendæ jam maturus existimaretur, quæ etiam præmissa solenni Disputatione *de Tussi* (quæ tunc mire in his oris grassabatur) die 26. Octobris, anni 1675. condecoratus fuit. Hinc perlustrato. quod reliquum erat, Belgicarum Provinciarum, transit in Britanniam.

Cujus post Londinum præcipuas Urbes & Academias, Cantuariam, Oxoniam, Cantabrigiam & Glocestriam cum vidisset, facilitate morum ac doctrinæ ubertate explicata ita hominum animos sibi devincere potis fuit, ut etiam Episcopos & Primores eius regionis partim patronos, partim fautores sibi comparaverit. Id quod inter alia produunt libri, quos semper ubique terrarum secum tulit, & servavit, eius memoriales, seu symbolici, Illustrium & honoratissimorum Virorum symbolis & nominibus inscriptis, referti.

His quoque regionibus ac terris, quoad sufficeret, emensis ac peragratis, iter in Galliam instituit, Parisiisque aliquamdiu commoratus, Anatomix studio, Nosocomiorumque frequentationi tantam operam impendit, ut exteri etiam e gente Gallorum delicatissima, industriam eius indefessam & capacitatem summam intuentes, salutem suam Nostro Germano committere, & medicam Ipsius opem implorare non dubitarent, germanici Doctoris titulo, (*le Docteur Aleman*) quo Beatus noster indigitabatur, jam percrebescente.

At ille plus ultra tendere jam meditans & maris etiam discrimina tentare desiderans, anno salutis 1679. velis expansis, galti cis littoribus post se relictis, per Oceanum Atlanticum navigando, in Portugalliam, ejusque regni Metropolim, regiamque sedem Lisbonam concessit, cujus aula, animum in Germanos, cumprimis autem

autem vasallos Austriacos proum testatum faciendo tam singulari eum gratia ac favore complectebatur, ut publice etiam functiones ac munera ei offerrentur, quas humillime declinans & tamquam sirenum illecebras despiciens, in Hispanias vicinas proficiscitur.

In his oris, eorumque regnorum capite Madrito, cum per temporis quoddam spatium confedisset, gentis lentam gravitatem, Medico non minus proficuam, altius contemplando, inde sibi normam præscripsit, quo pacto in sua arte, quam præcipue excolendam elegerat, aliquando procederet, & in præscribendis remediis usque provide & considerate ageret, nunquam concedendo, ut subitaneis consiliis aegrotantium conditioni periculum immineret. Inde Montibus Pyrenæis superatis per agrum Galliæ Lugdunensem, Camberium & Montmelianum, ceterosque Sabaudiaë tractus montanos perrexit in Italiam.

Hic Venetiarum urbe splendidissima, Neapoli nobilissima, & Roma, orbis & gentium quondam domina, nunc religionis sede, haud quasi per transfennam tantummodo visis, postremo Patavii pedem figendo, Civium academicorum consortio ornatur, ibique tanta cum dignitate vixit, ut præclaro, Nationis Germanicæ Consiliarii & Vice Syndici titulo condecoraretur; Cujus relatividem ut confirmemus, testem minime levem allegare juvat, nam in scripto quodam, quod permissu superiorum Patavii typis Mariæ Trambotti, 1680. prodiit, & clarissimum illud Italiaë sidus, *Bembum* Auctorem agnoscit, Noster Peregrinator *illustrissimus & generosissimus Dn. Johannes Adamus Limprecht, Uratislaviensis Silesius, inclita Nationis Germanica Aristarum Consiliarius, atque Universitatis Patavina D. D. Theologorum, Medicorum atque Philosophorum Vice Syndicus meritissimus* audit ac prædicatur.

Solenne erat Nostro adferere, sibi præ omnibus, quas peragrasset, terris & regionibus Italiam arrisisse, nihilque, quo minus ibi domicilium perenne fixerit, obstitisse, nisi religionis discrimen. Igitur patrios lares repetere meditans, superatis Alpibus, per

Helvetiam, Bavariam, Franconiam, Bohemiam, Vienna Austriaca hac vice propter festinationem declinata, ad suos redit, patriamque, decennali & Ulyssæ peregrinatione absoluta, Uratislaviam salutat.

Longissime vero ab eorum moribus & consuetudine recessit, qui licet cœlum mutarint, & maris terræque pericula exhauserint, nihil tamen inde meliores facti ad patrios penates redeant, sed tempus comestationibus, alea, choreis, vel venationibus, aut desidia consumendo pene rudiores & incultiores domum remeant, quam recesserant. Nam noster advena tantum peregrinando profecit, ut, quem sibi semper scopum principem præfixerat, non tantum in scientia Galenica fœcundissimas ubertates collegerit, sed insuper quoque præter linguas latinam, & quod sufficere possit, græcam, quibus jam juvenis imbutus erat, Belgice, Gallice, & Italice expedite, Hispanice, Anglice & Lusitanice vero sufficienter nec proletarie loqueretur, quibus adminiculis adjutus excellentissimas in sua arte Auctores, non ut alii per Interpretes intelligendi, sed e limpidissimis fontibus hauriendi facultatem consecutus erat. Magis vero ex altera parte mirandum, quod cum Ulysses noster germanus tot gentes, tot a nostris moribus abhorrentes nationes adierit, nihil tamen inde pravi aut nocivi in se derivari passus sit, neque ex Gallorum levitate, Anglorum fastu, Italarum perfidia detrimenti quidpiam contraxerit, nobilium quorundam fluviorum instar, qui per lacus peregrinantes a sapore & colore nativo nihil remittunt, sed vada sua tantum trahentes, semper sui similes existunt; ita Noster, exteris terras lustrando, germanicum candorem, fidem, gravitatem tamen eo usque integras servavit, ut revertens vel ipsos Germanos his virtutibus anteiret.

Ut vero suus quemque trahit naturæ impetus, idem nostro *Limprechtio* evenit, ut sibi vivere, ac tranquille degere adeo usque ad vitæ exitum præamaret; huic instituto ut pondus adjiceret, prædium, ubi honestius, & a strepitu vulgi ac fori remotius vitam dege-

degeret, sibi comparavit, non omni tamen Medici officio neglecto, nemini enim consilium suum, atque opem denegavit, adeo, ut Ipsi Serenissimi Principes & Duces Würtembergici (litteris gratiosissimis, quæ apud Hæredes adhuc servantur, testibus,) *Sylvius Fridericus & Christianus Ulricus*, Oelsnæ & Bernstadii residentes, Nostrum sibi Archiatrum eligerent, atque Ipsius curam medicam, dum viverent salubriter fruerentur.

Tam eximie multiplicesque animi dotes, quin Illustri Naturæ Curiosorum Academiae Cæsareo-Leopoldinæ innotescerent, fieri nequiquam potuit, quibus ea adducta, Ipsum anno seculi superioris 1682. octavo Maji, sub nomine *Fabii*, (sine dubio ex una parte hac adpellatione ad Fabium illum Romanum Cunctatorem & cunctando patriæ sospitatorem, ex altera vero ad circumspectam illam & cautam prudentiam, virtutem Beato nostro propriam, respicientes) sibi consociavit, ac membrum Illustris Collegii renunciavit. Quam accurate & erudite sua curiositatis symbola ad Amplissimam hanc societatem remiserint, ex Actis ejusdem quotannis prodeuntibus patet, totque egregia ingenii eius documenta publice prostantia testantur, in eo quidem ad ultimum honoris fastigium evectus, quod 1698. vi Diplomatis Ipsi concessi, numero Adjunctorum Prænobilissimi hujus Collegii adscriberetur, quorum adeo Seniores evasisse non vane auguror.

Conjugiale eius consortium porro silentio prætermittendum non videtur, quod iniiit Dn. *Limprecht* anno 1683. cum nobilissima quondam femina, *Rosina Grassia*, Generosi Domini *Alberti de Essen* florentissimæ aetatis vidua, utpote viginti annos nata. Ex qua numerosa quidem ei progenita soboles, quæ tamen matura morte extincta, originem suam repetiit, præter duas filias superstitas, quarum natu major *Johanna Maria*, *Sigismundo Baren-sprung*, Præposito Angermündensi, Synodique Stolpen-sis in Ukro-Marchia Inspectori, altera vero, *Rosina Sophia*, Domino *Davidi Walsgango Kirchnero*, honestissimæ famæ Negotiatori Berolinensi matrimonio juncta. Nec non neptem *Johannam Sophiam* ex
Chri-

Christiana Beata Domini Georgii Christophori Crameri, Mercatoris Berolini honoratissimi, olim conjugæ.

At vero, ut quæ de vitæ Limplrechtianæ cursu memorabil dicere exorsus sum, pertexam, quæque obitum eius præximè antecesserunt, enarrando persequar, instituti mei ratio requirit.

Ruris igitur & vitæ solitariæ, cui se, ut supra memoravi, Beatus noster dicaverat, (ut est omnium rerum satietas,) perræsus, rediit cum familia Uratislaviam, præres per annos ibi degens. Verum, ut omnium rerum vicissitudo est, nec fortuna quemque mortalium eodem persistere gradu patiatur, seu, ut potius ad stilum sacrae Scripturæ loquar, summum Numen suos per varios ductus & vitæ amfractus ad gloriam tandem recipiat, ita contigit, ut beatus Noster peregrinator, partim fata sibi inimica in patria expertus, partim spe blandientis fortunæ adlectus, aetate jam ad senectutem vergente, novo itineri se accingere moveretur, & relicta Silesia in Marchiam-Brandenburgicam se conferret, ubi in Collegii Medici Regii, quod ibidem floret, consortium honorifice receptus, Berolini aliquamdiu confedit, rogatus tamen Physici ordinarii munus jam Fürstenwaldæ, jam Angermündæ obire non dedignatus est.

Verum senilis & profectioris aetatis incommoda jam sentiens, sparta deposita, Berolinum rediit, ibique, quod vitæ reliquum esset, Deo & sibi unice vivere constituit, sicque abiectis omnibus aliis curis & negotiis vitam tranquille & placidissime privatus produxit, donec, fractis senio & exhaustis naturæ viribus, morboque tristi adstrictus, accedentibus variis symptomatibus, maxime tamen marasmo illo senili & lethargo lethali oppressus, animam efflans, Christoque tradens, die 27. Julii, 1735, vitam mortalem, quam ad octoginta & tres annos & octo menses protraxerat, cum cœlesti & aeterna commutarit, sicque ductu summi rerum Arbitri, vitæ necisque Domini, per varios casus, migrationes mari & terra, & tot discrimina rerum, ad Dei gloriam (innuente hoc Eius textu funebri, Psalmo LXXIII. v. 24.) receptus fuerit:

Quod mortale habuit, corpus, sub pace quiescat;
Spirítui Cœli vita fruenda detur,

IOHANN GEORG HOYER PATRICIUS,
Philos. et Med. Doct. Lib. ac Imperial. Civitat. Moldufinae,
Physicus Primarius, et Illustr. Acaadem. Leopoldino-Carolinae
Nat. Curator. Collega, Apollodorus I. dictus.

MEMORIA
VIRI PRÆNOBILISSIMI,
EXPERIENTISSIMI ATQUE
DOCTISSIMI
DOMINI
JOHANNIS GEORGII
HOYERI,
PHILOSOPHIÆ ET MEDICINÆ
DOCTORIS,
PATRITII ET PHYSICI PRIMARII
LIBERÆ IMPERIALIS CIVITATIS
MOLHUSINÆ,
ILLUSTRIS ACADEMIÆ LEOPOLDINO-
CAROLINÆ NATURÆ
CURIOSORUM
COLLEGÆ
APOLLODORI. I.
AGNOMINE INSIGNITI
POSTERITATI DICATA

A

C. E. H.

Ræminentium virtute ac industriorum virorum famam & facta scriptis ac monumentis post fata extendere, non solum laude dignum, sed necessarium prorsus esse videtur: Hoc enim ab ipso mundi primordio ad nostram usque aetatem factum esse, tam sacra, quam profana testatur historia. Idem leges veterum Romanorum volunt & *Syracides* quoque cap. XLIV. sedulo commendat, inquit: *Laudemus viros gloriosos, & parentes nostros in generatione sua, &c.* Immo & ipsa illustris Cæsarea Leopoldino-Carolina Naturæ Curiosorum Academia non solum lege quinta collegiali idem consultum judicavit, sed litteris etiam adhortatoriis Calendis Februarii anni MDCCVI. & MDCCXXXV. iterata admonitione, postulavit, ut Collegæ compendiosam vitæ suæ historiam albo, seu, ut vulgo vogant, Matriculæ Academicæ inferendam, transmittant, quo ita memoria eorum, publice etiam olim, si occasio & meritaferant, celebranda, post fata ad posteros perennet ac floreat. In primis autem heredes & posterius eo adlaborare & contendere debent, ut Patrum ac Majorum famam ac memoriam conservent: Turpissimum quippe posteris est, si celebrium Majorum memoria ipsorum culpa, vel negligentia, oblivione obruatur. Sicut e contrario gloriosissimum ac utilissimum est, si bene meritorum memoria repetatur, ac conservetur, quoniam hoc pacto gloria Majorum & virtus parentum filios, nepotes, ac seram posteritatem ad imitationem excitat, iisque ad virtutem excolendam stimulos addit. Hoc sine plurimorum spectatissimorum præfatæ Imperialis Academicæ Collegarum gloriosa memoria amplissimis Ipsius Ephemèridum Decuriis, Centuriis & Voluminibus, in præterito & præsentis seculo editis, inserto, adhuc hodie floret, & usque ad exitium hujus universi florebit. Veniam ergo dabit benevolus Lector, si Virum Prænobilissimum, Experientissimum atque Do-

ctif.

Etissimum *Johannem Georgium HOYERUM, Patritium, Philo-*
sophia ac Medicina Doctorem, Illustris Academia Imperialis Leo-
poldino-Carolina Naturæ Curiosorum Collegam, Apollodorum no-
minatam, & inclyta Reipubl. Molhusina Physicum primum,
 &c. in scenam producā, & majoribus minorem jungam, tum,
 ut laudatæ Naturæ Curiosorum legi satis fiat, tum ut *Hoyeriana*
Posteritati stimulus etiam addatur, ut Paternis vestigiis vel in-
 fistant, vel virtute eadem præcurrant & excellent. De natali ita-
 que solo, laudabiliter peractis studiis, & ulteriori vitæ cursu
 more consueto dicamus: Lucem adspexit ac primum spiritum
 hausit *Molhusæ*, Civitate libera Imperiali, religioni, libertate,
 soli polique clementia a plurimis seculis inclyta Anno aeræ
 Christianæ MDCLXIII. die vigesimo tertio Augusti. Prognatus
 ex pervetusta & prænobilissima Patritia gente, Patre Viro no-
 bilissimo ac strenuo *Georgio Christophoro, Avo Johanne Georgio,*
HOYERIS, Patritiis ac rei bellica præfectis primariis; Proavo
 viro tam litterarum, quam belli gloria celebri *Georgio HOYEKO,*
Nobili Aulico Bavarico; Abavo Francisco HOYERO, Patritio ac
Senatore Molhusino meritissimo Seniore ac redituum Cameralium
Præfecto Primario, atque item finitimi Ganerbinatus Treffur-
temsis Vice-Domino. Laudes ceterorum majorum paternæ pro-
 sapia a pluribus retro seculis toga pariter ac sago florentissimo-
 rum & ab *Hermanno de HOYER* Bavaro oriundorum, ut tacea-
 mus: Hic *Hermannus* enim illustris eques torquatus, cujus
Spangenbergius (a.) & *Burgemeisterus* (b.) ex *Rixneri Thurnier-*
Buch mentionem faciunt, postquam in ludo equestri sub Impe-
 ratore Romano *FRIDERICO III.* gloriosissimæ memoriæ anno
 MCCCCLXXX. *Moguntia* habito, interfuit, subsequenti tem-
 pore *Molhusæ*, ubi tum temporis plures degebant equites & no-
 biles, (quippe ex quibus regimen & Senatus Civitatis & terri-
 torii constabat,) sedem sibi fixam elegit.

a a 2

Mater

a.) in seinem Adelspiegel. P. I. fol. 87.

b.) in sua Bibliotheca equestri. P. II. p. 274.

Mater defuncto nostro fuit *Barbara Justina* ex profapia *Heidenreichiana* per Thuringiam & Misniam satis conspicua, matrona pietati, nec non sedulis rei familiaris occupationibus addicta, cujus curæ laudabilem educationem refert acceptam, postquam patre per fata præmatura privatus fuit. Avia *Regina Sorgeriana*, ex familia Gothæ florentissima. Proavia ex nobili familia *de Brettin*, Erfordiæ adhuc celeberrima. Abavia *Anna Gadicken* patritii & de patria longe meritissimi liberæ Civitatis Imperialis Molhusinæ Consulis unica filia, qui immortale nomen *defensoris & conservatoris Patriæ ac libertatis Molhusinæ* inseram usque posteritatem sibi comparavit, ut ex Epitaphio penes templum beatæ Mariæ Virginis posito, memorabili ac repetitione digno, sed ab imbre edace ferme consumto, nec non ex documentis publicis videndum. Ast, quamvis ex Majorum multitudine & enumeratione, itemque ex conservatis insignibus, in quibus aperta galea, corona, lilia & stellæ elucet, virtutis fastigium, laurumque virescentem *familia Hoyeriana* satis superque conspiceri liceat, minime tamen sufficientia hæc sunt perfectæ felicitatis specimina: Natalium enim claritas a gente nobili derivata ab infima plebis sorte homines quidem distinguit & hisce præfert, ad acquirendam autem felicitatem veram, constantem & perpetuam nunquam fores unice aperit. Ad hanc igitur procurandam & promovendam, primo statim eo direxerunt parentes dilectissimi curam, ut sine mora filiolum sacro sancto baptismatis fonte abluendum, & dehinc primis christianæ religionis fundamentis sedulo imbuendum curarent. Primi sic vix elapsi erant anni, cum beatissimus parens ejus, belli flamma prope Rhenum & in Batavia denuo gliscente, peritiam rei militaris clarus, (siquidem olim in Anglia sub infelici Rege *CAROLO I* pluribus annis & in Belgio Hispanico stipendia meruerat,) a finitimis nonnullis Ducibus, in primis a Duce Saxonæ & Administratore Magdeburgensi *AUGUSTO*, vocatus,

centuria equitum Molhusæ conscripta, castra denuo secutus, aliquamdiu post prope Rhenum diem supremum obiit, cujus præmatura fata postmodum noster ex animo doluit. Prius tamen, quam patriæ linqueret arva, pater amantissimus tres filios, atque inter eos beate defunctum nostrum curæ & informationi M. *bristophori SCRIBONII*, Patrii Gymnasi eo tempore Rectoris, postmodum Archidiaconi, commendavit, qui omni cogitatione curaque & vigilantia in puerum erudiendum adhibita, ita publice declaravit, mentemque sinceram fuit professus : *Concordi caritate amplector Hoyerum ; in hunc meus incredibilis amor est ; acre ingenium ex ipsa sua liberali & ingenua facie luculentissime elucet & gliscit : Spem de eo certissimam concipio, fore, ut in orbe litterato multis ingenio & doctrina præset, & eruditis tandem aliquando admirationem moveat.* Positis ita sub hujus felicitis Auctoris divinationibus, nec non sub *Mehlbachii* Conrectoris & *Knortii* subconrectoris, postea Senatoris Molhusini, fidelissima manu ductione pietatis & humaniorum litterarum fundamentis, postquam ex ephebis excefferat, paternis vestigiis insistere, & Martis potius, (quibus parens beatus ob vegetam corporis & animi alacritatem ipsum destinaverat,) quam Musarum castra sequi præoptabat. Matre vero, ob præmatura carissimi mariti, per injurias belli amissi, fata, a re bellica abhorrente & huic proposito omni contentione refragante, suasu prænobilissimi Viri, *Johannis Georgii Hoyeri*, Consulis Longosakissani, patris honoratissimi ad continuanda literarum studia, ad il'ustre Augusteum, quod Leucopetræ floret, (oratione valedictoria de *requisitis ad litterarum studia* prius habita) missus est, & quidem anno MDCLXXXI. quo anno & subsequenti horribiles & cincinnati cometae adparuerunt, qui animum eius in admirationem rapuerunt, & ad contemplationem siderum simul excitarunt. Hinc sub ductu Celeberrimi Rectoris, *Joachimi Ieiffenii*, cujus hospitio & contubernio usus est, Philosophiæ & Mathesi,

in primis autem Astronomiæ & Astrologiæ judiciariæ sedulam operam navavit. Sub *Riemero*, Oratoriæ Professore, haud obsecuri dein nominis Hildesensium Superintendente, eloquentiæ præceptis innutritus est. Diræ pestis lue in patria tunc grassante triennium ibidem consumens, interea temporis publice & privatim perorando & disputando frequenter se exercuit, ne scilicet progredereetur ad sublimiora, solidis philosophicis fundamentis postpositis. Denique vero oratione valedictoria, in ipsa paschali festivitate ex cathedra sacra templi Augustei, de *Victo Victore*, memoriter recitata, inde abiit, & ad Salanas Musas, in Jenensi Helicone hospitantes, se contulit anno MDCLXXXIV. Hic præ reliquis celeberrimi Mathematici *Weigelii* informationem sibi elegit, astrologicas vanitates ex mente *Weigelii* partim insuper habendo, amœnitatibus astronomicis nihilominus delectatus. Animum autem ad haurienda artis medicæ fundamenta cum adplicaret, anatomicis sectionibus & præparationibus, quoties se obtulit occasio, *Faschii*, hospitis sui, interfuit. Apprime vero Illustris b. m. *Georgii Wolffgangi Wedelii*, Theoretices P. P. & diversorum Principum Consiliarii & Archiatri, publicæ, privatæ & privatissimæ fidelissimæ ac incomparabili informationi se multum debere fassus est, sub ejus præsidio etiam insigni cum applausu disputationem chymicam de *Tincturis, subphuribus & Vitris*, ejusdem *Pharmacie acroamatica* insertam defendit. Præterea etiam sæpius, tam privatim quam publice, respondendo & opponendo in disputationibus se exercuit. In patriam haud infelici auspicio redux anno MDCLXXXVII. ex voto praxin clinicam exercere cœpit. Interim curiosus animus adhuc obstetit, quo minus sedem ibi fixam pro tempore constituerit: Hinc denuo peregre abiens varias Germaniæ provincias & celebriores urbes peragravit, & in his celeberrimos Archiatros, aliosque, quos fama commendavit, Medicos salutavit. Impetratis autem a celeberrimo *Pechlino*, serenissimi Cimbriæ Ducis Consiliario & Archiatro, & Academico Curioso com-

commendatitiis ad Virum edecumatæ eruditionis polyhystorem & Medicorum illius temporis principem *Olaum Borrichium*, ad illustre Musarum emporium & Regiam sedem Hafniam se contulit anno MDCLXXXIX. Hinc in Bataviam & Angliam quidem peregrinari secum constituerat ; ast cum hoc anno mense Septembri, patriæ urbi proh dolor ! fatali, voracissimus ac horribilis Vulcanus tres opulentiores ejusdem partes, atque in hisce avitas aedes contiguo lapide exstructas, & plurimas facultates absorbuisset, & laudabili proficiscendi proposito remoram injecisset, denegatis pro continuando itinere necessariis sumtibus, Hafniæ aliquamdiu subsistere invitus coactus est. Animuseius paulo dejectior infortunato talismodi casu non parum erigebatur a *Borrichio*, solamine cujusdam sapientis : *Quid tristaris ob jacturam facultatum, omnia enim tua tecum portas, praxi enim medica necessarios sumtus hic loci tibi facile procurabis.* Ex consilio itaque laudatissimi *Borrichii*, (cujus humanitatem ac promptitudinem inserviendi, & saluberrima monita circa praxin in borealibus regionibus instituendam plurimi aestimavit & dilaudavit,) praxin clinicam exercuit, & in populosissima civitate sumtus non solum ad vitam sustentandam, sed etiam ad litterarum studia continuanda necessarios ex voto sibi comparavit. Post inopinatum obitum *Borrichii* conversationem intimiorem cum celeberrimo Viro *Casparo Bartholino*, anatomico curiosissimo & accuratissimo, iniiit, qui ipsum informatione beavit exoptatissima in anatomicis, talia demonstrando, qualia numquam antea viderat, secundo crebrius tam humana, quam quadrupedum aquatiliū & insectorum cadavera. Præter ea quoque apud Experientissimum *Unsenium*, Nosocomii Regiæ classis navalis Medicum industrium, non solum plurimas caute-las practicas, sed etiam operationes chirurgicas vidit, cujus vices quoque, in eius absentia, non sine laude in Nosocomio Regio aliquamdiu gessit. Comparavit etiam sibi in hac Academia linguarum exoticarum, cum primis Gallicæ exactam notitiam,

titiam, nec non artis docimasticae & Chymiae curiosae, qualia generosus Dominus Baro *de Helvvig* (apud quem Secretarii officio aliquamdiu perfunctus est,) in summa Regiae Majestatis praesentia in Regia arce Rosenburgo subinde demonstravit, metalla ignobiliora transmutando, aquam marinam edulcorando & alia plura. Sacra illa & divina ars, a Graecis ita denominata, aureum ipsi vellus quidem promisit, sed oleum, operam & laborem perdidit, ita ut postmodum eandem neglexerit, & contentui habuerit.

Captus tandem amore patriae anno MDCXCIII. in Germaniam reditum paravit, & postquam per aliquod tempus in patria substitit, praxeos clinicæ specimenibus insignibus ibidem exhibitis, agnati & fautores amici instanter suaserunt, ut tandem fixam in patriæ civitate sedem sibi eligeret, & honores doctorales capefferet. Hos ergo quamvis jam dudum in aliis Academicis impetrare potuisset, nihilominus sub auspiciis illustris Fridericianæ, quæ Halæ Magdeburgicæ tum temporis primordium sumsit, Præmium istud laborum postulare, summe gloriosum putavit. Anno itaque MDCXCIV. mense Februario Halam profectus Illustrem *Fridericum HOFFMANNUM*, omnigeno eruditionis & experientiæ medicæ adparatu instructus adiit, ejusdemque Collegio physico experimentalis diligentissime interfuit. Laudatissimo huic Viro honores & privilegia doctoralia offerenti mox patulas præbuit aures, & ad consueta examina admissus, ita se Eidem & reliquis celeberrimis Medicis, ad hunc actum a Serenissimo legatis, probavit, ut propter insignes & solidos profectus & Candidato primo dignissimos, ceu genuinus artis filius in numerum Candidatorum Medicinæ & Philosophiæ receptus fuerit, ac trigesimo die mensis Martii disputationem inauguralem de *Saliva & eius morbis*, in summo numerosissimi ac splendentissimi Auditorii confluxu, mascule defenderit, brevique post, nempe die secundo mensis Julii in ipso solenni inaugurationis academicæ actu, præsentem simul Potentissimo

tissimo Electore FRIDERICO II. postmodum Borussiae Rege, & plurimorum serenissimorum principum, comitum, &c. corona, ab Illustri *Hoffmanno*, seculi nostri Hippocrate, & a Polyhistoro, dum viveret celeberrimo, *Christophoro Cellario*, tam Medicinæ, quam Philosophiæ Doctor, sive Magister declaratus, inter decem Doctores Medicinæ & triginta Doctores Philosophiæ primum locum obtinuerit. (*) Postquam ergo ibidem commilitonibus suis ignotos hæctenus ductus salivales, a nonnullis doctissimis Viris in dubium vocatos, itemque decem nervorum paria & plura alia curiosa anatomica demonstraverat, tandem, licet de obtinenda Professoris extraordinarii sparta haud vanam spem quidam adferrent, urbem tamen patriam repetere maluit, agnatis præsertim amicis & civibus ejusdem reditum in patriam sollicitantibus. Vix autem reviserat patrios lares, cum febre tertiana continua satis periculosa, eodem anno epidemice grassante, plures consilium & auxilium ab eo imploravere. Ab hoc igitur tempore constantissimam pariter ac felicissimam praxin exercuit, prout prolixæ Ephemerides ejusdem, ab anno 1695. usque ad ultimum annum fatalem conscriptæ, pluribus testantur. Nulla dies, nullaque nox sine linea transacta. Diem aegrotos visitando & medicamenta ex officinis pharmaceuticis partim præscribendo, partim pro egenis diligenter dispensando, noctem curiosa notabilia, quæ in praxi observaverat, conscribendo consumpsit. Qualia, ne prorsus in obscuro lateret, (memor salustiani dicti: *Omnes homines summa ope nisi decet, ne vitam silentio transigant veluti pecora,*) postmodum cum aliis celebrioribus Medicis communicavit, unde etiam factum est, ut, cum brevi post impetratos honores ac privilegia Doctoralia Decuriam observationum curiosarum, Hafniæ & Molhusæ notarum, conscriberet, eamque unacum disputatione inaugurali de saliva, Illustri b. m. SCHROECKIO, t. t. Academiae Imperialis

Append. Vol. V. A. P. M. b b Leo-

(*) vid. Nachricht von der Stadt Halle, und sonderlich von der Universität halsl. p. 130.

Leopoldino · Carolinæ Naturæ Curiosorum Præsidi, transmitteret, in celeberrimam istam Academiam anno MDCXCV. cooptatus, & agnomine *Appollodori*, insignitus fuerit. Ab illo tempore etiam cum aliis doctrina aequae ac fama undique clarissimis Medicis, litterarium erigendi commercium occasionem obtinuit, inprimis cum modo laudato Excellentissimo *Schræckio*, *G. W. Wedelio*, *Pechlino*, *Casparo Bartholino*, proto-medico caesareo *Fackbio*, *Friderico Hoffmanno*, Lic. *Beniamin. Scharffio*, principis Schvvartzburg. Archiatro, *D. Petri ab Hartenfels* Archiatro Moguntino & *P. P. Erfurt. D. Schelhasio*, Archiatro Camerae Imperial. *Wetzlar. Reali de Vienna*, celeberrimo Philosopho, alias *Wagner* nominato, *D. Thomasio*, *Kanoldo*, *Annal. Physico-medico. Wratislaviens. Directore*, *D. Ettmüllero* *P. P. Lips. & Ephemerid. German. Directore*, *D. Schnettero* *Consil. & Archiatro Saxo-Gothano*, *D. Lahmio*, Lic. *Bluhmio*, Archiatro Ducis Luneburg. aliisque.

Famam dehinc in dies majorem ratione praxeos felicissimæ nactus, undique in finitimis regionibus & locis magis inclaruit adeo, ut non solum in Electoratu & Ducatu Saxonico, Comitatu Hohensteinensi, Principatu Schvvartzburgico, tractu Eichsfeldensi ditionis Electoralis Moguntinæ, provinciali Comitatu Hassiaco, sæpius consilia Medica ab eo expeterentur, sed etiam Archiatri sparta in finitima quadam aula Ducali Saxonica ipsi fuerit oblata, quam tamen prægnantibus ex causis modestè recusavit, donec ab inclyto interiori senatu patrio *Physici Primarii* provincia anno MDCCXI. ipsi demandaretur, qua etiam summa dexteritate perfunctus est, præter morem Antecessorum complurâ cadavera, tam violenta morte peremptorum, quam variis intricatis & complicatis morbis defunctorum, (id quod in patria civitate hætenus insuetum ac fere exosum fuerat) disseccando pro investigandis morborum & mortis causis, insuper etiam foetus mortuos ex utero materno extrahendo, pauperibus aequae ac ditioribus aegrotis consilio & auxilio noctu & in-

& interdū succurrendo, captivos & incarceratos morbis adfectos in squalidis carceribus invifendo & curando, tempore contagii nullatenus peregre abeundo, officinas pharmaceuticas fedulo vifitando, fimplicia & composita medicamenta religiofifime cenfendo, veneficii accusatos prudenter dijudicando, mortifque violentæ caufas additis decifionibus forenfibus tradendo. Ne vero curis domesticis, fundoque, ex hæreditate paterna acqulfito, adminiftrando nimium diftraheretur & turbaretur animus, praxi clinicæ, fcriptifque in publicum quandoque eden- dis occupatus, conjugem amabiliffimam, & fideliffimam, in fecundis & adverfis rebus fociam fibi elegit Virginem nobiliffimam *Catharinam Mariam*, Viri beate jam defuncti *Johannis Tauschmanni*, quondam Senatoris Longofaliffani primarii & mercatoris celeberrimi filiam natu mediam, cum qua anno MDCXCV. d. 22. Jul. nuptias Longofaliffæ celebravit. Ex hocce fœcundo conjugio novem liberos fufcepit; quatuor fcilicet filios & quinque filias. Ex illis primogenitus & ultimus præmature vivere defierunt; mediorum vero ferior: *Chriftophorus Eugenius*, Medicinæ Licentiatus, Practicus & Phyficus Ganerbinatus Treffurthenfis, & junior *Georgius Leopoldus* J. V. D. & Illuftris Academia Nat. Cur. Collega, patriarum virtutum ex afle hæredes, adhuc in vivis fuperfunt. Filiarum primogenita *Anna Elizabetha*, *Johanni Chriftiano Gaubero* J. V. C. & Patritio Salinarum Allendorffinarum in Haffia nupta, itemque altera, *Nicolao Antonio Ludovici*, Confuli Sondershufano meritiffimo, juncta, una cum reliquis duabus fororibus dudum mundo vale dixere. Brevi poft etiam ex vita hac difceffit dulciffima conjux, anno nempe MDCCXVII. adpropinquante decimo puerperio. Quanto dolore beatus noster ex inopinato & fumme lugubri hocce fato adfectus fuerit, verbis exprimi vix poteft, præfertim cum ifta fociæ adeo fidelis & probæ jactura ftudiis & praxi medicæ remoram injecerit haud levem. Hinc memoriam ejus fequenti difticho voluit efle fempiternam:

Tu pia, tu prudens, concors, fœcunda, pudica,
 Casti conjugii dulce decusque mei,
 Semper honos nomenque tuum laudesque manebunt
 Morte carenti animæ gaudia summa poli.

Hanc sacratam conjugii incomparabilem fidem & amorem etiam paulo ante discessum suum confirmavit, dum exanime suum corpus penes putrida ossa dulcissimæ conjugis in uno eodemque tumulo ut conderetur, mandavit. Cum vero juxta *Tullii* effatum nullus dolor sit, quem non longinquitas temporis minuatur atque molliat, sic pariter beatus noster obitum fatalem, quem mutare aut prorogare non potuit, postquam patienter pertulit, anno MDCCXX. ad secunda vota transiit, fœminamque Nobilissimam, *Justinam Elisabetham*, prænobilissimi Viri *Martinii Theodori Schulthes* Hæreditarii in Alckersleben, & Consilarii Ducalis Saxonix viduam, sociam sibi denuo elegit, ex qua filiam *Charlottam Mariam* & filium *Godofredum Ferdinandum* suscepit.

Ceterum in praxi clinica nec timide, nec temere procedere suevit, naucifaciendo malevolorum obtreccationes, a quibus vix ullus Medicus immunis vivit. De morbis eorumque causis & remediis non empirice, sed prudenter judicavit, inprimis de obscuris & difficilibus non præcipitanter, vel temere pronunciando, sed in abdito latentia accuratiori mentis lance ponderando, iisque remedia probatissima opponendo. His accessit pietas non fucata, & amor proximi ab omni fastu alienus. Illam monstravit, dum singula negotia in nomine Jehovæ adgredebatur, memor Hippocratici elogii $\alpha\upsilon\pi\acute{\iota}\varsigma$ $\Theta\epsilon\acute{\upsilon}\varsigma$ $\epsilon\delta\acute{\omicron}\nu$ $\epsilon\upsilon\tau\upsilon\chi\acute{\epsilon}\nu$; unde tempore matutino & vespertino divinum Numen calidissimis semper Implorabat precibus, ut divino suo auxilio clementissime adesse dignetur, præsertim in difficillimis, acutis & contagiosis morbis. Ex amore proximi pauperibus aequè ac ditioribus benevolas aures & auxiliatrices manus præbuit. Inde etiam dubio procul evenit, ut, licet aegrotantes ex infima plebis

plebis forte contagiosis morbis afflictos, in miseris tuguriis latitantes, captivos in squalidis carceribus, nauseabundum sæpius odorem spirantibus, detentos, crebrius visitaverit, nunquam tamen mali quidquam in ipsum redundaverit. Ita se gessit inter cives, ut semper optimarum partium & esset & existimaretur, neque tamen se civilibus fluctibus committeret, quod non magis eos in potestate sua existimabat esse, qui se iis dedissent, quam qui maritimis jactarentur. Vitium implacabilis iræ, odii & invidiæ maxime detestabatur. Corporis statura mediocri & habitu ὀρθοσῶς αἰψῶς præditus erat; vultus roseus etiam in senectute permanebat, ex quo officiosa pietas, dexteritas, probitas, candor animi, humanitas & benignitas elucescere videbantur; oculi singulare ingenii acumen; gestus modestiam; consilia experientiam, & actiones prudentiam demonstrabant. Proinde etiam per totum vitæ cursum in victu & potu accuratam temperantiam observavit, eaque propter valetudine adversa rarius fuit afflictus. Et licet quandoque dysærestesi vexatus male habuerit, strictis tamen diætæ legibus observatis imminens malum facili negotio profligavit. Sanguinem venæsectione nunquam emisit, non quod ex *Helmontii* hypothese hanc pro noxio diaboli invento reputaverit, sed quoniam quosuis insultus morbosos præter laudabile diætæ regimen aliis convenientibus remediis feliciter tollere potuerit. Aetate crescente sudoribus matutinis spontaneis & quasi criticis vires roborari sensit; ingravescente autem senio sæpius doloribus ischiadicis, binisque vicibus febribus tertianis biliosis laboravit, quibus tamen salutifera semper, Deo benedicente, opposuit remedia. Tandem beate defunctus anno præterlapso partim ex symptomatibus vertiginosis, partim ex inconsueto colore exalbescente, constitutionem corporis sui magis debilitatam esse, quodammodo præsentire & prævidere potuit, unde officio prudentis Medici satisfactorius, nihil eorum intermisit, quibus hanc corporis infirmitatem quadantenus sublevari pos-

se censuit. Verum enim vero nocte secunda mensis Februarii, anni hujus MDCCXXXVIII. iterum febris biliosa eundem invasit: De gravissima enim totius corporis exæstuatione & anxietate notabilis circa præcordia, concomitante adfectu rheumatico. statim conquerebatur, quibus periculosis symptomatibus superveniebant vomitus cum crebrioribus lipothymiis & summa virium prostratione. Mitigabantur equidem hæc usu probatissimorum remediorum intra octiduum, brevi autem post denuo recrudescabant, accedente critica excretionem, inprimis expuitione tenacissimæ & maxime mucidæ & corruptæ salivæ, nec non molestissima expectoratione diu noctuque fere continuante. Placidus somnus, alias a natura ad restaurandas vires destinatus, plane cessabat, sicque indies augescente virium jactura, tandem in senilem marasimum morbus degeneravit. Hinc ultimæ suæ ægritudinis dies noctesque infomnes ardentissimis precibus & suspiriis usque ad spiritum extremum indefinenter consumebat. Interim equidem piæ ac ingeniosæ eius cogitationes, de immortalitate animæ, de insatiabili hominum desiderio, atque ex his formata argumentatione, quod nempe animæ nostræ post hanc vitam miserissimam dulcissima quieto & indefinente gaudio fruituræ sint, non mediocrem liberis adferebant consolationem, at ex eorum quoque oculis simul copiosissimas eliciebant lacrimas, inprimis, dum brevi ante obitum, in hæc verba erumpentem audiebant: „ Longam annum seriem, quæ terminum a Rege & Propheta Davide constitutum superat, vivendo attingi: Deseruit cupiditas voto expetendi ætatem proveciorem, quoniam senectus ipsa moribus; præterea neque mihi, neque aliis emolumento esse possum, sed potius gravis & molestus: Etsi contra firmiter constitutas leges naturales omnes animi delectationes in hoc mundo ponerem, istæ tamen quoque multis horis atque diebus adversis comitata instar nebula evanescunt: Teneatis itaque lacrimas & concedatis, ut anima mea in patriam cœlestem,

„con-

„constantem tranquillitatem & perpetuam voluptatem sine
 „profusione vestrarum lacrymarum hoc destinato tempore pro-
 „peret: Ultimum meæ naturæ humanæ certamen in tum ful-
 „citur certissima fiducia, quod tamquam victoriosus credens
 „in Christum vitæ coronam obtineam. Tali modo beate de-
 functus se ad aeternitatem præparavit, & vivens adhuc mori
 didicit, animoque prævidit & præsensit accelerantem corporis
 & animæ dissolutionem: Supra enim indicatæ pituitosæ excre-
 tiones denegabant usum medicamentorum, quoniam illa mucidæ
 ac corruptæ tenacissimæ salivæ se immiscebant, atque sum-
 mam nauseam & crebriores vomitus movebant. Hinc a sym-
 ptomatibus magis ingravescentibus vires jam attritæ penitus
 tandem prostérnebantur, sicque rerum omnium mortalium
 abiiciens cogitationes, mente præsentē ac certissima fiducia,
 suorum in amplexibus die 1. Apr. tranquilla morte expiravit,
 cum beatus senex vixisset annos septuaginta quatuor, menses
 septem, tredecim Dies.

Omnes nunc duros casus virtutis amore

Vicit & ipse sibi laudemque decusque paravit.

Quæ de reliquo tum seorsim typis evulgavit beatus nos-
 ter, tum etiam ad Ephemerides Academiae nostræ communi-
 cavit, sequens eorundem monstrabit Index:

1. Disputatio inauguralis de saliva & eius morbis. Halæ
1694.
2. Eigentliche Untersuchung der Säure und des Schleims, ist
eine Uebersetzung Hrn. Dr. Hoffmanns Tractats de acido &
viscido, worinnen die von denen hochberühmten Dr. Bon-
tekœ und Blancard und andern mehr bishero aufgeführte
neue Lehr-Sätze gründlich widerleget sind, und hingegen be-
hauptet wird, daß nicht alle Krankheiten und Gebrechen
menschliches Leibes von Säure und Schleim herrühren. 8vo.
Halæ 1696.

3. Neu aufgelegte Panacee des Mithridats und Theriacs in 4to. Mühlhaujen 1696.
Programma in funere Viri M. *Christophori Scribonii*, Gymnasii Patrii quondam Rectoris meritissimi, hactenus Archidiaconi Diocæsis Mulhusinæ vigilantissimi, in fol. Mulhus. 1696.
4. Dissertatio epistolica de Mulhusini territorii finitimorum-que locorum constitutione epidemica anno 1700. observata, ad Perillustrem ac Generos. *Lucam Schræckium*, Cæsareo Leopold. Nat. Cur. Academiae Præsidem &c. perscripta. Mulhus. 1701. in dudoec.
5. Beschreibung und Gebrauch des Theriacæ cœlestis. Mühlhaus. 1702. in duodec.
6. Panegyricus Imperatori JOSEPHO I. in homagio, mediante Comite *Alberto Antonio*, Sacr. Rom. Imp. Quatuor. Viro, Comite de Schvartzburg & Hohenstein, præstito, exhibitus Mulhusæ anno 1705.
7. Ausführliche Untersuchung der ansteckenden Pestilentialischen Seuche, welche etliche Jahre her in Europa grassiret, in welcher dero Unwesen, Ursachen, Zeichen, Bewahrungs- und Genesungs-Mittel, wie man nemlich solche Seuche leicht erkennen und sich davor præserviren, auch geschwind und sicher curiren könne gründlich und eigentlich beschrieben. Gotha. 1714. in 8vo.
8. Erneuerte und verbesserte Medicinal-Apotheker-Chirurgorum und andere Ordnungen, samt beygefügter Taxa derer Apotheker-Wahren, Arzeneyen, und ertheilten Privilegien in der Kayserlichen freyen und des Heil. Reichs-Stadt Mühlhausen in Thüringen, in 4to.
9. Haus- und Reiß-Apothek, oder Beschreibung der auserlessten und bewährtesten Arzeneyen, nach ihrer Zubereitung, Krafft, Gebrauch und Vorsichten, alle Krankheiten und Gebrechen geschwind und glücklich zu curiren, jeko mit vielen
neue

neu-erfundenen Arzeneyen, nöthigen Anmerkungen, vollständigen Registern vermehret, zum andern mahl herausgegeben. Leipzig. in 8vo.

10. Catastrophe auspiciatissima, qua sacratissimus Cæsar, Imperator & Arbitrator Orbis CAROLUS Maximus in Homagii Mulhusini Actu Legato *de Metsch* &c. subiectissime præstando, Panegyrico admirata & venerata Mulhus. 1717. in fol.
11. Erklärung des von ICtis und Medicis sogenannten poculi abortivi, worinnen die Frage zugleich erörtert wird, ob innerliche Mittel, insonderheit aber ob Aloë und Aloëtische Balsamische Arzeneu, Mittel die Kraft haben eine Frucht vor der rechten Geburts-Zeit aus Mutter-Leibe abzutreiben, an statt einer Apologie entgegen die einfältige Beschuldigung eines unbesonnenen verkehrten Critici wider die so genannte Balsamische Bewahrungs-Tinctur, Franckfurth und Leipzig 1728. in 8vo,

Observationes pro Ephemeridibus Academiae nostræ communicatæ sequentes sunt:

Decur. III. Ann. III.

- Observ. 43. *De Gula vulnere lethali.*
 — 44. *De fetu die tertio post mortem matris enixo.*
 — 45. — *podagrico insultu ab esu cerasorum acidorum.*
 — 46. — *febris intermittentis cura lethifera.*
 — 47. — *febris cura lethifera a terrore.*
 — 48. — *febris ardentis maligna ex immersione sub undas curatione.*
 — 49. — *innoxio & salutari abusu Opii.*
 — 50. — *ptyalismo graviditatis signo.*
 — 51. — *Dysenteria vitro Antimonii curata.*
 — 52. — *Epilepsia magica causa & curatione.*

Decur. III. Ann. VII. & VIII.

- Observ. 175. De ebore fossili, seu Sceletō Elephantis in colle
 sabuloso reperto.
- 176. De delirio cum ferocia a baccis Solani furiosi.
- 177. De aqua stygiæ haustu exitioso, remediis dome-
 sticis curato.
- 178. — Colocynthidis Infuso, lethalem hypercatharsin
 suscitante.
- 179. — Epilepsia chronica unacum febre maligna epide-
 mica curata.
- 180. — Cholera defuncti Anatome.
- 181. — hæmorrhagia largiore ex cavitate dentis maxil-
 laris.
- 182. — Lochiorum post abortum immedico profluvio, re-
 medio domestico probatissimo placato.
- 183. — tumore axilla cancroso, pragranti, ejus ana-
 tome & infelici curatione.
- 184. — pragrantibus & monstrosis nasi tumoribus, su-
 bligato pilo camelino feliciter curatis.

Decur. III. Ann. IX. & X.

- Observ. 93. De rore melleo vitioso.
- 94. De nebula singulari, febris maligna lethalis causa.

Centur. I. & II.

- Observ. 50. De ploratu fetus in utero
- 51. De partu septimestri & motu locali, secundinarum
 retentiarum expulsionem promovente.
- 52. — Cardialgia & anxietatibus ab usu medicamen-
 torum chymicorum spirituosorum.

- Observ. 53. *Cardialgia cum lipothymiis, a largiori dosi olei Succini,*
 — 54. *De motibus convulsivis & morte a largiori dosi Theriaca*
 — 55. — *Allio, probatissimo praeservatorio a calculo.*
 — 56. — *Equifeto, infido praeservatorio a calculo.*
 — 114. — *Hæmoptysi, graviditatis infido signo.*
 — 115. — *fluxu menstruo in vetula,*
 — 116. — *Curatione delirii a philtro, & Erucis per vomitum & urinam excretis.*
 — 117. — *rore melleo, erucas producente.*
 — 118. — *febre tertiana periculosa, per Sympathiam curata.*

Centur. III.

- Observ. 3. *De Hemiplexia cum aponia & totali omnium rerum oblivione, a cholera tridua, feliciter curata.*
 — 4. *De lethalitate vulneraria subitanea, sive lethali vulnere.*
 — 5. — *Enterocæle magnetice, seu per Sympathiam curata.*
 — 6. — *Ulcere cancroso, per Sympathiam facto.*
 — 7. — *Visus acie in septuagenario, usu Nicotiana conservata.*

Centur. VI.

- Observ. 68. *De vanis Essentia dulcis, seu Tinctura Auri encomiis, & nefando eiusdem in febribus malignis & pestilentialibus abusu.*
 — 69. — *atreto feliciter curato & vivace.*

- Observ. 70. — *Cochleis vivis, loco semini, seu nucleorum in pyris inventis.*
 — 71. — *Mania hereditaria incurabili a fastu.*

Centur. VII.

- Observ. 76. *De citationis in vallem Josaphat eventu lethali, a causis physicis derivato.*
 — 77. — *cochleis, seu domiportis vivis per album ejectis.*
 — 78. — *Melancholica veneficam se simulante.*

Volum III. Actorum.

- Observ. 17. *De frustraneo & infelicissimo fluxum hemorrhoidalem provocandi conatu.*
 — 18. — *intestini duodeni vulnerati phanomenis & lethali-
 litate.*
 — 19. — *Nostalgia.*
 — 20. — *Apodemialgia.*
 — 21. — *Spica filiginea in ulcere infantis reperta.*
 — 22. — *Nympha, seu ala dextra nimis excrefcentis
 & pro uteri procidentia male iudicata cura-
 tione.*

Volum. IV.

- Observ. 32. *De Hydrope siccato defuncta anatome.*
 — 33. — *Singultu contumacissimo ac desperato, lacte mu-
 liebri tandem curato.*
 — 34. — *Allio, salutari medicamento, sed nauseoso &
 pernicioso alimento.*

- Observ. 35. *Febri quartana, plurium annorum, prorsusque incurabili.*
- 36. — *Melancholico desperato αὐτοχρηστῶν ἀδελφάντε, & pactum cum Cacodamone se fecisse adseverante.*
- 37. — *Hamorrhagiis oculorum.*
- 38. — *Hydrope tympanite defuncti anotome.*
- 39. — *Maniaci Lethargo defuncti anatome.*
- 40. — *virgine ecstática, per 24. horarum spatium pro mortua reputata.*
- 117. — *felici Hamoptyseos quinquagenaria curatione.*
- 118. — *perversa & infelici Hamoptyseos curatione.*
- 119. — *Orexalgia recens natorum infantum.*
- 120. — *Virgine, cute hirsuta densisque minoribus setis obrita, in membris inferioribus deformata.*

MONUMENTUM

Fortunatis parentis manibus dicatum
& sacratum

Honoris, amoris, doloris documentum
admoneat, doceat,
quod despicata & desperata spes
inopinatis eventibus ludens homines illudat,
& quando clarescat, evanescat
lubrica & ludicra fortuna,
quippe cum homines capit, rapit,
heu inanes sunt artes

mutilæ ac fuites scientiæ
rûdis & cruda prudentia.

Fluxæ divitiæ vitia movent, fovent,

luctatur onerosus honor,

provida fides fugit

Luget fida pietas

vaga & wana fama

cardo arduæ gloriæ

Quid laudabile & durabile est

quid horrorem furoremque mortis cohibet

O dura & dira fata

ipse homo

Funus, fumus, humus,

Hic jacet

Deus clinicus mortalis,

nam Medicus, qua Philosophus, aut Deus, aut Deo similis,

sancta parentis majestas,

quia parentes Dii terrestres

O diva, sed tristis memoria

O lamentabilis & ineffabilis dolor

Vir meritis illustris

Genere, eruditione, dignitate celebris

JOHANNES GEORGIUS HOYER

virtute majorum patritius natus

suamet ipsa virtute provocatus

ut Majorum gloriam aut illustraret aut superaret

Philosophiæ & Medicinæ Doctor primus in Fridericiana

creatus

Illustri Academiæ Naturæ Curiosorum Collega
Apolodorus I. adpellatus
Physici primarii munere per 26. annos probatus
Exercitatione clinica per plures quam 50 annos
rata atque grata celebratus
vir raræ ac claræ fidei
Decus optimorum philosophorum & experientissimorum
Medicorum
complexus virtutum
quem exteri amabant
cives nostri desiderabant
servabant
Mutuus amor mutua officia præstitit
reddidit
Quem libera & Imperialis civitas Mulhusina genuit
hunc retinere non renuit
honorandus & venerandus senex
Anno MDCLXIII Mensē Augusti die 19. natus
Die 1. mensē Aprilis MDCCXXXVIII denatus
pueriles ac juveniles annos bene degit
viriles majori cum laude egit
seniles prælustres per & transiit.
Sile o Musa
morte periit
qui immortalis gloriam & felicitatem sibi peperit
sic vita sic fama pari passu ambulat
Vixit ut vivat

exoptatissima commutatione adquiescat
Mortales
mori discatis
nec veluti bruta vivatis
Vita enim etiãsi longæva privamur
ut vita perpetua fruamur
certisque incerta definiamus
spes & fortuna valete.

Hoc monumentum ad aram beatissimi
parentis luctu eiulatuque & plo-
ratu prostratus posuit filius

Christophorus Eugenius Hoyer
Medic. Licent.

